ŞEYYÂD HAMZA

YÛSUF VE ZELÎHÂ

Hazırlayan
İbrahim TAŞ

Ankara 2010

ÖZ GEÇMİŞ

Doç. Dr. İbrahim Taş

01.03.1978 tarihinde Afyonkarahisar ilinin Bolvadin ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini aynı yerde tamamladı. 1998'de Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği'nden mezun oldu. 2005'te Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı'nda, *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı* adlı tezle Doktor unvanını aldı. 20.04.2010 tarihinde ise Türk Dili alanında Doçent oldu.

Hâlen Bilecik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Doçent olarak çalışmaktadır.

ÖZET

Şeyyâd Hamza'nın *Yûsuf ve Zelîhâ* adlı mesnevisi vaktiyle Dehri Dilçin tarafından yayımlanmışsa da bu yayında metin ayrıntılı bir biçimde ele alınmamıştı. Buradaki çalışmada ise yazıçevrimli metin, metnin çevirisi, metnin dilbilgisel incelemesi, metin onarımlarını içeren notlar, sözlük ve dilbilgisel dizin ortaya konmuştur.

SUMMARY

Şeyyâd Hamza's *Yûsuf ve Zelîhâ* formerly published by Dehri Dilçin. But in this publication were not reviewed in detail in the text. The study here, the transcribed text, translation of the text, grammatical analysis of the text, notes with text fixes, glossary and grammatical index have been presented.

İÇİNDEKİLER

ÖZ GEÇMİŞ 2
ÖZET 3
İÇİNDEKİLER 4
ÖN SÖZ 10
KISALTMALAR 11
  Dil ve Lehçeler 11
  Kitaplar 12
  Öbür Kısaltmalar 13
İŞARETLER 14
GİRİŞ 17
  Şeyyâd Hamza 17
    Hayatı 17
    Eserleri 19
  Yazma Üzerine 20
  Metin, Çeviri, Notlar, Sözlük ve Dizin Üzerine 21
  Yazıçevrimi Dizgesi 23
YAZIM 25
  ÜNLÜLERİN YAZIMI 25
    /a/ Ünlüsünün Yazımı 25
    /e/ Ünlüsünün Yazımı 26
    /ė/ Ünlüsünün Yazımı 27
    /ı, i/ Ünlülerinin Yazımı 28
    /o, u; ö, ü/ Ünlülerinin Yazımı 30
  ÜNSÜZLERİN YAZIMI 31
    /b, p/ Ünsüzlerinin Yazımı 31
    /c, ç/ Ünsüzlerinin Yazımı 32
    /d, t/ Ünsüzlerinin Yazımı 32
    /g, k/ Ünsüzlerinin Yazımı 33
SES BİLGİSİ 34
  ÜNLÜ BENZEŞMELERİ 34
    Damak Uyumu 34
      Söziçinde Damak Uyumu 34
      Eklerde Damak Uyumu 35
        {-gil} 35
        {-ken} 35
        {+ki} 35
        {+lik} 35
    Dudak Uyumu 35
      Söziçinde Dudak Uyumu 36
        Düzleşme 36

Yuvarlaklaşma 37
Eklerde Dudak Uyumu 37
/I/ > /I/ Sınıfı Ekler 37
/U/ > /U/ Sınıfı Ekler 39
/X/ > /U/ ve /X/ > /I/ Sınıfı Ekler 41
Ünlü Değişmesi 46
/o/ < /u/ 46
/u/ < /o/ 46
/ė/ < /e/ 46
/i/ < /e/ 47
Öndamaksıllaşma 47
Artdamaksıllaşma 48
Ünlü İkizleşmesi 48
Ünlü Benzeşmeleri 48
Genişleme 49
Ünlü Düşmesi 49
Ünlü Türemesi 51
Büzülme 52
Benzer Hece Yitimi 52
ÜNLÜ-ÜNSÜZ BENZEŞMELERİ 52
Ünsüzlerin Ünlüleri Benzeştirmesi 52
Yuvarlaklaşma 52
Ünlülerin Ünsüzleri Benzeştirmesi 53
Ötümlüleşme 53
Söziçinde Ötümlüleşme 53
Sözsonunda ve Eklerde Ötümlüleşme 57
Dudaksıllaşma 61
ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 61
Ses Değişmesi 61
/b/ < /m/ 61
/d/ < /t/ 61
/g/ < /k/ 63
/h/ < /k/ 65
/n/ < /ŋ/ 65
/ŋ/ < /n/ 65
/v/ < /b/ 66
/y/ < /d/ 66
/y/ < /z/ 67
Ünsüz Benzeşmesi 67
Ünsüz İkizleşmesi 68
Ünsüz Tekleşmesi 68
Ünsüz Düşmesi 68
/’/ > /ø/ 68
/b/ > /ø/ 69

/d/ > /ø/ ... 69
/g/ > /ø/ ... 69
/k/ > /ø/ ... 72
/l/ > /ø/ ... 72
/r/ > /ø/ ... 72
/y/ > /ø/ ... 72
Ünsüz Türemesi ... 73
Ötümsüzleşme ... 73
Yer Değiştirme ... 73
Kaynaşma ... 74
Sandi ... 74
BİÇİM BİLGİSİ ... 75
SÖZ YAPIMI ... 75
Addan Ad Türeten Ekler ... 75
{+A} ... 75
{+Ak} ... 75
/+an/ ... 75
{+ArX} ... 75
{+Az} ... 75
/+cık/ ... 76
{+ÇA} ... 76
/+çak/ ... 76
{+ÇI} ... 76
{+dAn} ... 77
/+daş/ ... 77
{+DIn} ... 77
/+di/ ... 77
/+düz/ ... 78
/+eş/ ... 78
/+gaç/ ... 78
/+gü/ ... 78
[1]{+k} ... 78
[2]{+k} ... 78
/+ka/ ... 79
{+l} ... 79
{+lA} ... 79
/+leyin/ ... 79
/+leyü/ ... 79
{+lU} ... 79
{+lXk} ... 80
/+mek/ ... 81
[1]{+n} ... 81
[2]{+n} ... 81
{+ncI} ... 81

{+rA} 81
{+rAk} 82
{+rX} 82
{+sXz} 82
/+(s)i/ 83
/+süzin/ 83
{+ş} 83
{+t} 83
/+te/ 83
{+z} 83
Addan Eylem Türeten Ekler 83
{+A-} 83
{+Al-} 84
/+an-/ 84
[1]/+(a)r-/ 85
[2]/+ar-/ 85
/+ça-/ 85
{+DA-} 85
{+dı-} 86
{+I-} 86
{+k-} 86
/+ka-/ 87
/+kı-/ 87
{+Kır-} 87
/+kra-/ 87
{+lA-} 87
{+lAn-} 89
/+laş-/ 89
/+ra-/ 89
/+rge-/ 89
/+sa-/ 89
/+sı-/ 90
Eylemden Ad Türeten Ekler 90
{-A} 90
{-Ak} 90
/-çı/ 90
{-g} 91
/-gaç/ 92
/-gu/ 92
{-gUn} 92
/-güt/ 93
[1]{-I} 93
[2]{-I} 93
{-I, -U} 93

{-IcI} ... 94
/-ılu/ ... 94
{-k} ... 94
{-l} ... 95
{-m} ... 95
/-mak/ ... 96
/-me/ ... 96
/-mık/ ... 96
{-mur} ... 96
{-n} ... 96
{-ŋ} ... 96
{-r} ... 97
{-ş} ... 97
{-U} ... 97
{-z} ... 97
Eylemden Eylem Türeten Ekler ... 98
1{-Ar-} ... 98
2/-er-/ ... 98
{-d-} ... 98
{-dUr-} ... 98
/-e-/ ... 99
/-gür-/ ... 99
/-i-/ ... 99
{-k-} ... 99
{-l-} ... 100
/-me-/ ... 101
{-n-} ... 101
1{-r-} ... 102
2{-r-} ... 102
{-ş-} ... 103
/-şür-/ ... 104
{-t-} ... 104
/-ter-/ ... 105
1{-Ur-} ... 105
2/-ur-/ ... 106
{-z-} ... 106
ÇEKİM ... 107
AD ÇEKİMİ ... 107
Çokluk ... 107
İyelik ... 107
Ad Durumları ... 109
Yalın Durum ... 109
İlgi Durumu ... 110
Belirli Nesne Durumu ... 110

Verme Durumu.....110
Bulunma Durumu.....111
Çıkma Durumu.....111
Yönelme Durumu.....111
Eşitlik Durumu.....112
Araç Durumu.....112
Soru Eki.....113
EYLEM ÇEKİMİ.....113
Bildirme Ekleri.....113
Kişi Ekleri.....114
Zamir Kökenli Kişi Ekleri.....114
İyelik Kökenli Kişi Ekleri.....116
Zaman Ekleri.....117
Bilinen Geçmiş Zaman.....118
Öğrenilen Geçmiş Zaman I.....120
Öğrenilen Geçmiş Zaman II.....121
Geniş Zaman.....121
Gelecek Zaman.....123
Kip Ekleri.....123
Buyurma Kipi.....123
Gönüllülük Kipi.....125
İstek Kipi.....125
Şart Kipi.....127
Gereklilik Kipi.....127
METİN - ÇEVİRİ.....129
NOTLAR.....337
SÖZLÜK.....375
DİZİN.....449
KAYNAKÇA.....545

ÖN SÖZ

Eski Anadolu Türkçesi ya da başka bir adlandırma ile Eski Türkiye Türkçesinin başlangıç dönemlerine ilişkin kesin yargılara varmak oldukça güçtür. Bu döneme ilişkin eserlerin azlığı ve bunların da tam olarak araştırılamamış olması bunun başlıca sebeplerinden biridir. Çalışmamıza konu olan Şeyyâd Hamza'nın *Yûsuf ve Zelîhâ*'sı vaktiyle Dehri DİLÇİN tarafından yayımlanmışsa da döneme ilişkin daha sağlıklı bir bakış açısı oluşturabilmek için eserin yeniden incelenmesi gerekli görülmüştür.

Çalışmanın "Yazım", "Ses Bilgisi" ve "Biçim Bilgisi" bölümlerinde izlenen yönteme, genel olarak, şu çalışmalar kaynaklık etmiştir: DEVELİ, Hayati: *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*: Ankara 1995: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 622, Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları: 15; DUMAN, Musa: *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*: Ankara 1995: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 616, Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları: 14; ÖLMEZ, Zuhal: *Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terâkime (Türkmenlerin Soykütüğü)*: Ankara 1996: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 3; TEKİN, Talat: *Orhon Türkçesi Grameri*: Ankara 2000: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.

İbrahim TAŞ

KISALTMALAR

Dil ve Lehçeler

Alt.	Altayca
Ar.	Arapça
AT	Ana Türkçe
Az.	Azerice
Çağ.	Çağatayca
Çin.	Çince
Çuv.	Çuvaşça
D.Tü.	Doğu Türkçesi
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
EB	Eski Bulgarca
Erm.	Ermenice
ET	Eski Türkçe
Fa.	Farsça
Gag.	Gagavuzca
Hak.	Hakasça
Har.	Özbekçenin Harezm lehçeleri
Hlç.	Halaçça
İbr.	İbranice
İT	İlk Türkçe
Karag.	Tuvacanın Karagas lehçesi
Kaş.	Azericenin Kaşkay lehçesi
Kırg.	Kırgızca
Koyb.	Hakasçanın Koybal lehçesi
Kzk.	Kazakça
Lat.	Latince
Mac.	Macarca
Miş.	Tatarcanın Mişer lehçesi
Mo.	Moğolca
Orh.	Orhon Türkçesi
Özb.	Özbekçe
Pehl.	Pehlevice

Skr.	Sanskritçe
Soğd.	Soğdca
Tel.	Altaycanın Teleüt lehçesi
Trkm.	Türkmence
Tuv.	Tuvaca
Tü.	Türkçe (Türkiye Türkçesi)
Uyg.	Uygurca
VBulg.	Volga Bulgarcası
Yak.	Yakutça
Yun.	Yunanca
YUyg.	Yeni Uygurca

Kitaplar

AH CAFEROĞLU, Ahmet: *Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk*: İstanbul 1931.

Behc. ERTAYLAN, İ. H. (yayımlayan): *Behcetü 'l-hadâ'ik, fî mev'izeti 'l-halâ'ik*: İstanbul 1960: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 859.

Br. GABAIN, A. von: *Türkische Turfan-Texte VIII. Texte in Brahmîschrift*: Berlin 1954.

CC GRØNBECH, Kaare: *Codex Cumanicus, cod. Marc.Lat. DXLIX*: Faksmile, Kopenhagen 1936.

DK KAÇALİN, Mustafa S.: *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi Hikâyet-i Oğuz-nâme-i Kazân Bég ve Ğayrı -Metin ve Açıklamalar-*: İstanbul 2006: Kitabevi 288.

DLT KÂŞGARLI MAHMUD: *Divanü Lûgat-it-Türk Tıpkıbasım/Facsimile*: Ankara 1990: Kültür Bakanlığı Yayınları/1205. Klasik Eserler Dizisi/11.

IB TEKİN, Talat: *Irk Bitig. Eski Uygurca Fal Kitabı*: (Hazırlayan: Nurettin DEMİR - Emine YILMAZ): Ankara 2004: Öncü Kitap. Türk Dili Tarihinin Temel Sorunları: 1.

İM BATTAL, Abdullah: *İbni-Mühennâ Lûgati*: İstanbul 1934: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 9.

KB ARAT, Reşid Rahmeti: *Kutadgu Bilig, III: İndeks*: (İndeksi neşre hazırlayanlar: Kemal ERASLAN, Osman F. SERTKAYA ve Nuri YÜCE): İstanbul 1979: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 47, Seri: IV - Sayı: A 12.

KE ATA, Aysu: *Nâsırü'd-dîn Burhânü'd-dîn Rabğûzî, Kısasü'l-Enbiyâ (Peygamber Kıssaları) II Dizin*: Ankara 1997: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 681-2.

Muk. YÜCE, Nuri: *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd bin 'Omar bin Muhammed bin Ahmed Ez-Zamahşarî el-Hvârizmî: Mukaddimetü'l-Edeb Hvârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüshası Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*: Ankara ^{2}1993 (1988): Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 535.

NF ATA, Aysu: *Nehcü'l-Ferâdîs Uştmahlarnıŋ Açuk Yolı Cennetlerin Açık Yolu III Dizin-Sözlük*: Ankara 1998: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 518.

Tefs. BOROVKOV, A. K.: *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar)*: Çeviren: Halil İbrahim USTA, Ebulfez AMANOĞLU: Ankara 2002: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 811.

Terc. HOUTSMA, M. Th.: *Ein türkisch-arabischer Glossar*: Leiden 1894.

Tuhf. ATALAY, Besim: *Ettuhfet-üz-zekiyye fil-lûgat-it-türkiyye*: İstanbul 1945.

Öbür Kısaltmalar

ay. aynı anlamda

bk. bakınız

h. hicri

iy. iyelik eki

krş. karşılaştırınız
m. miladi
mec. mecazen
nes. belirli nesne durumu eki
ö. ölümü
vb. ve benzeri, ve benzerleri
yy. yüzyıl

İŞARETLER

< > metinden çıkarılan harf, sözcük parçası ya da sözcüğü gösterir.
[ ] metne, yerine göre, bir ya da birkaç sözcük, sözcük parçası ya da sadece bir harf eklendiğini gösterir.
< **1.** türeyiş yolunu gösterir; **2.** önceki biçimi gösterir; **3.** aracı ve kaynak dili gösterir.
> önceki biçimi gösterir.
<< ses bilgisinde ara biçimlerin atlandığı ilk biçimi gösterir.
~ **1.** ayrı zamanlı iki dil dönemindeki aynı biçimi gösterir; **2.** metinde aynı sözcüğün iki ayrı biçimini gösterir.
→ gönderme
/ **1.** ve; **2.** ya da
* belirlenmemiş, varsayıma dayanan biçimi gösterir.
+ ada gelen eki gösterir.
- **1.** eylem kök ya da gövdesini gösterir; **2.** eyleme gelen eki gösterir; **3.** Türkiye Türkçesinde ayrı fakat metinde bitişik yazılmış olan biçimleri gösterir.

GİRİŞ
YAZIM
SES BİLGİSİ
BİÇİM BİLGİSİ

GİRİŞ

Şeyyâd Hamza

Hayatı

Şeyyâd Hamza[1] ile ilgili bilgilerimiz bugün için sınırlıdır. Yazardan ilk kez söz eden Fuad KÖPRÜLÜ olmuştur.[2] KÖPRÜLÜ'ye göre Şeyyâd Hamza bir 13. yy. şairidir: "Hacı Kemal'in, hattâ tezkirelerde bile adları geçmeyen en eski Anadolu şâirlerinin de eserlerini içine alan meşhur *Câmiü'n-Nezâir*'inde Şeyyad Hamza adlı bir şâirin basit bir lisan ve ibtidâî bir arûz ile yazdığı tasavvufî-ahlâkî bir şiiri vardır ki dil, mevzu', nazım şekli bakımından eski bir eser olduğunu açıkça gösterir. Tezkirelerde ve hâl tercemesi kitaplarında hiç ismi geçmeyen bu adam hakkında Lâmi'î'nin *Lâtâ'if*'inde mevcut bir rivâyet onu, Nasre'd-Dîn Hoca ile çağdaş, kerâmet gösteren bir mutasavvıf olarak bildirmektedir. Nasre'd-Dîn Hoca'nın H. 683 (M. 1284-85)'de öldüğünü gözönüne alacak olursak (Fuad Köprülü, *Nasre'd-Dîn Hoca*, İst. 1918, s. 3 v.d.); Şeyyad Hamza'nın da XIII. yüzyıl şahsiyetlerinden olduğunu iddia edebiliriz. Esâsen eserinin mâhiyeti de bunu kuvvetlendirmektedir".[3] Görüldüğü gibi, Fuad KÖPRÜLÜ'nün Şeyyâd Hamza'yı 13. yy. şairi olarak görmesinin tek nedeni Bursalı Lâmi'î Çelebi [ö. 1529]'nin *Letâ'if*'inde geçen iki Nasre'd-dîn Hoca fıkrasında

---

1 Şairin adı 1527. beyitte Şeyyâd-ı Hamza olarak geçmektedir. Şeyyâd adının Ar. *ş-y-d* "keyd vezninde dîvârı sıva ile sıvamak ma'nâsınadır" kökünden "sıvacı, sıvayıcı" anlamına olduğu sanılmaktadır. al-FÎRÛZÂBÂDÎ, Macdu 'd-dîn Abû Tâhir Muhammad b. Ya'kûb: *al-Ukyânûs 'l-Basît fî Tarcamati 'l-Ḳâmûsi 'l- Muhît*: Çeviren: CENÂNÎOĞLU Ahmed 'Âsım: İstanbul: I: '-r [2]1268: 631. s. Ayrıca bk. Dehri DİLÇİN (nakleden): *Şeyyad Hamza*: *Yusuf ve Zeliha*: İstanbul 1946: 7-8. s.; İsmail ÜNVER: "Şeyyad", *Türk Ansiklopedisi* XXX: Ankara 1981: 280[a]-80[b].

2 Fuad KÖPRÜLÜZADE: "Anatolische Dichter in der Seldschukenzeit. I. Šejjâd Hamza", *Kőrösi Csoma-Archivum* 1 (1922): 183-90. Türkçesi: "Selçukîler Devrinde Anadolu Şairleri, I. Şeyyad Hamza", *Türk Yurdu* I (1340/1922): 27-34.

3 Fuad KÖPRÜLÜ: *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*: (Gerekli Sâdeleştirmeler ve Bâzı Notlara İlâvelerle Yayımlayan Orhan F. KÖPRÜLÜ): Ankara [4]1981: 236. s.

Şeyyâd Hamza ile Nasre'd-dîn Hoca'nın aynı çağda yaşamış kişiler olarak geçmesidir. *Yûsuf ve Zelîhâ* mesnevisini yayımlayan Dehri DİLÇİN de aynı görüştedir: "Şeyyad Hamzanın hal tercümesi hakkında, şimdilik, esaslı hiçbir bilgimiz yoktur. Ancak Bursalı Lâmii'nin, Letaifinde kaydettiği bir fıkradan onun, Nasrettin Hoca ile çağdaş olduğu anlaşılıyor. Bu fıkra her bakımdan Nasrettin Hocanın lâtifeleriyle okşaşır bir şekilde olmadığı gibi Şeyyad Hamza'ya yakışan tarafı da yoktur. Bununla beraber lâtifedeki konuşma şekline bakılırsa Şeyyad Hamzanın o çağlarda epeyce yaşlı bir adam olduğunu seziklemek mümkündür. Gerek bu seziye, gerek Nasrettin Hocanın (683-1284) ölümü hakkındaki rivayete dayanarak Şeyyad Hamzanın da XIII. asır ortalarında yaşamış olduğunu oranlamak ve böyle kabul etmek icabeder".[4] Daha sonraki araştırıcılar da, genellikle, Fuad KÖPRÜLÜ'yü tekrar etmişlerdir.[5] Şairin 13. yüzyılda değil fakat 14. yüzyılda yaşadığı gerçeği, sağlam kanıtlarla, ilk kez Metin AKAR tarafından ortaya konmuştur.[6] Millî Kütüphane'de bulunan 3772 numaralı yazmada Şeyyâd Hamza'nın veba salgını üzerine 50 beyitlik bir kasidesi vardır. Kendi kızı da veba salgınında ölmüş olan yazar, burada 48. beyitte h. 747 (m. 1348) tarihini verir. Dolayısıyla onun 14. yüzyılın birinci yarısında hayatta olduğu ortaya çıkar. Söz konusu veba

---

4 Dehri DİLÇİN (nakleden): *Şeyyad Hamza: Yusuf ve Zeliha*: İstanbul 1946, 7. s.

5 Necmettin Halil ONAN: "Şeyyad Hamza'nın İki Yeni Gazeli Dolayısiyle", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII/4 (1949): 529-34; Feridun Nafiz UZLUK: "Şeyyad Sözü Hakkında Araştırma", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII/4 (1949): 587-92; Sâdettin BULUÇ: "Şeyyâd Hamza", *İslâm Ansiklopedisi 11 SUĞD-TARİKA*: İstanbul ^{2}1979: 497^{b}. s.; İsmail ÜNVER: "Şeyyad Hamza", *Türk Ansiklopedisi XXX*: Ankara 1981: 280^{b}. s.; öbür araştırıcılar için bk. Semih TEZCAN: "Anadolu Türk Yazınının Başlangıç Döneminde Bir Yazar ve *Çarh-nâme*'nin Tarihlendirilmesi Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları* 4 (1994): 83-84. s.

6 Metin AKAR: "Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler-I", *Türklük Araştırmaları Dergisi* 2 (1986): 1-14, resimler ve tıpkıbasım.

salgını, 1345-1353 arasında insanlığı kırıp geçiren "Kara Veba"dır, Anadolu'ya girdiği yıl 1348'dir.[7]

Şairin nerede doğup büyüdüğü ve yaşadığı da kesin olarak bilinmemektedir. Rıfkı Melul MERİÇ'in Akşehir'de Nasre'd-dîn Hoca mezarlığında Şeyyâd Hamza'nın kızı Aslı Hâtûn'a ait bulduğu mezar taşı[8], onun bu bölgede yaşamış olabileceğini düşündürmektedir.

Eserleri

Şeyyâd Hamza'nın 1529 beyitlik *Yûsuf ve Zelîhâ* mesnevisi ile 79 beyitlik *Dâstan-i Sultân Mahmûd* mesnevisi dışında kimi şiirleri tespit edilebilmiştir.

Türk Dil Kurumu Kitaplığında A/301'de kayıtlı bulunan *Kitâb-ı Güzîde*'nin içinde yer alan *Yûsuf ve Zelîhâ* mesnevisi Dehri DİLÇİN tarafından yayımlanmıştı.[9] Kudretli bir hükümdarla yoksul bir dervişi, başka bir deyişle, madde ile manayı karşılaştırarak sonunda nefsine hükmetmesini bilen dervişi varlık ve ihtişam içindeki sultandan üstün göstermeye çalıştığı *Dâstan-i Sultân Mahmûd* mesnevisi ise Sâdettin BULUÇ tarafından yayımlanmıştır.[10] Tek nüshası bulunan eser, aruzun fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât ölçüsüyle yazılmıştır. Büyük bir olasılıkla 16. yy.ın ikinci yarısında istinsah edilmiştir.

Şeyyâd Hamza'nın bu iki eseri dışında İstanbul Umumi Kütüphanesi, numara 5782'de kayıtlı *Câmi'u 'n-nazâ'ir*'de bulunan bir manzumesi[11], başka iki manzumesi[12], Anadolu Türkçesinden farklı bir

---

7 Semih TEZCAN: "Anadolu Türk Yazınının Başlangıç Döneminde Bir Yazar ve *Çarh-nâme*'nin Tarihlendirilmesi Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları* 4 (1994): 85. s.

8 Rıfkı Melul MERİÇ: "Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası* V 1935 (1936): 179. s.

9 Dehri DİLÇİN (nakleden): *Şeyyad Hamza: Yusuf ve Zeliha*: İstanbul 1946: Türk Dil Kurumu Yayınları C. 11. 28.

10 Sâdettin BULUÇ: "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevîsi", *Türkiyat Mecmuası* XV 1968 (1969): 247-55.

11 Fuad KÖPRÜLÜZADE: "Anatolische Dichter in der Seldschukenzeit. I. Šejjâd Hamza", *Kőrösi Csoma-Archivum* 1 (1922): 183-90. Türkçesi: "Selçukîler Devrinde Anadolu Şairleri. I. Şeyyad Hamza", *Türk Yurdu* I (1340/1922): 27-34.

12 Fuad KÖPRÜLÜ'nün işlediği bir manzume ile bunun dışındaki iki manzumenin yayımı için bk. Mecdut MANSUROĞLU: "XIII. Asır 1. Şeyyâd

Türkçe ile yazılmış bir manzumesi[13], iki gazeli[14], Bursa Umumi Kütüphanesi, numara 882'de kayıtlı 52 yapraklı bir şiir mecmuasındaki beş manzumesi[15], ölüm konusunun işlendiği 12 dörtlükten oluşan lirik bir şiiri[16] ve Millî Kütüphane'de, numara 3772'de kayıtlı 50 beyitlik bir kasidesi[17] tespit edilmiştir.

Yazma Üzerine

Üzerinde çalıştığımız *Yûsuf ve Zelîhâ* mesnevisinin bilinen tek yazması Türk Dil Kurumu Kitaplığında A/301'de kayıtlı bulunan *Kitâb-ı Güzîde*'nin içinde yer almaktadır. Yazma h. 952 (m. 1545) yılının Zilhicce ayında çarşamba günü ikindi vaktinde istinsah edilmiştir. Müstensihin HASANOĞLU Kâsımoğlu 'Abdu 'r-rahmân olduğu eserin sonunda belirtilmiştir.

Yazma 103 sayfadan oluşmakta ve her sayfada, genellikle, 15 satır bulunmaktadır.

Hamza", *Türkiyat Mecmuası* VII-VIII (1940-1941): 95-101. Yazıçevrimli ve dizinli yeni yayımı için bk. Mecdut MANSUROĞLU: "Anadolu Türkçesi (XIII. Asır) Şeyyad Hamza'ya Ait Üç Manzume", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* I/3-4 (1946): 180-95. Almanca yayımı için bk. Mecdut MANSUROĞLU: "Drei Gedichte Şeyyâd Hamza's", *Ural-Altaische Jahrbücher* XXVI (1954): 78-89.

13 Mecdut MANSUROĞLU: "En Eski Anadolu Türkçesine Ait Bazı Metinler, Şeyyad Hamza, 1.", *İstanbul Mecmuası* 39 (1945): 4-5; "Şeyyâd Hamza'nın Doğu Türkçesi İle Karışık Bir Manzumesi", *Türk Dili, Belleten* 8-9/III (1946): 16-29; "Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1956* (1956): 125-44.

14 Necmettin Halil ONAN: "Şeyyâd Hamza'nın İki Yeni Gazeli Dolayısiyle", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII (1949): 529-34.

15 Sâdettin BULUÇ: "Şeyyâd Hamza'nın Beş Manzumesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* VII/1-2 (1956): 1-16.

16 Sâdettin BULUÇ: "Şeyyâd Hamza'nın Lirik Bir Şiiri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* XII 1962 (1963): 139-42.

17 Metin AKAR: "Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler-I", *Türklük Araştırmaları Dergisi* 2 (1986): 1-14, resimler ve tıpkıbasım.

Metin, Çeviri, Notlar, Sözlük ve Dizin Üzerine

"Metin"de köşeli ayracın önündeki rakamlar yazmadaki sayfa numaralarını, içindeki rakamlar ise yaprak numaralarını göstermektedir. Beyitlerin önünde beyit numaraları yer almaktadır.

Metnin çevirisinde, konunun bütünlüğü dikkate alınarak, genel olarak, serbest çeviri kullanılmıştır.

"Notlar", metin ve yazma ayrılıklarını göstermektedir.

"Sözlük", metindeki tüm sözlükbirimleri göstermektedir. Köşeli ayraç içinde sözcüklerin olası türeyiş biçimlerine yer verilmiştir. Alıntı sözcüklerin, özel adlar dışında, aracı ve kaynak dilleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Sözcüklerin olası türeyişlerinde sözcük runik harfli yazıtlarda ya da eski Uygurca metinlerde tespit edilmişse ET kısaltması ile gösterilmiştir. Orta Türkçe ya da İslami dönem metinlerine (DLT, KB vb.), birkaç durum dışında, yer verilmemiştir. Kökenleri konusunda şüpheye düştüğüm sözcükler olduğu gibi bırakılmış, bazen de bir soru işaretiyle gösterilmiştir. Bu tür sözcüklerin kökenleri bir ölçüde belli olsa bile tarafımca açıklanamadığını ya da ayrıntılı biçimde irdelenmeye gerek görülmediğini gösterir. Alt maddelerde, tespit edilebilen birleşik eylemlere, deyimlere ve kalıpsözlere yer verilmiştir. Birleşik eylem ve deyimlerin çekimli biçimleri ayrı ayrı maddelenmiştir. Birleşik eylem, deyim ve kalıpsözlerin üyelerinde, söz konusu öbeklere gönderme yapılmıştır. Maddebaşı olan sözcük, yalnız alt madde verilerinde tespit edilmişse ayrıca anlamlandırılmamıştır.

"Dizin", metnin tümdizinini göstermektedir. Sözcüklere sözdizimlerindeki bağlamlarına göre değil sözlükbirim oluşlarına göre yer verilmiştir. Metnin söz varlığına ve biçimbirimlere ilişkin rakamsal bilgi amaçlı aktarılmıştır. Başka bir amacı yoktur.

Yazıçevrimi Dizgesi

¡	*hemze*	’
«	*elif*	a / â / e / yerine göre öteki ünlüler
»	*be*	b
Û	*pe*	p
®	*te*	t
À	*se*	s
Ã	*cîm*	c / ç
<	*çîm*	ç
Õ	*hâ*	h
Œ	*hı*	h
œ	*dâl*	d
‹	*zel*	z
—	*re*	r
“	*ze*	z
”	*sîn*	s
‘	*şın*	ş
’	*sâd*	s
i	*dâd*	z
¹	*tı*	t
´	*zı*	z
Ÿ	*‘ayın*	‘
	ğayın	ğ
-	*fe*	f
‚	*kâf*	k
½	*kef*	k / g / ŋ
‰	*lâm*	l
Â	*mîm*	m
Ê	*nûn*	n
Ë	*vâv*	v / yerine göre o / ô / ö / ö: / u / û / ü / ü:
ˆ	*he*	h / a / e / i
È	*ye*	y / yerine göre ė / ı / i / î

YAZIM

ÜNLÜLERİN YAZIMI

/a/ Ünlüsünün Yazımı

Sözbaşındaki /a/ ünlüsünün yazımında çoklukla *medli elif* (¬) ve *üstünlü elif* (Ó«), seyrek olarak da *elif* («) kullanılmıştır:

Ã¬ *ac* (5b/13), d2¬ *acar* (33a/06), sš 2¬ *acısın* (21a/08), ÊbI*2¬ *aclıkdan* (37a/14), d ¬ *açar* (9a/13), œ¬ *ad* (39a/03), ÃU ¬ *ağaç* (5b/13) vb.

,Ó« *ak* (22a/02), ,UÇ¼Ó« *alçak* (49b/01), gI¼Ó« *alkış* (39a/14), ,Ëb½Ó« *aŋduk* (37a/13) vb.

Èb2« *acdı* (27b/05), gI¼« *alkış* (39b/02), ˆbì« *anda* (22a/08) vb.

Söziçindeki /a/ ünlüsünün yazımında çoklukla *elif* («) kullanılmış-tır. Kimi sözcüklerde /a/ ünlüsü yazılmamış, kimilerinde de *üstün* (Ó) ile gösterilmiştir:

ÃU ¬ *ağaç* (5b/13), Èœö « *ağladı* (6a/07), ,UÇ¼« *alçak* (49b/01), U U–« *aşağa* (45b/01), Âd U *bağrum* (16b/02), d-U *bakar* (7a/05), «d–U *başara* (23b/11), Èœd UÇ *çağırdı* (21a/02), ,«d²« *ırak* (13a/03), ‘«œd- *kardaş* (4a/07), ,ö « *oğlak* (5b/10), pM-U *sakınuŋ* (35b/04) vb.

Èb¼d ¬ *ağırladı* (35a/05), Êbì« *andan* (6a/02), o2Ë—¬ *arucak* (25a/04), oÇ *bıçak* (21a/01), ‘«œd- *kardaş* (4a/07), ÊœuGš- *kayğudan* (12b/14), r²dJMÔ *taŋrım* (32a/03) vb.

ÂbÓ*½« *aŋladum* (13a/02), pÓ*GÓ *bağlaŋ* (12b/10), — bIÓ Ó- *kaçakdur* (9a/02) vb.

Sözsonundaki /a/ ünlüsünün yazımında çoklukla *güzel he* (ˆ) ve *elif* («), seyrek olarak da *üstün-elif* («Ó) kullanılmıştır:

ë M²d ¬ *ağırınca* (14a/07), ë -« *akça* (8b/06), ˆœ—« *arada* (5a/01), ˆ—Ëb-U *bakdura* (33a/02), ë×¼U *balta* (11a/04),

ˆbI¦dGÇ *çığırmakda* (40[b]/12), ˆd–œ *daşra* (24[a]/10), ˆbM- *kan-da* (18[a]/13), ˆœuÄU- *kapuda* (6[a]/05), ˆd- *kara* (9[b]/01), ë*×- *katla* (47[b]/12), ë u- *koğa* (7[b]/09), ëM²Ë« *oyına* (3[a]/05), ˆdJ# *soŋra* (20[b]/15) vb.

UM Ëb¼¬ *alduğına* (14[b]/14), Uì« *ana* (39[a]/10), U½« *aŋa* (11[a]/01), U U–« *aşağa* (45[b]/01), UÄœ *dapa* (26[a]/02), UMìU- *kanı-na* (5[b]/10), U½Ë« *oŋa* (16[a]/10) vb.

UÓÔÓ« *ata* (5[b]/09), UÓš*J¹ *taŋlaya* (27[a]/03) vb.

/e/ Ünlüsünün Yazımı

Sözbaşındaki /e/ ünlüsünün yazımında *elif* («) ve *üstünlü elif* (Ó«) kullanılmıştır:

d½« *eger* (17[b]/12), ëMšM½« *egnine* (4[b]/15), –uM*½« *eglenür* (41[b]/02), q½ ë*½« *eglegil* (17[b]/05), eL* ½« *eksilmez* (37[b]/09), ‰« *el* (5[a]/08), v*¼« *elli* (7[b]/03), Êu ¦« *emsün* (47[b]/06), p¦« *emek* (15[a]/08), Èœ——Ëe¦« *emzürürdi* (46[a]/06), –« *er* (11[b]/05), v½ ëÔ« *etegi* (19[b]/09), u²« *eyü* (43[b]/01) vb.

sš d½Ó« *egrisin* (26[a]/10), p¼d½Ó« *egrilik* (39[b]/07), d*²b½Ó« *ekdiler* (29[a]/05), sš½Ó« *ekin* (29[a]/05), „Ó« *eŋ* (32[a]/08), Èb²–Ó« *eridi* (38[b]/07), d Ó« *eser* (29[a]/08), q½U½d Ó« *esirgegil* (31[a]/02), Èœd Ó« *esrüdi* (21[a]/05), vÔÓ« *eti* (16[a]/13), pLÔÓ« *etmek* (22[a]/15), vL½bM¼ËÓ« *evlendüŋ-mi* (38[b]/11), uš¼d²Ó« *eyerleyü* (30[a]/05) vb.

Söziçindeki /e/ ünlüsü genellikle yazılmamış, kısmen de *üstün* (Ó) ile gösterilmiştir. Bu ünlü için seyrek olarak da *elif* («), *güzel he* (ˆ) ve *üstün-elif* («Ó) kullanılmıştır:

rJ *begüm* (13[b]/05), ÈbLMJ *begenmedi* (11[a]/11), v J *bek-çi* (32[a]/15), d*J *bekler* (35[b]/09), „eJ *beŋzüŋ* (16[b]/04), Ëbš½d *berkidü* (3[b]/01), ÈdÇ *çeri* (39[b]/02), Èœd½œ *degerdi* (24[a]/06), Êœe½œ *deŋizden* (28[a]/10), „d²œ *direk* (16[b]/13), v*½Ëœ *dükeli* (27[b]/13), eJ½ *geŋez* (32[b]/08), v ËbM½ *kendüsi* (9[a]/03),

Âbìd½Ë« *ögrendüm* (36^{a}/08), —uMšJÔ *teginür* (38^{b}/03), ÈbÔdáÔ *tepretdi* (16^{a}/11) vb.

ÈœdÓ½uÇ *çökerdi* (39^{b}/09), q½Óœ *degül* (13^{b}/05), vL½bMÓ¼Ë« *evlendüŋ-mi* (38^{b}/11), „ËbM¼ÓdJ² *yigrelendük* (34^{a}/09) vb.

q½U½d « *esirgegil* (31^{a}/02), Ë—U *berü* (4^{a}/09), ö U *seçile* (33^{a}/01) vb.

qš½ ë*²œ *dilegil* (24^{b}/05), q½ ë*½« *eglegil* (17^{b}/05) vb.

„Ë"Óö *bülezük* (36^{b}/06), u²«ÓbìË« *ündeyü* (49^{a}/10) vb.

Sözsonundaki /e/ ünlüsünün yazımında genellikle *güzel he* (ˆ), seyrek olarak da *elif* («) ve *üstün-elif* («Ó) kullanılmıştır:

ˆbJA *bėşikde* (20^{a}/06), ë*š *bile* (3^{a}/01), ëM*š *bilene* (7^{a}/02), ë¼d *birle* (29^{a}/05), ëL½œ *degme* (15^{b}/02), ë M² ëL²œ *dėmeyince* (21^{a}/02), ˆbìe½œ *deŋizinde* (28^{a}/09), ˆœ«Ëœ *devede* (9^{a}/14), ëÔd²« *ėrte* (2^{a}/07), ˆœË« *evde* (33^{a}/11), ë ½ *gėce* (22^{a}/12), ˆ—«bš½ *gidere* (31^{b}/08), ëMš½ *gine* (2^{b}/01), ˆd « *içre* (2^{a}/02), ë¼ËbM½ *kendüle* (50^{a}/02), ë²ËbM½ *kendüye* (30^{b}/09), ëÄ—u½ *körpe* (42^{a}/10), ˆbM½Ë« *öŋinde* (28^{a}/15), ë*²u– *şöyle* (3^{b}/12), ˆ—"Ë« *üzere* (13^{b}/02), ˆ—u² *yöre* (7^{b}/02), ë2u² *yüce* (17^{a}/05) vb.

ö²œ *dile* (12^{a}/02), U L½ *kimse* (4^{a}/15), UA²d² *yėrişe* (50^{b}/09), UM² *yine* (19^{a}/12) vb.

UÓM *bine* (22^{b}/14) vb.

/ė/ Ünlüsünün Yazımı

Sözbaşındaki /ė/ ünlüsünün yazımında genellikle *elif-ye* (È«), kısmen de *elif* («) kullanılmıştır. Seyrek olarak da *esreli elif* (Å«) ve *esreli elif-ye* (ÈÅ«) kullanılmıştır:

v½Ëb×²« *ėtdügi* (44^{b}/05), Âb×A²« *ėşitdüm* (33^{a}/08), —d²« *ėrer* (11^{a}/06), Èœ—œd²« *ėrdürdi* (5^{b}/02), d*²b–d²« *ėrişdiler*

(6^{a}/05), Êb*²« *ėlden* (34^{a}/01), Ëb*²« *ėledü* (35^{a}/12), ëÔd²« *ėrte* (23^{b}/08) vb.

Èbì« *ėndi* (4^{b}/05), v–« *ėşi* (4^{a}/06), Âb––« *ėrişdüm* (48^{b}/06) vb.

—ËbìÅ« *ėndürür* (7^{b}/09), p×¼Å« *ėltüŋ* (45^{b}/08) vb.

–u²Å« *ėver* (50^{a}/08) vb.

Söziçindeki /ė/ ünlüsünün yazımında genellikle *ye* (È) kullanılmıştır. Bu ünlü kısmen de yazılmamıştır. Seyrek olarak da *elif* («), *esre* (Å) ve *esre-ye* (ÈÅ) ile yazılmıştır:

gš *bėş* (14^{a}/08), Èœ ˆeš *bėzedi* (15^{b}/04), Âb²œ *dėdüm* (14^{b}/11), Èœd²œ *dėrdi* (19^{a}/07), pA²« *ėşek* (33^{b}/02), ë š½ *gėce* (2^{a}/07), sÇš½ *gėçen* (2^{b}/10), Ëdš½ *gėrü* (32^{b}/04), ë šì *nėce* (9^{a}/10), dAš– *şėşer* (9^{b}/14), Èœd²Ë *vėrdi* (3^{a}/10), d*²bš² *yėdiler* (29^{a}/09), gLš² *yėmiş* (16^{b}/15) vb.

Èd¼ q *bėlleri* (27^{b}/10), Èb² *yėdi* (25^{a}/04), ˆœd² *yėrde* (25^{b}/12), d×² *yėter* (8^{a}/01), gL×² *yėtmiş* (5^{b}/15) vb.

—u²U½ *gėyürür* (45^{b}/14) vb.

u¼uJ*Å *bėlgülü* (45^{a}/14), ˆbJAÅ *bėşikde* (20^{a}/06), pÅ² *yėg* (15^{a}/15) vb.

Êu šÅì *nėçün* (4^{a}/12) vb.

/ı, i/ Ünlülerinin Yazımı

Sözbaşındaki /ı, i/ ünlülerinin yazımında genellikle *elif-ye* (È«) kullanılmıştır. Bu ünlüler kısmen yazılmamış, kısmen de *esre* (Å) ile gösterilmiştir. Ünlüler için seyrek olarak da *esre-ye* (ÈÅ) kullanılmıştır:

–Uá²« *ıpar* (17^{a}/07), »d²« *ırıp* (24^{a}/11), ,«d²« *ırak* (13^{a}/03), oA²« *ışık* (7^{a}/04), vÇ²« *içi* (10^{a}/04), ÂUÇ²« *içem* (6^{b}/11), ËdÇ²« *içerü* (15^{b}/13), ˆdÇ²« *içre* (22^{a}/11), –Ë–uÇ²« *içürür* (22^{a}/14), vJ²« *iki* (12^{a}/07), ÂbìUM²« *inandum* (31^{a}/09) vb.

V ²« *iyisi* (47^{b}/08), V M½« *ikinci* (29^{a}/10), Èb¦« *imdi* (48^{a}/08), dì«d¦« *imrenür* (50^{a}/09), Èb*Š½« *iŋiledi* (46^{a}/09), Êu U× « *istesün* (26^{a}/06), ÂËb*–« *işledüm* (14^{a}/13) vb.

o¦—Å« *ırmak* (38^{b}/07), Ëdš#Å« *ısıru* (19^{a}/14), sšJ¼Å« *ilkin* (42^{a}/01), u²œ—Å« *irdeyü* (43^{b}/14) vb.

d d²Å« *ırğar* (25^{a}/09) vb.

Söziçindeki /ı, i/ ünlüleri genellikle ya yazılmamış ya da *ye* (È) ile gösterilmiştir. Bu ünlülerin yazımı için seyrek olarak da *esre* (Å) kullanılmıştır:

sš 2« *acısın* (21^{a}/08), ÊbI*2« *aclıkdan* (37^{a}/14), —u* « *açılur* (9^{b}/13), d « *ağır* (26^{a}/02), Èb¼d « *ağırladı* (35^{a}/05), Èb×-« *akıtdı* (11^{a}/14), V ¼« *alıcı* (8^{b}/03), È—ô sš *bėyinleri* (27^{b}/08), Âb* *bildüm* (13^{a}/02), V ìd *birinci* (11^{b}/13), p*½œ *diŋleŋ* (2^{a}/03), sšG*-«d²« *ıraklığın* (13^{a}/05), oA²« *ışık* (7^{a}/04), sšG¼ ˆbìU- *kandalığın* (12^{b}/04), ÊbMG*–«œd- *kardaşlığından* (9^{a}/04) vb.

sš 2« *acısın* (21^{a}/08), UM²e « *ağzına* (22^{a}/03), ëM²Ë« *avına* (12^{b}/05), Ëbš½d *berkidü* (3^{b}/01), dÇš *biçer* (15^{b}/01), ë*š *bile* (3^{a}/01), uš¼ V× *bitileyü* (47^{a}/01), ëMšM½« *egnine* (4^{b}/15), sšG*-«d²« *ıraklığın* (13^{a}/05), sšG¼ ˆbìU- *kandalığın* (12^{b}/04), V²dG- *kığırıp* (24^{a}/14), UMš² *yine* (18^{a}/02) vb.

ˆbMÅM¼« *alnında* (28^{a}/11), gÅI¼« *alkış* (39^{a}/14), ˆbJÅA *bėşikde* (20^{a}/06) vb.

Sözsonundaki /ı, i/ ünlülerinin yazımı için *ye* (È) kullanılmıştır:

V×¼« *altı* (13^{a}/06), V M×¼« *altıncı* (29^{a}/14), È—« *arı* (1^{b}/11), V#« *assı* (23^{b}/12), V ¼« *alıcı* (8^{b}/03), Vì« *anı* (2^{a}/07), V J *bekçi* (32^{a}/15), V MA *beşinci* (29^{a}/13), Vìu *bunı* (1^{b}/14), V•œ *dahı* (1^{b}/03), V-œ *dakı* (3^{b}/07), VJ²« *iki* (5^{a}/10), VìU- *kanı* (3^{b}/03), V2uÄU- *kapucı* (36^{a}/06), VÔU- *katı* (3^{a}/11), Èe- *kozı* (3^{a}/02), Èd Ë« *oğrı* (39^{a}/05), VÔU# *satı* (8^{b}/15), ÈbL– *şimdi* (3^{b}/05), È“U² *yazı* (9^{b}/05) vb.

/o, u; ö, ü/ Ünlülerinin Yazımı

Sözbaşındaki /o, u; ö, ü/ ünlülerinin yazımında genellikle *elif-vâv* (Ë«) kullanılmıştır. Bu ünlüler için seyrek olarak da *ötreli elif-vâv* (Ë3«), *ötreli elif* (3«) ve *elif* («) kullanılmıştır:

Ë« *o* (12b/06), œË« *od* (19a/02), ë «œË« *odağa* (8a/10), Èd Ë« *oğrı* (41a/14), o¼d Ë« *oğruluk* (39b/08), q Ë« *oğul* (2a/13), gL¼d Ë« *oğurlamış* (40a/07), e2Ë« *ucuz* (7a/10), ëM2Ë« *ucına* (16b/14), d Ë« *uçar* (5b/05), Èœd Ë« *uğradı* (36a/06), —uM Ë« *uğunur* (3b/14), u¼Ë« *ulu* (4a/03), Èb¦Ë« *umdı* (24b/01); v Ë« *öci* (47a/05), œË« *öd* (40b/12), s½Ë« *ögin* (13b/04), Âbìd½Ë« *ögrendüm* (36a/08), “u ½Ë« *ögsüz* (47b/05), ®u½Ë« *ögüt* (18a/02), ÃË« *üç* (11b/11), g½Ë« *üküş* (23a/14), d*½—Ë« *ürkeler* (28a/13), ˆ—“Ë« *üzere* (13b/09) vb.

U²«œË3« *odaya* (21a/03) vb.

ˆbM× 3« *üstinde* (31a/11) vb.

,ö « *oğlak* (5b/10), Êö « *oğlan* (9b/01); q½ ˆbì« *ündegil* (49b/02) vb.

Söziçindeki /o, u; ö, ü/ ünlüleri için *vâv* (Ë) kullanılmıştır. Kimi örneklerde bu ünlüler gösterilmemiştir. Seyrek olarak da hareke ve *ötre-vâv* (Ë3) ile gösterilmiştir:

“u ì« *ansuz* (40a/05), ,uÔ—« *artuk* (12a/13), v uM-« *aşnuğı* (50a/03), ‰u *bol* (22b/08), ‘u *boş* (14b/14), ,u2 *çok* (6a/14), ë2u- *koca* (2b/10), —U-u- *kokar* (46b/11); Êu× *bütün* (3b/02), —uìË—u2 *çevrünür* (7b/02), Èœ—u¼œ *delürdi* (12b/10), e½u½uš *böyügüŋüz* (44b/11), UMJš¼—u½ *körligine* (34b/10), ëÄ—u½ *körpe* (3a/03), eLìu *sönmez* (27a/07), —uM*²u *söylenür* (15b/09), ˆœ“u *sözde* (22a/04), d½uÔ *töker* (6a/03), ëM «—u² *yöresine* (3a/07) vb.

——uÔ—« *arturur* (27b/07), ,d²« *ayruk* (8b/03), „b u *boğduŋ* (20a/14), o*¼u *bolluk* (25b/11), Ëd œ *doğru* (6b/11), ˆbL¼u- *kolumda* (36b/11); ëM² *yöne* (3a/05), Êu× *bütün*

(3[b]/02), e½u½uš *böyügüŋüz* (44[b]/11), q½œ *degül* (4[a]/13), ––u½ ˆœ *degürür* (2[b]/02) vb.

v u3 M3 *boncuğı* (40[a]/03); s²ôd3L3½ *kömürleyin* (27[b]/11), „Ë“ö3 *bülezük* (36[b]/06) vb.

Sözsonundaki /u, ü/ ünleri için genellikle *vâv* (Ë), seyrek olarak da *ötre-vâv* (Ë3) kullanılmıştır:

u¼œ« *adlu* (2[a]/05), u « *ağu* (22[a]/07), u*Ô« *atlu* (13[a]/06), u* U *bağlu* (6[b]/05), Ëd œ *doğru* (6[b]/11), u¦U- *kamu* (1[b]/07), u*ìU- *kanlu* (39[a]/01), uÄU- *kapu* (18[a]/13), u–d- *karşu* (10[b]/02), uGš- *kayğu* (3[a]/04); u*J* *belgülü* (2[b]/07), u* *bellü* (14[b]/01), Ë—U *bėrü* (4[a]/09), u¼œ *delü* (11[b]/08), u¼—œ *dürlü* (12[a]/11), u²« *eyü* (43[b]/01), Ëdš½ *gėrü* (3[a]/04), u¼e½ *gizlü* (44[b]/03), u*½—u½ *görklü* (7[a]/10), ËdÇ²« *içerü* (10[b]/15), ËbM½ *kendü* (2[a]/04), u¼Ë« *ölü* (18[a]/06), u*½u² *yüklü* (35[a]/14) vb.

u3¼« *alu* (12[b]/11), u3*²“« *azılu* (18[b]/12) vb.

ÜNSÜZLERİN YAZIMI

/b, p/ Ünsüzlerinin Yazımı

/b, p/ ünsüzlerinin yazımında, genel olarak, bir tutarlılık söz konusudur. {-Up} eylem zarfı eki /b/ ile yazılmıştır; bu, bir yazım özelliği kabul edilmiştir. Alıntı sözcüklerde asli yazımlara bağlı kalınmıştır:

Sözbaşında: U U *baba* (2[a]/08), Âd U *bağrum* (16[b]/02), Èb* U *bağladı* (9[a]/07), o¼U *balık* (11[b]/15), ë×¼U *balta* (11[a]/04), sš U¦—U *barmağın* (19[a]/14), o²U *bayık* (7[a]/08); ˆU–œUÄ *pâdişâh* (52[a]/15), p£U–œUÄ *pâdşâhuŋ* (43[b]/09), o¼ ˆU–œUÄ *pâdşâlık* (5[b]/07), Èd¼ ˆ—UÄ *pâraları* (16[a]/06), ˆdÄ *pere* (16[a]/03), U —UÄ *pârsâ* (3[b]/02), U–UÄ *paşa* (11[b]/04), ˆœdÄ *perde* (12[a]/01), ÈdÄ *perî* (10[a]/07), fÄ *pes* (6[a]/15), d¾¦UGšÄ *peyğâmber* (2[a]/04) vb.

Söziçinde: Èb¼ V *'acebledi* (14[a]/04), d¼—U¾M *'anbârlar* (29[a]/06), ˆbM œ *dibinde* (4[a]/15), v¾½ *gibi* (2[a]/06), ®d¾ *'ibret*

(8a/01), U¾- *kaba* (23b/13); UÄœ *dapa* (3a/01), Ë"ËbÄœ *düpdüzü* (39a/15), —Uá²« *ıpar* (17a/07), Uá- *kapa* (3a/06), uÄU- *kapu* (18a/03), v2uÄU- *kapucı* (36a/06), ëÄu- *kopa* (48b/13), ëÄ—u½ *körpe* (3a/03), ÈbÄË« *öpdi* (9b/11) vb.

Sözsonunda: V *'aceb* (2a/08), »d *'Arab* (23b/04), »u• *hûb* (2a/06), »dG¦ *mağrib* (12a/12), »UIì *nikâb* (39a/08); é£ *hep* (15b/03), é²« *ip* (4b/10) vb.

/c, ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

/c, ç/ ünsüzlerinin yazımında, genel olarak, bir tutarlılık söz konusudur. Kimi yazımlar yazım özelliği kabul edilip /ç/ ile okunmuştur. Alıntı sözcüklerde asli yazımlara bağlı kalınmıştır:

Sözbaşında: ÊU2 *cân* (49b/12), Âb2 *ceddüm* (14b/05), XM2 *cennet* (29b/08), »«u2 *cevâb* (4b/05), sš «e2 *cezâsını* (19b/03), ë*L2 *cümle* (10a/14); Èœd UÇ *çağırdı* (21a/02), oÇ *çak* (51b/14), „bJÇ *çekdüŋ* (15a/08), d– vÇ *çėşer* (11a/04), ,u2 *çok* (6a/14) vb.

Söziçinde: Èb2« *acdı* (27b/05), sš 2« *acısın* (21a/08), ÊbI*2« *aclıkdan* (37a/14), v M×¼« *altıncı* (29a/14), o ìu *boncuk* (40a/09), ë š½ *gėce* (2a/07), ë M²« *ince* (18b/15), v2uÄU- *kapucı* (36a/06), VA2u- *kucuşup* (45b/05), ë šì *nėce* (2a/08); d « *açar* (9a/13), ë -« *akça* (8b/06), ,UÇ¼« *alçak* (49b/01), oÇ *bıçak* (21a/01), dÇš *biçer* (15b/01) vb.

Sözsonunda: Ã« *ac* (5b/13); Z « *ağaç* (5b/13), Ãu*¦œ *demlüç* (24a/06), ZM½ *genç* (19b/15), ÃU- *kaç* (22a/06), Zš*- *kılıç* (40b/09), <u *suç* (1b/09) vb.

/d, t/ Ünsüzlerinin Yazımı

Sözbaşında: v•œ *dahı* (1b/03), ,œ *dak* (28b/05), UÄœ *dapa* (3a/01), ˆœ—«œ *darda* (46b/12), ˆd–œ *daşra* (24a/10), ˆœœ *dede* (9a/06), V½œ *degüp* (50a/05), v½œ *degi* (19b/09), ëL½œ *degme* (15b/02); ÈœU¹ *tadı* (1b/02), q•UÔ *tahıl* (29a/06), d-UÔ *takar*

(15^{b}/02), ÈdJMÔ *Taŋrı* (1^{b}/01), U¹ *tağ* (3^{b}/09), Èb* U¹ *tağıldı* (31^{a}/08), —uAìU¹ *tanışur* (28^{b}/15), oìU¹ *tanuk* (19^{b}/14) vb.

Söziçinde: u¼œ« *adlu* (2^{a}/05), ˆbì« *anda* (4^{b}/04), ˆ—bI *bakdura* (33^{a}/02), ‚«œu *budak* (16^{b}/14), È«bG *buğday* (25^{a}/05), ˆbM *bunda* (2^{b}/06); Èb×-« *akıtdı* (11^{a}/14), ÊbM×¼« *altından* (13^{a}/15), v×¼« *altı* (13^{a}/06), ‚uÔ—« *artuk* (12^{a}/13) vb.

Sözsonunda: œ« *ad* (39^{a}/13), bì« *and* (2^{b}/11), œ—« *ard* (19^{b}/09), œd¦u2 *cö:merd* (35^{a}/06); ®« *at* (22^{b}/14), ®u¼u *bulut* (9^{b}/04), ®—Ëœ *dört* (9^{a}/15), ®U- *kat* (10^{b}/07), ®—u- *kurt* (3a/05) vb.

/g, k/ Ünsüzlerinin Yazımı

Sözbaşında: q½ *gel* (4^{a}/09), ZM½ *genç* (19^{b}/15), eJ½ *geŋez* (32^{b}/08), „d½ *gerek* (2^{b}/09), pš½ *geyik* (3^{b}/04), Ëdš½ *gėrü* (3^{a}/04), ˆ—«bš½ *gidere* (31^{b}/08); ‚œ——u¦U½ *kemürürduk* (37^{a}/14), È"ËbM½ *kend' özi* (17^{a}/11), ËbM½ *kendü* (2^{a}/04), f½ *kes* (14^{a}/06), v½ *key* (4^{a}/03), e½ *kez* (1^{b}/05), v š½ *kiçi* (26^{b}/10) vb.

Söziçinde: vJ *begi* (10^{b}/01), eLMJ *begenmez* (13^{a}/08), u*J* *belgülü* (2^{b}/07), V½œ *degüp* (50^{a}/05), s½"œ *düzgün* (3^{b}/01), ëMšM½« *egnine* (4^{b}/15); v J *bekçi* (32^{a}/15), „bJÇ *çekdüŋ* (15^{a}/08), v*½Ëœ *dükeli* (27^{b}/13), eL* ½« *eksilmez* (37^{b}/09), sš½—u½ *görkin* (5^{a}/06) vb.

Sözsonunda: p² *yėg* (15^{a}/15); „d *berk* (3^{a}/10), „Ë"ö *bülezük* (36^{b}/06), „œ *dėk* (41^{a}/03), „d²œ *direk* (16^{b}/13), p¼d½« *egrilik* (39^{b}/07), p¦« *emek* (15^{a}/08)

SES BİLGİSİ

ÜNLÜ BENZEŞMELERİ

Damak Uyumu

Damak ya da artlık-önlük uyumu, Türk dili tarihinde Orhon Türkçesinden beri bulunan bir uyumdur. Damak uyumu şöyle tanımlanabilir: Bir sözcükte ya yalnız art ünlüler ya da yalnız ön ünlüler bulunabilir. Böylece, ilk hecenin ünlüsü bir art ünlü ise öbür hecelerin ünlüleri de art, ön ünlü ise öbür hecelerin ünlüleri de ön ünlü olur. Buna göre damak uyumunun bir ilerleyici benzeşme olduğu söylenebilir. Damak uyumu, Türkçe sözcüklerde Türk dili tarihinin en eski dönemlerinden beri var olduğu için bu uyumdan Eski Anadolu Türkçesinde oluşmuş bir uyum olarak söz etme imkânı yoktur. Başka bir deyişle, önceki dönemlerde gerçekleşmiş bir uyumun örneklerinin burada incelenmesinin gereği yoktur. Bu yüzden burada yalnızca uyuma girmiş olan alıntı sözcükler ele alınmıştır.

Söziçinde Damak Uyumu

Söziçinde damak uyumuna girmiş olan alıntı sözcükler şunlardır:

eşkere "açık, belli, meydanda" (16^a/09) < *âşkâre*, *halâyık* "halk" (25^b/13, 29^b/03) < *halâ'ik*, *havâ* "gökyüzü" (22^b/02) < *hevâ'*, *hayvân* "dirilik, canlılık" (28^a/09) < *hayevân*, *ısmarla-* "emanet etmek; tembihlemek" (3^a/11, 4^a/04, 9^a/08 ...) < *sipâr*, *kıssa* "hikâye" (2^a/01, 2^a/02, 52^a/13) < *kissa*, *lâyık* "uygun, yaraşır; bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan" (8^b/12, 15^b/15, 21^a/14 ...) < *lâ'ik*, *metris* "siper" (11^b/15) < *metârîs*, *namâz* "namaz" (51^b/08) < *nemâz*, *pâra* "parça" (16^a/06), *pere* ay. (11^a/02, 16^a/03, 31^a/08) < *pâre* (fakat *pâre* ay. (16^a/04)), *sarây* "saray" (1^b/08, 11^b/05, 13^a/13 ...) < *serây*, *sıfat* "hâl, vasıf" (30^b/02, 37^a/11, 37^b/10), *sıfatlu* "vasıflı" (24^a/02, 49^b/03, 49^b/04) < *sifat*, *sıfât* "sıfatlar, nitelikler, vasıflar" (5^a/07) < *sifât*, *sıra* (34^b/06, 35^b/06) < *sirá*, *sırât* "sırat köprüsü" (18^b/04, 18^b/05, 18^b/09 ...) < *sirât*, *sûrat* "yüz, çehre, resim" (2^a/06, 5^a/07, 7^b/13 ...) < *sûret*, *şarâb* "kevser suyu" (18^b/09, 50^a/11), *şarâb-dâr* "hükümdarların şaraplarını saklayan

ve sunan kimse" (25[a]/08, 25[a]/09, 25[b]/14 ...) < *şerâb*, *şerâb-dâr*, *tamâm* "tastamam, eksiksiz; doğru" (5[a]/13, 8[a]/15, 11[b]/13 ...) < *temâm*, *tayfa* "topluluk, grup" (27[a]/02) < *tâ'ife*, *terezü* "terazi, tartı aleti" (14[a]/07) < *terâzû* (fakat *terâzü:* ay. (14[a]/08)), *teze* "taze" (27[a]/05) < *tâze*, *zamân* "süre, vakit; dönem, devir" (5[a]/04, 9[a]/03, 12[a]/03 ...) < *zemân*, *zîre* "çünkü" (1[b]/02) < *zîrâ*

Eklerde Damak Uyumu

Türkçede eklerin, istisnaları olmakla birlikte, eklendiği sözcüğe damak uyumuna göre eklendiği bilinmektedir. Metinde bu uyumun dışında kalmış olan ekler şunlardır:

{-gil}. Pekiştirmeli buyurma eki:

Pek çok örnekte damak uyumuna giren bu ek, şu örneklerde uyum dışıdır: *ağırlagil* (33[b]/08), *ağlamagil* (42[a]/15), *aŋlagil* (14[b]/02), *bağışlagil* (45[b]/02, 48[a]/08), *bırakmagil* (12[b]/07), *çıkargil* (4[b]/07), *kayurmagil* (20[a]/11), *koygil* (40[b]/04), *koymagil* (9[a]/02), *oturgil* (36[a]/15), *sığagil* (40[b]/14)

Fakat *iŋledmeğıl* (uyak sözcüğü) (43[a]/15)

{-ken}. Eylem zarfı eki:

kulken (31[a]/07), *tartaşurken* (19[b]/10)

{+ki}. Aitlik eki:

andaki (49[b]/06), *uşağki* (46[b]/11)

{+lik}. Addan ad türeten ek:

Pek çok örnekte damak uyumuna giren bu ek, şu örneklerde uyum dışıdır:

kılmaklik (21[a]/14), *taŋlik* (51[b]/15)

Fakat tepkime fenomeni olarak *cö:merdlık* (48[b]/12), *peyğâmberlık* (50[b]/10), *zârîlıkla* (38[b]/07) (*comardlık*, *peyğâmbarlık*, *zârılık* değilse)

Dudak Uyumu

Dudak ya da düzlük-yuvarlaklık uyumu şöyle tanımlanabilir: Bir sözcükte yuvarlak bir ünlüden sonra ya bir yuvarlak ünlü ya da düz-

geniş bir ünlü; düz bir ünlüden sonra ise yine düz bir ünlü bulunabilir. Eski Türkçe devresinde kısmen görülen dudak uyumunun, Eski Anadolu Türkçesi devresinde bozulduğu, ancak yine bu devre içerisinde gelişmeye başlayarak Orta Osmanlıca devresinde iyice hızlanıp 18. yy. sonlarında tam olarak gerçekleştiği kabul edilmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde çeşitli seslik değişmeler sonucu genel bir yuvarlaklaşmanın ortaya çıktığı söylenebilir.

Söziçinde Dudak Uyumu

Metinde kimi sözcüklerde bu uyum söz konusu olmakla birlikte, genel olarak, dudak uyumundan söz edilemez. Dudak uyumuna girmeyen sözcüklerden bazıları şunlardır:

avun- “avunmak, teselli bulmak” (6^a/02) (fakat *avın-* ay. (12^b/05, 35^a/01, 37^b/11 ...)), *bülezük* “bilezik” (36^b/06, 36^b/08), *degül* “değil” (2^b/05, 4^a/13: 2 ...), *delü* “deli” (11^b/08, 12^b/11: 2 ...), *delür-* “aşkından çıldırmak” (12^b/10, 19^a/08), *esrü-* “sarhoş olmak, kendisinden geçmek” (21^a/05), *gümiş* “gümüş” (16^b/14, 16^b/15, 17^a/05 ...), *içün* “için” (9^b/09, 16^b/12, 25^a/14 ...), *kamçu* “kamçı” (31^a/03), *kavuş-* “kavuşmak” (39^a/04, 48^a/12, 48^b/02), *nėçün* “niçin” (4^a/12, 25^a/10, 26^a/06 ...), *salkum* “yemiş tanelerinin meydana getirdiği bütün” (17^a/04, 22^a/13), *yavuz* “kötü, fena; bozuk, anlaşılmaz” (5^b/03, 10^a/13, 19^a/06 ...), *yavuzluk* “kötülük” (19^b/11, 19^b/12, 39^b/06) vb.

Düzleşme

/a-ı/ < /a-u/:

ayık “açıkça” (7^a/08, 15^a/05, 30^a/14 ...) < **âduk*

tanış- “istişare etmek” (3^a/13, 28^b/15, 37^b/14 ...) < *tanuş-*

/e, ė-i/ < /e-ü/:

belli (uyak sözcüğü) “açıkça bilinen” (34^a/02) < *belgülü*; fakat *bellü* “açıkça, açık olarak” (14^b/01, 24^a/02, 31^b/02 ...)

bėri “beri, beriye, bu taraf” (10^b/02, 18^a/02, 42^a/08) < *berü* < **bêrü*; fakat *bėrü* ay. (4^a/09, 5^a/14, 16^b/04 ...)

eksil- “azalmak” (37^b/09) < *egsül-*

eri- “çürümek, zayıflamak, incelmek” (36^b/07, 38^b/07) < *erü-*

ileri “önce” (34^{b}/13) < *ilgerü*

Yuvarlaklaşma

/o, u-u/ < /o, u-ı/:

boyun (6^{b}/05) < *boyın* < **bôyın*

bulut (9^{b}/04, 9^{b}/13) < *bulıt*

kozu “kuzu” (42^{a}/10) < *kozı*; fakat *kozı* ay. (3^{a}/02, 3^{a}/03: 2)

kuyu “aşağı” (10^{b}/15) < *kudı*

oğru “hırsız” (39^{b}/05), *oğruluk* “hırsızlık” (39^{b}/08, 43^{a}/08) < *oğrı*; fakat *oğrı* “hırsız” (8^{b}/05, 9^{a}/02, 39^{a}/05 ...)

oğul “erkek evlat; yavru” (2^{a}/05, 2^{a}/13, 12^{a}/07 ...) < *oğul*, *oğıl*

oku- “çağırmak, davet etmek” (5^{a}/06, 13^{a}/10, 37^{a}/05 ...) < *okı-*, *okun-* “okunmak” (13^{a}/12) < **okın-*; fakat *ohı-* “çağırmak” (3^{b}/05), *okı-* “çağırmak, davet etmek; okumak” (5^{a}/05, 5^{b}/01, 17^{a}/10 ...)

toku- “defetmek, yok etmek” (47^{b}/10) < *tokı-*; fakat *tokı-* “vurmak, parçalamak” (50^{b}/11)

yohsul “yoksul, fakir” (30^{b}/04, 31^{a}/05, 35^{a}/06 ...), *yoksul* ay. (13^{b}/13, 29^{a}/06, 30^{b}/03) < *yoksıl*

Eklerde Dudak Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde Eski Türkçedeki dudak uyumu sisteminin bozulması sonucu /X/ sınıfı (/ı, i, u, ü/) ekler, genel olarak, iki yönde gelişme göstermişlerdir: Bu eklerin büyük bir kısmı /U/ sınıfına (/u, ü/) geçerken çevresinde yuvarlaklaştırıcı ünsüz bulunmadığı durumlarda ise /I/ (/ı, i/) sınıfına geçmişlerdir. Eski Türkçedeki /I/ ve /U/ sınıfı ekler ise, kimi istisnalar dışında (örneğin {+mI} soru eki < ET {+mU}, {+(y)Uz} çoğul 1. kişi bildirme eki < ET *biz* çoğul 1. kişi zamiri, {-Uz}, {-vUz} çoğul 1. kişi eki < ET *biz* çoğul 1. kişi zamiri), durumlarını korumuşlardır.

/I/ > /I/ Sınıfı Ekler

Eski Türkçede /I/ sınıfında olup da metinde durumunu koruyan ekler şunlardır:

{-AlI}. Eylem zarfı eki:
ayrıl-alı (38^{b}/05, 48^{b}/07), *bil-eli* (33^{b}/06), *ėşid-eli* (47^{a}/06), *gel-eli* (33^{b}/06, 33^{b}/07), *gid-eli* (38^{b}/06), *gör-eli* (36^{b}/05, 47^{b}/04), *gör-eliden* (41^{a}/05)

{+ÇI}. Bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+ÇI}.**

{-dI(lAr)}. Bilinen geçmiş zaman 3. kişi eki:
bul-dı (28^{b}/13, 32^{b}/03, 40^{a}/09 ...), *bulaşdur-dılar* (5^{b}/10), *buyur-dı* (7^{a}/15, 10^{a}/02, 20^{b}/13 ...), *kavuşdur-dı* (38^{a}/09), *ko-dılar* (50^{b}/01, 51^{b}/08, 51^{b}/14), *kon-dı* (7^{a}/15), *kop-dı* (47^{a}/05), *kork-dı* (22^{b}/11), *koy-dılar* (14^{a}/08), *kuç-dı* (19^{a}/09), *okı-dı* (17^{b}/02), *ol-dılar* (10^{a}/02, 39^{a}/14, 48^{b}/03 ...), *otur-dılar* (2^{b}/08, 7^{a}/15, 39^{a}/09 ...), *sıdur-dı* (40^{b}/12), *sığındur-dı* (3^{b}/11, 4^{a}/10), *sok-dı* (36^{b}/09), *sor-dılar* (10^{a}/05), *sun-dı* (31^{b}/04, 50^{a}/12, 50^{a}/13), *sunuş-dılar* (44^{a}/02), *toldur-dılar* (29^{a}/06) vb.

{-IcI}. Eylemden ad türeten ek:
gör-ici "pazara köle görmeye gelen kişi" (13^{b}/11); fakat *tap-ucı* "tapan kimse" (10^{a}/04)
Ayrıca bk. **Eylemden Ad Türeten Ekler. {-IcI}.**

{-IncA}. Eylem zarfı eki.
gör-ince (16^{b}/06), *toy-ınca* (37^{a}/15, 37^{b}/08)

{-mIş}. Öğrenilen geçmiş zaman eki:
bul-mış (48^{b}/08), *dön-miş* (20^{b}/04), *düş-mişem* (31^{a}/02), *göm-mişsiz* (44^{b}/09), *gör-miş* (34^{a}/11), *gül-miş-iken* (34^{b}/13), *kon-mış* (8^{a}/11), *kuç-mış* (17^{b}/07), *kuç-mış-durur* (17^{b}/07), *okı-mışdum* (5^{b}/01), *ol-mış* (20^{b}/02), *otur-mış* (9^{a}/15, 23^{b}/03), *öl-miş-idüm* (38^{a}/12), *toğ-mış* (20^{a}/01), *tol-mış* (15^{a}/01, 15^{a}/02), *tur-mış* (13^{b}/12), *tut-mış* (19^{a}/14, 50^{a}/11), *tutuş-mışlar* (27^{b}/09), *tuy-mış-ıdı* (30^{b}/09), *unut-mışam* (25^{b}/03), *yor-mış* (34^{a}/11, 34^{a}/12), *yor-mış-ıdı* (34^{a}/10)

{+(s)I}. Tekil 3. kişi iyelik eki:
altun+ı (11^{b}/07, 24^{b}/07), *artuk+ı* (27^{a}/02), *boncuğ+ı* (40^{a}/03), *boyn+ı* (6^{b}/05), *düş+i* (2^{b}/13, 8^{a}/06, 25^{a}/03), *göŋl+i* (2^{a}/01, 5^{b}/08, 11^{a}/12 ...), *göŋl+inden* (9^{a}/13), *göŋl+ini* (16^{a}/05), *göz+i* (6^{b}/15,

16^{b}/09, 17^{a}/11 ...), *göz+ine* (43^{b}/07, 50^{a}/09), *güc+i* (20^{a}/02, 30^{a}/12, 40^{b}/15 ...), *gün+i* (1^{b}/14, 35^{b}/02, 39^{b}/08 ...), *küfr+i* (51^{a}/14); *ârzû+sı* (42^{a}/09), *hû+sı* (43^{b}/09), *kamu+sı* (2^{a}/10, 3^{a}/13, 4^{b}/05 ...), *kamu+sından* (23^{b}/14), *kapu+sın* (17^{b}/03, 19^{b}/08), *karşu+sına* (17^{b}/12), *karşu+sında* (5^{a}/12), *kohu+sın* (46^{b}/08), *korku+sından* (8^{b}/01, 39^{b}/11), *kuyu+sında* (7^{a}/03), *oğru+sın* (39^{b}/05), *tamu+sın* (1^{b}/06) vb.

{+sIz}. Çoğul 2. kişi bildirme eki:
kardaş+sız (34^{a}/01), *kimüŋ+siz* (48^{b}/04, 49^{a}/02)

{+sIz}. Çoğul 2. kişi eki:
almış+sız (44^{b}/08), *bırakmış+sız* (44^{b}/15), *dėmeye+siz* (44^{b}/13), *diler+siz* (35^{a}/11), *ėlte+siz* (35^{a}/11), *gele+siz* (35^{a}/07), *inanmaya+sız* (44^{b}/01), *kala+sız* (4^{a}/15), *kazar+sız* (50^{a}/05), *kıla+sız* (35^{a}/11), *kurtula+sız* (4^{b}/04), *ola+sız* (6^{b}/02), *öldürür-imiş+siz* (44^{b}/11), *sata+sız* (7^{a}/11), *satmış+sız* (44^{a}/05, 44^{b}/15, 45^{a}/01), *söyler+siz* (45^{a}/04), *tanışur+sız* (41^{a}/09), *vara+sız* (3^{a}/05, 33^{a}/07, 33^{a}/09 ...), *yazmış+sız* (44^{a}/05), *yitüre+siz* (35^{a}/12) vb.

/U/ > /U/ Sınıfı Ekler

Eski Türkçede /U/ sınıfında olup da metinde durumunu koruyan ekler şunlardır:

{+ArU}. Bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+ArX}.**

{-dUk}. Eylem sıfatı eki:
ağla-duğı (46^{a}/15), *ağla-duğuŋ* (38^{a}/04), *al-duğına* (14^{b}/14), *al-duğuŋ* (9^{b}/08), *aŋla-duğuŋ* (25^{a}/15), *avın-duğını* (43^{a}/07), *alduk-ların* (37^{a}/02), *dė-dügi* (8^{a}/01, 25^{b}/08, 44^{b}/05), *dė-dükleri* (40^{a}/14), *ėlt-dügi* (35^{a}/15), *eyt-dükleri* (40^{a}/14), *gel-dükçe* (16^{a}/13), *gel-dükde* (50^{b}/09), *git-dügi* (30^{b}/08), *iŋle-dügi* (46^{a}/15), *iste-dügüŋ* (7^{b}/04), *kal-duğına* (14^{b}/14), *kaz-duğını* (5^{a}/02), *kesil-dügin* (21^{a}/11), *kıl-duğı* (19^{a}/07, 22^{a}/10), *kıl-dukda* (32^{a}/12), *kıl-dukların* (37^{a}/02), *ol-dukda* (32^{a}/12), *sev-dügüm* (21^{a}/13), *vėr-düklerin* (34^{b}/01), *yaz-dukların* (37^{a}/03, 37^{a}/04), *yė-dügi* (25^{b}/08), *yüklen-dügümi* (43^{a}/05) vb.
Fakat *sat-tukların* (37^{a}/03)

{+dUr}, /+durur/. Bildirme eki:
anda+dur (16^a/07, 49^b/15), *anuŋ+dur* (12^a/04), *'Arab+dur* (24^a/12), *biti+dür* (44^a/01, 44^a/04), *devlet+dür* (7^a/12), *diri+dür* (42^a/03), *ferişte+dür* (21^a/09), *hikâyet+dür* (1^b/14), *iyi+dür* (46^b/11), *kaçak+dur* (9^a/02); *andan-durur* (36^a/04), *'âşık durur* (19^a/09), *ay durur* (8^a/07), *bay durur* (8^a/07), *bir durur* (10^a/09, 11^a/05), *buhtân-durur* (43^a/09), *diri durur* (17^b/07), *Ğufrân-durur* (1^b/03), *hâzır durur* (16^a/08), *kim-durur* (13^a/15, 20^a/05) vb.

{-dUr-}. Bk. **Eylemden Eylem Türeten Ekler. {-dUr-}.**

/-gu/. Bk. **Eylemden Ad Türeten Ekler. /-gu/.**

{-gUn}. Bk. **Eylemden Ad Türeten Ekler. {-gUn}.**

{-sUn}. Buyurma kipi tekil 3. kişi eki:
bil-sün (30^a/14), *dė-sün* (44^a/09), *dėr-sün* (26^a/05), *dile-sün* (9^b/10), *em-sün* (47^b/06), *eyle-sün* (10^b/13, 43^a/11), *gel-sün* (9^b/07, 13^a/09, 17^a/10 ...), *gir-sün* (28^a/14, 51^a/13), *git-sün* (17^a/11, 17^b/11, 51^a/12), *iç-sün* (50^a/12), *iste-sün* (26^a/06), *ittifâklaş-sun* (22^a/07), *kesil-sün* (9^b/10), *kıl-sun* (9^b/07, 24^b/01, 30^a/14 ...), *n'eyle-sün* (19^a/09), *söyle-sün* (10^b/13), *tasdîkle-sün* (43^a/10), *var-sun* (13^a/04, 17^b/10), *vėr-sün* (14^b/11, 22^a/07, 43^a/11), *yarlığa-sun* (48^a/10) vb.

{-sUnlAr}. Buyurma kipi çoğul 3. kişi eki:
döşe-sünler (17^a/08), *eyle-sünler* (16^b/13, 17^a/05), *gel-sünler* (33^a/05), *kıl-sunlar* (17^a/06)

{-U}. Eylem zarfı eki:
'acebleş-ü (47^a/14), *ağlaş-u* (47^a/14), *aŋıl-u* (31^a/07), *artur-u* (34^b/04), *avın-u* (35^a/01), *ayrıl-u* (51^a/06), *çağır-u* (36^b/06, 32^b/04, 47^a/13), *gel-ü* (48^b/08), *gizlen-ü* (52^a/01), *ısır-u* (19^a/14), *inan-u* (43^a/11), *kavlaş-u* (20^b/03), *kığır-u* (38^b/09, 50^b/05), *kıl-u* (2^b/07, 9^a/15, 17^a/15), *oyan-u* (12^b/14) *ögsüzlen-ü* (52^a/01), *sataş-u* (30^a/03), *sevin-ü* (19^a/10, 35^a/01), *sevniş-ü* (48^b/02), *vėr-ü* (24^a/13, 43^b/06, 48^b/04) vb.

{-(U)k}. Bk. **Eylemden Ad Türeten Ekler. {-k}**

{-Ur}. Geniş zaman eki.

‘acebleş-ür (33^a/15), *açıl-ur* (9^b/13, 47^b/02), *ağlaş-ur* (37^a/10, 38^b/04), *ağlaş-urlar* (22^a/11, 26^b/04, 26^b/14 ...), *ağlad-ur* (45^a/05), *akıd-ur* (19^a/01, 38^a/03, 43^b/10), *al-ur* (3^a/03, 8^a/09, 10^b/08 ...), *aŋlad-ur* (44^a/12, 44^a/15), *bağlad-ur* (45^a/05), *bakış-ur* (37^a/08), *beglen-ür* (29^b/14), *bil-ür* (13^a/10, 15^a/04, 16^a/09 ...), *bin-ür* (12^a/01, 30^a/05, 36^b/05), *buŋal-ur* (33^a/06), *çağır-ur* (8^a/04, 13^b/10, 13^b/15 ...), *çığır-ur* (38^a/11), *çıkar-ur* (21^b/05, 43^b/13, 47^b/10), *çıŋrad-ur* (44^a/15), *dėril-ür* (13^b/12, 30^a/10, 51^b/06), *diŋlen-ür* (29^b/14), *döşen-ür* (16^a/04) vb.

^{1}{**-Ur-}.** Bk. **Eylemden Eylem Türeten Ekler.** ^{1}**{-Ur-}.**

^{2}**/-ur-/.** Bk. **Eylemden Eylem Türeten Ekler.** ^{2}**/-ur-/.**

{+(v)Uz}. Çoğul 1. kişi eki:

Çoğul 1. kişi zamiri *biz*’den gelişmiş olan yuvarlak ünlülü bu ekin örnekleri şunlardır:

aŋlamaz+uz (44^a/04), *atar+uz* (8^b/02), *bilmez+üz* (25^a/06, 27^a/11, 44^a/04 ...), *diler+üz* (3^a/01), *eyler+üz* (8^a/13), *içer+üz* (35^a/13, 39^b/07), *inanur+uz* (44^b/02), *kardaşlar+uz* (34^a/02), *kılur+uz* (1^b/09), *kul-lar+uz* (27^a/06), *râzî+yuz* (44^a/14), *satar+uz* (8^b/02, 8^b/06, 8^b/08); *dėye+vüz* (10^a/13), *göre+vüz* (29^b/10), *kıla+vuz* (1^b/05), *kılsa+vuz* (1^b/05), *öldüre+vüz* (2^b/13, 4^b/02), *saklaya+vuz* (35^a/13), *tura+vuz* (2^b/05), *vara+vuz* (2^b/05) vb.

{+(y)Uz}. Çoğul 1. kişi bildirme eki:

kardaşlar+uz (34^a/02), *kullar+uz* (27^a/06), *râzî+yuz* (44^a/14), *şe-rîf+üz* (34^a/02)

/X/ > /U/ ve /X/ > /I/ Sınıfı Ekler

Eski Türkçedeki /X/ sınıfı ekler Eski Anadolu Türkçesinde iki yönde gelişme göstermiştir: 1. /X/ > /U/, 2. /X/ > /I/. Metinde bu gelişmenin dışında kalan {+lXk} eki, sonraki yüzyıllarda {+lIk} biçimini almıştır.

/X/ > /U/ Sınıfı Ekler

Metindeki bu gruba giren ekler şunlardır:

{-dUm}. Bilinen geçmiş zaman tekil 1. kişi eki:
ağırla-dum (41^a/13), *ağla-dum* (18^a/01, 18^a/05, 35^a/02), *al-dum* (23^b/12, 31^a/14), *aŋla-dum* (13^a/02, 16^b/06, 24^a/02 ...), *bağışla-dum* (14^a/13, 28^a/03, 29^a/04 ...), *bağla-dum* (18^a/05), *bak-dum* (34^b/15), *bil-düm* (13^a/02, 47^b/07), *buŋal-dum* (41^b/12), *dė-düm* (4^a/07, 14^b/11, 22^b/11 ...), *dile-düm* (5^a/15), *ėriş-düm* (48^b/06), *ėşit-düm* (33^a/08), *ėt-düm* (8^b/14, 41^a/14, 48^b/05 ...), *ėyit-düm* (19^b/12), *eyle-düm* (17^a/15), *gel-düm* (5^b/09, 18^a/06, 23^a/04 ...), *ısmarla-dum* (9^a/08), *inan-dum* (31^a/09), *kıl-dum* (11^a/15, 23^a/12, 31^a/09) vb.

{-dUk}. Bilinen geçmiş zaman çoğul 1. kişi eki:
aŋ-duk (37^a/13), *ėt-dük* (50^a/07), *eyle-dük* (40^b/05), *gel-dük* (4^b/05, 50^a/07), *kıl-duk* (32^a/10, 52^a/14), *sat-tuk* (8^b/10, 9^a/01, 9^a/03), *yigrelen-dük* (34^a/09)

{-dUŋ}. Bilinen geçmiş zaman tekil 2. kişi eki:
ağla-duŋ (34^b/14), *al-duŋ* (14^a/12), *bil-düŋ* (16^b/02, 25^a/12, 44^b/06), *çek-düŋ* (15^a/08), *dė-düŋ* (18^a/03, 18^a/04, 24^a/02 ...), *eyle-düŋ* (18^a/03, 20^a/15), *gel-düŋ* (47^b/03), *gir-düŋ* (18^a/02), *ırğa-duŋ* (25^a/10), *iç-düŋ* (4^a/12), *iŋile-düŋ* (36^b/04), *kıl-duŋ* (47^a/03), *n'eyle-düŋ* (16^a/05), *ögren-düŋ* (36^a/07), *sat-duŋ* (47^b/05, 47^b/06), *sı-duŋ* (4^a/12), *sına-duŋ* (25^a/12), *söyle-düŋ* (18^a/02, 18^a/03), *takın-duŋ* (38^a/09), *vėr-düŋ* (18^a/02) vb.

{-dUŋUz}. Bilinen geçmiş zaman çoğul 2. kişi eki:
al-duŋuz (35^a/10, 35^a/12, 40^b/01), *âzârla-duŋuz* (40^a/15), *bat-duŋuz* (21^a/12), *bil-düŋüz mi* (43^b/08), *çıkar-duŋuz* (44^b/08), *ėlt-düŋüz* (35^a/10), *eyt-düŋüz mi* (41^b/07), *gel-düŋüz* (34^a/01, 41^a/08), *kes-düŋüz* (26^a/09), *var-duŋuz* (35^a/10), *vėr-düŋüz* (35^a/10), *yaz-duŋuz* (45^a/02)

{+lU}. Bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+lU}.**

{+(n)Uŋ}. İlgi durumu eki:

ağac+uŋ (23^{b}/14), *'âşık+uŋ* (16^{b}/07), *biri+nüŋ* (7^{b}/08), *biti+nüŋ* (47^{b}/11), *bular+uŋ* (7^{b}/08, 28^{a}/05, 39^{a}/06 ...), *bunlar+uŋ* (4^{a}/01, 34^{b}/05, 34^{b}/06 ...), *Çalab+uŋ* (16^{a}/01), *dâya+nuŋ* (17^{a}/12), *hon-salâr+uŋ* (22^{b}/02), *iki+nüŋ* (12^{a}/08), *İshâk+uŋ* (50^{b}/01), *kâfle+nüŋ* (10^{b}/06), *kırnağ+uŋ* (46^{a}/06), *kişi+nüŋ* (4^{a}/06, 50^{b}/02), *kurd+uŋ* (6^{a}/15), *mâl+uŋ* (14^{b}/13), *Mısır+uŋ* (38^{a}/02), *Taŋrı+nuŋ* (15^{a}/03, 21^{b}/10, 27^{b}/15), *Yahûda+nuŋ* (4^{a}/10, 40^{b}/12), *Zelhâ+nuŋ* (16^{b}/03, 49^{a}/12) vb.

{-sAvUz}. Şart kipi çoğul 1. kişi eki:

kıl-savuz (1^{b}/05), *vėrür-i-sevüz* (1^{b}/11)

{-sAŋUz}. Şart kipi çoğul 2. kişi eki:

getürmez-seŋüz (6^{b}/02), *kıl-saŋuz* (42^{b}/06), *kılur-saŋuz* (4^{a}/14), *tu-tar-saŋuz* (47^{b}/11), *vėrür-seŋüz* (39^{b}/07)

{+sUz}. Bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+sXz}.**

{-U}. Bk. **Eylemden Ad Türeten Ekler {-I, -U}.**

{+(U)m}. Tekil 1. kişi iyelik eki:

ad+um (47^{b}/13), *'ahd+üm* (25^{b}/01), *âh+um* (30^{b}/13), *Allâh+um* (16^{a}/08), *asl+um* (36^{a}/04), *bağr+um* (16^{b}/02), *baş+um* (25^{a}/14), *beg+üm* (13^{b}/05), *bėl+ümi* (41^{a}/03), *boncuğ+um* (40^{a}/07), *buyruğ+um* (22^{a}/05), *cân+um* (2^{a}/11, 20^{a}/14, 23^{b}/10 ...), *cedd+üm* (14^{b}/05), *Çalab+um* (32^{a}/04, 36^{b}/04), *delîl+üm* (41^{b}/13), *derd+üm* (47^{a}/05), *kardaş+um* (37^{b}/07, 38^{a}/05, 38^{a}/06), *karn+um* (27^{b}/05), *kasd+um* (43^{a}/14), *kat+uma* (37^{b}/14) vb.

Fakat *yaş+ım* (18^{a}/09)

{+(U)mUz}. Çoğul 1. kişi iyelik eki:

ahvâl+ümüz (41^{b}/09), *'akl+umuz* (27^{a}/10), *Allâh+umuz* (32^{b}/05), *ara+muzda* (6^{a}/01, 8^{b}/15), *asl+umuz* (45^{a}/03), *ata+muz* (34^{a}/04, 34^{a}/05, 34^{a}/08 ...), *ata+muzı* (33^{b}/13), *a'zâ+muz* (27^{a}/08), *bilmedüg+ümüz* (44^{a}/08), *biri+müz* (34^{a}/03, 45^{a}/07), *Çalab+umuz* (3^{a}/14), *ev+ümüzde* (17^{b}/15), *fi'l+ümüz* (37^{a}/07), *haber+ümüz*

(44^{a}/08), *iki+müz* (10^{b}/12), *hâl+ümüz* (27^{a}/15), *hoca+muzuŋ* (8^{a}/06), *kardaş+umuz* (37^{a}/12), *kardaşlar+umuz* (37^{a}/11), *kılduğ+umuz* (37^{a}/07) vb.

{+(U)ŋ}. Tekil 2. kişi iyelik eki:

ad+uŋ (14^{b}/02, 42^{a}/11), *'afv+uŋı* (52^{b}/02), *'akl+uŋ* (33^{b}/05, 36^{b}/13), *and+uŋ* (4^{a}/11), *asl+uŋ* (14^{b}/10), *at+uŋdan* (11^{a}/13), *baş+uŋa* (13^{b}/11, 18^{a}/10, 35^{b}/12), *baş+uŋı* (25^{a}/10), *beg+üŋ* (13^{b}/01), *beŋz+üŋ* (16^{b}/04), *beyn+üŋi* (22^{b}/10), *burn+uŋda* (46^{b}/11), *burn+uŋdan* (46^{b}/10), *cân+uŋ* (2^{a}/05, 7^{a}/10, 12^{b}/05 ...), *devlet+üŋ* (43^{a}/14), *dîdâr+uŋı* (29^{b}/10), *dil+üŋe* (23^{a}/10), *dileg+üŋ* (19^{a}/13, 42^{b}/14), *dîn+üŋ* (51^{b}/03), *ecel+üŋ* (50^{b}/09), *ef'âl+üŋe* (38^{b}/12) vb.

{+(U)ŋUz}. Çoğul 2. kişi iyelik eki:

ata+ŋuz (40^{a}/15, 41^{a}/13), *ata+ŋuza* (41^{b}/02), *ata+ŋuzı* (43^{b}/08), *beg+üŋüz* (10^{a}/01), *bıçağ+uŋuz* (21^{a}/06), *bir+üŋüz* (51^{a}/02), *dil+üŋüz* (20^{b}/10), *dîn+üŋüz* (34^{b}/03), *el+üŋüz* (21^{a}/11), *el+üŋüzdeki* (21^{a}/06), *el+üŋüzi* (26^{a}/09), *iki+ŋüz* (35^{b}/05), *iş+üŋüz* (45^{a}/01), *iş+üŋüzi* (35^{b}/03), *kardaş+uŋuz* (34^{b}/02, 34^{b}/04, 35^{a}/07 ...), *nebî+ŋüz* (27^{a}/12)

{-(U)ŋ}, {-(U)ŋUz}. Buyurma kipi çoğul 2. kişi eki:

al-uŋ (14^{a}/02), *as-uŋ* (45^{a}/06), *bil-üŋ* (10^{a}/01, 39^{b}/03, 45^{a}/15), *dėril-üŋ* (51^{a}/02), *ėlet-üŋ* (43^{b}/03), *ėlt-üŋ* (37^{a}/15, 45^{b}/08, 45^{b}/11), *ėşid-üŋ* (12^{a}/12, 39^{a}/07), *ėd-üŋ* (10^{a}/08, 10^{a}/09, 28^{b}/10), *eyd-üŋ* (8^{b}/04, 27^{a}/05), *gel-üŋ* (2^{b}/13, 4^{b}/01, 5^{b}/11 ...), *inan-uŋ* (10^{a}/09), *kes-üŋ* (6^{a}/09, 21^{a}/06), *kıl-uŋ* (1^{b}/09, 4^{b}/01, 10^{a}/01 ...), *sakın-uŋ* (35^{b}/04), *tak-uŋ* (4^{b}/10), *takın-uŋ* (35^{b}/04), *var-uŋ* (6^{b}/01, 6^{b}/03, 25^{b}/15 ...), *vėr-üŋ* (6^{a}/12, 14^{a}/02, 32^{b}/04 ...)

aŋla-ŋuz (20^{b}/10), *diŋle-ŋüz* (3^{a}/02, 8^{a}/12, 10^{a}/13 ...), *ėlt-üŋüz* (37^{b}/10), *ėşid-üŋüz* (44^{b}/11), *eyd-üŋüz* (8^{b}/04, 8^{b}/14, 26^{a}/09 ...), *eyle-ŋüz* (41^{b}/02), *sakla-ŋuz* (20^{b}/10, 35^{b}/02), *söyle-ŋüz* (41^{b}/02, 44^{a}/03, 48^{b}/04), *vėr-üŋüz* (8^{a}/13), *yaz-uŋuz* (8^{b}/15)

{-(y)AyUm}. Gönüllülük kipi tekil 1. kişi eki:

bil-eyüm (14^{b}/01, 44^{a}/03), *dėr-eyüm* (6^{a}/12, 14^{a}/01), *ėd-eyüm* (30^{b}/12), *ėlt-eyüm* (10^{b}/10), *eyd-eyüm* (2^{a}/09, 3^{a}/02, 13^{b}/07 ...), *getür-*

eyüm (14^a/10), *gör-eyüm* (6^a/12, 16^b/04, 24^a/10 ...), *kıl-ayum* (20^a/14), *otur-ayum* (30^b/12), *öl-eyüm* (20^a/14), *vėr-eyüm* (7^a/01, 24^a/10, 24^b/05), *yazdur-ayum* (42^b/12)

Fakat *ağla-yayım* (37^b/08), *bak-ayım* (37^b/08), *dağla-yayım* (37^b/08), *ėlt-eyim* (36^a/13), *kıl-ayım* (8^b/12), *n'ėd-eyim* (40^a/08)

{-(y)AlUm}. Gönüllülük kipi çoğul 1. kişi eki:

ağlaş-alum (5^b/11), *ağla-yalum* (3^a/15), *al-alum* (40^b/09, 40^b/11), *bırağ-alum* (4^b/03), *bil-elüm* (2^b/07, 41^b/11), *bul-alum* (9^b/10), *çıkar-alum* (51^b/12), *dė-yelüm* (3^a/15), *eyd-elüm* (5^a/01, 5^b/12), *gir-elüm* (10^b/12, 40^b/11), *gör-elüm* (10^b/13, 15^b/12, 43^a/01), *göriş-elüm* (45^b/05), *götür-elüm* (2^b/07), *iç-elüm* (5^b/11), *kıl-alum* (3^a/14, 14^a/03), *kır-alum* (40^b/09, 40^b/10, 41^a/09), *koy-alum* (40^b/10, 51^b/11, 51^b/12), *kurtul-alum* (28^b/01), *öldür-elüm* (3^a/13) vb.

{-(y)Up}, {-(y)UbAn(I)}. Eylem zarfı eki:

ağla-yuban (34^b/09), *al-uban* (2^b/14, 11^a/04, 13^a/11 ...), *al-ubanı* (35^a/07), *aŋ-uban* (1^b/01), *çık-up* (50^a/12), *çıkar-up* (37^a/03), *dėril-üp* (13^b/13), *dė-yüp* (11^a/02, 50^a/05), *dė-yüben* (3^a/13, 9^a/04, 21^b/09 ...), *dile-yüp* (13^a/11, 27^a/14), *dön-übeni* (8^a/04), *ėlt-üp* (46^b/04), *ėr-üp* (35^b/11), *kaç-up* (3^b/14), *kıl-uban* (25^a/01), *sakla-yup* (35^b/06), *tanış-uban* (40^b/08), *taŋla-yuban* (21^a/15), *tur-uban* (43^b/05), *yė-yüben* (31^b/15) vb.

Fakat *ır-ıp* (uyak sözcüğü) (24^a/11), *ısmarla-yıp* (uyak sözcüğü) (24^b/01), *kığır-ıp* (uyak sözcüğü) (24^a/14), *yėt-ip* (39^a/06)

/X/ > /I/ Sınıfı Ekler

Metindeki bu gruba giren ekler şunlardır:

{+(y)I}. Belirli nesne durumu eki:

altun+ı (7^a/07, 11^b/07), *boncuğ+ı* (40^a/10, 40^a/11), *but+ı* (10^a/08), *demlüc+i* (24^a/07), *düş+i* (2^a/09, 2^b/03, 2^b/09 ...), *göz+i* (6^a/07, 33^b/04), *kamu+yı* (23^a/08, 45^a/08), *kul+ı* (7^a/11, 8^b/02, 9^b/08 ...), *kulluğ+ı* (10^a/08), *kurd+ı* (6^b/01, 6^b/02, 6^b/03 ...), *kuyu+yı* (5^a/03), *kuş+ı* (17^a/06), *ot+ı* (30^b/04), *'ömr+i* (12^a/14), *pûl+ı* (8^b/10),

sandûğ+ı (43^b/12), *söz+i* (2^a/05, 2^a/15, 3^a/02 ...), *suç+ı* (28^a/02), *şârlu+yı* (40^b/09, 40^b/10), *tâbût+ı* (51^b/10) vb.

{+(X)ncI}. Bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+ncI}.**

{-(I)n-}. Uyumlu ve uyumsuz örnekler için bk. **Eylemden Eylem Türeten Ekler. {-n-}.**

{-(I)ş-}. Uyumlu ve uyumsuz örnekler için bk. **Eylemden Eylem Türeten Ekler. {-ş-}.**

Ünlü Değişmesi

/o/ < /u/:

sok- "takmak, geçirmek" (36^b/09) < ET *suk-* "sokmak"

toğ- "doğmak" (18^a/10, 20^a/01) < ET *tuğ-* ay.; krş. Uyg. (Br.) *tuğ-* ay., YUyg., Özb. *tuğ-* ay.

/u/ < /o/:

bu (1^b/14, 2^a/02, 2^a/05 ...) < ET *bo*

bular "bunlar" (2^b/03, 7^b/08, 8^a/14 ...) < ET *bolar*

uş "işte şimdi; ancak; böyle, öyle ki" (3^b/05, 8^b/07, 9^a/08 ...), *uşbu* "bu, işte bu, bunlar" (2^a/13, 2^a/15, 2^b/03 ...) < ET *oş*, *oş bo*

/ė/ < /e/:

bėri "beri, beriye, bu taraf" (10^b/02, 18^a/02, 42^a/08), *bėrü* "beri, beriye; +dAn beri" (4^a/09, 5^a/14, 16^b/04 ...) < ET *berü*

bėze- "süslemek" (15^b/04) < ET *beze-*

çėş- "çözmek" (11^a/04), *şėş-* ay. (9^b/14, 21^b/04) < ET *seş-*, *çeş-*, *şeş-*

dėk (*dėk dur-* "uslu durmak" öbeğinde) (41^a/03) < *tek*

ėşek "eşek" (33^b/02) < ET *eşgek*

gėç- "geçmek" (2^a/13, 2^b/10, 4^a/07 ...) < ET *keç-*

gėy- "giymek, giyinmek" (15^b/03, 15^b/05, 15^b/06 ...), *gėydür-* "giydirmek" (9^b/15, 12^a/11, 22^b/07 ...), *gėyür-* ay. (4^b/15, 30^a/15, 45^b/14) < ET *ked-*

nėce “nasıl” (1^b/13, 2^a/08, 2^b/01 ...), *nėçe* “kaç, ne kadar” (12^a/03, 14^a/06, 33^b/06 ...) < ET *neçe*

nėçün “niçin” (4^a/12, 25^a/10, 26^a/06 ...) < *ne üçün*

/i/ < /e/:

i- “imek, olmak, var olmak” (2^a/06, 2^a/07, 2^a/15 ...) < ET *er-*

nite “nasıl” (4^a/07, 19^a/06, 38^b/05 ...) < ET *ne teg*

Öndamaksıllaşma

İnceltici ünsüzlerin etkisi ile şu sözcüklerde öndamaksıllaşma meydana gelmiştir. Öndamaksıllaşma kimi sözcüklerde daha erken bir dönemde gerçekleşmiştir:

biç- “biçmek, kesmek” (15^b/01) < ET *bıç-*, *biç-*

biŋ “1000” (12^a/13, 15^b/02, 18^a/05 ...) < ET *bıŋ*, *biŋ*

dil “dil, ağzın içindeki uzuv; lisan” (6^b/07, 8^a/15, 8^b/01 ...) < ET *tıl*, *til*

diŋle- “dinlemek, kulak vermek” (2^a/01, 2^a/03, 3^a/02 ...), *diŋlen-* “rahat etmek, istirahat etmek” (22^b/08, 25^b/13, 29^b/03 ...) < ET *tıŋla-*

eyit- “söylemek, demek” (12^b/07, 12^b/15, 14^b/08 ...), *eyt-* ay. (1^b/13, 2^a/03, 2^a/08 ...) < ET *ayıt-*, *ayt-*

eyle “öyle, o şekilde” (2^b/12, 5^b/04, 7^b/10 ...) < ET *ayla*

eymen- “korkmak, çekinmek” (50^b/13) < ET *ayman-*

imdi “şimdi, artık, öyleyse” (3^b/09, 5^b/11, 8^a/02 ...) < ET *amtı*

imren- “arzulamak, heveslenmek” (7^a/10, 50^a/10) < ET *amran-*

ip (4^b/10, 4^b/11) < ET *yıp*

iyi “koku” (34^b/08: 2, 34^b/15, 35^a/02 ...) < ET *yıdığ*, *iyi-* “kokmak” (22^b/10) < ET *yıdı-*

piş- “pişmek” (18^b/06) < ET *bış-*

sil- “silmek, yok etmek” (9^b/10, 28^b/04) < ET *sil-* < AT **sîl-*

yeŋi “sonradan ortaya çıkmış” (36^b/14), *yėŋi* “az zaman önce” (20^a/01) < ET *yaŋı*

yeşil (17^a/01, 17^a/03) < ET *yaşıl*

yine “yine, tekrar” (1^b/12, 3^b/15, 5^b/09 ...) < ET *yana*

yöri- “yürümek; akmak” (3^b/05, 28^a/08, 36^b/07 ...), *yörü-* “yürümek” (18^a/05, 25^a/03, 48^a/15) < ET *yorı-*

yüce “yüce, yüksek” (1^{b}/08, 17^{a}/05, 18^{b}/05 ...) < AT **ûça*

Artdamaksıllaşma

Şu iki sözcükte artdamaksıllaşma meydana gelmiştir:
bıçak “bıçak” (21^{a}/01, 21^{a}/06, 21^{a}/07) < ET *biçek*
taŋrı “Allah” (1^{b}/01: 2, 1^{b}/02 ...) < ET *teŋri*

Ünlü İkizleşmesi

Ünlü ikizleşmesi yalnız şu sözcükte gerçekleşmiştir:
yuyun- “yıkanmak; temizlenmek” (12^{a}/01, 20^{b}/09) < **yuyn-* < ET *yun-* < AT *yûn-*

Ünlü Benzeşmeleri

Damak uyumuna girmiş alıntı sözcüklerdeki ünlü benzeşmeleri için bk. **Söziçinde Damak Uyumu.**

Öbür benzeşme örnekleri şunlardır:
ağaç “ağaç; sopa; darağacı” (5^{b}/13, 16^{b}/14, 16^{b}/15 ...) < ET *ığaç*
balta (11^{a}/04) < ET *baltu*
boyun (6^{b}/05) < ET *boyın*
böyük “büyük, büyük kardeş” (44^{b}/11) < ET *bedük*
bulut (9^{b}/04, 9^{b}/13) < ET *bulıt*
bülezük “bilezik” (36^{b}/06, 36^{b}/08) < ET *bilezük*
gerdek (32^{a}/01) < Fa. *girdak*
güvür- “sokmak, kapatmak” (18^{a}/11) < ET *kigür-*
ışık “ışık, aydınlık” (7^{a}/04) < ET *yaşuk*
korkut- “korkutmak; gözdağı vermek” (8^{b}/01, 19^{b}/12, 19^{b}/13 ...) < *korkıt-*
oku- “çağırmak, davet etmek; okumak” (5^{a}/06, 13^{a}/10, 37^{a}/05 ...) (fakat *ohı-* “çağırmak” (3^{b}/05), *okı-* “çağırmak, davet etmek; okumak” (5^{a}/05, 5^{b}/01, 17^{a}/10 ...)), *okun-* “okunmak” (13^{a}/12) < *okı-*
salkum “yemiş tanelerinin meydana getirdiği bütün” (17^{a}/04, 22^{a}/13) < ET *salkım*
süŋük “kemik” (38^{b}/08) < ET *süŋök*, *siŋök*

sürü- “sürüklemek, sürümek” (9^{b}/02) < *südrü- < *südre-

şimdi “şu an; demin, az önce” (3^{b}/05, 8^{a}/13, 12^{a}/04 ...) < *oş emdi*

toku- “defetmek, yok etmek” (47^{b}/10) (fakat *tokı-* “vurmak, parçalamak” (50^{b}/11)) < ET *tokı-*

tolu “dolu” (5^{b}/08, 6^{a}/03: 2 ...) < ET *tolı*

unut- “unutmak” (10^{b}/04, 15^{b}/08, 21^{a}/04 ...) < ET *unıt-*

uyu- “uyumak” (12^{b}/01, 13^{b}/05) < ET *udı-*

vėribi- “göndermek” (43^{b}/01, 46^{a}/02, 50^{a}/06) < ET *bėrip ıd-*

yohsa “aksi takdirde, öyle olmasa; eğer” (6^{b}/02, 6^{b}/03, 13^{a}/01 ...), *yoksa* “aksi takdirde, öyle olmasa; yoksa, acaba” (4^{b}/01, 8^{a}/13, 21^{b}/01 ...) < *yok ėrse*

yohsul “yoksul, fakir” (30^{b}/04, 31^{a}/05, 35^{a}/06 ...), *yoksul* ay. (13^{b}/13, 29^{a}/06, 30^{b}/03) < ET *yoksıl*

yörü- “yürümek” (18^{a}/05, 25^{a}/03, 48^{a}/15) (fakat *yöri-* “yürümek; akmak” (3^{b}/05, 28^{a}/08, 36^{b}/07 ...)) < ET *yorı-*

Genişleme

Genişlemenin şu örnekleri vardır:

boğazla- “boğazından keserek öldürmek” (5^{b}/10) < ET *boğuzla-*

deve (9^{a}/11, 9^{a}/12, 9^{a}/14 ...) < ET *tebe*, *tebi*

orta (51^{b}/14) < ET *orto*

Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmelerinin bir kısmı daha erken bir dönemde gerçekleşmiştir. Örnekler şunlardır:

ağla- “ağlamak” (3^{a}/15, 3^{b}/08, 6^{a}/07 ...), *ağlaş-* “ağlaşmak” (5^{b}/11, 22^{a}/11, 26^{b}/04 ...), *ağlat-* “ağlatmak” (40^{b}/04, 43^{a}/15, 45^{a}/05 ...) < ET *ağla-*, *ağıla-*

besle- “yedirip içirmek, beslemek” (40^{a}/02) < EAT *besile-*

çıh “uzaklaşmak, ayrılmak” (29^{b}/05), *çık-* “çıkmak” (7^{a}/05, 7^{b}/11, 8^{a}/03 ...) < ET *taşık-*

dak “da / de” (28^{b}/05) < ET *takı*; fakat *dakı* “da / de” (3^{b}/07, 22^{b}/09)

eyt- "söylemek, demek" (1^{b}/13, 2^{a}/03, 2^{a}/08 ...), *eytdür-* "söyletmek, itiraf ettirmek" (26^{a}/04) < ET *ayıt-*, *ayt-*

eylük "iyilik" (26^{a}/03) < ET *edgülük*

ėlt- "götürmek, eriştirmek, ulaştırmak" (2^{b}/15, 10^{b}/10, 21^{b}/08 ...) < ET *ilt-*, *ėlt-*, *ėlit-*; fakat *ėlet-* ay. (9^{b}/03, 28^{a}/04, 28^{b}/01 ...), *ėletdür-* "götürtmek, göndertmek" (40^{b}/02)

ır- "ayrılmak, uzaklaşmak" (24^{a}/11) < ET *ıra-* (*ıra-r* (geniş zaman) > *ır-ar* (yanlış çözümleme ile))

iŋle- "inlemek, sızlanmak" (13^{a}/01, 18^{a}/06, 23^{b}/15 ...), *iŋled-* "inletmek, sızlatmak" (43^{a}/15) < *iŋile-*; fakat *iŋile-* "inlemek, sızlanmak" (9^{b}/04, 36^{b}/02, 36^{b}/04 ...)

kalk- "yükselmek" (14^{a}/09) < *kalık-*

karanluk "karanlık" (9^{a}/10) < *karaŋuluk*

kayna- "kaynamak, pişmek, fokurdamak" (26^{b}/14, 27^{b}/08) < ET *kayın-* (*kayın-ar* (geniş zaman) > *kayna-r* (yanlış çözümleme ile))

şimdi "şu an; demin, az önce" (3^{b}/05, 8^{a}/13, 12^{a}/04 ...) < *oş emdi*

şol "şu, o" (1^{b}/04, 4^{a}/04, 5^{a}/10 ...) < *oş ol*

şöyle "şunun gibi, şu şekilde" (3^{b}/12, 3^{b}/14, 7^{a}/05 ...) < *oş ile*

şu (12^{a}/14) < *oş ol*

uyhu "uyku" (10^{b}/03, 12^{b}/08, 12^{b}/14) < ET *udığu*

yalŋuz "yalnız" (21^{b}/13) < ET *yalaŋuz*, *yalıŋus*, *yalŋus*; fakat *yaluŋuz* ay. (35^{b}/08, 41^{b}/01), *yaluŋuzçak* "yalnız, tek başına" (39^{a}/11)

yaprak "yaprak" (17^{a}/01) < ET *yapırğak*, *yalpırğak*

yazlu "yazılmış olan" (19^{a}/11, 37^{a}/07) < ET *yazığlığ*; fakat *yazılu* ay. (18^{b}/12), *yazulu* "nakşedilmiş olan, resmedilmiş olan" (37^{a}/01)

yügrüş- "koşuşturmak" (8^{a}/11) < ET *yügürüş-*

Ünlü düşmesi şu sözcüklerde de gerçekleşmiş olmalıdır:

aşnu "önce" (50^{a}/03) ~ ET *aşnu* < **aşunu*

ayrıl- "ayrılmak, uzaklaşmak, ayrı düşmek" (35^{b}/14, 38^{b}/05, 48^{b}/07 ...) < ET *adrıl-* < **adırıl-*, *ayruk* "başka, başkası; artık, bundan sonra" (8^{b}/03, 9^{a}/09, 12^{b}/07 ...) < ET *adruk* < **adıruk*

beŋze- "benzemek" (3^{b}/15, 13^{b}/10, 13^{b}/12 ...), *beŋzet-* "benzetmek" (10^{a}/12, 49^{b}/06) ~ ET *beŋze-* < **beŋize-*

buyruk "buyruk, emir" (1^b/04, 2^b/04, 4^b/13 ...) ~ ET *buyruk* < **buyuruk*

çağrış- "bağrışmak" (6^a/05) < **çâkırış-*

çevre "çevre, etraf" (2^b/08, 7^b/06) ~ ET *çevre* < **çevüre*

devşür- "toplamak, bir araya getirmek" (13^b/04, 26^b/02, 48^a/13), *deyşür-* "toplamak" (51^a/03) < *dėrşür-* < **dėrişür-*

doğru "gerçek, sahi" (6^b/11, 8^a/12), *toğrı* ay. (38^a/01), *toğru* ay. (2^b/13, 5^a/05, 25^a/04 ...), *toğruluk* "doğruluk, gerçeklik" (20^a/03) ~ ET *toğru* < **toğuru*

egri "yalan, yanlış" (26^a/10), *egrilik* "yanlışlık" (39^b/07) ~ ET *egri* < **egiri*

emzür- "emzirmek" (46^a/06) < **emüzür-*

göŋlek "gömlek" (6^a/12: 2, 6^a/13 ...) ~ *köŋlek* < **köŋülek*

kaslıt- "kasılmak, kendisini sıkmak" (42^b/06) < **kasılıt-*

ögren- "öğrenmek, bilmek" (36^a/07, 36^a/08) ~ ET *ögren-* < **ögüren-*

ötrü "ötürü; sonra" (5^b/04, 27^a/05) ~ ET *ötrü* < **ötürü*

sevniş- "birlikte sevinmek" (45^b/05, 48^b/02) < **seviniş-*

sokran- "homurdanmak, söylenmek" (31^a/04) < **sorkıran-*

uğra- "tesadüf etmek, rast gelmek" (9^a/11, 36^a/06, 36^b/05) ~ ET *uğra-* < **uğura-*

urğan "urgan, sicim" (4^b/12, 7^b/09, 7^b/11 ...) < **urukan*

yığlın- "kaçınmak, sakınmak, kendisini alıkoymak" (19^a/11, 19^b/08) < **yığılın-*

Ünlü Türemesi

emir "buyruk" (26^b/13) < Ar. *amr*; fakat *emr* (41^b/15, 45^a/05, 49^a/01)

gövün- "yanmak" (4^a/08), *göyün-* ay. (13^b/15, 14^a/14, 14^b/06 ...), *göynü-* ay. (27^b/07) < *göyün-* < **göyn-* (< ET *köny-*)

yuyun- "yıkanmak; temizlenmek" (12^a/01, 20^b/09) < **yuyn-* (< ET *yun-* < AT *yûn-*)

Büzülme

Büzülmenin şu örnekleri vardır:

beyle “böyle” (34^{a}/12, 36^{a}/09), *böyle* “böyle, bunun gibi, bu şekil-de” (5^{b}/08, 9^{a}/04, 12^{a}/09 ...) < *bo ile*

gine “sonra” (2^{b}/01) < **kė:dine*

kend’ özi “kendisi, kendileri” (3^{b}/11, 4^{a}/10, 9^{a}/12 ...), *kend’ özü* “kendi, kendisi” (7^{a}/03, 9^{a}/08, 12^{b}/07 ...) < *kendü özi*

kendüle “kendisiyle” (50^{a}/02) < *kendü ile*

nėçün “niçin” (4^{a}/12, 25^{a}/10, 26^{a}/06 ...) < *ne üçün*

nesne “şey, nesne” (7^{b}/15, 14^{a}/07, 15^{b}/08) < **ne erser ne*

şöyle “şunun gibi, şu şekilde” (3^{b}/12, 3^{b}/14, 7^{a}/05 ...) < *oş ile*

ud “hayâ, utanma” (16^{b}/07, 19^{a}/01) < ET *ubut*

yayan “yaya olarak” (48^{a}/15) < ET *yadağın*

Benzer Hece Yitimi

Şu örnekleri vardır:

bağışlayum (24^{b}/05) < **bağışlayayum*

{+dUr} bildirme eki (11^{a}/01, 12^{a}/04, 24^{a}/12 ...) < ET *tur-ur* (geniş zaman); fakat /+durur/ (19^{a}/09, 36^{a}/04, 37^{b}/15 ...)

imden gėrü “bundan sonra, artık” (24^{b}/15) < **imdiden gėrü*

şimden gėrü “bundan sonra” (49^{b}/15) < **şimdiden gėrü*

ÜNLÜ-ÜNSÜZ BENZEŞMELERİ

Ünsüzlerin Ünlüleri Benzeştirmesi

Yuvarlaklaşma

Dudak ünsüzlerinin (/b, m, p, v/) etkisi ile şu sözcüklerde yuvarlak-laşma meydana gelmiştir:

avun- “avunmak, teselli bulmak” (6^{a}/02) < ET *abın-*; fakat *avın-ay.* (12^{b}/05, 35^{a}/01, 37^{b}/11 ...)

böyük “büyük, büyük kardeş” (44^{b}/11) < ET *bedük*

güvür- “sokmak, kapatmak” (18^{a}/11) < ET *kigür-*

kamçu “kısa kılıç” (31^{b}/03) < ET *kamçı*

kavuş- “kavuşmak” (39^{a}/04, 48^{a}/12, 48^{b}/02), *kavuşdur-* “kavuşturmak” (38^{a}/09, 38^{a}/13, 46^{a}/13 ...) < ET *kabış-*

salkum “yemiş tanelerinin meydana getirdiği bütün” (17^{a}/04, 22^{a}/13) < ET *salkım*

yapuş- “yapışmak, tutunmak” (7^{b}/11) < ET *yapış-*; fakat *yapış-* ay. (8^{a}/03)

yavuz “kötü, fena; bozuk, anlaşılmaz” (5^{b}/03, 10^{a}/13, 19^{a}/06 ...), *yavuzluk* “kötülük” (19^{b}/11, 19^{b}/12, 39^{b}/06) < ET *yabız*

Ünlülerin Ünsüzleri Benzeştirmesi

Ötümlüleşme

Söziçinde Ötümlüleşme

Ana Türkçede tek heceli sözcüklerin sonundaki ötümsüz patlayıcı /p, t, ç, k, k/ ünsüzlerinin Oğuz grubu Türk lehçelerinde kısa bir ünlüden sonra kendilerini korudukları hâlde birincil uzun bir ünlüden sonra ötümlüleşerek sırasıyla /b, d, c, ğ, g (y)/ oldukları bilinmektedir. Yalın durumda yani sonseste iken yalnız Azeri Türkçesinde gerçekleşen ötümlüleşme, Eski Anadolu Türkçesinde, genellikle, ünlülerarası durumda meydana gelmiştir. Metindeki bu tür ötümlüleşme örnekleri şunlardır:

/b/ < /p/:

dib+inde (4^{a}/15, 28^{a}/01), *dib+ine* (4^{b}/10) < **tü:p*; krş. DLT *tü:p* “dip”, Trkm. *dü:yp* ay., Hlç. *dîb* ay., Az. *dib* ay.

gibi (2^{a}/06, 4^{a}/02, 6^{b}/15 ...) < **kė:pi*; krş. DLT *kîp* “kalıp, model”, Trkm. *gêp* “içine saman vb. doldurulmuş buzağı ve potuk derisi”, Yak. *kiep* “şekil, biçim”, Tü. *gibi*

kaba “büyük, yüksek” (23^{b}/13) < **kâpa*; krş. Trkm. *ğâba* “büyük, iri, kocaman”, Az. *ğaba* ay., Tü. *kaba* ay.

/c/ < /ç/:

acı “acı, sancı” (21^{a}/08) < **hâçığ*; krş. Hlç. *hâ^{a}çuğ* ay., Trkm. *âcı* ay., Az., Tü. *acı* ay.

gėce “gece” (2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{b}/10 ...) < **kė:çe*; krş. Uyg. (Br.) *kiçe* “gece”, Trkm. *gîce* ay., Özb. (Har.) *gė:ce* ay., Yak. *kiehe(n)*, *kiehê(n)* “gece, akşam; akşama doğru, akşamleyin”, Tü. *gece*, Az. *gėce* “gece”

genc-idi (46^{a}/06) < **kênç*; krş. DLT *kênç* “çocuk, hayvan yavrusu”, Az. *genc* “körpe”

güc+i (20^{a}/02, 30^{a}/12, 40^{b}/15 ...), *güc+üm* (41^{a}/04) < **kü:ç*; krş. DLT *kü:ç* “güç, kuvvet, zor; ölüm”, Trkm. *güyç* “güç, kuvvet”, Yak. *kü:s* ay., Az. *güc* ay.

kuc-ar (3^{a}/09, 5^{b}/05, 9^{a}/13 ...) < **kûç-*, *kucuş-* “sarılmak, kucaklaş-mak” (45^{b}/05) < **kûçuş-*; krş. Az. (Kaş.) *ğûç-* ay., Az. *ğuc-*, *ğucu-*, *ğuca-* ay., Yak. *kûs-* ay.

nėce “nasıl” (1^{b}/13, 2^{a}/08, 2^{b}/01 ...) < **nê*; krş. Uyg. (Br.) *nê* “ne?”, DLT *nê* ay., *nêgü* ay., *nêmê* “ne? ne kadar?”, *nü:* “ne?” < *nêgü*, Trkm. *nê*, *nême* ay., *nêçe* ay., *nêçe* “kaç?”; fakat *nėçe* “kaç, ne kadar” (12^{a}/03, 14^{a}/06, 33^{b}/06 ...)

öc+i (47^{a}/05) < **hö:ç*; krş. Uyg. *ööç* “öç, kin”, DLT *ö:ç* “hınç, kin”, Trkm. *ö:ç* “öç, öfke, düşmanlık”, Özb. (Har.) *ö:ç* “öç”, Tefs. *ö:c* “öç, intikam”, Az. *öc* ay., Hlç. *hī*^{e}*ceş-* “öç almak”

uc+a (6^{a}/13, 15^{a}/02, 16^{b}/15 ...), *uc+ına* (16^{b}/14) < **ûç*; krş. Uyg. *uuç* “uç, kıyı, son, doruk”, DLT *ûç* “uç, kenar”, Trkm. *ûç* ay., Özb. (Har.) *ûç* “uç”, İM *ûc* ay., EAT *uc*, *uç* ay., Tü. *uç*, fakat *uc+u*, Az. *uc* ay., Çuv. *vis*, *viŹi* “son”

ucuz “pahası yüksek olmayan, ucuz” (7^{a}/10, 8^{b}/02, 11^{b}/12) < **ûçuz*; krş. İM *ûcuz* “ucuz”, Tü., Az. *ucûz* ay., Trkm. *ucûz*, *ucız* ay.

yüce “yüce, yüksek” (1^{b}/08, 17^{a}/05, 18^{b}/05 ...) < **ûça*; krş. Trkm., Az. *uca* ay., Tü. *yüce* ay., İM *yuca* ay., Terc. *yuca* “arka, her şeyin en yüksek kısmı, yüce”

/d/ < /t/:

budak “ağaç dalı” (16^{b}/14, 23^{b}/14, 24^{a}/01) < **bûtak*; krş. AH *bûda-* “budamak”, Trkm. *pûda-* ay., Tü., Az. *buda-* ay., Tefs. *budak* “budak, dal”, AH *budak*, *butak* ay., Tü. *budak* ay., Az. *budağ* ay., Trkm. *pûdak* “dal, ince dal”

ėd-e (9^{a}/14, 27^{b}/15, 30^{b}/08 ...), *ėd-eler* (17^{a}/01, 17^{a}/05, 17^{a}/07), *ėd-em* (29^{a}/03), *ėd-en* (7^{b}/15: 2, 13^{b}/06 ...), *ėd-er* (1^{b}/04, 3^{b}/08, 3^{b}/13 ...),

ėd-erdi (30^{b}/06), *ėd-erler* (45^{a}/12), *ėd-esen* (5^{b}/07), *ėd-e-y-idi* (20^{b}/14), *ėd-eyüm* (30^{b}/12), *ėd-iser durur* (2^{b}/04), *ėd-üben* (13^{b}/03, 37^{a}/06, 39^{b}/02), *ėd-üŋ* (10^{a}/08, 10^{a}/09, 28^{b}/10), *ėd-üp* (21^{b}/15, 25^{a}/01, 36^{b}/02) < **ė:t-*; krş. Orh. *ėt-*, *it-* "düzenlemek, düzene sokmak, örgütlemek", Yak. *ît-* "(silahı) doldurmak, tanzim etmek, kurmak (tuzak vb. gibi)", İM *ed-* ay., Tü. *et-* ay., fakat *ed-er*, Az. *ėt-* ay., fakat *ėd-er*, Trkm. *et-* ay., fakat *ed-en*

gid-e (2^{a}/01, 4^{b}/04, 9^{a}/05 ...), *gid-eli* (38^{b}/06), *gid-emez* (22^{b}/01), *gid-er* (3^{a}/12, 3^{b}/08, 6^{a}/03 ...), *gider-* "gidermek, yok etmek" (28^{b}/01, 31^{b}/08) (< **kė:ter-*), *gid-erem* (50^{a}/01), *gid-er-iken* (3^{a}/13, 34^{b}/06), *gid-erler* (35^{b}/06, 39^{b}/02), *gid-erüz* (3^{a}/01, 28^{b}/02), *gid-esi* (50^{b}/09), *gid-ü* (3^{b}/01), *gid-üp* (21^{a}/04) < **kė:t-*; krş. Uyg. (Br.) *kė:t-* "gitmek", DLT *kė:ter-* "gidermek", Miş. *kît-* "gitmek", Az. *gėt-* ay.

oda "oda, salon" (21^{a}/03), *odağ* "çadır" (8^{a}/10) < **hôtağ*; krş. Uyg. *oot* "ateş", DLT *ôt* ay., Trkm. *ôt* ay., Tü., Az. *od* ay., Yak. *uot* ay., Hlç. *hû*^{o}*t* ay.

todak "dudak" (16^{a}/11) < **tôtak*; krş. Trkm. *dôdak* "dudak", CC *toodak* ay., Özb. (Har.) *dûdak* ay., D.Tü. *tôtak* "vulva"

yėdi "7" (2^{a}/06, 25^{a}/03, 25^{a}/04 ...), *yėdinci* "7." (29^{a}/15) < **yė:ti*; krş. Orh. *yeti*, *yiti* "7", Uyg. (Br.) *yte*, DLT *yetti*, *yiti* ay., AH *yedi*, *yetti* ay., VBulg. *cieti* ay., Trkm. *yedi* ay., Az. *yeddi* ay., Yak. *sette* ay., Çuv. *śiççi* ay.

yud-ar (12^{a}/08: 2) < **yût-*; krş. DLT *yût-* "yutmak", Trkm. *yuvut-* ay., EAT *yud-* ay., Az. *ud-* ay.

/ğ/ < /k/:

çağır- "bağırıp çağırmak, seslenmek; haykırmak, nara atmak" (3^{b}/06, 8^{a}/14, 13^{b}/10 ...), *çağrış-* "bağrışmak" (6^{a}/05) < **çâkır-*; krş. Trkm. *çâğır-* "seslenmek", Tü. *çağır-* ay.

çığır- "bağırmak, haykırmak" (38^{a}/11, 40^{b}/12) < **çîkır-*; krş. Trkm. *çîğır-* ay., Az. *çığır-* ay.

kığır- "bağırmak, çağırmak, haykırmak" (24^{a}/14, 38^{b}/09, 50^{b}/05) < **kîkır-*; krş. Tefs. *kîğur-* ay., Trkm. *ğîğır-* ay.

sağışla- “hesaplamak, hesap etmek” (1^{b}/07, 14^{a}/12, 29^{a}/04) < **sâkışla-*; krş. DLT *sâ-* “saymak”, Trkm. *sây-* “saymak, addetmek”, Tü., Az. *say-* “saymak”, Yak. *âh-* ay.

sığa- “sıvazlamak, okşamak” (19^{b}/06, 31^{b}/12, 36^{a}/09 ...) < **sîka-*; krş. Tefs. *sîğa-*, *sîka-* “(elle) sıvamak, sıvalamak”, Tuhf. (Trkm.) *sığal-* “yoklamak, aramak”, Az. *sığal* “el ile sıvama, sıvazlama”

/g/ < /k/:

Yazımdan belli olmamakla birlikte şu sözcükte birincil uzun ünlünün etkisiyle /g/ < /k/ ötümlüleşmesinin var olduğu söylenebilir:

gög+e (9^{a}/07, 25^{b}/09) < **kö:k*; krş. DLT *kö:k* “mavi, yeşil; gök”, Trkm. *gö:k* “gök, mavi”, Az. *göy* “mavi, yeşil; sema”, Yak. *küöh* “mavi”, Koyb. *kö:k* “mavi, yeşil”, Çuv. *kĭvak* “gök, mavi”, Hlç. *kî*^{e}*k* “yeşil”, Mac. *kėk* “mavi” < EB

Ötümlüleşme, şu sözcüklerde yalın durumda iken meydana gelmiştir:

ac “aç, tok olmayan” (5^{b}/13, 31^{a}/05), *aclık* “açlık” (37^{a}/14) < **âç*; Orh. *âç* “aç”, DLT *âç* ay., Trkm. *âç* ay., Yak. *âs* “aç, açlık”, Hlç. *âç* “aç”, Karag. *ayş* ay., Gag. *âç* ay., YUyg. *âç*, *âc*, *aç* ay.

ac- “acıkmak” (27^{b}/05, 33^{a}/06) < **âç-*; krş. Orh. *âç-* “acıkmak, aç olmak”, DLT *âç-* “acıkmak”, Trkm. *âcık-* ay., Yak. *âs-* “açlık çekmek”

ad “ad, isim” (1^{b}/01, 1^{b}/02, 1^{b}/03 ...), *adlu* “adlı, isimli, adında” (2^{a}/05, 38^{a}/05) < **ât*; krş. Orh. *ât* “ad, unvan”, DLT *ât* “ad, lakap, unvan”, Trkm. *ât* ay., Yak. *ât* ay., Az., Tü. *ad*

od “ateş” (4^{a}/14, 12^{b}/03, 12^{b}/09 ...) < **hôt*; krş. Uyg. *oot* “ateş”, DLT *ôt* ay., Trkm. *ôt* ay., Tü., Az. *od* ay., Yak. *uot* ay., Hlç. *hû*^{o}*t* ay.

öd “öt” (40^{b}/12) < **ö:t*; DLT *ö:t* “öt, safra kesesi”, Trkm. *ö:t* “safra”, Hak. *ö:t* “öt, safra”, Az., Tü. *öd* “öt”, Yak. *üös* “öt, safra”

süd “süt” (39^{b}/14, 40^{a}/14, 46^{a}/08 ...) < **sü:t*; DLT *sü:t* ay., Trkm. *süyt* ay., Hlç. *sî*^{i}*t* ay., Yak. *ü:t* ay., Az. *süd* ay.

tad “tat” (1^{b}/02, 47^{b}/07) < **tât*; Trkm. *dât* ay., Tel. *tât* ay., Az. *dad* ay., Tü. *tad* ay.

tad- “hissetmek, duymak” (47^{b}/07) < **tât-*; krş. Uyg. (Br.) *tâtt-ir* (*tât-*) “tadına bakmak”, DLT *tâtığ* “tat”, Trkm. *dât-* “tatmak”, Az. *dad-* ay., Tü. *tat-* ay., fakat *tad-ar*

yad “yabancı” (24^{b}/11) < **yât*; DLT *yât* ay., Trkm. *yât* ay., Özb. (Har.) *yât* ay., Az. (Kaş.) *yâd* ay., Tü., Az. *yad* ay.

Ötümlüleşme, aynı şartlar altında, şu sözcüklerde de /nt/ ve /rt/ ünsüz çiftlerinde meydana gelmiştir:

and “ant, yemin” (2^{b}/11, 3^{a}/13, 3^{b}/01 ...) < **ânt*; Hlç. *ând* ay., Trkm., Az., Tü. *and* ay.

ard “art, arka, arka taraf” (3^{b}/05, 19^{b}/09, 20^{a}/07 ...) < **hârt*; krş. Uyg. (IB) *ârt* “dağ yolu, dağ beli”, Yak. *ârtık* ay., Trkm. *ârt* “art, arka; arka taraf”, Hlç. *hâ^{a}rt* “art, arka”, Gag. *ârt* “arka taraf, art”

dördünci “4.” (11^{b}/12, 29^{a}/12, 50^{b}/03) < **tö:rtünç*; krş. DLT *tö:rt* “4”, Trkm. *dö:rt* ay., Yak. *tüört* ay.

kurd “yırtıcı hayvan, kurt” (3^{a}/03, 3^{a}/06, 3^{a}/07 ...) < **kûrt*; krş. Trkm. *ğûrt* “kurt, canavar”, Tü. *kurt* ay., fakat *kurd+u*

Sözsonunda ve Eklerde Ötümlüleşme

/c/ < /ç/:

ağac+a (16^{b}/15, 45^{a}/06), *ağac+uŋ* (23^{b}/14) < *ağaç*; *demlüc+i* (24^{a}/07) < *demlüç*

Bu gelişmeye karşı koyan sözcükler alıntı sözcüklerdir:

hâç+a (12^{a}/14), *hėç+e* (12^{a}/14)

/d/ < /t/:

ağlad-am (46^{a}/14), *ağlad-ur* (45^{a}/05), *ağlad-up* (46^{a}/10) < *ağlat-*; *akıd-ı* (41^{a}/07), *akıd-ur* (19^{a}/01, 38^{a}/03, 43^{b}/10) < *akıt-*; *aŋlad-ur* (44^{a}/12, 44^{a}/15) < *aŋlat-*; *bağlad-ur* (45^{a}/05) < *bağlat-*; *beŋzed-ü* (10^{a}/12) < *beŋzet-*; *berkid-ü* (3^{b}/01) < *berkit-*; *çıŋrad-ur* (44^{a}/15) < *çıŋrat-*; *düręd-ür* (10^{a}/07) < *düręt-*; *ėled-em* (15^{b}/11), *ėled-i* (35^{b}/01), *ėled-ü* (35^{a}/12), *ėled-üben* (8^{b}/03), *ėled-ür* (9^{b}/03, 39^{b}/01, 46^{b}/08 ...), *ėled-ürdüm* (14^{b}/07), *ėled-ürler* (8^{a}/10) < *ėlet-*; *ėşid-e* (2^{a}/12, 27^{b}/15, 30^{b}/06), *ėşid-eli* (47^{a}/06), *ėşid-em* (42^{b}/02), *ėşid-ene* (52^{a}/14, 52^{b}/02), *ėşid-enler* (52^{a}/14), *ėşid-esin* (22^{a}/04), *ėşid-üŋ* (12^{a}/12, 39^{a}/07), *ėşid-*

üŋüz (44^{b}/11), *ėşid-üp* (48^{a}/01), *ėşid-ür* (7^{b}/04, 13^{b}/02, 15^{a}/11 ...), *ėşid-ürdi* (30^{a}/07) < *ėşit-*; *eyid-ür* (12^{b}/15) < *eyit-*; *gizled-em* (39^{a}/05) < *gizlet-*; *kaslıd-u* (42^{b}/06) < *kaslıt-*; *korkud-u* (42^{b}/06), *korkud-urlar* (8^{b}/01) < *korkut-*; *kuşad-ur* (11^{a}/04) < *kuşat-*; *okıd-ur* (43^{b}/10) < *okıt-*; *ögüd+e* (16^{b}/09) < *ögüt*; *ötürd-eyüm* (30b/12) < *ötürt-*; *söyled-e* (20^{a}/02), *söyled-en* (23^{a}/08), *söyled-ür* (44^{a}/12) < *söylet-*; *tolad-u* (35^{a}/12) < *tolat-*; *tüked-ür* (25^{a}/04) < *tüket-*; *unud-alar* (29^{b}/04, 29^{b}/12), *unud-ayduŋuz* (41^{a}/10), *unud-ur* (10^{b}/04, 15^{b}/08), *unud-urlar* (45^{a}/12) < *unut-*; *uşad-ur* (11^{a}/04) < *uşat-*; *yarad-ana* (11^{a}/03), *yarad-ur* (10^{a}/06, 10^{a}/07) < *yarat-*

Bu gelişmeye karşı koyan sözcükler kimi istisnalar dışında alıntı sözcüklerdir:

'âdet+i (20^{b}/14), *'avrat+a* (30^{b}/11, 46^{b}/13, 47^{a}/07), *behişt+e* (28^{a}/12), *cennet+e* (29^{b}/08), *cennet+i* (29^{b}/12), *devlet+e* (22^{a}/01, 22^{b}/08, 34^{a}/13 ...), *ėlet-üŋ* (43^{b}/08), *ėlet-ür* (52^{a}/10), *hâcet+i* (24^{b}/06), *hâcet+üm* (12^{a}/05, 14^{b}/11, 24^{b}/08 ...), *hâcet+üŋ* (24^{b}/05, 31^{a}/13), *hakî-kat+i* (8^{b}/13), *hâliyyet+in* (30^{b}/02), *halvet+e* (18^{a}/14, 38^{b}/03), *has-ret+inden* (6^{b}/12), *hasret+ine* (48^{b}/02), *hasret+üm* (42^{a}/12, 43^{a}/04, 47^{b}/15), *hasret+üŋden* (18^{a}/06), *hasret+üŋe* (48^{a}/12), *heybet+i* (27^{a}/10), *heybet+inden* (45^{a}/13), *hikayet+e* (5^{b}/09), *hikayet+in* (1^{b}/13, 24^{b}/12), *hil'at+i* (22^{b}/13, 25^{b}/15), *hürmet+ini* (8^{a}/14), *'izzet+i* (26^{b}/04), *kıymet+ine* (40^{a}/07), *kıymet+ini* (24^{b}/07), *kudret+i* (3^{a}/11, 15^{a}/03, 16^{a}/01 ...), *kuvvet+i* (40^{b}/15), *la'net+i* (18^{a}/15, 18^{b}/07), *ni'met+e* (22^{a}/01, 22^{b}/08, 25^{b}/11 ...), *ni'met+i* (22^{b}/13), *niyyet+i* (8^{b}/13, 16^{b}/01), *sûrat+a* (12^{b}/01, 12^{b}/04, 37^{a}/08 ...), *sûrat+ı* (iy.) (2^{a}/06, 13^{b}/12), *sûrat+ı* (nes.) (12^{b}/12), *sûrat+ın* (7^{b}/13, 36^{b}/14), *sû-rat+ına* (5^{a}/07), *sûrat+uŋ* (17^{a}/09, 17^{a}/09), *şefâ'at+in* (28^{b}/13, 52^{a}/09), *şehvet+i* (19^{b}/07), *tâbût+a* (51^{b}/08), *tâbût+ı* (51^{b}/10, 51^{b}/13, 51^{b}/14 ...), *tâbût+ın* (52^{a}/09), *taht+a* (26^{b}/10), *taht+ı* (17^{a}/05), *taht+ına* (13^{a}/14), *ümmet+i* (iy.) (48^{b}/14), *ümmet+i* (nes.) (28^{a}/02), *ümmet+ine* (28^{a}/05, 49^{a}/01), *ümmet+ini* (28^{a}/08), *ümmet+ümi* (28^{a}/01), *üm-met+üŋi* (28^{a}/03)

/d/ < /t/ ötümlüleşmesi şu iki sözcükte yalın durumda gerçekleşmiştir:

iŋled-meğıl (43[a]/15) < *iŋlet-*; *ud* (19[b]/11, 26[b]/03) < **ut* < *ubut*

/ğ/ < /k/:

ağladuğ+ı (46[a]/15), *ağladuğ+uŋ* (38[a]/04) < *ağlat-*; *ağlamağ+a* (39[a]/02: 2), *ağlamağ+ı* (12[b]/09, 27[a]/13), *ağlamağ+um* (30[b]/10), *ağlamağ+umı* (43[a]/02), *ağlamağ+uŋ* (37[b]/04) < *ağlamak*; *alduğ-ıdı* (48[a]/06), *alduğ+ına* (14[b]/14), *alduğ+uŋ* (9[b]/08) < *alduk*; *almağ+um* (8[b]/09) < *almak*; *almaklığ+a* (14[a]/05) < *almaklık*; *aŋladuğ+uŋ* (25[a]/15) < *aŋladuk*; *artuğ-ıdı* (32[a]/08) < *artuk*; *aşağ+a* (45[b]/01) < *aşak*; *avınduğ+ını* (43[a]/07) < *avınduk*; *ayağ+ın* (9[b]/14, 17[a]/06) < *ayak*; *ayruğ+a* (12[b]/07, 18[a]/03) < *ayruk*; *bakmağ+a* (11[a]/10) < *bakmak*; *balığ+a* (12[a]/07) < *balık*; *barmağ+ın* (19[a]/14), *barmağ+ından* (19[b]/07) < *barmak*; *bıçağ+ı* (21[a]/07), *bıçağ+uŋuz* (21[a]/06) < *bıçak*; *bırağ-a* (4[a]/14), *bırağ-alum* (4[b]/03) < *bırak-*; *boncuğ+ı* (iy.) (40[a]/03), *boncuğ+ı* (nes.) (40[a]/10, 40[a]/11), *boncuğ+um* (40[a]/07) < *boncuk*; *budağ+ı* (23[b]/14), *budağı-y-'çün* (24[a]/01) < *budak*; *bulduğ+uŋ* (40[a]/09) < *bulduk*; *buyruğ+ın* (5[a]/11, 31[b]/08), *buyruğ+ında* (1[b]/04, 10[a]/02), *buyruğ+um* (22[a]/05) < *buyruk*; *çıkmağ+a* (50[a]/08) < *çıkmak*; *hoşluğ-ıla* (22[b]/08) < *hoşluk*; *ıraklığ+ın* (13[a]/05) < *ıraklık*; *kalduğ+ına* (14[b]/14), *kalduğ+ını* (43[a]/07) < *kalduk*; *kandalığ+ın* (12[b]/04, 12[b]/05, 52[a]/05) < *kandalık*; *kardaşlığ+ından* (9[a]/04) < *kardaşlık*; *karılığ+ın* (31[b]/08) < *karılık*; *kazduğ+ını* (5[a]/02) < *kazduk*; *kılduğ+ı* (19[a]/07), *kılduğ+umuz* (37[a]/07) < *kılduk*; *kılmağ+a* (16[a]/08, 40[a]/05) < *kılmak*; *kırnağ+uŋ* (46[a]/06) < *kırnak*; *kıymığ+ı* (16[a]/04) < *kıymık*; *kulağ+ına* (6[a]/04) < *kulak*; *kulluğ+ı* (10[a]/08) < *kulluk*; *kurtulmağ+a* (28[a]/04) < *kurtulmak*; *kuşağ+ın* (11[a]/04), *kuşağ+ını* (21[b]/04) < *kuşak*; *olmağ+a* (40[a]/05) < *olmak*; *öldürmeğ+a* (3[b]/13) < **öldürmak*; *sandûğ+ı* (43[b]/12) < *sandûk*; *satduğ-ıdı* (48[a]/06) < *satduk*; *tamuluğ+a* (33[a]/03) < *tamuluk*; *todağ+ın* (16[a]/11) < *todak*; *toğraduğ+ın* (21[a]/08) < *toğraduk*; *toğruluğ+umı* (20[a]/03) < *toğruluk*; *toprağ+ın* (17[a]/01) < *toprak*; *uçmağ+a* (18[b]/09, 28[a]/04, 28[a]/11 ...), *uçmağ+ı* (28[b]/02), *uçmağ+uŋ* (32[b]/05) < *uçmak*; *varmağ+a* (3[b]/13) < *varmak*; *yanmağ+a* (28[b]/02) < *yanmak*; *yaprağ+ın* (17[a]/01) < *yaprak*; *yarlığasun* (48[a]/10), *yarlığaya*

(3^{a}/14, 24^{b}/08, 27^{b}/01 ...), *yarlığanasın* (48^{b}/09), *yarlığanur* (51^{a}/14) < *yarlıka-*; *yazuğ+a* (20^{b}/10), *yazuğ+ın* (52^{a}/15, 52^{b}/01), *yazuğ+ından* (20^{b}/09), *yazuğ+uŋuz* (45^{b}/09) < *yazuk*; *yırtuğ+ı* (6^{a}/14) < *yırtuk*; *yorduğ+ın* (2^{b}/01) < *yorduk*

Bu gelişmeye karşı koyan sözcükler kimi istisnalar dışında alıntı sözcüklerdir:

artuk+ı (27^{a}/02), *'âşık-ıdum* (12^{a}/03, 26^{a}/12), *'âşık+uŋ* (16^{b}/07), *hâlık+ına* (46^{a}/09), *hâlık+um* (45^{a}/14), *hâlık+uma* (42^{b}/01), *halk+a* (14^{b}/03, 14^{b}/04), *halk+ı* (iy.) (20^{b}/08), *halk+ı* (nes.) (18^{b}/04, 32^{b}/10, 50^{b}/10 ...), *'ışk+a* (31^{a}/15), *'ışk+ı* (12^{b}/09, 16^{a}/15), *'ışk+uŋ* (20^{a}/15), *İshâk+uŋ* (50^{b}/01), *rızk+ı* (16^{a}/09), *şavk+ı* (9^{b}/13), *yarmak+um* (8^{b}/09)

/g/ < /k/:

Yazımdan belli olmamakla birlikte /ğ/ < /k/ ötümlüleşmesine koşut olarak /g/ < /k/ ötümlüleşmesinin var olduğu söylenebilir:

bilmeklig+e (35^{b}/15) < *bilmeklik*; *birlig+ine* (34^{b}/10) < *birlik*; *böyüg+üŋüz* (44^{b}/11) < *böyük*; *dėdüg+i* (8^{a}/01, 25^{b}/08, 44^{b}/05), *dėdüg+ini* (31^{a}/03), *dėdüg+üm* (33^{b}/02), *dėdüg+üŋ* (47^{a}/11) < *dėdük*; *dileg+üŋ* (19^{a}/03, 42^{b}/14) < *dilek*; *dilemeg+e* (13^{a}/11) < *dilemek*; *dümüg-esiz* (3^{a}/05) < *dümük-*; *ėltdüg+i* (35^{a}/15) < *ėltdük*; *ėltmeg+e* (45^{b}/10, 49^{b}/11) < *ėltmek*; *ėtdüg+i* (44^{b}/05), *ėtdüg+ini* (4^{a}/01, 31^{a}/03), *ėtdüg+üŋ* (47^{a}/11) < *ėtdük*; *ėtmeg+e* (47^{b}/15) < *ėtmek*; *eteg+i* (19^{b}/09, 19^{b}/10, 20^{a}/07) < *etek*; *etmeg+in* (22^{b}/03), *etmeg+ini* (44^{b}/08) < *etmek*; *gelmeg+e* (13^{a}/11) < *gelmek*; *gerdeg+e* (32^{a}/01) < *gerdek*; *geyig+e* (5^{b}/12) < *geyik*; *gėymeg+e* (15^{b}/03) < *gėymek*; *girmeklig+e* (35^{b}/15) < *girmeklik*; *gitdüg+i* (30^{b}/08) < *gitdük*; *gitmeg+e* (2^{b}/14, 49^{b}/11) < *gitmek*; *gördüg+in* (2^{b}/01), *gördüg+ince* (28^{b}/09), *gördüg+ini* (25^{b}/07), *gördüg+üm* (2^{a}/09, 3^{a}/04, 13^{b}/05 ...), *gördüg+üŋ* (2^{b}/09) < *gördük*; *göricegiz* (17^{b}/03) < *göricek*; *görmeg+e* (5^{b}/01, 5^{b}/02, 11^{b}/06 ...) < *görmek*; *göyndüg+üm* (43^{a}/04) < *göyndük*; *göynümeg+i* (27^{b}/07) < *göynümek*; *içmeg+i* (29^{b}/04) < *içmek*; *iŋledüg+i* (46^{a}/15) < *iŋledük*; *istedüg+üŋ* (7^{b}/04) < *istedük*; *kesildüg+in* (21^{a}/11) < *kesildük*; *kılmaklig+e* (21^{a}/14) < *kılmaklik*; *körlig+ine* (34^{b}/10) < *körlik*;

öldürmeg+e (2^b/14, 4^a/01) < *öldürmek*; *sevdüg+üm* (21^a/13), *sevdüg+ümden* (46^a/10), *sevdüg+üŋ* (16^a/02) < *sevdük*; *sevmeklig+e* (21^a/14) < *sevmeklik*; *süŋüg+i* (38^b/08) < *süŋük*; *yėdüg+i* (25^b/08) < *yėdük*; *yėmeg+i* (29^b/04) < *yėmek*; *yüklendüg+ümi* (43^a/05) < *yüklendük*; *yüzüg+i* (28^b/04), *yüzüg+in* (12^a/08), *yüzüg+ini* (45^b/11) < *yüzük*

Bu gelişmeye karşı koyan sözcükler alıntı sözcüklerdir:
köşk+ini (41^a/11), *mâlik+e* (26^a/04), *milk+i* (34^a/12), *müşebbek+i* (32^b/03), *müşebbek+in* (32^b/12)

Dudaksıllaşma

Şu sözcükte dudak ünlüsünün etkisi ile dudaksıllaşma meydana gelmiştir:
güvür- "sokmak, kapatmak" (18^a/11) < ET *kigür-*

ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

Ses Değişmesi

/b/ < /m/:
boncuk "boncuk" (40^a/03, 40^a/07, 40^a/09 ...) < ET *monçuk*

/d/ < /t/:
dahı "da / de, bile" (1^b/03, 1^b/12, 2^a/12 ...), *dak* "da / de" (28^b/05), *dakı* ay. (3^b/07, 22^b/09), *de* "de, dahi" (41^b/11) < ET *takı*
dapa "+a (doğru), yönünde" (3^a/01, 3^b/11, 7^a/13 ...) < ET *tapa*
dar "sıkıntı, güçlük" (46^b/12) < ET *tar*
daş "dış" (51^a/02) < ET *taş*
daşra "dışarı, dışarısı" (6^a/04, 24^a/10, 29^b/02 ...) < ET *taşra*
dė- "demek, söylemek" (2^b/11: 2, 3^a/13 ...) < ET *tė-*
deg- "ulaşmak, erişmek; değerinde olmak" (24^a/06, 33^a/14, 33^b/01 ...) < ET *teg-*
degi "+a kadar" (19^b/09), *degin* ay. (11^b/13) < ET *tegi*
degin- "kavuşmak, ulaşmak" (42^a/04) < ET *tegin-*
degme "her, her bir" (1^b/08, 15^b/02, 15^b/03 ...) < ET *tegme*

degür- “ulaştırmak, duyurmak, haber vermek” (2^b/02, 24^a/04, 24^a/15 ...) < ET *tegür-*

dėk “sessiz, sakin, uslu” (41^a/03) < *tek*

delim “çok fazla, çokça” (36^b/07, 41^a/08, 46^b/01 ...) < ET *telim*

delü “deli” (11^b/08, 12^b/11: 2 ...) < ET *telve*

deŋiz “deniz” (28^a/09, 28^a/10) < ET *teŋiz*

dėr- “dermek, toplamak, bir araya getirmek” (6^a/12, 7^a/05, 7^a/09 ...), *dėril-* “toplanmak, bir araya gelmek” (13^b/12, 13^b/13, 30^a/08 ...) < ET *tėr-*

derin (4^b/12) < ET *teriŋ*

deve (9^a/11, 9^a/12, 9^a/14 ...) < ET *tebe*, *tebi*

dik- “dikmek” (22^b/12) < ET *tik-*

dil “dil, ağzın içindeki uzuv; lisan” (6^b/07, 8^a/15, 8^b/01 ...) < ET *tıl*, *til*

dile- “dilemek” (2^b/14, 3^a/01, 5^a/08 ...), *dilek* (19^a/03, 42^b/14) < ET *tile-*

diŋ- “dinmek, durmak; susmak, sessiz kalmak” (35^b/04, 37^b/03, 37^b/05 ...) < ET *tın-*

diŋle- “dinlemek, kulak vermek” (2^a/01, 2^a/03, 3^a/02 ...), *diŋlen-* “rahat etmek, istirahat etmek” (22^b/08, 25^b/13, 29^b/03 ...) < ET *tıŋla-*

dip “dip, alt, aşağı” (4^a/15, 4^b/10, 28^a/01) < ET *tüp*

diri “diri, canlı” (17^b/07, 18^b/03, 38^a/12 ...) < ET *tirig*

doğru “gerçek, sahi” (6^b/11, 8^a/12) < ET *toğru*

dol- “aşırı yemekten patlayacak duruma gelmek” (25^a/04) < ET *tol-*

dög- “dövmek, vurmak” (9^b/03, 9^b/08, 23^b/08 ...), *dögün-* “aşırı üzüntü duymak” (6^a/08, 6^a/14) < ET *tög-*

dön- “dönmek” (2^a/11, 3^a/06, 3^b/06 ...), *döndür-* “çevirmek, döndürmek; yöneltmek” (4^b/05, 17^a/12, 31^a/10 ...) < *tön-*

dört “4” (9^a/15, 40^a/02, 50^b/02 ...), *dördünci* “4.” (11^b/12, 29^a/12, 50^b/03) < ET *tört*

döşe- “sermek” (17^a/08), *döşek* “halı, kilim gibi yere sermeye yarayan şeyler” (28^b/07), *döşen-* “serilmek, yayılmak” (16^a/04, 28^b/07) < ET *töşe-*

döy- “dayanmak, tahammül etmek” (40^a/05) < ET *töz-*

dur- “ayağa kalkmak” (5^{b}/04, 41^{a}/03) < ET *tur-*

dükel “tam, bütün” (27^{b}/13) < ET *tükel*

dün “gece” (1^{b}/14, 5^{a}/05, 5^{b}/01 ...) < ET *tün*

dürėt- “yaratmak” (10^{a}/07) < ET *törüt-*

dürlü “türlü, çeşitli, çeşit” (12^{a}/11, 20^{a}/03, 22^{a}/01 ...) < ET *türlüg*

düş “rüya” (2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{a}/09 ...) < ET *tüş*

düş- “düşmek” (5^{b}/05, 5^{b}/06, 6^{a}/08 ...) < ET *tüş-*

dütüz- “tütsülemek, hafifçe yakmak” (26^{b}/03) < ET *tütüz-*

düz “bir arada, hep birden” (2^{a}/10) < ET *tüz*

düz- “düzmek” (1^{b}/14, 3^{b}/01), *düzdür-* “yaptırmak, bina ettirmek” (36^{b}/14), *düzgün* “düzen, hile” (3^{b}/01), *düzül-* “dizilmek, sıralanmak” (27^{b}/10, 37^{a}/01) < ET *tüz-*

/g/ < /k/:

gėce “gece” (2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{b}/10 ...) < ET *kiçe*

gėç- “geçmek” (2^{a}/13, 2^{b}/10, 4^{a}/07 ...) < ET *keç-*

gel- “gelmek” (2^{b}/13: 2, 3^{a}/01 ...) < ET *kel-*

geliş “geliş, gelme” (36^{a}/04) < ET *keliş*

genç “körpe, yeni doğmuş” (19^{b}/15, 20^{a}/01, 20^{a}/05 ...) < ET *kenç*

geŋez “kolay, kolayca” (32^{b}/08, 32^{b}/14) < *keŋez*

gerek “gerek; mutlaka; belki” (2^{b}/09, 2^{b}/12, 4^{b}/08 ...) < ET *kergek*

gėrü “yine, sonra; geri, geriye” (3^{a}/04, 3^{a}/15, 7^{a}/05 ...) < ET *kėrü*, *kirü*

getür- “getirmek” (2^{b}/08, 5^{a}/11, 6^{b}/01 ...) < *keltür-*

gevde “gövde” (5^{b}/05, 50^{a}/12) < ET *kövtöŋ*

gėy- “giymek, giyinmek” (15^{b}/03, 15^{b}/05, 15^{b}/06 ...), *gėydür-* “giydirmek” (9^{b}/15, 12^{a}/11, 22^{b}/07 ...), *gėyür-* ay. (4^{b}/15, 30^{a}/15, 45^{b}/14) < ET *ked-*

geyik (3^{b}/04, 5^{b}/12) < ET *kėyik*, *kiyik*

gez- “gezmek” (51^{a}/15, 51^{b}/01) < ET *kez-*

gibi (2^{a}/06, 4^{a}/02, 6^{b}/15 ...) < *kipi*

gider- “gidermek, yok etmek” (28^{b}/01, 31^{b}/08) < ET *kėter-*

gine “sonra” (2^{b}/01) < ET *kėdin*, *kidin*

gir- “girmek” (1^{b}/01, 6^{a}/04, 7^{b}/04 ...) < ET *kir-*

git- “gitmek” (2^{a}/01, 2^{b}/14, 3a//01 ...) < ET *kėt-*

gizle- "gizlemek, saklamak" (8^{a}/13, 8^{a}/14, 26^{a}/10 ...), *gizlen-* "saklanmak, gizli tutulmak" (52^{a}/01), *gizlet-* "gizletmek, saklatmak" (34^{b}/01, 39^{a}/05, 39^{b}/01 ...) < ET *kizle-*

gizlü "gizli, saklı" (16^{a}/09, 44^{b}/03) < **kizlig*

göç- "göçmek, hareket etmek" (9^{a}/10, 10^{a}/03, 11^{a}/06 ...) < ET *köç-*

gögüs "göğüs" (6^{a}/08, 30^{b}/12) < ET *köküz*

gök "gök, gökyüzü" (7^{a}/04, 9^{a}/07, 9^{b}/04 ...) < ET *kök*

göm- "gömmek" (44^{b}/09) < ET *köm-*

gönder- "göndermek, yollamak" (13^{a}/11) < ET *köntger-*

göndür- "göndermek, yollamak" (45^{b}/14) < *köndür-*

gönül- "yönelmek, hazırlanmak" (13^{a}/12, 50^{a}/02) < *könül-*

göŋlek "gömlek" (6^{a}/12: 2, 6^{a}/13 ...) < *köŋlek*

gönüci "güvenilen, yardımı umulan" (1^{b}/10, 28^{a}/14, 48^{b}/14) < **könüci*

göŋül "gönül" (2^{a}/01, 5^{b}/08, 9^{a}/13 ...) < ET *köŋül*

gör- "görmek" (1^{b}/05, 1^{b}/14, 2^{a}/07 ...), *görin-* "görünmek, belirmek" (19^{a}/10), *göriş* "görüşme, tanışma" (49^{a}/11), *göriş-* "görüşmek, konuşmak; tanışmak" (9^{b}/09, 38^{b}/04, 45^{b}/05 ...), *görün-* "görünmek; ... olduğu hissini vermek" (19^{b}/02, 19^{a}/13, 25^{a}/05 ...), *görüş-* "tanışmak" (34^{b}/11, 45^{b}/06, 47^{a}/14 ...) < ET *kör-*

görk "yakışıklılık, güzellik" (5^{a}/06), *görklü* "güzel, gösterişli; mübarek, mukaddes" (2^{a}/02, 3^{b}/02, 7^{a}/10 ...) < ET *körk*

göster- "göstermek; tarif etmek; yaşatmak" (1^{b}/06, 10^{b}/08, 11^{b}/06 ...) < **köster-*

götür- "yüklenmek, taşımak" (2^{b}/07, 3^{b}/10, 5^{a}/08 ...) < ET *kötür-*

gövün- "yanmak" (4^{a}/08), *göyün-* ay. (13^{b}/15, 14^{a}/14, 14^{b}/06 ...), *göynü-* ay. (27^{b}/07) < ET *köny-*

göz (3^{a}/09, 3^{b}/11, 6^{a}/03 ...), *gözle-* "gözlemek" (23^{b}/04) < ET *köz*

güç "güç, kuvvet" (20^{a}/02, 30^{a}/12, 40^{b}/15 ...), *güçlü* "güçlü, kuvvetli" (42^{b}/09) < ET *küç*

gül- "gülmek" (4^{a}/02: 2, 4^{a}/03 ...) < ET *kül-*

gümiş "gümüş" (16^{b}/14, 16^{b}/15, 17^{a}/05 ...) < ET *kümiş*

gün (1^{b}/14, 5^{a}/05, 5^{a}/12 ...) < ET *kün*

gündüz (6^{b}/12, 6^{b}/15, 30^{b}/05 ...) < ET *küntüz*

güneş (2^{a}/10, 7^{a}/04, 7^{a}/05, 7^{a}/07) < ET *küneş*
gürle- “gür bir ses çıkarmak” (9^{b}/04) < **kürle-*
güt- “sürmek, otlatmak” (3^{a}/03) < ET *küt-*
güvür- “sokmak, kapatmak” (18^{a}/11) < ET *kigür-*
güzgü “ayna” (7^{b}/12, 15^{a}/07) < ET *küzüŋü*

/h/ < /k/:

bah- “bakmak, seyretmek” (29^{b}/05, 29^{b}/06) < ET *bak-*; fakat *bak-* “bakmak, seyretmek; ilgi duymak; anlamak; görmek” (5^{a}/07, 6^{a}/11, 7^{a}/05 ...)

dahı “da / de, bile” (1^{b}/03, 1^{b}/12, 2^{a}/12 ...) < ET *takı*; fakat *dakı* “da / de” (3^{b}/07, 22^{b}/09)

kahı- “azarlamak, paylamak, sıkıntıya sokmak” (2^{a}/12) < ET *kakı-*; fakat *kakı-* “kızmak, öfkelenmek” (20^{b}/04, 21^{b}/04, 25^{a}/07 ...)

kohu “koku” (46^{b}/08, 46^{b}/09) < *koku*

korhu “korku” (42^{b}/09) < **korkğu*; fakat *korku* ay. (8^{b}/01, 39^{b}/11, 44^{a}/06)

ohı- “çağırmak” (3^{b}/05) < ET *okı-*; fakat *okı-* “çağırmak, davet etmek; okumak” (5^{a}/05, 5^{b}/01, 17^{a}/10 ...)

uyhu “uyku” (10^{b}/03, 12^{b}/08, 12^{b}/14) << ET *udığu*

yıhdur- “yıktırmak, kurulu bir şeyi dağıttırmak” (32^{b}/03) < *yıktur-*; fakat *yıkdur-* ay. (33^{a}/02)

yohsa “aksi takdirde, öyle olmasa; eğer” (6^{b}/02, 6^{b}/03, 13^{a}/01 ...) < *yok ėrse*; fakat *yoksa* “aksi takdirde, öyle olmasa; yoksa, acaba” (4^{b}/01, 8^{a}/13, 21^{b}/01 ...)

yohsul “yoksul, fakir” (30^{b}/04, 31^{a}/05, 35^{a}/06 ...) < ET *yoksıl*; fakat *yoksul* ay. (13^{b}/13, 29^{a}/06, 30^{b}/03)

/n/ < /ŋ/:

derin (4^{b}/12) < ET *teriŋ*
karanluk “karanlık” (9^{a}/10) < ET *karaŋğu*
yalın “çıplak, giyimsiz” (45^{b}/13) < ET *yalıŋ*

/ŋ/ < /n/:

diŋ- “dinmek, durmak; susmak, sessiz kalmak” (35^{b}/04, 37^{b}/03, 37^{b}/05 ...) < ET *tın-*

/v/ < /b/:

av (3^{a}/01), *avla-* “avlamak” (6^{b}/01, 6^{b}/03, 6^{b}/04) < ET *ab*

avın- “avunmak, teselli bulmak” (12^{b}/05, 35^{a}/01, 37^{b}/11 ...), *avun-ay.* (6^{a}/02) < ET *abın-*

ev (3^{a}/15, 3^{b}/13, 6^{a}/03 ...), *evlen-* “evlenmek, izdivaç etmek” (38^{b}/11) < ET *eb*

ėv- “acele etmek” (41^{b}/10, 50^{a}/08) < AT **êb-*

karavaş “hizmetçi, cariye” (7^{b}/06, 13^{b}/01, 13^{b}/03 ...) < ET *kara baş*

kavuş- “kavuşmak” (39^{a}/04, 48^{a}/12, 48^{b}/02), *kavuşdur-* “kavuşturmak” (38^{a}/09, 38^{a}/13, 46^{a}/13 ...) < ET *kabış-*

sev- “sevmek; âşık olmak” (3^{b}/03, 7^{a}/10, 15^{b}/07 ...), *sevdür-* “sevdirmek” (23^{a}/05), *sevin-* “sevinmek, hoşnut olmak” (12^{b}/08, 18^{b}/04, 19^{a}/10 ...), *sevniş-* “birlikte sevinmek” (45^{b}/05, 48^{b}/02) < ET *seb-*

tavar “binek hayvanı; mal mülk” (16^{a}/09, 48^{a}/04) < ET *tabar*

var (1^{b}/11, 2^{a}/04, 2^{a}/05 ...), *varlu* “varlıklı, zengin” (40^{a}/13) < ET *bar*

var- “gitmek; ulaşmak, erişmek; yok olmak” (2^{b}/05, 3^{a}/05, 3^{a}/07 ...) < ET *bar-*

vėr- “vermek” (1^{b}/08: 2, 1^{b}/10 ...), *vėrdür-* “verdirmek” (20^{a}/13), *vėribi-* “göndermek” (43^{b}/01, 46^{a}/02, 50^{a}/06) < ET *bėr-*, *bir-*

yalvar- “yalvarmak” (3^{b}/15, 4^{b}/09, 9^{b}/12 ...) < ET *yalbar-*

yavlak “çok, pek çok” (17^{a}/15, 47^{b}/13, 51^{a}/08 ...) < ET *yablak*

yavuz “kötü, fena; bozuk, anlaşılmaz” (5^{b}/03, 10^{a}/13, 19^{a}/06 ...), *yavuzluk* “kötülük” (19^{b}/11, 19^{b}/12, 39^{b}/06) < ET *yabız*

/y/ < /d/:

ayak “ayak” (9^{b}/14, 17^{a}/06, 40^{b}/03) < ET *adak*

ayık “açıkça” (7^{a}/08, 15^{a}/05, 30^{a}/14 ...) < **âduk*

ayır- “uzaklaştırmak” (46^{a}/10), *ayrıl-* “ayrılmak, uzaklaşmak, ayrı düşmek” (35^{b}/14, 38^{b}/05, 48^{b}/07 ...), *ayruk* “başka, başkası; artık, bundan sonra” (8^{b}/03, 9^{a}/09, 12^{b}/07 ...) < ET *adır-*

eyerle- “at üzerine eyeri koyup bağlamak” (30^{a}/05) < *ederle-*

eyle- “yapmak, etmek” (2^{b}/11, 3^{a}/08, 4^{b}/14 ...), *eylen-* “edilmek, yapılmak” (15^{b}/09), *eylet-* “yaptırmak” (17^{a}/15) < ET *edle-*

eyü “iyi, güzel” (43^b/01, 45^b/02, 47^a/10), *eylük* “iyilik” (26^a/03) < ET *edgü*

gėy- “giymek, giyinmek” (15^b/03, 15^b/05, 15^b/06 ...), *gėydür-* “giydirmek” (9^b/15, 12^a/11, 22^b/07 ...), *gėyür-* ay. (4^b/15, 30^a/15, 45^b/14) < ET *ked-*

is+si “sahip” (12^a/12, 22^a/05, 35^a/03 ...) << **ėdisi*

iyi “koku” (34^b/08: 2, 34^b/15 ...), *iyi-* “kokmak” (22^b/10) < ET *yıdı-*

kayğu “kaygı, üzüntü, tasa” (3^a/04, 12^b/14, 24^a/15 ...), *kayğulu* “üzüntülü, endişeli” (6^a/03, 37^b/05), *kayğur-* “kaygılanmak, üzülmek” (22^a/11), *kayur-* “endişelenmek; önem vermek” (22^a/11, 23^b/05) < ET *kadğu*

kıy- “öldürmek” (4^a/07) < ET *kıd-*

koy- “bırakmak” (4^b/08, 9^a/02, 11^b/05 ...), *koyul-* “yatmak” (52^a/12) < ET *kod-*

kuy- “dökmek” (22^a/14, 44^b/09) < ET *kud-*

kuyu “aşağı” (10^b/15) < ET *kudı*

kuyu “kuyu” (4^b/03, 4^b/06, 4^b/10 ...) < ET *kuduğ*

oyan- “uyanmak” (6^b/08, 10^b/03, 12^b/08 ...) < **odğan-*

toy- “doymak; kanmak” (29^b/03, 37^a/15, 37^b/08 ...), *toyur-* “doyurmak” (29^b/06) < ET *tod-*

uy- “tabi olmak” (33^a/08) < ET *ud-*

uyu- “uyumak” (12^b/01, 13^b/05), *uyhu* “uyku” (10^b/03, 12^b/08, 12^b/14) < ET *udı-*

yayan “yaya olarak” (48^a/15) < ET *yadağın*

/y/ < /z/:

döy- “dayanmak, tahammül etmek” (40^a/05) < ET *töz-*

söyle- “söylemek, konuşmak” (2^a/11, 2^a/12, 2^b/11 ...), *söylen-* “mırıldanmak” (15^b/09), *söyleş-* “konuşmak” (22^a/10, 22^a/11, 45^a/13 ...), *söylet-* “konuşturmak” (20^a/02, 23^a/08, 44^a/12) < *sözle-* “söylemek, konuşmak”

Ünsüz Benzeşmesi

eksil- “azalmak” (37^b/09) < *egsül-*

esirge- “esirgemek, bağışlamak” (30^{b}/06, 30^{b}/13, 31^{a}/02 ...) < ET *esirke-*

irde- “araştırmak, incelemek” (43^{b}/14) < *irte-*

iste- “aramak, araştırmak; soruşturmak” (6^{b}/13, 7^{b}/01, 7^{b}/02 ...) < ET *izte-*

üst (7^{a}/08, 9^{b}/07, 13^{b}/03 ...) < ET *üztün*, *üstün*

Ünsüz İkizleşmesi

abbak “bembeyaz” (28^{a}/10) < **âp âk*; krş. AH *appak* ay., EAT *appak*, *apbak* ay., Az. *ağ-appağ* ay., Özb., YUyg., Kzk., Kırg. *appak* ay., Tat. *appağım* “bembeyazım” vb.

assı “fayda, yarar, kâr” (23^{b}/12) < ET *asığ* < AT **âsığ*

elli “50” (7^{b}/03, 7^{b}/05, 18^{a}/07) < ET *elig*

is+si “sahip” (12^{a}/12, 22^{a}/05, 35^{a}/03 ...) < **îsi* (< **iyi+si* < **ėdi+si*)

Ünsüz Tekleşmesi

dür “inci” (7^{a}/04, 7^{a}/05, 7^{a}/09) < Fa. *durr* < Ar.

iki “2” (6^{a}/07, 11^{b}/10, 12^{a}/07 ...), *ikinci* “2.” (29^{a}/10, 39^{a}/02, 50^{b}/02) < **ikki* (< ET *ėki* < AT **ė:ki*); krş. DLT *ikki* “2”

sır “gizli tutulan şey” (18^{a}/08) < Ar. *sirr*; fakat *sırrını* (9^{a}/13, 44^{a}/15)

şer “kötülük, fenalık” (18^{b}/02, 25^{b}/04) < Ar. *şarr*

Ünsüz Düşmesi

/’/ > /ø/:

belâ “bela” (4^{b}/01, 6^{b}/03, 7^{b}/15 ...) < Ar. *balâ’*

bî-riyâ “riyasız, iki yüzlü davranmayan” (10^{a}/09, 11^{a}/05, 31^{a}/09) < Fa. *bî* + Ar. *riyâ’*

cezâ “ceza” (19^{b}/03) < Ar. *cazâ’*

ebde “meydana getirme, icat etme” (1^{b}/02) < Ar. *abda’*

fidâ “feda etme, harcama” (21^{a}/14) < Ar. *fidâ’*

havâ “gökyüzü” (22^{b}/02) < Ar. *havâ’*

kabâ “üste giyilen elbise, cüppe” (35^{b}/12) < Ar. *kabâ’*

mâverd “gülsuyu” (3a/09, 45a/11) < Ar. *mâ’ vard*

safâ “gönül şenliği, kedersizlik, şen” (26b/06, 45b/06, 49a/12) < Ar. *safâ’*

suâl “soru” (31b/02, 45b/10, 45b/12) < Ar. *su’âl*

zinâ “zina” (19b/03) < Ar. *zinâ’*

/b/ > /ø/:

ile (4a/05, 14b/03, 18a/12 ...) < *birle* “ile” (28b/04, 29a/05) ~ ET *bir-le*

ol- “olmak” (2a/12, 2b/04, 4a/06 ...) < ET *bol-*

/d/ > /ø/:

vėribi- “göndermek” (43b/01, 46a/02, 50a/06) < ET *bėrip ıd-*

/g/ > /ø/:

acı “acı, sancı” (21a/08) < ET *açığ*

adlu “adlı, isimli, adında” (2a/05, 38a/05) < ET *atlığ*

ağrı “acı, dert” (16b/01, 46b/15) < ET *ağrığ*

alu “yoksun” (12b/11) < DLT *alığ*

arat- “aratmak, yoklatmak” (39b/10) < **arğa-*; krş. DLT *arka-* “yoklamak, arayıp taramak”

arı “güzel, parlak; iyice, güzelce” (1b/11, 5a/04, 9b/15) < ET *arığ*

assı “fayda, yarar, kâr” (23b/12) < ET *asığ*

atlu “atlı, at üzerinde” (13a/06) < ET *atlığ*

azılu “çılgınca” (18b/12) < ET *azığlığ*

bağlu “bağlı” (6b/05, 31a/06) < ET *bağlığ*

başar- “yola koymak” (23b/11, 35b/03, 51a/13) < ET *başğar-*

belli “açıkça bilinen” (34a/02), *bellü* “açıkça, açık olarak” (14b/01, 24a/02, 31b/02 ...) < ET *belgülü*; fakat *belgülü* “açıkça, açık olarak” (2b/07, 34b/14, 44a/01 ...)

biti “mektup; senet, belge” (8b/15, 9a/04, 9a/05 ...), *bitile-* “mektup vermek” (47a/01) < ET *bitig*; fakat *bitig* “mektup” (43b/04, 43b/06, 43b/10 ...)

bulaş- “bulaşmak, bulanmak” (6a/11), *bulaşdur-* “bulaştırmak, sürmek” (5b/10) < ET *bulğaş-*

çeri “asker” (39b/02) < ET *çerig*

diri “diri, canlı” (17^{b}/07, 18^{b}/03, 38^{a}/12 ...) < ET *tirig*

dürlü “türlü, çeşitli, çeşit” (12^{a}/11, 20^{a}/03, 22^{a}/01 ...) < ET *türlüg*

elli “50” (7^{b}/03, 7^{b}/05, 18^{a}/07) < ET *elig*

emek “emek, çaba” (15^{a}/08, 17^{b}/08) < ET *emgek*

ėşek “eşek” (33^{b}/02) < ET *eşgek*

eyü “iyi, güzel” (43^{b}/01, 45^{b}/02, 47^{a}/10), *eylük* “iyilik” (26^{a}/03) < ET *edgü*

gerek “gerek; mutlaka; belki” (2^{b}/09, 2^{b}/12, 4^{b}/08 ...) < ET *kergek*

gizlü “gizli, saklı” (16^{a}/09, 44^{b}/03) < **kizlig*

gönder- “göndermek, yollamak” (13^{a}/11) < ET *köntger-*

görklü “güzel, gösterişli; mübarek, mukaddes” (2^{a}/02, 3^{b}/02, 7^{a}/10 ...) < ET *körklüg*

güçlü “güçlü, kuvvetli” (42^{b}/09) < ET *küçlüg*

içerü “içeri” (10^{b}/15, 15^{b}/13, 17^{b}/02 ...) < ET *içgerü*

ileri “önce” (34^{b}/13) < ET *ilgerü*

iti “keskin sert” (34^{b}/12) < ET *yitig*

iyi “koku” (34^{b}/08: 2, 34^{b}/15, 35^{a}/02 ...) < ET *yıdığ*

kamu “bütün, hep, her; herkes” (1^{b}/06, 1^{b}/07, 2^{a}/10 ...) < ET *kamağ*, DLT, KB *kamuğ*

kanlu “kanlı; zalim” (33^{a}/08, 39^{a}/01) < ET *kanlığ*

kapu “kapı” (2^{b}/05, 6^{a}/05, 17^{b}/03 ...), *kapucı* “şehir kapısını koruyan muhafız” (36^{a}/06) < ET *kapığ*

karaŋu “karanlık” (18^{b}/05), *karanluk* ay. (9^{a}/10) < ET *karaŋğu*

katı “iyice; çok; sert, şiddetli” (3^{a}/11, 4^{b}/08, 10^{a}/08 ...), *katlan-* “dayanmak, tahammül etmek” (21^{b}/15) < ET *katığ*

kayğulu “üzüntülü, endişeli” (6^{a}/03, 37^{b}/05) < ET *kadğuluğ*

kayur- “endişelenmek; önem vermek” (22^{a}/11, 23^{b}/05) < ET *kadğur-*; fakat *kayğur-* “kaygılanmak, üzülmek” (22^{a}/11)

kiçi “küçük, ufak; yaşça küçük kimse” (26^{b}/10, 34^{a}/04, 36^{a}/08 ...) < ET *kiçig*

korhu “korku” (42^{b}/09), *korku* ay. (8^{b}/01, 39^{b}/11, 44^{a}/06) < **korkğu*

kulak “kulak” (2^{a}/03, 5^{a}/02, 6^{a}/04 ...) < ET *kulğak*, *kulkak*

kurtar- “kurtarmak” (23^{a}/05, 24^{b}/11, 42^{b}/05 ...) < ET *kurtğar-*

kuru “kuru” (25^{a}/05) < ET *kuruğ*

kutlu “uğurlu, mübarek” (14^{a}/13, 15^{a}/14, 15^{a}/15) < ET *kutluğ*

kuyu “kuyu” (4^{b}/03, 4^{b}/06, 4^{b}/10 ...) < ET *kuduğ*

nite “nasıl” (4^{a}/07, 19^{a}/06, 38^{b}/05 ...) < ET *ne teg*

oda “oda, salon” (21^{a}/03) < ET *otağ*; fakat *odağ* “çadır” (8^{a}/10)

oyan- “uyanmak” (6^{b}/08, 10^{b}/03, 12^{b}/08 ...) < **odğan-*

ölü (18^{a}/06, 20^{b}/05, 42^{a}/03) < ET *ölüg*

örtülü “örtülü, kapalı” (16^{b}/09, 24^{b}/04) < ET *örtüglüg*

saçu “saçı” (26^{b}/11) < ET *saçığ*

sarar- “sararmak, solmak” (12^{b}/02, 16^{a}/13) < *sarğar-*

saru “sarı” (16^{b}/04) < ET *sarığ*

sataş- “duçar olmak; rastlamak, tesadüf etmek” (20^{b}/06, 30^{a}/03) < *satğaş-*

satı “satış” (8^{b}/15), *satu* ay. (8^{b}/11, 15^{a}/07), *satıcı* “satıcı” (8^{b}/03) < ET *satığ*

satun “satın” (7^{a}/10, 9^{a}/06, 14^{a}/02 ...) < ET *satğın*

sırça “cam” (36^{a}/12, 36^{b}/09) < ET *sırıçğa*

soru “soru” (23^{a}/04) < ET *soruğ*

tapu “huzur, makam” (2^{a}/14, 2^{b}/05, 6^{b}/07 ...), *tapucı* “tapan kimse” (10^{a}/04) < ET *tapığ*

tatlu “incitmeyen, hoşa giden, güzel” (24^{b}/04, 34^{b}/15, 42^{b}/02 ...), *tatlurak* “daha tatlı, daha güzel” (2^{a}/03) < ET *tatığlığ*

tolat- “kandırmak, dolandırmak” (35^{a}/12) < ET *tolğat-*

turak “yurt” (49^{b}/15) < ET *turğak*

ulu “büyük; ileri gelen; yaşça büyük olan” (4^{a}/03, 7^{a}/12, 15^{a}/10 ...), *ulula-* “değer vermek, aziz tutmak” (33^{a}/09) < ET *uluğ*

uslu “uslu, akıllı” (12^{b}/11) < *usluğ*

varlu “varlıklı, zengin” (40^{a}/13) < ET *barlığ*

yalan “asılsız söz; gerçek dışı, uydurma” (6^{b}/11, 19^{b}/14, 20^{a}/08 ...), *yalancı* (8^{b}/05, 9^{a}/02), *yalançı* “yalancı” (45^{a}/04) < ET *yalğan*

yarlığa- “bağışlamak, affetmek, merhamet etmek” (3^{a}/14, 24^{b}/08, 27^{b}/01 ...), *yarlığan-* “bağışlanmak, merhamet edilmek” (48^{b}/09, 51^{a}/14) < ET *yarlığka-*

yatur- “oturtmak” (23^{b}/08) < ET *yatğur-*

yazılu “yazılmış olan” (18^{b}/12), *yazlu* ay. (19^{a}/11, 37^{a}/07), *yazulu* “nakşedilmiş olan, resmedilmiş olan” (37^{a}/01) < ET *yazığlığ*

yazuklu “günahkâr” (1^{b}/10, 28^{a}/14, 48^{b}/14) < ET *yazukluğ*

yüklü “yüklü, yükle dolu” (35^{a}/14) < *yüklüg*

/k/ > /ø/:

arucak “sıskaca, zayıfça” (25^{a}/04) < **arukçak*; krş. *aruk* “sıska, zayıf” (25^{b}/08)

/l/ > /ø/:

getür- “getirmek” (2^{b}/08, 5^{a}/11, 6^{b}/01 ...) < ET *keltür-*

o (12^{b}/06, 15^{a}/07, 18^{a}/01 ...) < ET *ol*; fakat *ol* “o” (1^{b}/04, 1^{b}/05, 1^{b}/07 ...)

otur- “oturmak” (2^{b}/08, 5^{a}/09, 5^{a}/11 ...) < *oltur-*

şu (12^{a}/14) < *oş ol*

yaprak “yaprak” (17^{a}/01) < ET *yapırğak*, *yalpırğak*

/r/ > /ø/:

bekçi “bekçi, muhafız” (32^{a}/15, 32^{b}/13) < **berkçi*; krş. ET *bek*, *berk* “sıkı, sağlam”

bile “birlikte, beraber; da / de” (3^{a}/01, 3^{a}/07, 4^{a}/06 ...) < ET *birle*; fakat *birle* “ile” (28^{b}/04, 29^{a}/05)

i- “imek, olmak, var olmak” (2^{a}/06, 2^{a}/07, 2^{a}/15 ...) < ET *er-*

ile (4^{a}/05, 14^{b}/03, 18^{a}/12 ...) < *birle* “ile” (28^{b}/04, 29^{a}/05) ~ ET *bir-le*

kimesne “kimse” (41^{a}/09) < *kim erser ne*

kimse “hiçbir kişi” (4^{a}/15, 4^{b}/05, 13^{a}/08 ...) < *kim erser*

kuşak “kuşak” (3^{a}/10, 11^{a}/04, 21^{b}/04 ...) < ET *kurşağ*, *kuşat-* “kuşatmak” (11^{a}/14) < *kurşat-*

nesne “şey, nesne” (7^{b}/15, 14^{a}/07, 15^{b}/08) < *ne erser ne*

sokran- “homurdanmak, söylenmek” (31^{a}/04) < **sorkıran-*

/y/ > /ø/:

ıpar “yavşan denilen güzel kokulu ot” (17^{a}/07) < ET *yıpar*

ışık “ışık, aydınlık” (7^{a}/04) < ET *yaşuk*

ip (4^{b}/10, 4^{b}/11) < ET *yıp*

iti “keskin sert” (34^{b}/12) < ET *yitig*

iyi “koku” (34^{b}/08: 2, 34^{b}/15, 35^{a}/02 ...) < ET *yıdığ*, *iyi-* “kokmak” (22^{b}/10) < ET *yıdı-*

su “su; nehir, ırmak” (7^{b}/07, 7^{b}/09, 9^{b}/05 ...), *susa-* “susamak” (27^{b}/04), *susuz* “susamış (kimse)” (5^{b}/13) < **suy* (< ET *sub*)

Ünsüz Türemesi

halâyık “halk” (25^{b}/13, 29^{b}/03) < Ar. *halâ’ik*

kardaş “kardeş” (2^{a}/14, 2^{b}/02, 3^{a}/10 ...), *kardaşlık* “kardeşlik” (9^{a}/04) < ET *kadaş*

lâyık “uygun, yaraşır; bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan” (8^{b}/12, 15^{b}/15, 21^{a}/14) < Ar. *lâ’ik*

tayfa “topluluk, grup” (27^{a}/02) < Ar. *tâ’ifa*

vur- “vurmak; koymak” (3^{b}/10, 19^{b}/13, 51^{a}/08) < ET *ur-*

yėriş- “yetmek, bitmek, sona gelmek” (50^{b}/09) < ET *ėriş-*, *iriş-*

yüce “yüce, yüksek” (1^{b}/08, 17^{a}/05, 18^{b}/05 ...) < AT **ûça*

Ötümsüzleşme

Ötümsüzleşme örneklerinin bir kısmı daha erken bir dönemde gerçekleşmiştir:

dertlü “dertli, sıkıntılı” (22^{a}/11, 46^{a}/01), *dertsüz* “dertsiz, sıkıntısız” (46^{a}/01) < Fa. *dard*

ėşit- “işitmek; dinlemek; duymak” (2^{a}/05, 2^{a}/08, 2^{a}/11 ...) < ET *ėşid-*

güt- “sürmek, otlatmak” (3^{a}/03) < ET *küt-* < **küd-*

kuşak “kuşak” (3^{a}/10, 11^{a}/04, 21^{b}/04 ...) < ET *kurşağ*

piş- “pişmek” (18^{b}/06) < ET *bış-*

sığıncak “sığınacak yer” (4^{a}/05) < **sığıncağ* < **sığınğaç*

Yer Değiştirme

Yer değiştirme örnekleri şunlardır:

bağşıla- “affetmek” (1^{b}/03, 11^{a}/15, 28^{a}/02 ...) < *bağışla-* “affetmek; bağışlamak, hediye etmek” (1^{b}/06, 1^{b}/07, 1^{b}/09 ...)

begne- “bey kabul etmek” (10^a/10) < *begen-* “beğenmek, hoşlanmak” (11^a/10, 11^a/11, 13^a/08 ...)

göynü- “yanmak” (27^b/07) < *göyün-* ay. (13^b/15, 14^a/14, 14^b/06 ...)

oğurla- “çalmak” (39^b/06, 40^a/07), *oğurlan-* “çalınmak” (39^b/03), *oğurluk* “hırsızlık” (41^b/04) < *oğrı* “hırsız” (8^b/05, 9^a/02, 39^a/05 ...) ~ *oğru* ay. (39^b/05)

sığıncak “sığınacak yer” (4^a/05) < **sığınğaç*

Kaynaşma

/tş/ > /ç/ kaynaşması şu sözcükte görülür:

çıh “uzaklaşmak, ayrılmak” (29^b/05), *çık-* “çıkmak” (7^a/05, 7^b/11, 8^a/03 ...) < **tşık-* < *tışık-* < ET *taşık-*; krş. İM *tışık-* “çıkmak”

Sandi

Sandi, yani iki sözcüğün yanyanalığından kaynaklanan ses benzerliği (ötümlüleşme) için şu örnekler vardır:

artuğ ol- “artmak, çoğalmak” (12^b/09) < **artuk ol-*

buyruğ ėt- “buyurmak, emir vermek” (2^b/04) < **buyruk ėt-*

ėşid imdi (3^b/09) < **ėşit imdi*; fakat *ėşit imdi* (10^a/13, 10^b/08, 24^b/12 ...)

BİÇİM BİLGİSİ

SÖZ YAPIMI

Addan Ad Türeten Ekler

{+A}. Eski verme-bulunma durumu eki:

aşağa "aşağı" (45^{b}/01) < DLT *aşak* "aşağı, alçak"

gėce "gece" (2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{b}/10 ...) < ET *kiç* "geç" < **kė:ç* (*gėce* < **kė:+çe* olasılığı da vardır)

gine "sonra" (2^{b}/01) < ET *kidin*, *kėdin* "geri, batı" < **kė:din*

üze "üst, üzeri" (9^{a}/15, 31^{a}/01), *üzere* "üzerine, üstüne; +dAn sonra" (13^{b}/09, 17^{a}/08, 30^{b}/10) < **üz* "üst, üst taraf"; krş. Uyg. *üztün*, *üstün* "yukarı, yukarıda" < **üz+tün*

{+Ak}. Küçültme eki:

göŋlek "gömlek" (6^{a}/12: 2, 6^{a}/13 ...) < ET *köŋül* "gönül"

oğlak "keçi yavrusu" (5^{b}/10) < ET *oğıl*, *oğul* "oğul"

yėmek "yemek" (49^{b}/07, 49^{b}/09: 2) < DLT *yė:m* "yemek, taam"

/+an/. Topluluk adları türeten eski çoğul eki:

oğlan "çocuk; erkek çocuk; delikanlı, yetişkin erkek" (6^{a}/15, 6^{b}/06, 8^{a}/05 ...) < ET *oğıl*, *oğul* "oğul"

urğan "urgan, sicim" (4^{b}/12, 7^{b}/09, 7^{b}/11 ...) < DLT *uruk* "ip, urgan" (*urğan* < *urğa+n*; krş. DLT *urğa* "büyük ağaç" olasılığı da vardır)

{+ArX}. Yönelme durumu eki:

içerü "içeri" (10^{b}/15, 15^{b}/13, 17^{b}/02 ...) < ET *iç*

ileri "önce" (34^{b}/13) < **il* "ön"; krş. ET *ilk* "ilk, birinci" < **il+k*, **il+ki*

yokaru "yukarı, yüksek" (5^{b}/14, 7^{b}/03, 11^{a}/13 ...) < DLT *yok* "yokuş, tepe"

{+Az}. Şu iki sözcükte:

geŋez "kolay, kolayca" (32^{b}/08, 32^{b}/14) < ET *kėŋ* "geniş" < **kė:ŋ*

tulaz "âciz, yaslı ve perişan" (31^{a}/05) < ET *tul* "dul"

/+cık/. Küçültme eki. Yalnız şu sözcükte zaman zarfı türetmiştir:

taŋlacık “erkenden, şafakla birlikte” (30^{a}/05) < EAT *taŋla* “yarın, sabahleyin”

{+ÇA}. 1. Eşitlik durumu eki. Şu sözcüklerde kalıcı adlar türetmiştir:

akça “akçe, para” (8^{b}/06, 8^{b}/07) < ET *ak* “ak, kır (at donu)” < **âk*; krş. Trkm. *âkça* “para”

kaç “kaç” (22^{a}/06, 23^{a}/04, 25^{b}/05 ...) < ET *kaç* “kaç, birkaç” < **ka+ça*

kaçan “nasıl; ne zaman; ne zaman ki” (3^{a}/06, 5^{b}/14, 13^{a}/07 ...) sözcüğündeki **kaça* < **ka*; krş. ET *kaç* “kaç, birkaç” < **ka+ça*

nėce “nasıl” (1^{b}/13, 2^{a}/08, 2^{b}/01 ...), *nėçe* “kaç, ne kadar” (12^{a}/03, 14^{a}/06, 33^{b}/06 ...), *nişe* “niçin, niye” (14^{b}/07, 45^{b}/10) < ET *ne* “ne, niçin” < **nê*

2. Dil adları türetir:

‘İmrânîce “İmranice” (36^{b}/06) < *‘İmrânî* “İmranlı”

/+çak/. Küçültme eki:

arucak “sıskaca, zayıfça” (25^{a}/04) < ET *aruk* “yorgun”

bıçak “bıçak” (21^{a}/01, 21^{a}/06, 21^{a}/07) < ET *biçek* ay. < ET *bi* ay. < **bî*

yaluŋuzçak “tek başına, yapayalnız” (39^{a}/11) < ET *yalaŋuz*, *yalıŋus*, *yalŋus* “yalnız”

{+ÇI}. Meslek mensubu ya da bir işi sürekli yapan anlamında adlar türetir:

bekçi “bekçi, muhafız” (32^{a}/15, 32^{b}/13) < ET *bek*, *berk* “sıkı, sağlam”

kaçğuncı “kaçak, firari” (8^{b}/05) < EAT *kaçğun* “kaçak”

kapucı “şehir kapısını koruyan muhafız” (36^{a}/06) < ET *kapığ* “kapı”

muştucı “müjde veren kimse, müjdeci” (47^{a}/05) < Fa. *mujda* “müjde”

şefâ'atci "şefaatçi, şefaat eden" (28^{b}/11, 28^{b}/14) < Ar. *şafâ'at* "şefaat"

tanışıkçı "danışman" (30^{a}/04) < EAT *tanışık* "istişare"

yalancı (8^{b}/05, 9^{a}/02), *yalançı* "yalancı" (45^{a}/04) < ET *yalğan* "yalan"

{+dAn}. Ayrılma durumu eki. Şu iki sözcükte zarf türetmiştir:

aŋsuzdan "birden, ansızın" (4^{a}/02) < ET *aŋsız* "ani olarak, birden"

neden "neden, niçin; nasıl" (15^{a}/03, 16^{b}/04, 25^{a}/12 ...) < ET *ne* "ne, niçin" < **nê*

/+daş/. Eklendiği ad kök ve gövdelerinin belirttiği oluşa ortak olan kişilere işaret eder:

kardaş "kardeş" (2^{a}/14, 2^{b}/02, 3^{a}/10 ...), *kardaşlık* "kardeşlik" (9^{a}/04) < ET *kadaş* "kardeş, yakın akraba" < ET *ka* "aile" < Çin. *jiâ* "ev, aile, aile ocağı, ev halkı"

karındaş "kardeş" (39^{a}/12) < ET *karın* "karın, mide, iç"

yoldaş (39^{a}/13) < ET *yol* < **yôl*

{+DIn}. Eski ayrılma durumu eki:

alt (13^{a}/15), *alçak* "alçak" (49^{b}/01) (< **al+t+sa-k*), *aşağa* "aşağı" (45^{b}/01) (< *aşak+a* < **alçak*) < ET *altın* "aşağı, alt taraf" < ET *al* "alt, alt taraf"

gine "sonra" (2^{b}/01) sözcüğündeki **kidin* < **kė:*; krş. ET *kėrü*, *kirü* "geri; geriye, batıya" < **kė:+rü*

öŋdin "önce; +dAn önce" (13^{b}/06, 16^{b}/10, 20^{b}/15 ...) < **öŋ* "ön, ileri"

üst (7^{a}/08, 9^{b}/07, 13^{b}/03 ...) < ET *üztün*, *üstün* "yukarı, yukarıda" < **üz* "üst, üst taraf"; krş. ET *üze* "yukarıda, üstte" < **üz+e*

/+di/. Yalnız şu sözcükte zaman zarfı türetmiştir:

imdi "şimdi, artık, öyleyse" (1^{b}/13, 2^{a}/03, 2^{b}/14 ...), *şimdi* "şu an; demin, az önce" (3^{b}/05, 8^{a}/13, 12^{a}/04 ...) (< *oş emdi*) < ET *amtı* "şimdi" < **am* "şu an"; krş. Hak. *am* ay., Tuv. *am* "şimdi"

/+düz/. Yalnız şu sözcükte zarf türetmiştir:

gündüz (6^{b}/12, 6^{b}/15, 30^{b}/05 ...) < ET *kün* "gün; güneş; gündüz" < **kü:n*

/+eş/. Yalnız şu sözcükte:

güneş (2^{a}/10, 7^{a}/04, 7^{a}/05 ...) < ET *kün* "gün; güneş; gündüz" < **kü:n*

/+gaç/. Küçültme eki. Yalnız şu sözcükte:

ağaç "ağaç; sopa; darağacı" (5^{b}/13, 16^{b}/14, 16^{b}/15 ...) < ET *ığaç* "ağaç" < ET *ı* "ağaçlar, orman" < **î*

/+gü/. 1. Şu sözcükte ayırıcı karakter özelliği belirten isim türetmiştir:

belgülü "açıkça, açık olarak" (2^{b}/07, 34^{b}/14, 44^{a}/01 ...), *belli* "açıkça bilinen" (34^{a}/02) ve *bellü* "açıkça, açık olarak" (14^{b}/01, 24^{a}/02, 31^{b}/02 ...) sözcüklerindeki **belgü* "işaret, alamet, nişan" < **bel*; krş. Çuv. *pallĭ* "iz, belgi" < VBulg. *belüw+i* "(onun) mezar taşı" < **belig* < **bel+^{i}g*

2. Şu sözcükte nitelik adı türetmiştir:

eyü "iyi, güzel" (43^{b}/01, 45^{b}/02, 47^{a}/10), *eylük* "iyilik" (26^{a}/03) < ET *edgü* "iyi; kazanç, kâr, yarar" < **ed* "eşya"; krş. Uyg. *edsiz* "faydasız", *edlig* "değerli, kıymetli", DLT *edlig* ay., *edger-* "gelişmek" < **ed*

^{1}{+k}. Küçültme eki:

ėşek "eşek" (33^{b}/02) < ET *eşgek* ay. < **eşge* ay.; krş. Hlç. *eşge* ay., Mo. *elcige(n)* ay.

geyik (3^{b}/04, 5^{b}/12) < ET *kėyik*, *kiyik* < **key* "vahşi, ürkek, kaçan"; krş. DLT *keylik* "maymun"

^{2}{+k}. Yalnız şu sözcükte:

ilk "önce" (47^{a}/04), *ilkin* "ilkin, ilk önce" (35^{a}/01, 42^{a}/01, 46^{a}/13) < **il* "ön"; krş. ET *ilgerü* "ileri, öne doğru, doğuya doğru" < **il+gerü* (*ilk* < **il+ki* > **ilk+i* (yanlış çözümleme ile) olasılığı da vardır)

/+ka/. Eski verme-bulunma durumu eki. Yalnız şu sözcükte:

arka “sırt, arka” (19^{b}/06, 40^{b}/14) < *_hâr_; krş. _ard_ “art, arka, arka taraf”, ET _ârt_ “dağ yolu, dağ beli”, Mo. _aru_ “art, arka, geri; kuzey, kuzeye ait; bir tabaka veya kitap yaprağının arka yüzü, arka sayfa”

{+l}. Renk adları türetir:

kızıl “parlak kırmızı renk” (17^{a}/03, 17^{a}/08, 23^{b}/12 ...) < ET _kız_ “sıcak, kızgın”

yeşil (17^{a}/01, 17^{a}/03) < ET _yaşıl_ “yeşil” < ET _yaş_ “yaş, taze, yeşil ot” < *_yâş_

{+lA}. Zarf türetir:

bile “birlikte, beraber; da / de” (3^{a}/01, 3^{a}/07, 4^{a}/06 ...), _birle_ “ile” (28^{b}/04, 29^{a}/05), _ile_ (4^{a}/05, 14^{b}/03, 18^{a}/12 ...) < ET _bir_ < *_bîr_

katla “kez, defa” (47^{b}/12) < ET _kat_ “defa, kez, kat”

taŋlacık “erkenden” (30^{a}/05) ve _taŋlarak_ “şafak söker sökmez” (33^{a}/10) sözcüklerindeki *_taŋla_ < ET _taŋ_ “sabah vakti”

/+leyin/. Yalnız şu sözcükte benzerlik bildiren zarf türetmiştir:

kömürleyin “kömür gibi” (27^{b}/11) < ET _kömür_, _köymür_ “kömür”

/+leyü/. Yalnız şu sözcükte sıfat türetmiştir:

‘acebleyü “şaşılası” (34^{a}/11) < Ar. _‘acab_ “şaşma, hayret”

{+lU}. Sıfat ve zarf türetir:

adlu “adlı, isimli, adında” (2^{a}/05, 38^{a}/05) < ET _at_ “ad, unvan” < *_ât_

atlu “atlı, at üzerinde” (13^{a}/06) < ET _at_

‘ayblu “eksikli, suçlu” (8^{b}/03) < Ar. _‘ayb_ “eksiklik, noksanlık”

azılu “çılgınca” (18^{b}/12) < ET _azığ_ “azı dişi”

bağlu “bağlı” (6^{b}/05, 31^{a}/06) < ET _bağ_ “bağ, düğüm” < *_bâğ_

bahtlu “sevindirici” (4^{a}/03) < Fa. _baht_ “kader, talih”

belgülü “açıkça, açık olarak” (2^{b}/07, 34^{b}/14, 44^{a}/01 ...), _belli_ “açıkça bilinen” (34^{a}/02), _bellü_ “açıkça, açık olarak” (14^{b}/01, 24^{a}/02, 31^{b}/02 ...) < ET _belgü_ “işaret, alamet, nişan”

dertlü “dertli, sıkıntılı” (22^{a}/11, 46^{a}/01) < Fa. _dard_ “dert, sıkıntı”

devletlü “mutlu ve refah içinde olan kimse” (50^{b}/03) < Ar. *davlat* “kut, saadet, mutluluk”

dînlü “dine inanan” (33^{a}/08) < Ar. *dîn* “din”

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *dürlü* “türlü, çeşitli, çeşit”, *gizlü* “gizli, saklı”, *görklü* “güzel, gösterişli; mübarek”, *güçlü* “güçlü, kuvvetli”, *günâhlu* “suçlu”, *hûlu* “huylu, mizaçlı”, *îmânlu* “iman eden”, *kanlu* “kanlı; zalim”, *kayğulu* “üzüntülü, endişeli”, *kutlu* “uğurlu, mübarek”, *Mısırlu* “Mısırlı, Mısır halkından”, *örtülü* “örtülü, kapalı”, *sıfatlu* “nitelikli, vasıflı”, *sınuklu* “mahzun”, *sözlü* “söyleyecek sözü olan”, *suçlu* / *suçlu* “suçlu”, *şârlu* “şehir halkı”, *tatlu* “incitmeyen, hoşa giden, güzel”, *tatlurak* “daha tatlı, daha güzel”, *uslu* “uslu, akıllı”, *varlu* “varlıklı, zengin”, *yazuklu* “günahkâr” *yoklu* “fakir, yoksul”, *yüklü* “yüklü, yükle dolu”

{+lXk}. Soyut ve somut isimler türetir:

aclık “açlık” (37^{a}/14) < ET *aç* < **âç*

ağırlık “değerli” (41^{a}/08, 42^{a}/04) < ET *ağır* “ağır, önemli”

almaklık “alış, alma” (14^{a}/05) < ET *almak* ay.

bilmeklik “bilme” (35^{b}/15) < ET *bilmek* ay.

birlik “vahdaniyet” (34^{b}/10) < ET *bir* < **bîr*

bolluk “bolluk” (25^{b}/11) < EAT *bol*

cö:merdlık “cömertlik” (48^{b}/12) < Fa. *cû-mard* “cömert”

dûşvârlık “güçlük, sıkıntı” (41^{b}/12) < Fa. *dûşvâr* “güç, zor”

egrilik “yanlışlık” (39^{b}/07) < ET *egri* “eğri”

eylük “iyilik” (26^{a}/03) < ET *edgülük* ay. < ET *edgü* “iyi; kazanç, kâr, yarar”

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *girmeklik* “girme, içeriye girme”, *görmeklik* “görme”, *halâslık* “kurtuluş”, *hoşluk* “rahatlık içinde, rahatlıkla”, *ıraklık* “uzaklık”, *kandalık* “nerede olma”, *karanluk* “karanlık”, *kardaşlık* “kardeşlik”, *karılık* “ihtiyarlık, yaşlılık”, *kılmaklik* “kılma, yapma”, *kızlık* “kıtlık”, *konukluk* “konukluk”, *körlik* “körlük”, *kulluk* “kulluk”, *kuşluk* “kuşluk vakti”, *muştuluk* “müjde”, *oğruluk* “hırsızlık”, *oğurluk* ay., *pâdşâlık* “padişahlık”, *peyğâmberlık* “peygamberlik”, *sevmeklik* “âşık olma, gönül verme”, *sultânlık* “hü-

kümdarlık, saltanat”, *tamuluk* “cehennemlik”, *taŋlik* “tan yeli, sabah esen yel, esinti”, *tanukluk* “tanıklık, şahitlik”, *tarlık* “darlık, kıtlık”, *toğruluk* “doğruluk, gerçeklik”, *uçmaklık* “cennetlik, cenneti hak etmiş olan”, *yavuzluk* “kötülük”, *yigitlik* “yiğitlik, gençlik”

/+mek/. Yalnız şu sözcükte:
etmek “ekmek” (22^a/15, 22^b/03, 30^b/03 ...) < ET *et*

^{1}{+n}. Araç durumu eki:
başın “önce, ilkin” (42^b/15) < ET *baş* “baş; doruk, zirve; lider”
ilkin “ilkin, ilk önce” (35^a/01, 42^a/01, 46^a/13) < ET *ilk* “ilk, birinci”
kaçan “nasıl; ne zaman; ne zaman ki” (3^a/06, 5^b/14, 13^a/07 ...) < **kaça*; krş. ET *kaç* “kaç, birkaç” < **ka+ça*
degin “+a kadar” (11^b/13) < ET *tegin* ay. < ET *tegi* ay.
yarın “sabah; gelecek zamanda” (4^a/14, 18^b/03) < **yar*; krş. ET *yaru-* “ışımak, aydınlanmak” < **yar+u-*
yayan “yaya olarak” (48^a/15) < ET *yadağın* “yayan” < ET *yadağ* “yaya; piyade”

^{2}{+n}. Yalnız şu sözcükte organ adı türetmiştir:
alın (28^a/11) < **hâl*; krş. Çağ. *allığa* “önüne” < **âl+ı+ğa*, *allında* “önünde” < **âl+ın+da*

{+ncI}. Sıra sayıları türetir:
altıncı “6.” (29^a/14) < ET *altı* “6”
beşinci “5.” (29^a/13) < ET *bėş*, *biş* “5” < **bė:ş*
dördünci “4.” (11^b/12, 29^a/12, 50^b/03) < ET *tört* “4” < **tö:rt*
ikinci “2.” (29^a/10, 39^a/02, 50^b/02) < ET *ėki* “2” < **ė:ki*
on birinci “11.” (11^b/13) öbeğindeki *birinci* “1.” < ET *bir* < **bîr*
üçünci “3.” (11^b/11, 12^b/12, 18^a/04 ...) < ET *üç* “3”
yėdinci “7.” (29^a/15) < ET *yėti*, *yiti* “7” < **yė:ti*

{+rA}. Yer ve zaman zarfları türetir:
daşra “dışarı, dışarısı” (6^a/04, 24^a/10, 29^b/02 ...) < ET *taşra* “dışarı, dışarıya, dışarıda” < ET *taş* “dış”
içre “içinde” (2^a/02, 22^a/11, 23^b/03 ...) < ET *iç*
soŋra “sonra” (1^b/13, 6^a/02, 7^b/03 ...) < ET *soŋ* “son”

üzre “üzerinde, üzerinden; +dAn dolayı” (7^b/05, 9^b/02, 9^b/13 ...), *üzere* “üzerine, üstüne; +dAn sonra” (13^b/09, 17^a/08, 30^b/10) < **üz* “üst, üst taraf”; krş. Uyg. *üztün*, *üstün* “yukarı, yukarıda” < **üz+tün*

yolıra “yol üzeri, yol boyunca” (11^b/02) < *yol+ı* (iyelik eki) < ET *yol* < **yôl*

{+rAk}. 1. Karşılaştırma eki:

tatlurak “daha tatlı, daha güzel” (2^a/03) < *tatlu* < ET *tatığlığ* “tatlı”

2. Zarf türetir:

taŋlarak “şafak söker sökmez” (33^a/10) < EAT *taŋla* “yarın, sabahleyin”

tėzrek “hemencecik, derhal” (52^a/04) < Fa. *tėz* “tez, çabuk”

{+rX}. Eklendiği sözcüğün yönünü gösteren yer zarfları türetir:

bėri “beri, beriye, bu taraf” (10^b/02, 18^a/02, 42^a/08), *bėrü* “beri, beriye; +dAn beri” (4^a/09, 5^a/14, 16^b/04 ...) < **bê*

gėrü “yine, sonra; geri, geriye” (3^a/04, 3^a/15, 7^a/05 ...) < **kė:*; krş. ET *kidin*, *kėdin* “geri, batı” < **kė:+din*

yaŋaru “yan, yan tarafa” (14^a/09) < EAT *yaŋa* “taraf”

{+sXz}. Yokluk ve eksiklik bildiren sıfatlar ve zarflar türetir:

ansuz “onsuz” (40^a/05) < **an* ET *ol* “o” zamirinin çekim gövdesi

aŋsuzdan “birden, ansızın” (4^a/02) sözcüğündeki **aŋsuz* < **âŋ* “düşünce, idrak”; krş. Trkm. *âŋ* ay.

dertsüz “dertsiz, sıkıntısız” (46^a/01) < Fa. *dard* “dert, sıkıntı”

dilsüz “dilsiz” (13^b/01) < ET *tıl*, *til* “dil”

kıymetsiz “kıymetsiz, değersiz” (8^b/08) < Ar. *kiymat* “kıymet, değer”

ögsüz “öksüz” (47^b/05, 47^b/06), *ögsüzlen-* “babalarından ayrı bırakılmak” (52^a/01) < ET *ög* “anne”

suçsuz “suçsuz, kabahati olmayan” (40^b/06: 2, 40^b/07) < DLT *suç* “kusur, günah, ceza”

susuz “susamış (kimse)” (5^b/13) < ET *sub* “su” < **sûb*

şübhesiz “şüphesiz, kesinlikle” (29^b/08) < Ar. *şubha* “şüphe”

/+(s)i/. Tekil 3. kişi iyelik eki:

biri (3^b/14, 3^b/15: 2 ...) < ET *bir* < **bîr* (*biri* < *bir+egü* olasılığı da vardır)

gibi (2^a/06, 4^a/02, 6^b/15 ...) < *kė:p*; krş. DLT *kîp* “kalıp, model”

is “sahip” (12^a/12, 22^a/05, 35^a/03 ...) < **idisi* < ET *idi* ay. < **ė:di*

/+süzin/. Yalnız şu sözcükte yokluk zarfı türetmiştir:

geŋsüzin “birden, ansızın” (5^a/08) < ET *kėŋ* “geniş” < **kė:ŋ*

{+ş}. Küçültme eki. Yalnız şu sözcükte:

yėmiş “yemiş, meyve” (16^b/15, 42^a/09) < DLT *yė:m* “yemek, taam”

{+t}. Yalnız şu sözcükte:

ard “art, arka, arka taraf” (3^b/05, 19^b/09, 20^a/07 ...) < **hâr*; krş. *arka* “sırt, arka”, ET *ârt* “dağ yolu, dağ beli”, Mo. *aru* “art, arka, geri; kuzey, kuzeye ait; bir tabaka veya kitap yaprağının arka yüzü, arka sayfa”

/+te/. Bulunma durumu eki. Yalnız şu sözcükte zaman zarfı türetmiştir:

ėrte “bir sonraki gün, yarın” (2^a/07, 11^b/10, 23^b/06 ...) < ET *er* “erken” < **ė:r*

{+z}. Yalnız şu sözcükte:

beŋiz “yüz” (12^b/02, 12^b/14, 16^b/04 ...), *beŋze-* “benzemek” (3^b/15, 13^b/10, 13^b/12 ...), *beŋzet-* “benzetmek” (10^a/12, 49^b/06) < ET *beŋ*, *meŋ* “yüzdeki ben, benek”

Addan Eylem Türeten Ekler

{+A-}. Geçişli ve geçişsiz eylemler türetir:

begen- “beğenmek, hoşlanmak” (11^a/10, 11^a/11, 13^a/08 ...) ve *begne-* “bey kabul etmek” (10^a/10) eylemlerindeki **bege-* < ET *beg* “bey, lord” < **bêg*

beŋze- “benzemek” (3^b/15, 13^b/10, 13^b/12 ...), *beŋzet-* “benzetmek” (10^a/12, 49^b/06) < ET *beŋiz* “beniz”

bėze- "süslemek" (15[b]/04) < **bedize-* < ET *bediz* "süs, resim, heykel"

budak "ağaç dalı" (16[b]/14, 23[b]/14, 24[a]/01) sözcüğündeki **buda-* < DLT *bût* "but, uyluk; ayak"

kına- "cezalandırmak, işkence etmek" (21[b]/08, 40[b]/07: 2) < ET *kın*, *kıyın* "ceza, işkence" < **kîn*

oda "oda, salon" (21[a]/03) ve *odağ* "çadır" (8[a]/10) (< *otağ*) sözcüklerindeki **ota-* < ET *ot* "ateş" < **hôt*

sına- "denemek, tecrübe etmek" (25[a]/12) < **sîn* "gözlem, müşahade, deneme"; krş. Trkm. *sîn* "görme, gözden geçirme; gözleme, gözetleme", Kzk., Kırg. vb. *sın* "imtihan, uzmanlar aracılığıyla yapılan muayene; eleştiri"

uğra- "tesadüf etmek, rast gelmek" (9[a]/11, 36[a]/06, 36[b]/05) < ET *uğur* "vakit, zaman"

uşağ "çocukluk" (46[b]/11), *uşan-* "kırılmak, parçalanmak, dağılmak" (11[a]/02, 16[a]/03, 16[a]/04) ve *uşat-* "parçalamak, kırmak, dağıtmak" (11[a]/04, 16[a]/06, 31[a]/08 ...) sözcüklerindeki **uşa-* < *uvşa-* < DLT *uvuş* "ufalanmış nesne"

utan- "utanmak; sıkılmak; çekinmek" (17[b]/14: 2, 19[b]/01 ...) eylemindeki **uta-* < ET *ubut* "utanç"

yaşa- "yaşamak" (31[b]/12, 49[b]/08) < ET *yaş* "yaş (ömür yaşı)" < **yâş*

{+Al-}. Geçişsiz eylemler türetir:

boşalt- "boş hâle getirmek" (15[a]/10) eylemindeki **boşal-* < ET *boş* "serbest" < **bôş*

buŋal- "bunalmak; sıkıntıda olmak" (33[a]/06, 41[b]/12) < ET *buŋ* "ihtiyaç, yokluk; dert, sıkıntı"

yönel- "yönelmek, bir yöne doğru hareketlenmek" (35[b]/06) < EAT *yön*

/+an-/. Yalnız şu sözcükte:

oyan- "uyanmak, kendisine gelmek; uyku durumundan çıkmak, gözlerini açmak" (6[b]/08, 10[b]/03, 12[b]/08 ...) < **oyğan-* < **odğan-* <

**odu*ğ+an-; krş. Tü. *uyar-* “uyarmak” < *oyar-* < **oyğar-* < **odğar-* < **oduğ+ar-*

^{1}**/+(a)r-/.** Geçişsiz eylemler türetir; “tahmin etmek, kestirmek” anlamındaki *oŋar-* eylemi sonradan geçişli olmuştur:

delür- “aşkından çıldırmak” (12^{b}/10, 19^{a}/08) < *delü* < ET *telve* “deli”

karar- “rengi koyulaşıp siyahlaşmak” (28^{a}/10) < ET *kara* “kara; sıradan (halk), avam”

kayğur- “kaygılanmak, üzülmek” (22^{a}/11), *kayur-* “endişelenmek; önem vermek” (20^{a}/11, 23^{b}/05) < ET *kadğur-* “kaygılanmak” < ET *kadğu* “kaygı, keder”

oŋar- “tahmin etmek, kestirmek” (35^{b}/14) < ET *oŋ* “sağ; doğru”

sarar- “sararmak, solmak” (12^{b}/02, 16^{a}/13) < *sarğar-* ay. < ET *sarığ* “sarı” < **sârığ*

^{2}**/+ar-/.** Geçişli eylemler türetir. Yalnız şu sözcükte:

başar- “yola koymak” (23^{b}/11, 35^{b}/03, 51^{a}/13) < ET *baş* “baş; doruk, zirve; lider”

/+ça-/. Yalnız şu sözcükte:

kuşak “kuşak” (3^{a}/10, 11^{a}/04, 21^{b}/04 ...) ve *kuşat-* “kuşatmak” (11^{a}/14) sözcüklerindeki **kurşa-* < **kurça-* < ET *kur* “kuşak, bağ”; krş. Alt., Kırg. *kurça-* “sarmak, kuşatmak”, Hak. *hurça-* ay. (*kurşa-* < *kur+*$_{u}$*ş+a-* olasılığı da vardır)

{+DA-}. Geçişli eylemler türetir:

inde- “çağırmak, davet etmek” (17^{a}/14, 26^{a}/03, 33^{b}/08), *ünde-* “seslenmek, çağırmak, davet etmek” (2^{b}/06, 49^{a}/10, 49^{a}/13 ...) < ET *ün* “ses” < **ü:n*

irde- “araştırmak, incelemek” (43^{b}/14) < **îr*; krş. DLT *îz* “art, arka”

iste- “aramak, araştırmak; soruşturmak” (6^{b}/13, 7^{b}/01, 7^{b}/02 ...) < ET *iz* “iz, yol, nişan” < **îz*

{+dı-}. Yalnız şu sözcükte:

uyu- “uyumak” (12^{b}/01, 13^{b}/05), *uyhu* “uyku” (10^{b}/03, 12^{b}/08, 12^{b}/14) < ET *udı-* “uyumak” < ET *u* “uyku” < **û*

{+I-}. “Kökün belirttiği durumda olmak” anlamında, genellikle, geçişsiz eylemler türetir:

ağrı “acı, dert” (16^{b}/01, 46^{b}/15) (< ET *ağrığ*) sözcüğündeki **ağrı-* < ET *ağır* “ağır; önemli”

bayıt- “ihtiyacını gidermek, varlıklı duruma getirmek” (24^{b}/06) eylemindeki **bayı-* < ET *bay* “zengin” < **bây*

berkit- “sağlamlaştırmak” (3^{b}/01) eylemindeki **berki-* < ET *bek*, *berk* “sıkı, sağlam”

biti “mektup; senet, belge” (8^{b}/15, 9^{a}/04, 9^{a}/05 ...), *bitig* “mektup” (43^{b}/04, 43^{b}/06, 43^{b}/10 ...) ve *bitile-* “mektup vermek” (47^{a}/01) sözcüklerindeki **biti-* < Soğd. ve *+i-* ? (*biti-* < **bi+ti-* olasılığı da vardır)

iyi- “kokmak” (22^{b}/10), *iyi* “koku” (34^{b}/08: 2, 34^{b}/15 ...) < ET *yıdı-* “kokmak” < ET *yıd* “koku”

kurı- “hareketsiz kalmak” (40^{b}/15), *kuru* “kuru” (25^{a}/05) < DLT *kûr* “kuru”

sakın- “saklamak; çekinmek” (8^{a}/14, 9^{a}/02, 35^{b}/04) eylemindeki **sakı-* < ET *sak* “uyanık, dikkatli”

sarar- “sararmak, solmak” (12^{b}/02, 16^{a}/13) ve *saru* “sarı” (16^{b}/04) sözcüklerindeki **sarı-* < **sâr*; krş. Çuv. *şur-* “ağarmak, beyaz olmak” < **sârı-*, Trkm. *sâzlık* “sazlık, batak, bataklık”

tokı- “vurmak, parçalamak” (50^{b}/11), *toku-* “defetmek, yok etmek” (47^{b}/10) < **tok* yansıma

yöri- “yürümek; akmak” (3^{b}/05, 28^{a}/08, 36^{b}/07 ...), *yörü-* “yürümek” (18^{a}/05, 25^{a}/03, 48^{a}/15) < ET *yorı-* ay. < **yôr*; krş. DLT *yorçı* “kılavuz, rehber, yol gösteren”, Mo. *corçi-* “gitmek, yürümek, gezmek”

{+k-}. Geçişsiz eylemler türetir:

çıh- “uzaklaşmak, ayrılmak” (29^{a}/05), *çık-* “çıkmak” (7^{a}/05, 7^{b}/11, 8^{a}/03 ...) < ET *taşık-* ay. < ET *taş* “dış”

tarık- “darılmak, öfkelenmek” (26^{a}/15) < ET *tar* “dar” < **târ*

/+ka-/. Yalnız şu sözcükte:

yarlığa- "bağışlamak, affetmek, merhamet etmek" (3^{a}/14, 24^{b}/08, 27^{b}/01 ...), *yarlığan-* "bağışlanmak, merhamet edilmek" (48^{b}/09, 51^{a}/14) < ET *yarlığka-* "(Tanrı) buyurmak, emretmek" < ET *yarlığ* "buyruk, emir"

/+kı-/. Yalnız şu sözcükte yansıma eylem türetmiştir:

ohı- "çağırmak" (3^{b}/05), *okı-* "çağırmak, davet etmek; okumak" (5^{a}/05, 5^{b}/01, 17^{a}/10 ...), *oku-* "çağırmak, davet etmek; okumak" (5^{a}/06, 13^{a}/10, 37^{a}/05 ...), *okıt-* "okutmak" (43^{b}/10), *okun-* "okunmak" (13^{a}/12) < DLT *o* çağrı için verilen seslenme, karşılık

{+Kır-}. Yansıma eylemler türetir:

çağır- "bağırıp çağırmak, seslenmek; nara atmak" (3^{b}/06, 8^{a}/04, 13^{b}/10 ...), *çağrış-* "bağrışmak" (6^{a}/05) < ET *çakır-* "çağırmak" < **çâ* yansıma

çığır- "bağırmak, haykırmak" (38^{a}/11, 40^{b}/12) < **çıkır-* < **çî* yansıma

haykır- "yüksek sesle bağırmak" (41^{a}/02) < **hay* yansıma

kığır- "bağırmak, çağırmak, haykırmak" (24^{a}/14, 38^{b}/09, 50^{b}/05) < ET *kıkır-* "bağırmak, çağırmak" < ET *kı* çağırma ünlemi < **kî*

/+kra-/. Yalnız şu sözcükte yansıma eylem türetmiştir:

sokran- "homurdanmak, söylenmek" (31^{a}/04) eylemindeki **sokra-* < **sorkıra-* < **sor*; krş. Tuv. *sokkur-* "ah vah etmek, ah çekmek, esef etmek, hayıflanmak" < **sorkur-* < **sorkır-* < **sorkıra-*

{+lA-}. Geçişli ve geçişsiz eylemler türetir:

'aceble- "hayret etmek, şaşırmak" (14^{a}/04, 27^{a}/03, 33^{b}/04), *'acebleş-* "şaşırmak, şaşkına dönmek" (2^{b}/03, 33^{a}/15, 47^{a}/14) < Ar. *'acab* "şaşma, hayret"

ağırla- "ağırlamak; saygı ve hürmet göstermek; bağışlamak" (15^{a}/15, 26^{a}/01, 33^{b}/08 ...) < ET *ağır* "ağır; önemli"

ağla- "ağlamak" (3^{a}/15, 3^{b}/08, 6^{a}/07 ...), *ağlaş-* "ağlaşmak" (5^{b}/11, 22^{a}/11, 26^{b}/04 ...), *ağlat-* "ağlatmak" (40^{b}/04, 43^{a}/15, 45^{a}/05 ...) < **âğı* "ağıt, ağlama"; krş. Tü. *ağıt* ay., Az. *ağı* ay., Trkm. *âğı* ay.

aŋla- “anlamak, idrak etmek, bilmek” (1^{b}/13, 7^{b}/08, 13^{a}/02 ...), *aŋlat-* “anlatmak, söylemek” (41^{b}/11, 44^{a}/12, 44^{a}/15) < **âŋ* “düşünce, idrak”; krş. Trkm. *âŋ* ay.

ârzûla- “istemek, arzulamak” (5^{a}/07, 5^{b}/01) < Fa. *ârzû* “arzu, istek”

avla- “avlamak” (6^{b}/01, 6^{b}/03, 6^{b}/04) < ET *abla-* ay. < ET *ab* “av”

âzârla- “azarlamak, incitmek” (40^{a}/15) < Fa. *âzâr* “paylama, tekdir, çıkışma”

bağışla- “affetmek; bağışlamak, hediye etmek” (1^{b}/06, 1^{b}/07, 1^{b}/09 ...), *bağşıla-* “affetmek” (1^{b}/03, 11^{a}/15, 28^{a}/02 ...) < Fa. *bahş* “bağışlama, ihsan”

bağla- “bağlamak” (3^{a}/10, 9^{a}/07, 12^{b}/10 ...), *bağlan-* “kilitlenmek” (18^{a}/13), *bağlat-* “bağlatmak” (45^{a}/05) < ET *bağ* “bağ, düğüm” < **bâğ*

başla- “başlamak, öne düşmek” (28^{a}/08) < ET *baş* “baş; doruk, zirve; lider”

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *bekle-* “korumak; kapatmak, kilitlemek”, *beŋle-* “nişan koymak”, *besle-* “yedirip içirmek, beslemek”, *birle-* “birliğini kabul etmek, tasdik etmek”, *bitile-* “mektup vermek”, *boğazla-* “boğazından keserek öldürmek”, *dağla-* “yaralamak”, *diŋle-* “dinlemek, kulak vermek”, *diŋlen-* “rahat etmek, istirahat etmek”, *evlen-* “evlenmek, izdivaç etmek”, *eyerle-* “at üzerine eyeri koyup bağlamak”, *fermânla-* “buyruk vermek”, *gizle-* “gizlemek, saklamak”, *gizlen-* “saklanmak, gizli tutulmak”, *gizlet-* “gizletmek, saklatmak”, *gözle-* “gözlemek”, *gürle-* “gür bir ses çıkarmak”, *ısmarla-* “emanet etmek; tembihlemek”, *iŋile-* “inlemek, sızlanmak”, *iŋle-* “inlemek, sızlamak”, *iŋled-* “inletmek, sızlatmak”, *işle-* “yapmak; gidip gelmek”, *katarla-* “katar hâline getirmek, arka arkaya dizmek”, *konakla-* “ağırlamak, misafir etmek”, *kovlaş-* “birlikte çekiştirmek”, *muştula-* “müjde vermek, müjdelemek”, *oğurla-* “çalmak”, *oğurlan-* “çalınmak”, *ögütle-* “nasihat etmek, öğütlemek”, *sağışla-* “hesaplamak, hesap etmek”, *sakla-* “muhafaza etmek, korumak”, *söyle-* “söylemek, konuşmak”, *söylen-* “mırıldanmak”, *söyleş-* “konuşmak”, *söylet-* “konuşturmak”, *sürmele-* “sürme çekmek”, *taŋla-* “şaşırmak, hayret etmek”, *taŋlaş-* “hep birlikte hayrette kalmak”, *tasdîkle-* “tasdik

etmek”, _tîmârla-_ “ilgi göstermek, ilgilenmek”, _toyla-_ “ağırlamak, ziyafet vermek”, _ulula-_ “değer vermek, aziz tutmak”, _yègle-_ “üstün tutmak”, _yokla-_ “bakmak, kontrol etmek”, _yüklen-_ “yüklenmek”

{+lAn-}. Geçişsiz eylemler türetir:

‘ârlan- “utanmak” (28^{a}/15) < Ar. _‘âr_ “hayâ, utanma”

atlan- “atlanmak, ata binmek” (39^{b}/04) < ET _at_

beglen- “beylik taslamak” (29^{b}/14) < ET _beg_ “bey, lord” < *_bêg_

buŋlan- “sıkıntı çekmek” (25^{b}/13) < ET _buŋ_ “ihtiyaç, yokluk; dert, sıkıntı”

cüftlen- “eş edinmek” (31^{b}/08) < Fa. _cuft_ “eş”

katlan- “dayanmak, tahammül etmek” (21^{b}/15) < ET _katığlan-_ “katlanmak, çabalamak” < ET _katığ_ “sıkı, katı”

kızlan- “kız görünmek, kızlık hâline dönmek” (32^{a}/02) < ET _kız_ “kız” < *_kîz_

ögsüzlen- “babalarından ayrı bırakılmak” (52^{a}/01) < ET _ögsüz_ “öksüz”

yigrelen- “iğrenmek, nefret etmek” (34^{a}/09) < *_yigreg_

zârlan- “ağlayıp sızlamak” (28^{a}/15) < Fa. _zâr_ “ağlama, inleme”

/+laş-/. Yalnız şu sözcükte geçişsiz eylem türetmiştir:

ittifâklaş- “anlaşmak” (22^{a}/07) < Ar. _ittifâk_ “anlaşma, uyuşma”

/+ra-/. Yansıma eylemler türetir:

çıkraş- “fokurdamak” (27^{b}/08) eylemindeki *_çıkra-_ < *_çık_ yansıma

çıŋra- “çınlamak, şıngırdamak” (44^{b}/07, 44^{b}/12), _çıŋrat-_ “çınlatmak, şıngırdatmak” (44^{a}/15) < *_çıŋ_ yansıma

/+rge-/. Yalnız şu sözcükte:

esirge- “esirgemek, bağışlamak” (30^{b}/06, 30^{b}/13, 31^{a}/02 ...) < *_es_; krş. Tü. _yadırga-_ < *_yât+_^{ı}_rğa-_

/+sa-/. İstek bildiren eylemler türetir:

alçak “alçak” (49^{b}/01) (< *_al+t+sa-k_), ve _aşağa_ “aşağı” (45^{b}/01) (< _aşak+a_ < *_alçak_) sözcüklerindeki *_altsa-_ < EAT _alt_ “aşağı, alt” < ET _altın_ ay.

susa- “susamak” (27^{b}/04) < ET _sub_ “su” < *_sûb_

/+sı-/. Yalnız şu sözcükte:

yohsul, *yoksul* “yoksul, fakir” sözcüklerindeki **yoksı-* < ET *yok* “yok” < **yôk*

Eylemden Ad Türeten Ekler

{-A}. Eylem zarfı eki:

ara (2^b/07, 3^a/03, 6^a/01 ...) < **âr-* “arasından geçmek, çapraz geç-mek”

çevre “çevre, etraf” (2^b/08, 7^b/06) < DLT *çevür-* “döndürmek, çe-virmek”

dapa “+a (doğru), yönünde” (3^a/01, 3^b/11, 7^a/13 ...) < ET *tapa* ay. < ET *tap-* “bulmak”

kala bir yeri başka bir yere göre belirtmek için kullanılır (46^b/07) < ET *kal-* “kalmak; umutsuz durumda olmak” < **kâl-*

yana “yine; +dAn tarafa” (7^b/05, 18^b/08, 19^a/11 ...), *yine* “yine, tek-rar” (1^b/12, 3^b/15, 5^b/09 ...) < ET *yan-* “dönmek”

yaka “kenar, kıyı” (07^a/05) < ET *yak-* “yaklaşmak”

yöre “çevre, etraf, civar, kıyı” (3^a/07, 3^b/10, 6^b/04 ...) < DLT *yör-* “etrafını çevirmek, sarmak, kuşatmak”

{-Ak}. 1. Şu sözcükte fail ismi türetmiştir:

kaçak “kaçak, firari” (9^a/02) < *kaçğak* ay. < ET *kaç-* “kaçmak”

2. Şu sözcükte mekân ismi türetmiştir:

turak “yurt” (49^b/15) < ET *turğak* “gündüz devriyesi” < ET *tur-* “kalkmak; kalmak, hayatta olmak”

3. Şu sözcükte nesne ismi türetmiştir:

yaprak “yaprak” (17^a/01) < ET *yapırğak*, *yalpırğak* ay. < **yalpır-*; krş. Tel. *yalbı-* “yelpazelemek, esmek”, *yalbra-* “titremek, sallanmak”, Kırg. *calbıra-* ay., *calbırak* “yaprak”, Kzk. *japırak* ay. < **yalpırak*

/-çı/. Yalnız şu sözcükte:

kamçı “kısa kılıç” (31^b/04: 2), *kamçu* ay. (31^b/03) < ET *kamçı* < ET *kam-* “vurmak, darbe vurmak”

{-g}. Eylem sonucunu bildiren isimler türetir:

acı “acı, sancı” (21^a/08) < ET *açığ* “acı” < ET *açı-* “acımak, ağrımak” < **hâçı-*

ağrı “acı, dert” (16^b/01, 46^b/15) < ET *ağrığ* “ağrı” < ET *ağrı-* “hastalanmak” < **hâğrı-*

alu “yoksun” (12^b/11) < DLT *alığ* “kötü” < **alı-*; krş. DLT *alık-* “alçalmak; bozulmak, azmak; kötüleşmek” < **alı-k-*, *alık-ar* (geniş zaman)

arı “güzel, parlak; iyice, güzelce” (1^b/11, 5^a/04, 9^b/15) < ET *arığ* “temiz” < ET *arı-* “temizlemek, temizlenmek” < **ârı-*

assı “fayda” (23^b/12) < ET *asığ* ay. < ET *as-* “artmak, çoğalmak” < **âs-*

bağla- “bağlamak” (3^a/10, 9^a/07, 12^b/10 ...), *bağlan-* “kilitlenmek” (18^a/13), *bağlat-* “bağlatmak” (45^a/05) ve *bağlu* “bağlı” (6^b/05, 31^a/06) sözcüklerindeki **bağ* < ET *ba-* “bağlamak” < **bâ-*

biti “mektup; senet, belge” (8^b/15, 9^a/04, 9^a/05 ...), *bitig* “mektup” (43^b/04, 43^b/06, 43^b/10 ...), *bitile-* “mektup vermek” (47^a/01) < ET *biti-* “yazmak”

iti “keskin sert” (34^b/12) < ET *yitig* “keskin” < **yiti-* “bilemek, keskinleştirmek”; krş. Muk. *yiti-* ay.

iyi “koku” (34^b/08: 2, 34^b/15 ...) < ET *yıdığ* ay. < ET *yıdı-* “kokmak”

katlan- “dayanmak, tahammül etmek” (21^b/15) (< ET *katığlan-*) eylemindeki **katığ* < ET *kat-* “katmak, ilave etmek”

kuru “kuru” (25^a/05) < ET *kuruğ* ay. < ET *kurı-* “kurumak” < **kûrı-*

kuşak “kuşak” (3^a/10, 11^a/04, 21^b/04 ...) < ET *kurşağ* ay. < ET *kurşa-* “kuşanmak; sarmak, çevirmek”

oda “oda, salon” (21^a/03), *odağ* “çadır” (8^a/10) < *otağ* ay. < DLT *ota-* “ısınmak”

oyan- “uyanmak, kendisine gelmek; uyku durumundan çıkmak, gözlerini açmak” (6^b/08, 10^b/03, 12^b/08 ...) (< **odğan-*) sözcüğündeki **oduğ* < **od-*; krş. Tü. *uyar-* “uyarmak” < *oyar-* < **oyğar-* < **odğar-* < **od-*$_{u}$*ğ+ar-*

sarar- “sararmak, solmak” (12^b/02, 16^a/13) ve _saru_ “sarı” (16^b/04) sözcüklerindeki *_sarığ_ < *_sârı-_ “sararmak”; krş. Çuv. _şur-_ “ağarmak, beyaz olmak” < *_sârı-_

tatlu “incitmeyen, hoşa giden, güzel” (24^b/04, 34^b/15, 42^b/02 ...) ve _tatlurak_ “daha tatlı, daha güzel” (2^a/03) sözcüklerindeki *_tatığ_ < ET _tat-_ / DLT _tatı-_ “tatmak” < *_tât-_ / _tâtı-_

yarak “hazırlık” (7^a/13, 13^a/03, 33^a/10 ...) < D.Tü. _yarak_ < ET _yarağ_ “imkân, fırsat” < ET _yara-_ “yaramak, yararlı olmak”

yayan “yaya olarak” (48^a/15) (< ET _yadağın_) sözcüğündeki *_yadağ_ < *_yada-_; krş. Mo. _yada-_ “dayanıklılığı ve gücü olmamak; ihtiyacı olmak; acı çekmek; muktedir olmamak; yapamamak”

yigrelen- “iğrenmek, nefret etmek” (34^a/09) eylemindeki *_yigreg_ < *_yigre-_ < *_îgre-_

/-gaç/. Yalnız şu sözcükte:

sığıncak “sığınacak yer” (4^a/05) < *_sığınğaç_ < ET _sığın-_ “sığınmak”

/-gu/. Soyut isimler türetir:

kayğu “kaygı, üzüntü, tasa” (3^a/04, 12^b/14, 24^a/15 ...), _kayğulu_ “üzüntülü, endişeli” (6^a/03, 37^b/05), _kayğur-_ “kaygılanmak, üzülmek” (22^a/11), _kayur-_ “endişelenmek; önem vermek” (22^a/11, 23^b/05) < ET _kadğu_ “kaygı, düşünce” < *_kad-_

korhu “korku” (42^b/09), _korku_ ay. (8^b/01, 39^b/11, 44^a/06) < *_korkğu_ < ET _kork-_ “korkmak”

uyhu “uyku” (10^b/03, 12^b/08, 12^b/14) < ET _udığu_ ay. < ET _udı-_ “uyumak” < *_ûdı-_

{-gUn}. Geçişsiz eylemlerden etken eylem sıfatı anlamını taşıyan sıfatlar, geçişli eylemlerden de edilgen isimler türetir:

düzgün “düzen, hile” (3^b/01) < ET _tüz-_ “düzmek, düzeltmek”

kaçğuncı “kaçak, firari” (8^b/05) sözcüğündeki *_kaçğun_ < ET _kaç-_ “kaçmak”

satun “satın” (7^a/10, 9^a/06, 14^a/02 ...) < ET _satğın_ ay. < ET _sat-_ “satmak”

/-güt/. Yalnız şu sözcükte:

ögüt “öğüt” (16^{b}/09, 18^{a}/02, 19^{b}/11 ...), *ögütle-* “nasihat etmek, öğütlemek” (42^{a}/15) < ET *ö-* “düşünmek” < **ö:-*

^{1}{**-I**}**.** Eylem zarfı eki:

dahı “da / de, bile” (1^{b}/03, 1^{b}/12, 2^{a}/12 ...), *dak* “da / de” (28^{b}/05), *dakı* ay. (3^{b}/07, 22^{b}/09), *de* “de, dahi” (41^{b}/11) < ET *takı* “daha” < ET *tak-* “eklemek, ilave etmek”

degi “+a kadar” (19^{b}/09), *degin* ay. (11^{b}/13) < ET *tegi* ay. < ET *teg-* “değmek, varmak, erişmek, ulaşmak”

karşu “karşı; +A doğru” (5^{a}/12, 10^{b}/02, 10^{b}/03 ...) < ET *karşı* “karşı” < ET *karış-* “karşı çıkmak”

kuyu (*yüzi kuyu* “yüzükoyun, yüzü yere gelmek üzere” öbeğinde) (10^{b}/15) < ET *kudı* “aşağı, (bir ırmağın) aşağı mecrası boyunca” < ET *kud-* “dökmek”

^{2}{**-I**}**.**

egri “yalan, yanlış” (26^{a}/10), *egrilik* “yanlışlık” (39^{b}/07) < ET *egir-* “kuşatmak, çevirmek”

oğrı “hırsız” (8^{b}/05, 9^{a}/02, 39^{a}/05 ...), *oğru* ay. (39^{b}/05), *oğruluk* “hırsızlık” (39^{b}/08, 43^{a}/08), *oğurla-* “çalmak” (39^{b}/06, 40^{a}/07), *oğurlan-* “çalınmak” (39^{b}/03), *oğurluk* “hırsızlık” (41^{b}/04) < **oğur-* “çalmak”; krş. Yak. *uor-* ay. < **ôr-* < **oğur-*

taŋrı “Allah” (1^{b}/01: 2, 1^{b}/02 ...) < ET *teŋri* “gök; tanrı” < **teŋir-* “sarmak, çevirmek, kuşatmak”; krş. ET *tegre* “çepeçevre”, DLT *tegirmek* “bir tür sepet, develere bağlanan palan gibi sepet”

yazı “ova” (9^{b}/05) < EAT *yaz-* “yaymak”

{**-I, -U**}**.** Eylem sonucunu bildiren isimler türetir:

azılu “çılgınca” (18^{b}/12) sözcüğündeki **azı* < ET *az-* “yoldan çıkmak, sapmak, yolunu yitirmek” < **hâz-*

diri “diri, canlı” (17^{b}/07, 18^{b}/03, 38^{a}/12 ...) < ET *tir-* “yaşamak, hayatta olmak” < **tîr-*

kapu “kapı” (2^{b}/05, 6^{a}/05, 17^{b}/03 ...), *kapucı* “şehir kapısını koruyan muhafız” (36^{a}/06) < **kap-* “kapamak”; krş. DLT *kapıl-* “kapanmak, kapatılmak”, *kapğa* “kale kapısı”, *kapğak* “kapak”

katı “iyice; çok; sert, şiddetli” (3^{a}/11, 4^{b}/08, 10^{a}/08 ...) < ET *kat-* “katmak, ilave etmek”

kuyu “kuyu” (4^{b}/03, 4^{b}/06, 4^{b}/10 ...) < ET *kud-* “dökmek”

ölü (18^{a}/06, 20^{b}/05, 42^{a}/03) < ET *öl-* “ölmek”

örtülü “örtülü, kapalı” (16^{b}/09, 24^{b}/04) sözcüğündeki **örtü* < ET *ört-*

saçu “saçı” (26^{b}/11) < ET *saç-* “saçmak, dağıtmak”

satı “satış” (8^{b}/15), *satu* ay. (8^{b}/11, 15^{a}/07) < ET *sat-* “satmak”

soru “soru” (23^{a}/04) < ET *sor(a)-* “sormak” < **sôr(a)-*

tapu “huzur, makam” (2^{a}/14, 2^{b}/05, 6^{b}/07 ...) < ET *tap-* “hizmet etmek; itaat etmek”

yazu “yazı, ifade” (2^{a}/02, 39^{a}/15) < DLT *yaz-* “yazmak”

{-IcI}. Eyleyici isimleri türetir:

alıcı “satan alan” (8^{b}/03, 13^{b}/11) < ET *al-* “almak, yakalamak, işgal etmek”

gönüci “güvenilen, yardımı umulan” (1^{b}/10, 28^{a}/14, 48^{b}/14) < ET *kön-* “doğrulmak”

görici “pazara köle görmeye gelen kişi” (13^{b}/11) < ET *kör-* “görmek; tabi olmak”

satıcı “satıcı” (8^{b}/03) < ET *sat-* “satmak”

tapucı “tapan kimse” (10^{a}/04) < ET *tap-* “tapmak, ibadet etmek”

/-ılu/. Yalnız şu sözcükte edilgen eylem sıfatı türetmiştir:

yazılu “yazılmış olan” (18^{b}/12), *yazlu* ay. (19^{a}/11, 37^{a}/07), *yazulu* “nakşedilmiş olan, resmedilmiş olan” (37^{a}/01) < DLT *yaz-* “yazmak”

{-k}. Eylem sonucunu bildiren adlar ve nitelikler türetir:

alçak “alçak” (49^{b}/01), *aşağa* “aşağı” (45^{b}/01) (< *aşak+a* < **alçak*) < **altsa-*

artuk “çok, fazla; +dAn başka” (12^{a}/13, 12^{b}/09,13^{a}/08 ...) < ET *art-* “artmak, çoğalmak”

aruk “sıska, zayıf” (25^{b}/08), *arucak* “sıskaca, zayıfça” (25^{a}/04) < ET *ar-* “yorulmak, yorgun düşmek” < **hâr-*

ayık “açıkça” (7[a]/08, 15[a]/05, 30, 14 ...) < **âd-*; krş. DLT *adığ* “ayık, kendisine gelmiş”, Hlç., Trkm. *âyıl-* “ayılmak, kendisine gelmek”, Tü. *ay-* “aymak, kendisine getirmek”

ayruk “başka, başkası; artık, bundan sonra” (8[b]/03, 9[a]/09, 12[b]/07 ...) < ET *adır-* “ayırmak”

böyük “büyük, büyük kardeş” (44[b]/11) < ET *bedü-* “büyümek”

budak “ağaç dalı” (16[b]/14, 23[b]/14, 24[a]/01) < **bûta-*; krş. AH *bûda-* “budamak”, Trkm. *pûda-* ay., Tü., Az. *buda-* ay.

buyruk “buyruk, emir” (1[b]/04, 2[b]/04, 4[b]/13 ...) < ET *buyur-* “buyurmak, emretmek”

dilek (19[a]/03, 42[b]/14) < ET *tile-* “dilemek, istemek”

direk “sütun” (16[b]/13: 2, 17[a]/02 ...) < ET *tire-* “desteklemek” < AT **tîre-*

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *döşek* “halı, kilim gibi yere sermeye yarayan şeyler”, *emek* “emek, çaba”, *gerek* “gerek; mutlaka; belki”, *görk* “yakışıklılık, güzellik”, *görklü* “güzel, gösterişli; mübarek, mukaddes”, *ırak* “uzak”, *ıraklık* “uzaklık”, *ışık* “ışık, aydınlık”, *konakla-* “ağırlamak, misafir etmek” eylemindeki **konak*, *konukluk* “konukluk, misafirlik” sözcüğündeki **konuk*, sınuklu “mahzun” sözcüğündeki **sınuk*, *tanışuk* “istişare”, *tanışıkçı* “danışman”, *tanuk* “şahit, tanık”, *tanukluk* “şahitlik, tanıklık”, *toprak* “toprak”, *urğan* “urgan, sicim” sözcüğündeki **uruk*, *uşağ* “çocukluk”, *yazuk* “günah, suç”, *yazuklu* “günahkâr”, *yırtuk* “yırtık, yırtılmış”, *yoğ* “bulunmayan, mevcut olmayan”, *yok* “yok, değil”, *yohsa* “aksi takdirde, öyle olmasa; eğer”, *yoksa* “aksi takdirde, öyle olmasa; yoksa, acaba”, *yohsul* “yoksul, fakir”, *yoksul* ay., *yük*, *yüklen-* “yüklenmek”, *yüklü*

{-l}. Geçişsiz eylemlerden sıfatlar türetir:

dükel “tam, bütün” (27[b]/13) < ET *tükel* ay. < ET *tüke-* “bitmek, tükenmek”

yohsul “yoksul, fakir” (30[b]/04, 31[a]/05, 35[a]/06 ...), *yoksul* ay. (13[b]/13, 29[a]/06, 30[b]/03) < **yoksı-*

{-m}. Yiyecek adları türetir:

üzüm (22[a]/13) < ET *üz-* “kesmek, kırmak, koparmak”

yėmek "yemek" (49^{b}/07, 49^{b}/09: 2) ve *yėmiş* "yemiş, meyve" (16^{b}/15, 42^{a}/09) sözcüklerindeki **yėm* < ET *yė-*, *yi-* "yemek" < **yė:-*

/-mak/. Eylem adları türeten ek. Şu iki sözcükte kalıcı adlar türetmiştir:

ırmak "ırmak" (38^{b}/07) < DLT *yır-* "yarmak, oymak, aşındırmak" < **îr-*

yarmak "dirhem, akçe" (8^{b}/06, 8^{b}/08, 8^{b}/09 ...) < ET *yar-* "yarmak, ayırmak" < **yâr-*

/-me/. Yalnız şu sözcükte:

degme "her, her bir" (1^{b}/08, 15^{b}/02, 15^{b}/03 ...) < *tegme* ay. < ET *teg-* "değmek, varmak, erişmek, ulaşmak"

/-mık/. Yalnız şu sözcükte:

kıymık "kıymık, parça" (16^{a}/04) < ET *kıd-* "kıymak, öldürmek"

{-mur}. Şu iki sözcükte:

kömürleyin "kömür gibi" (27^{b}/11) sözcüğündeki **kömür* < ET *köny-* "yanmak"

yağmur "yağmur" (9^{b}/05, 25^{b}/11, 25^{b}/13 ...) < ET *yağ-* "yağmak"

{-n}. Eylem sonucunu bildiren adlar türetir:

bitün "bütün" (33^{a}/14), *bütün* "sağlam; güzel, mükemmel" (3^{b}/02, 16^{a}/10, 16^{a}/11 ...) < ET *büt-* "bitmek, sona ermek"

ekin "tarlada bulunan hububat" (29^{a}/05, 29^{a}/07, 51^{b}/09) < DLT *ek-* "ekmek"

oyın "oyun" (3^{a}/05) < ET *oy-* "oymak" < **ôy-*

yakın "yakın" (9^{a}/02, 10^{a}/11, 23^{b}/04 ...) < ET *yak-* "yaklaşmak"

{-ŋ}. Yalnız şu sözcükte:

yalın "çıplak, giyimsiz" (45^{b}/13), *yalŋuz* "yalnız" (21^{b}/13), *yaluŋuz* ay. (35^{b}/08, 41^{b}/01), *yaluŋuzçak* "yalnız, tek başına" (39^{a}/11) < **yal-*; krş. DLT *yalım* "çıplak tepeli dağ", *yalın-* "soyunmak"

{-r}. Eski şimdiki zaman eylem sıfatı eki. Yalnız şu sözcükte:

var (1^{b}/11, 2^{a}/04, 2^{a}/05 ...), _varlu_ “varlıklı, zengin” (40^{a}/13) < ET _bar_ “var, vardır” < *_bâ-_; krş. Mo. _bayi-_ “olmak, mevcut olmak, var olmak” < *_ba-yi-_

{-ş}. Eylem adları ve kalıcı isimler türetir:

alkış “övme, ululama” (39^{a}/14, 39^{b}/02) < ET _alka-_ “alkışlamak, övmek”

geliş “geliş, gelme” (36^{a}/04) < ET _keliş_ ay. < ET _kel-_ “gelmek”

göriş “görüşme, tanışma” (49^{a}/11) < _körüş_ ay. < ET _kör-_ “görmek; tabi olmak”

sağışla- “hesaplamak, hesap etmek” (1^{b}/07, 14^{a}/12, 29^{a}/04) eylemindeki *_sağış_ < ET _sakış_ “sayma, sayış” < DLT _sak-_ “saymak” < *_sâk-_

{-U}.

aşnu “önce” (50^{a}/03) < DLT _aşun-_ “geçmek, aşmak”

doğru “gerçek, sahi” (6^{b}/11, 8^{a}/12), _toğrı_ ay. (38^{a}/01), _toğru_ ay. (2^{b}/13, 5^{a}/05, 25^{a}/04 ...), _toğruluk_ “doğruluk, gerçeklik” (20^{a}/03) < ET *_toğur-_; krş. ET _toğ-_ “aşmak, üzerinden geçmek”

kohu “koku” (46^{b}/08, 46^{b}/09) < _koku_ ay. < DLT _kok-_ “kokmak”

örü “yukarı, yüksek” (5^{a}/14, 13^{b}/04, 17^{b}/02 ...) < *_ö:r-_ “yükselmek, kalkmak”; krş. Mo. _örgö-_ “yükseltmek, kaldırmak” < *_ör-ge-_

ötrü “ötürü; sonra” (5^{b}/04, 27^{a}/05) < DLT _ötür-_ “delmek”

tolu “dolu” (5^{b}/08, 6^{a}/03: 2 ...) < ET _tol-_ “dolmak” < *_tôl-_

{-z}. Yalnız şu sözcükte:

söz (1^{b}/01, 1^{b}/02, 1^{b}/13 ...), _sözlü_ “söyleyecek sözü olan” (2^{b}/15), _söyle-_ “söylemek, konuşmak” (2^{a}/11, 2^{a}/12, 2^{b}/11 ...), _söylen-_ “mırıldanmak” (15^{b}/09), _söyleş-_ “konuşmak” (22^{a}/10, 22^{a}/11, 45^{a}/13 ...), _söylet-_ “konuşturmak” (20^{a}/02, 23^{a}/08, 44^{a}/12) < *_sö-_; krş. Çuv. _śĭmah_ “söz” < *_sömek_ < *_sö-mek_

Eylemden Eylem Türeten Ekler

[1]{-Ar-}. Ettirgen çatılar türetir:

çıkar- “çıkarmak” (4^b/07, 4^b/11, 8^a/14 ...) < ET *taşğar-* ay. < ET *taşık-* “çıkmak”

çöker- “çökertmek, çöktürmek” (39^b/09) < DLT *çök-* “çökmek, çömelmek”

gider- “gidermek, yok etmek” (28^b/01, 31^b/08) < ET *kėter-* ay. < ET *kit-* “gitmek, (mec.) ölmek” < **kė:t-*

[2]/-er-/. Yalnız şu sözcükte ettirgen çatı türetmiştir:

gönder- “göndermek, yollamak” (13^a/11) < ET *köntger-* ay. < DLT *könit-* “doğrultmak”

{-d-}. Pekiştirme çatıları türetir:

güt- “sürmek, otlatmak” (3^a/03) < ET *küt-* “beklemek” < **küd-* < **kü:-*; krş. Uyg. *kü-* “beklemek, korumak, kollamak”

koy- “bırakmak” (4^b/08, 9^a/02, 11^b/05 ...), *koyul-* “yatmak” (52^a/12), *kodur-* “kodurmak, hazırlattırmak” (37^a/09) < ET *kod-* “koymak, bırakmak, terk etmek” < ET *ko-* “koymak, bırakmak”

toy- “doymak; kanmak” (29^b/03, 37^a/15, 37^b/08 ...), *toyur-* “doyurmak” (29^b/06) < ET *tod-* “doymak” < ET *to-* ay.

{-dUr-}. Ettirgen çatılar türetir:

bakdur- “göstermek” (33^a/02) < DLT *bak-* “bakmak”

bildür- “bildirmek” (1^b/07, 4^a/03, 5^a/05 ...) < ET *bil-* “bilmek”

bindür- “bindirmek” (9^a/11, 9^b/03, 39^b/02) < ET *bin-* “binmek”

bulaşdur- “bulaştırmak, sürmek” (5^b/10) < KB *bulğaş-* “bulaşmak, karışmak”

döndür- “çevirmek, döndürmek; yöneltmek” (4^b/05, 17^a/12, 31^a/10 ...) < DLT *tön-* “dönmek” < **tö:n-*

düzdür- “yaptırmak, bina ettirmek” (36^b/14) < ET *tüz-* “düzeltmek”

ėletdür- “götürtmek, göndertmek” (40^b/02) < ET *ėlt-*, *ilt-*, *ėlit-* “götürmek, iletmek, sevketmek”

ėndür- “yere ayak basmak; salmak, atmak” (7^b/09, 9^a/12) < ET *in-* < **ė:n-*

ėrdür- "ulaştırmak, eriştirmek" (5^{b}/02) < ET _ėr-_, _ir-_ "erişmek, varmak" < *_êr-_

ėrişdür- "kavuşturmak" (47^{a}/04) < EAT _ėriş-_ "ulaşmak"

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: _eytdür-_ "söyletmek, itiraf ettirmek", _getür-_ "getirmek", _gėydür-_ "giydirmek", _göndür-_ "göndermek, yollamak", _kavuşdur-_ "kavuşturmak", _kıldur-_ "kıldırmak, yaptırmak", _kodur-_ "kodurmak, hazırlattırmak", _kondur-_ "gelen misafiri oturtup ağırlamak", _kurdur-_ "kurdurmak, yaptırmak, inşa ettirmek", _otur-_ "oturmak", _öldür-_ "öldürmek", _öldürt-_ "öldürtmek", _sevdür-_ "sevdirmek", _sıdur-_ "kırdırmak", _sığındur-_ "sığındırmak, emanet etmek", _sordur-_ "araştırmak, soruşturmak", _taldur-_ "daldırmak, salmak, batırmak", _toldur-_ "dolgunlaştırmak, dolu hâle getirmek", _tutdur-_ "alıkoydurmak, yakalatmak, ele geçirtmek", _vėrdür-_ "verdirmek", _yandur-_ "yakmak; çok acı çektirmek", _yapdur-_ "yaptırmak, inşa ettirmek", _yazdur-_ "yazdırmak; nakşetmek, resmetmek", _yėdür-_ "yedirmek, ikram etmek", _yıhdur-_ "yıktırmak, kurulu bir şeyi dağıttırmak", _yıkdur-_ ay.

/-e-/. Sıklık bildirir. Yalnız şu sözcükte:

sürü- "sürüklemek, sürümek" (9^{b}/02) < *_südre-_ < *_südür-_ "çekmek, sürüklemek"; krş. KE, NF _südre-_ "sürümek, sürüklemek", KE _süyre-_ ay., Çuv. _siDir-_ "çekmek, sürüklemek" < *_sitir-_ < *_südür-_

/-gür-/. Ettirgen çatılar türetir. Yalnız şu sözcükte:

güvür- "sokmak, kapatmak" (18^{a}/11) < ET _kigür-_ "sokmak" < *_kî-_; krş. ET _kir-_ "girmek" < *_kî-r-_

/-i-/. Yalnız şu sözcükte:

büri- "örtmek, gizlemek" (35^{b}/13) < *_bür-_

{-k-}. Öze dönüşlülük ve edilgenlik bildirir:

dümük- "bir işle oyalanmak" (3^{a}/05) < Mo. _dömü-_ "geçimini zar zor temin etmek, kıt kanaat geçinmek, yoksulluk içinde yaşamak"

kalk- "yükselmek" (14^{a}/09) < ET _kalı-_ "havaya yükselmek, uçmak"

sağışla- "hesaplamak, hesap etmek" (1^{b}/07, 14^{a}/12, 29^{a}/04) eylemindeki *_sak-_ < DLT _sâ-_ "saymak"

yak- “yakmak; ıstırap vermek” (16^{a}/13, 27^{a}/10), *yakıl-* “yanmak” (27^{b}/11) < *ya-; krş. DLT *yan-* < *ya-n-

yaka “kenar, kıyı” (07^{a}/05) ve *yakın* “yakın” (9^{a}/02, 10^{a}/11, 23^{b}/04 ...) sözcüklerindeki *yak- < *ya-; krş. DLT *yak* “yakın” < *ya-k

{-l-}. 1. Edilgen ve dönüşlü çatılar türetir:

açıl- “körlükten kurtulmak, görür olmak” (9^{b}/13, 47^{b}/02) < ET *aç-* “açmak”

aŋıl- “şöhret bulmak” (31^{a}/07) < KB *aŋ-* “anmak, hatırlamak” < *âŋ-

ayrıl- “ayrılmak, uzaklaşmak, ayrı düşmek” (35^{b}/14, 38^{b}/05, 48^{b}/07 ...) < ET *adrıl-* “ayrılmak” < ET *adır-* “ayırmak”

batıl- “batmak, gark olmak” (42^{a}/04) < ET *bat-* “batmak, gizlenmek”

dėril- “toplanmak, bir araya gelmek” (13^{b}/12, 13^{b}/13, 30^{a}/08 ...) < ET *tėril-*, *tiril-* ay. < ET *tir-* “dermek, toplamak” < *tė:r-*

düzül- “dizilmek, sıralanmak” (27^{b}/10, 37^{a}/01) < ET *tüzül-* “anlaşmak, ilişkileri düzeltmek, barış yapmak” < ET *tüz-* “düzmek, düzeltmek”

eksil- “azalmak” (37^{b}/09) < *egsül-* < ET *egsü-* “azalmak, eksilmek”

gönül- “yönelmek, hazırlanmak” (13^{a}/12, 50^{a}/02) < *könül-* “doğrulmak” < DLT *kön-* “düzelmek, doğrulmak; yola gelmek; yola çıkmak”

kaslıt- “kasılmak, kendisini sıkmak” (42^{b}/06) eylemindeki *kasıl- < *kas- “titremek, ürpermek”

kesil- “zedelenmek, yarılmak; bitmek; ayrılmak” (9^{b}/10, 21^{a}/08, 21^{a}/11 ...) < ET *kes-* “kesmek”

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *koyul-* “yatmak”, *oŋul-* “iyileşmek, düzelmek”, *saçıl-* “yayılmak”, *satıl-* “satılmak”, *seçil-* “seçilmek, ayrılmak”, *tağıl-* “uzaklaşmak, yayılmak”, *takıl-* “geçirilmek, dolanmak”, *tökül-* “gitmek, yok olmak”, *tutul-* “yakalanmak, ele geçirilmek”, *üzül-* “incinmek, yüzülmek”, *yakıl-* “yanmak”, *yarıl-* “yarık açılmak, ayrılmak”, *yazıl-* “yazılmak; nakşedilmek, resmedil-

mek”, _yığlın-_ “kaçınmak, sakınmak, kendisini alıkoymak”, _yırtıl-_ “yırtılmak”, _yorul-_ “rüya tabir edilmek”

2. Şu sözcükte sıklık bildirir:

kıl- “kılmak, yapmak” (1^{b}/05: 2, 1^{b}/09 ...), _kıldur-_ “kıldırmak, yaptırmak” (32^{b}/13, 43^{a}/02), _kılmaklik_ “kılma, yapma, etme” (21^{a}/14) < *_kı-_; krş. ET _kış-_ “birlikte kılmak, birlikte yapmak” < *_kı-ş-_, Mo. _ki-_ “kılmak, yapmak, etmek”

/-me-/. Yalnız şu sözcükte:

eymen- “korkmak, çekinmek” (50^{b}/13) (< *_ayman-_) eylemindeki *_ayma-_ < *_ay-_ “korkmak”; krş. ET _ayın-_ “korkmak”, _ayınç_ “korku” < *_ay-_

{-n-}. Dönüşlü ve edilgen çatılar türetir:

aşnu “önce” (50^{a}/03) sözcüğündeki *_aşun-_ < ET _aş-_ “aşmak” < *_âş-_

avın- “avunmak, teselli bulmak” (12^{b}/05, 35^{a}/01, 37^{b}/11 ...), _avun-ay._ (6^{a}/02) < ET _abın-_ “avunmak” < *_âb-_ / *_âbı-_; krş. KB _awıt-_ “avutmak” < *_âb-_ / *_âbı-_

bağlan- “kilitlenmek” (18^{a}/13) < DLT _bağla-_ “bağlamak, bağ yapmak”

begen- “beğenmek, hoşlanmak” (11^{a}/10, 11^{a}/11, 13^{a}/08 ...), _begne-_ “bey kabul etmek” (10^{a}/10) < *_bege-_

bulın- “bulunmak, olmak” (1^{b}/04), _bulun-_ “ortaya çıkarılmak, bulunmak” (39^{b}/11) < ET _bul-_ “bulmak”

çevrün- “dolanmak” (7^{b}/02) < DLT _çevür-_ “döndürmek, çevirmek”

degin- “kavuşmak, ulaşmak” (42^{a}/04) < ET _tegin-_ “erişmek, varmak” < ET _teg-_ “değmek, varmak, erişmek, ulaşmak”

diŋ- “dinmek, durmak; susmak, sessiz kalmak” (35^{b}/04, 37^{b}/03, 37^{b}/05 ...) < ET _tın-_ “dinlenmek, sakinleşmek” < *_tî-_; krş. ET _tıŋ_ “ses” < *_tî-ŋ_

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: _diŋlen-_ “rahat etmek, istirahat etmek”, _dögün-_ “aşırı üzüntü duymak”, _döşen-_ “serilmek, yayılmak”, _düken-_ “sona ermek, bitmek”, _eglen-_ “kalmak, ikamet et-

mek”, *evlen-* “evlenmek, izdivaç etmek”, *eylen-* “edilmek, yapılmak”, *eymen-* “korkmak, çekinmek”, *gizlen-* “saklanmak, gizli tutulmak”, *görin-* “görünmek, belirmek”, *görün-* “görünmek; ... olduğu hissini vermek”, *inan-* “doğru olarak kabul etmek; iman etmek; güvenmek”, *kayna-* “kaynamak, pişmek, fokurdamak”, *kon-* “konaklamak; uçmasına son verip durmak”, *kondur-* “gelen misafiri oturtup ağırlamak”, *konukluk* “konukluk”, *oğurlan-* “çalınmak”, *okun-* “okunmak”, *ögren-* “öğrenmek, bilmek”, *ögün-* “övünmek”, *sakın-* “saklamak; çekinmek”, *san-* “düşünmek; sanmak, zannetmek”, *sevin-* “sevinmek, hoşnut olmak”, *sevniş-* “birlikte sevinmek”, *sığın-* “sığınmak, yalvarmak”, *sığındur-* “sığındırmak, emanet etmek”, *sığıncak* “sığınacak yer”, *sın-* “kırılmak, parçalanmak”, *sokran-* “homurdanmak, söylenmek”, *söylen-* “mırıldanmak”, *sun-* “sunmak, uzatmak”, *sunuş-* “birbirine uzatmak”, *takın-* “takmak, geçirmek”, *tegin-* “ulaşmak, erişmek”, *tutun-* “örtünmek, edinmek, gizlenmek”, *tüken-* “tükenmek, bitmek”, *uğun-* “bayılmak, aklı başından gitmek”, *uşan-* “kırılmak, parçalanmak, dağılmak”, *utan-* “utanmak; sıkılmak; çekinmek”, *yan-* “yanmak”, *yandur-* “yakmak; çok acı çektirmek”, *yarlığan-* “bağışlanmak, merhamet edilmek”, *yığlın-* “kaçınmak, sakınmak, kendisini alıkoymak”, *yon-* “yontmak”, *yun-* “yıkanmak”, *yuyun-* “yıkanmak; temizlenmek”, *yüklen-* “yüklenmek”

[1]**{-r-}.** Orta çatı eki:

gir- “girmek” (1[b]/01, 6[a]/04, 7[b]/04 ...) < ET *kir-* ay. < **kî-*; krş. ET *kigür-* “sokmak” < **kî-gür-*

yaprak “yaprak” (17[a]/01) (< ET *yapırğak*, *yalpırğak*) sözcüğündeki **yalpır-* < **yalpı-*; krş. Tel. *yalbı-* “yelpazelemek, esmek”, *yalbra-* “titremek, sallanmak”, Kırg. *calbıra-* ay., *calbırak* “yaprak”, Kzk. *japırak* ay. < **yalpırak*

[2]**{-r-}.** Yalnız şu sözcükte geçişli eylem türetmiştir:

ayır- “uzaklaştırmak” (46[a]/10), *ayrıl-* “ayrılmak, uzaklaşmak, ayrı düşmek” (35[b]/14, 38[b]/05, 48[b]/07 ...), *ayruk* “başka, başkası; artık, bundan sonra” (8[b]/03, 9[a]/09, 12[b]/07 ...) < ET *adır-* “ayırmak” < **adı-*

"ayırmak"; krş. KB *adın* "başka, diğer", *adış-* "ayırmak, yaymak" < **adı-*

{-ş-}. İştaşlık çatıları türeten ek:

'acebleş- "şaşırmak, şaşkına dönmek" (2^{b}/03, 33^{a}/15, 47^{a}/14) < EAT *'aceble-* "şaşırmak, hayret etmek"

ağlaş- "ağlaşmak" (5^{b}/11, 22^{a}/11, 26^{b}/04 ...) < ET *ağıla-* "ağlamak"

bakış- "bakışmak" (37^{a}/08, 44^{a}/02) < DLT *bak-* "bakmak"

bulaş- "bulaşmak, bulanmak" (6^{a}/11), *bulaşdur-* "bulaştırmak, sürmek" (5^{b}/10) < ET *bulğaş-* "karışmak" < ET *bulğa-* "ortalığı karıştırmak, düzeni bozmak"

çağrış- "bağrışmak" (6^{a}/05) < DLT *çakır-* "çağırmak" < **çâkır-*

çıkraş- "fokurdamak" (27^{b}/08) < ET *çıkra-* "gıcırdamak"

ėriş- "erişmek, ulaşmak; kavuşmak" (6^{a}/05, 22^{b}/08, 27^{b}/13 ...), *ėrişdür-* "kavuşturmak" (47^{a}/04) < ET *ėr-*, *ir-* "erişmek, varmak" < **êr-*

göriş- "görüşmek, konuşmak; tanışmak" (9^{b}/09, 38^{b}/04, 45^{b}/05 ...), *görüş-* "tanışmak" (34^{b}/11, 45^{b}/06, 47^{a}/14 ...) < ET *körüş-* "görüşmek" < ET *kör-* "görmek; tabi olmak"

karşu "karşı; +A doğru" (5^{a}/12, 10^{b}/02, 10^{b}/03 ...) sözcüğündeki **karış-* < **kar-*; krş. DLT *karu* "karşı" < **kar-u*

kavlaş- "çekiştirmek; çekişmek, tartışmak" (20^{b}/03, 20^{b}/06, 20^{b}/07) < EAT *kavla-* "kovlamak, çekiştirmek"

kavuş- "kavuşmak" (39^{a}/04, 48^{a}/12, 48^{b}/02), *kavuşdur-* "kavuşturmak" (38^{a}/09, 38^{a}/13, 46^{a}/13 ...) < ET *kabış-* "birleşmek, ittifak etmek" < **kabı-*; krş. ET, DLT *kavır-* "toplamak, bir araya getirmek", Mo. *kabira-* "bilemek; ovmak, gıcırdatmak, öğütmek, sürtmek; geçerken hafifçe değmek; (hayvan) birbirine yakın durmak" < **kabi-ra-*

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *kovlaş-* "birlikte çekiştirmek", *kucuş-* "sarılmak, kucaklaşmak", *sataş-* "duçar olmak; rastlamak, tesadüf etmek", *sevniş-* "birlikte sevinmek", *söyleş-* "konuşmak", *sunuş-* "birbirine uzatmak", *tanış-* "istişare etmek", *tanışıkçı* "danışman", *tanışuk* "istişare", *taŋlaş-* "hep birlikte hayrette kalmak", *tartaş-* "çekişmek", *titreş-* "titreşmek; titremek", *tutuş-* "yanmaya

başlamak”, *yapış-* “yapışmak, tutunmak”, *yapuş-* ay., *yėriş-* “yetmek, bitmek, sona gelmek”, *yügrüş-* “koşuşturmak”

/-şür-/. Yalnız şu sözcükte:

devşür- “toplamak, bir araya getirmek” (13^{b}/04, 26^{b}/02, 48^{a}/13), *deyşür-* “toplamak” (51^{a}/03) < *dėrşür-* < ET *tėr-*, *tir-* “dermek, toplamak” < **tė:r-*

{-t-}. Ettirgen çatılar türeten ek:

ağlat- “ağlatmak” (40^{b}/04, 43^{a}/15, 45^{a}/05 ...) < ET *ağıla-* “ağlamak”

akıt- “akıtmak, dökmek” (11^{a}/14, 19^{a}/01, 38^{a}/03 ...) < ET *ak-* “akmak”

aŋlat- “anlatmak, söylemek” (41^{b}/11, 44^{a}/12, 44^{a}/15) < ET *aŋla-* “anlamak”

arat- “aratmak, yoklatmak” (39^{b}/10) < EAT *ara-* “yoklamak, incelemek”

bağlat- “bağlatmak” (45^{a}/05) < ET *bağla-* “bağlamak, bağ yapmak”

bayıt- “ihtiyacını gidermek, varlıklı duruma getirmek” (24^{b}/06) < ET *bayı-* “zengin olmak”

beŋzet- “benzetmek” (10^{a}/12, 49^{b}/06) < DLT *beŋze-* “benzemek”

berkit- “sağlamlaştırmak” (3^{b}/01) < EAT *berki-* “sağlamlaşmak”

boşalt- “boş hâle getirmek” (15^{a}/10) < DK *boşal-* “boşalmak”

çıŋrat- “çınlatmak, şıngırdatmak” (44^{a}/15) < DLT *çıŋra-* “çınlamak, zil çalmak”

Bu ekle türemiş öbür sözcükler şunlardır: *dürėt-* “yaratmak”, *eyit-* “söylemek, demek”, *eylet-* “yaptırmak”, *eyt-* “söylemek, demek”, *eytdür-* “söyletmek, itiraf ettirmek”, *gizlet-* “gizletmek, saklatmak”, *gönder-* “göndermek, yollamak”, *iŋiled-* “inletmek, sızlatmak”, *kaslıt-* “kasılmak, kendisini sıkmak”, *korkut-* “korkutmak; gözdağı vermek”, *kuşat-* “kuşatmak”, *okıt-* “okutmak”, *öldürt-*, *ötürt-* “geçirtmek”, *söylet-* “konuşturmak”, *sürt-* “sürmek, değdirmek; bulaştırmak”, *tepret-* “kıpırdatmak”, *tolat-* “kandırmak, dolandırmak”, *tüket-* “tüketmek,

bitirmek”, *uşat-* “parçalamak, kırmak, dağıtmak”, *yarat-* “yoktan var etmek”, *yırtıl-*, *yırtuk* “yırtık, yırtılmış”

/-ter-/. Yalnız şu sözcükte:

göster- “göstermek; tarif etmek; yaşatmak” (1^{b}/06, 10^{b}/08, 11^{b}/06 ...) < **kös-* “uzatmak” (Uyg. *közter-* birincil değilse)

^{1}{-Ur-}. Ettirgen çatılar türeten ek:

artur- “artırmak, çoğaltmak” (27^{a}/13, 27^{b}/07, 34^{b}/04) < ET *art-* “artmak, çoğalmak”

degür- “ulaştırmak, duyurmak, haber vermek” (2^{b}/02, 24^{a}/04, 24^{a}/15 ...) < ET *tegür-* “eriştirmek, ulaştırmak” < ET *teg-* “değmek, varmak, erişmek, ulaşmak”

doğru “gerçek, sahi” (6^{b}/11, 8^{a}/12), *toğrı* ay. (38^{a}/01), *toğru* ay. (2^{b}/13, 5^{a}/05, 25^{a}/04 ...) ve *toğruluk* “doğruluk, gerçeklik” (20^{a}/03) sözcüklerindeki **toğur-* < ET *toğ-* “aşmak, üzerinden geçmek”

emzür- “emzirmek” (46^{a}/06) < ET *emüz-* “emzirmek”

ėrür- “kavuşturmak” (46^{a}/13, 47^{b}/15) < ET *ėr-*, *ir-* “erişmek, varmak” < **êr-*

gėyür- “giydirmek” (4^{b}/15, 30^{a}/15, 45^{b}/14) < ET *kedür-* ay. < ET *ked-* “giymek”

götür- “yüklenmek, taşımak” (2^{b}/07, 3^{b}/10, 5^{a}/08 ...) < ET *kötür-* “kaldırmak, yükseltmek” < **köt-* “kalkmak, yükselmek”; krş. Yak. *köt-* “uçmak; gitmek; atlamak, zıplamak”, Az. *göt-* “kalkmak, yükselmek”

içür- “içirmek” (22^{a}/14) < ET *iç-* “içmek”

ölür- “öldürmek” (40^{b}/12) < ET *öl-* “ölmek”

ötür- (*gögüsin ötür-* “göğüs geçirmek, içini çekmek” öbeğinde) (37^{b}/13), *ötürt-* (*gögsümi ötürt-* “içini çekmek” öbeğinde) (30b/12) ve *ötrü* “ötürü; sonra” (5^{b}/04, 27^{a}/05) < **öt-*

toyur- “doyurmak” (29^{b}/06) < ET *todur-* “doyurmak” < ET *tod-* “doymak”

tuyur- “bildirmek, duyurmak” (32^{b}/01) < ET *tuy-* “duymak”

yėtür- “ulaştırmak; kâfi gelmesini sağlamak” (7^{b}/14, 26^{a}/07, 26^{b}/09 ...) < ET *yėt-* “yetmek, erişmek”

yitür- “yitirmek, kaybetmek” (6^{a}/15, 7^{b}/14, 35^{a}/12) < ET *yit-* “yitmek, kaybolmak”

^{2}/-ur-/. Yalnız şu sözcükte ettirgen çatı türetmiştir:

yatur- “oturtmak” (23^{b}/08) < ET *yatğur-* “yatırmak” < ET *yat-* “yatmak”

{-z-}. Ettirgen çatılar türeten ek:

dütüz- “tütsülemek, hafifçe yakmak” (26^{b}/03) < ET *tütüz-* “tüttürmek” < ET *tüt-* “tütmek, yanmak”

emzür- “emzirmek” (46^{a}/06) eylemindeki **emüz-* < DLT *em-* “emmek”

ÇEKİM

AD ÇEKİMİ

Çokluk

Çoğul eki {+lAr}'dır:

ağaç+lar (16^{b}/14), *'anbâr+lar* (29^{a}/06), *'anber+ler* (26^{b}/03), *aruk+lar* (25^{b}/08), *'âsî+ler* (28^{a}/13), *atlas+lar* (22^{a}/01), *'avrat+lar* (20^{b}/06), *but+lar* (10^{b}/10, 15^{b}/10, 15^{b}/11 ...), *döşek+ler* (28^{b}/07), *ev+ler* (51^{a}/03), *ferişte+ler* (32^{b}/07, 32^{b}/13, 38^{b}/04 ...), *güçlü+ler* (42^{b}/09), *hâtûn+lar* (20^{b}/13, 21^{a}/04), *îmânlu+lar* (51^{a}/02), *iş+ler* (29^{a}/03, 43^{a}/10), *kâfir+ler* (50^{b}/12), *kamu+lar* (43^{a}/09), *karavaş+lar* (13^{b}/01, 13^{b}/03), *kişi+ler* (11^{b}/04, 14^{b}/09), *köşk+ler* (28^{b}/07) vb.

İyelik

İyelik ekleri şunlardır:

1. kişi tekil: {+(U)m}, 1. kişi çoğul: {+(U)mUz}
2. kişi tekil: {+(U)ŋ}, 2. kişi çoğul: {+(U)ŋUz}
3. kişi tekil: {+(s)I}, 3. kişi çoğul: {+lArI}

Birinci ve ikinci kişi iyelik eklerinin ünlüleri ile bu eklerden önce ünsüzle biten bir sözcük arasında bulunan bağlama ünlüsü dudak uyumu kurallarına uymaz. Üçüncü kişi iyelik ekinin yalın durumda görünmeyen, fakat bu eki almış sözcüğe ad çekim ekleri eklendiğinde beliren bir sonses /n/ ünsüzü vardır.

{+(U)m} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

akça+m (8^{b}/07), *ana+mdan* (47^{b}/05, 47^{b}/06), *ata+m* (38^{a}/07), *ata+ma* (45^{b}/07, 45^{b}/08, 48^{b}/06), *ata+mdur* (38^{a}/02), *ata+mı* (48^{a}/04), *ata+muŋ* (46^{a}/02), *baba+m* (4^{a}/04, 38^{b}/05, 42^{b}/13 ...), *baba+ma* (39^{a}/01), *baba+mı* (49^{b}/01, 49^{b}/02), *boncuğ+um* (40^{a}/07), *buyruğ+um* (22^{a}/05), *kol+umda* (36^{b}/11), *kul+um* (8^{b}/13), *kul+uma* (18^{b}/09), *kul+umdur* (30^{a}/02), *kul+umı* (21^{b}/07), *nâmûs+um* (14^{a}/12), *oğl+um* (38^{b}/12, 47^{a}/06, 47^{a}/10), *oğl+uma* (39^{a}/02) vb.

Uyumsuz örnekler için bk. **İyelik Ekleri. {+(U)m}.**

{+(U)mUz} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

düş+ümüz (22^{b}/05), *kamu+muz* (3^{a}/14, 34^{a}/08, 35^{a}/13 ...), *kamu+muza* (2^{b}/04), *kayğu+muz* (41^{b}/12), *kul+umuz* (8^{a}/12), *kul+umuzı* (9^{a}/01), *maksûd+umuzı* (29^{b}/10), *on+umuz* (34^{a}/03), *söz+ümüze* (5^{a}/01), *suç+umuz* (1^{b}/09, 3^{a}/14, 27^{a}/14 ...), *suç+umuzı* (27^{b}/01, 45^{b}/02, 45^{b}/03), *üst+ümüzden* (9^{b}/07), *yol+umuzı* (9^{b}/10), *yüz+ümüze* (33^{b}/12, 48^{a}/08), *yüz+ümüzi* (27^{a}/08)

Uyumsuz örnekler için bk. **İyelik Ekleri. {+(U)mUz}.**

{+(U)ŋ} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

ana+ŋa (14^{b}/07), *ata+ŋ* (14^{b}/07, 23^{b}/05, 49^{b}/12 ...), *ata+ŋı* (49^{a}/13), *baba+ŋ* (2^{b}/10), *burn+uŋda* (46^{b}/11), *burn+uŋdan* (46^{b}/10), *düş+üŋ* (2^{a}/11, 2^{a}/13, 2^{b}/10 ...), *düş+üŋi* (2^{a}/12, 2^{b}/10, 2^{b}/11 ...), *göŋl+üŋden* (19^{a}/15), *göz+üŋ* (12^{b}/07), *kamçu+ŋı* (31^{b}/03), *kayğu+ŋ* (24^{a}/15), *kol+uŋa* (36^{a}/13, 38^{a}/09), *kul+uŋ* (14^{a}/12), *kul+uŋı* (14^{a}/06), *maksûd+uŋ* (7^{a}/09), *od+uŋ* (42^{a}/11), *oğl+uŋ* (38^{b}/11, 40^{a}/06, 42^{a}/03 ...), *ög+üŋden* (25^{a}/10), *'ömr+üŋ* (2^{a}/13, 22^{b}/15, 50^{b}/09) vb.

Uyumsuz örnekler için bk. **İyelik Ekleri. {+(U)ŋ}.**

{+(U)ŋUz} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

büyüg+üŋüz (46^{b}/11), *kamu+ŋuz* (33^{a}/09, 41^{a}/10), *kamu+ŋuza* (4^{a}/04), *kamu+ŋuzı* (41^{a}/13), *kamu+ŋuzun* (45^{a}/03), *maksûd+uŋuz* (35^{a}/08), *öz+üŋüzi* (41^{a}/10), *suç+uŋuz* (1^{b}/07, 45^{b}/04, 48^{a}/09), *suç+uŋuzı* (49^{a}/03), *turunc+uŋuz* (21^{a}/06), *yazuğ+uŋuz* (45^{b}/09), *yükler+üŋüz* (34^{b}/04), *yüz+üŋüz* (27^{a}/05)

Uyumsuz örnekler için bk. **İyelik Ekleri. {+(U)ŋUz}.**

{+(s)I} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

acı+sın (21^{a}/08), *ad+ı* (1^{b}/02, 1^{b}/03, 2^{a}/04 ...), *ad+ın* (1^{b}/01, 2^{b}/04), *ad+ını* (24^{b}/03, 35^{b}/04, 42^{b}/15), *ad+ıyla* (47^{b}/10), *'âdet+i* (20^{b}/14), *ağrı+sı* (16^{b}/01, 46^{b}/15), *ağz+ı* (6^{b}/04), *ahvâl+in* (2^{b}/07, 13^{a}/10), *ahvâl+ini* (44^{a}/03), *ana+sı* (9^{a}/11, 9^{a}/12, 46^{a}/04 ...), *ara+sı* (17^{a}/04),

ara+sında (3^{a}/03, 27^{a}/01), *ʻazîz+i* (38^{a}/02), *bâkî+sine* (22^{a}/06), *beg+i* (10^{b}/01, 10^{b}/05), *bėri+si* (18^{a}/02), *bile+since* (37^{b}/01), *bile+sine* (3^{a}/07, 7^{b}/06, 48^{a}/15), *biri+si* (27^{b}/09, 32^{a}/09, 33^{a}/11 ...) vb.

Uyumsuz örnekler için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {+(s)I}.**

{+lArI} ekli iyelik gövdeleri için örnekler:

ad+ları (7^{b}/08, 38^{b}/11), *alduk+ların* (37^{a}/02), *a'zâ+ları* (45^{a}/13), *bėl+leri* (27^{b}/10), *bėl+lerine* (27^{b}/11), *bėyin+leri* (27^{b}/08), *dil+lerince* (8^{a}/15, 8^{b}/01), *el+lerin* (21^{a}/07, 21^{a}/08, 26^{a}/06), *gümiş+lerin* (29^{a}/10), *iş+lerin* (29^{a}/10), *kılduk+ların* (37^{a}/02), *nişân+ları* (28^{b}/04), *nişân+ların* (28^{b}/04), *satduk+ların* (37^{a}/03, 43^{b}/15), *ten+leri* (27^{a}/01, 27^{b}/08, 28^{a}/10), *üst+lerine* (20^{b}/03), *yazduk+ların* (37^{a}/03, 37^{a}/04), *yük+lerin* (34^{b}/01), *yük+lerinde* (34^{b}/01), *yüz+leri* (27^{a}/01, 27^{a}/02, 27^{a}/03) vb.

Ad Durumları

Adın durumları şunlardır: Yalın durum, ilgi durumu, belirli nesne durumu, verme durumu, bulunma durumu, çıkma durumu, yönelme durumu, eşitlik durumu, araç durumu.

Yalın Durum

Yalın durum eksizdir. Yalın durumdaki adlar için örnekler:

ʻabâ (35^{b}/12), *ad* (39^{a}/03, 51^{a}/07, 51^{a}/08), *ağaç* (5^{b}/13, 22^{b}/12, 23^{b}/07 ...), *ağırlık* (41^{a}/08), *ak* (22^{a}/02), *akça* (8^{b}/06), *gün* (5^{a}/12, 6^{a}/01, 7^{a}/08 ...), *ʻâlem* (9^{b}/13, 12^{a}/13), *haber* (2^{b}/02, 7^{a}/01, 7^{b}/12 ...), *halâslık* (24^{b}/11), *harâm* (40^{b}/01, 43^{a}/08), *hasret* (37^{b}/08, 37^{b}/09), *hazne* (14^{a}/10, 14^{b}/14, 15^{a}/01 ...), *hekîm* (16^{a}/15), *hikâyet* (10^{b}/13, 18^{b}/11, 22^{a}/04 ...), *hoca* (6^{a}/13, 7^{a}/13, 7^{a}/15 ...), *nükte* (18^{b}/03, 26^{b}/12, 29^{b}/07 ...), *oğrı* (39^{a}/05, 41^{a}/14, 41^{b}/07), *oğul* (2^{a}/13, 12^{a}/07, 14^{b}/11 ...), *oğurluk* (41^{b}/04) vb.

İlgi Durumu

İlgi durumu eki ünsüzle biten gövdelerde {+Uŋ}, ünlü ile bitenlerde ise {+nUŋ} biçimindedir. Bu ek damak uyumuna girer ise de dudak uyumuna girmez.

İlgi durumu ekli adlar için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {+(n)Uŋ}.**

Belirli Nesne Durumu

Belirli nesne durumu eki {+(y)I}'dır; başka bir deyişle ekin ünlüsü dudak uyumuna girmez. 3. kişi iyelik eki almış sözcüklerin belirli nesne durumu ise {+n} ekiyle kurulur. Ek, tek bir sözcükte de /+nı/'dır.

{+(y)I} ekli belirli nesne durumu için bk. **/X/ > /I/ Sınıfı Ekler. {+(y)I}**

{+n} ekli belirli nesne durumu için örnekler:

ad+ı+n (1^{b}/01, 24^{b}/04), *ahvâl+i+n* (2^{b}/07, 13^{a}/10), *'akl+ı+n* (11^{b}/04, 38^{a}/11, 47^{a}/12), *alduk+ları+n* (37^{a}/02), *'ayb+ı+n* (8^{b}/04), *baş+ı+n* (11^{a}/14, 11^{b}/01, 19^{a}/01 ...), *cân+ı+n* (11^{a}/09, 42^{a}/01, 42^{a}/02), *cevâb+ı+n* (45^{b}/12), *dîdâr+ı+n* (28^{b}/08), *düş+i+n* (2^{b}/06, 2^{b}/12, 7^{a}/07 ...), *el+i+n* (3^{a}/10, 4^{b}/09, 8^{a}/09 ...), *el+leri+n* (21^{a}/07, 21^{a}/08, 26^{a}/06), *göz+i+n* (3^{b}/11, 6^{a}/09, 17^{b}/01 ...), *ğusl+ı+n* (27^{b}/06), *gümiş+leri+n* (29^{a}/10), *hâl+i+n* (12^{b}/10, 24^{a}/03), *iş+leri+n* (29^{a}/10), *kabr+i+n* (9^{a}/12), *kardaş+ı+n* (38^{b}/03, 39^{a}/06), *kılduk+ları+n* (37^{a}/02) vb.

kimse+ni (uyak sözcüğü) (13^{a}/08)

Verme Durumu

Verme durumu eki {+(y)A}'dır. Verme durumundaki adlar için örnekler:

'aceb+e (10^{b}/09, 15^{b}/04, 49^{b}/05), *ağac+a* (16^{b}/15, 45^{a}/06), *Ahmed+e* (1^{b}/10, 27^{b}/02, 28^{a}/14 ...), *almaklığ+a* (14^{a}/05), *altun+a* (15^{b}/02, 40^{a}/07), *anca+ya* (8^{b}/10), *anlar+a* (10^{b}/14, 26^{a}/09, 29^{b}/12 ...), *'Arab+a* (23^{b}/13, 33^{a}/13), *ara+ya* (8^{a}/11, 13^{b}/12, 17^{b}/06 ...), *'Azîz+e* (43^{a}/01, 43^{a}/12, 43^{b}/03 ...), *behişt+e* (28^{a}/12), *Beşîr+e* (46^{b}/04,

46[b]/05), *bile+ye* (37[b]/12), *biti+ye* (9[a]/04), *but-hâne+ye* (10[b]/15, 15[b]/12, 15[b]/13), *dahı+ya* (2[a]/12), *deve+ye* (9[a]/11, 9[b]/03, 36[a]/01 ...), *du'â+ya* (24[b]/08), *dünye+ye* (21[b]/10), *hoca+ya* (14[a]/06) vb.

Bulunma Durumu

Bulunma durumu eki {+dA}'dır. Bulunma durumundaki adlar için örnekler:

ara+da (7[a]/09, 7[b]/12, 9[b]/02 ...), *ay+da* (13[a]/06, 29[b]/03, 29[b]/05), *bėşik+de* (20[a]/06), *biti+de* (37[a]/03, 43[a]/04, 43[b]/02 ...), *bitig+de* (43[b]/15), *biz+de* (33[b]/11), *dar+da* (46[b]/12), *deve+de* (9[a]/14), *dünyâ+da* (4[a]/14, 10[a]/06), *düş+de* (10[b]/02, 12[a]/15: 2 ...), *ev+de* (33[a]/11, 34[a]/03, 37[a]/11), *gün+de* (30[b]/03, 48[a]/13), *hakîkat+de* (43[a]/09), *kapu+da* (6[a]/05, 24[a]/12, 35[b]/09), *Ken'ân+da* (2[a]/04, 38[a]/08), *kitâb+da* (5[b]/01), *kuyu+da* (5[b]/06, 7[b]/10, 8[a]/02), *Mısır+da* (7[a]/01, 13[a]/01, 24[a]/05 ...), *nazar+da* (12[b]/01), *sarây+da* (17[a]/10, 37[a]/05) vb.

Çıkma Durumu

Çıkma durumu eki {+dAn}'dır. Çıkma durumundaki adlar için örnekler:

aclık+dan (37[a]/14), *altun+dan* (16[b]/15), *'anber+den* (17[a]/01), *aŋsuz+dan* (4[a]/02), *ara+dan* (2[b]/07, 13[a]/06), *ard+dan* (20[a]/09), *at+dan* (11[a]/14, 48[a]/15), *ben+den* (11[a]/08, 13[a]/09, 15[a]/15 ...), *biŋ+den* (12[a]/13), *biz+den* (1[b]/11, 1[b]/12, 9[a]/03 ...), *bular+dan* (13[b]/02, 26[a]/06, 33[b]/14 ...), *bunlar+dan* (28[a]/07, 28[a]/09, 34[b]/08), *Cebre'îl+den* (23[a]/11, 27[b]/15), *Çalab+dan* (5[a]/09, 31[b]/07, 39[a]/01), *daşra+dan* (6[a]/04), *deŋiz+den* (28[a]/10), *deve+den* (9[a]/12), *dil+den* (13[a]/08), *düş+den* (3[a]/04), *evvel+den* (32[b]/04) vb.

Yönelme Durumu

Yönelme durumu eki {+ArX}, {+rA} ve {+rX)'dır. Bir kısım sözcükte kalıplaşmış olarak bulunur:

iç+erü "içeri" (10[b]/15, 15[b]/13, 17[b]/02 ...), *il+eri* "önce" (34[b]/13), *yok+aru* "yukarı, yüksek" (5[b]/14, 7[b]/03, 11[a]/13 ...)

Ayrıca bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+ArX}.**

daş+ra “dışarı, dışarısı” (6[a]/04, 24[a]/10, 29[b]/02 ...), *iç+re* “içinde” (2[a]/02, 22[a]/11, 23[b]/03 ...), *soŋ+ra* “sonra” (1[b]/13, 6[a]/02, 7[b]/03 ...), *üz+re* “üzerinde, üzerinden; +dAn dolayı” (7[b]/05, 9[b]/02, 9[b]/13 ...), *üze+re* “üzerine, üstüne; +dAn sonra” (13[b]/09, 17[a]/08, 30[b]/10), *yolı+ra* “yol üzeri, yol boyunca” (11[b]/02)

Ayrıca bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+rA}.**

bėri “beri, beriye, bu taraf” (10[b]/02, 18[a]/02, 42[a]/08), *bėrü* “beri, beriye; +dAn beri” (4[a]/09, 5[a]/14, 16[b]/04 ...), *gėrü* “yine, sonra; geri, geriye” (3[a]/04, 3[a]/15, 7[a]/05 ...), *yaŋaru* “yan, yan tarafa” (14[a]/09)

Ayrıca bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+rX}.**

Eşitlik Durumu

Eşitlik durumu eki {+ÇA}’dır. Bir adın eşitlik durumu eşitlik-karşılaştırma, yaklaşıklık ve görecelik zarfları olarak görev yapar.

Eşitlik durumundaki adlar için örnekler:

ağırın+ca (14[a]/07), *bilem+ce* (8[b]/07), *bilesin+ce* (37[b]/01), *dillerin+ce* (8[a]/15, 8[b]/01), *gördügin+ce* (28[b]/09)

Ekin kalıplaşmış örnekleri için bk. **Addan Ad Türeten Ekler. {+ÇA}.**

Araç Durumu

Adların araç durumu *ile* edatıyla sağlanır. Birkaç sözcükte ise kalıplaşmış olarak {+n} eki bulunur:

anuŋ-ıla (25[b]/05, 41[b]/05, 43[a]/07), *‘ayb-ıla* (9[a]/01), *benüm-ile* (27[b]/12, 36[b]/07), *bunlaruŋ-ıla* (3[b]/07), *elüŋ-ile* (40[b]/14), *fitne ile* (18[a]/12), *hecrüŋ-ile* (18[a]/07), *hoşluğ-ıla* (22[b]/08), *‘ışk-ıla* (19[b]/05, 20[a]/14), *mâl-ıla* (15[a]/01, 15[a]/02), *mîl-ile* (44[a]/10), *ni’met-ile* (33[b]/08, 51[b]/15), *pûl-ıla* (8[b]/11), *sabr-ıla* (21[b]/15), *sıdk-ıla* (13[a]/05, 45[b]/12), *sizüŋ-ile* (4[a]/05, 35[a]/03), *sun’ı-y-ıla* (12[a]/02, 20[a]/06), *şart ile* (14[b]/03), *yağmur-ıla* (9[b]/05) vb.

adıyla (47^{b}/10), *diliyle* (15^{a}/06), *emriyle* (41^{b}/15, 49^{a}/01), *kadarla* (8^{b}/09), *odıyla* (37^{b}/08), *rahmetiyle* (18^{b}/10), *saltanatla* (2^{a}/13), *suyıyla* (9^{b}/05), *Yûsufla* (31^{b}/06), *zârîlıkla* (38^{b}/07), *Zelîhâyla* (18^{a}/14)

{+n} ekli örnekler için bk. **Addan Ad Türeten Ekler. ^{1}{+n}.**

Soru Eki

Soru eki {+mI}'dır. Ekin ünlüsü dudak uyumuna girmez:

'aceb mi (21^{a}/12), *'aceb midür* (28^{b}/14), *alduŋ-mı* (42^{a}/01), *bildüŋüz mi* (43^{b}/08), *bilmedüŋ-mi* (31^{a}/14), *bu mıdur* (10^{b}/05), *degül-mi* (2^{b}/05), *evlendüŋ-mi* (38^{b}/11), *eytdüŋüz mi* (41^{b}/07), *eytmedüm-mi* (47^{b}/08), *gėrçek mi* (44^{b}/08), *gėrçek midür* (44^{b}/05), *gördüŋ-mi* (16^{b}/05, 20^{a}/11) / *gördüŋ mi* (23^{b}/13, 23^{b}/15), *gördüŋüz mi* (21^{a}/10, 41^{b}/07), *gün-mi* (5^{b}/15), *kılmaduŋ-mı* (20^{a}/13), *kul mısam* (7^{b}/14), *kul mısın* (8^{b}/12), *kurd mı* (3^{a}/07), *lâyık mıdur* (15^{b}/15) vb.

EYLEM ÇEKİMİ

Bildirme Ekleri

Bildirme ekleri şunlardır:

1. kişi tekil: {+(y)Am}, 1. kişi çoğul: {+(y)Uz}
2. kişi tekil: {+sIn}, 2. kişi çoğul: {+sIz}
3. kişi tekil: {+dUr}, /+durur/

{+(y)Am} ekli bildirme gövdeleri için örnekler:

aslı+yam (14^{b}/05), *ben+em* (8^{a}/01, 12^{b}/07, 12^{b}/13 ...), *kul+am* (17^{b}/04), *kulı+yam* (8^{b}/13), *oğlı+yam* (14^{b}/05), *uslu+yam* (12^{b}/11)

{+(y)Uz} ekli bildirme gövdeleri için bk. **/U/ > /U/ Sınıfı Ekler. {+(y)Uz}.**

{+sIn} ekli bildirme gövdeleri için örnekler:

'avrat+sın (47^{a}/07), *benüm+sin* (18^{a}/03, 31^{a}/14), *Çalab+sın* (17^{b}/04), *ėlden+sin* (23^{b}/09, 36^{a}/03), *kanda+sın* (21^{a}/02, 42^{a}/08), *Ke-rîm+sin* (31^{a}/10), *kul mı+sın* (8^{b}/12), *ne+sin* (47^{b}/02), *oğru+sın*

(39^{b}/05), *sen+sin* (12^{b}/11, 42^{a}/12), *sıddîk+sın* (14^{b}/10), *sır+sın* (18^{a}/08), *tâzî+sın* (30^{a}/05)

{+sIz} ekli bildirme gövdeleri için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {+sIz}.**

{+dUr} ekli bildirme gövdeleri için örnekler:

anuŋ+dur (12^{a}/04), *bu+dur* (2^{a}/02, 7^{b}/08, 10^{a}/01 ...), *degül+dür* (30^{a}/12, 49^{b}/12), *destûr+dur* (41^{a}/15), *dînlü+dür* (33^{a}/08), *gün+dür* (33^{b}/06), *hoş+dur* (2^{a}/13, 7^{a}/12), *kabûl+dür* (14^{b}/10), *kanlu+dur* (33^{a}/08), *kul+dur* (15^{a}/15, 40^{b}/01), *kulum+dur* (30^{a}/02), *kurd+dur* (6^{b}/05), *mezkûr+dur* (28^{b}/10), *ol+dur* (3^{a}/02, 12^{a}/01, 27^{a}/14 ...), *senüŋ+dür* (21^{b}/08), *şol+dur* (14^{b}/11), *ton+dur* (45^{b}/14), *üküş+dür* (7^{a}/14, 11^{b}/02, 13^{a}/13 ...), *yâkût+dur* (40^{a}/08), *yok+dur* (25^{b}/03) vb.

/+durur/ ekli bildirme gövdeleri için örnekler:

'ammuŋ durur (37^{b}/15), *çok-durur* (8^{b}/07), *degül durur* (49^{b}/13), *hoş-durur* (38^{a}/10), *kutlu durur* (15^{a}/14), *ol durur* (24^{a}/02), *uşbu durur* (45^{a}/01), *yok-durur* (8^{b}/07, 12^{a}/06, 19^{b}/15)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/U/ > /U/ Sınıfı Ekler. {+dUr}, /+durur/.**

Kişi Ekleri

Kişi eklerinin iki türü vardır: 1. Zamir kökenli kişi ekleri, 2. İyelik kökenli kişi ekleri.

Zamir Kökenli Kişi Ekleri

Zamir kökenli kişi ekleri şunlardır:

1. kişi tekil: {+Am}, 1. kişi çoğul: {+Uz}, {+vUz}
2. kişi tekil: {+sIn}, 2. kişi çoğul: {+sIz}
3. kişi tekil: {ø}, 3. kişi çoğul: {+lAr}

{+Am} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ağırlar+am (49^{a}/13), *ağlar+am* (47^{a}/09), *azmış+am* (6^{b}/12), *bil-mez+em* (6^{a}/01, 6^{b}/10, 12^{b}/04 ...), *dėr+em* (18^{b}/08, 42^{a}/05), *dėrer+em*

(7^{a}/05), *diler+em* (5^{a}/08, 41^{b}/10), *diŋmez+em* (42^{b}/01), *dönmez+em* (3^{b}/07), *düşmiş+em* (31^{a}/02), *ėrişdürür+em* (47^{a}/04), *ėver+em* (41^{b}/10), *görür+em* (2^{a}/08, 3^{a}/02, 7^{a}/03 ...), *ırğar+am* (25^{a}/14), *kılur+am* (43^{a}/12), *korkar+am* (3^{a}/04, 3^{a}/05, 42^{a}/12), *koyamaz+am* (41^{b}/01), *olmaz+am* (40^{b}/06), *sorar+am* (23^{a}/04, 27^{a}/04), *tutar+am* (34^{b}/03) vb.

{+Uz}, {+vUz} kişi ekli gövdeler için örnekler:

aŋlamaz+uz (44^{a}/04), *atar+uz* (8^{b}/02), *bilmez+üz* (25^{a}/06, 27^{a}/11, 44^{a}/04 ...), *diler+üz* (3^{a}/01), *eyler+üz* (8^{a}/13), *içer+üz* (35^{a}/13, 39^{b}/07), *inanur+uz* (44^{b}/02), *kılur+uz* (1^{b}/09), *satar+uz* (8^{b}/02, 8^{b}/06, 8^{b}/08), *sorar+uz* (44^{a}/13), *varur+uz* (3^{a}/07, 10^{b}/14), *vėrmez+üz* (44^{a}/08), *yanar+uz* (27^{a}/06)

kılsa+vuz (1^{b}/05)

{+sIn} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ağlar+sın (38^{a}/04), *ala+sın* (7^{a}/10), *aŋlaya+sın* (20^{a}/03), *bata+sın* (22^{a}/01, 22^{b}/08), *bile+sin* (13^{a}/05, 14^{b}/03), *bilür+sin* (36^{a}/07), *bu-la+sın* (7^{b}/04, 13^{a}/02, 18^{a}/04), *buyurur+sın* (42^{b}/14), *çekmiş+sin* (17^{b}/08), *dėye+sin* (24^{a}/05), *degüre+sin* (24^{a}/04), *diler+sin* (49^{a}/15), *diŋlene+sin* (22^{b}/08), *ėre+sin* (13^{b}/06), *ėrişe+sin* (22^{b}/08), *eyle-miş+sin* (17^{b}/09), *göre+sin* (5^{a}/10, 10^{b}/10, 10^{b}/14 ...), *göriser+sin* (38^{a}/10), *kaçar mı+sın* (9^{b}/01), *kala+sın* (20^{a}/02) vb.

{+sIz} kişi ekli gövdeler için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {+sIz}.**

{ø} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ac-ar (33^{a}/06), *'aceble-r* (33^{b}/04), *aç-ar* (9^{a}/13, 19^{a}/01, 19^{b}/08 ...), *ağla-r* (9^{a}/13, 24^{a}/01, 33^{b}/14), *art-ar* (12^{b}/09), *az-ar* (17^{b}/01), *bağışla-r* (1^{b}/09, 26^{b}/06), *bağla-r* (3^{a}/10, 22^{a}/09, 34^{b}/01), *bekle-miş* (32^{a}/02), *bekle-r* (35^{b}/09), *bildür-e* (1^{b}/07), *bil-miş* (5^{a}/06), *bul-mış* (48^{b}/08), *bulaş-mış* (6^{a}/11), *çık-mış* (8^{a}/10), *gėç-iser* (2^{a}/13), *kıl-ısar* (2^{a}/14), *ol-ısar* (16^{a}/02, 22^{b}/05, 22^{b}/06), *oŋ-ısar* (22^{b}/06), *tur-ısar* (2^{a}/14) vb.

{+lAr} kişi ekli gövdeler için örnekler:

'acebleşür+ler (2^{b}/03), *ağlaşur+lar* (22^{a}/11, 26^{b}/04, 26^{b}/14 ...), *artura+lar* (27^{a}/13), *begenmez+ler* (11^{a}/10), *bekleye+ler* (32^{b}/07),

bilür+ler (41^{b}/09), *çıkara+lar* (22^{b}/07, 22^{b}/09), *dėr+ler* (8^{b}/03), *ėder+ler* (45^{a}/02), *ėşitmez+ler* (50^{b}/14), *gelmez+lerse* (50^{b}/15), *gi-der+ler* (33^{a}/11, 35^{b}/06, 39^{b}/02), *inanmaz+lar* (50^{b}/13), *kapar+lar* (22^{b}/03), *kıla+lar* (16^{b}/14: 2, 16^{b}/15 ...), *sürer+ler* (32^{b}/01), *tutuşmış+lar* (27^{b}/09), *uçar+lar* (22^{b}/03), *unuda+lar* (29^{b}/04, 29^{b}/12), *yatar+lar* (50^{b}/03) vb.

İyelik Kökenli Kişi Ekleri

İyelik kökenli kişi ekleri şunlardır:
1. kişi tekil: {+m}, 1. kişi çoğul: {+k}
2. kişi tekil: {+ŋ}, 2. kişi çoğul: {+ŋUz}
3. kişi tekil: {ø}, 3. kişi çoğul: {+lAr}

{+m} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ağırladu+m (41^{a}/13), *ağladu+m* (18^{a}/01, 18^{a}/05, 35^{a}/02), *aldu+m* (23^{b}/12, 31^{a}/14), *aŋa+m* (39^{a}/03), *ayrıla+m* (51^{a}/01), *bağışladu+m* (14^{a}/13, 28^{a}/02, 28^{a}/03 ...), *baka+m* (37^{b}/06), *baksa+m* (42^{b}/07), *bildü+m* (13^{a}/02, 47^{b}/07), *bile+m* (14^{b}/02, 42^{a}/05, 42^{b}/14), *bildüre+m* (15^{b}/15, 46^{b}/09), *bula+m* (52^{a}/08), *bulsa+m* (27^{b}/05), *çıka+m* (51^{a}/01), *dėdü+m* (4^{a}/07, 14^{b}/11, 22^{b}/11 ...), *diledü+m* (5^{a}/15), *dögdü+m* (9^{b}/08), *döndü+m* (11^{a}/15, 31^{a}/09), *düşdü+m* (16^{b}/11), *düz-dü+m* (1^{b}/14) vb.

{+k} kişi ekli gövdeler için örnekler:

aŋdu+k (37^{a}/13), *ėtdü+k* (50^{a}/07), *eyledü+k* (40^{b}/05), *geldü+k* (41^{b}/05, 50^{a}/07), *getürdü+k* (48^{a}/07), *gördü+k* (37^{a}/11, 41^{b}/08, 42^{b}/09), *kıldu+k* (32^{a}/10, 52^{a}/14), *oldu+k* (6^{a}/06, 48^{a}/08), *unutdu+k* (27^{a}/11), *yigrelendü+k* (34^{a}/09)

{+ŋ} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ağladu+ŋ (34^{b}/14), *aldu+ŋ* (14^{a}/12), *begenmedü+ŋ* (30^{a}/15), *bildü+ŋ* (16^{b}/02, 25^{a}/12, 44^{b}/06), *boğdu+ŋ* (20^{a}/14), *çekdü+ŋ* (15^{a}/08), *dėdü+ŋ* (18^{a}/03, 18^{a}/04, 24^{a}/02 ...), *dėse+ŋ* (51^{b}/11), *diler-ise+ŋ* (13^{a}/09), *dilerse+ŋ* (21^{b}/03, 21^{b}/08), *düşdü+ŋ* (18^{a}/07, 33^{b}/05), *ėltse+ŋ* (52^{a}/04), *ėtse+ŋ* (52^{a}/04), *eyledü+ŋ* (18^{a}/03, 20^{a}/15), *eyler-ise+ŋ*

(52^{a}/06), *haykırmadu+ŋ* (41^{a}/02), *ırğadu+ŋ* (25^{a}/10), *inanmaz-ısa+ŋ* (6^{a}/11, 41^{b}/09), *isterise+ŋ* (12^{b}/13), *kıldu+ŋ* (47^{a}/03) vb.

{+ŋUz} kişi ekli gövdeler için örnekler:

aldu+ŋuz (35^{a}/10, 35^{a}/12, 40^{b}/01), *âzârladu+ŋuz* (40^{a}/15), *batdu+ŋuz* (21^{a}/12), *bildü+ŋüz mi* (43^{b}/08), *buldu+ŋuz* (41^{a}/08), *çıkardu+ŋuz* (44^{b}/08), *ėltdü+ŋüz* (35^{a}/10), *eydü+ŋüz mi* (41^{b}/07), *geldü+ŋüz* (34^{a}/01, 41^{a}/08), *getürmezse+ŋüz* (6^{b}/02), *gördü+ŋüz* (21^{a}/11, 21^{a}/12, 21^{a}/13 ...), *göreydü+ŋüz* (41^{a}/10), *kesdü+ŋüz* (26^{a}/09), *kılsa+ŋuz* (42^{b}/06), *kılursa+ŋuz* (4^{a}/14), *kodu+ŋuz* (42^{b}/05), *oldu+ŋuz* (28^{a}/05), *tutarsa+ŋuz* (47^{b}/11), *vėrdü+ŋüz* (35^{a}/10), *vėrürse+ŋüz* (39^{b}/07) vb.

{ø} kişi ekli gövdeler için örnekler:

ac-dı (27^{b}/05), *'aceble-di* (14^{a}/04), *aç-dı* (3^{b}/11, 6^{a}/09), *ağırla-dı* (35^{a}/05), *ağla-dı* (6^{a}/07, 6^{a}/14, 9^{a}/07 ...), *akıt-dı* (11^{a}/14, 41^{b}/06), *bekle-di* (23^{a}/07), *besle-di* (40^{a}/02), *bil-di* (4^{a}/01, 16^{a}/15, 20^{a}/09), *bin-di* (26^{b}/09, 26^{b}/10, 30^{a}/08 ...), *bin-se* (30^{a}/06), *çağır-sa* (42^{b}/06), *dile-se* (36^{a}/11), *eyt-se* (46^{b}/03), *gel-se* (2^{b}/13, 43^{b}/09), *gėy-se* (45^{b}/15, 46^{a}/01, 46^{a}/01), *kıl-sa* (32^{a}/05), *ol-sa* (27^{b}/04), *otur-sa* (15^{b}/09), *tur-sa* (15^{b}/09) vb.

{+lAr} kişi ekli gövdeler için örnekler:

açdı+lar (35^{a}/14), *ağladı+lar* (41^{b}/03), *aldı+lar* (3^{b}/04, 29^{a}/10, 39^{b}/04 ...), *aşdı+lar* (3^{b}/09), *atlandı+lar* (39^{b}/04), *bakışdı+lar* (44^{a}/02), *begnedi+ler* (10^{a}/10), *bezdi+ler* (9^{a}/04), *bırakdı+lar* (4^{b}/12), *bildi+ler* (27^{b}/12), *bildürdi+ler* (22^{b}/13), *bindürdi+ler* (9^{a}/11), *boğaz-ladı+lar* (5^{b}/10), *dėdi+ler* (4^{b}/02, 5^{b}/11, 6^{a}/10 ...), *kaldı+lar* (51^{b}/14), *kavlaşdı+lar* (20^{b}/06, 20^{b}/07), *kesdi+ler* (4^{b}/12), *öpdi+ler* (43^{b}/06), *söyledi+ler* (2^{b}/15, 4^{b}/02, 6^{a}/10 ...), *sürdi+ler* (26^{b}/01) vb.

Zaman Ekleri

Zaman eklerinin beş türü vardır: 1. Bilinen geçmiş zaman, 2. Öğrenilen geçmiş zaman I, 3. Öğrenilen geçmiş zaman II, 4. Geniş zaman, 5. Gelecek zaman.

Bilinen Geçmiş Zaman

Bilinen geçmiş zaman geçmişte başlamış ve bitmiş bir eylemi belirtmek için kullanılır. Bilinen geçmiş zaman eylemin özne tarafından işlendiğini ya da ona tanık olunduğunu anlatır.

Bilinen geçmiş zaman eki iyelik kökenli kişi eklerinin eklendiği {-dI}, {-dU} ekidir. Başka bir deyişle, ekler tekil 1. kişi için {-dUm}, çoğul 1. kişi için {-dUk}, tekil 2. kişi için {-dUŋ}, çoğul 2. kişi için {-dUŋUz}, tekil 3. kişi için {-dI}, çoğul 3. kişi için {-dIlAr}'dır.

Bilinen geçmiş zaman ekinin önsesindeki /d/ dişsili ünsüz benzeşmesine uğramaz. Ekin ünlüsü 1. ve 2. kişilerde dar-yuvarlak, 3. kişilerde ise dar-düzdür. Başka bir deyişle ekin ünlüsü dudak uyumuna girmez.

1. Tekil 1. kişi eki {-dUm}:

bul-dum (18^{a}/07, 41^{a}/14), *degür-düm* (24^{b}/02), *dög-düm* (9^{b}/08), *dön-düm* (11^{a}/15, 31^{a}/09), *düş-düm* (16^{b}/11), *düz-düm* (1^{b}/14), *getür-düm* (24^{a}/11, 32^{a}/01), *gör-düm* (2^{a}/10, 5^{b}/02, 7^{a}/03 ...), *gör-düm-idi* (27^{b}/03), *gül-düm* (35^{a}/01), *ol-dum* (12^{b}/04, 15^{b}/14, 17^{b}/10 ...), *ol-dumsa* (21^{a}/12), *öp-düm* (43^{b}/08), *sor-dum* (18^{a}/04, 25^{a}/13), *sür-düm* (47^{b}/04), *tutul-dum* (6^{b}/13), *tuy-dum* (35^{a}/01, 35^{a}/02), *ur-dum* (26^{a}/13, 41^{a}/14), *yörü-düm* (18^{a}/05)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-dUm}.**

2. Çoğul 1. kişi eki {-dUk}:

getür-dük (48^{a}/07), *gör-dük* (37^{a}/11, 41^{b}/08, 42^{b}/09), *ol-duk* (6^{a}/06, 48^{a}/08), *unut-duk* (27^{a}/11)

Fakat *sat-tuk* (8^{b}/10, 9^{a}/01, 9^{a}/03)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-dUk}.**

3. Tekil 2. kişi eki {-dUŋ}:

boğ-duŋ (20^{a}/14), *düş-düŋ* (18^{a}/07, 33^{b}/05), *getür-düŋ* (23^{b}/11, 47^{b}/03), *gör-düŋ* (2^{b}/09, 2^{b}/10, 7^{a}/08 ...), *gör-düŋ-m'* (24^{b}/03), *gül-düŋ*

(4^a/03), *ko-duŋ* (47^b/05, 47^b/06), *koy-duŋ* (31^a/05), *kurtul-duŋ* (24^b/14), *n'ol-duŋ* (12^b/02), *ol-duŋ* (26^b/11, 36^b/04, 42^a/14 ...), *otur-duŋ* (37^b/05), *ög-düŋ-idi* (15^a/07), *sor-duŋ* (50^a/07), *sor-duŋ m'* (24^b/03), *tuy-duŋ* (4^a/03, 46^b/11), *um-duŋ* (23^a/10), *ur-duŋ* (19^a/02, 38^b/14, 43^a/06)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-dUŋ}.**

4. Çoğul 2. kişi eki {-dUŋUz}:
bul-duŋuz (41^a/08), *gör-düŋüz* (21^a/11, 21^a/12, 21^a/13 ...), *gör-düŋüz mi* (21^a/10, 41^b/07), *ko-duŋuz* (42^b/05), *ol-duŋuz* (28^a/05), *ur-duŋuz* (21^a/13), *yitür-düŋüz* (6^a/15)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-dUŋUz}.**

5. Tekil 3. kişi eki {-dI}:
ac-dı (27^b/05), *'aceble-di* (14^a/04), *aç-dı* (3^b/11, 6^a/09), *ağırla-dı* (35^a/05), *ağla-dı* (6^a/07, 6^a/14, 9^a/07 ...), *akıt-dı* (11^a/14, 41^b/06), *al-dı* (3^a/12, 3^b/08, 6^a/13 ...), *aŋla-dı* (36^b/03), *arat-dı* (39^b/10), *art-dı* (47^a/05), *ayır-dı* (46^a/10), *bekle-di* (23^a/07), *besle-di* (40^a/02), *bil-di* (4^a/01, 16^a/15, 20^a/09), *bin-di* (26^b/09, 26^b/10, 30^a/08 ...), *bit-di* (34^b/05), *çöker-di* (39^b/09), *dė-di* (4^a/04, 5^b/08, 9^a/09 ...), *dėr-di* (19^a/07, 32^a/14), *dėril-di* (30^a/08) vb.
Fakat *eyt-ti* (22^a/05), *yėt-ti* (19^b/09)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {-dI(lAr)}.**

6. Çoğul 3. kişi eki {-dIlAr}:
aç-dılar (35^a/14), *ağla-dılar* (41^b/03), *al-dılar* (3^b/04, 29^a/10, 39^b/04 ...), *aş-dılar* (3^b/09), *atlan-dılar* (39^b/04), *bakış-dılar* (44^a/02), *begne-diler* (10^a/10), *bez-diler* (9^a/04), *bırak-dılar* (4^b/12), *bil-diler* (27^b/12), *boğazla-dılar* (5^b/10), *çağrış-dılar* (6^a/05), *çık-dılar* (41^a/15), *dė-diler* (4^b/02, 5^b/11, 6^a/10 ...), *dėr-diler* (29^a/05), *ek-diler* (29^a/05),

ėlet-diler (41^{b}/04), *ėlt-diler* (2^{b}/15, 37^{b}/01, 37^{b}/12 ...), *ėr-diler* (33^{a}/12, 34^{b}/12), *ėriş-diler* (6^{a}/05, 34^{b}/11) vb.

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {-dI(lAr)}.**

Öğrenilen Geçmiş Zaman I

Öğrenilen geçmiş zaman eki zamir kökenli kişi eklerinin eklendiği {-mIş} ekidir. Başka bir deyişle, ekler tekil 1. kişi için {-mIşAm}, tekil 2. kişi için /-mişsin/, çoğul 2. kişi için {-mIşsIz}, tekil 3. kişi için {-mIş}, çoğul 3. kişi için /-mışlar/'dır.

Öğrenilen geçmiş zaman ekinin ünlüsü dar-yuvarlaktır, yani dudak uyumuna girmez.

1. Tekil 1. kişi eki {-mIşAm}:
az-mışam (6^{b}/12), *düş-mişem* (31^{a}/02), *unut-mışam* (25^{b}/03), *yan-mışam* (6^{b}/12)

2. Tekil 2. kişi eki /-mişsin/:
çek-mişsin (17^{b}/08)

3. Çoğul 2. kişi eki {-mIşsIz}:
al-mışsız (44^{b}/08), *bırak-mışsız* (44^{b}/15), *göm-mişsiz* (44^{b}/09), *sat-mışsız* (44^{a}/05, 44^{b}/15, 45^{a}/01), *yaz-mışsız* (44^{a}/05)

4. Tekil 3. kişi eki {-mIş}:
ağla-mış (23^{b}/15), *beŋzet-miş* (49^{b}/06), *bul-mış* (48^{b}/08), *bul-mış-ıdı* (48^{b}/07), *bulaş-mış* (6^{a}/11), *çık-mış* (8^{a}/10), *dė-miş* (41^{b}/14), *deg-miş* (34^{a}/13), *dėr-miş-idi* (32^{b}/10), *dön-miş* (20^{b}/04), *gėç-miş* (44^{a}/12), *gel-miş* (8^{a}/12, 17^{b}/06, 20^{b}/02), *gör-miş* (34^{a}/11), *gör-miş-idi* (34^{a}/10), *gül-miş-iken* (34^{b}/13), *ısmarla-mışdı* (35^{b}/08), *kaç-mış* (9^{a}/14), *kal-mış* (14^{b}/15, 27^{a}/05), *kal-mış-ıdı* (29^{b}/01), *karar-mış* (28^{a}/10) vb.

Öğrenilen geçmiş zamanın tekil 3. kişisine pekiştirme eki {+dUr} ve /+durur/ da eklenebilir:

batıl-mışdur (42^{a}/04), *degin-mişdür* (42^{a}/04), *gel-mişdür* (40^{a}/12), *eyt-miş-durur* (43^{a}/13), *gizlet-miş-durur* (43^{a}/13), *kuç-mış-durur* (17^{b}/07), *yazıl-mışdur* (44^{a}/01)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/I/ > /I/ Sınıfı Ekler. {-mIş}.**

5. Çoğul 3. kişi eki /-mışlar/:
tutuş-mışlar (27^{b}/09)

Öğrenilen Geçmiş Zaman II

Öğrenilen geçmiş zamanın ikinci bir şekli de /-up/ eylem zarfı eki-ne /+dur/ ve /+durur/'un getirilmesiyle kurulanıdır. Yalnız tekil 3. kişi için tespit edilmiştir.
kal-up-durur (50^{b}/08), *koyl-updur* (52^{a}/12)

Geniş Zaman

Geniş zaman eki zamir kökenli kişi eklerinin eklendiği /-r/, /-Ur/ ve /-Ar/ ekidir. Başka bir deyişle, ekler tekil 1. kişi için /-rAm/, /-UrAm/, /-ArAm/, çoğul 1. kişi için /-rUz/, /-UrUz/, /-ArUz/, tekil 2. kişi için /-rsIn/, /-UrsIn/, /-ArsIn/, çoğul 2. kişi için /-rsIz/, /-UrsIz/, /-ArsIz/, tekil 3. kişi için /-r/, /-Ur/, /-Ar/, çoğul 3. kişi için /-rlAr/, /-UrlAr/, /-ArlAr/'dır.

Geniş zamanın olumsuzu kişi eklererinin eklendiği {-mAz} ekiyle kurulur.

1. Tekil 1. kişi eki /-rAm/, /-UrAm/, /-ArAm/:
ağırla-ram (49^{a}/13), *ağla-ram* (47^{a}/09), *bil-mezem* (6^{a}/01, 6^{b}/10, 12^{b}/04 ...), *dė-rem* (18^{b}/08, 42^{a}/05), *dėr-erem* (7^{a}/05), *dile-rem* (5^{a}/08, 41^{b}/10), *diŋ-mezem* (42^{b}/01), *ėrişdür-ürem* (47^{a}/04), *ėv-erem* (41^{b}/10), *eyd-ürem* (18^{b}/01), *gid-erem* (50^{a}/01), *ırğa-ram* (25^{a}/14), *kıl-uram* (43^{a}/12), *kork-aram* (3^{a}/04, 3^{a}/05, 42^{a}/12), *ol-mazam* (40^{b}/06), *öl-ürem* (3^{a}/13), *sor-aram* (23^{a}/04, 27^{a}/04), *tut-mazam* (21^{b}/03, 40^{b}/06), *ur-uram* (21^{b}/01), *var-mazam* (41^{b}/01) vb.

2. Çoğul 1. kişi eki /-rUz/, /-UrUz/, /-ArUz/:

aŋla-mazuz (44^a/04), *at-aruz* (8^b/02), *bil-mezüz* (25^a/06, 27^a/11, 44^a/04 ...), *dile-rüz* (3^a/01), *eyle-rüz* (8^a/13), *gid-erüz* (3^a/01, 28^b/02), *iç-erüz* (35^a/13, 39^b/07), *inan-uruz* (44^b/02), *kıl-uruz* (1^b/09), *n'ėd-erüz* (8^b/08, 28^b/02), *sat-aruz* (8^b/02, 8^b/06, 8^b/08), *sor-aruz* (44^a/13), *var-uruz* (3^a/07, 10^b/14), *vėr-mezüz* (44^a/08), *yan-aruz* (27^a/06)

3. Tekil 2. kişi eki /-rsIn/, /-UrsIn/, /-ArsIn/:

ağla-rsın (38^a/04), *bil-ürsin* (36^a/07), *buyur-ursın* (42^b/14), *dile-rsin* (49^a/15), *eyd-ürsin* (18^b/08), *kıl-ursın* (19^a/06), *ol-ursın* (12^b/12), *sor-arsın* (9^b/09, 38^b/06), *tap-arsın* (10^b/11), *var-ursın* (36^a/03)

4. Çoğul 2. kişi eki /-rsIz/, /-UrsIz/, /-ArsIz/:

dė-rsiz (34^a/05), *dile-rsiz* (35^a/11), *eyd-ürsiz* (45^a/03), *kaz-arsız* (50^a/05), *söyle-rsiz* (45^a/04), *tanış-ursız* (41^a/09)

5. Tekil 3. kişi eki /-r/, /-Ur/, /-Ar/:

ac-ar (33^a/06), *'aceble-r* (33^b/04), *'acebleş-ür* (33^a/15), *aç-ar* (9^a/13, 19^a/01, 19^b/08 ...), *açıl-ur* (9^b/13, 47^b/02), *ağla-r* (9^a/13, 24^a/01, 33^b/14), *ağlaş-ur* (37^a/10, 38^b/04), *ak-ar* (6^b/15, 37^b/09, 38^a/06), *al-ur* (3^a/03, 8^a/09, 10^b/08 ...), *bağışla-r* (1^b/09, 26^b/06), *bak-maz* (37^a/10), *begen-mez* (13^a/08), *beglen-ür* (29^b/14), *biç-er* (15^b/01), *bil-ür* (13^a/10, 15^a/04, 16^a/09 ...), *bin-er* (10^b/03, 30^a/09), *çėş-er* (11^a/04), *kıl-maz* (27^a/09), *ko-maz* (13^a/08, 19^b/09, 35^b/15), *sön-mez* (27^a/07) vb.

6. Çoğul 3. kişi eki /-rlAr/, /-UrlAr/, /-ArlAr/:

'acebleş-ürler (2^b/03), *ağlaş-urlar* (22^a/11, 26^b/04, 26^b/14 ...), *begen-mezler* (11^a/10), *bil-ürler* (41^b/09), *dė-rler* (8^b/03), *dile-rler* (2^b/14), *ėd-erler* (45^a/12), *ėled-ürler* (8^a/10), *ėşit-mezler* (50^b/14), *eyd-ürler* (14^a/03, 37^a/07, 37^b/07), *gel-mezlerse* (50^b/15), *gid-erler* (35^b/06, 39^b/02), *inan-mazlar* (50^b/13), *kap-arlar* (22^b/03), *kıl-urlar* (2^a/10, 29^a/10, 49^a/05 ...), *korkud-urlar* (8^b/01), *ko-rlar* (21^b/13), *tanış-urlar* (51^b/12), *uç-arlar* (22^b/03), *yat-arlar* (50^b/03) vb.

Gelecek Zaman

Gelecek zaman eki zamir kökenli kişi eklerinin eklendiği {-IsAr} ekidir. Başka bir deyişle, ekler tekil 2. kişi için /-isersin/, tekil 3. kişi çin {-IsAr}’dır.

Ekin ön ünlüsü dar-yuvarlaktır ve dudak uyumuna girmez.

1. Tekil 2. kişi eki /-isersin/:
gör-isersin (38^{a}/10)

2. Tekil 3. kişi {-IsAr}:
gėç-iser (2^{a}/13), *kıl-ısar* (2^{a}/14), *ol-ısar* (16^{a}/02, 22^{b}/05, 22^{b}/06), *oŋ-ısar* (22^{b}/06), *tur-ısar* (2^{a}/14)

Gelecek zamanın tekil 3. kişisine pekiştirme eki /+dur/ ve /+durur/ da eklenebilir:
ėd-iser durur (2^{b}/04), *yat-ısardur* (23^{a}/15)

Kip Ekleri

Kip eklerinin beş türü vardır: 1. Buyurma kipi, 2. Gönüllülük kipi, 3. İstek kipi, 4. Şart kipi, 5. Gereklilik kipi.

Buyurma Kipi

Buyurma kipi bir ya da daha çok kişiye verilmiş kesin bir buyruğu belirtir. Buyurma kipinin iki türü vardır: 1. Normal buyurma, 2. pekiş-tirmeli buyurma. Normal buyurma kipinin özel bir eki yoktur, eylem kök ve gövdesiyle bir ve aynıdır. Pekiştirmeli buyurma ise {-gIl} eki ile kurulur.

1. Normal buyurma:
ağırla (40^{b}/05), *al* (20^{a}/14, 28^{a}/04, 31^{b}/07 ...), *aŋla* (1^{b}/13, 15^{b}/14, 18^{a}/10 ...), *aŋlat* (41^{b}/11), *at* (12^{b}/03), *avun* (6^{a}/02), *bağışla* (28^{a}/01), *bak* (6^{a}/11, 21^{b}/02, 36^{b}/11 ...), *bekle* (14^{a}/12, 51^{b}/03), *bil* (5^{b}/03, 5^{b}/04, 7^{b}/10 ...), *bildür* (4^{a}/03, 16^{a}/10, 22^{b}/05 ...), *bilin* (9^{b}/06), *bul* (52^{a}/03), *buyur* (16^{b}/12, 37^{b}/06), *büri* (35^{b}/13), *cüftlen* (31^{b}/08), *çık* (7^{b}/11,

10^{b}/02, 29^{b}/02 ...), *çıkar* (51^{b}/10, 52^{a}/03), *dė* (25^{a}/15), *degür* (24^{a}/15) vb.

2. Pekiştirmeli buyruk:

aç-ğıl (12^{b}/07), *ağırla-ğıl* (15^{a}/15), *aŋ-ğıl* (23^{a}/01, 42^{b}/15), *aŋla-ğıl* (7^{b}/08, 15^{a}/15), *bağışla-ğıl* (14^{a}/12, 45^{b}/02, 52^{a}/15 ...), *bekle-gil* (17^{b}/05), *bil-gil* (22^{b}/06, 31^{b}/03), *dile-gil* (24^{b}/05), *dön-gil* (3^{b}/06, 19^{a}/14), *döndür-gil* (31^{a}/10), *esirge-gil* (31^{a}/02), *ėşit-gil* (34^{a}/07, 38^{a}/15), *eyt-gil* (14^{b}/01, 23^{a}/04, 23^{a}/05 ...), *gel-gil* (7^{b}/03), *git-gil* (50^{a}/01), *gör-gil* (12^{b}/13), *ısmarla-ğıl* (49^{b}/12), *inan-ğıl* (42^{b}/08), *inde-gil* (33^{b}/08) vb.

Damak uyumuna girmeyen örnekleri için bk. **Eklerde Damak Uyumu. {-gil}.**

Buyurma kipinin çoğul 2. kişisi {-(U)ŋ} ve {-(U)ŋUz} ekiyle kurulur. Başka bir deyişle bağlama ünlüleri ve ekin ünlüleri dudak uyumuna girmez:

avla-ŋ (6^{b}/01, 6^{b}/03), *bağla-ŋ* (12^{b}/10), *birle-ŋ* (10^{a}/09), *bul-uŋ* (7^{b}/01), *dile-ŋ* (45^{b}/09), *diŋle-ŋ* (2^{a}/03, 4^{b}/03, 7^{a}/01 ...), *dur-uŋ* (41^{a}/03), *dön-üŋ* (34^{b}/02), *döndür-üŋ* (39^{b}/03), *eyle-ŋ* (26^{a}/10), *getür-üŋ* (6^{b}/01, 6^{b}/03, 14^{a}/02 ...), *gėydür-üŋ* (25^{b}/15, 26^{a}/01), *iste-ŋ* (7^{b}/01), *okı-ŋ* (42^{b}/11, 43^{b}/14), *öldür-üŋ* (45^{a}/05), *sor-uŋ* (13^{a}/15), *sür-üŋ* (26^{a}/15), *tur-uŋ* (7^{b}/01), *tut-uŋ* (2^{a}/03, 39^{b}/05), *yėtür-üŋ* (48^{a}/04)

dön-üŋüz (34^{b}/03), *getür-üŋüz* (35^{b}/02), *oku-ŋuz* (43^{b}/13), *toldur-uŋuz* (17^{a}/07)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-(U)ŋ}, {-(U)ŋUz}.**

Buyurma kipinin tekil 3. kişisi {-sUn} ekiyle kurulur. Ekin ünlüsü dudak uyumuna girmez:

dė-sün (24^{a}/09), *getür-sün* (51^{a}/12), *gör-sün* (17^{a}/10, 17^{a}/11), *ol-sun* (8^{b}/15, 14^{a}/13, 15^{a}/14 ...), *otur-sun* (39^{a}/10, 39^{a}/12), *öl-sün* (4^{b}/12, 44^{b}/09), *toy-sun* (39^{a}/10), *uç-sun* (50^{a}/12)

Dudak uyumuna girmeyen örnekler için bk. **/U/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-sUn}.**

Buyurma kipinin çoğul 3. kişisi {-sUnlAr} ekiyle kurulur. Ekin ilk hece ünlüsü dudak uyumuna girmez.
Örnekler için bk. **/U/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-sUnlAr}.**

Gönüllülük Kipi

Gönüllülük kipi 1. kişi ve kişilerin bir eylemi işlemek isteğinde olduklarını belirtir. Tekil 1. kişi eki {-(y)AyXm}, çoğul 1. kişi eki de {-(y)AlUm}'dur.

1. Tekil 1. kişi eki {-(y)AyXm}:
Örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-(y)AyUm}.**

2. Çoğul 1. kişi eki {-(y)AlUm}:
Örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-(y)AlUm}.**

İstek Kipi

İstek kipi eki zamir kökenli kişi eklerinin eklendiği (tekil 1. kişide iyelik kökenli kişi eki) {-A}'dır. Buna göre ekler, tekil 1. kişi için {-(y)Am}, çoğul 1. kişi için {-(y)AvUz}, tekil 2. kişi için {-(y)AsIn}, çoğul 2. kişi için {-(y)AsIz}, tekil 3. kişi için {-(y)A}, çoğul 3. kişi için {-(y)AlAr}'dır.

1. Tekil 1. kişi eki {-(y)Am}:
ağlad-am (46^{a}/14), *aŋ-am* (39^{a}/03), *ayrıl-am* (51^{a}/01), *bak-am* (37^{b}/06), *bil-em* (14^{b}/02, 42^{a}/05, 42^{b}/14), *bildür-em* (15^{b}/15, 46^{b}/09), *bul-am* (52^{a}/08), *dė-yem* (3^{b}/12, 15^{b}/04, 39^{a}/05 ...), *ėd-em* (29^{a}/03), *ėled-em* (15^{b}/11), *ėrür-em* (46^{a}/13), *ėşid-em* (42^{b}/02), *eyd-em* (1^{b}/13, 2^{a}/03, 5^{a}/02 ...), *kavuşdur-am* (46^{a}/13, 47^{a}/04), *kıl-am* (6^{b}/02, 18^{b}/09, 23^{a}/15 ...), *ol-am* (39^{a}/13: 2, 47^{b}/05), *otur-am* (39^{a}/13), *söyle-yem* (14^{b}/03, 42^{b}/14), *yė-yem* (37^{b}/06) vb.

2. Çoğul 1. kişi eki {-(y)AvUz}:

dė-yevüz (10^{a}/13), *gör-evüz* (29^{b}/10), *kıl-avuz* (1^{b}/05), *n'ėd-evüz* (2^{b}/13), *öldür-evüz* (2^{b}/13, 4^{b}/02), *sakla-yavuz* (35^{a}/13), *tur-avuz* (2^{b}/05), *var-avuz* (2^{b}/05)

3. Tekil 2. kişi eki {-(y)AsIn}:

al-asın (7^{a}/10), *aŋla-yasın* (20^{a}/03), *bat-asın* (22^{a}/01, 22^{b}/08), *begen-esin* (29^{a}/03), *bil-esin* (13^{a}/05, 14^{b}/03), *bildürme-yesin* (14^{b}/03), *bul-asın* (7^{b}/04, 13^{a}/02, 18^{a}/04), *dė-yesin* (24^{a}/05), *degür-esin* (24^{a}/04), *diŋlen-esin* (22^{b}/08), *ėr-esin* (13^{b}/06), *ėriş-esin* (22^{b}/08), *ėşid-esin* (22^{a}/04), *eyd-esin* (13^{a}/05, 24^{a}/05), *kal-asın* (20^{a}/02), *kıl-asın* (24^{b}/08), *san-asın* (8^{a}/07, 9^{b}/03, 17^{b}/07 ...), *taŋla-yasın* (20^{a}/03), *var-asın* (23^{a}/01, 24^{a}/04, 25^{b}/02), *yap-asın* (49^{a}/15) vb.

4. Çoğul 2. kişi eki {-(y)AsIz}:

dėme-yesiz (44^{b}/13), *dümüg-esiz* (3^{a}/05), *ėlt-esiz* (35^{a}/11), *eyd-esiz* (27^{a}/04, 49^{a}/02), *gel-esiz* (35^{a}/07), *inanma-yasız* (44^{b}/01), *kal-asız* (4^{a}/15), *kıl-asız* (35^{a}/11), *kurtul-asız* (4^{b}/04), *ol-asız* (6^{b}/02), *öldür-esiz* (4^{b}/04), *sat-asız* (7^{a}/11), *var-asız* (3^{a}/05, 33^{a}/07, 33^{a}/09 ...), *yitür-esiz* (35^{a}/12)

5. Tekil 3. kişi eki: {-(y)A}:

'aceble-ye (27^{a}/03), *ağla-ya* (18^{b}/10, 52^{a}/07), *art-a* (28^{b}/09), *avın-a* (12^{b}/05, 37^{b}/11, 37^{b}/15 ...), *bağışla-ya* (1^{b}/06, 1^{b}/07, 45^{b}/09 ...), *bakdur-a* (33^{a}/02), *başar-a* (23^{b}/11, 35^{b}/03, 51^{a}/13), *başla-ya* (28^{a}/08), *bildür-e* (1^{b}/07), *bin-e* (22^{b}/14), *bulın-a* (1^{b}/04), *dėril-e* (48^{b}/13, 49^{a}/01), *dė-ye* (20^{a}/04: 2, 27^{a}/12 ...), *dile-ye* (27^{b}/01, 28^{b}/11), *diŋlen-e* (25^{b}/13, 29^{b}/03), *ėrür-e* (47^{b}/15), *esirge-ye* (30^{b}/06, 30^{b}/13), *eyle-ye* (20^{b}/08, 28^{b}/05, 29^{b}/12), *ısmarla-ya* (51^{b}/03), *kahı-ya* (2^{a}/12) vb.

6. Çoğul 3. kişi eki {-(y)AlAr}:

artur-alar (27^{a}/13), *bekle-yeler* (32^{b}/07), *çıkar-alar* (22^{b}/07, 22^{b}/09), *dė-yeler* (28^{a}/13, 29^{b}/09), *ėd-eler* (17^{a}/01, 17^{a}/05, 17^{a}/07), *eyd-eler* (27^{a}/10, 27^{a}/14), *gėçme-yeler* (18^{b}/06), *gel-eler* (28^{a}/14), *gėydür-eler* (22^{b}/07), *gir-eler* (28^{a}/11, 28^{a}/12, 29^{b}/08), *gör-eler* (28^{a}/12, 29^{b}/04, 29^{b}/08), *kıl-alar* (16^{b}/14: 2, 16^{b}/15 ...), *koy-alar*

(22^{b}/10), *unud-alar* (29^{b}/04, 29^{b}/12), *ürk-eler* (28^{a}/13), *vėr-eler* (28^{a}/07), *yėt-eler* (8^{a}/11)

Şart Kipi

Şart kipi eki iyelik kökenli kişi eklerinin eklendiği (çoğul 1. kişide zamir kökenli kişi eki) {-sA}'dır. Buna göre ekler, tekil 1. kişi için /-sam/, çoğul 1. kişi için {-sAvUz}, tekil 2. kişi için {-sAŋ}, çoğul 2. kişi için {-sAŋUz}, tekil 3. kişi için {-sA}'dır.

1. Tekil 1. kişi eki /-sam/:
bak-sam (42^{b}/07), *bul-sam* (27^{b}/05), *kul mısam* (7^{b}/14), *satar-ı-sam* (24^{b}/07)

2. Çoğul 1. kişi eki {-sAvUz}:
Örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-sAvUz}.**

3. Tekil 2. kişi eki {-sAŋ}:
dė-seŋ (51^{b}/11), *diler-i-seŋ* (13^{a}/09), *diler-seŋ* (21^{b}/03, 21^{b}/08), *ėlt-seŋ* (52^{a}/04), *ėt-seŋ* (52^{a}/04), *eyler-i-seŋ* (52^{a}/06), *inanmaz-ı-saŋ* (6^{a}/11, 41^{b}/09), *ister-i-seŋ* (12^{b}/13)

4. Çoğul 2. kişi eki {-sAŋUz}
Örnekler için bk. **/X/ > /U/ Sınıfı Ekler. {-sAŋUz}.**

5. Tekil 3. kişi eki {-sA}:
bin-se (30^{a}/06), *çağır-sa* (42^{b}/06), *dėr-i-se* (44^{b}/02), *diler-se* (10^{a}/07, 15^{a}/04, 16^{a}/08 ...), *dile-se* (36^{a}/11), *eyt-se* (46^{b}/03), *gel-se* (2^{b}/13, 43^{b}/09), *gėyer-i-se* (15^{b}/06), *gėy-se* (45^{b}/15, 46^{a}/01: 2), *gitdi-y-i-se* (31^{b}/01), *git-se* (16^{b}/07), *kıl-sa* (32^{a}/05), *kılur-ı-sa* (36^{b}/13), *kılur-sa* (15^{a}/04, 19^{b}/03), *ol-sa* (27^{b}/04), *olur-sa* (2^{b}/04), *otur-sa* (15^{b}/09), *tur-sa* (15^{b}/09), *var-ı-sa* (9^{b}/09, 14^{a}/02, 16^{a}/04), *var-sa* (15^{b}/09) vb.

Gereklilik Kipi

Gereklilik {-mAk} *gerek* ve /-se/ *gerek* yapılarıyla kurulur. Yalnız tekil 2. ve 3. kişiler için tespit edilmiştir.

1. Tekil 2. kişi /-seŋ/ gerek:

ėlt-seŋ gerek (52[a]/04), *ėt-seŋ gerek* (52[a]/04)

2. Tekil 3. kişi {-mAk} gerek:

ėlt-mek gerek (45[b]/07), *ėt-mek gerek* (29[a]/01, 40[b]/08, 45[b]/07), *kıl-mak gerek* (16[b]/13, 17[a]/04), *n'ėt-mek gerek* (2[b]/12, 29[a]/01, 40[b]/08)

METİN - ÇEVİRİ

1 [1b]

dastân-i Yûsuf ‘alayhi ’s-salâm
va hâzâ ahsanu ’l-kasasi ’l-mubârak

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilât

Taŋrı adın aŋuban girem söze
Tâ ki ėne Taŋrı’dan rahmet bize

Evvel ebde bi ’smi ’llâh Taŋrı adı
Zîre kim anuŋladur sözler tadı

3. *Dahı bir adı anuŋ Rahmân durur*
Bağşılar kullarına Ğufrân-durur

Ol Rahîm’dür rahmet ėder kulına
Şol kula kim buyruğında bulına

Görü turur her ne kılsavuz günâh
Ger kılavuz ol günâha bir kez âh

6. *Kamusın bağışlaya Rahmân durur*
Tamusın göstermeye Rahîm durur

Ol Kerîm’dür suçuŋuz sağışlaya
Bildüre size kamu bağışlaya

Vėre cö:merddür size yüce sarây
Hûrî vėre ol Rahîm degmesi ay

9. *Şükr kıluŋ Taŋrı’ya leyl ü nehâr*
Suç kıluruz suçumuz<ı> bağışlar

Hoş salavât vėrelüm Muhammed’e
Ol yazuklular gönüci Ahmed’e

Vėrür-isevüz salavât biz arı
Töküle bizden günâh ne kim varı

12. *Hem yine bizden selâm yârânlara*
Dahı ol dîn çırâğı imâmlara

İmdi bundan soŋra aŋla söz yatın
Nėcedür eydem Yûsuf hikâyetin

Nazm düzdüm bu sözi dün ü güni
Gör ki ne şîrîn hikâyetdür bunı

1 [1b]

Yusuf *selam ona* Destanı.
Bu kutlu kıssaların en güzelidir.

Tanrı'nın adını anarak söze gireyim;
Tanrı'dan da bize rahmet insin.

İlk başlangıç Tanrı adı "Allah'ın adıyla"dır;
sözlerin tadı onunladır.

3. Onun bir adı da Rahman'dır;
Gufran, kullarını bağışlayandır.

Rahim; buyruğunda bulunulan
kuluna rahmet edendir.

Her ne suç işlersek görür;
bir kez ah ettiğimiz suçu bile.

6. Rahman, herkesi bağışlayandır;
Rahim, cehennem yüzü göstermeyendir.

Kerim; suçu sayıp döküp
bildirdikten sonra hepsini bağışlayandır.

Cömerttir, size yüksek saray verir;
Rahimdir, her biri bir ay yüzlü, iri gözlü cennet kızı verir.

9. Tanrı'ya gece gündüz şükredin;
suç işleriz, suçumuzu bağışlar.

Muhammed'e, o suçluları kurtarıcı Ahmed'e,
güzel salavat verelim.

Biz güzel salavat verirsek
ne var ne yok bizden suçlar dökülür.

12. Hem sahabelere hem de
o din çırası öncülere bizden selam olsun.

Şimdi artık sözün gereğini anla;
Yusuf hikâyesi nasıldır, anlatayım.

Bu hikâyeyi gece gündüz nazma döktüm;
bunu bir gör, ne tatlı hikâyedir.

2 [2[a]]

15. *Zihî şîrîn söz Yûsuf kıssası*
Diŋleyenüŋ gide göŋli ğussası

Budur âhir kıssaların görklüsi
Kur'ân içre mushafların yazusı

İmdi diŋleŋ sözüme tutuŋ kulak
Bir söz eydem kim şek<k>erden tatlurak

18. *Var-ıdı Ken'ân'da bir server kişi*
Adı Ya'kûb kendü peyğâmber kişi

Yûsuf adlu vardı bir oğlı anuŋ
İmdi ėşit bu sözi varsa cânuŋ

Yėdi yaşında idi Yûsuf nebî
Sûratı hûb yoğ-ıdı anuŋ gibi

21. *Bir gėce yatur-iken ol düş görer*
Ėrte turur anı Ya'kûb'a sorar

Eydür ey baba yatardum bu gėce
Bir 'aceb düş görürem ėşit nėce

Eydivėr ta'bîrini anuŋ baŋa
Eydeyüm ol gördügüm düşi saŋa

24. *Gördüm ay u güneş on bir yulduz*
Secde kılurlar kamusı baŋa düz

Döndi Ya'kûb söyledi eytdi cânum
Sakla düşüŋ sözümi ėşit benüm

Olmaya kim söyleyesin dahıya
Ėşide düşüŋi saŋa kahıya

27. *Yâ oğul hoşdur senüŋ [uşbu] düşüŋ*
Saltanatla gėçiser 'ömrüŋ yaşuŋ

Hak seni sultân kılısar kamuya
On bir kardaşuŋ turısar tapuya

Yorar-iken Yûsuf'a uşbu sözi
Ya'kûb'uŋ ėşitdi ol ögey kızı

2 [2a]

15. Yusuf kıssası öyle tatlı bir hikâye ki
dinleyenin gönül gamı gider.

Kur’an içinde sayfalarca yazılan
kıssaların en güzeli budur.

Şimdi dinleyin, sözüme kulak verin;
şekerden daha tatlı bir hikâye anlatayım.

18. Kenan’da ileri gelen bir kişi vardı;
adı Yakup, kendisi de peygamberdi.

Onun Yusuf adlı bir oğlu vardı;
canın varsa şimdi bu hikâyeyi dinle.

Yusuf peygamber yedi yaşındaydı;
görünüşü güzeldi, güzellikte onun gibisi yoktu.

21. Bir gece yatarken düş gördü;
sabahleyin kalkıp onu Yakup’a sordu.

Anlatmaya başladı: “Ey baba, bu gece yatıyordum;
bir acayip düş gördüm, nasılmış, dinle.

O gördüğüm düşü sana anlatayım da
onun yorumunu bana yapıver.

24. Ay, güneş ve on bir yıldız gördüm;
hepsi birden bana boyun eğmedeler”

Yakup döndü: “Canım!” dedi.
“Sözümü dinle, düşünü sakla.

Sakın başkasına anlatma.
Düşünü duyar, seni sıkıntıya sokar.

27. Ey oğul, senin bu düşün hayırlıdır.
Yaşın, yaşayışın hakanlıkla geçecektir.

Allah seni insanlara hakan edecek;
on bir kardeşin, hizmetine girecektir”

Yusuf’a bu rüyayı yorarken
Yakup’un üvey kızı işitti.

3 [2b]

30. *Yûsuf peyğâmber nėce düş gördügin*
Yâhu Ya'kûb anı gine yorduğın

Yûsuf'uŋ kardaşlarına degürür
Gördi yoruldı nėce haber vėrür

Çün ėşitdiler bular uşbu düşi
Taŋlaşur 'acebleşürler bu işi

33. *Eytdiler sultân olursa ol bize*
Buyruğ ėdiser dur[ur] kamumuza

'Âr degül-mi turavuz tapusına
Yâ varavuz biz anuŋ kapusına

Anı ündep bunda soralum düşin
Bize ol hod eydivėrür gör[m]üşin

36. *Bilelüm ahvâlin anuŋ belgülü*
Götürelüm aradan fitne kılu

İndediler Yûsuf'ı getürdiler
Çevresinde Yûsuf'uŋ oturdılar

Eytdiler kim nėce gördüŋ düşi sen
Gördügüŋ düşi gerek kim eydesen

39. *Nėce gördüŋ düşüŋi gėçen gėce*
Yâ nėce yordı düşüŋ babaŋ koca

Vėrdiler and düşüŋi dėgil dėyü
Eyle ma'lûm anı bize söyleyü

Eyle kim gördi-y-idi eytdi düşin
Eytdiler n'ėtmek gerek bunuŋ işin

42. *Düşi bunuŋ toğru gel<ür>se n'ėdevüz*
Eytdiler gelüŋ bunı öldürevüz

Kamu tedbîr ėtdiler öldürmege
İmdi dilerler aluban gitmege

Ėltdiler Yûsuf'ı Ya'kûb katına
Söylediler sözlü sözin yatına

3 [2b]

30. Hem Yusuf'un nasıl düş gördüğünü
hem de Yakup'un onu sonra yorduğunu

Yusuf'un kardeşlerine ulaştırdı;
ne gördü, neye yoruldu, anlattı.

Onlar bu düşü işitince
şaşırdılar, bu işi hayretle karşıladılar.

33. Şöyle konuştular: "O bize sultan olursa
hepimize buyuracak.

Biz onun kapısına varacağız;
hem de hizmetine gireceğiz, olacak iş mi?

Onu buraya çağıralım, düşünü soralım;
o da bize gördüğünü anlatsın.

36. Onun durumunu iyice bilelim.
Bir bahane uydurup aradan kaldıralım" dediler.

Yusuf'u çağırıp getirdiler;
çevresinde oturdular:

"Nasıl düş gördün?
Gördüğün düşü anlat bakalım" dediler.

39. "Dün gece nasıl düş gördün;
yaşlı baban düşünü nasıl yordu?

Düşünü bize aç;
onu bize enine boyuna anlat" diye sıkıştırdılar.

Gördüğü düşü anlatınca
"Bunu ne yapmak gerek" diye düşündüler.

42. "Bunun düşü doğru çıkarsa ne yaparız?
Gelin, bunu öldürelim" dediler.

Hepsi öldürmeye karar verdiler.
Hemen alıp gitmek istediler.

Yusuf'u Yakup'un yanına götürdüler.
Diyeceği olan sözünü öbürüne anlattı.

4 [3[a]]

45. *Eytdiler biz giderüz avın dapa*
Dilerüz Yûsuf bile gele ata

Ya'kûb eydür diŋleŋüz uşbu sözi
Düşüm ol[d]ur görürem on bir kozı

Güder-iken kozılarum tağılur
Arasında körpe kozım kurd alur

48. *İmdi korkaram düşüm<den> gėrü görem*
Gördügüm düşden dahı kayğu yėrem

Siz varasız dümügesiz oyına
Korkaram kim Yûsuf'uma kurt yöne

Döndi bunlar söyledi eytdi baba
Biz var-iken kurd anı kaçan kapa

51. *Biz varuruz Yûsuf'uŋ bilesine*
Kurd mı gelür Yûsuf'uŋ yöresine

Ya'kûb ėşitdi anı âh eyledi
Turdı yėrinden ėşit kim n'eyledi

Yûsuf'uŋ başını yur öper kucar
Gözlerini sürmeler mâverd saçar

54. *Yûsuf'uŋ bağlar kuşak berk bėline*
Vėrdi kardaşları elin eline

Yûsuf'ı bunlara ısmarlar katı
İmdi ne kılur ėşit Hak kudreti

Yûsuf'ı kardaşları aldı gider
Vėr salavât eydeyüm varup n'ėder

57. *Gider-iken kamusı tanışdılar*
Öldürelüm dėyüben and içdiler

Öldürüp tevbe kılalum kamumuz
Yarlığaya suçumuz Çalab'umuz

Gėrü eve gelicek ağlayalum
Yûsuf'ı kurd kapdı baba dėyelüm

4 [3a]

45. “Baba biz ava gidiyoruz;
Yusuf da bizimle gelsin” dediler.

Yakup: “Bu sözü dinleyin;
düşüm şudur: On bir kuzu görüyorum.

Güderken kuzularım dağılıyor;
içinde körpe kuzuyu kurt alıyor.

48. Şimdi korkarım, düşümü aynen görürüm;
gördüğüm düşten de kaygılanırım.

Siz gidersiniz, oyuna dalarsınız;
korkarım, Yusuf’uma kurt gelir” dedi.

Onlar dönüp “Baba,
biz varken kurt onu nasıl kapar?

51. Biz Yusuf’un yanına varırız;
Yusuf’un yanına kurt mu yanaşabilir” dediler.

Yakup bunu duydu, bir ah çekti;
yerinden kalktı, dinle bak, ne yaptı?

Yusuf’un başını yıkadı, öptü, kucakladı;
gözlerini sürmeledi, gül suları saçtı.

54. Yusuf’un beline sıkı bir kuşak bağladı.
Elini kardeşlerinin eline verdi.

Yusuf’u bunlara sıkıca tembihledi.
Şimdi gör bak, Allah’ın kudreti ne yaptı?

Kardeşleri Yusuf’u alıp gittiler.
Dua et de, gidip ne yaptıklarını anlatayım.

57. Giderken hepsi ağız birliği edip
“Öldürelim!” diye ant içtiler.

“Hepimiz öldürelim, tövbe edelim;
Tanrı’mız suçumuzu bağışlar.

Sonra eve gelince ağlayalım;
‘Yusuf’u kurt kaptı, baba!’ diyelim”

5 [3b]

60. *Uşbu düzgün düzdiler yolca gidü*
İçdiler and kamu kavlin berkidü

Ya'kûb'uŋ ögey kızı Dünye hâtûn
Görklü-y-idi pârsâ sözi bütün

Sever-idi Yûsuf'ı n'ėdem anı
Geldi sordı Ya'kûb'a Yûsuf kanı

63. *Ya'kûb eydür kardaşları aldılar*
Tefârüce geyik ata vardılar

Şimdi tolundı[lar] uş henü:z dahı
Yöri ardından baŋa Yûsf'ı ohı

Dünye yügürdi yėtüben çağıru
Eytdi varma yâ Yûsuf döngil dėyü

66. *Yûsuf eydür dönmezem Taŋrı hakı*
Varuram bunlaruŋ-ıla ben dakı

Yûsuf'ı kardaşları aldı gider
Dünye döndi ağlayu feryâd ėder

Çünki bir tağ aşdılar tolundılar
Ėşid imdi Yûsuf'a ne kıldılar

69. *Vurdılar anı götürmişken yėre*
Ussı gitdi turdılar kamu yöre

Ussı geldi başına açdı gözin
Rûbîl dapa sığındurdı kend' özin

Dahı Rûbîl Yûsuf'ı urdı yüze
Şöyle urdı kim ne-dėyem ben size

72. *Dahı Şem'ûn kasd ėder öldürmeğa*
Öldürüben dönüp eve varmağa

Kaçup ol birine Yûsuf sığınur
Ol dahı şöyle urur kim uğunur

Yine döner yalvarur ol birine
Ol dahı urur ne beŋzer birine

5 [3b]

60. Yol boyu tuzak kurdular;
hepsi sözünü sağlamlaştırarak ant içti.

Yakup'un üvey kızı Dünya hatun
güzeldi; özü de sözü de birdi.

Gel gelelim, Yusuf'u severdi.
Yakup'a geldi: "Yusuf nerede?" diye sordu.

63. Yakup: "Kardeşleri aldılar;
gezmeye, av avlamaya çıktılar" dedi.

"Daha yeni şimdi kayboldular işte.
Ardından koş, Yusuf'u bana çağır"

Dünya, yetişip çağırmak için koştu:
"Yusuf, gitme dön!" diye bağırdı.

66. Yusuf: "Allah için dönmem;
ben de bunlarla giderim" dedi.

Kardeşleri Yusuf'u alıp gittiler.
Dünya da ağlaya inleye geri döndü.

Bir dağ aşıp gözden kayboldular.
Dinle şimdi bak, Yusuf'a ne oyunlar oynadılar!

69. Kaldırıp yere vurdular.
Aklı başından gitti, hepsi çevresine üşüştü.

Aklı başına geldi, gözünü açtı.
Kendisini Rubil'e zor attı.

Rubil de Yusuf'u yere vurdu.
Öyle bir vurdu ki anlatmak imkânsız.

72. Şem'un da öldürdükten sonra
dönüp eve gitmeye yeltendi.

Yusuf da koşup öbürüne sığındı.
O da öyle bir vurdu ki bayıldı.

Yine döndü, öbürüne gitti.
O da öyle bir vurdu ki hiçbirininkine benzemedi.

6 [4a]

75. *Bildi Yûsuf bunlaruŋ n'ėttügini*
Bunlar öldürmege kasd ėtdügini

Bu kez aŋsuzdan güler Yûsuf nebî
Gülmedi 'ömrinde hėç anuŋ gibi

Yahûd' eydür neye güldüŋ key ulu
Eyt baŋa bildür ne tuyduŋ bahtlu

78. *Yûsuf eydür kim babam şol vakt size*
Ne dėdi ısmarladı kamuŋuza

Bir sığıncak sandum id'içümde ben
Gelür-iken sizüŋ-ile bunda ben

Kişinüŋ kim bunca kardaşı ola
Yâ anuŋ bunca bile ėşi ola

81. *Kardaşa kardaş dėdüm nite kıya*
Bu hayâl gėçdi içümden ey uya

Çün ėşitdi Yahûda uşbu sözi
Kıldı âh Yûsuf'a gövündi özi

Bėrü gel dėr Yûsuf'a korkma dahı
Ben seni öldürmeyem Taŋrı hakı

84. *Çün-kim ėşitdi Yahûda'nuŋ sözin*
Aŋa sığındurdı Yûsuf kend' özin

Çünki kardaşları gördiler anı
Eytdiler Yahûda'ya anduŋ kanı

And içdüŋ anduŋı nėçün sıduŋ
Yėg-idi-key anduŋı sımayaduŋ

87. *Döndi eydür bize bu iş hoş degül*
Kardaşını öldüren kardaş degül

Ger kılursaŋuz bunı siz dünyâda
Bırağa Taŋrı sizi yarın oda

Kalasız tamu dibinde siz ebed
Kılmaya hergiz size kimse meded

6 [4a]

75. Yusuf bunların ne yapmak istediklerini;
öldürmeye kastettiklerini anladı.

Bu kez Yusuf peygamber ömründe hiç gülmediği gibi
ansızın gülmeye başladı.

Yahuda: "Niye çok çok güldün;
söyle bana, anlat, gülünecek ne duydun?" dedi.

78. Yusuf: "Hani babam beni size emanet ettiği zaman
hepinize ne demişti?" dedi.

"Ben sizinle buraya gelirken
içimde sığınılacak bir yer sanmıştım.

Bir kimsenin bunca kardeşi olsun
ya da bunca yanında arkadaşı olsun da

81. kardeş kardeşe nasıl kıyar diye düşünmüştüm;
içimden bu hayali geçirmiştim, ya işte kardeş" dedi.

Yahuda bu sözü işitince
Yusuf için içi yandı, bir ah etti.

Yasuf'a: "Beri gel, artık korkma;
Allah var, ben seni öldürmeyeceğim" dedi.

84. Yusuf, Yahuda'nın bu sözünü işitince
kendisi ona sığındı.

Kardeşleri onu görünce
"Yahuda, andın ne oldu?

Hani ant içmiştin, andını niçin bozdun?
Andını bozmasaydın daha iyiydi" dediler.

87. Dönüp "Bu bize yakışmaz;
kardeşi öldüren kardeş olmaz.

Siz bunu dünyada yaparsanız;
Tanrı da yarın sizi ateşe atar.

Cehennemin dibinde sonsuza kadar kalırsınız;
hiç kimse size yardım etmez.

7 [4b]

90. *Tevbe kıluŋ bu işe gelüŋ yola*
Yoksa Taŋrı'dan gelür size belâ

Döndiler Yahûda'ya söylediler
Ko anı biz öldürevüz dėdiler

Yahûd' eydür sözümi diŋleŋ uya
Bırağalum Yûsuf'ı biz kuyuya

93. *Anda ol gide [vü] siz kurtulasız*
Kim ne hâcet siz bunı öldüresiz

Oldı râzî kamusı gördi savâb
Kimse döndürmedi ol söze cevâb

Saldılar Yûsuf'ı tėz bir kuyuya
İmdi ėşit n'ėtdiler aŋa uya

96. *Geldi Şem'ûn Yûsuf'ı urdı yüze*
Tėz çıkargil tonuŋı vėrgil bize

Yûsuf eydür aŋa ey katı yürek
Ölürem ton[um]ı koy kefen gerek

Geldi Zâbîl tutdı elin yėre kor
Yahûda'ya döndi Yûsuf yalvarur

99. *Yahûda eydür takuŋ ip bėline*
Tâ ki Yûsuf ėne kuyu dibine

Yûsuf'uŋ var tonını çıkardılar
Dahı bėline bir ipi takdılar

Yûsuf'ı bırakdılar derin kuyu
Kesdiler urğanını ölsün dėyü

102. *Buyruk oldı Cebre'îl tėz ėn yėre*
Komağıl Yûsuf'ı ki yėre ėre

Kuyu içinde aŋa eyle orun
Eyle uçmakdan aŋa hoş hulle ton

Cebre'îl ėndi yėre tutdı anı
Egnine gėyürdi ol hulle tonı

7 [4b]

90. Bu işten vazgeçin, yola gelin;
yoksa Tanrı'dan size bela gelir" dedi.

Yahuda'ya dönüp
"Bırak onu, biz öldürelim" dediler.

Yahuda: "Arkadaşlar, sözümü dinleyin;
Yusuf'u bir kuyuya atalım.

93. O orada kalır, siz de kurtulursunuz;
sizin bunu öldürmenize gerek yok ki" dedi.

Hepsi kabul ettiler, doğru buldular;
kimse bu söze karşı çıkmadı.

Hemencecik Yusuf'u bir kuyuya attılar;
dinle bak arkadaş, şimdi ne yaptılar?

96. Şem'un geldi, Yusuf'un yüzüne vurdu.
"Hemen elbiseni çıkar, bize ver" dedi.

Yusuf ona: "A katı yürekli;
ölünce kefen gerek, giyeceğimi bırak" dedi.

Zabil gelip elini tuttu, yere koydu;
Yusuf yalvararak Yahuda'ya döndü.

99. Yahuda: "Beline ip takın;
Yusuf'u kuyunun dibine indirsin" dedi.

Yusuf'un giyeceklerini çıkarıp
beline bir ip bağladılar.

Yusuf'u derin kuyuya bıraktılar;
urganını da ölsün diye kestiler.

102. Cebrail'e "Çabuk yere in;
Yusuf'un yere inmesine izin verme.

Hemen kuyu içinde bir yer yap;
cennetten ona güzel don gömlek getir" diye buyruk oldu.

Cebrail yere indi, onu tuttu;
sırtına o donu ve gömleği giydirdi.

8 [5[a]]

105. Bu yėrde sehv varmış sözümüze
Eydelüm ol kuyunuŋ vasfın size

Anı kim kazduğını eydem size
Vėr salavât tut kulak uşbu söze

Kâfirlerde bir kâfir adı Şeddâd
Kazmış-ıdı ol kuyuyı ibni ‘Âd

108. Ol zamânuŋ Hûd idi peyğâmberi
Vėr salavât müzdine anuŋ arı

Şît kitâbın okır-ıdı dün gün ol
Bildürürdi bilmeyene toğru yol

Okur-iken bilmiş-idi ol meger
Yûsuf’uŋ görkin Çalab aŋa öger

111. ‘Âşık oldı Yûsuf’uŋ sıfâtına
Ârzûlardı kim baka sûratına

El götürdi du’â kıldı<lar> geŋsüzin
Dilerem yâ Rab görem Yûsuf yüzin

Hak Çalab’dan geldi ün ėn kuyuya
Otur anda kulluk eyle Taŋrı’ya

114. Şol kadar kim biŋ iki yüz yıl ola
Göresin Yûsuf yüzin anda gele

Kuyu içinde ėner ol oturur
Taŋrı buyruğın yėrine getürür

Her gün uçmakdan aŋa bir nâr ėner
Karşusında bir latîf kandîl yanar

117. Hûd oturdı biŋ iki yüz yıl tamâm
Geldi aŋa Yûsuf ‘aleyhi ’s-selâm

Çünki gördi Hûd anı turdı örü
Eytdi yâ Yûsuf kayurma gel bėrü

Allâh’umdan diledüm seni görem
Biŋ iki yüz yıl [ğam u] ğussaŋ yėrem

8 [5a]

105. Bu arada sözümüzde bir yanılma olmuş;
biraz o kuyunun nasıl olduğunu size anlatalım.

Onu kimin kazdığını size anlatayım.
Salavat ver, bu söze kulak kabart.

Kâfirlerden Ad oğlu Şeddad adlı bir kâfir vardı;
o kuyuyu kazmıştı.

108. O zamanın peygamberi Hud idi.
Onun sevabına bir salavat ver.

Gece gündüz Şit'e inen sayfaları okurdu;
bilmeyene doğru yolu anlatırdı.

Okurken meğer Yusuf'un yakışıklılığını;
Tanrı'nın ona Yusuf'u övdüğünü bilmesin mi?

111. Yusuf'un sıfatlarına vuruldu.
Suratına bakmayı canı istedi.

Birden el açıp yalvardı;
"Ya Rabbi, Yusuf'un yüzünü görmek isterdim" dedi.

Hak Tanrı'dan "Kuyuya in;
orada otur, Tanrı'ya kulluk eyle.

114. Bin iki yüz yıl geçer;
Yusuf oraya gelir, yüzünü görürsün" diye ses geldi.

Tanrı'nın buyruğunu yerine getirir;
kuyunun içine iner, oturur.

Her gün cennetten ona bir ateş iner;
karşısında ince bir kandil yanar.

117. Hud, tam bin iki yüz yıl oturdu.
Yusuf *selam olsun* ona geldi.

Hud onu görür görmez ayağa kalktı:
"Ey Yusuf, üzülme, beri gel.

Allah'ımdan seni görmeyi istemiştim;
bin iki yüz yıl içim içimi yemiştim.

9 [5b]

120. *Bir kitâbda okımışdum ben anı*
Ârzûlardum görmege dün gün seni

Çünki gördüm şükr ü minnetdür aŋa
Görmege ėrdürdi kim seni baŋa

Eytdi <yâ> Yûsuf Taŋrı'dan bil bu işi
Kılmaya kardaşlaruŋ yavuz işi

123. *Uşbu iş kim geldi saŋa eyle bil*
Bundan ötrü dur Çalab'a secde kıl

Bunı dėr Yûsuf'ı öper kucar
Düşer ölür cânı gevdeden uçar

Çünki Hûd ol kuyuda düşer ölür
Buyruk olur Cebre'îl anda gelür

126. *Cebre'îl dėr yâ Yûsuf kayurma sen*
Sen gerek kim pâdşâlık ėdesen

Böyle dėdi Cebre'îl gitdi işe
Kaldı Yûsuf göŋli tolu endîşe

İmdi geldüm yine bir hikâyete
N'eyledi kardaşları ėşit ata

129. *Bir boğazladılar oğlak kanına*
Yûsuf'uŋ bulaşdurdılar tonına

Gelüŋ imdi dėdiler and içelüm
Bir uğurdan varıcak ağlaşalum

Eydelüm kurt kapdı Yûsuf'ı ata
Biz tağılmışduk geyige ok ata

132. *Yolda meger var-ıdı bir key ağaç*
Ya'kûb anda oturırdı susuz ac

Ey 'aceb kaçan gele Yûsuf dėyü
Yokarudan geldi ün seb'în dėyü

Ya'kûb eydür bu seb'în yıl-mı ola
Yâhu<d> yėtmiş gün-mi Yûsuf'um gele

9 [5b]

120. Ben bunu bir kitapta okumuştum;
gece gündüz seni görmeyi istiyordum.

Madem gördüm, ona şükür ve minnet olsun.
Çünkü seni bana görmeye ulaştırdı” dedi.

“Ey Yusuf, bu işi Tanrı’dan bil.
Kardeşlerin suç işlememiştir.

123. Sana gelen bu işten ötürü
kalk da Tanrı’ya secde et” dedi.

Hem bunu der hem de Yusuf’u öper kucaklar;
hemen oracıkta düşer ölür, canı gövdeden uçar.

Hud o kuyuda düşüp ölünce
buyruk olup Cebrail oraya gelir.

126. Cebrail: “Ey Yusuf, üzülme;
öyle olacak ki sen padişahlık bile yapacaksın” der.

Cebrail böyle dedi, işine döndü;
Yusuf ise gönlü düşüncelerle dolu kaldı.

Şimdi yine bir hikâyeye geldim.
Kardeşleri ona ne yaptı, dinle baba.

129. Bir oğlak boğazladılar, kanını;
Yusuf’un gömleğine bulaştırdılar.

“Gelin, şimdi ant içelim;
hep birlikte gidip ağlaşalım” dediler.

“Baba, biz ava ok atmaya dağılmışken
Yusuf’u kurt kaptı” diyelim.

132. Meğer yolda büyük bir ağaç vardı;
Yakup orada aç susuz bekliyordu.

“Ah, acaba Yusuf ne zaman gelir” derken
yukarıdan “Yetmiş” diye ses geldi.

Yakup, “Yusuf’umun gelmesi için
bu yetmiş yıl mı olur yoksa yetmiş gün mü?” dedi.

10 [6a]

135. Yıl-mı yėtmiş bilmezem Yûs’f’um gėçe
Yâhu<d> yėtmiş gün aramuzda gėçe

Bir kavülde var<dur> dahı geldi bir ün
Kırk yıldan soŋra gör andan avun

Turdı evine gider ol kayğulu
Gözlerinden yaş töker tolu tolu

138. Çünki vardı girdi Ya’kûb evine
Geldi bir ün daşradan kulağına

Yûsuf’uŋ kardaşları ėrişdiler
Bir uğurdan kapuda çağrışdılar

Eytdiler kim yâ baba Yûsuf kanı
Ğâfil olduk kurd yėdi âhir anı

141. Çün ėşitdi bunı Ya’kûb’uŋ özi
Toldı yaş ağladı iki gözi

Düşdi Ya’kûb ussı gider uğunur
Kamu kardaşları gögsin dögünür

Ussı geldi başına açdı gözin
Eytdi kanı Yûsuf’um kesüŋ sözin

144. Bir uğurda kamusı söylediler
Yûsuf’ı kurd kapdı baba dėdiler

Bize inanmaz-ısaŋ bak tonına
Gör tonın nėce bulaşmış kanına

Ya’kûb eydür baŋa vėrüŋ göŋlegi
Göreyüm göŋlegi dėreyüm ögi

147. Vėrdiler aldı eline ol hoca
İstedi ol göŋlegi uçdan uca

Gördi göŋlek büs-bütün yırtuğı yok
Âh kıldı ağladı dögündi çok

Eytdi siz yitürdüŋüz ol oğlanı
Pes kanı tonında kurduŋ nişânı

10 [6a]

135. Bilmem Yusuf'um, aramızda yetmiş yıl mı
yoksa yetmiş gece gündüz mü geçer.

Bir sözde de "Kırk yıl sonra gör de avun"
diye bir ses geldi, derler.

Kalkıp üzgün üzgün evinin yolunu tutar;
gözlerinden dolu dolu yaşlar döker.

138. Yakup evine varıp girince
dışarıdan kulağına bir ses çalındı.

Yusuf'un kardeşleri geldiler;
bir ağızdan kapıda bağrıştılar:

"Baba, Yusuf ne oldu biliyor musun?
Boş bulunduk, sonunda kurt onu yedi!" dediler.

141. Yakup bunu bizzat duyunca
iki gözü yaşla doldu, ağladı.

Yere düştü, kendisinden geçti, bayıldı.
Kardeşlerinin hepsi göğsünü dövdü.

Aklı başına geldi, gözünü açtı:
"Sözü kesin, Yusuf'um hani?" dedi.

144. Hepsi bir anda konuşup
"Baba, Yusuf'u kurt kaptı.

Bizlere inanmazsan gömleğine bak;
gömlek nasıl kana bulaşmış, gör" dediler.

Yakup: "Gömleği bana verin;
gömleği göreyim de aklımı başıma dereyim" dedi.

147. Verdiler, o hoca da eline aldı;
gömleği baştan başa yokladı.

Gömleğin en ufak bir yırtığının bile olmadığını gördü.
Ah etti, ağladı, çok dövündü.

"O çocuğu siz yok ettiniz.
Hani gömlekte kurdun izi, peki nerede?

11 [6b]

150. *Varuŋ avlaŋ kurdı getürüŋ baŋa*
Yûsuf'ı yėdi-mi sora<yı>m ben aŋa

Yohsa getürmezseŋüz ol kurdı siz
Du'â kılam kamu helâk olasız

Varuŋ avlaŋ getürüŋ kurdı ele
Yohsa Taŋrı'dan gele size belâ

153. *Vardılar avlayu birin tutdılar*
Kanı ağzı yöresine sürtdiler

Boynı bağlu Ya'kûb'a getürdiler
Yûsuf'ı yėyen bu kurddur dėdiler

Ya'kûb ol kurda sorar Yûsuf kanı
Sen-mi yėdüŋ eyt baŋa ol oğlanı

156. *Vėrdi dil Hak Taŋrı kurda söyledi*
Vėrdi selâm Ya'kûb'a tap'eyledi

Eytdi yâ Ya'kûb nebîsin sen oyan
Kılmaya peyğâmberler buhtân

Eytdi destûr vėr baŋa tâ kim varam
Ne ki kurd var kamu bunda getürem

159. *Ne yėdüm ben ne yėdi onlar anı*
Bilmezem kim Yûsuf'uŋ senüŋ kanı

Gerek-ise and içem kim yėmedüm
Doğru eytdüm saŋa yalan dėmedüm

Ben dahı 'iyâllerümden azmışam
Gėce gündüz hasretinden yanmışam

162. *Anı isterdüm tutuldum yâ resûl*
Eyle âzâd beni sözüm kıl kabûl

Ėtdi âzâd kurdı vardı işine
Düşdi Ya'kûb Yûsuf'uŋ teşvîşine

Gėce gündüz ağlamak oldı işi
Sėl gibi akar anuŋ gözi yaşı

11 [6b]

150. Gidin, kurdu yakalayıp bana getirin.
Yusuf'u yedi mi ona ben sorayım.

Yoksa o kurdu siz getirmezseniz
el açıp yalvarırım, hepten helak olursunuz.

Gidin, kurdu ele geçirip getirin;
yoksa Tanrı'dan size bela gelir" dedi.

153. Gittiler, birini yakalayıp tuttular.
Ağzının çevresine kan sürdüler.

Boynu bağlı olarak Yakup'a getirdiler.
"Yusuf'u yiyen bu kurttur" dediler.

Yakup o kurda "Yusuf nerede,
o çocuğu sen mi yedin, bana söyle?" diye sorar.

156. Hak Tanrı kurda dil verdi, söyledi.
Yakup'a selam verdi, hürmet eyledi.

"Ey Yakup, sen nebisin, gözünü aç;
peygamberler yalan söylemez.

İzin ver bana gideyim de;
ne kadar kurt var hepsini buraya getireyim.

159. Ben de onlar da onu yemedik;
senin Yusuf'unun nerede olduğunu da bilmem.

Gerekirse 'Yemedim!' diye ant içeyim.
Sana yalan değil doğru söyledim.

Ben de yavrularımdan ayrılmışım;
gece gündüz özlemine yanmışım.

162. Ey elçi, onu aramaktaydım, yakalandım;
sözümü dinle, beni sal" dedi.

Kurdu salıverdi, o da işine gitti;
Yakup da Yusuf'un karmaşasına düştü.

Gece gündüz işi ağlamak oldu;
gözünün yaşı sel gibi akardı.

12 [7a]

165. *İmdi diŋleŋ vėreyüm size haber*
Bir bezergân vardı Mısır'da meger

Bir gėce yatur-iken ol düş görür
Anı ta'bîr bilene varur sorar

Ken'ân ėllerinde gördüm dėr özüm
'Âd kuyusında görürem kend' özüm

168. *Görürem ėner güneş gökden yėre*
Dür yağar ışık düşer kamu yėre

Ol güneş gėrü yakamdan tėz çıkar
Dür dėrerem bu gözüm şöyle bakar

Aŋa mu'abbir eydür keydür işüŋ
İki altun vėr baŋa yoram düşüŋ

171. *İki altunı vėrür yorar düşin*
Eydi vėrür ol düşinüŋ güneşin

Eydür ol kim anda gördüŋ sen ayık
Gün ėnerdi üstüŋe anda bayık

Dür yağardı sen dėrerdüŋ ey yarâ
Ol arada Taŋrı maksûduŋ vėre

174. *Bir kul alasın ucuz anda satun*
Görklü ola imrene seve cânuŋ

Satıcak şöyle satasız ol kulı
Yėtmeye bahâsına Mısr'uŋ mâlı

Ulu devletdür saŋa uşbu düşüŋ
İmdi tur var ol yaŋa hoşdur işüŋ

177. *Yarak ėtdi ol hoca turdı gider*
Gitdiler Ken'ân dapa gör kim n'ėder

Söz üküşdür çünki vardı kuyuya
İmdi diŋle ol bezergân n'eyleye

Çünki kondı bir sâ'at oturdılar
Hoca buyurdı ki hon getürdiler

12 [7a]

165. Şimdi dinleyin size haber vereyim.
Meğer Mısır'da bir tüccar varmış.

O bir gece yatarken düş görmüş.
Gidip onu düş yormasını bilene sormuş:

"Kendimi Kenan ilinde gördüm;
kendimi Ad kuyusunda görüyorum.

168. Gökten yere güneş iniyor;
her yere inciler, ışıklar düşüyor.

O güneş sonra hemen yakamdan çıkıyor;
gözüm şöyle bakıyor, inci topluyorum"

Düş yorucu ona "Senin işin çok;
iki altın ver de düşünü yorayım" der.

171. İki altını verir, düşünü yorar;
o da düşündeki güneşin ne anlama geldiğini anlatır:

"Sen orada açıkça gördün ki;
güneş üzerine batardı.

Ey arkadaş, inci yağardı, sen de toplardın;
o arada Tanrı dileğini verirdi.

174. Orada ucuza bir köle satın alacaksın;
yakışıklı olacak, imreneceksin, canın sevecek.

O köleyi satarken öyle satın ki;
değerine Mısır'ın malı yetmesin.

Bu düşün sana büyük bir kutluluktur;
şimdi kalk oraya git, işin güzeldir"

177. Tüccar hazırlandı, kalktı gitti;
Kenan'a gittiler, bak ne yaptı?

Söz çoktur, kuyuya varınca
o tüccarın ne yaptığını dinle.

Konakladıkları zaman bir saat kadar oturdular;
tüccar buyurdu, sofra getirdiler.

13 [7^b]

180. *Kullarına buyurur kamu turuŋ*
Düşümüŋ ta'bîrini isteŋ buluŋ

Kamusı turd' isteyü vardı yöre
Hoca dahı çevrünür kuyu yöre

Yokarudan geldi ün sabr eylegil
Elli yıldan soŋra gelgil istegil

183. *Bulasın istedügüŋ gire ele*
Bunı ėşidür hoca girür yola

Bunuŋ üzre çünki elli yıl olur
Ol hoca ol kuyuya yana gelür

Çevre konar ol kuyu yöresine
Kul karavaş çok kumâş bilesine

186. *Kullarına su getür dėr buyurur*
İki kul şol-dem kuyuya yügürür

Birinüŋ adı Beşîr bir<i>nüŋ Mâmîl
Adları budur bularuŋ aŋlağıl

Beşîr urğan ėndürür ol kuyuya
Taldurur Mâmîl koğa anda suya

189. *Kuyuda geldi Yûsuf'a Cebre'îl*
Kim selâm vėrdi yâ Yûsuf eyle bil

Oldı destûr tur yapuş bu urğana
Çık kuyudan tesbîh eyle Sübhân'a

Ziy ki geldi bu arada bu haber
Güzgüye bakdı-y-ıdı Yûsuf meger

192. *Sûratın görür aŋa kalur 'aceb*
Ziy yaratmış dėr beni ol ferd Rab

Kul mısam bahâmı kim yėtüredi
Beni gören var mâlın yitüredi

Bu söz-idi Yûsuf'a belâ ėden
[Anı] kem nesneye satup var ėden

13 [7b]

180. Uşaklarına “Hepiniz kalkın;
düşümün yorumunu arayın, bulun” diye buyurur.

Hepsi kalktı, çevreyi aramaya koyuldu;
tüccar da kuyunun yöresinde dolandı.

Yukarıdan “Şimdi dur;
elli yıl sonra gelip ara bul.

183. Aradığını bulacak, ele geçireceksin” diye ses geldi.
Tüccar bunu duyar, yola koyulur.

Bunun üzerine elli yıl olur.
O tüccar kuyuya yine gelir.

O kuyunun yöresine çepeçevre konaklar.
Yanında uşaklar, hizmetçiler, pek çok kumaş da vardır.

186. Uşaklarına “Su getirin!” diye buyurur.
O an iki uşak kuyuya seğirtir.

Birinin adı Beşir, birinin Mamil’dir.
Bunların adları budur, anla.

Beşir o kuyuya urgan salar;
Mamil orada kovaya su doldurur.

189. Kuyuda Yusuf’a Cebrail geldi;
selam verdi ve “Ey Yusuf, bil ki” diye söze başladı.

“İzin verildi, kalk bu urgana yapış;
kuyudan çık, Sübhan’ı eksikliklerden uzak tut” denildi.

Ne güzel, bu arada bu haber geldi;
meğer Yusuf aynaya bakmıştı.

192. Suratını görür, buna şaşar;
“O tek Rab beni ne güzel yaratmış.

Kul olsaydım değerimi kim karşılayabilirdi?
Beni gören bütün malını yitirirdi” der.

Yusuf’un başına iş açan bu;
onu az bir değere satıp var eden bu söz idi.

14 [8a]

195. *Şunca kıldı dėdügi benem aŋa*
Uşbu söz ‘ibret yėter saŋa baŋa

Ol kuyuda geldi aŋa Cebre’îl
Eytdi Yûsuf imdi çok bahâŋı bil

Yûsuf ol-dem urğana yapışdı hoş
Tartdılar çık<ar>dı<lar> kuyudan ol hamûş

198. *Çünki Mâmîl Yûsuf’uŋ yüzin görür*
Beşîr dapa dönübeni çağırur

Mâmîl eydür yâ Beşîr hâzâ ğulâm
Bir oğlandur kim yüzi bedr-i tamâm

Dėdiler kullar bunı bir birine
Hocamuzuŋ düşi geldi yėrine

201. *Kuyudan çıkdı sanasın ay durur*
Yüzin[i] gören kişi ziy bay durur

Muştuladılar Yûsuf’ı ol ere
Geldi gördi gitdi ‘aklı ey yârâ

Ussı geldi başına diŋle n’ėder
Yûsuf’uŋ tutar elin alur gider

204. *Ėledürler Yûsuf’ı hem odağa*
Yûsuf’uŋ kardaşları çıkmış<dı> tağa

Gördiler kim kâf<i>le konmış kuyuya
Yügrüşüben yėte<r>ler ol araya

Eytdiler bir kulumuz vardı bizüm
Size gelmiş diŋleŋüz doğru sözüm

207. *Gizlemeŋüz vėrüŋüz anı bize <bize>*
Yoksa belâ eylerüz şimdi size

Gizlemişken Yûsuf’ı çıkardılar
Hürmetini sakınur korkar bular

Çünki Yûsuf yüzini gördi bular
Dillerince Yûsuf’a söylediler

14 [8a]

195. Benim demesi ona böyle yaptı;
bu söz ibret olarak sana bana yeter.

Cebrail o kuyuda ona geldi:
“Yusuf, şimdi kıymetini iyi bil” dedi.

Yusuf o an urgana güzelce yapıştı;
sessizce kuyudan çekip çıkardılar.

198. Mamil Yusuf’un yüzünü görür görmez
Beşir’e doğru dönüp seslendi.

Mamil: “Ey Beşir, bu bir köle;
yüzü dolunay olan bir oğlandır” dedi.

Kullar birbirine:
“Efendimizin düşü yerine geldi” dediler.

201. Kuyudan çıktı, ay sanırsın;
yüzünü gören kişi, ne zengindir.

Yusuf’u o adama müjdelediler;
geldi, gördü, kendisinden geçti.

Aklı başına geldi, bak ne yaptı?
Elini tuttu, Yusuf’u alıp gitti.

204. Yusuf’u çadıra götürür.
Yusuf’un kardeşleri dağa çıkmıştı.

Gördüler ki bir kafile kuyuya konaklamış.
Koşa koşa oraya gelirler.

Bizim bir kölemiz vardı;
dinleyin, size gelmiş, sözüm doğru.

207. Gizlemeyin, onu bize verin;
yoksa şimdi size zarar veririz.

Gizlemişken Yusuf’u çıkardılar.
Bunlar yasağı düşünür, korkarlar.

Onlar Yusuf’un yüzünü görür görmez
Yusuf’a kendi dillerince şöyle söylediler:

15 [8^b]

210. *Dillerince korkudurlar <ol> oğlanı*
Korkusından Yûsuf'uŋ titrer cânı

Eytdiler hoca bu kulı sataruz
Şöyle ucuz kim yabana ataruz

Var mı dėrler 'ayblu kul alıcı
Ayruk ėle ėledüben satıcı

213. *Ol kiş' eydür 'aybını eydüŋ bize*
Eydüŋüz kim bahâsın vėrem size

Eytdiler <kim> yalancıdur bir 'aybı bil
Oğrıdur kaçğuncıdur key saklağıl

Sataruz bunı neye kim ola
Altun akça bî-bahâ yarmak pûla

216. *Ol kiş' eydür altun akçam yok-durur*
Uş bilemce kalâ kumâş çok-durur

Eytdiler biz n'ėderüz kumâş kalâ
Sataruz kıymetsiz ol yarmak pûla

Ol kiş' eydür on tokuz var yarmakum
Bu kadarla 'aceb ola almağum

219. *Bunlar eydür sattuk ancaya size*
On tokuz yarmak pûlı vėrgil bize

Bunlar ol pûl-ıla satu eyledi
Ol kişi döndi Yûsuf'a söyledi

Kul mısın eyt baŋa sen dėr selîm
Aŋa lâyık bâzarumı kılayım

222. *Yûsuf eydür ben kulum hakîkati*
Taŋrı kulıyam dėmekdi niyyeti

Ol kiş' eytdi kabûl ėtdüm ben bunı
Eydüŋüz hem baŋa bunuŋ 'aybını

Hem gelüŋ aŋa yazuŋuz bir biti
Muhkem olsun aramuzda bu satı

15 [8b]

210. Çocuğu dillerince korkuttular.
Yusuf'un korkudan ödü koptu.

Tüccara, "Biz bu köleyi
değersiz bir bedele satıyoruz.

Eksikli köleyi alıp
yabancı memlekete satacak var mı?" dediler.

213. Tüccar: "Bize eksiğini söyleyin de
size değerini vereyim" dedi.

"Yalancı ve hırsızdır, bir de
kaçaktır ki sıkı muhafaza et.

Bunu bir altın akçeyle
değersiz bir yarmak paraya satarız" dediler.

216. Tüccar: "Yanımda altın akçe yok,
fakat ipek ve kumaş çoktur" dedi.

"Biz ipek ve kumaşı ne yapalım,
değersiz bir yarmak paraya satarız" dediler.

Tüccar: "On dokuz yarmağım var,
onunla acaba alabilir miyim?" dedi.

219. Onlar: "Size on dokuz yarmak para
karşılığında sattık" dediler.

Onlar o paraya sattılar.
Tüccar dönüp Yusuf'a söyledi:

"Sen dürüst bir köle misin?
Söyle de ona göre pazarlık edeyim"

222. Yusuf: "Ben köleyim" dedi.
Ancak niyeti "Tanrı kölesiyim" demekti.

Tüccar: "Ben bunu kabul ettim.
O hâlde bunun eksiğini söyleyin.

Hem de gelin, bir senet yazın ki,
aramızdaki bu satış resmî olsun" dedi.

16 [9a]

225. *Yazdılar bir kâğıda uşbu sözi*
Saŋa sattuk ‘ayb-ıla kulumuzı

Hem kaçakdur hem yalancı key sakın
Oğrıdur hem koymagil mâluŋ yakın

Saŋa sattuk bunı bizden kıl kabûl
Aslı görklü kendüsi ‘İmrânî kul

228. *Böyle dėyüben bitiye yazdılar*
Her biri kardaşlığından bezdiler

Vėrdiler bitiyi aldı eline
İmdi diler gide kendü ėline

Satun aldı Yûsuf’ı ėşit dede
Kulı-y-ıdı kim diler ala gide

231. *Kaçmasun dėyü Yûsuf’ı bağladı*
Göge yüzin tutdı Yûsuf ağladı

Eydür ey Kâdir Çalab bu özümi
Uş saŋa ısmarladum kend’ özümi

Şöyle dėdi ağladı Yûsuf nebî
Ayruk ağlamadı hėç anuŋ gibi

234. *Göçdi kâf<i>le gitdi karanluk gėce*
Sormağıl kim Yûsuf’uŋ hâli nėce

Deveye bindürdiler aldı gider
Anası kabrine uğrar gör n’ėder

Çünki Yûsuf anası kabrin görür
Kend’ özin şol dem deveden ėndürür

237. *Bir zamân ağlar [u] ol kabri kucar*
Göŋülinden sırrını söyler açar

Çün Yûsuf’ı yokladılar devede
Kaçmış ol kul [dė]diler feryâd ėde

İstediler dört yaŋadan tağılu
Ol oturmış kabr üz<r>e zârî kılu

16 [9a]

225. Kâğıda şu sözü yazdılar:
“Kölemizi sana eksiğiyle sattık.

Hem kaçak hem yalancıdır, iyi muhafaza et;
hem de hırsızdır, malına yaklaştırma!

Yusuf’u sana sattık, kabul et.
Soyu mübarek, kendisi de İmranlı bir köledir”

228. Senede böyle yazdılar.
Hepsi kardeşlik hakkından feragat ettiler.

Tüccar, verilen senedi eline aldı.
Şimdi kendi memleketine gitmek ister.

Yusuf’u satın aldı, dinle efendi!
Zira kölesiydi, alıp gitmek hakkıdır.

231. Kaçmaması için Yusuf’u bağladı.
Yusuf da yüzünü göğe kaldırıp ağladı:

“Ey Kadir Allah,
kendimi sana emanet ettim” dedi.

Yusuf peygamber böyle deyip ağladı.
Hiç böyle ağlamamıştı.

234. Kervan gece karanlığında hareket etti.
Yusuf’un hâli nice olur, diye sorma.

Deveye bindirip alıp götürdüler.
Anasının kabrine tesadüf edince ne yapsın.

Yusuf anasının kabrini görür görmez
kendisini deveden öyle bir attı ki!

237. Bir müddet ağladı, kabre sarıldı;
içindeki sırrını açtı.

Yusuf’u ne yapıyor diye geldiklerinde
feryat ederek “Köle kaçmış!” dediler.

Dört yana dağılıp araştırdılar.
Yusuf da kabir üzerine oturmuş ağlıyordu.

17 [9b]

240. *Bir kara kul Habeşî bulur anı*
Eydür ey oğlan kaçar mısın ya'nî

Oğlanı turur sürür ol arada
Yüzi üzre çok urur anı dede

Şöyle döger kim sanasın öldürür
Ėledür gėrü deveye bindürür

243. *Bir kez âh eyler Yûsuf iŋileyü*
Bir kara bulut kopar gök gürleyü

Kar yağar yağmur-ıla heybet tolu
Sėl suyıyla yazı olur toptolu

Feryâd ėder ol hoca bilüŋ eger
Suç kılmış var durur bunda meger

246. *Tevbe kılsun suçına gelsün yola*
Tâ ki gide üstümüzden bu belâ

Ol kara kul eydür aŋa ey hoca
Alduğuŋ ol kulı dögdüm bu gėce

Var-ısa anuŋ-içün oldı bu iş
Hoca eydür ne sorarsın var göriş

249. *Ol dilesün Taŋrı'dan gėrü bizi*
Sėl kesilsün bulalum yolumuzı

Vardı ol kul Yûsuf'uŋ öpdi elin
Diledi andan ne ki suçı varın

Çünki ol kul yalvarur 'özrin diler
Dahı suçın Yûsuf anuŋ 'afv ėder

252. *Ol sâ'at bulut gider gün açılur*
Şavk-ı nûrı 'âlem üzre saçılur

Ol hoca gördi anı fikre düşer
Yûsuf'uŋ elin ayağın tėz şėşer

Arı tonlar gėydürür ol-dem aŋa
Anı gören halk kamu batar taŋa

17 [9b]

240. Habeşli bir zenci köle onu buldu.
“Ey çocuk, yani kaçıyor musun?” dedi.

Yusuf’u kaldırıp orada sürüdü;
onu yere çok vurdu, baba!

Öyle dövdü ki öldürecek sanırsın;
sonra götürüp deveye bindirdi.

243. Yusuf inleye inleye birden ah çekti;
gök gürledi, bir kara bulut belirdi.

Dolu hâlinde yağmurla karışık kar yağdı;
ova sel suyuyla doldu taştı.

Tüccar feryat etti:
“Bilin ki burada biri suç işlemiştir.

246. Bu bela üstümüzden gidene dek
tövbe etsin, yola gelsin”

O zenci köle: “Ey tüccar, satın aldığın
o köleyi bu gece dövdüm;

bu suçsa bela bu yüzden geldi” dedi.
Tüccar: “O zaman ne konuşuyorsun, git görüş;

249. Yusuf bize Tanrı’dan af dilesin;
sel kesilsin de yolumuzu bulalım” dedi.

Köle gitti, Yusuf’un elini öptü;
her ne suçu varsa, Yusuf’tan af diledi.

Köle yalvardı, özür diledi;
Yusuf da onun suçunu affetti.

252. O an bulut kayboldu, hava açıldı;
güneşin parıltıları dünyayı sardı.

Tüccar bunu gördü, düşünceye daldı;
çabucak Yusuf’un elini ayağını çözdü.

Bunu gören herkes şaşakaldı;
hemen Yusuf’a güzel giyecekler giydirdi.

18 [10a]

255. *Kullarına buyurur eydür bilüŋ*
Begüŋüz budur buŋa tapu kıluŋ

Kamu anuŋ buyruğında oldılar
Ne-ki ol buyurdı anı kıldılar

Göçdi andan yola girdi ol hoca
Girdi bir şahra ėşit kavmi nėce

258. *Adı Beynân ol şahıruŋ şâr içi*
Tolu kâfir kamu buta tapucı

Çünki Yûsuf yüzini gördi bular
Seni kim yaratdı dėyü sordılar

Yûsuf eydür kim benüm bir Taŋrı'm var
Ol yaradur dünyede her ne-ki var

261. *Her ne dilerse kâdirdür yaradur*
Dîv ü perî cinn [ü] insi dürėdür

Gelüŋ imdi terk ėdüŋ siz bu butı
Hakk'a kıluŋ kulluğı dün gün katı

Ol biri birleŋ inanuŋ Taŋrı'ya
Bir durur kulluk ėdüŋ bî-riyâ

264. *Kamu îmân getürüp oldı arı*
Begnediler ol Yûsuf peyğâmberi

Aŋa yakın var-ıdı bir şâr dahı
Kavmi ol şahruŋ kâfir idi dahı

Çünki Yûsuf yüzini gördi bular
Yûsuf'a beŋzedü bir but yondılar

267. *Adı Banlûs şâruŋ ol kavmi yavuz*
Ėşit imdi diŋleŋüz ne dėyevüz

Şöyle kaldı kamu anı taŋlayu
Cümle aŋa tapdılar Taŋrı dėyü

Yine andan soŋra ėrdi bir şâra
Ol şâruŋ kim Kuds-idi adı yarâ

18 [10a]

255. Tüccar: “Bilin ki, öncünüz Yusuf’tur;
bundan sonra ona hizmet edeceksiniz” dedi.

Hepsi onun emrine girdi;
o ne buyurduysa onu yaptılar.

Tüccar oradan ayrıldı, yolu geçti;
başka bir şehre ulaştı, dinle, halkı nasıldır?

258. Şehrin adı Beynan’dı;
halkı kâfir ve putperestti.

Onlar Yusuf’un yüzünü görür görmez
“Seni kim yarattı?!” dediler.

Yusuf: “Dünyadaki her şeyi yaratan
benim tek bir Allah’ım var.

261. Dilediğini yapmaya gücü yeter;
devleri, perileri, cinleri, insanları bile yaratır.

Şimdi gelin, putları bırakın;
gece gündüz Allah’a kulluk edin.

Allah’ı tasdik edin, ona inanın;
o tektir, ona içten kulluk edin” dedi.

264. Hepsi iman ettiler, günahlarından arındılar;
Yusuf peygamberi üstün saydılar.

Oraya yakın başka bir şehir daha vardı;
o şehrin halkı da kâfirdi.

Onlar da Yusuf’un yüzünü görür görmez
ona benzeyen bir put yonttular.

267. Şehrin adı Banlus, halkı da çok kötüydü;
şimdi dinleyin bakalım, ne diyeceksiniz?

Hepsi öyle bir şaşırıp kaldı ki
Tanrı diye ona taptılar.

Yine o yerden sonra başka bir şehre ulaştı;
ey dost, o şehrin adı Kudüs idi.

19 [10b]

270. *Bir begi vardı anuŋ buta tapar*
Dün [ü] gün Taŋrı dėyü anı öper

Düşde gördi ol Yûsuf peyğâmberi
Söyler aŋa karşu çık tėz gel bėri

Ol melik oyanur uyhudan turur
Ata biner Yûsuf'a karşu varur

273. *Çünki görür ol melik Yûsuf yüzin*
'Aklı gider unudur ol kend' özin

'Aklı gelür başına dėrer ögi
Sorar eydür bu mıdur kâf<i>le begi

Eytdiler budur bu kâf<i>lenüŋ başı
Aslı görklü kendüsi mukbil kişi

276. *İki kat oldı tapu kıldı aŋa*
Ėlini alup gelür şârdan yaŋa

Çünki alur Yûsuf'ı Kuds'e varur
Ėşit imdi ne kerâmet gösterür

Şöyle konakladı kim gerek anı
Gördi her kim 'acebe kaldı cânı

279. *Ol melik söyler Yûsuf'a gör sözin*
Ėlteyüm dėr göresin butlar yüzin

Yûsuf eydür yâ melik ėşit beni
Nedür ol but kim taparsın sen anı

Döndi eydür imdi bir tur varalum
İkimüz ol but katına girelüm

282. *Görelüm ne dėr bize but söylesün*
Hâlümüzden bir hikâyet eylesün

Yûsuf eydür ger varuruz butlara
Göresin kim ben n'ėderüm anlara

Çün Yûsuf but-hâneye gird' içerü
Ne ki<m> but var düşdiler yüzi kuyu

19 [10b]

270. Puta tapan bir beyi vardı;
gece gündüz Tanrı diye onu öperdi.

Yusuf peygamberi rüyasında gördü;
ona “Yürü, hemencecik gel!” dedi.

Bey uyandı, kalktı;
ata bindi, Yusuf’u karşılamaya çıktı.

273. Yusuf’un yüzünü görür görmez
aklı başından gitti, kendisini kaybetti.

Aklı başına geldi, kendisini topladı;
“Kervan başı bu mudur?” diye sordu.

“Bu kervanın başı budur;
soyu mübarek, kendisi kutlu kişidir” dediler.

276. Yusuf’un önünde eğildi, saygı gösterdi;
şehirden halkını alıp geldi.

Yusuf’u alıp Kudüs’e varır varmaz
ne keramet gösterdi, dinle, bak!

Yusuf’u gerektiği gibi ağırladı;
bunu görenler şaşakaldı.

279. Hükümdar, Yusuf’a “Seni götüreyim de
putların sözlerine, yüzlerine bir bak!” dedi.

Yusuf: “Ey hükümdar, beni dinle!
Put ne oluyor da sen ona tapıyorsun” dedi.

Döndü: “Şimdi kalk da ikimiz
putların yanına gidelim.

282. Konuşsun bakalım, hâlimizi
anlatsın, görelim!” dedi.

Yusuf: “Putların yanına gidersek
ben onlara ne yapacağım bak!” dedi.

Yusuf puthaneden içeri girer girmez
hepsi de yüzükoyun yere yıkıldılar.

20 [11a]

285. *Taŋrı birdür dėdiler Yûsuf resûl*
Taŋrı birdür ne ki varsa aŋa kul

Bunı dėyüp kamusı düşdi yėre
Hurd uşandı kamusı oldı pere

Ol melik gördi anı batdı taŋa
Eytdi sığındum seni yaradana

288. *Balta aluban kalanın uşadur*
Kuşağın çėşer Yûsuf['a] kuşadur

Getürür îmân inanur <bir> Taŋrı'ya
Bir durur dėr kulluk eyler bî-riyâ

Yûsuf andan dahı göçer gider
Ėrer 'Arîs şârına bir gör n'ėder

291. *'Arîs ehli Yûsuf'a karşu varur*
Yûsuf anda kend' özin yine görür

Görklü benden dėr yaratmadı Çalab
Ziy yaratmış dėr beni ol ferd Rab

Her ki<m> görürse beni 'aklı gider
Külli bir kezden cânın dėr terk ėder

294. *Çünki gördi kend' özin Yûsuf 'amû*
Aŋa bakmağa begenmezler kamu

Çün 'Arîs ehli begenmedi anı
Eyle san-kim Yûsuf'uŋ yandı cânı

Çünki Yûsuf nazar ėtdi ol işe
Göŋli melûl oldı kıldı endîşe

297. *Yokarudan geldi ün hâlüŋi bil*
Ėn atuŋdan tėz Çalab'a secde kıl

Atdan ėndi secdeye kodı başın
Tevbe kıldı çok akıtdı göz yaşın

Eytdi ey Kâdir Çalab döndüm saŋa
Tevbe kıldum bağşıla suçum baŋa

20 [11a]

285. "Allah birdir, Yusuf da elçidir;
varlıkların hepsi de ona kuldur" dediler.

Bunu söyler söylemez hepsi yere yığıldı;
hepsi parçalandı, dağıldı.

Hükümdar bunu görünce donakaldı;
"Senin yaradanına sığındım" dedi.

288. Kalanını baltayla parçaladı;
kuşağını çözdü, Yusuf kuşandı.

İman etti, tek bir Allah'a inandı;
"Birdir" dedi, ihlaslı bir kul oldu.

Yusuf oradan da ayrıldı;
Aris şehrine ulaştı, bak ne yaptı?

291. Aris halkı Yusuf'u karşıladı;
Yusuf orada yine kendisini beğendi.

"Allah benden güzelini yaratmadı;
bir Allah, beni ne güzel yaratmış.

Beni kim gördüyse kendisinden geçti;
hepsi birden canından oldu" dedi.

294. Yusuf kibirlenince aman efendim,
kimse onu beğenmedi.

Aris halkı onu beğenmeyince
Yusuf'un içi göyündü sanırsın.

Yusuf bu işe içerledi;
hüzünlendi, düşünceye daldı.

297. Yukarıdan "Kendini bil! Hemen atından in;
Allah'a secde et" diye vahiy geldi.

Attan indi, secdeye vardı;
tövbe etti, pek çok ağladı:

"Ey Kadir Allah, sana teslim oldum;
tövbe ettim, suçumu bağışla" dedi.

21 [11^b]

300. *Secdeden götürdi başın ağlayu*
Oldı hayrân anı gören taŋlayu

Göçdi andan dahı gitdi yolıra
Söz üküşdür bu kez ėrdi Mısır'a

Mısır ehli kamusı ėşitdiler
Cümlesi Yûsuf'a karşu gitdiler

303. *Yüzin gören kişiler anuŋ paşa*
Hayran olur dėremez 'aklın başa

Bir sarâya koydı Yûsuf'ı hoca
'Avrat er toldı kamu tam u bâca

Eytdiler göster kuluŋ yüzin bize
Vėrelüm görmege bir altun size

306. *<Her> ki[m] vėrür bir altunı görür anı*
Altunı yok hasedden çıkar cânı

Anı gören kişi delü olur
Kimi âh ėder bakar hayrân kalur

Kimi düşer uğunur ussı gider
Kimi görmege cânın terk ėder

309. *Ėrtesi gelür iki altun vėrür*
Tâ ki Yûsuf yüzini bir kez görür

Üçünci gün üç altun alur-ıdı
Kordı andan Yûsuf'ı görür-idi

Dördünci gün bėş vėren [bir] âdem
Ben ucuz gördüm anı dėrdi dedem

312. *On güne degin tamâm şöyle gider*
On birinci gün ėşit kim ol n'ėder

Yûsuf'ı alur varur Nîl katına
Buyurur aŋa gire anda yuna

Çün diler Yûsuf ki kend' özin yuya
Bir balık gelür olur metris suya

21 [11b]

300. Ağlayarak secdeden başını kaldırdı;
onu görenler şaşırıp kaldılar.

Oradan da ayrıldı, yolu yol devam etti;
anlatılacak çok şey var, bu kez Mısır'a ulaştı.

Mısır halkının hepsi duymuştu;
hepsi de Yusuf'u karşılamaya gitti.

303. Ey dost, onun yüzünü görenler
şaşırıp kaldılar, akılları başlarından gitti.

Tüccar Yusuf'u bir konuta getirdi;
kadın erkek kapı pencereye doluştu.

"Bize kölenin yüzünü göster;
onu görmek için bir altın verelim" diyorlardı.

306. Altını verenler onu gördü;
altını olmayanlar içini yedi.

Onu gören deli oldu;
kimi iç geçirdi, şaşırıp kaldı.

Kimi düştü, bayıldı, ussu gitti;
kimi görmek için canından oldu.

309. İkinci gün biri geldi;
Yusuf'u görmek için iki altın verdi.

Üçüncü gün değeri üç altın oldu;
Yusuf'u gördü, oraya bıraktı.

Dördüncü gün beş altın veren kişi,
"Dostum ben onu ucuza gördüm" dedi.

312. On gün boyunca böyle devam etti;
on birinci gün o ne yaptı, dinle bak!

Yusuf'u aldı, Nil Nehri'ne götürdü;
nehre girip yunmasını emretti.

Yusuf bizzat kendisi yıkanmak istedi;
bir balık geldi, suya siper oldu.

22 [12[a]]

315. *Perd' olur Yûsuf'a Yûsuf yuyunur*
Bir kavil oldur Yûsuf aŋa binür

Ol balık söyler Çalab sun'ı-y-ıla
Anda kim turur-ıdı gelür dile

Dėr balık Yûsuf nebî baŋa inan
'Âşık-ıdum ben saŋa nėçe zamân

318. *Diler-idüm Taŋrı'dan seni görem*
Şimdi anuŋdur baŋa lutf u kerem

Rûzî kıldı görmege seni baŋa
Hâcetüm var<dur> dile Taŋrı'dan baŋa

Hėç 'iyâlüm yok-durur 'iyâl dile
Taŋrı cö:merddür sözüŋ kabûl kıla

321. *Kıldı du'â oldı du'âsı kabûl*
Taŋrı vėrdi balığa iki oğul

Ol ikinüŋ biri<si> Yûnus'ı yudar
Biri <dahı> Süleymân yüzügin yudar

Her birine Taŋrı'dan bir bahş-ıdı
Levh üzre böyle yazılmış-ıdı

324. *Çün tamâm yu<yu>ndı Yûsuf çıkdı gider*
İmdi ėşit ol bezergânı n'ėder

Dürlü tonlar gėydürür ol-dem aŋa
Kim görenler anı kalurdı taŋa

İmdi diŋle[ŋ] ėşidüŋ uşbu sözi
Ol Zelîhâ mağrib issinüŋ kızı

327. *Adı Taymûs artuk yüz biŋden süsi*
Ziy ki vėrmiş aŋa 'âlem Taŋrı'sı

Şu<nuŋ> gibi melik tapar-ıdı hâça
Nâzenîn ol 'ömri vėrürdi hėçe

Kızı Zel<î>hâ düşde gördi bir sûrat
Yûsuf'uŋdı düşde gördi ol sûrat

22 [12a]

315. Yusuf'u korudu, Yusuf yıkandı;
bir rivayete göre Yusuf ona bindi.

Balık Allah'ın emriyle konuştu;
orada doğruldu, dile geldi.

Balık: "Yusuf peygamber, ben sana
ne kadar zamandır âşıktım.

318. Allah'tan seni görmeyi diledim;
şimdi bu bana bir lütuftur, bana inan!

Bana seni görmeyi nasip etti;
Allah'tan bana yardım dile.

Hiç çoluk çocuğum yoktur, evlat dile;
Allah cömerttir, duanı kabul eder" dedi.

321. Yusuf dua etti, duası kabul oldu;
Allah balığa iki evlat verdi.

O ikisinden biri Yunus'u,
öbürü de Süleyman'ın yüzüğünü yuttu.

Bu her ikisine Allah'ın bir lütfuydu;
kaderleri böyle yazılmıştı.

324. Yusuf yıkanır yıkanmaz çıkıp gitti;
efendisi ona ne yaptı, dinle!

Hemen ona çeşitli giyecekler giydirdi;
öyle ki onu görenler şaşakaldılar.

Şimdi bu sözü iyi dinleyin:
O Zeliha batının sahibinin kızıydı.

327. Adı Taymus idi, ziyneti yüz binden fazlaydı;
kâinatın yaratıcısı ona ne çok vermişti.

O sultan haça öyle tapardı ki
o güzel ömrünü heba etti.

Kızı Zeliha rüyasında bir suret gördü;
rüyasında gördüğü suret Yusuf'undu.

23 [12^{b}]

330. *‘Âşık olur bir nazarda sûrata*
‘Âşık olan nėce uyuya yata

Beŋzi sarardı dün ü gün ağlayu
Atası sorar aŋa n’olduŋ dėyü

Zel<î>hâ eydür düşde gördüm bir sûrat
Gerek öldür beni gerek oda at

333. *‘Âşık oldum bakıcak ol sûrata*
Bilmezem kandalığın anuŋ ata

Atas’ eydür kandalığın bil anuŋ
Seni vėrem aŋa avına cânuŋ

Çün Zelîhâ ėrdi yıluŋ başına
Yine geldi o Zelîhâ düşine

336. *Uş benem eyitdi sen açğıl gözüŋ*
Ayruğa bırakmagil sen kend’ özüŋ

Uyhusında şöyle görür sevinür
Oyanur bilmez anı kim kandadur

Âh ėder artar anuŋ ‘ışkı odı
Artuğ olur ağlamağı feryâdı

339. *Atası delürdi dėr bağlaŋ elin*
Sözi azdı bilimez kendü hâlin

Zel<î>hâ eydür usluyam sensin delü
‘Âşık olan del’ mi ey usdan alu

Üçünci yıl yine gördi sûratı
Kanda olursın dėr ü sorar katı

342. *Sûrat eydür ol benem Mısr ‘Azîzi*
İster-iseŋ Mısr’a gel görgil bizi

Oyanu gelür Zelîhâ uyhudan
Beŋzi güler olur emîn kayğudan

Atasına eyidür baba düşüm
Gėrü gördüm bu gėce keydür işüm

23 [12b]

330. Bir bakışta o resme âşık oldu;
âşık olan kişi nasıl yatıp uyusun!

Gece gündüz ağlamaktan benzi soldu;
babası: "Ne hâle düştün?" diye sordu.

Zeliha: "Rüyamda bir resim gördüm;
beni ister öldür ister ateşe ver!

333. O resme bakınca âşık oldum;
onun nerede olduğunu bilmiyorum, baba" dedi.

Babası: "Onun nerede olduğunu öğren;
seni ona vereyim de gönlün teselli bulsun" dedi.

Zeliha bir yıl sonra
yine o aynı rüyasına girdi.

336. "İşte benim, gözünü aç!
Sen kendini başkasına verme!" dedi.

Uykusunda gördüklerine sevindi;
uyandı, onun nerede olduğunu öğrenemedi.

Ah etti, aşk ateşi büyüdü;
ağlaması sızlaması çoğaldı.

339. Babası: "Delirdi, elini bağlayın;
ne dediğini bilmiyor, kendisini kaybetti" dedi.

Zeliha: "Benim aklım başımda, deli sensin!
Âşık olan deli midir, ey akılsız" dedi.

Üçüncü yıl yine o sureti gördü;
"Neredesin?" diye sordu.

342. Suret: "Ben Mısır Aziziyim,
beni görmek istersen Mısır'a gel" dedi.

Zeliha uykudan uyanadüştü;
yüzü güldü, endişesi gitti.

Babasına, "Baba, rüyamı bu gece
yine gördüm; işim çoktur.

24 [13a]

345. *Eytdi beni gel Mısır'da istegil*
Yohsa oturğıl yėrüŋde iŋlegil

Aŋladum sultân-ımış bildüm anı
Mısr'a gel dėdi bulasın sen beni

İmdi n'ėdem bu ėl ol ėlden ırak
Hasretinden ölürem eyle yarak

348. *Bir biti yaz Mısr'a varsun bir kişi*
Söylesün anda aŋa uşbu işi

Anuŋ ıraklığın eydem bilesin
Sıdk-ıla ger salavât hoş eydesin

Altı ayda dün ü gün atlu gider
Ol aradan Mısır'a andan ėrer

351. *Yazdı Taymûs bir biti Kotîfar'a*
Yâ Kotîfar bu biti kaçan vara

Bir kızum var kim komaz dilden seni
Senden artuk hėç begenmez kimseni

Diler-iseŋ kim kızum vėrem saŋa
Kişi gelsün dileyü benden yaŋa

354. *Bit' okur Kotîfar ahvâlin bilür*
Sevinür cevâb yazar şâdî kılur

Kişilerin gönderür dilemege
Dileyüp kızı aluban gelmege

Çün biti gelür okunur gör n'ėder
Turdı Zel<î>hâ Mısr'a gönüldi gider

357. *Söz üküşdür çünki ol Mısr'a gelür*
Pâdişâhuŋ sarâyında oturur

Zel<î>hâ çün girür oturur tahtına
Ol Kotîfar geldi Zel<î>hâ yanına

Zel<î>hâ görür burka' altından anı
Eydür uşbu kim-durur soruŋ bunı

24 [13a]

345. ‘Gel, beni Mısır’da soruştur;
ya da otur yerinde, ağla!’ dedi.

Onun sultan olduğunu anladım;
‘Mısır’a gel, beni bulursun’ dedi.

Şimdi ne yaparım, o memleket çok uzaktır;
hasretinden ölürüm, hemen hazırlan!

348. Mektup yaz, birisi Mısır’a götürsün;
bu hadiseyi ona anlatsın” dedi.

Yürekten salavat getir de
Mısır’ın uzaklığını anlatayım size.

Atla gece gündüz altı ayda gidilir;
buradan Mısır’a ondan sonra ulaşılır.

351. Taymus Kotifar’a bir mektup yazdı:
“Ey Kotifar -bu mektup ne zaman ulaşır ki!-

bir kızım var, seni dilinden düşürmez;
senden başka hiç kimseyi beğenmez.

Arzu edersen kızımı sana vereyim;
almak için bana birini gönder”

354. Kotifar mektubu okudu, durumu öğrendi;
sevindi, cevap yazdı; memnun oldu.

İsteyip kızı almak için
adamlarını gönderdi.

Mektup gelir gelmez okundu, bak ne yaptı!
Zeliha hazırlandı, Mısır’a yola çıktı.

357. Laf çoktur; o Mısır’a ulaşır ulaşmaz
padişahın sarayına yerleşti.

Zeliha girdi, tahtına oturdu;
Kotifar Zeliha’nın yanına geldi.

Zeliha peçe altından onu gördü;
“‘Bu kimdir?’ araştırın” dedi.

25 [13[b]]

360. *Karavaşlar ėytdiler budur begüŋ*
Dilsüz olğıl başuŋa dėrgil ögüŋ

Çün bulardan ėşidür uşbu sözi
Âh ėder tahtdan düşer şol-dem özi

Âh ėdüben çün-kim ol tahtdan düşer
Karavaşlar kamu üstine üşer

363. *Anı görür Kotîfar döner gėrü*
Devşürür Zelhâ ögin turur örü

Söyler eydür bu degül benüm begüm
Uyur-iken düşde üç kez gördügüm

Eytdiler sabr eyle ėresin aŋa
Sabr ėden hayra ėrer öŋdin soŋa

366. *Dahı bir söz eydeyüm size ʻaceb*
Çün Kotîfar Zel<î>hâ'yı kılur taleb

Bir perî kızı gelürdi katına
Yatar-ıdı ol Kotîfar yanına

Çok zamân gėçmez bu sözüŋ üzere
Yûsuf'ı hoca getürdi bâzâra

369. *Çağırur münâdîler şârlu gelür*
Aya beŋzer kıymetî kul kim alur

İmdi gelüŋ güzel oğlan görici
Bahâsı çok ʻİmrânî kul alıcı

Şârlu kamu dėrilür ol araya
Yûsuf turmış sûratı beŋzer aya

372. *Şâr içinde bay [u] yoksul kalmadı*
Ki Yûsuf üzre dėrilüp gelmedi

Er ü ʻavrat şâr içinde ne ki var
Yüzini görür kalu[r] hayrân u zâr

Zelîhâ köşkden bakar görür anı
Çağırur feryâd ėder göynür cânı

25 [13b]

360. Cariyeler: “Beyin odur; lafı bırak da
aklını başına topla!” dediler.

Cariyelerden bu sözü duyar duymaz
ah etti, tahttan yere yığıldı.

Ah edip tahttan düşünce
cariyelerin hepsi başına toplandılar.

363. Kotifar onu gördü, sonra döndü;
Zeliha ayıldı, doğruldu.

“Uykuda iken rüyamda üç kez gördüğüm
beyim bu değil!” dedi.

“Sabredersen ona ulaşırsın;
sabreden başta da sonda da hayra ulaşır” dediler.

366. Size bir şey daha söyleyeyim;
Kotifar Zeliha’yı ister istemez

huzuruna bir peri kızı geldi;
Kotifar’ın yanına uzandı.

Bu olayın üzerinden çok zaman geçmedi;
tüccar Yusuf’u pazara çıkardı.

369. Tellallar bağırdı, şehirliler geldi:
“Ay gibidir, değerli bir köledir, kim alacak?

Güzel çocuk görmek isteyenler ve
kıymetli bir İmranlı köle almak isteyenler şimdi gelsin”

Şehirlilerin hepsi oraya toplandı;
Yusuf ayağa kalktı, yüzü ay gibidir.

372. Şehirdeki zengin fakir herkes,
Yusuf’u görmeye toplandılar.

Şehirde kadın erkek her kim varsa
yüzünü gördüler, şaşırıp kaldılar.

Zeliha köşkten baktı, onu gördü;
bağırıp çağırdı, feryat etti, içi yandı.

26 [14a]

375. *Eydür ol üç kez düşümde gördügüm*
Budur âhir dėreyüm bir dem ögüm

Ne ki mâlum var-ısa vėrüŋ aŋa
Satun aluŋ getürüŋ anı baŋa

Sözi muhtasar kılalum ey yarâ
Haber eydürler varup Kotîfar'a

378. *Geldi gördi Yûsuf'ı 'acebledi*
Oldı hayrân bir zamân key taŋladı

Çünki gördi Yûsuf'ı kıldı 'aceb
Hem satun almağlığa kıldı taleb

Kotîfar söyler bezergân hocaya
Kes bahâsın kuluŋı eyt nėçeye

381. *Döndi eydür tartalum terezüden*
Ağırınca kıymetî her nesneden

Hem Kotîfar râzî olur sözine
Bėş biŋ altun koydılar terâzü:ye

Yûsuf'ı koydı hoca bir yaŋaru
Ėndi Yûsuf kal[k]dı altun yokaru

384. *Sözi muhtasar getüreyüm dile*
Hazne mâlı cümle geldi dek-ile

'Âciz oldı ol Kotîfar söyledi
Haznede dahı mâlum kalmadı

Bekle nâmûsum varum sağışlağıl
Kamusın alduŋ kuluŋ bağışlağıl

387. *Kutlu olsun dėr saŋa bağışladum*
Saŋa vėrdüm bu kulı key işledüm

Satdı ol hoca bezergân çün anı
Özi göyünd' eyle ki yandı cânı

Hoca eydür bu sözi diŋle şahâ
Dünye mâlı yėtmeye aŋa bahâ

26 [14a]

375. "Rüyamda üç kez gördüğüm odur;
hele bir aklımı başıma toplayayım.

Her ne malım varsa ona verin;
satın alıp getirin onu bana" dedi.

Ey dost, sözü kısa keseyim:
Gidip Kotifar'a haber verdiler.

378. Yusuf'u gördü, şaşırdı;
hayran oldu, bir an donakaldı.

Yusuf'u görüp hayran olunca
hemen onu satın almak istedi.

Kotifar, tüccara "Kölenin değerini biç,
ne kadarsa söyle" dedi.

381. Tüccar döndü: "Terazide tartalım;
ağırlığınca kıymetli altın isterim" dedi.

Kotifar kabul etti;
teraziye beş bin altın koydular.

Tüccar Yusuf'u da öbür kefeye koydu;
Yusuf ağır bastı, altın ağdı.

384. Sözün özü şu ki:
Bütün hazine onu ancak karşıladı.

Kotifar çaresiz kaldı: "Hazinede
hiçbir malım kalmadı!

Bir namusum kaldı, malımı hesap et;
hepsini aldın, köleni ver" dedi.

387. Tüccar: "Hayırlı olsun, bu köleyi
sana sattım; iyi yaptım" dedi.

Tüccar Yusuf'u satınca içi yandı;
yüreği öyle parçalandı ki!

"Sultanım, bu sözü iyi dinle:
Dünya malı onun yanında az kalır" dedi.

27 [14^b]

390. *Hoca eydür Yûsuf'a eytgil özüŋ*
Bileyüm bellü baŋa söyle sözüŋ

Hoca eydür aduŋ eyt bilem seni
Yûsuf eydür eydem aŋlagil beni

Söyleyem bu şart ile çün bilesin
Kim-idügüm<i> halka bildürmeyesin

393. *Ol bezergân and içer söylemeyem*
Kim-idügüŋ halka fâş eylemeyem

Yûsuf eydür Ya'kûb nebî oğlıyam
Ceddüm İshâk İbrâhîm aslıyam

Ol kişi çün kim ėşitdi bu sözi
Kıldı âh ağladı göyündi özi

396. *Eytdi nişe dėmez-idüŋ sen baŋa*
Ėledürdüm seni ataŋ anaŋa

Döndi eydür ol seni satanları
Neŋ olurdı baŋa eyit anları

Yûsuf eydür ğammâzlık işüm degül
Ğammâz olan kişiler ėşüm degül

399. *Ol kiş' eydür peyğâmber imiş asluŋ*
Sen sıddîksın kabûldür du'âŋ senüŋ

Kıl du'â oğul vėre Çalab baŋa
Hâcetüm şoldur dėdüm ben saŋa

Du'â kılur du'âsı olur kabûl
Taŋrı vėrür ol kişiye kırk oğul

402. *İmdi diŋle ol Kotîfar işini*
[Kim] nėce yėr ol mâluŋ teşvîşini

Peş<î>mân olur Yûsuf'ı alduğına
İçi göynür hazne boş kalduğına

Haznedâra buyurur var gör dahı
Var mı kalmış anda mâlumdan dahı

27 [14b]

390. Tüccar, Yusuf'a "Kendini tanıt;
konuş da seni tanıyayım.

Adını söyle, seni tanıyayım" dedi.
Yusuf: "Konuşayım da beni tanı;

ancak şu şartla söylerim:
Kim olduğumu halka söylemeyeceksin" dedi.

393. Tüccar, onun kim olduğunu
halka söylemeyeceğine dair ant içti.

Yusuf: "Yakup peygamberin oğluyum;
dedem İshak'tır, İbrahim soyundanım" dedi.

Tüccar bunu duyar duymaz
feryat figan etti, içi yandı.

396. "Bunu bana niye söylemedin;
seni ailene götürürdüm" dedi.

Döndü, tekrar: "O seni satanlar
neyin olurdu, söyle bana" dedi.

Yusuf: "Gammazlık yapmam;
gammazlar da dostum olmaz" dedi.

399. Tüccar: "Aslın peygambermiş;
sen sözünün erisin, duan kabul olur.

Dua et de Allah bana çoluk çocuk versin;
ben sana ihtiyacımı söyledim" dedi.

Yusuf dua etti, duası kabul oldu;
Allah o tüccara kırk çocuk verdi.

402. Şimdi Kotifar'ın işini dinle;
nasıl malının derdine düşer!

Yusuf'u satın aldığına pişman olur;
hazinenin boş kaldığına içi yanar.

Haznedara, "Git, bak bakalım;
hiç malım kalmış mı?" diye söyler.

28 [15a]

405. *Haznedâr buyruk tutar varur aŋa*
Hazne tolmış mâl-ıla batar taŋa

Yüg<ü>rü<r> gelür muştular eydür hoca
Hazne tolmış mâl-ıla uçdan uca

Sultân eydür bu ‘aceb neden tolar
Yûsuf eydür Taŋrı’nuŋ kudreti var

408. *Her ne dilerse kâdirdür ol kılur*
Kulları her ne kılursa ol bilür

Haznedâr eydür gördüm ben ayık
Bir kuş ėndi bu kula gökden bayık

Söyledi âdem diliyle eyle bil
Gör bahâŋı Taŋrı’ya sen secde kıl

411. *Sen o<l> vaktin güzgüye bakduŋ-ıdı*
Satu [bâzâr] bahâŋı ögdüŋ-idi

Lâ-cerem ki on tokuz yarmak pûla
Satılup gördüŋ emek çekdüŋ belâ

Kim bu kez kend’ özüŋi gördüŋ zelîl
Kıymet urdı lâ-cerem saŋa Celîl

414. *Hazn’ için boşal[t]dı [vü] kıldı tolu*
Mu’cizât kıldı saŋa anı ulu

Çün Kotîfar uşbu sözi ėşidür
Söyler eydür bu ‘aceb ne kişidür

Hazne içi boş-iken tolu olur
Kuş ėner gökden buŋa söyler gelür

417. *Yûsuf’ı alur varur Zelîhâ’ya*
İmdi diŋle varıcak ne söyleye

Uşbu kul kutlu dur[ur] yüzi bize
Key ‘azîz tut bu oğul olsun bize

Kutlu kuldur bu oğul key aŋlağıl
Dahı benden yėg bunı ağırlağıl

28 [15a]

405. Haznedar emir üzerine hazineye gider;
bakar ki hazine malla dolmuş, şaşırır.

Koşup geldi, "Sultanım, hazine
baştan ayağa malla dolu!" diye müjde verdi.

Sultan: "Hazine nasıl dolu olur ki!" dedi;
Yusuf: "Allah kadirdir.

408. Dilediği her şeyi yapmaya gücü yeter;
kulları ne işlerse ondan haberdardır" dedi.

Hazinedar: "Zira ben açıkça gördüm;
gökten bu köleye bir kuş gelmişti.

İnsan diliyle ona, 'Değerini bil,
Allah'a secde et' demişti.

411. Sen o zaman aynaya bakmıştın;
kendi satış değerini övmüştün.

Tam tamına on dokuz yarmak paraya
satılmıştı; emek çekmiş, eziyet görmüştün.

Bu kez kendini aşağıladın;
şüphesiz Allah da sana değer verdi.

414. Hazineyi boşalttı ve doldurdu;
bunu büyük bir mucize göstermek için yaptı" dedi.

Kotifar bunu duyar duymaz;
"Kimdir bu?

Hazine boş iken dolar;
kuş gökten iner, onunla konuşur" dedi.

417. Yusuf'u alıp Zeliha'ya gitti;
şimdi varınca dinle bak, ne dedi:

"Bu kişinin yüzü bize uğurludur;
ona değer ver de bize evlat olsun.

Bu çocuk mübarek kişidir, iyi bil;
benden daha güzel onu ağırla" dedi.

29 [15b]

420. *Turu gelür Yûsuf'ı öper kucar*
Üç yüz altmış ton aŋa [keser] biçer

Kıymetî taşlar takar her bir tona
Degme bir taşı anuŋ biŋ altuna

Degme gün gėymege bir ton eyledi
Ol tonı dahı hep altun eyledi

423. *Şöyle bėzed' anı n' dėyem saŋa*
'Acebe kaldı gören batdı taŋa

Döndi Yûsuf söyledi Zelîhâ'ya
Kul olan bunuŋ gibi ton mı gėye

Zelîhâ eydür senüŋ gibi kul
Böyle ton gėyer-ise 'aceb degül

426. *Ol Zelîhâ şöyle kim sevdi anı*
Kanda varsa eyidür Yûsuf kanı

Kamu nesnesin Zelîhâ unudur
Ne ki görse eydür uş Yûsuf budur

Tursa otursa Yûsuf'ı söylenür
Kanda kim varsa anı zikr eylenür

429. *Zelîhâ bir gün tutar Yûsuf elin*
Eytdi gel kim gösterem butlar evin

Ger ėledem göresin butlar yüzin
Seni göre söyleye anlar sözin

Yûsuf eydür varalum but-hâneye
Görelüm bunlar size ne söyleye

432. *Çünki but-hâneye bunlar geldiler*
İçerü butlar katına girdiler

Zel<î>hâ eydür yâ sanem aŋla hâlüm
'Âşık oldum göynürüm tutğıl elüm

Saŋa eytdüm bildürem ėşit hâli
Severem lâyık mıdur uşbu kulı

29 [15b]

420. Kalkıp geldi, Yusuf'u öptü, kucakladı;
ona üç yüz altmış giyecek ölçüp biçti.

Her bir giyeceğe değerli taşlar taktı;
her bir taşı bir altın değerinde idi.

Her gün için giymeye bir giyecek hazırladı;
o giyeceği de altınla süsledi.

423. Onu öyle süsledi ki sana nasıl anlatayım!
Görenler şaşkınlıklarından donakaldılar.

Döndü Yusuf, Zeliha'ya:
"Köle kişi böyle giyecek mi giyer" dedi.

Zeliha: "Senin gibi birisinin böyle
giyecekler giymesine şaşırmamalı" dedi.

426. Zeliha onu o kadar çok sevdi ki,
nereye gittiyse "Hani Yusuf!" dedi.

Zeliha her şeyi unuttu;
gördüğü her şey Yusuf'u hatırlattı.

Kalksa otursa Yusuf'u mırıldanır;
nereye gitse kendi kendisine ondan söz eder.

429. Zeliha bir gün Yusuf'un elinden tuttu;
"Gel sana puthaneyi göstereyim,

götüreyim de putların yüzünü gör;
seni görünce belki söyleyecekleri vardır" dedi.

Yusuf: "Gidelim puthaneye,
görelim bakalım, onlar size ne söyler?" dedi.

432. Onlar puthaneye gelir gelmez
içeriye, putların yanına girdiler.

Zeliha: "Ey put, hâlimi gör;
âşık oldum, yanıyorum, bana yardım et!

Sana söylüyorum, hâlimi dinle;
seviyorum, o bana layık mıdır?" dedi.

30 [16a]

435. *Hak Çalab'uŋ kudreti gör n'eyledi*
Saneme dil vėrdi şol-dem söyledi

Ol but eydür nebîdür sen sevdügüŋ
Eyle takdîr olısar dėrgil ögüŋ

Çün bu sözi söyledi düşdi yėre
Hurd uşandı oldı ol sâ'at pere

438. *Dahı ne kim but var-ısa uşanur*
Pâresi <vü> kıymığı yėre döşenür

Zel<î>hâ eydür n'eyledüŋ bunlara sen
Ne sebebden sındı bunlar dėyesen

Yûsuf eydür benüm Taŋrı'm anları
Hurd uşatdı tağılup pâraları

441. *Zel<î>hâ eydür senüŋ Taŋrı'ŋ kandadur*
Yûsuf eydür kanda dėrseŋ andadur

Yûsuf eydür Allâh'um hâzır durur
Ne dilerse kılmağa kâdir durur

Ol bilür hem eşkere gizlüleri
Ol vėrür kamuya rızkı tavarı

444. *Zel<î>hâ eydür bildür imdi Taŋrı'ya*
Bütün ola bu sanem gėrü oŋa

Todağın tepretdi Yûsuf söyledi
Anı Allâh gėrü bütün eyledi

Anı gördi Yûsuf'ı sevdi katı
Oldı dûşvâr Yûsuf'uŋ hâli yatı

447. *Gün geldükçe eti teni sararur*
'Işk odı yakar anı sayru kılur

Anı Kotîfar gelür bir gün görür
Varur oturur <bir> tabîbi getürür

Gördi hekîm Zelîhâ göŋlini tar
Bildi tabîb kim içinde 'ışkı var

30 [16a]

435. Allah'ın kudreti bak, ne yaptı?
Puta dil verdi, o an konuştu.

Put: "Senin sevdiğin peygamberdir;
takdir edilen olacak, aklını başına devşir" dedi.

Bu sözü söyler söylemez yere yıkıldı;
o anda ufalandı, paramparça oldu.

438. Öbür putlar da parçalandı;
kırığı döküğü yere yayıldı.

Zeliha: "Sen bunlara ne yaptın böyle?
Bunlar niçin kırıldı? Hemen söyle" dedi.

Yusuf: "Benim Allah'ım onları
paramparça etti, parçaları dağıldı" dedi.

441. Zeliha: "Senin Tanrı'n nerededir?" dedi.
Yusuf: "Nerede dersen, oradadır" dedi.

Yusuf: "Allah'ım her an mevcuttur;
her ne dilerse yapmaya kadirdir.

O gizliyi açığı da bilir;
herkese malı mülkü de o verir" dedi.

444. Zeliha: "Tanrı'na söyle de;
bu putlar tekrar eski hâline dönsün" dedi.

Yusuf mırıldanmaya başladı, söyledi;
Allah da onları tekrar eski hâline getirdi.

Bunu görünce Yusuf'u daha çok sevdi;
Yusuf'un durumu şimdi daha zor oldu.

447. Günler geçtikçe bedeni soldu;
aşk ateşi onu yaktı, hasta etti.

Bir gün Kotifar geldi, onu gördü;
gitti, bir tabip getirdi.

Doktor Zeliha'nın gönlünü sıkıntıda gördü;
gönlünde aşk olduğunu anladı.

31 [16b]

450. *Tabîb eydür ağrısı bunuŋ katı*
Bilmez içinde ne hâli niyyeti

Zel<î>hâ eydür ziy ki bildüŋ sen işi
Bağrum oŋulmaz içümdedür başı

Gitdi tabîb geldi dâyası göre
Zel<î>hâ'nuŋ derdi nedür anı sora

453. *Dâya eydür yâ kızum dön bir bėrü*
Neden oldı göreyüm beŋzüŋ saru

Zel<î>hâ eydür ol 'İmrânî kul kanı
Beni böyle kıldı gördüŋ-mi anı

Kıldı 'âşık beni uş aŋladum
Kâşki yüzini göricek öle<y>düm

456. *Dâya eydür 'ışk işi şöyle olur*
Gitse udı 'âşıkuŋ risvâ olur

Sağ teni bu 'ışk odı sayru kılur
Ol ki 'âşık olmadı ol ne bilür

'Âşık olan ögüde girmez olur
İki gözi örtülü görmez olur

459. *Dâya eydür dėse<y>düŋ öŋdin baŋa*
Tėz bulurdum çâre uşda ben saŋa

Zel<î>hâ eydür hele kılğıl bir çâre
'Işk odına düşdüm uş ben bî-çâre

Dâya eydür buyur üstâdlar gele
Senüŋ-içün bir 'azîm sarây kıla

462. *Eylesünler ol sarâya kırk direk*
Yėr yėrin mermer direk kılmak gerek

Altun ağaçlar kılalar içine
Kılalar budak gümişden ucına

Yėmiş altundan kılalar ağaca
Hem gümişden kuş kona uçdan uca

31 [16b]

450. Tabip: “Bunun ağrısı çoktur” dedi.
(Zeliha) yüreğinin ne hâlde olduğunu bilmez.

Zeliha: “Sen durumumu anladın, ne güzel!
Yüreğimin onulmaz yarası gönlümdedir” dedi.

Tabip gitti, dadısı geldi;
Zeliha’nın derdini araştırdı.

453. Dadı: “Ey kızım, dön hele bir;
benzin neden sarardı, bir bakayım” dedi.

Zeliha: “O İmranlı köle yok mu!
Gördün mü beni böyle yaptı!

Anladım ki işte beni bu âşık etti;
keşke yüzünü görünce öleydim” dedi.

456. Dadı: “Aşk işi öyle bir şeydir ki
âşığın hayâsı yok olursa rezil olur.

Bu aşk ateşi sağlıklı vücudu hasta eder;
âşık olmayan kişi bunu bilmez.

Âşık olana nasihat kâr etmez;
gözleri kör olur, görmez olur.

459. Keşke önceden bana söyleseydin;
ben sana hemen çare bulurdum” dedi.

Zeliha: “Hele bir çare bul;
aşk ateşine düştüm, çaresiz kaldım” dedi.

Dadı: “Ustalara emret, gelsinler;
senin için büyük bir saray yapsınlar.

462. O saraya kırk direk diksinler;
her yanı mermerden olacak.

İçine altından ağaçlar yapsınlar;
uçlarına da gümüşten budak.

Budağına da altından meyveler;
uçlarına da gümüşten kuş.

32 [17a]

465. *Kılalar yeşil zeberced yaprağın*
Müşk ü ‘anberden ėdeler toprağın

Ol direklerüŋ biri ola zicâc
Birni dahı kılalar pîrûze ‘âc

Birini ‘akîk kılalar key kızıl
Biri zeberced<in> ola levni yeşil

468. *Degme direk arası altun tegek*
Salkumını incüden kılmak gerek

Tahtı altun eylesünler key yüce
Hem gümişden kuş ėdeler bir uca

Hem ‘akîk zebercedin olsun başı
Ayağın yâkût kılalar ol kuşı

471. *Ėdeler için koğuş şöyle ki var*
Karnını tolduruŋuz müşk ü ıpar

Kızıl atlas döşesünler sarâya
Sen otur taht üzere beŋzer aya

Sûratın yazdur Yûsuf’uŋ nakkâşa
Dahı senüŋ sûratuŋ bile paşa

474. *Andan okı sarâya gelsün anı*
Görsün ol sarâyda yazılmış seni

Ol sûratlar nakşını görsün gözi
Sabrı gitsün ‘âşık olsun kend’ özi

Dâyanuŋ sözlerini gördi savâb
Zelîhâ döndürmedi aŋa cevâb

477. *Şöyle dėdi dâya gitdi işine*
Düşdi Zelhâ ol işüŋ teşvîşine

İndedi Kotîfar’ı eydür aŋa
Ustâlar dėr bir sarây eyle baŋa

Bir sarây eylet baŋa yavlak ulu
Nėce kim vasf eyledüm şöyle kılu

32 [17a]

465. Yaprağı yeşil değerli bir taştan;
toprağı da misk ve amberden.

Direklerin biri camdan;
Biri de firuze fildişinden.

Biri güzel kızıl renkli akikten;
biri de yeşil renkli değerli taştan olsun.

468. Her bir direğin arası altın asma dalından;
salkımı da inciden olmalı.

Tahtı çok büyük ve altından olsun;
ucuna da gümüşten kuş yapsınlar.

Kuşun başı akik taşından;
ayağı da yakuttan olsun.

471. İçini oyuk yapsınlar;
ortasını da misk ve yıparla doldursunlar.

Sarayı kızıl atlasla döşesinler;
sen de ay misali taht üzerine otur.

Nakkaşa Yusuf'un resmini nakşettir;
senin resmin de olsun, ey dost.

474. Sonra onu saraya davet et;
seni sarayda nakşedilmiş görsün.

O resimlerin süslemesini gözüyle görsün;
dayanamasın, âşık olsun" dedi.

Zeliha, dadının sözlerini doğru buldu;
karşılık vermeyi gereksiz gördü.

477. Dadı bunları söyleyip işine gitti;
Zeliha o işin düşüncesine daldı.

Kotifar'a seslendi, ona:
"Ustaları topla da bana bir saray yap.

Öyle bir saray yaptır ki çok büyük olsun;
nasıl olması gerektiğini söyledim.

33 [17b]

480. *Kend' özin sarây dîvârında yazar*
Gözlerini sürmeler gözin azar

Yûsuf'ı okıdı anda içerü
Girdi Yûsuf Zelîhâ turdı örü

Yapdı sarâyuŋ kapusın bağladı
Yûsuf anı göricegiz ağladı

483. *Eytdi kim ey Hâlık-ı Levh ü Kalem*
Sen Çalab'sın ben saŋa kemter kulam

Bu sınuklu göŋlümi sen eglegil
Saŋa sığındum beni sen beklegil

Çünki Yûsuf girdi bakdı sarâya
Gördi gelmiş 'ki sûrat bir araya

486. *İki sûrat bir birin kuçmış-durur*
Şöyle kuçmış sanasın diri durur

Döndi Yûsuf söyledi Zelîhâ'ya
Çok emek çekmişsin uşbu sarâya

Ziy ki görklü eylemişsin sen bunı
Bunda yok illâ Kotîfar pes kanı

489. *Zel<î>hâ dėr varsun Kotîfar kim işe*
<Saŋa> 'âşık oldum n'eylerem anı paşa

Koy Kotîfar gitsün ü sen bėrü gel
Mutî' olğıl kaçma<ğıl> benden gėrü [gel]

Gel bėrü dėr bir zamân anı öger
Karşusına yügürür bėlin eger

492. *Koydı ne nakşın anuŋ ne nakkâşın*
Şöyle öger Yûsuf'uŋ gözin kaşın

Ėşidür Yûsuf utanur bu sözi
Ol Zelîhâ hėç utanmaz kend' özi

Zel<î>hâ eydür yâ Yûsuf ėşit beni
Evümüzde düşde gördüm ben seni

33 [17b]

480. Kendisini sarayın duvarına nakşettirdi;
gözlerine sürme çekti, onları değiştirdi.

Yusuf'u içeriye davet etti;
Yusuf girdi, Zeliha ayağa kalktı.

Sarayın kapısını örttü, kilitledi;
Yusuf bunu görünce ağladı.

483. "Ey kalem ve defterin yaratıcısı, sen yaradansın;
bense değersiz bir kulunum.

Bu mahzun gönlümü sen teselli et;
sana sığındım, sen beni koru!" dedi.

Yusuf girdi, saraya bakar bakmaz
iki resmin yan yana olduğunu gördü.

486. İki resim birbirini kucaklamış;
öyle kucaklamış ki gerçek sanırsın.

Yusuf döndü, Zeliha'ya:
"Bu saraya çok emek harcamışsın.

Çok güzel yapmışsın;
ancak burada Kotifar niye yok?" dedi.

489. Zeliha: "Kotifar işine gitsin;
ben âşık oldum, onu ne yapayım, ey dost.

Kotifar'ı bırak gitsin, sen yanıma gel;
itaat et, kaçma benden, gel artık!" dedi.

"Yanıma gel" diye bir müddet onu methetti;
karşısına koştu, belinden tutup çevirdi.

492. Yusuf'un güzelliklerini öyle methetti ki;
ne nakışını koydu ne de nakkaşını.

Yusuf bunları duyunca utandı;
Zeliha ise hiç utanmadı.

Zeliha: "Ey Yusuf, dinle beni:
Ben seni evimizdeyken rüyamda gördüm.

34 [18a]

495. *Oyandum bulamadum oldum delü*
Ağladum dün gün o yıl zârî kılu

Bėrisi yıl yine girdüŋ sen düşe
Vėrdüŋ ögüt söyledüŋ baŋa paşa

Ayruğa varma dėdüŋ hoş söyledüŋ
Sen benümsin ben senüŋ kavl eyledüŋ

498. *Göricek üçünci yıl sordum seni*
Mısr'a gel [dėdüŋ] bulasın sen beni

Biŋ katır yüki haz[î]ne bağladum
Altı ay yol yörüdüm çok ağladum

Seni geldüm bulmadum oldum delü
Hasretüŋden iŋ<i>leyü oldum ölü

501. *Elli yıldur yanaram hecrüŋ-ile*
Şimdi buldum uş seni düşdüŋ ele

Dahı sırsın sözümi yanmaz özüŋ
Gel katumda bir dem otur kend' özüŋ

Döndi Yûsuf söyledi eytdi delü
Dahı tokuz yaşım [u] yâ on tolu

504. *Ussuŋı dėr başuŋa aŋla sözüŋ*
Ben dahı toğmadum [idüm] dėr ögüŋ

Yûsuf'ı çün ol sarâya güvürür
Her kapuya kulları kilîd urur

Geldi iblîs ol arada turuban
Nazar ėder fitne ile toluban

507. *Yûsuf'a dėr kalmadı ayruk çâre*
Kapu bağlandı Yûsuf kanda vara

Bu sâ'at Yûsuf'uŋ işi bite
Çünki girdi Zelîhâ'yla halvete

Geldi hâtıfdan bir ün ol mel'ûna
İki cihân la'neti ol mağbûna

34 [18a]

495. Uyandım, bulamadım; deli oldum.
O yıl feryat ederek gece gündüz ağladım.

Ertesi yıl yine rüyama girdin;
bana şöyle nasihat ettin:

'Başkasına varma' dedin, iyi söyledin;
'Sen benimsin, ben de seninim' diye söz verdin.

498. Üçüncü yıl da görünce seni araştırdım;
'Mısır'a gel, beni burada bulursun' dedin.

Bin katır yükü hazine sardım;
altı ay yol gittim, çok ağladım.

Geldim, seni bulamadım, deli oldum;
hasretinden öleceğim sandım.

501. Elli yıldır hasretinle yanıyorum;
seni şimdi buldum, elime düştün.

Sözüme cevap vermiyorsun, yüreğin hiç yanmıyor;
yanıma gel, biraz otur" dedi.

Yusuf döndü: "Deli!
Dokuz ya da on yaşındayım.

504. Aklını başına topla, konuştuklarını iyi dinle;
ben o zaman daha doğmamıştım" dedi.

Yusuf'u saraya sokar sokmaz
Zeliha'nın köleleri kapıları kilitledi.

İblis kalkıp oraya geldi;
fitneyle nazar etti.

507. Yusuf'a: "Artık başka çare kalmadı" dedi.
Kapı kilitlendi, -Yusuf nereye gitsin?-

İşte o an Yusuf'un işi bitti;
çünkü Zeliha ile baş başa kaldı.

İblise -iki cihanda lanetlenmiş olan
o şaşkına- gaipten bir ses geldi:

35 [18b]

510. *Sen yâ mel'ûn kılma fitne-y-i katı*
Eydürem ben saŋa oyan 'ismetî

Anda iblîs mağbûn oldı ağladı
Taŋrı Yûsuf'ı şerinden sakladı

Nükte

Bunda bir hoş nükte geldi dile
Hak yarın ölenleri diri kıla

513. *Süricek sırât dapa halkı kamu*
Anda iblîs sevine güle 'amû

Eyde sırât böyle ince hem yüce
Karaŋu dün gibi sanasın gėce

Gėçmeyeler kamusı oda düşe
Oda düşen lâ-cerem yana pişe

516. *Taŋrı'dan âvâz gele ol mel'ûna*
İki cihân la'neti ol mağbûna

Sen eydürsin yâ mel'ûn yana katı
Ben dėrem lâ-taknatû min-rahmetî

Kuluma rahmet kılam sırât gėçe
Uçmağa gire şarâbından içe

519. *Anda iblîs kör ola çok ağlaya*
Kulların Hak rahmetiyle toylaya

İmdi diŋle bu hikâyet ne olur
Yûsuf'uŋ Zelîhâ'ya göŋli olur

'Âşık olur Yûsuf aŋa azılu
Gördi bir el ayasında yazılu

522. *Va 'ttakû yavma^{n} turca'ûna fî-hi ilâ 'llâh*
Anı göricek Yûsuf eyledi âh

Tevbe kılur Yûsuf anda sabr ėder
Zelîhâ görür anı feryâd ėder

35 [18b] 510. “Sen, ey iblis, fitne çıkarma!
Sana söylüyorum, kendine gel.

İblis orada şaşkına döndü, ağladı;
Allah Yusuf’u onun şerrinden korudu.

Nükte

Şimdi aklıma güzel bir nükte geldi;
Allah mahşerde ölüleri diriltip

513. bütün herkesi sırat köprüsüne sürünce
iblis orada sevinip gülecek, amca!

“Köprü hem ince hem de yüksek;
karanlık bir gece, sanki akşam sanırsın.

Hiç kimse geçemeyecek, ateşe düşecek;
ateşe düşen, kuşkusuz, yanıp pişecek” diyecek.

516. Allah, iki cihanda lanetlenmiş
o şaşkın meluna seslenecek:

“Sen ey melun, yine pek sert konuşuyorsun;
Ben *Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin* diyeceğim.

Kuluma merhamet edeceğim, o da sıratı geçecek;
cennete girip kevser suyundan içecek”

519. İblis orada gözleri kör olana dek ağlayacak;
Allah rahmetiyle kullarını ağırlayacak.

Şimdi hikâyemize dönelim, dinle, ne olacak?
Yusuf’un Zeliha’ya gönlü oldu.

Yusuf ona delice âşık oldu;
avcunda yazılı bir el gördü:

522. *Allah’a döndürüleceğiniz günden sakının*
Yusuf onu görünce ah etti.

Tövbe edip sabretti;
Zeliha da onu görünce feryat etti.

36 [19a] *Ud gider Zelîha'dan açar başın*
Yûsuf'a karşu akıdur göz yaşın

525. *Söyler eydür bir od urduŋ cânuma*
Gel bėrü dėr bir dem otur yanuma

Dilegüŋ nedür baŋa bir söylegil
Hâlümi gör baŋa tîmâr eylegil

Çünki bu sözi Zelîhâ söyledi
Gėrü Yûsuf Zel<î>hâ'ya kasd eyledi

528. *Gėrü yarıldı dîvâr çıkdı bir el*
Söyledi ol Yûsuf'a kim bėrü gel

Taŋrı'dan kork işleme uşbu işi
Yavuz iş nite kılursın ey kişi

Anı gördi 'aklı dėrdi başına
Kıldı sabr ol kılduğı kasd işine

531. *Çünki Yûsuf ol işe sabr eyledi*
Ol Zelîhâ delürüp gör n'eyledi

Turu geldi ol-dem u kuçdı anı
N'eylesün 'âşık durur göynür cânı

Kasd kıldı yine Yûsuf sevinü
Hem yine çıkdı bir el görinü

534. *Yazlu anda fa-lâ-takrabû 'z-zinâ*
Gördi yığlındı anı Yûsuf yana

Gėçdi bir sâ'at yine kasd eyledi
Hak Çalab gör kudretinden n'eyledi

Gėrü yarıldı dîvâr çıkdı sûrat
Ya'kûb'a beŋzer görünen ol sûrat

537. *Barmağın ağzında tutmış ısıru*
Tevbe kıl <yarlığın> yazukdan dön[gil] gėrü

Gel yola bu işi göŋlüŋden çıkar
Nėce kıla bu işi peyğâmber

36 [19a]

Zeliha hayâsızlaşıp başını açtı;
Yusuf'un karşısında gözyaşları döktü.

525. "Gönlüme aşk ateşi düşürdün;
beri gel de bir müddet yanıma otur.

İsteğin nedir? Hele bana bir söyle;
hâlimi gör de beni biraz anla" dedi.

Zeliha bunları söyler söylemez
Yusuf tekrar ona yöneldi.

528. Duvar delindi, tekrar bir el çıktı;
Yusuf'a: "Beri gel!

Allah'tan sakın, bu işi yapma;
ey insanoğlu, bu suçu nasıl işlersin?" dedi.

Onu görünce aklı başına geldi;
o kastettiği işinde sabretti.

531. Yusuf o çirkin işe sabredince
Zeliha delirdi, bak ne yaptı?

Ayağa kalktı, birden Yusuf'u kucakladı;
-ne yapsın, âşıktır, içi yanıyor-

Yusuf yine sevinerek ona meyletti;
fakat tekrar görünen bir el çıktı.

534. Orada *Zinaya yaklaşmayın* yazılı idi;
Yusuf onu görünce kendisini tuttu.

Bir saat geçince yine ona meyletti;
Allah, kudretiyle bak ne yaptı?

Duvar yeniden delindi; bu kez
Yakup'a benzeyen bir suret çıktı.

537. Parmağını ağzında ısırarak:
"Suçuna tövbe et, günahı bırak.

Bu işi fikrinden çıkar at, yola gir;
peygamberler böyle şey yapar mı?"

37 [19b]

Ol sûratdan utanur döner gėrü
Zelîhâ eydür kişi tur gel bėrü

540. *Kasd ėder Yûsuf yine Zel<î>hâ'ya dėr*
Ol sûrat göründi [yine] gör ne dėr

Fa-man ya'mal cezâsını tamuda
Kim zinâ kılursa ol <gerek> düşe oda

Çün bu sözi ėşidür anda yine
Tevbe kılur ol işe döne döne

543. *Gėçdi bir sâ'at yine tevbe yıkar*
'Işk-ıla Zelîhâ'ya döner bakar

Bir ferişte soŋ-ucı gökden ėner
Arkasını Yûsuf'uŋ tutar sığar

Varı şehvet barmağından tökülür
Şehveti gider bu kez sâkin olur

546. *Çalab 'ismet kapusın aŋa açar*
Fâhiş işden yığlınur Yûsuf kaçar

Zelhâ komaz Yûsf'ı kapuya degi
Yėtti tutdı yırtılur ard etegi

Yûsuf'uŋ anda etegi yırtılur
Tartaşurken kap'ya Kotîfar gelür

549. *Zel<î>hâ eydür yâ Kotîfar bu baŋa*
Bir yavuzluk kılur ögüt vėr buŋa

Katı yavuzluk sanur uşbu baŋa
Bunı korkutğıl eyitdüm ben saŋa

Bunı korkutğıl bu dem vur zindâna
Bu yavuz işden bolayki bu döne

552. *Yûsuf eydür suçlu Zel<î>hâ'dur yalan*
Baŋa tanuk olsun uşbu oğlan

Baŋa bėşikdeki genç oğlan tanuk
Yok-durur Yûsuf'da sor ki yazuk

37 [19b]

O suretten utandı, geri döndü;
Zeliha: “Kalk, beri gel!” dedi.

540. Yusuf yeniden Zeliha’ya seslenip meyletti;
suret tekrar ortaya çıktı, bak ne dedi?

“Cehennemde *Kim yaparsa* cezasını
yani zina suçunu kim işlerse ateşe düşecek” dedi.

Yusuf bu sözü yine işitir işitmez
o kötü iş için tekrar tekrar tövbe etti.

543. Bir saat geçince yine tövbesini bozdu;
Zeliha’ya döndü, aşk ile baktı.

Sonunda gökten bir melek indi;
Yusuf’un sırtını tuttu, sıvazladı.

Olan şehveti parmağından döküldü;
bu kez şehveti gidince sakinleşti.

546. Allah ona iffet kapısını açtı;
Yusuf günahtan sakındı, kaçtı.

Zeliha kapıya kadar Yusuf’un peşini bırakmadı;
yetişti, tuttu, giysisinin ardı yırtıldı.

Orada Yusuf’un giysisi yırtıldı;
çekişirlerken kapıya Kotifar geldi.

549. Zeliha: “Ey Kotifar, Yusuf bana
kötülük yaptı; ona bir akıl ver.

O bana fena bir kötülük düşündü;
sana söyledim işte, onu cezalandır.

Onu hemen cezalandır, zindana at;
belki bu suçtan pişman olur” dedi.

552. Yusuf: “Yalan, suçlu Zeliha’dır;
bu çocuk bana şahitlik etsin.

Beşikteki körpe çocuk bana şahittir;
Yusuf’ta suç yoktur, ona sor.

38 [20[a]]

Döndi eydür yėŋi toğmış genç oğlan
Nėce söyler söylemez bilmez lisân

555. *Yûsuf eydür güci yėter ol Çalab*
Söylede bunı kalasın sen ʻaceb

Söyleye dürlü lisân taŋlayasın
Toğruluğumı benüm aŋlayasın

Sor aŋa sen ol dėye uşbu işi
Ol dėye kim-idügin suçlu kişi

558. *Kotîfar getürdi ol genç oğlanı*
Sordı aŋa suçlu kim-durur anı

Söyledi oğlan Çalab sun'ı-y-ıla
Geldi bėşikde emer-iken dile

Eytdi kim <ol> göŋlek [e]ger yırtuk ola
Ardı bütün öŋ etegi yırtıla

561. *Gėrçek ol Zelîhâ Yûsuf yalan*
Yûsuf ola Zel<î>hâ'ya fitne kılan

Bakdı gördi göŋlek ard<ın>dan yırtılmış
Kotîfar bildi Zelîhâ suçluymış

Vėrdi ögüt Zel<î>hâ'ya döndi gėrü
Eytdi Zelhâ Yûsuf'a tur gel bėrü

564. *N'eyledi gördüŋ-mi Kotîfar bize*
Bu kez ayruk kayurmagil bu söze

Yûsuf eydür sen dahı gördüŋ<-mi> anı
Nėce[si] söyledi ol genç oğlanı

Tanukluk vėrdürdi Hak Taŋrı anı
Dahı tevbe kılmaduŋ-mı sen seni

567. *Zel<î>hâ eydür nėce tevbe kılayum*
ʻIşk-ıla boğduŋ cânum al öleyüm

Saŋa ʻâşık eyledüŋ beni şâbâş
Mısr içinde beni ʻışkuŋ kıldı fâş

38 [20a]

Yeni doğmuş küçük çocuk döndü;
nasıl konuşsun, konuşamaz ki.

555. Yusuf: “O kadir Allah,
bunu konuşturacak, sen de şaşıracaksın.

Türlü türlü dilde konuşacak, şaşıracaksın;
benim doğru söylediğimi anlayacaksın.

Sen ona sor, o konuşacak;
suçlunun kim olduğunu söyleyecek” dedi.

558. Kotifar, o küçük çocuğu getirdi;
ona: “Suçlu kim?” diye sordu.

Çocuk Allah’ın halk etmesiyle konuştu;
beşikte emzikli iken dile geldi.

Gömlek eğer ardından değil
önünden yırtılmışsa

561. Zeliha haklı, Yusuf haksızdır.
Yusuf Zeliha’ya fitne kılmıştır” dedi.

Kotifar baktı ki gömlek ardından yırtılmış;
Zeliha’nın suçlu olduğunu anladı.

Sonra döndü, Zeliha’ya nasihat etti;
Zeliha Yusuf’a: “Kalk, beri gel.

564. Kotifar bize ne yaptı, gördün mü?
Artık bu söze önem verme” dedi.

Yusuf: “Onu sen de gördün;
küçük çocuğu nasıl konuşturdu?

Allah ona şahitlik ettirdi;
sen hâlâ tövbe etmiyor musun?” dedi.

567. Zeliha: “Nasıl tövbe edeyim;
beni aşkınla boğdun, canımı al da öleyim.

Beni kendine âşık ettin, aferin sana;
aşkından Mısır’da adım çıktı” dedi.

39 [20b]

Mısr içinde ne ki ‘avrat var kamu
Kovlaşurdı Zelîhâ’yı ey ‘amû

570. *Eytdiler Zelîhâ’ya gelmiş belâ*
‘Âşık olmış ol bir ‘İmrânî kula

Kavlaşu ik<i>si sarây kapusına
Eri Kotîfar gelüp üstlerine

Vėrmiş ögüt Zelhâ’ya dönmiş gėrü
Kakımaduŋ Zel<î>hâ’ya anı görü

573. *Kul seven kişi meger delü ola*
Kend’ özin kula vėren ölü ola

Kim ol ‘avratlar anı kavlaşdılar
Soŋra gör anlar neye sataşdılar

Zelhâ’yı kavlaşdılar anlar kamu
Bes bize ‘ibret yėter bu iş ‘amû

576. *Ol kişi kim halkı ğıybet eyleye*
Ayruk ‘özrin söyleye yâ kavlaya

Lâ-cerem ğıybet kılan müzdin yıkar
Ol yuyunur yazuğından [pâk] çıkar

Ğıybet ėtmekden dilüŋüz saklaŋuz
Yohsa müzd<üŋ> yazuğa döner aŋlaŋuz

579. *Bu sözi Zel<î>hâ ėşidür ey uya*
Ne ki hâtûn var getürür sarâya

Yûsuf’ı bir hücrede kor oturur
Ne ki hâtûn var sarâya getürür

Ol hâtûnlar çün sarâya geldiler
Zel<î>hâ buyurdı turunc getürdiler

582. *Mısır ehli ‘âdeti eyle-y-idi*
Her kişi kim konukluk ėde-y-idi

Ta’âmdan öŋdin turunc vėrür-idi
Soŋra andan ta’âm yėdürür-idi

39 [20b] Mısır'daki kadınların hepsi,
Zeliha'nın dedikodusunu yaptılar, ey kardeş.

570. "Zeliha belasını bulmuş;
İmranlı bir köleye âşık olmuş.

İkisi saray kapısında çekişirken
Kotifar'ın adamı üstlerine gelmiş.

Zeliha'ya nasihat etmiş, sonra dönmüş;
onu görünce Zeliha'ya kızmamış.

573. Köle seven kişi deli olur;
kendisini köleye teslim eden ölmüş sayılır" dediler.

Onu çekiştiren kadınlar,
bak sonra, neye düçar oldular.

Hepsi de Zeliha'yı çekiştirdiler;
bu hadise bize ders olarak yeter, amca!

576. Kim ki halkın dedikodusunu eder,
başka suçlarını söyler ya da çekiştirir;

şüphe yok ki dedikodu eden sevaplarından olur;
temizlenen, günahlarından kurtulur.

Dilinizi dedikodudan koruyun;
yoksa sevap günaha dönüşür, iyi anlayın.

579. Zeliha bu sözü duyunca
bütün kadınları saraya topladı, ey kardeş.

Yusuf'u bir odaya kapattı;
bütün kadınları saraya getirdi.

Kadınlar saraya gelir gelmez
Zeliha emretti, turunç getirdiler.

582. Her kim ziyafet verecekse
Mısır halkının âdeti böyleydi.

Yemekten önce turunç ikram edilirdi;
daha sonra yemek yedirilirdi.

40 [21a] *Zel<î>hâ dahı getürdi her birine*
Bıçak hem bir turunc vėrdi eline

585. *Eytdi kesmeŋ dėmeyince siz<e> anı*
Kim çağırdı Yûsuf kandasın kanı

Çıkdı hücreden [kim] ol beŋzer aya
Yüzi nûrı şu'le vėrdi odaya

Ol hâtûnlar çünki gördiler yüzin
'Aklı gidüp unudurlar kend' özin

588. *Kıldılar âh kamusı düşdi yėre*
Oldı hayrân esrüdi anı göre

Zelîhâ eydür kesüŋ turuncuŋuz
Kanı elüŋüzdeki bıçağuŋuz

Her biri aldı bıçağı eline
Ellerin toğradı turunc yėrine

591. *Ellerin toğraduğın bilmediler*
<Ne> ho[d] kesilen acısın tuymadılar

Eytdiler ol kamu mâ hâzâ 'l-başar
Dėdiler feriştedür uşbu meger

Zel<î>hâ eydür gördüŋüz mi siz bunı
Budur âhir yanduran dün gün beni

594. *Kim bakup bir kez yüzini gördüŋüz*
Elüŋüz kesildügin tuymaduŋuz

Ben 'aceb mi 'âşık oldumsa buŋa
Gördüŋüz yüzini batduŋuz taŋa

Kulın sever dėyü ta'na urduŋuz
Sevdügüm budur ki şimdi gördüŋüz

597. *Eytdiler lâyık imiş sevmeklige*
Cânı buŋa fidâ kılmaklige

Taŋlayuban kamu gitdi işine
Düşdi Zel<î>hâ Yûsuf'uŋ teşvîşine

40 [21a]

Zeliha da her birine getirdi;
ellerine bıçak ve turunç verdi.

585. "Ben demedikçe siz onu kesmeyin" dedi.
Yusuf'a seslendi: "Neredesin?"

Yusuf odasından çıktı, -ki o aya benzer-
yüzünün nuru odayı aydınlattı.

Kadınlar onun yüzünü görür görmez
kendilerinden geçip bayıldılar.

588. Ah ettiler, hepsi yere yığıldılar;
hayranlıklarından sarhoş oldular.

Zeliha: "Elinizdeki bıçaklarınız hani?
turunçlarınızı kesin" dedi.

Her biri ellerine bıçaklarını aldı;
turunç yerine ellerini kestiler.

591. Ellerini kestiklerini anlamadılar;
kesilen ellerinin acısını duymadılar.

Hepsi de *Bu insan değildir*
bu ancak bir melektir!" dediler.

Zeliha: "Beni gece gündüz yandıran
budur işte, onu gördünüz mü?

594. Onun yüzünü bir kez gördünüz;
elinizin kesildiğini anlamadınız bile.

Ben ona âşık oldumsa şaşılacak ne var?
Yüzünü görünce hepiniz donakaldınız.

Kölesini sevdi diye beni ayıpladınız;
sevdiğim kişiyi şimdi gördünüz işte!" dedi.

597. "Sevilmeyi hak ediyormuş;
bu yolda ölünürmüş!" dediler.

Şaşkın şaşkın hepsi işine gitti;
Zeliha Yusuf'un düşüncesine daldı.

41 [21b]

Zelîhâ eydür Yûsuf ėşit beni
Yohsa zindâna ururam ben seni

600. *Sözümi tut baŋa nâz eyleme*
Hâlüme bak sen muhâl söz söyleme

Yûsuf eydür tutmazam hergiz sözüŋ
Ne dilerseŋ eyle baŋa kend' özüŋ

Yûsuf'a Zelhâ kakır şol-dem buşar
Yûsuf'uŋ kuşağını şol-dem şėşer

603. *Hem tonın dahı Yûsuf'uŋ çıkarur*
Alur anı Melik Reyyân'a varur

Melik Reyyân'a varur kılur selâm
Biŋ benüm gibi saŋa olsun ğulâm

Zindâna urğıl bu benüm kulumı
Oldı 'âsî baŋa tevbe kılu-mı

606. *Reyyân eydür tut elin ėl<e>t zindâna*
Kul senüŋdür nėce dilerseŋ kına

Yûsuf'ı kor Zelhâ zindâna gider
Yatsun anda dėyüben ol cevr ėder

Her ki geldi dünyeye gėrü gider
Taŋrı'nuŋ takdîrini gör kim n'ėder

609. *Sayru olur Kotîfar sultân ölür*
Ol Kotîfar'dan Zelîhâ tul kalur

Yėrine kardaşı Reyyân oturur
Saltanat hükmin yėrine getürür

Zindân ehlin kamusın âzâd kılur
Korlar anda Yûsuf'ı yalŋuz kalur

612. *Cebre'îl şol-dem ėner gökden yėre*
Kıldı selâm ol Yûsuf peyğâmbere

Sabr ėdüp katlanğıl uş sen bu işe
Sabr-ıla her iş çıkar bir gün başa

41 [21b]

Zeliha: "Yusuf, dinle beni;
yoksa seni zindana atacağım.

600. Sözümü dinle de bana naz yapma;
hâlimi anla da boşuna konuşma" dedi.

Yusuf: "Sözünü asla dinlemeyeceğim;
bana istediğini yap!" dedi.

Zeliha Yusuf'a kızdı, hemen öfkelendi;
birden Yusuf'un kemerini çözdü.

603. Giysisini de çıkardı;
Yusuf'u alıp hükümdar Reyyan'a gitti.

Hükümdar Reyyan'a gitti, selam verdi;
"Benim gibi bin kişi sana köle olsun.

Bu kölemi zindana at;
bana asi oldu, tövbe eder mi?" dedi.

606. Reyyan: "Elinden tut, zindana götür;
köle senindir, nasıl istersen öyle işkence et" dedi.

Zeliha Yusuf'u zindana bıraktı, gitti;
orada yatsın da gününü görsün, diye.

Dünyaya gelen herkes ölümü tattı;
Allah'ın takdirine bak ki ne yapar?

609. Kotifar hastalanıp öldü;
Zeliha da dul kaldı.

Yerine kardeşi Reyyan geçti;
saltanat buyruğunu yerine getirdi.

Zindandakilerin hepsini salıverdi;
Yusuf'u orada yalnız bıraktı.

612. O sırada gökten Cebrail geldi;
Yusuf peygambere selam verdi.

"Bu işe sabret, katlan;
her iş sabırla olumlu sonuçlanır.

42 [22a]

Hayra ėrüben batasın ni'mete
Dürlü atlaslar gėyüben devlete

615. *Bir taş uçmakdan getürür levni ak*
Anı yaratmışdı incü gibi Hak

Koyar ağzına taşı fermânlayu
Bildürür düş ma'nîsin key aŋlayu

Uşbu sözde bir hikâyet var dahı
Eydeyüm ėşidesin anı dahı

618. *Eytti Rûm'uŋ issi Kayser bir ere*
Buyruğum tut Mısr'a varğıl ey yarâ

Kavm-i Mısr'uŋ bâkîsine kıl selâm
Söylegil benden aŋa bir kaç kelâm

Ağu vėrsün Melik Reyyân'a sâkî
Hem ittifâklaşsun hon-salâr dahı

621. *Ol varur Mısr'a tutar buyruk kişi*
Bildürür bunlara anda ol işi

Melik Reyyân tuyar <ol> ikisin tutar
Bunları bağlar u zindâna koyar

Sâkî hon-salâr Yûsuf ol üçi
Söyleşür<ler> her biri kılduğı suçı

624. *Dertlü derdin her biri söyleşür*
Zindân içre kayğuru ağlaşur

Hon-salâr u sâkî yatur bir gėce
Düş görürler her biri ėşit nėce

Bir 'aceb düş görür ol sâkî ė yâr
Üç ulu salkum üzüm alur sıkar

627. *Bir kadehüŋ içine anı kuyar*
Hocasına içürür şöyle ki var

Hon-salâr dahı görür kim üç tenûr
Yapar etmek başı üzre götürür

42 [22a]

Selamete çıkınca nimete kavuşacaksın;
türlü atlaslar giyerek sultan olacaksın" dedi.

615. Cennetten beyaz renkli bir taş getirmişti;
Allah onu inciden yaratmıştı.

Taşı buyrukla ağzına koydu;
Yusuf'a rüya tabir etmesini öğretti.

Bununla ilgili bir hikâye var;
anlatayım da dinle.

618. Rum'un sahibi Kayser, bir adamına:
"Emrimi dinle de Mısır'a git, ey dost.

Mısır'ın sultanına selam ver;
ona biraz da benden söz et.

Saki, sofracıbaşıyla anlaşıp
hükümdar Reyyan'ı zehirlesin" dedi.

621. Adam Mısır'a gitti, emri yerine getirdi;
o ikisine yapacaklarını anlattı.

Hükümdar Reyyan sezdi, ikisini de yakaladı;
onları yakalayıp zindana attı.

Saki, sofracıbaşı ve Yusuf, üçü,
kendi aralarında suçlarını söyleştiler.

624. Dertlerini anlatırlarken
kaygılanıp ağlaşmaya durdular.

Sofracıbaşıyla saki bir gece yatarken
rüya gördüler, bak dinle.

Ey dost, saki acayip bir rüya gördü:
Üç büyük üzüm salkımını alıp sıktı.

627. Onu bir kadehin içine döktü;
hepsini de efendisine içirdi.

Sofracıbaşı da üç fırın gördü;
ekmek yaptı, başı üstünde götürdü.

43 [22b]

Hocasına getürürken ün gelür
Anda tur dėr gidemez şöyle kalur

630. *Havâdan kuşlar gelür uça ėner*
Hon-salâruŋ başınuŋ üzre konar

Etmegin kaparlar uçarlar yüce
Oyanur düş ma'nîsin bilmez nėce

Her biri bir düş Yûsuf'a eytdiler
Nėce gördiler hikâyet ėtdiler

633. *Eytdiler bildür düşümüz ta'bîrin*
Ne olısar eyt bize birin birin

Yûsuf eydür sâkîye bilgil düşüŋ
Hayr olısar oŋısar senüŋ işüŋ

Dahı üç günden seni çıkaralar
Görklü hil'at üstüŋe gėydüreler

636. *Diŋlenesin batasın bol ni'mete*
Hoşluğ-ıla ėrişesin devlete

Hon-salâra eytdi hem seni dakı
Üç günden çıkaralar Taŋrı hakı

Asa koyalar tenüŋ iyiye
Gele kuşlar bėynüŋi ala yėye

639. *Çün ėşitdi anı korkdı cânı*
Eytdi görmedüm yalan dėdüm anı

Hon-salâr' üçünci gün çıkardılar
Diküp ağaç anı ber-dâr kıldılar

Sâkîye gėydürdiler key hil'ati
Hem dahı bildürdiler çok ni'meti

642. *At dahı getürdiler kim ol bine*
Gör ki ne gelür Yûsuf'uŋ diline

Yûsuf eydür hele yoruldı düşüŋ
Taŋrı bilür dükendi 'ömrüŋ yaşuŋ

43 [22b]

Efendisine götürürken “Gitme, dur!”
diye bir ses geldi; gidemedi, öylece kaldı.

630. Gökten uçarak kuşlar geldi;
sofracıbaşının başına kondular.

Ekmeğini aldılar, yükseklere uçtular.
Uyandı, rüyasının ne anlama geldiğini anlayamadı.

İkisi de rüyalarını Yusuf’a söylediler;
nasıl gördüklerini anlattılar.

633. “Rüyamızı tabir et; ne görüyorsan
birer birer bize anlat” dediler.

Yusuf sakiye: “Senin için hayır var;
durumun iyi olacak.

Seni üç güne kalmaz çıkaracaklar;
üstüne güzel bir hilat giydirecekler.

636. Nimete kavuşacaksın, rahat edeceksin;
rahatlık içinde saadete ereceksin” dedi.

Sofracıbaşına da: “Gerçek şu ki,
seni de üç güne kalmaz çıkaracaklar.

Seni asacaklar, vücudun kokacak;
kuşlar gelip beynini yiyecek” dedi.

639. Bunu duyar duymaz ürperdi:
“Ben o rüyayı görmedim, yalan söyledim” dedi.

Üçüncü gün sofracıbaşını çıkardılar;
darağacı kurup üzerinde astılar.

Sakiye görklü hilati giydirdiler;
hem de bol nimeti gösterdiler.

642. Binmesi için at bile getirdiler;
bak, Yusuf’un diline ne geldi.

Yusuf: “Madem rüyan tabir edildi;
Allah bilir ki ömrün sona erdi.

44 [23a] *Yûsuf eydür beni aŋğıl key sözin*
Çün varasın göresin mâlik yüzin

645. *Uş ben eytdüm hâlümi bu gün saŋa*
Sen dahı suçum yoğın bildür aŋa

Sâkî yine yėrine gider yarâ
Gökden ėner Cebre'îl şol-dem yėre

Cebre'îl eydür <yâ> Yûsuf geldüm saŋa
Soraram bir kaç soru eytgil baŋa

648. *Ya'kûb'a sevdürdi kim eytgil seni*
Kurtaran kim kardaşuŋdan eyt anı

Sıddîk kim eyitdi anı saŋa
Yâ kuyudan kim çıkardı eyt baŋa

Ol Zelîhâ'dan seni kim sakladı
Yâ Kotîfar'dan seni kim bekledi

651. *Kimdi ol genç oğlanı söyleden*
Kimdi saŋa bu kamuyı eyden

Yûsuf eydür Taŋrı'dandur ol baŋa
Cebre'îl eytdi yâ n'oldı bes saŋa

Taŋrı'yı getürmedüŋ sen dilüŋe
Necâtı kâfirden umduŋ kendüŋe

654. *Çün ėşitdi Cebre'îl'den bu sözi*
Secdeye urdı Yûsuf şol-dem yüzi

Eydür ey kâdir Çalab geldüm saŋa
Tevbe kıldum suçumı 'afv ėt baŋa

Bunı dėdi ağladı Yûsuf resûl
Tevbe kıldı tevbesi oldı kabûl

657. *Geldi Cebre'îl gėrü eytdi aŋa*
Hak Çalab üküş selâm eyler saŋa

Eytdi bir yıl yatısardur ol tamâm
Bir yıldan soŋra anı sultân kılam

44 [23a]

Hükümdarın yanına gidince
ona benden iyi sözlerle bahset.

645. Sana bugün durumumu anlattım;
sen de suçumun olmadığını ona anlat” dedi.

Saki tekrar ayrıldı, ey dost;
o anda gökten Cebrail geldi.

Cebrail: “Yusuf senin için geldim;
birkaç sorum olacak, cevap ver bana.

648. Seni Yakup’a kim sevdirdi;
kardeşinden kim kurtardı? Söyle bana.

Onu sana Sıddık söyledi;
kuyudan seni kim çıkardı? Söyle bana.

Zeliha’dan seni kim korudu;
Kotifar’dan kim gizledi?

651. O küçük çocuğu konuşturan;
bütün bunları sana söyleyen kimdi?” dedi.

Yusuf: “Hepsi Allah’tandır” dedi.
Cebrail: “Peki ne oldu sana böyle?

Allah’ı hiç aklına getirmedin;
kurtuluşu kâfirden bekledin” dedi.

654. Yusuf, Cebrail’den bu sözü duyar duymaz
hemen secdeye kapandı.

“Ey kadir Allah, sana eğildim;
tövbe ettim, suçumu bağışla” dedi.

Yusuf peygamber bunları deyip ağladı;
tövbe etti, tövbesi kabul oldu.

657. Cebrail tekrar geldi:
“Allah sana çokça selam iletti.

‘Topu topu bir yıl yatacak;
bir yıldan sonra onu sultan yapacağım.

45 [23b]

Mısr içinde sultân ola kamuya
Mısr'uŋ ehli kamu tura tapuya

660. *Bunı ėşidür yüzin yėre urur*
Şükr ėder Yûsuf Hak'a secde kılur

Zindân içre var-ıdı bir derece
Yûsuf anda oturur tefârüce

Bir 'Arab geldi ırakdan gözledi
Geldi yakın gör ne sözler söyledi

663. *Gelürem Ken'ân'dan ėşit beni*
Kayurur dün gün ataŋ Ya'kûb seni

Ağlamakdan görmez oldı gözleri
Ėrte gėce Yûsuf oldı sözleri

Böyle dėdi çökdi zindân öŋine
Ol 'Arab bir ağaç aldı eline

666. *Devesini dögdi key yaturu*
Yûsuf eydür dögme anı gel bėrü

Haberüŋ vėr baŋa dėr bir söylegil
Kankı ėldensin hikâyet eylegil

'Arab eydür yėrüm Ken'ân'dur benüm
Bunda ğarîbüm bezergânum cânum

669. *Yûsuf eydür ne getürdüŋ bu şâra*
Eyt baŋa dėr Tangrı işüŋ başara

'Arab eydür bir yük aldum satun
Assı kıldı bir Mısrî kızıl altun

Döndi Yûsuf söyledi ol 'Arab'a
Bir ağaç gördüŋ-mi anda key kaba

672. *Ol ağacuŋ budağı on bir idi*
Bir kesilmiş kamusından yėg-idi

Ağaç aŋa ağlamış iŋleyü
Hėç anı gördüŋ-mi sen key aŋlayu

45 [23b]

Mısır'da herkesin sultanı olacak;
Mısır halkı ona tabi olacak'" dedi.

660. Yusuf bunu duydu, yere kapandı;
şükredip Allah'a secdeye vardı.

Zindanda bir pencere vardı;
Yusuf orada gezinmeye durdu.

Bir Arap geldi, kenardan Yusuf'u gözledi;
yanına geldi, bak neler söyledi?

663. "Kenan'dan geldim, beni dinle;
baban Yakup gece gündüz seni düşünüyor.

Ağlamaktan gözleri kör oldu;
gece gündüz Yusuf'u sayıklar oldu"

Arap, böyle diyerek zindanın önüne çöktü;
eline de bir sopa aldı.

666. Devesine vurarak onu yere çömeltti;
Yusuf: "Ona vurma, yanıma gel!

Kimsin, nesin?
Nereden geliyorsun, anlat hele" dedi.

Arap: "Kenan'dan geldim;
tüccarım, yabancıyım burada" dedi.

669. Yusuf: "Ne getirdin buraya, hele söyle de
Allah işini denk getirsin" dedi.

Arap: "Bir mal satın aldım;
bana kârı bir Mısır kızıl altınıdır" dedi.

Yusuf döndü, Arap'a:
"Orada büyük bir ağaç gördün mü?

672. O ağacın on bir budağı vardı;
biri öbürlerinden ayrı güzellikteydi.

Ağaç orada ağlayıp inlemiş;
onu hiç gördün mü?" dedi.

46 [24a]

'Arab eydür gördüm [anı] dahı var
Budağı-y-'çün ağlar dün gün zâr u zâr

675. *Ol durur Ya'kûb sıfatlu aŋladum*
Bellü dėdü<gü>ŋ aŋladum hem taŋladum

Çün ėşitdi Yûsuf atası hâlin
Ağladı çok yüzine tutdı elin

Yûsuf eydür çün Ken'ân'a varasın
Selâmum benden aŋa degüresin

678. *Eydesin Mısır'da bir ğarîb âdem*
Dėyesin kıldı selâm saŋa dedem

Bunı dėdi vėrdi bir demlüç aŋa
Kızıl yâkûtdan degerdi on biŋe

Aldı ol demlüci 'Arab eline
'Azm kıldı gitdi kendü yolına

681. *Ėrdi Ya'kûb evine ol 'Arabî*
Çağırur eydür kanı Ya'kûb nebî

Karşu çıkdı Ya'kûb'uŋ ögey kızı
Haberüŋ nedür ne-dėsün eyt sözi

Eytdi Ya'kûb daşra gelsün göreyüm
Bir ğarîbden aŋa haber vėreyüm

684. *'Arab eydür ben görüp geldüm ğarîb*
Selâmın<ı> getürdüm [uş] yoldan ırıp

Girdi ol kız içerü eytdi anı
Bir 'Arab'dur kapuda okır seni

Ya'kûb eydür eyt gelsün içerü
Girdi 'Arab Ya'kûb'a selâm vėrü

687. *'Arab eydür sordı seni bir ğarîb*
Mısr içinde zindân içre kığırıp

Çok selâm kıldı saŋa kayğuŋ yėdi
Selâmum degür dėdi ısmarladı

46 [24a]

Arap: "Evet, onu gördüm;
budağı için gece gündüz feryat ediyordu.

675. O anlatıp sayıp döktüğün Yakup'tur, anladım;
hem de çok şaşırdım" dedi.

Yusuf babasının hâlini duyunca
çok ağladı, elini yüzüne götürdü.

Yusuf: "Kenan'a ulaşır ulaşmaz
ona selamımı ilet.

678. 'Mısır'da bir yabancı kişi,
sana selam gönderdi dedem' diye söyle" dedi.

Bunları söyleyip ona bir bilezik verdi;
on bin kızıl yakut değerindeydi.

Arap o bileziği eline aldı;
haberi ulaştırmak için yola düştü.

681. Arap Yakup'un evine vardı;
"Yakup peygamber nerede?" diye seslendi.

Yakup'un üvey kızı onu karşıladı;
"Ne diyorsun, söyle?" dedi.

"Yakup dışarı çıksın da göreyim;
ona bir yabancıdan haber getirdim.

684. Ben bir yabancı gördüm;
işimi bırakıp selamını getirdim" dedi.

Kız içeri girip Arap'ın söylediklerini anlattı;
"Bir Arap kapıda, seni çağırıyor" dedi.

Yakup "Söyle de içeri gelsin" dedi.
Arap selam vererek içeri girdi.

687. Arap: "Mısır'da bir yabancı,
zindanda haykırarak seni sordu.

Selam söyledi, senin için endişelendi;
selamımı ulaştır diye tembihledi.

47 [24b]

Du'â kılsun baŋa dėdi ol ğarîb
Du'â umdı senden ol ısmarlayıp

690. *Uş degürdüm selâmın anuŋ saŋa*
Key du'âŋ olsun senüŋ andan yaŋa

Ya'kûb eydür adını sorduŋ-m' anuŋ
Kim-idügin soruban gördüŋ-m' anuŋ

'Arab eydür sözleri tatlu-y-ıdı
Sormadum adın yüzi örtülüydi

693. *Ya'kûb eydür hâcetüŋ var mı dėgil*
Vėreyüm bağışlayum sen dilegil

'Arab eydür kalmadı mâl hâceti
Ol ğarîb bayıtdı key beni katı

Bir demlüç bağışladı kıymetini
Satar-ısam yėtmeye Mısr altunı

696. *Hâcetüm vardur benüm şol du'âyâ*
Ki kılasın Hak bunı yarlığaya

Kıldı du'â vardı 'Arab işine
Düşdi Ya'kûb ol ğarîb teşvîşine

Ey 'aceb Yûsuf-mıdı yoksa o er
Zindân içre ol du'â benden umar

699. *Ger Yûsuf'dur ger yad er yâ Rab anı*
Kurtar andan vėr halâslık yâ Ğanî

Zindân içre Yûsuf'uŋ hâliyyetin
Ėşit imdi eydeyüm hikâyetin

Çünki bir yıl oldı Yûsuf'a tamâm
Geldi Cibrîl aŋa 'aleyhi 's-selâm

702. *Muştuladı Yûsuf'a eytdi ki bil*
İmdi kurtulduŋ Hak'a tur secde kıl

Geldi sultânlık saŋa imden gėrü
Eyle kulluk Taŋrı'ya tėz tur örü

47 [24b]

O yabancı 'Bana dua etsin' dedi;
Tembihleyip senden dua bekledi.

690. İşte onun selamını sana getirdim;
onun için çokça dua et" dedi.

Yakup: "Adını, kimin nesi olduğunu
sordun mu, yüzünü gördün mü?" dedi.

Arap: "Tatlı sözlüydü;
adını sormadım, yüzü de örtülüydü" dedi.

693. Yakup: "İhtiyacın varsa söyle;
ne istersen vereyim" dedi.

Arap: "Mal ihtiyacım kalmadı;
o yabancı ihtiyacımı yeterince karşıladı.

Mısır altınından daha değerli
bir bilezik verdi.

696. Benim senin duana ihtiyacım var;
dua et de, Allah bu kulunu bağışlasın" dedi.

Dua etti, Arap işine gitti;
Yakup o yabancıyı düşünmeye daldı.

"Zindanda benden dua bekleyen kişi,
acaba Yusuf mudur?

699. Ey Rabbim, ister Yusuf ister başkası olsun;
zindandan kurtar onu"

Şimdi zindanda Yusuf'un durumunu
anlatayım da dinle.

Yusuf'un bir yılı tamam olunca
Cebrail *aleyhisselam* geldi.

702. Yusuf'a "Şimdi kurtuldun;
kalk da Allah'a secde et.

Bundan sonra sultan olacaksın;
hemen ayağa kalk ve Allah'a ibadet et"

48 [25a]

Turı geldi kend' özin yudı arı
Şükr ėdüp secde kıluban yalvarı

705. *İmdi diŋle ol Melik Reyyân işin*
Nėce düş görüp nėce yordı düşin

Düşi içinde yėdi sığır görür
Kamu semiz şöyle nâzük yörür

Yine görür yėdi dahı arucak
Yėr semizleri tükedür dolucak

708. *Yėdi sünbül yaş buğday yėdi kuru*
Uçdılar gök yüzine görünmeyü

Mu'abbirler bilmediler ol düşi
Eytdiler biz bilmezüz n'ola işi

Ol Melik Reyyân kamuya kakıdı
Kimini sürdi kimini tokdadı

711. *Çünki mâlik bunlara kakır buşar*
Ögine şarâb-dâruŋ Yûsuf düşer

Bir kez ırğar anda şarâb-dâr başı
Dėr Melik Reyyân baŋa eyt bu işi

Nėçün ırğaduŋ başuŋı söylegil
Gėçdi ögüŋden ne ma'lûm eylegil

714. *Döndi eydür zindân içre bir oğlan*
Ziy ki bilür düşi söylemez yalan

Mâlik eydür kanda sınaduŋ anı
Eyt neden bildüŋ baŋa ol oğlanı

Döndi eydür düş gördüm sordum aŋa
Şöyle oldı ne kim ol dėdi baŋa

717. *Toğru oldı ne ki ol dėdi düşüm*
Anuŋ-içün ırğaram şimdi başum

Mâlik eydür imdi tėz varğıl aŋa
Sor düşümi aŋladuğuŋ dė baŋa

48 [25a]

Ayağa kalktı, temizlendi;
secdeye gitti, yalvararak şükretti.

705. Şimdi hükümdar Reyyan'ın işine bak;
nasıl rüya gördü ve rüyası nasıl yoruldu?

Rüyasında yedi sığır gördü;
hepsi besili ve kibar yürüyüşlüydü.

Yine yedi sığır gördü, sıskaca;
patlayıncaya kadar besili sığırları yedi bitirdi.

708. Yedi sümbülle yedi yaş ve kuru buğday gördü;
gökyüzüne dağılarak kayboldu.

Tabirciler o rüyayı anlayamadılar;
"Biz ne anlama geldiğini bilmiyoruz" dediler.

Hükümdar Reyyan hepsine öfkelendi;
kimini kovdu, kimini zorla alıkoydu.

711. Hükümdar bunlara öfkelenip kızınca
sakinin aklına Yusuf geldi.

Sakibaşı bir kez başını salladı;
Hükümdar Reyyan: "Söyle, ne diyorsun?

Başını niçin salladın;
aklından ne geçti? Anlat!" dedi.

714. Döndü, "Zindanda bir çocuk vardır;
çok iyi rüya yorumlar, yalan söylemez" dedi.

Hükümdar: "Nerede denedin onu?
O çocuğun nasıl farkına vardın? Söyle bana" dedi.

Döndü, "Rüya görmüş, ona sormuştum;
olan biten her şeyi bana söyledi.

717. Rüyamda ne gördüysem doğru çıktı;
şimdi başımı o yüzden salladım" dedi.

Hükümdar: "Şimdi hemen ona git;
rüyamı sor, anladığını da bana söyle" dedi.

49 [25b] *Döndi eydür varam eydem yâ melik*
Velî bir ‘ahdüm benüm var hunâlik

720. *Ol baŋa eytdi ben’ unutma sözin*
Çün varasın göresin melik yüzin

Suçum yokdur dėdi baŋa ağlayu
Unutmışam bir yıldur ben aŋmayu

Mâlik eydür bir anuŋ Taŋrı’sı var
Hayr u şer ol kamusın andan tutar

723. *Var aŋa unutma hėç eyle selâm*
Anuŋ-ıla söylegil bir kaç kelâm

Geldi ol Yûsuf katına utanu
Tapu kıldı yüzne yeŋin tutunu

Nėce düş gördügini hep söyledi
Yûsuf’a bir bir hikâyet eyledi

726. *Yûsuf eydür semiz sığır dėdügi*
Ol aruklar gėrü anı yėdügi

Yėdi yaş sünbül ki ol göge uçar
Tolunur gökden varur şöyle ki var

Ol ki yâhud yėdi sünbül uçayu
Gitdi vardı ol dahı görünmeyü

729. *Yėdi yıl yağmur yağa otlar bite*
Bolluk ola bata cihân ni’mete

Soŋra andan yėdi yıl kızlık ola
Yėrde nebât bitmeye tarlık ola

Gökden yağmur yağmaya halk buŋlana
Yėdi yıl<dan> soŋra halâyık diŋlene

732. *Ol şarâb-dâr ėşidür uşbu sözi*
Varur ol melik katına kend’ özi

Ėşidür Reyyân melik taŋlar katı
Gėydürüŋ varuŋ aŋa dėr hil’ati

49 [25b] Döndü, "Ey hükümdar, gidip sorayım;
ancak *orada* benim bir sözüm vardı.

720. O bana, 'Hükümdarın katına varınca
beni hatırla!'

Bana ağlayarak 'Suçum yoktur' demişti.
Unutmuşum, bir yıldır onu hiç hatırlamadım" dedi.

Hükümdar: "Onun tek bir Allah'ı var;
hayır ve şer, hepsini de ondan bilir.

723. Ona git, unutma, benden selam söyle;
onunla biraz sohbet et" dedi.

O mahcup bir şekilde Yusuf'un yanına geldi;
elbisesinin koluyla yüzünü kapatarak boyun eğdi.

Yusuf'a hangi rüyayı gördüğünü
birer birer anlattı.

726. Yusuf, besili sığırları ve sonra
sıska olanların onları yemesini;

yedi yaş sümbülün gökyüzüne uçup
gözden kaybolmasını;

ya da yedi sümbülün uçarak
görünmez olmasını şöyle yorumladı:

729. "Yedi yıl yağmur yağacak, otlar bitecek;
bolluk olacak, âlem nimet içinde kalacak.

Ondan sonra yedi yıl kıtlık olacak;
memlekette ekin bitmeyecek, açlık olacak.

Halk yağmur yağmayınca bunalacak;
yedi yıldan sonra ise dinlenecek" dedi.

732. Saki bunları dinledi;
bizzat kendisi hükümdarın huzuruna çıktı.

Hükümdar Reyyan dinledi, şaşırdı kaldı;
"Gidin, ona hilat giydirin!

50 [26a]

Görklü hil'at gėydürüŋ halk taŋlayu
Getürüŋ anı baŋa ağırlayu

735. *Geldi şarab-dâr gėrü Yûsuf dapa*
Ağır hil'at gėydürdi elin öpe

Eytdi mâlik seni inder tur örü
Geldi eylük muştuluk tur gel bėrü

Yûsuf eydür ben bu yėrden gitmeyem
Tâ ki suçum mâlike eytdürmeyem

738. *Ol Mısır hâtûnların dėrsün melik*
Zel<î>hâ dahı hâzır olsun hunâlik

Suçumı benüm bulardan istesün
Ellerin toğradı nėçün söylesün

Mâlik Reyyân'a bu sözi yėtürür
Ne ki hâtûn varsa anda getürür

741. *Hâzr olur Zelhâ dahı ol arada*
İmdi ėşit bu sözi diŋle dede

Sorar anlara ki sizler eydüŋüz
Elüŋüzi ne sebebden kesdüŋüz

Gizlemeŋüz eydüŋüz siz toğrusın
Ma'lûm eyleŋ ol Zelîhâ egrisin

744. *Kamudan öŋdin Zelîhâ söyledi*
Derdini aŋa hikâyet eyledi

Suçlu benüm dėdi hėç utanmadı
'Âşık-ıdum dėr sözümi tutmadı

Anuŋ-içün urdum anı zindâna
Sever-idüm bola ki eytdüm döne

747. *Çün Melik Reyyân ėşitdi bu sözi*
Kakımakdan kan tolar iki gözi

Şöyle tarıkdı kakıdı Zel<î>hâ'ya
Eytdi sürüŋ komaŋ ayruk söyleye

50 [26a] Hilat gösterişli olsun, halk şaşırsın;
ağırlayarak onu bana getirin” dedi.

735. Saki tekrar Yusuf'un yanına geldi;
elini öperek değerli bir hilat giydirdi.

“Seni hükümdar çağırıyor, ayağa kalk;
muştuluk olarak iyi haber getirdim, yanıma gel” dedi.

Yusuf: “Hükümdar suçumun olmadığını
söyleyinceye kadar ben buradan gitmem.

738. Hükümdar Mısır'ın hanımlarını toplasın;
Zeliha da burada hazır bulunsun.

Benim suçumu onlara sorsun;
ellerini niçin kestiler, söylesinler” dedi.

Hükümdar Reyyan'a bu sözü ulaştırdı;
bütün hanımları oraya getirdi.

741. Orada Zeliha da hazır bulundu;
şimdi anlatacaklarımı dinle, dede.

“Söyleyin bakalım,
elinizi niçin kestiniz?

Gizlemeyin, gerçeği söyleyin;
Zeliha'nın yalanını açıklayın” dedi.

744. Öbürlerinden önce Zeliha konuştu;
ona bütün olup biteni anlattı.

Utanmadan “Suçlu benim;
ona âşıktım, sözümü dinlemedi.

Onu zindana onun için attırdım;
onu sevmiştim, belki döner dedim” dedi.

747. Hükümdar Reyyan bu sözü işitir işitmez
öfkeden gözü döndü.

Zeliha'ya öyle bir öfkelendi ki,
“Daha fazla konuşmadan kovun onu” dedi.

51 [26b]

Sürdiler Zel<î>hâ'yı gitdi işine
Düşdi Reyyân Yûsuf'uŋ teşvîşine

750\. *Mâlik Reyyân kamusını devşürür*
Yûsuf'a zindânda ol karşu varur

'Ûd u 'anberler dütüzür yolına
Altun kürsî kor getürür öŋine

Zindân ehli çün görür ol 'izzeti
Ağlaşurlar Yûsuf'a karşu katı

753\. *Eytdiler Yûsuf bizi dahı dile*
Bola ki mâlik sözüŋ kabûl kıla

Bunları Yûsuf diler göŋli safâ
Buları mâlik bağışlar Yûsuf'a

Ne ki var<-ı>sa zindân ehli ey 'amû
Kurtulur âzâd olur ol-dem kamu

756\. *Cebre'îl şol-dem gelür eydür aŋa*
Gör sebebin geldi sultânlık saŋa

Bindi altun kürsîyi götürdiler
Şâra taht üzre anı yėtürdiler

Bindi tahta oldı sultân kamuya
Ulu kiçi kamu turdı tapuya

759\. *Yûsuf'ı Reyyân dahı öper kucar*
Sultân olduŋ dėr aŋa saçu saçar

Nükte

Uşbu sözde nükte geldi hoş latîf
Vėr salavât eydeyüm ben kul za'îf

Ol kıyâmetde emir kıla Celîl
Tamu üzre gele tura Cebre'îl

762\. *Dürlü kulları göre oda yanu*
Ağlaşurlar tamu içre kaynayu

51 [26b] Zeliha'yı kovdular, işine gitti;
Reyyan da Yusuf'u düşünmeye daldı.

750. Hükümdar Reyyan herkesi topladı;
zindana, Yusuf'un yanına gitti.

Yoluna güzel kokular tütsüledi;
önüne altından bir taht getirdi.

Zindandakiler o itibarı görünce
Yusuf'un karşısında ağlaştılar.

753. "Yusuf bize de af dile;
hükümdar belki bağışlar" dediler.

Yusuf bu gönlü temizleri affetmesini istedi;
hükümdar da onları Yusuf'a bağışladı.

Ey amca, zindanda her kim varsa
hepsi o anda serbest kaldı.

756. O vakit Yusuf'a Cebrail geldi;
"Sultan oldun, sebebini iyi anla" dedi.

Yusuf'u altın tahta bindirip götürdüler;
şehre taht üzerinde soktular.

Tahta çıktı, herkesin sultanı oldu;
küçük büyük herkes hizmetine girdi.

759. Reyyan da Yusuf'u öptü, kucakladı;
"Sultan oldun" diye saçı saçtı.

Nükte

Şimdi aklıma güzel bir nükte geldi;
salavat getir de ben âciz kulun anlatayım.

Yüce Allah kıyamet günü emredecek;
Cebrail kalkıp cehenneme gelecek.

762. Ateşte yanan çeşitli insanlar görecek;
cehennemde pişerlerken ağlaşacaklar.

52 [27a]

Arasında göre bir dürlü mahlûk
Yüzleri vü tenleri göŋli mağrûk

Yüzlerinden artukı yanmış oda
Yanmamış yüzleri hėç ol tayfada

765. *Cebre'îl göre buları taŋlaya*
Yüzleri sağ dėyüben 'acebleye

Cebre'îl eyde kimüŋ ümmetisiz
Soraram sizden kim anı eydesiz

Kim yüzüŋüz siz[ler]üŋ kalmış teze
Ötrü neden yanmamış eydüŋ bize

768. *Bunlar eydür biz günâhlu kullaruz*
Dün [ü] gün biz tamuda hem yanaruz

Odı sönmez tamunuŋ dün gün bize
Taŋrı bizi tamuda böyle kıza

Yüzümüzi yandurmaz bu tamuda
Kalan a'zâmuz yanar dün gün oda

771. *Secde yėrlerini dėr bu od bize*
Yandurmaz kılmaz ziyân yöremüze

Eydeler anlar bu tamu heybeti
'Aklumuz aldı bizi yakdı katı

Biz unutduk bilmezüz peyğâmberi
Adı nedür kandadur ol serveri

774. *Cebre'îl döne bulara söyleye*
Nebîŋüz 'aceb Muhammed mi dėye

Çünki bunlar ol ėşitdiler adı
Arturalar ağlamağı feryâdı

Eydeler oldur bizüm ümmîdümüz
Dileyüp bağışlayan var suçumuz

777. *Hâlümüz bildür bizüm zinhâr aŋa*
Nėce kim gördüŋ bizi eytgil aŋa

52 [27a]

Aralarında değişik bir topluluk görecek;
yüzleri, vücutları ve yürekleri suya batmış.

Yüzlerinden başka her yerleri ateşte yanmış;
yüzleri hiç yanmamıştı.

765. Cebrail bunları görecek;
yüzleri sağlam diye şaşıracak.

Cebrail: "Kimin ümmetisiniz?
Bana cevap verin.

Sizin yüzünüz sağlam kalmış;
niçin yanmamış? Söyleyin bana" diyecek.

768. Onlar: "Biz suçlu kişileriz;
cehennemde gece gündüz yanarız.

Cehennem ateşi hiçbir zaman eksilmez;
Allah bizi böyle kızartır.

Cehennemde yüzümüz yanmaz;
sürekli öbür uzuvlarımız yanar.

771. Bu bize 'Ateş secde yerlerini yakmaz;
çevremize zarar vermez' der.

Cehennemin bu korkutucu yüzü
aklımızı başımızdan aldı, yaktı pişirdi.

Biz peygamberimizi unuttuk;
adı nedir, nerededir?" diyecekler.

774. Cebrail dönecek, onlara:
"Peygamberiniz Muhammed olmasın!" diyecek.

Onlar bu adı duyunca
daha da çok ağlayacaklar.

"Bizim ümidimiz;
suçlarımızı affedip bağışlayacak olan odur.

777. Bizim durumumuzu ona mutlaka anlat;
bizi nasıl gördüğünü de söyle.

53 [27b]

Ol bizi Hak'dan ümîddür dileye
Suçumuzı Hak bizüm yarlığaya

Vara ol-dem Cebre'îl Muhammed'e
Vėre ümmetden haber ol Ahmed'e

780. *Eyde kim ben tamuya vardum-ıdı*
Tamu içre bir kavum gördüm-idi

Dûzah içre biri eydür susadum
Ağu dahı olsa hem içe-y-idüm

Biri eyde karnum acdı benüm uş
Zakkûm bulsam yėye-y-idüm anı hoş

783. *Mâlik-i Zârî' varur and' içine*
Ğıslîn vėrür su aluban içine

Göynümeg[i] dahı anı arturur
Kimini dahı ėşit kim ne-durur

Çıkraşup bėyinleri kaynar-ıdı
Tenleri hod tutuşup göyner-idi

786. *Ağlaşurlar her birisi tamuda*
Tutuşmışlar göynür ü döner oda

Bėlleri her birisinüŋ üzülüp
Bunlar ağlaşurlar anda düzülüp

Zencîr oddan bėllerine takılur
Kömürleyin kamu yanmış yakılur

789. *Beni görüp ol kamusı bildiler*
Benüm-ile saŋa selâm kıldılar

Dükeli yalvardılar meded uma
Yâ resûla 'llâh ėriş ol kavuma

Taŋrı'dan dile buları yâ resûl
Kıl şefâ'at bunlara olsun kabûl

792. *Çün bu sözi Cebre'îl'den ėşide*
Taŋrı'nuŋ habîbi <Muhammed> ėşit ne ėde

53 [27b]

Ümidimiz, Allah'tan bize af dilemesi;
Allah'ın da bizim suçumuzu bağışlaması" diyecekler.

Cebrail hemen Muhammed'e gidecek;
ona ümmetinden haber getirecek.

780. "Cehenneme gitmiştim;
orada bir kavim görmüştüm.

Cehennemden biri, 'Susadım;
zehir olsa içerim'

bir başkası, 'Karnım acıktı;
zakkum olsa yerim' demişti.

783. Malik-i Zari orada içeri girer;
içine su alarak irin verir.

O, yanmasını daha da artırdı;
başkalarına da bak, ne hâldedir.

Beyinleri fokur fokur pişmişti;
vücutları da tutuşup yanmıştı.

786. Her biri orada ağlaşırlardı;
öyle yanmışlardı ki ateşe dönmüşlerdi

Her birinin beli incinirdi;
sıra sıra ağlaşırlardı.

Bellerine ateşten zincir bağlanırdı;
hepsi kömür gibi yanardı.

789. Beni görünce hepsi tanıdılar;
sana benimle selam gönderdiler.

Hepsi yardım etmen için yalvardılar;
ey Allah'ın resulü, o kavme yardım et.

Ey resul! Onlar için Allah'tan af dile;
onlara şefaat et, kabul olsun" dedi.

792. Allah'ın sevgili kulu Muhammed, Cebrail'i
dinledi; bak ne yapacak?

54 [28a]

‘Arş dibinde başın ura secdeye
Ümmetümi baŋa bağışla dėye

Taŋrı eyde bağşıladum ümmeti
Kıldılarsa nėce kim suçı katı

795. *Ümmetüŋi ben saŋa bağışladum*
Ben Kerîm’üm bil ki kerem işledüm

Vėr beşâret bunlara kurtulmağa
Al ėlet bunları girsün uçmağa

Gele Muhammed bularuŋ katına
Dėye âzâd olduŋuz ümmetine

798. *Bu sözi ümmet dahı ėşidicek*
Salavât vėre yüzini göricek

Çok salavât vėreler Muhammed’e
Dahı bunlardan tamu kaça gide

Çıkara ümmetini ol tamudan
Başlaya öŋdin yöriye kamudan

801. *Getüre hayvân deŋizinde yuya*
Tamu çirki dahı bunlardan yuya

Ol deŋizden ala çıka anları
Ola abbak ol kararmış tenleri

Kamu<sı>nuŋ alnında nişânı ola
Uçmağa gireler ol nişân-ıla

804. *Çün gelüp bunlar behişte gireler*
Uçmak ehli çün buları göreler

Uçmak ehli ürkeler ol kamudan
Geldi ‘âsîler dėyeler tamudan

Gėrü dönüp geleler Muhammed’e
Ol yazuklular gönüci Ahmed’e

807. *Seyyid öŋinde tururlar zârlanup*
Bu nişândan dėyü zinhâr ‘ârlanup

54 [28a]

Gökyüzünde secdeye varacak;
"Ümmetimi bana bağışla" diyecek.

Allah da "Ne kadar günah işledilerse
ümmetini sana bağışladım.

795. Ümmetini sana bağışladım;
ben Kerim'im, keremimden lütfettim.

Onlara kurtulduklarını müjdele;
onları al, götür, cennete girsinler" diyecek.

Muhammed onların yanına gelecek;
"Kurtuldunuz" diyecek.

798. Ümmet de bu sözü dinleyince
yüzünü görerek salavat verecek.

Muhammed'e çok salavat verecekler;
cehennem bile onlardan kaçacak delik arayacak.

Ümmetini cehennemden çıkaracak;
herkesten önce yürüyecek.

801. Onları götürüp canlıların ırmağında yıkayacak;
cehennem kirinden arındıracak.

Onları ırmaktan alıp çıkacak;
kararmış vücutları bembeyaz olacak.

Hepsinin alnında bir iz olacak;
o izle cennete girecekler.

804. Onlar cennete girer girmez
cennettekiler o izleri görecekler.

Cennettekiler "Cehennemden günahkârlar geldi"
diye çekinecekler.

Onlar da tekrar dönüp günahkârların
yardımcısı Muhammed'e gidecekler.

807. Ağlayarak efendilerinin önüne gelecekler;
utanarak "Bizi bu lekeden kurtar.

55 [28b]

Yâ gider bizden bunı kurtulalum
Yâ ėlet bizi tamuda yanalum

Bu nişân<-ı>la uçmağı biz n'ėderüz
Tamuya yanmağa gėrü giderüz

810. *Çün ėşitdi bu sözi ol Mustafâ*
Ol mu'allâ ol müzekkâ müctebâ

Yüzügi birle nişânların sile
Ol nişânları gide ümmet güle

Ol arada her biri şükr eyleye
Soŋra andan dak buları toylaya

813. *Her birine vėre hoş yüce sarây*
Vėre hûrî degmesinüŋ yüzi ay

Vėre köşkler köşk içinde taht yüce
Hem döşekler döşenmiş uçdan uca

Soŋra andan dîdârın rûzî kıla
Anı mü'minler göre hayrân kala

816. *Gördügince mü'minüŋ arta nûrı*
Bize yâ Rab rûzî kılğıl ol yėri

Vėr salavât şâd ėdüŋ Muhammed'i
Kur'ân içre mezkûrdur anuŋ adı

Şefâ'atcidür bizi ol dileye
Hak sözin kabûl kıla yarlığaya

819. *Kim Melik Reyyân buta tapar-ıdı*
Yûsuf andan zindân ehlin diledi

Yûsuf['uŋ] şefâ'atin kıldı kabûl
Oldı zindân ehli âzâd buldı yol

Çün Muhammed şefâ'atcimüz ola
Hak size 'aceb midür rahmet kıla

822. *Ėşit imdi ol Melik Reyyân n'ėder*
Yûsuf-ıla tanışur tedbîr ėder

55 [28b]

Ya bizi bu lekeden kurtar
ya da cehenneme götür, yanalım.

Bu lekeyle biz cenneti ne yapalım;
cehenneme yanmaya geri gidelim" diyecekler.

810. Değeri yüksek, temiz, seçkin peygamber,
bu sözü işiter işitmez

o lekeyi yüzüğüyle silecek;
lekeler gidecek, ümmet gülecek.

Her biri orada şükredecek;
ondan sonra da onları ağırlayacak.

813. Her birine güzel, büyük saraylar
ve ay yüzlü huriler verecek.

İçinde büyük tahtlar olan saraylar verecek;
baştan ayağa yataklarla döşenmiş olacak.

Ondan sonra yüzünü nasip edecek;
müminler yüzünü görünce hayran olacaklar.

816. Müminler baktıkça nurları artacak;
"Ya Rab bize cenneti nasip et" diyecekler.

Salavat verin, Muhammed'i sevindirin;
zira o Kur'an'da zikredilmiştir.

Şefaatçidir, bize af dileyecek;
Allah da duasını kabul edecek, bizi bağışlayacak.

819. Hükümdar Reyyan da puta tapardı;
Yusuf ondan zindandakiler için af diledi.

Yusuf'un dileğini kabul etti;
zindandakiler de serbest kaldı.

Muhammed şefaatçimiz olacak da
Allah size hiç rahmet etmeyecek mi?

822. Dinle bak, hükümdar Reyyan ne yaptı?
Yusuf'la istişare etti, tedbir aldı.

56 [29a]

Yûsuf'a eydür düşi n'ėtmek gerek
Yûsuf eydür hazne terk ėtmek gerek

Yûsuf eydür hazne <içreki> altun varını
Vėr baŋa ısmarla hep bir birini

825. *Ne mâluŋ var baŋa vėrgil kamu*
İşler ėdem begenesin ey 'amû

Mâlını Reyyân melik sağışladı
Kamusını Yûsuf'a bağışladı

Ėtdi buyruk Yûsuf ekin <çok> ekdiler
Vakti geldi başı birle dėrdiler

828. *'Anbârlar toldurdılar tahıl kamu*
Ol yėdi yıl bay u yoksul ey 'amû

Ol yėdi yıl gėçicek kızlık olur
Ekin ekmeŋ dėyü Yûsuf buyurur

Bitmez ot yağmaz ki yağmur yėdi yıl
Tarlık olur ne ho eser anda yėl

831. *Mısır ehli vėrür gümiş altun*
Buğday alup yėdiler ol yıl satun

Vėrdiler ikinci yıl gümişlerin
Aldılar buğday kılurlar işlerin

At katır üçünci yıl getürdiler
Yûsuf'a buğday aluban vėrdiler

834. *Satdılar dördünci yıl bostân u bâğ*
Yėdiler buğday alup sayru vü sağ

Yėdiler beşinci yıl mülk<ler> kalmadı
Vėrüben buğday ki Yûsuf almadı

Altıncı yıl hem oğul kız vėrdiler
Yûsuf'a buğday aluban yėdiler

837. *Yėdinci yıl Mısr'uŋ ehli geldiler*
Özlerini Yûsuf'a kul kıldılar

56 [29a]

Yusuf'a: "Rüya için ne yapmak gerek?" dedi.
Yusuf: "Hazineyi bana bırakman gerek.

Hazinedeki bütün altınları
bana emanet et.

825. Her ne malın varsa bana bırak;
işleteyim onu, hoşuna gidecek, ey amca" dedi.

Hükümdar Reyyan malını hesapladı;
hepsini de Yusuf'a emanet etti.

Yusuf emretti, ekin ektiler;
zamanı gelince başağıyla topladılar.

828. Zengin fakir yedi yıl boyunca
ambarları tahılla doldurdular, ey amca.

Yedi yıl geçince kıtlık oldu;
Yusuf "Ekin ekmeyin!" diye emretti.

Yedi yıl yağmur yağmadı, bitki bitmedi;
kuraklık oldu, hiç yel bile esmedi.

831. O yıl Mısır halkı gümüş ve altınla
buğday satın alıp geçimini sağladı.

İkinci yıl buğdaya karşılık gümüş
verip işlerini yoluna koydular.

Üçüncü yıl, Yusuf'a buğday karşılığında
hayvan getirip verdiler.

834. Dördüncü yıl bağ bahçelerini satıp
buğday aldılar; hasta iken de sağlıklı iken de yediler.

Beşinci yıl mal mülk kalmadı;
Yusuf karşılıksız buğday verdi.

Altıncı yıl çoluk çocuklarını verdiler;
karşılığında buğday alıp yediler.

837. Yedinci yıl Mısır halkı kendisi gelip
Yusuf'a kul oldular.

57 [29^b] *Yėdi yıldan [kim] üç ay kalmış-ıdı*
Kim tahıl tahrîsi tükenmiş-idi

Geldi Cibrîl eytdi kim Yûsuf'a Hak
Ėtdi buyruk kim bu şârdan daşra çık

840. *Bu halâyık ayda bir göre seni*
Toyup anuŋ diŋlene cânı teni

Yėmegi vü içmegi unudalar
Çün senüŋ yüzüŋi bakup göreler

Ayda bir Yûsuf çıhar şârdan 'amû
Bahar-ıdı yüzine ol halk kamu

843. *Bahıcak şeyh ü kebîr ü hem sağîr*
Toyururdı anları ol bî-nazîr

Nükte

Bu arada nükte geldi hoş latîf
Diŋle size eydeyüm ben kul za'îf

Ehli cennet cennete çün gireler
Ol makâmı şübhesiz hem göreler

846. *Dėyeler kamusı yâ Rabbenâ*
Arinâ 'l-lazî mâ va'adta-nâ

Kıl hâsıl maksûdumuzı ey Kerîm
Kim görevüz dîdâruŋı ey Rahîm

Kim buyurdı ol Muhammed Mustafâ
<Ki> al-karîmu izâ va'ada vafâ

849. *Hak tecellî eyleye çün anlara*
Unudalar cenneti küllî yarâ

Dahı Yûsuf'ı satan hoca gelür
Kend' özin kırk oğlı-y-ıla kul kılur

Buğday alur ol dahı yėr diŋlenür
Yûsuf anuŋ üzre bu kez beglenür

57 [29b]

Yedi yılın dolmasına üç ay kalmıştı;
tahıl ambarı tükenmişti.

Cebrail geldi, Yusuf'a: "Allah,
bu şehirden dışarı çıkmanı emretti.

840. Ayda bir kez halk seni görsün;
böylece karnı doysun, istirahat etsin.

Senin yüzüne bakıp görünce
yeme içme akıllarına gelmesin" dedi.

Ayda bir kez Yusuf dışarı çıkardı;
halk da yüzüne bakardı, ey amca.

843. Genç yaşlı herkesin ona bakması
onları güzelce doyururdu.

Nükte

Burada güzel bir nükte aklıma geldi;
dinleyin de ben âciz kulunuz size anlatayım.

Cennete layık olanlar oraya girdiklerinde
şüphesiz Allah'la karşı karşıya gelecekler.

846. Hepsi de "Ey Rabbimiz,
Bize vadettiğini göster.

Ey Kerim, bizi maksadımıza ulaştır;
ey Rahim, yüzünü bize göster" diyecekler.

Muhammed Mustafa buyurdu:
Keremli vadedince tutar.

849. Allah onlara yüzünü gösterince
cennet bile akıllarından gidecek, ey dost.

Yusuf'u satan tüccar da geldi;
kırk oğluyla Yusuf'a kul oldu.

Buğday aldı, geçimini sağladı;
bu kez Yusuf ona beylik tasladı.

58 [30a]

852. *Cebre'îl gökden yėre ėndi ki bil*
Oldı kul kim gör Çalab'a secde kıl

Gör anı kim saŋa kulumdur dėyen
Nėce kul oldı saŋa karşu 'iyân

İmdi Yûsuf çık bu şârdan sen taşu
Saŋa karşu kim gelür gör sataşu

855. *Anı hâcib eylegil sen özüŋe*
Tanışıkçı kıl anı kend' özüŋe

Ėrte oldı taŋlacık Yûsuf turur
Tâzîsin<i> eyerleyü Yûsuf binür

Yûsuf'uŋ var-ıdı bir key atı
Binse Yûsuf kişner-idi key katı

858. *Şöyle kişnerdi ol at n'ėdem seni*
Ėşidürdi kamu Mısırlu anı

Bindi bilürlerdi Yûsuf atına
Leşker ü haşem dėril<ür>di katına

At turur kim aŋa ol Yûsuf biner
Kişner ol at binicek ziy-ki hüner

861. *Kişner ol at ėşidür anı kamu*
Leşker ü haşem dėrilür ey 'amû

Çıkdı şârdan gördi Yûsuf bir ğarîb
Tonı yırtuk kendüsi sayru ğarîb

Yûsuf eydür yaramaya bu bize
Sağ degüldür güci yok gele söze

864. *Cebre'îl geldi gėrü şol-dem aŋa*
Eytdi Hak üküş selâm eyler saŋa

Tevbe kılsun sözine olsun ayık
Hâcib oldur Yûsuf'a bilsün bayık

Şimdi sen begenmedüŋ Yûsuf bunı
Tevbe kıl hil'at gėy<d>ür hoş tut anı

58 [30a]

852. Cebrail geldi, "Bak, sana kimler kul oldu;
Allah'a secde et.

Sana kul oldum diyenlerin
nasıl kul olduklarını iyi anla.

Yusuf, hemen bu şehirden dışarı çık;
karşına kim çıkarsa ona iyi bak.

855. Onu kapıcı yap;
kendine müşavir kıl" dedi.

Sabah oldu, Yusuf erkenden kalktı;
atını eyerleyip bindi.

Yusuf'un gösterişli bir atı vardı;
ne zaman binse fena şekilde kişnerdi.

858. O kadar kişnerdi ki "Seni ne yapayım?" derdi.
Bütün Mısır halkı da onu dinlerdi.

Yusuf'un atına bindiğini,
ordu ve maiyetinin de hazır bulunduğunu anlarlardı.

At doğruldu, Yusuf ona bindi;
binince ne güzel kişnedi.

861. Atın kişnemesini herkes dinledi;
ordu ve maiyeti toplandı, ey amca.

Yusuf şehirden ayrıldı, kimsesiz birini gördü;
elbisesi yırtık, kendisi de hasta sökeldi.

Yusuf: "Bu bize yaramaz;
hastadır, gücü de yok ki denileni yapsın" dedi.

864. O anda Cebrail tekrar geldi;
"Allah sana çok selam gönderdi.

'Dediklerine tövbe etsin, kendisine gelsin;
Yusuf'un hacibi odur, öyle bilsin'

Yusuf, demin sen onu beğenmedin;
tövbe et de hilat giydir, güzel ağırla" dedi.

59 [30b]

867. *Görklü hil'at gėydürür Yûsuf aŋa*
Tevbe kılur döndi Taŋrı'dan yana

İmdi diŋle ol Zelîha sıfatın
Nėce oldı eydeyüm hâliyyetin

Oldı yoksul oldı muhtâc bir pûla
Ne bir etmek kim anı günde <yėmek> bula

870. *Gėydi kilîm kuşak eyledi otı*
Oldı yohsul bî-nevâ oldı katı

Oldı görmez ağlamakdan gözleri
Gėce gündüz oldı Yûsuf sözleri

Dün ü gündüz âh ėderdi ağlayu
Ėşide Yûsuf esirgeye dėyü

873. *Yûsuf'uŋ hod ögine gelmez-idi*
Yüzini görse dahı bilmez-idi

Degme kez ki çıkar-ıdı seyr ėde
Gitdügi yolca gelürdi ol dede

Ol yolı kendüye iş kılmış-ıdı
Ol yolı hem Zelîhâ tuymış-ıdı

876. *Ol yol üzere ev yapdı key ulu*
Gėçicek ağlamağum tuya dėyü

Zelîhâ ısmarladı bir 'avrata
Yûsuf ol vakt kim gele bundan öte

Ol arada ėl<e>t beni oturayum
Âh ėdeyüm gögsümi ötürdeyüm

879. *Bola ki âhum göre esirgeye*
Özi göyne baŋa bir kez söyleye

Bir gün oldı kim Yûsuf geldi gėçer
Geldi 'avrat Zel<î>hâ'ya râzı açar

'Avrat eydür Zel<î>hâ'ya tėz tur örü
Yûsuf'uŋ uş geldi turu gel bėrü

59 [30b]

867. Yusuf ona gösterişli bir hilat giydirdi;
döndü, Allah'ına tövbe etti.

Şimdi Zeliha'yı anlatayım da
hâli durumu nasıldır? Dinle bak.

Yoksullaştı, bir kuruşa muhtaç oldu;
bir ekmek bile bulamaz oldu.

870. Çulu giyecek yaptı, otu kuşak;
yoksullaştı, çaresiz kaldı.

Gözleri ağlamaktan görmez oldu;
gece gündüz "Yusuf" der oldu.

Yusuf duysun da bağışlasın diye;
gece gündüz feryat figan etti.

873. Yusuf'un aklına bile gelmezdi;
yüzünü görse tanınmaz hâldeydi.

Onu görmek için kaç kez dışarı çıktı;
gittiği gibi eli boş döndü, amca.

O güzergâhı kendisine yol edindi;
Zeliha da bunu duydu.

876. Geçerken ağladığımı duysun diye
o yol üzerine büyükçe bir ev yaptı.

Bir kadına: "Yusuf gelecek,
buradan geçecek.

Bana haber ver de orayı mesken tutayım;
içimi çekip ah edeyim.

879. Belki ahımı duyar da beni bağışlar;
içi geçer, bana laf atar" diye tembih etti.

Beklenen oldu ve Yusuf geldi;
kadın da Zeliha'ya haber verdi.

Zeliha'ya: "Hemen ayağa kalk;
işte Yusuf'un geldi, yanıma gel" dedi.

60 [31[a]]

882. *Elin aldı anı getürdi yola*
Ol oturdı yol üz<r>e zârî kıla

Eytdi ey Yûsuf esirgegil hâlüm
Eyle tîmâr düşmişem tutğıl elüm

Anı Yûsuf tuymadı dėdügini
Ol ne hod ėşitdi âh ėtdügini

885. *Göŋli yavuz ağlayu geld' evine*
Kakıdı sokrandı çok sanemine

Eytdi dün gün tapar-ıdum ben seni
Âhir ac koyduŋ tulaz yohsul beni

Bağlu oldum seni Taŋrı eyleyü
Hâtûn-iken ben Mısır'da taŋlayu

888. *Yûs<u>f kul<-i>ken sultân oldı aŋılu*
Taŋrı'sı kıldı anı şöyle ulu

Böyle dėdi sanemin urdı yėre
Hurd uşatdı tağıldı kıldı pere

Döndi eyitdi inandum <bir> Taŋrı'ya
Tevbe kıldum saŋa döndüm bî-riyâ

891. *Sen Kerîm'sin hâcetüm kılğıl revâ*
Beni döndürgil Yûsuf'a kim seve

Geldi Yûsuf yine hem bir gün gėçer
Turdı yol üstinde Zelhâ söz açar

Eytdi Yûsuf gitme tur sözüm ėşit
Hâlümi gör sen esirge bir iş ėt

894. *Söyledi Yûsuf aŋa kimsin dėyü*
Hâcetüŋ nedür baŋa eyt söyleyü

Döndi eydür bilmedüŋ-mi sen beni
Kul benümsin satun aldum ben seni

Zel<î>hâ bî-çâre benem 'ışka esîr
Eyle tîmâr gör hâlüm oldum fakîr

60 [31a]

882. Elinden tuttu, onu yola düşürdü;
Zeliha da ağlayarak yola oturdu.

“Ey Yusuf, bak şu hâlime;
yardımına muhtacım, elimden tut” dedi.

Yusuf ne onun söylediklerini
ne de ah ettiğini duydu.

885. Canı sıkkın, ağlayarak evine geldi;
tapındığı putlara söylendi, çok kızdı.

“Gece gündüz sana tapardım;
beni âciz, yoksul ve beş parasız koydun.

Mısır’da hatun iken, garip bir şekilde,
Tanrı’m diyerek sana taptım.

888. Yusuf köle iken şöhret bulup sultan oldu;
Tanrı’sı onu öyle bir yüceltti ki!” dedi.

Böyle deyip taptığı putu yere çaldı;
paramparça etti, dağıldı.

Döndü: “Tek bir Allah’a inandım;
tövbe ettim, sana dönüyorum.

891. Sen Kerim’sin, derdime derman ol;
beni sevmesi için Yusuf’a yakınlaştır” dedi.

Bir gün Yusuf tekrar geldi;
Zeliha ayağa kalkıp laf attı.

“Yusuf gitme, dur, beni dinle!
Hâlimi anla, beni bağışla, bir şeyler söyle” dedi.

894. Yusuf: “Sen kimsin?
Ne istiyorsun? Söyle bana” dedi.

Döndü: “Beni tanımadın mı?
Benim kölemdin, satın almıştım seni.

Ben Zeliha’yım, aşkın esiri oldum, çaresiz kaldım;
hâlimi anla, perişan oldum.

61 [31b]

897. *Yoluŋa gitdi-y-ise mâlum benüm*
Seni sever dün [ü] gün cânum benüm

Yûsuf eydür ol suâlüŋ nişânı
Nėcedür göster görem bellü anı

Döndi eydür imdi bilgil aŋlayu
Kamçuŋı vėr göresin sen taŋlayu

900. *Sundı Yûsuf kamçıyı Zel<î>hâ alup*
Kıldı âh kamçı oda düşdi yanup

Gördi ol Yûsuf anı batdı taŋa
Ziy ki ışk vėrmiş-idi Taŋrı aŋa

Turdı Yûsuf Zelhâ mâcerâya
Geldi Cebrâ'il ėnüp ol araya

903. *Çalab'dan selâm getürdi eytdi bil*
Zel<î>hâ'yı al kend' özüŋe yâr kıl

Anı cüftlen Taŋrı'nuŋ tut buyruğın
Kudreti var gidere karılığın

Vėre yigitlik aŋa görklü ola
Gözleri görmez-iken görür ola

906. *Yûsuf döner çünki varur sarâya*
Göŋli düşer Yûsuf'uŋ Zelîhâ'ya

Kürsî üzre çıkdı Yûsuf oturur
Zel<î>hâ'yı okır sarây[a] getürür

Cebre'îl gelür anı şol-dem sığar
Yigit olur Zelîhâ on dört yaşar

909. *Tolu aya beŋzer olur hem yüzi*
Görür olur hem anuŋ görmez gözi

Hem Melik Reyyân dahı hâzır gelür
Zelîhâ'ya anda ol kâbîn kılur

Yėyüben çün kamu gider tağılu
Taŋrı'nuŋ kudreti var şöyle kılu

61 [31b]

897. Senin yoluna malımı heba ettimse;
bu kalp her zaman seni sevdiği içindir" dedi.

Yusuf: "Söylediklerinin doğru olduğunu
nereden bileyim? Göster bana" dedi.

(Zeliha) döndü: "Şimdi iyi bak;
kılıcını ver de gör, şaşkına döneceksin" dedi.

900. Yusuf kılıcı uzattı, Zeliha aldı;
ah etti, kılıç alev alıp yere düştü.

Yusuf bunu görünce şaşırdı kaldı;
Allah ona ne büyük bir aşk vermişti.

Zeliha ile Yusuf aşka düşmüşken
Cebrail geldi.

903. Allah'tan selam getirdi;
"Zeliha'yı kendine eş kıl.

Onu eş kabul et, Allah'ın buyruğunu yerine getir;
zira o, yaşlılığını giderecek kadar kudretlidir.

Tekrar gençliğine döndü, güzelleşti;
görmeyen gözleri görür oldu.

906. Yusuf döndü, saraya vardı;
Zeliha'ya tutuldu.

Yusuf tahta çıktı, oturdu;
Zeliha'yı saraya davet edip getirdi.

Cebrail geldi, Zeliha'yı sıvazladı;
gençleşti, on dört yaşına geldi.

909. Yüzü dolunay gibi oldu;
görmez gözleri görür oldu.

Hükümdar Reyyan da hazır oldu;
Zeliha'ya mehir kıldı.

Herkes yiyip içip dağıldı;
Allah'ın gücüne bak ki, ne yaptı?

62 [32a]

912. *Ziy ki getürdüm bu sözi ben aŋa*
Girdi Zelhâ-y-ıla Yûsuf gerdege

Anda kızlanur Zelîhâ ziy ‘aceb
Ziy ki beklemiş anı ol ferd Rab

Anda Yûsuf sordı aŋa taŋladı
Zel<î>hâ eydür beni Taŋrı’m sakladı

915. *Zel<î>hâ eydür ol Çalab’um kudreti*
Senüŋ-içün sakladı beni katı

Bir perî kızı yaratmışdı Çalab
Kılsa Kotîfar kaçan beni taleb

Ol perî kızı gelürdi katına
Yatur-ıdı ol Kotîfar yanına

918. *Yûsuf’a ol Zel<î>hâ’dan on dört oğul*
Taŋrı vėrdi sah durur uşbu kavül

Mîşalûm ulu-y-ıdı eŋ ulusı
Artuğ-ıdı kamudan ‘aklı ussı

Biri Şemdîn birisi Mâmîl idi
Ol kalanınuŋ Kas’an-durur adı

921. *Muhtasar kılduk sözi bu arada*
Salavât vėrelüm ulu<dan> Ahmed’e

Bir ‘aceb söz dahı geldi uş yine
Salavât vėrelüm cânumuz sevine

Ol vakit sultân ki Yûsuf oldukda
Mısır ehli kamu tapu kıldukda

924. *Mısır’lu içün müşebbek eyledi*
Kamu yolları buyurup bağladı

Bir kapuya dėrdi şahrı ey ‘amû
Ol kapudan işler-idi halk kamu

Buyurup bekçi kodı gelenleri
Sorar-ıdı şahra ol girenleri

62 [32a]

912. Bu söz buraya ne güzel geldi:
Yusuf Zeliha ile gerdeğe girdi.

O anda Zeliha kız göründü, ne güzel!
Tek bir Allah onu korumuştu.

Yusuf buna şaşırdı, hemen sordu;
Zeliha: "Beni Tanrı'm korudu.

915. Bu Allah'ın kudretidir;
beni senin için korudu.

Kotifar beni ne zaman arzulasa;
Allah bir peri kızı yaratmıştı.

O peri kızı onun huzuruna gelirdi;
Kotifar'ın yanına o yatardı" dedi.

918. Rivayet sağlamdır ki, Allah
Yusuf'a Zeliha'dan on dört oğul verdi.

En büyükleri Mişalum idi;
hepsinden de akıllıydı.

Birisi Şemdin, birisi Mamil;
öbürü de Kas'an idi.

921. Sözü uzatmaya gerek yok;
salavat verelim yüce Ahmed'e.

İlginç bir hikâye daha anlatayım;
salavat verelim, içimiz açılsın.

Yusuf sultan olup da
Mısır halkı hizmete girdiğinde

924. halkı için duvar çevirdi;
emredip bütün yolları birleştirdi.

Şehri bir kapıya topladı;
bütün halk o kapıdan işini gördü, ey amca.

Gelenleri oraya bekçi yaptı;
şehre girenleri soruşturdu.

63 [32b]

927. *Kim-’dügin eydürler-idi tuyuru*
Yohsa sürerler kapudan döndürü

Yûsuf’uŋ maksûdı ol kardaşları
Dėrdi kaçan gele görem anları

Çünki buldı anları ėşit hoca
Yıhdurdı müşebbeki uçdan uca

Nükte

930. *Nükte geldi eydeyüm size gėrü*
Salavât vėrüŋ evvelden çağıru

Kıyâmetde Allâh’umuz buyurur
Uçmağuŋ var dîvârın toldurur

Yėdi sırât tamu üzre kurdura
Tamu kavmi dėre aŋa sordura

933. *Ferişteler bekleyeler ey ‘amû*
Gelenüŋ ‘amellerin sora kamu

Kimi[si] anda anuŋ geŋez gėçe
Kimisi gėçer-iken oda uça

Gėçen uçmağa gire yėye kebâb
Gėçmeyen oda düşe göre ‘azâb

936. *Mısr’a Yûsuf müşebbek kılmış-ıdı*
Halkı kapu bir yola dėrmiş-idi

Maksûdı ol-ıdı ki kardaşları
Geleydi Yûsuf göreydi anları

Soŋucı kardaşların<ı> buldı-y-ıdı
Gėrü ol müşebbekin yıkdı-y-ıdı

939. *Taŋrı dahı sırâtların kurdura*
Ferişteler anda bekçi kıldura

Kim mü’mindür ol kişi geŋez gėçe
Kâfir olan bir kademd’ oda uça

63 [32b]

927. Kim olduğunu sordurdu;
aradığı değilse kapıdan döndürüp uzaklaştırdı.

Yusuf'un amacı,
gelecek olan kardeşlerini görmekti.

Onları bulur bulmaz, dinle bak;
duvarları baştan ayağa yıktırdı.

Nükte

930. Aklıma tekrar bir nükte geldi;
yüksek sesle salavat verin.

Kıyamette Allah buyuracak;
cennetin bütün duvarlarını dolgunlaştıracak.

Cehennem üzerine yedi sırat kurduracak;
cehennem halkını toplayacak, soruşturacak.

933. Melekler muhafaza edecek;
gelen herkesin amellerini araştıracak, ey amca.

Kimisi kolayca geçecek;
kimisi de geçerken ateşe düşecek.

Geçen cennete girecek, kebap yiyecek;
geçemeyen ateşe düşecek, azap görecek.

936. Yusuf Mısır'a duvar yaptırmıştı;
halkı da tek bir yolda toplamıştı.

Amacı şuydu ki, kardeşleri gelsin;
Yusuf da onları görsün.

En sonunda kardeşlerini bulmuştu;
o duvarı tekrar yıktırmıştı.

939. Allah da köprülerini yaptıracak;
melekleri de orada bekçi yapacak.

Mümin olanlar kolayca geçecek;
kâfir olanlar ilk adımda ateşe düşecek.

64 [33a]

Maksûd ol kim anda mü'min seçile
Kâfir olan düşe oda suç-ıla

942. *Uçmağa mü'minleri çün bakdura*
Taŋrı dahı sırâtların yıkdura

Kala uçmaklık uçmakda tâ ebed
Tamuluğa kimse kılmaya meded

İmdi diŋle uşbu sözi gör nėce
Haber olur ėllere uçdan uca

945. *Buğday alan Mısr'a gelsünler dėyü*
Kamu varur anda buğday dileyü

Buŋalur Ya'kûb nebî karnı acar
Okıdı oğlanların râzı açar

Ya'kûb eydür Mısr sultânı 'Azîz
Siz gerek anuŋ katına varasız

948. *Ben ėşitdüm anı toğru dînlüdür*
Aŋa uymayan hakîkat kanludur

Çün aŋa lâ-büd varasız dileyü
Vėre buğday kamuŋuz ululayu

Oldı hâzır kıldı on oğlı yarak
Gitdiler Mısr'a dapa ol taŋlarak

951. *Birisi evde kalur ev işine*
Ol kalanı gitdiler kardaşına

Söz üküşdür çünki Mısr'a ėrdiler
Destûr olup Mısr içine girdiler

Gördiler Yûsuf nebî her 'Arab'a
Vėrür etmek her bir yoldan eribe

954. *Her kişiye vėrür bir etmek bitün*
Evvel andan ol güne degerdi dün

Anı bunlar göricek 'acebleşür
Çok cö:merdmiş dėyü anı taŋlaşur

64 [33a]

Amaç müminlerin ayrılmasıdır;
kâfir olanlar günahlarıyla ateşe düşecek.

942. Müminlere cenneti gösterir göstermez
Allah da köprülerini yıktıracak.

Cennetlikler sonsuza dek cennette kalacak;
cehennemliğe kimse yardım etmeyecek.

Şimdi bu hikâyeyi dinle, bak nasıldır?
Baştan sona bütün memleketlere ulaştı:

945. "Buğday satın alanlar Mısır'a gelsinler"
Buğday isteyen herkes oraya gitti.

Yakup peygamber daraldı, geçim derdine düştü;
çocuklarını çağırdı, sırrını açtı.

"Mısır sultanı Aziz'in
huzuruna gitmeniz iyi olacak.

948. Onun adil bir dini olduğunu duydum;
ona uymayan gerçekten zalimdir.

Ona gitmeniz, istemeniz gerek;
hepinizi aziz tutup buğday verecek.

On oğlu geldi, hazırlandı;
şafak söker sökmez Mısır'a doğru gittiler.

951. Birisi ev işleri için evde kaldı;
öbürleri kardeşine gittiler.

Uzun söze gerek yok, Mısır'a ulaştılar;
desturla şehre girdiler.

Yusuf peygamberin her Arap'a
ve taraf taraf gelen her yabancıya ekmek verdiğini gördüler.

954. Güneş doğana dek
herkese ekmek verdi.

Onlar bunu görünce
"Cömertmiş!" diye şaşkına döndüler.

65 [33b]

Her <kim> dilerse kim ala buğday satun
Bir yüki degerdi iki yüz altun

957. *Deve yükidür dėdügüm anı bil*
Eytmeyesin ėşek yüki bellü bil

Anları Yûsuf bakar köşkden görür
Yėre düşer bir uğurda uğunur

Ussı gelür başına açar gözi
Bakar ʻacebler vezîr söyler sözi

960. *Sordı ne oldı saŋa düşdüŋ yėre*
Bize sen vėrgil haber ʻakluŋ dėre

Yûsuf eydür sen haber vėr bileli
Anlara sor nėçe gündür geleli

Vezîr eydür geleli bėş gün ola
Geldiler Ken'ân'dan <hem> buğday ala

963. *Yûsuf eydür var sarâya indegil*
Anları ni'met-ile ağırlagil

Getürür vezîr varur pes sarâya
Kondurur bunları bir hoş araya

Yėdürür ni'met töker ol kamuya
Yėr bular kendüsi varur tapuya

966. *Bir[i] birine haber vėrür<ler> bu<n>lar*
Eyle sanur altun ʻAzîz bizde var

Anuŋ-içün tîmâr ėder bu bize
Yohsa bakmaya-y-ıdı yüzümüze

Yahûd' eydür atamuzı ėşidür
Tîmâr ėder ne ki bunlar kişidür

969. *Ėşidür Yûsuf bu<n>lardan bu sözi*
Anda ağlar bunlara göynür özi

Yûsuf örter yüzini köşkden ėner
Gelür kardaşlarına <ol> haber sorar

65 [33b] İsteyen herkese, iki yüz altın değerinde
yüklü buğday verildi.

957. Bahsettiğim deve yüküdür;
eşek yükü değildir, iyice bil.

Yusuf saraydan baktı, onları gördü;
yere yığıldı, kendisinden geçti.

Aklı başına geldi, gözünü açtı;
vezir gördü, şaşırarak sordu:

960. “Ne oldu da yere düştün?
Kendine gel de anlat bakalım”

Yusuf: “Sor da öğren bakalım;
onlar geleli kaç gün olmuş” dedi.

Vezir: “Kenan’dan geleli beş gün olmuş;
buğday alacaklarmış” dedi.

963. Yusuf: “Saraya git, davet et onları;
yolunca ağırla” dedi.

Bunun üzerine vezir saraya gitti, onları getirdi;
güzel bir yerde ağırladı.

Yusuf ikramda bulundu, yedirip içirdi;
onlar yedikçe Yusuf hizmet etti.

966. Birbirlerine, “Aziz bizde altın var,
zanneder.

Bizimle onun için ilgilenir;
yoksa yüzümüze bile bakmazdı” diye fısıldaştılar.

Yahuda: “Babamızı duydu;
‘Bunlar kimdir?’ diye ilgileniyor” dedi.

969. Yusuf bunları duyunca
ağladı, onlar için yüreği paralandı.

Yusuf yüzünü örttü, tahtından indi;
kardeşlerine yaklaşıp sordu:

66 [34a]

Yûsuf eydür kankı ėlden geldüŋüz
Nėçe kardaşsız yâ bir eydüŋüz

972. *Bunlar eydür şerîf<ler>üz Ya'kûb oğlı*
On iki kardaşlaruz kamu belli

Bunda geldi onumuz uş tapuda
Evde kaldı birimüz kulluk ėde

Yėdi kurt kiçimüzi bil aŋlayu
Anı severdi atamuz yėgleyü

975. *Yûsuf eydür atamuz dėrsiz nebî*
Kıla peyğâmber kaçan bunuŋ gibi

Birini sevmeye birini seve
Uşbu söz peyğâmbere yaramaya

Bunlar eydür bizden ėşitgil bu söz
Siz dahı severdüŋüz görseydüŋüz

978. *Biz dahı sever-idük hem kamumuz*
Nite kim severdi anı atamuz

Bir sebebden yigrelendük biz<e> inan
Söyler-idi atasına düş<in> yalan

Yûsuf eydür nėce düş görmiş-idi
Nėce atası düşin yormış-ıdı

981. *Bunlar eydür düş görmiş 'acebleyü*
Atası yormış düşini taŋlayu

Beyle yormış düşini ol atası
Mısr milki senüŋ ola kamusı

Yûsuf eydür degmiş ola devlete
Hem dahı Mısır'daki bol ni'mete

984. *Bunlar eydür kanı kurt yėdi anı*
Uçmağa vardı anuŋ şimdi cânı

İmdi ėşit Yûsuf'ı kim ol n'ėder
Buğda<y> vėrür bunlara alur gider

66 [34a]

“Hangi memleketten geldiniz;
kaç kardeşsiniz, hele bir söyleyin?” dedi.

972. “Yakup’un şerefli oğullarıyız;
herkesin bildiği üzere on iki kardeşiz.

Huzurunuza onumuz geldik;
birimiz hizmet için evde kaldı.

Küçük kardeşimizi kurt yedi, öyle bil;
babamız onu bizden daha çok severdi”

975. Yusuf: “Babamız, peygamber diyorsunuz;
peygamberler ne zaman böyle yapmıştır ki?!

Birini sevecek, birini sevmeyecek;
peygamberler böyle yapar mı?” dedi.

Onlar da: “Görseydiniz, siz bile
severdiniz.

978. Babamız onu nasıl sevdiyse
hepimiz de öyle sevmiştik.

Babamıza rüyasını yanlış anlattığı için
kendisinden iğrendik, buna inan” dediler.

Yusuf, onun nasıl bir rüya gördüğünü,
babasının da onu nasıl yorduğunu sordu.

981. Onlar: “O acayip bir rüya görmüş;
babası da tuhaf bir şekilde yorumlamış:

Babası, ‘Mısır hazinesinin hepsi
senin olacak’ demiş” dediler.

Yusuf: “O hem devlete hem de
nimete ulaştı” dedi.

984. Onlar: “Hani, nerede o zaman? Onu kurt yedi;
o şimdi cennete gitti” dediler.

Şimdi Yusuf’un yaptığına bak;
onları götürdü, buğday verdi.

67 [34b]

Vėrür buğday bunlar bağlar yüklerin
Yüklerinde gizledür vėrdüklerin

987. *Yûsuf eydür varıcak eve gėrü*
Kardaşuŋuz aluban dönüŋ bėrü

Severem sizi tutaram dînüŋüz
Gėrü varıcak eve tėz dönüŋüz

Gėrü gelüŋ kardaşuŋuz getürü
Buğda vėrem yüklerüŋüz arturu

990. *İşi bitdi bunlaruŋ vardı gider*
Gelür iblîs bunlara gör kim n'ėder

Yol sıra gider-iken bunlar kamu
Geldi iblîs bunlaruŋ yolın uru

Maksûdı nedür anuŋ eydem size
Var<-ı>sa cânuŋ tut kulak uşbu söze

993. *Kendü çirkîn iyisin diler koya*
Yûsuf'uŋ iy<i>sin[i] bunlardan yuya

Tâ [ki] Ya'kûb bilmeye Yûsuf varı
Dün [ü] gün ağlayuban kıla zârî

Ger inanduŋsa Hak'uŋ birligine
Vėr salavât iblîsüŋ körligine

996. *Çünki bunlar Ya'kûb'a ėrişdiler*
Geldiler Ya'kûb-ıla görüşdiler

Ėrdiler bunlar evine tėz iti
Gördi Ya'kûb bunları güldi katı

Yine döndi ağladı zârî kılu
Gülmiş-iken ileri öŋdin ulu

999. *Eytdiler gülmek nedür ėt belgülü*
Yine n'ėçün ağladuŋ zârî kılu

Ya'kûb eydür çünki bakdum ben size
Tatlu iyi geldi hem sizden bize

67 [34b]

Buğday verdi, onlar da yüklerini sardı;
verdiklerini yüklerinde saklattı.

987. Yusuf: “Eve gidince
kardeşinizi alıp tekrar dönün.

Sizi severim, dininize de saygılıyım;
eve gidince çabucak geri dönün.

Kardeşinizi alıp geri gelin;
yüklerinize tekrar buğday ilave edeyim” dedi.

990. Onların işi bitti, gittiler;
iblis geldi, bak, onlara ne yaptı?

Hepsi de yolları üzre giderken
iblis yollarını kesip geldi.

Onun amacını anlatayım size;
yüreğin varsa dinle bu sözü.

993. Kendi kötü işlerini saçmak istedi;
Yusuf’un güzelliğini alıkoymak istedi.

Yakup Yusuf’un yaşadığından habersizdi;
bu yüzden gece gündüz feryat etti.

Hakkın birliğine inanıyorsan
iblisin körlüğüne karşılık salavat ver.

996. Onlar Yakup’a kavuştular;
gelip onunla görüştüler.

Onlar hemencecik eve girdiler;
Yakup onları gördü, çokça güldü.

Önce çokça gülmesine rağmen
döndü, ağlamaya başladı.

999. “Niye güldün, ya sonra niçin
ağlayıp feryat ettin? Anlat” dediler.

Yakup: “Ben sizi görür görmez
sizden bize güzel kokular geldi.

68 [35a]

Anı tuydum güldüm ilkin sevinü
Şâdî kıldum cânum anda avınu

1002. *Soŋra çirkîn iyi tuydum ben yine*
Anuŋ-içün ağladum döne döne

Döndi Ya'kûb oğlanların' söyledi
Mısr'uŋ issi sizüŋ-ile n'eyledi

Dîni nedür eydüŋüz anı bize
Eytdiler üküş selâm kıldı size

1005. *Bizi hoş ağırladı key toyladı*
Vėrdi buğday bize görklü söyledi

Dîni islâm kendüsi cö:merd âdem
Yohsula etmek vėrür her dem be-dem

Dėdi sultân çünki eve varasız
Kardaşuŋuz alubanı gelesiz

1008. *Çünki ben anuŋ dahı yüzin görem*
Ne durur maksûduŋuz sizüŋ vėrem

Çün ėşitdi bunı Ya'kûb ağladı
Döndi hem oğlanlarına söyledi

Eytdi alduŋuz Yûsuf'ı varduŋuz
Ėl<e>tdüŋüz yabanda kurda vėrdüŋüz

1011. *Kim bunı dahı dilersiz ėltesiz*
Ėl<e>tüben yabanda eyle kılasız

Yitüresiz bunı dahı ėledü
Alduŋuz Yûsf'ı nite kim toladu

Eytdiler and içerüz biz kamumuz
Saklayavuz gelmeye aŋa yavuz

1014. *Bir uğurda kamusı and içdiler*
Turuban yüklü yükini açdılar

Gördiler ol ėl[t]dügi kumâş gėrü
Çıkdı yükden gördi bir bir anları

Anı gördiler dėdiler Ya'kûb'a
Hâzâ bizâ'atu-nâ ruddat ilay-nâ yâ baba

1017. *Ya'kûb eydür ol begenmedi bunı*
Anuŋ-içün gėrü döndürdi şunı

68 [35a]

İlkin onu hissettim, sevinerek güldüm;
gönlümü onda avutarak memnun oldum.

1002. Sonra ben kötü kokular aldım;
yana yakıla onun için ağladım”

Yakup döndü, çocuklarına:
“Mısır’ın hükümdarı ile ne yaptınız?

Hangi dindendir, anlatın bize?” dedi.
“Size çok selam gönderdi.

1005. Bizi güzelce ağırladı, ikramda bulundu;
buğday verdi, güzel sözler söyledi.

Dini islamdır, kendisi de cömert birisidir;
yoksullara sürekli ekmek verdi.

Sultan: ‘Eve gider gitmez
kardeşinizi alıp gelin.

1008. Ben onu da göreyim;
ne isterseniz vereyim’ dedi” dediler.

Yakup bunu duyunca ağladı;
döndü, çocuklarına şunları söyledi:

“Yusuf’u alıp gittiniz;
kırda kurda yedirdiniz.

1011. Bunu da kıra götürüp
Yusuf gibi yapmak istersiniz.

Nasıl Yusuf’u kandırıp götürdüyseniz
bunu da götürüp yok edeceksiniz” dedi.

“Yemin ederiz ki onu koruyacağız;
başına kötü bir iş gelmeyecek” dediler.

1014. Hepsi bir ağızdan yemin ettiler;
kalkıp yüklerini boşalttılar.

Götürdükleri kumaşların birer birer
yükün içinden çıktığını gördüler.

Bunu görünce Yakup’a: “Ey baba,
İşte mallarımız da bize geri verilmiş” dediler.

1017. Yakup: “O bu kumaşı beğenmedi;
o yüzden bunu kabul etmedi.

69 [35b]

Ya'kûb eydür bir bu kez dahı varuŋ
Yine ol kumâşı ėledi vėrüŋ

Bünyâmîn'i saklaŋuz dün ü güni
Gėrü baŋa getürüŋüz dėr anı

1020. *Kim kaçan illâ varasız ol şâra*
İşüŋüzi Taŋrı anda başara

Girmeŋüz bir kapudan key sakınuŋ
Diŋmeŋüz Taŋrı adını takınuŋ

Varasız çün ol şâra her ikiŋüz
Hâ ki zinhâr bir kapudan girmeŋüz

1023. *İmdi yöneldi<ler> giderler Mısır'a*
Saklayup Bünyâmîn'i ol yol sıra

Mısr'a girdiler kaçan ėşit yarâ
Girdiler iki iki olup şâra

Kaldı Bünyâmîn yaluŋuz bî-çâre
Atası ısmarlamışdı ne çâre

1026. *Kapuda Şemdîn turur bekler kapu*
Geldi Bünyâmîn hem ol kıldı tapu

Nėçeler bilmez-idi anuŋ dilin
Ne bilür görürse hod şahruŋ yolın

Geldi Cebrâ'il yėre gökden ėnüp
Eytdi Yûsuf kardaşuŋ geldi ėrüp

1029. *Arı tonlaruŋ koğıl gėy bir 'abâ*
Başuŋa sar 'imâmeŋi kabâ

Yüzüŋi büri deve üzre otur
Kardaşuŋı var sarâya sen getür

Kardaşuŋdan ayrıldı gelemez
Tur aŋa var ol yolı oŋaramaz

1032. *Kapudan Şemdîn komaz girmeklige*
Kimse yok anuŋ dilin bilmeklige

69 [35b]

Şimdi bir daha gidin;
o kumaşı tekrar götürüp verin.

Bünyamin'i gece gündüz koruyun;
onu bana tekrar getirin.

1020. O memlekete varır varmaz
Allah da işinizi denk getirsin.

Bir kapıdan girmemeye dikkat edin;
Allah adını anın, susmayın.

Memlekete ikişer ikişer varınca
sakın ola bir kapıdan girmeyin" dedi.

1023. Şimdi Mısır'a doğru yola koyuldular;
Bünyamin'i yol boyunca korudular.

Mısır'a vardıklarında
memlekete ikişer ikişer girdiler, ey dost.

Bünyamin çaresiz yalnız kaldı;
ne yapsın, babası böyle tembihledi.

1026. Şemdin kalktı, kapıyı kilitledi;
Bünyamin de ona itaat etmek mecburiyetinde kaldı.

Onun dilini kimse bilmezdi;
memleketin yolunu görse tanımazdı.

Gökten Cebrail geldi:
"Yusuf, kardeşin geldi.

1029. Güzel elbiselerini çıkar, kaba bir kumaş giy;
başına yünden sarığını tak.

Yüzünü gizle, deveye otur;
git, kardeşini saraya getir.

Kardeşlerinden uzaklaştı, gelemez;
kalk da git, o yolu bilemez.

1032. Şemdin onu kapıdan bırakmaz;
onun dilini bilecek kimse de yok" dedi.

70 [36[a]]

Bindi Yûsuf deveye katarlayu
Vardı aŋa gör ne sözler söyleyü

Vėrdi selâm aŋa gör ne söyledi
Döndi ol Yûsuf'a tapu eyledi

1035. *Yûsuf eydür kankı ėldensin dėgil*
Kanca varursın baŋa bir söylegil

Bünyâmîn eydür aslum Ken'ân<dan> durur
Uş gelişüm hem benüm andan-durur

Geldüm on kardaşum-ıla ben uya
İki iki vardılar her kapuya

1038. *Bu kapuya uğradı yolum benüm*
Kapucı bilmez-imiş dilüm benüm

Sen bilürsin dilümi göster yolı
Kanda ögrendüŋ haber vėr bu dili

Yûsuf eydür gördüm Ken'ân ėlini
Kiçiden ögrendüm anda <bu> dilini

1041. *Beyle dėdi gösterüp şahruŋ yolın*
Aŋa karşu sığadı Yûsuf kolın

[Hem] çıkardı vėrdi bir demlüç aŋa
Kızıl yâkûtdan idi n'ėdem saŋa

Bir demlüç<di> kim dilese anı satun
Deger<-i>di on iki biŋ Mısrî altun

1044. *Aldı Bünyâmîn n'ėdesin bilmedi*
Sırça sandı aŋa rağbet kılmadı

Güldi Yûsuf koluŋa ur dėr anı
Ėlteyim kardaşlaruŋa dėr <ben> seni

Ėltdi Yûsuf anı bir hoş sarâya
Söyler eydür var otur bu araya

1047. *Gele ol kardaşlaruŋ seni bula*
Sen oturgil bu arada hoş güle

70 [36a]

Yusuf deveye bindi, katar hâlinde gitti;
bak, ona neler söyledi?

Ona selam verdi, bak, neler dedi?
O döndü, Yusuf'a sığındı.

1035. Yusuf: "Hangi memlekettensin;
nereye gidiyorsun? Söyle bana" dedi.

Bünyamin: "Aslen Kenanlıyım;
Kenan'dan geliyorum.

On tane kardeşimle geldim;
her kapıya ikişer ikişer gittiler.

1038. Benim yolum da bu kapıya düştü;
kapıcı da benim dilimi bilmiyormuş.

Sen dilimi biliyorsun, bana yolu göster;
bu dili nerede öğrendiğini de anlat" dedi.

Yusuf: "Ben Kenan'ı gördüm;
bu dili orada küçükten öğrendim" dedi.

1041. Yusuf, böyle diyerek memleketin yolunu gösterdi;
karşısına geçip kolunu sıvazladı.

Bir bilezik çıkardı, ona verdi;
kızıl yakuttan idi, nasıl anlatayım ben sana?

Öyle bir bilezik ki satmak isterse
on iki bin Mısır altını değerinde idi.

1044. Bünyamin aldı, ne yapacağını bilemedi;
onu cam sandı, fazla değer vermedi.

Yusuf güldü, "Onu bileğine tak;
ben seni kardeşlerine götüreyim" dedi.

Yusuf onu güzel bir saraya götürdü;
"Git, buraya otur!

1047. Kardeşlerin gelecek, seni bulacak;
sen burada güle oynaya otur" dedi.

71 [36b]

Soŋra andan gelüben bunlar konar
Yûsuf eydür sen dahı tur anda var

Bünyâmîn turur varur kamu görer
<Bir> âh ėdüp Bünyâmîn anda iŋiler

1050. *Anı kardaşları gördi taŋladı*
Eytdiler cânuŋ senüŋ ne aŋladı

Kim ne olduŋ iŋiledüŋ sen katı
Döndi eydür ol Çalab'um kudreti

Bir yigit uğradı deve[ye] binür
Anı göreli bu cânum sevinür

1053. *Geldi 'İmrânîce söyledi baŋa*
Bülezük vėrdi gören batar taŋa

Anı gördüm kamu kayğum eridi
Benüm-ile ol delim yol yöridi

Ol Yahûda söyledi eytdi kanı
Ol bülezük göreyüm göster anı

1056. *Vėrdi Bünyâmîn Yahûda eline*
Sırça sandı sokdı kendü kolına

Bir zamândan soŋra anı bulımaz
Taŋlar anı kanca vardı bilimez

Bünyâmîn eydür baŋa geldi gėrü
Uş inanmazsaŋ kolumda bak bėrü

1059. *Her biri kim alur anı eline*
Gėrü gelür Bünyâmîn'üŋ kolına

Ger kılur-ısa saŋa 'akluŋ yârî
İmdi ėşit ol Yûsuf peyğâmberi

Buyurur bir yeŋi sarây düzdürür
Sûratın Ya'kûb içinde yazdurur

1062. *Ol sarâyuŋ kırk arış olur ėni*
Ol kadar-ıdı hem anuŋ uzunı

71 [36b]

Sonra kardeşleri geldi, oturdular;
Yusuf: “Sen de kalk, oraya git” dedi.

Bünyamin kalkıp gitti, hepsi onu gördü;
ah çekip feryat etti.

1050. Kardeşleri onu görüp şaşırdılar;
“Sen ne anladın?

Ne oldu da feryat ettin” dediler.
Döndü: “Bu Allah’ın kudretidir.

Deveye binmiş bir yiğit rast geldi;
onu gördüğümden beri huzurluyum.

1053. Yanıma geldi, İmrani konuştu;
görenlerin şaşkına döneceği bir bilezik verdi.

Onu görünce bütün endişem gitti;
bana yol arkadaşlığı da yaptı” dedi.

Yahuda: “Hani, nerede o bilezik?
Göster de bir bakayım” dedi.

1056. Bünyamin Yahuda’ya verdi;
o da cam zannedip kendi bileğine geçirdi.

Bir vakitten sonra onu bulamadı;
şaşırdı, nereye gittiğini anlayamadı.

Bünyamin: “O tekrar bana geldi;
inanmazsan bileğime bak!” dedi.

1059. Her biri onu eline aldı;
sonra tekrar o Bünyamin’in bileğine geldi.

Aklını kullanıp da düşünebilirsen
şimdi Yusuf peygamberi dinle.

Yeni bir saray yapılmasını emretti;
Yakup’un suretini de içine nakşettirdi.

1062. Sarayın eni de uzunluğu da
kırk arşındı.

72 [37a]

Ya'kûb'uŋ on iki oğlı düzülü
Kıldılar Yûsuf'a ne ki yazulu

Atasından nėce aldukların
Kasdı öldürmek bu<n>lar kıldukların

1065. *Ol kuyudan çıkarup sattukların*
Bitide üç 'aybı var yazdukların

[Hem] yalan yėre biti yazdukların
Yazdurur ol sarâya ol bir birin

Okur andan kardaşların getürür
Kamu gelür ol sarâyda oturur

1068. *Gördiler kaçan bakup bunlar anı*
Âh ėdüben kamunuŋ göynür cânı

Bizüm eydürler o yavuz fi'lümüz
Bunda yaz<u>lu Yûsuf'a kılduğumuz

Kim bular sûrata ol-dem bakışur
Beŋzi solar kamu korkar titreşür

1071. *Yûsuf eydür getürüŋ etmek ü aş*
Öŋlerinde kodurur ahsen şâbâş

Kamu bunlar ağlaşur bakmaz<lar> aşa
Sordı Yûsuf yėmedüŋüz siz paşa

Eytdiler bu evde gördük bir sûrat
Vardı kardaşlarumuz uşbu sıfat

1074. *Buŋa beŋzer kardaşumuz var-ıdı*
Bir gören bir görmeyenler zâr-ıdı

Yėdi kurd anı cânı vardı Hak'a
Anı aŋduk bu sûratlara baka

Anuŋ-içün yėmedük şimdi aşı
Yohsa kemürürduk aclıkdan taşı

1077. *Yûsuf eydür ėl<e>tüŋ ayruk sarâya*
Tâ ki toyınca bular ta'âm yėye

72 [37a]

Yakup'un on iki oğlu sıralandı;
Yusuf'a her ne yaptılarsa nakşedilmişti.

Babalarından onu öldürmek için
nasıl aldıklarını;

1065. kuyudan çıkarıp sattıklarını;
kâğıda üç suçu vardır, diye yazdıklarını;

yalan yere senet hazırladıklarını.
Her biri saraya nakşedilmişti.

Oradan çağırdı, kardeşlerini getirdi;
hepsi geldi, saraya oturdu.

1068. Ne zaman ki baktılar, onu gördüler;
feryat ettiler, hepsinin içi yandı.

"Bizim Yusuf'a işlediğimiz suçlar
buraya nakşedilmiş" dediler.

O anda gözleri resme ilişti;
hepsinin benzi attı, tir tir titreştiler.

1071. Yusuf: "Ekmek aş getirin" dedi.
Önlerine en güzelini koydurdu.

Hepsi de ağlaştılar, yemeğe bakmadılar;
Yusuf, "Dostlar niye yemediniz?" diye sordu.

"Bu evde bir resim gördük;
ona benzeyen kardeşlerimiz vardı.

1074. Ona benzeyen bir kardeşimiz vardı;
gören görmeyen ah etti.

Onu kurt yedi, Allah'a teslim oldu;
bu resimleri görünce onu hatırladık.

O yüzden yemek yemedik;
yoksa açlıktan taş kemirecek durumdayız" dediler.

1077. Yusuf: "Bunları başka bir saraya götürün;
doyuncaya kadar yemek yesinler" dedi.

73 [37b]

Ėl<e>tdiler bunları bir yėre dahı
Bilesince varur ol Yûsuf dahı

Dürlü ni'metler buyurdı getürür
Her birinüŋ öŋlerine yėtürür

1080. *Kamu yėdi Bünyâmîn hėç yėmedi*
Ağlamakdan iki gözi diŋmedi

Kim sorar Yûsuf aŋa n'oldı saŋa
Ağlamağuŋ bir nedendür eyt baŋa

Göz yaşı diŋmedi sen ağlayu
Yėdi bunlar sen oturduŋ kayğulu

1083. *Bünyâmîn eydür buyur kim ben varam*
Ol sûrata bakam u yėyem ta'âm

Aŋa beŋzer bir kardaşum var-ıdı
Bunlar eydürler kim anı kurd yėdi

Bir toyınca bakayım ağlayayım
Hasret odıyla cânum dağlayayım

1086. *Hasret odı yandurdı içüm taşum*
Ol sebebden akar eksilmez yaşum

Yûsuf eydür ėltüŋüz ol sûrata
Kardaşı dėr var-ımış ol sıfata

Tâ ki göre cânı anda sevine
Anı göre ağlamaya avına

1089. *Bünyâmîn'i ėltdiler ol sarâya*
Turdı Yûsuf dahı vardı bileye

Girdi Bünyâmîn sarâya oturur
Sûrata bakar gögüsin ötürür

Yûsuf eydür oğlana yâ Mîşalûm
Gel bėrü tur katuma tanışalum

1092. *Şol turan 'ammuŋ durur var katına*
Seni göre ol gerek kim avına

73 [37b]

Onları başka bir yere götürdüler;
yanlarında Yusuf da gitti.

Türlü türlü nimetler buyurdu, getirdiler;
her birinin önüne çokça koydular.

1080. Hepsi yedi, Bünyamin hiç yemedi;
gözyaşları hiç kesilmedi.

Yusuf Bünyamin'e: "Ne oldu sana;
niçin ağlıyorsun, söyle bana?

Ağlamaktan gözyaşın hiç dinmedi;
bunlar yedi, sen endişeli endişeli oturdun" dedi.

1083. Bünyamin: "İzin ver de resme bakayım;
sonra yemek yiyeyim.

Bunların 'Kurt yedi!' dedikleri
ona benzeyen bir kardeşim vardı.

Doyuncaya kadar bakayım, ağlayayım;
hasret ateşiyle içim yansın.

1086. Hasret ateşi içimi dışımı yaktı;
gözyaşlarım bu yüzden hiç dinmedi" dedi.

Yusuf: "Götürün o resme;
ona benzeyen bir kardeşi varmış.

Görsün, sevinsin;
belki ağlamaz, teselli bulur" dedi.

1089. Bünyamin'i saraya götürdüler;
Yusuf da kalktı, yanında gitti.

Bünyamin saraya girdi, oturdu;
resme baktı, içini çekti.

Yusuf çocuğuna: "Ey Mişalum,
yanıma gel de istişare edelim.

1092. O duran amcandır, yanına git;
seni görür de belki teselli bulur.

74 [38a]

Saŋa eydür-ise kimüŋ oğlısın
Eydi vėrgil aŋa sözüŋ toğrısın

Döndi eydür imdi diŋle sen bizi
Yûsuf atamdur Mısır'uŋ 'azîzi

1095. *Bünyâmîn çünki bu sözi ėşidür*
Gözlerinden sėl gibi yaş akıdur

Mîşalûm eydür ne ağlarsın dėgil
Ağladuğuŋ bir nedendür söylegil

Döndi eydür kardaşum vardı benüm
Yûsuf adlu saŋa beŋzerdi cânum

1098. *Bilmezem sen oğlısın ol kardaşum*
Bilmedügümden akar göz<üm>den yaşum

Mîşalûm eydür sözüm diŋle benüm
Benüm atam kardaşuŋ olur senüŋ

Adı Yûsuf atası Ya'kûb nebî
Yoğ-ımış Ken'ân'da hėç anuŋ gibi

1101. *Ol <ki> kavuşdurdı seni ihvânuŋa*
Vėrdi bir demlüç takınduŋ koluŋa

Oldı âhir senüŋ ol kardaşuŋ
Görisersin hoş-dur[ur] senüŋ işüŋ

Bunı ėşidür düşer şol-dem yėre
Çığırur örü turur 'aklın dėre

1104. *Söyler eydür kanı ol gözüm nûrı*
Ölmiş-idüm uş bu gün oldum diri

Tėz kavuşdur beni göreyüm yüzin
Kandadur dėr yâ baŋa eytgil sözin

Mîşalûm eydür sabır kıl işüŋe
Ki varam haber vėrem kardaşuŋa

1107. *Mîşalûm turdı atasına gider*
Yûsuf-ı sıddîk ėşitgil kim n'ėder

74 [38a]

Sana ‘Kimin oğlusun?’ derse
doğruyu söyleyiver” dedi.

Mişalum döndü: “Şimdi bizi dinle;
Yusuf babamdır, Mısır’ın azizidir”

1095. Bünyamin bu sözleri duyar duymaz
gözlerinden sel gibi yaşlar aktı.

Mişalum: “Niye ağlıyorsun?
Hele bir sebebini söyle” dedi.

Bünyamin döndü: “Tıpkı benim
sana benzeyen bir kardeşim vardı.

1098. Kardeşimin oğlu musun, anlayamadım;
anlayamadığımdan gözyaşlarım sel oldu”

Mişalum: “Sözlerimi iyi dinle:
Benim babam senin kardeşin olur.

Adı Yusuf’tur, babası Yakup peygamber;
Kenan’da onun gibisi hiç yokmuş.

1101. O seni kardeşlerine kavuşturdu;
bilezik verdi, bileğine takındın.

O senin kardeşindi;
gör bak, işlerin yoluna girecek”

Bunu duydu, o an yere düştü;
bağırdı, kendisine geldi, kalktı.

1104. “Hani nerede, o gözümün nuru?
Ölmüştüm, şimdi bugün hayattayım.

Hemen beni ona kavuştur, yüzünü göreyim;
nerededir, bana bir söyle” dedi.

Mişalum: “Sabret;
gideyim, kardeşine haber vereyim” dedi.

1107. Mişalum kalktı, babasına gitti.
Yusuf ne yaptı? bak dinle.

75 [38b]

Gelür anı atasına bildürür
Turdı Yûsuf halvet-hâney' oturur

Mîşalûm'a var okı dėr buyurur
Mîşalûm varur okır turur gelür

1110. *Çünki Bünyâmîn girür ol halvete*
Kardaşın görür teginür devlete

Bir zamân bunlar görişür ağlaşur
Ferişteler görür anı taŋlaşur

Yûsuf eydür nitedür babam hâli
Nėçe benden oldı ol ayrılalı

1113. *Döndi eydür kim ne sorarsın anı*
Sen gideli yėre koymadı teni

Eti teni zârîlıkla eridi
Oldı ırmak gözi yaşı yöridi

Nâzenîn ol gözleri görmez anuŋ
Gitdi hâli süŋügi dėrmez anuŋ

1116. *Kavzanup kendüsi turamaz örü*
Dün [ü] gün ol senüŋ-içün kığıru

Yâhud ol kız kardaşuŋ Dünyâ hâtûn
Gėymedi bir ton ki kırk yıldur bütün

Eytdi kardaş evlendüŋ-mi eyt yine
Kızuŋ oğluŋ oldı mı adları ne

1119. *Döndi eydür var üç oğlum her biri*
Vėrdüm ef'âlüŋe beŋzer adları

Birine Kurd birine vėrdüm Kanı
Dahı Yûsuf birine dėdüm anı

Yûsuf eydür nite urduŋ bu adı
Uşbu maksûdın işüŋ eyt ne idi

1122. *Döndi eydür kardaşlarum eytdiler*
Yėdi kurd Yûsuf'ı baba dėdiler

75 [38b]

Geldi, olanları babasına anlattı;
Yusuf kalktı, tenha bir yere çekildi.

Mişalum'a, "Git, çağır onu" diye emir verdi;
Mişalum gitti, çağırdı, o da kalkıp geldi.

1110. Bünyamin o tenha yere girer girmez
kardeşini gördü, saadete erdi.

Bir süre tanıştılar, ağlaştılar;
onları gören melekler şaşırıp kaldılar.

Yusuf: "Babam nasıldır?
Benden ayrılalı durumu nasıl oldu?" dedi.

1113. Döndü: "Onu ne soruyorsun?
Sen gideli hiç oturmadı.

Ağlamaktan bedeni çürüdü;
gözyaşları aktı, sel oldu.

Hassas gözleri görmez oldu;
durumu kötüleşti, kemikleri çürüdü.

1116. Kendisi bile tutunup kalkamaz oldu;
gece gündüz senin için feryat etti.

Ve o kız kardeşin Dünya hatun,
kırk yıldır güzel bir elbise giymedi" dedi.

Yusuf: "Kardeş, söyle bana, evlendin mi?
Çoluk çocuğun var mı, adları neler?" dedi.

1119. Döndü: "Üç oğlum var, her birine
yaptıklarına benzeyen isimler verdim.

Birine Kurd, birine Kan adını verdim;
birine de Yusuf dedim" dedi.

Yusuf: "Niçin bu adları verdin?
Amacın ne idi, söyle bana?" dedi.

1122. Döndü: "Kardeşlerim,
'Yusuf'u kurt yedi, baba!' dediler.

76 [39a] *Kanlu tonın getürdiler babama*
Ağladı çok Hak Çalab'dan sabr uma

Kurd dėdüm bir oğluma ağlamağa
Kan dėdüm ikinci çok ağlamağa

1125. *Vėrdüm ad üçünciye Yûsuf dėyü*
Maksûdum seni aŋam unutmayu

Yûsuf eydür ihvânuŋa var kavuş
Hem saŋa tedbîr kılam bir dürlü iş

Sağı gizledem yüküŋde beŋleyü
Oğrı dėyem seni tutam aŋlayu

1128. *Bünyâmîn varur bu<n>laruŋ katına*
Kardaşın görüp yėtip murâdına

Ėşidüŋ Yûsuf'ı kim imdi n'ėder
Yüzin örter kardaşlarına gider

Ol zamânda kâ'ide eyle-y-idi
Yüzine sultân nikâb eyler-idi

1131. *Kim Yûsuf buyurdı hon getürdiler*
İki iki bir yėre oturdılar

Ata ana bir kardaş iki ikin
Yėsün otursun ta'âm toysun dėgin

Kamusı ünder-iken ikin olur
Anda Bünyâmîn yaluŋuzçak kalur

1134. *On kar[ın]daş dėr otursun bir yaŋa*
Bu ta'âm yėter size dahı aŋa

Yûsuf eydür ben saŋa kardaş olam
Bir arada oturam yoldaş olam

Çün bular ta'âmdan fâriğ oldılar
Kamusı Yûsuf'a alkış vėrdiler

1137. *Muhtasar geldi bu söze bu yazu*
Kıldılar du'â Yûsuf'a düpdüzü

76 [39a]

Kanlı elbiseyi babama getirdiler;
o da çok ağladı, Allah'tan sabır diledi.

Ağlamasın diye oğlumun birine Kurd
öbürüne de Kan adını verdim.

1125. Seni unutmayıp hatırlamam için de
üçünceye Yusuf adını verdim" dedi.

Yusuf: "Git, dostlarına kavuş;
ben de senin için bir çare düşüneyim.

Yüküne nişan olarak tahıl ölçeğini gizleteyim;
hırsız deyip seni alıkoyayım, anla" dedi.

1128. Bünyamin kardeşini görüp muradına erince
öbür kardeşlerinin yanına gitti.

Şimdi dinleyin, Yusuf ne yaptı?
yüzünü örtüp kardeşlerinin yanına gitti.

O zaman kural böyleydi;
sultan yüzüne peçe ederdi.

1131. Yusuf emretti, sofra getirdiler;
ikişer ikişer oturdular;

ana baba bir olan kardeşler
otursun, yemek yesin, doysun diye.

Hepsi birbirine seslenip ikişer oldular;
Bünyamin orada yalnız kaldı.

1134. "On kardeş bir tarafa otursun;
bu yemek size de ona da yeter" dedi.

Yusuf: "Ben sana kardeş olayım;
yanına oturup yoldaş olayım" dedi.

Kardeşleri yemeği bırakıp
hepsi birden Yusuf'u ululadılar.

1137. Bu ifade bu söz için kâfi gelmedi;
Yusuf'a güzelce dua ettiler.

77 [39b]

Yükini Yûsuf bularuŋ èledür
Bünyâmîn yükinde sâ'ı gizledür

Èdüben alkış giderler èline
Bindürür Yûsuf çeri ol yolına

1140. *Yûsuf eydür sâ' oğurlandı bilüŋ*
Kâfleyi ol bir uğurda döndürüŋ

Leşker [ü] haşem kamu<sı> atlandılar
Aldılar ol kâfileyi döndiler

Eytdiler tèz oğrusın tutuŋ dèyü
Döndiler onlar kamu ğussa yèyü

1143. *Eytdiler biz sâ' ki oğurlamaduk*
'Ömrimüzde biz yavuzluk kılmaduk

Egrilik hèç kılmaduk bunda size
And içerüz and vèrürseŋüz bize

Ol zamânda oğruluk kılan kanı
İki yıl kulluk kılur düni güni

1146. *Çün getürdiler buları sarâya*
Develerin çökerdi bir araya

Bindi Yûsuf kürsîye hükm eyledi
Yüklerini gör aratdı n'eyledi

Bünyâmîn yükinde ol sâ' bulunur
Kamu titrer korkusından uğunur

1149. *Yûsuf eydür ben sizi ağırlayu*
Buğda<y> vèrdüm kamu halkdan yègleyü

Kamu başın yère kodı utanu
Turdılar el yüzlerine tutunu

Eytdiler bizden èşit sen gèrü söz
Uşbu oğlanuŋ südi kanı yavuz

1152. *Var-ıdı bir kardaşı bunuŋ dahı*
Ol bèter oğrı-y-ıdı bundan dahı

77 [39b]

Yusuf onların kervanını gönderdi;
Bünyamin'in yüküne de maşrapa gizletti.

Ululayarak memleketlerine gittiler;
Yusuf yollarına asker göndermişti.

1140. Yusuf: "Bilin ki maşrapa çalındı;
ilk fırsatta o kafileyi çevirin" dedi.

Ordu ve maiyeti, hepsi, atlandılar;
kafileyi ele geçirip döndüler.

"Hemen hırsızı yakalayın!" dediler;
hepsi de endişelenerek geri döndüler.

1143. "Biz maşrapa çalmadık;
hayatımızda hiç suç işlemedik.

Burada size hiç yanlışlık yapmadık;
yemin ettirirseniz yemin ederiz" dediler.

O dönemde hırsızlık yapmak mümkün mü?
İki yıl geceli gündüzlü hizmet etmesi gerekir.

1146. Onları saraya getirir getirmez
develerini bir yere çöktürdüler.

Yusuf tahtına çıktı, emir verdi;
yüklerini arattı, bak, ne yaptı?

Maşrapa Bünyamin'in yükünde çıktı;
hepsi korkudan tir tir titredi, bayıldı.

1149. Yusuf: "Ben sizi ağırlayarak
herkesten daha çok buğday verdim" dedi.

Hepsi utanarak secde ettiler;
kalktılar, elini ayağını öptüler.

"Bir de bizi dinle;
bu çocuğun sütü bozuktur!

1152. Bunun bir kardeşi daha vardı;
o bundan daha beter bir hırsızdı" dediler.

78 [40a]

İmdi diŋle hoş hikâyet hoş haber
Yûsuf'uŋ bir dâyası vardı meger

Dört yıl anı besledi tîmârlayu
Vėrdi bir gün Ya'kûb'a ısmarlayu

1155. *Ol dâya Yûsuf'ı severdi katı*
Var-ıdı bir boncuğı key kıymetî

Anı takdı dâya Yûsuf kolına
Getürüp ısmarladı atasına

Döymedi ol dâya ansuz olmağa
Dâya diler imdi hîle kılmağa

1158. *Geldi eydür yâ Ya'kûb oğluŋ kanı*
Kanı kandadur bize vėrgil anı

Boncuğum oğurlamış kıymetine
Deger-idi on iki biŋ altuna

N'ėdeyim kızıl yâkûtdur ben anı
Hele bulı vėr baŋa ol oğlanı

1161. *Vardı Ya'kûb istedi buldı anı*
Eytdi Yûsuf bulduğuŋ boncuk kanı

Yûsuf eydür almadum boncuğı<n> ben
Ne ho gördüm ben anı baŋa inan

Anı Ya'kûb buldı boncuğı kılu
Gėrü var dėr iki yıl kulluk kılu

1164. *Bir kavülde dahı gelmişdür haber*
Yûsuf alurdı ta'âm yėrken meger

Gizler-idi vėrür-idi yohsula
Yėdürürdi yokluya hem varluya

Bu sebebden olur eytdükleri
Südi yavuz oğrıdur dėdükleri

1167. *Yûsuf eydür göŋli içre siz yavuz*
Nėçün âzârladuŋuz siz ataŋuz

78 [40a]

Şimdi dinle, güzel bir hikâye anlatayım;
Yusuf'un meğer bir dadısı varmış.

Dört yıl onu beslemiş, onunla ilgilenmiş;
bir gün Yakup'a teslim etmiş.

1155. Dadısı Yusuf'u çok severdi;
çok kıymetli bir boncuğu vardı.

Dadısı onu Yusuf'un bileğine taktı;
getirdi, babasına teslim etti.

Dadısı onun yokluğuna dayanamadı;
onun için bir hile düşündü.

1158. Geldi: "Ey Yakup, oğlun nerede?
Her neredeyse onu bize ver.

On iki bin altın değerinde olan
boncuğumu çalmış.

Kızıl yakuttandı, şimdi Yusuf'u ne yapayım?
hele o çocuğu buluver" dedi.

1161. Yakup gitti, aradı, buldu onu;
"Yusuf bulduğun boncuk hani?" dedi.

Yusuf: "Ben onun boncuğunu
ne aldım ne de gördüm, bana inan" dedi.

Yakup boncuğu buldu;
"Dön, iki yıl kölelik yap" dedi.

1164. Bir rivayete göre de;
Yusuf yemek yerken yemekten aldı.

Yemeği gizledi, yoksula verdi;
hem zengine hem fakire yedirdi.

O söyledikleri, yani "Sütü bozuktur,
hırsızdır" dedikleri bu yüzdendir.

1167. Yusuf: "Asıl içi bozuk olan sizsiniz;
babanızı niçin incittiniz?

79 [40b]

Kiçi oğlın sattuŋuz kuldur dėyü
Alduŋuz bahâsını harâm yėyü

Anda Yûsuf Bünyâmîn'i tutdurur
Buyurur zindâ[n] dapa ėle[t]dürür

1170. *İki yıl yatsun dėyü kakır buşar*
Kardaşları gelür ayağ'na düşer

Bizden tutğıl anı koygil tutmağıl
Eyle âzâd atamuz ağlatmağıl

Atamuz ağırla vü tutma anı
Eyledük biz bizden tutğıl bu kanı

1173. *Yûsuf eydür suçsuzını tutmazam*
Suçsuzı tutup zâlimden olmazam

Suçluyı tutan gerek kim kınaya
Suçsuzı kınayan 'âdil olmaya

Tanışuban eytdiler n'ėtmek gerek
Dėr Yahûda baş[ı] terk ėtmek gerek

1176. *Alalum bâzâra girüp ok kılıç*
Kıralum bu şârluyı kalmaya hėç

Kıralum bu şârluyı uçdan uca
Ne yigit koyalum içre ne koca

Alalum Bünyâmîn'' girelüm yola
Kim bu şârda var bize karşu gele

1179. *Bir çığırmakda Yahûda'nuŋ işi*
Öd sıdurdı [kim] ölürdi biŋ kişi

Anı tuydı eytdi Yûsuf oğlına
Şol ere var ur elüŋi bėline

Hem sığagil arkasın elüŋ-ile
Geldi Mâmîl sığadı eyle kıla

1182. *Ne ki güci kuvveti vardı kamu*
Gitdi andan kurıdı ol ey 'amû

79 [40b]

Küçük oğlunu kuldur diye sattınız;
değerini aldınız, haram yediniz" dedi.

Yusuf Bünyamin'i yakalattı;
buyurdu, zindana göndertti.

1170. Öfkelenip "İki yıl yatsın!" dedi;
kardeşleri gelip ayağına kapandılar.

"Bizden birini al, onu alıkoyma, bırak;
onu serbest bırak, babamız ağlamasın.

Babamıza hürmet et, onu alıkoyma;
bu suçu biz işledik, bizden alıkoy" dediler.

1173. Yusuf: "Suçsuz kimseyi tutmam;
suçsuz kimseyi tutup da zalim olamam.

Tutanın suçluyu cezalandırması gerek;
suçsuzu cezalandıran adil olmaz" dedi.

"Ne yapmak gerek?" diye istişare ettiler;
Yahuda: "Canımızı feda etmek gerek.

1176. Pazara gidip ok ve kılıç alalım;
bu şehirliyi öldürelim, yok edelim.

Bu şehirliyi hepten ortadan kaldıralım;
İçinde ne çocuk ne de ihtiyar bırakalım.

Bünyamin'i kaçırıp yola düşelim;
bu şehirde bize kim diklenebilir?" dedi.

1179. Yahuda öyle bir haykırdı ki
ödlerini patlattı, bin kişi öldürdü.

Yusuf onu duydu, oğluna;
"O yiğide git, elini beline vur.

Hem de elinle sırtını sıvazla"
Mamil geldi, dediği gibi sıvazladı.

1182. Olan bütün gücü kuvveti yok oldu;
hareketsiz kaldı, ey amca.

80 [41a]

Oldı kuşluk Yahûda bir arada
Turdı anda güci yėtmez kim gide

Eytdiler kardaşları haykırmaduŋ
Bu şâr ehlin bir uğurda kırmaduŋ

1185. *Yahûda eydür [ki] dėk-duruŋ cânum*
Sığadı bėlümi bir oğlan benüm

Ne ki gücüm var-ıdı hėç kalmadı
Kim-idügin anı cânum bilmedi

Hayran oldum taŋladum göreliden
Aslı peyğâmber durur anı ėden

1188. *Turur iken bunlar anı tanışı*
Geldi Yûsuf'dan bulara bir kişi

Geldi eytdi sizi 'Azîz okıdı
Vardılar yaş gözlerinden akıdı

Yûsuf eydür iki kezdür geldüŋüz
Delim ağırlık u hürmet bulduŋuz

1191. *Tanışursız kamu<ŋuz> kıralum dėyü*
Bu şâr içre hėç kimesne komayu

Beni kamuŋuz eger göreydüŋüz
Kendü özüŋüzi unudayduŋuz

Turdı Yûsuf köşkini tepdi paşa
Titredi sarây ki az kaldı düşe

1194. *Anı gördi kamusı titreşdiler*
Uğunuban kamu yėre düşdiler

Yûsuf eydür ataŋuz ağırladum
Yohsa ben kamuŋuzı <hep> kıra-y-ıdum

Yûsuf eydür oğrı buldum sizde ben
Zindâna urdum suç ėtdüm anı ben

1197. *İmdi destûrdur varuŋ siz yola*
Daşra çıkdılar kamu tapu kıla

80 [41a]

Sabah oldu, Yahuda bir meydanda;
kalktı, gücü yetmedi ki gitsin.

Kardeşleri: "Hani haykırıp da bu şehrin sahibini
hemencecik öldüremedin" dediler.

1185. Yahuda: "Uslu durun;
bir çocuk belimi sıvazladı.

Olan gücüm yok oldu;
kim olduğunu bile anlayamadım.

Ona hayran oldum, onu göreliden beri şaşkınım;
bunu bana yapan peygamber soyundandır" dedi.

1188. Onlar bunu konuşurlarken
Yusuf'tan onlara bir kişi geldi.

Geldi: "Yusuf sizi davet etti" dedi.
Gözlerinden yaş dökerek gittiler.

Yusuf: "İki kez geldiniz;
yolunca ağırlandınız.

1191. Bu şehirde hiç kimse kalmamacasına
hepiniz öldürelim diye anlaştınız.

Hepiniz beni görseydiniz;
kendinizden geçerdiniz"

Yusuf kalktı, tahtını tekmeledi, ağalar!
Saray titredi, az kalsın yıkılacaktı.

1194. Hepsi onu gördüler, tir tir titrediler;
bayılıp yere yıkıldılar.

Yusuf: "Sizi babanıza bağışladım;
yoksa hepinizi de öldürürdüm.

Sizin içinizden hırsızı yakaladım;
suçlu olduğunu düşünerek hapse attım.

1197. Şimdi yola koyulun, izin verdim" dedi;
hepsi boyun eğerek dışarı çıktılar.

81 [41[b]]

Dėr Yahûda siz varuŋ ben varmazam
Bünyâmîn'i yaluŋuz koyamazam

Çün varasız ataŋuza söyleŋüz
Ne ki gördüŋüz hikâyet eyleŋüz

1200. *Geldiler bunlar atası Ya'kûb'a*
Ağladılar dėdiler ėşit baba

Ėtdi Bünyâmîn oğurluk tutdılar
Mısr içinde zindâna ėletdiler

Kaldı anda Yahûda anuŋ-ıla
Geldük uş biz ağlayu zârî kıla

1203. *Çün ėşi[t]di uşbu Ya'kûb sözleri*
Kıldı âh ol yaş akıtdı gözleri

Döndi eydür <siz> yüzin' gördüŋüz mi
Oğrı degül dėyüben eytdüŋüz mi

Eytdiler biz görmedük gözin bakar
Şöyle gördük sâ'ı yükinde[n] çıkar

1206. *Bize inanmaz-ısaŋ sor kâf<i>leye*
Bilürler ahvâlümüz' saŋa dėye

Ya'kûb eydür sultânumdan dilerem
Dahı görmeklig' ikisin ėverem

Eytdiler nite dėdüŋ sen bunı
Bize aŋlat biz de bilelüm anı

1209. *Döndi eydür soŋı dûşvârlık ferah*
Çün buŋaldum kayğumuz tartdum terah

Anuŋ-içün söyledüm anı size
Var delîlüm Taŋrı'dan uşbu söze

Lâ-tay'asû min ravhi 'llâh dėmiş
Bu söze inanmayan kâfir imiş

1212. *Ėndi bir gün gökden 'Azrâ'il yėre*
Çalab emriyle Ya'kûb peyğâmbere

81 [41b]

Yahuda: “Siz gidin, ben gitmeyeceğim;
Bünyamin’i yalnız koyamam.

Varır varmaz gördüğünüz her şeyi
babanıza anlatın” dedi.

1200. Babaları Yakup’a geldiler;
ağladılar: “Dinle baba!

Bünyamin hırsızlık etti, yakaladılar;
Mısır’da bir zindana koydular.

Yahuda orada onunla kaldı;
işte biz de ağlaya inleye geldik” dediler.

1203. Yakup bu sözleri işitir işitmez
ah etti, gözlerinden yaşlar döktü.

Döndü: “Siz yüzünü gördünüz mü?
‘Hırsız değildir’ dediniz mi?” dedi.

“Biz görmedik, kendi gözleriyle baktılar;
biz yükünden maşrapanın çıktığını gördük.

1206. Bize inanmazsan kafileye sor;
durumumuzu anlayıp sana gerçeği söyleyecekler” dediler.

Yakup: “Sultanımdan hemen
ikisini görmeyi dilerim” dedi.

“Sen niçin böyle konuştun?
Anlat, biz de bilelim” dediler.

1209. Döndü: “Bunaldım, endişelendim, acı çektim;
güçlüğün sonu ferahlıktır.

Bunu size onun için söyledim;
bu söze Allah’tan ispatım da vardır:

Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin”
Bu söze inanmayan kâfirdir.

1212. Bir gün, Allah’ın emriyle Azrail
Yakup peygambere geldi.

82 [42a]

Sordı Ya'kûb nebî ilkin aŋa
Alduŋ-mı Yûsuf cânın eytgil baŋa

Eydür 'Azrâ'il cânını almadum
Cânın almak kasdın aŋa kılmadum

1215. *Senüŋ oğluŋ diridür sanma ölü*
Şimdi sultân durur oğluŋ bil bellü

Deginmişdür oğluŋ ulu devlete
Ol batılmışdur ağırlık ni'mete

Ya'kûb eydür eydi vėr anı bilem
Eydür 'Azrâ'il saŋa şunı dėrem

1218. *Bunı ėşitdi yüzin urdı yėre*
Secde kıldı ėtdi şükr ol yüz ura

Başını götürdi secdeden gėrü
Yâ asafâ 'alâ Yûsufa dėyü

Yine eytdi ey benüm gözüm nûrı
Kandasın ey Bünyâmîn'üm gel bėri

1221. *Cânum ârzûsı vü göŋlüm yėmişi*
Bünyâmîn'üm ey görünmeyen ėşi

Yâ benüm körpe kozum kurbân özüm
Saŋa olsun ey benüm dürlü nâzum

Gitmez oldı dilümden Yûsuf aduŋ
Bağrumı yandurdı dėr senüŋ oduŋ

1224. *Cihân içre hasretüm sensin benüm*
Korkaram kim görmeyem seni cânum

Bunı böyle dėr içinden sığınur
Yėre düşer bir uğurda uğunur

Eytdiler oğlanları sen ağlayu
Helâk olduŋ Yûsuf'ı unutmayu

1227. *Kes ümîdüŋi Yûsuf'dan aŋmağıl*
Özüŋi ögütlegil ağlamagil

82 [42a]

Yakup peygamber önce ona sordu:
"Yusuf'un canını aldın mı, söyle bana?"

Azrail: "Canını almadım;
canını almak için kastetmedim de.

1215. Senin oğlun sağdır, ölü sanma;
oğlun şimdi sultandır, iyi bil.

Oğlun büyük bir devletle
değerli bir nimete kavuşmuştur" dedi.

Yakup: "Söyleyiver de onu bileyim" dedi.
Azrail: "Sana bu kadarını söyledim" dedi.

1218. Bunu duydu, yere kapandı;
yönelip secde kıldı, şükretti.

"*Vah, Yusuf'a yazık oldu!*" diyerek
tekrar secdeden doğruldu.

"Ey Bünyamin'im, ey benim gözümün nuru,
neredesin? Yanıma gel.

1221. Canımın isteği, gönlümün yemişi,
Bünyamin'imin görünmeyen kardeşi.

Ey benim körpe kuzum, canım sana
feda olsun, nazlım!

Yusuf, adın dilimden düşmez oldu;
ateşin yüreğimi yaktı.

1224. Dünyada tek hasretim sensin;
seni göremem diye korkarım" dedi.

İçinden bunları söyledi, yalvardı;
yere düştü, aniden bayıldı.

Çocukları: "Yusuf için feryat edip
kendini mahvettin.

1227. Yusuf'tan ümidini kes, ondan hiç söz etme;
bunu yüreğine de anlat, artık ağlama" dediler.

83 [42b]

Ya'kûb eydür ümîdümi kesmezem
Hâlık'uma yalvaruram diŋmezem

Bir gün ola kim görem Yûsuf yüzin
Ėşidem hem söyleye tatlu sözin

1230. *Dėdi anda anlara Ya'kûb nebî*
Bu zamânda kanda var sizüŋ gibi

Ol ki kuvvet size vėrmiş Hak Çalab
Vėrmedi hėç kimseye ol ferd Rab

Kurtarmaduŋuz Mısır'da oğlanı
Zindân içre koduŋuz yatdı anı

1233. *Yahûda bir kez çağırsa kaslıdu*
Hamle kılsaŋuz şâr ehlin korkudu

Bünyâmîn'i kurtarayduŋuz alup
Sevinürdüm yüzine baksam görüp

Eytdi[ler] baba inanğıl sen bizi
Bizden eyle sen kabûl hem bu sözi

1236. *Anda bizden güçlüler gördük varup*
Söylemedük korhudan karşu turup

Ya'kûb eydür getürüŋ düvîd kalem
Yazduram ben derdümi 'iyân kılam

Şem'ûn'ı dahı okıŋ gelsün baŋa
Eydeyüm derdümi ben kamu aŋa

1239. *İçümdeki derdümi vasf eyleyü*
Yazdurayum bir bir aŋa söyleyü

Ya'kûb'a getürdiler düvîd kalem
Geldi Şem'ûn katına eydür babam

Dilegüŋ nedür baŋa eyt ki bilem
Ne buyurursın baŋa eyt söyleyem

1242. *Ya'kûb eydür adını aŋğıl başın*
Soŋra andan vasf kıl gözüm yaşın

83 [42b]

Yakup: "Ümidimi kesmeyeceğim;
yaradana yalvarmaktan geri durmayacağım.

Bir gün gelecek, Yusuf'u göreceğim;
hem güzel sözlerini de dinleyeceğim"

1230. Orada yine Yakup peygamber
"Bu devirde sizin gibisi var mı?

O tek Allah size verdiği gibi
hiç kimseye kuvvet vermedi.

Mısır'da Bünyamin'i kurtarmadınız;
onu zindanda bırakıp geldiniz.

1233. Yahuda bir kez kendisini sıkarak nara atsaydı;
şehir halkını korkutarak saldırsaydınız.

Bünyamin'i alıp kurtarsaydınız;
onu görsem, yüzüne baksam sevinirdim" dedi.

"Baba, sen bize inan;
söylediklerimizi kabul et.

1236. Orada bizden daha güçlüler gördük;
direnip korkudan söyleyemedik" dediler.

Yakup: "Hokkayla kalem getirin;
derdimi yazdırıp açıklayayım.

Bana Şem'un'u çağırın, gelsin;
bütün derdimi ona söyleyeceğim.

1239. İçimdeki derdimi ona yazdırıp
bir bir sayıp dökeceğim" dedi.

Yakup'a hokkayla kalem getirdiler;
Şem'un da huzuruna geldi, söyledi:

"Dileğin nedir, söyle de bileyim babam,
emrin nedir, söyle de ben de dile getireyim" dedi.

1242. Yakup: "Önce adını yazarak başla;
sonra gözyaşlarımı anlat.

84 [43a]

Ben Ya'kûb'dan <ol> Mısır issi 'Azîz'e
Bir biti yaz görelüm n'ėder bize

Yazğıl andan sen hâlümi bildürü
Dün gün ağlamağum[ı] vasf kılduru

1245. *Kavzanup turmaduğum yazğıl aŋa*
Gözlerüm görmedügin hem eyt aŋa

Hasretüm varını eyt şol bitide
Anuŋ-içün göy<ü>ndügüm eytgil oda

Kayğuya yüklendügümi söylegil
Derdümi kamu aŋa şerh eylegil

1248. *Kurd yėyen oğlumı hem yazğıl aŋa*
Urduŋ ol kardaşıdur zindânuŋa

Göŋlüm anuŋ-ıla avınduğını
Yaz dahı ol anda kalduğını

Aŋa eytgil peyğâmber olan kişi
Harâm yėmez oğruluk degül işi

1251. *Ol hakîkatde buŋa buhtân-durur*
Kamular kul ol 'Azîz sultân-durur

Hükmi yėter ne dilerse işler ol
Sözümi tasdîklesün kılsun kabûl

Oğlumı vėrsün sözüme inanu
Göŋlümi hoş eylesün ağırlayu

1254. *Yohsa du'â kıluram zârî-y-ıla*
Allâh'umdan gelür 'Azîz'e belâ

Ol anı kullarına eytmiş-durur
Kendü sâ'ın yükde gizletmiş-durur

İmdi kasdum devletüŋ olsun müdâm
Dahı benden saŋa olsun biŋ selâm

1257. *Oğlum[ı] tutup beni ağlatmağıl*
Dün [ü] gün anuŋ-içün iŋledmeğıl

84 [43a]

‘Ben Yakup’tan Mısır sahibi Aziz’e’
bir mektup yaz, bakalım bize ne yapacak?

Ona hâlimi bildirir bir yazı yaz;
gece gündüz ağladıklarımdan haber ver.

1245. Yerimde duramadığımı yaz;
gözlerimin görmediğini de söyle.

Mektupta ne kadar hasret kaldığımı anlat;
onun için yandığımdan söz et.

Endişe içinde kaldığımı söyle;
bütün dertlerimi bir bir say.

1248. Ona kurdun yediği oğlumdan,
zindana attığı kişinin onun kardeşi olduğundan söz et.

Gönlümün avunduğu kişinin
orada Mısır’da kaldığını yaz.

Peygamber olan kişinin
haram yemeyeceğini, hırsızlık yapmayacağını söyle.

1251. Gerçekte ona yapılanlar iftiradır;
herkes kul, Aziz de sultandır.

Gücü yeter, o ne dilerse olur;
sözümü tasdik etsin, kabul etsin.

Söylediklerime inanıp oğlumu versin;
ona saygı gösterip gönlümü ferahlatsın.

1254. Yoksa ağlayarak dua ederim de;
Aziz’e Allah’ımdan bela gelir.

Maşrapasını yükte gizleten kendisidir;
bunu kullarına söylemiştir.

Saltanatının devam etmesini dilerim;
benden de sana bin selam olsun.

1257. Oğlumu alıkoyup beni ağlatma;
gece gündüz onun için inletme.

85 [43b]

Vėribigil oğlumı gelsün baŋa
Dün [ü] gün eyü du'â [o]la saŋa

Bunı eydür yazdurur ol bitide
Diŋle imdi gör n'ėder Ya'kûb dede

1260. *Buyurur oğlanlarına kim varuŋ*
Ol 'Azîz'e biti ėletüŋ vėrüŋ

Ol 'Azîz'e varıcak kıluŋ tapu
Vėrüŋ aŋa bitigi elin öpü

Ol kamusı turuban vardılar
Varuban Yûsuf öŋinde turdılar

1263. *Tapu kıldılar kamusı yalvaru*
Öpdiler ol bitigi sunu vėrü

Aldı Yûsuf öpdi urdı gözine
Döndi söyledi bularuŋ yüzine

Bildüŋüz mi neden öpdüm <ben> bu biti
Dėr severdüm ataŋuzı ben katı

1266. *Eytdiler pâdşâhuŋ olur bu hûsı*
Öper olur gelse sâlih bitisi

Açar ol bitigi Yûsuf okıdur
Gözlerinden sėl gibi yaş akıdur

Buyurur haznedâra var hazneye
Bir sandûk var [al] getür bu araya

1269. *Haznedâr buyruk tutar alur gelür*
Yûsuf açar sandûğı gör ne kılur

Sandûk içinden çıkarur bir biti
Bunlara sunar okuŋuz dėr katı

Sunı vėrdi bitigi okıŋ dėyü
Biti<g>de varın bulardan irdeyü

1272. *[Ol] bitigde Yûsuf'ı sattukların*
Var üç 'aybı dėyüben eyttüklerin

85 [43b]

Oğlumu gönder, gelsin bana;
gece gündüz sana güzel dualar ederim" dedi.

Bunları söyledi, mektuba yazdırdı;
şimdi Yakup dede bak ne yapacak?

1260. Oğlanlarına buyurdu: "Gidin,
mektubu Aziz'e verin.

Varır varmaz Aziz'e itaat edin;
elini öpüp mektubu verin"

Hepsi de kalkıp gittiler;
Mısır'a vardılar, Yusuf'un hizmetine durdular.

1263. Hepsi yalvararak önünde eğildiler;
mektubu verip elini öptüler.

Yusuf mektubu aldı, gözüne sürdü;
dönüp yüzlerine şöyle dedi:

"Bu mektubu niye öptüğümü anladınız mı?
Ben babanızı çok severim" dedi.

1266. "Bu âdet padişahlar içindir;
salih bir mektubun öpülmesi gerekir" dediler.

Yusuf mektubu açıp okuttu;
gözlerinden sel gibi yaşlar akıttı.

Haznedara buyurdu: "Hazineye git;
orada bir sandık var, al, buraya getir" dedi.

1269. Haznedar buyruğu yerine getirdi, alıp geldi;
sandığı açtı, bak Yusuf ne yaptı?

Sandıktan bir mektup çıkardı;
bunlara "İyice okuyun" diye uzattı.

"Mektuptaki yazılanları okuyun,
inceleyin!" diye mektubu uzatıverdi.

1272. Mektupta, üç suçu var deyip
onu sattıkları yazılıdır.

86 [44a]

Ol yazılmışdur bitide belgülü
Ol bitidür bunlara gör ne kılu

Aldılar ol bitigi sunuşdılar
Bir birine kamusı bakışdılar

1275. *Yûsuf eydür <bu> ne bitigdür eydüŋüz*
Bileyüm ahvâlini bir söyleŋüz

Eytdiler bu sarp bitidür bilmezüz
Hattı yavuz ma'nîsin aŋlamazuz

Yûsuf eydür satmışsız bir oğlanı
Var üç 'aybı dėyü yazmışsız anı

1278. *Dili tutuldı kamu beŋzi solu*
'Aklı gitdi korkudan oldı delü

Eytdiler bunuŋ gibi kul satmaduk
Biz bunuŋ gibi biti hod yazmaduk

Haberümüz yok bizüm biz bilmezüz
Bilmedügümüz haberi <hod> vėrmezüz

1281. *Yûsuf eydür getürüŋ sâ'ı bize*
Anı kim yazdı-y-ısa dėsün size

Ol sâ'ı getürdiler Yûsuf turur
Sâ'ı altun mîl-ile bir kez urur

Döndi eydür ey Ya'kûb oğlanları
Uşbu sâ'uŋ ziy ki tatlu sözleri

1284. *Başa gėçmiş işleri bu aŋladur*
Zihî Sâni' bunı biz[e] söyledür

Siz cevâb vėrür misi[ŋi]z <buŋa> söyleyü
Buŋa soraruz bunı biz isteyü

Bunlar eydür râzîyuz ne söyleye
İmdi Yûsuf gör ki mîle n'eyleye

1287. *Mîli urur sâ'a sâ'ı çıŋradur*
Göŋli sırrını bulara aŋladur

86 [44a]

O mektuptaki her şey açıktır;
o mektup ki bak bunlara ne yaptı?

Mektubu aldılar, birbirine uzattılar;
hepsi de birbirine bakıştılar.

1275. Yusuf: “Bu nasıl bir mektuptur?
yazılanları anlatın da ben de bileyim” dedi.

“Bu müşkil bir mektuptur, bilmeyiz;
yazısı kötüdür, manasını da anlamayız” dediler.

Yusuf: “Bir oğlan satmışsınız;
oraya üç suçu var diye yazmışsınız” dedi.

1278. Hepsinin dilleri tutuldu, yüzleri soldu;
kendilerinden geçtiler, deli oldular.

“Böyle bir köle satmadık;
böyle bir mektup da yazmadık.

Haberimiz yoktur, bilmeyiz;
bilmediğimiz şeyi nasıl anlatalım?” dediler.

1281. Yusuf: “Maşrapayı getirin;
mektubu kim yazdıysa size desin” dedi.

Maşrapayı getirdiler, Yusuf ayağa kalktı;
altın bir mille maşrapaya bir kez vurdu.

Döndü: “Ey Yakup oğulları;
işte bu maşrapanın sözleri ne tatlıdır.

1284. Olup bitenleri bu anlatır;
ne güzel ki Allah bunu bize konuşturur.

Siz ona karşılık verecek misiniz?
Buna göre ona soracağız” dedi.

Onlar: “Ne söylerse razıyız” dedi.
Şimdi bak, Yusuf mille ne yaptı?

1287. Mille maşrapaya vurdu, şıngırdattı;
gönül sırlarını ona anlattı.

87 [44[b]]

Eydür uşbu sâ’ baŋa söyler ‘aceb
Eydür-isem inanmayasız ‘aceb

Eytdiler inanuruz eytgil bize
Her ne kim dėr-ise ol sâ’ bize

1290. *Yûsuf eydür diŋleŋüz siz sözini*
Nėce bildürür bu gizlü râzını

[Dėr] bu on kardaş Yûsuf’ı aldılar
Atasından teferrüce vardılar

Yûsuf eydür gėrçek midür dėdügi
Uşbu sâ’ sizden hikâyet ėtdügi

1293. *Bunlar eydür söyledi gėrçek bu sâ’*
Ziy bildüŋ sen bu sözi tut sem’

Sâ’ı bir kez yine ol Yûsuf kakar
Yine ol sâ’ çıŋrar u bir ün çıkar

Yûsuf eydür almışsız etmegini
Gėrçek mi<dür> çıkarduŋuz göŋlegini

1296. *Dahı gömmişsiz soŋını su kuyu*
Katı dögmişsiz anı ölsün dėyü

Eytdiler kardaşları gėrçek sözi
Ne ki söyledi tamâmdur kend’ özi

Öldürür-imişsiz ol böyügüŋüz
Kurtarup öldürtmemiş ėşidüŋüz

1299. *Anda Yûsuf kakdı ol sâ’ı yine*
Sâ’ ėşit çıŋradı Yûsuf sözine

Ulu-y-ımış kamudan size nişân
Dėmeyesiz söyledi bu sâ’ yalan

Adı Yahûda imiş sizden ulu
Vėrdi haber baŋa bu sâ’ belgülü

1302. *Soŋra bırakmışsız anı kuyuya*
Kul dėyüben satmışsız harâmîye

87 [44b]

“Bu maşrapa bana tuhaf şeyler anlattı;
söylersem bana inanmazsınız” dedi.

“Maşrapanın anlattağı her şeye inanacağız;
söyle bize” dediler.

1290. Yusuf: “Anlattıklarını dinleyin;
sırlarını nasıl anlattı?” dedi.

“Bu on kardeş, Yusuf’u babasından aldı;
gezmeye çıktılar” dedi.

Yusuf: “Maşrapanın sizin hakkınızda
anlattıkları doğru mudur?” dedi.

1293. Kardeşleri: “Maşrapanın dedikleri doğrudur;
doğru anladın, kulak vermeye devam et” dediler.

Yusuf, maşrapayı bir kez daha tekmeledi;
maşrapa şıngırdadı, ses verdi.

Yusuf: “Ekmeğini almışsınız,
gömleğini çıkarmışsınız, doğru mu?

1296. Su dökerek giyeceğini bile gömmüşsünüz;
ölesiye dövmüşsünüz” dedi.

Kardeşleri: “Söyledikleri gerçektir;
kendisi her ne söylediyse doğrudur” dediler.

“Öldürecekmişsiniz, büyük kardeşiniz kurtarmış;
öldürtmemiş, duyun” dedi.

1299. Yusuf tekrar maşrapayı tekmeledi;
maşrapa şıngırdadı, Yusuf’a kulak ver.

“Size nişan her şeyden çokmuş;
bu maşrapa yalan söyledi demeyin.

Adı Yahuda, sizin büyüğünüzmüş;
maşrapa bana her şeyi açık seçik anlattı.

1302. Sonra onu bir kuyuya terk etmişsiniz;
köle diye hayduta satmışsınız”

88 [45a]

Yûsuf eydür uşbu durur işüŋüz
Kul dėyüben satmışsız kardaşuŋuz

Yazduŋuz yalan biti utanmayu
Soŋra andan Taŋrı'dan hem korkmayu

1305. *Andan eydürsiz ki aslumuz nebî*
Kamuŋuzuŋ işi uş bunuŋ gibi

Nėçe söylersiz yalan siz ögünü
Tamuya yalançılar düşer yanu

Yûsuf emr ėtdi buları bağladur
Öldürüŋ dėr kamusını ağladur

1308. *Ağaca asuŋ buları kim öle*
Kamusı yalvardılar zârî kıla

Eytdiler yoğ oldı bizden birimüz
Ağlamakdan oldı görmez atamuz

Biz kamuyı görmez-ise ol n'ėde
Bir uğurda ol cânını terk ėde

1311. *Böyle dėyü kamusı kıldı zârî*
İmdi ėşit ol Yûsuf peyğâmberi

Özi göynür bunlara açar yüzin
'Arz kılur ol bu[n]lara kend' özin

Gözlerini bunlaruŋ dahı açar
Kamunuŋ üstlerine mâverd saçar

1314. *Çünki görür[ler] bu<n>lar Yûsuf yüzin*
Âh ėderler unudurlar kend' özin

Heybetinden a'zâları titreşür
N'ėdelüm [dėr] kamu turdı söyleşür

Yûsuf eydür benem Yûsuf bėlgülü
Kıldı sultân Hâlık'um beni ulu

1317. *Söyledi çün ol Ya'kûb oğlı Sıddîk*
Kardaşuŋuz dėr benem bilüŋ tahkîk

88 [45a]

Yusuf: "İşte, yaptıklarınız bunlardır;
kardeşinizi köle diye satmışsınız.

Utanmadan mektuba yalan yazdınız;
sonra Allah'tan da korkmadınız.

1305. Eşkıyaya, 'Peygamber soyundanız;
işlerimiz de onun gibidir' dediniz.

Övünerek niçin yalan söylediniz?
Yalancılar yanarak cehenneme girecekler" dedi.

Yusuf emrederek onları bağlattı;
"Öldürün!" dedi, hepsini ağlattı.

1308. "Bunları darağacına asın, ölsünler"
Hepsi feryat ederek yalvardılar.

"Birimiz kayboldu;
babamız ağlamaktan görmez oldu.

Bizi de göremezse ne yapar?
Hemen kendisini öldürür" dediler.

1311. Böyle diyerek hepsi feryat etti;
şimdi Yusuf peygambere kulak ver.

Onlara acıdı, yüzünü açtı;
onlara kendisini takdim etti.

Onların da gözlerini açtı;
hepsinin üzerine gülsuyu saçtı.

1314. Yusuf'un yüzünü görür görmez
ah ettiler, kendilerinden geçtiler.

Yusuf'un heybetinden tir tir titrediler;
"Ne yapacağız?" diye istişare ettiler.

Yusuf: "Yusuf benim!
Rabbim beni zengin bir sultan yaptı" dedi.

1317. Yusuf bunları söyleyince Yakup oğlu Sıddık,
"Kardeşiniz benim, isterseniz soruşturun" dedi.

89 [45[b]]

Aşağa oldı kamunuŋ başları
Öglerine geldi fâsid işleri

Eytdiler suçumuzı ‘afv eylegil
Bize bağışlagil eyü söylegil

1320. *Şükr kılğıl sultân olduŋ sen ulu*
Suçumuzı bağşıla ‘afv eyleyü

Yûsuf eydür suçuŋuz bağışladum
Kıldum ‘afv ben size hoş işledüm

İmdi gelüŋ görişelüm kucuşup
Oturalum söyleşelüm sevnişüp

1323. *Kamusı görüşdiler ol Yûsuf’a*
Kamunuŋ oturdılar göŋli safâ

Yûsuf eydür imdi ne ėtmek gerek
Göŋlegümi atama ėltmek gerek

Anı ėltüŋ atama kim sevine
Ağlamakdan ol bolay-ki avına

1326. *Dileŋ andan yazuğuŋuz siz ayık*
Bola ki bağışlaya size bayık

Hoş suâl var bu arada ey paşa
Göŋlegini vėrdi ėltmege nişe

Destârını yüzügini vėrmedi
Göŋlegüm<i> ėl<e>tüŋ dėyü ısmarladı

1329. *Ol suâlüŋ cevâbın ėşit yarâ*
Vėr salavât sıdk-ıla peyğâmbere

Yûsuf ol vaktin kim ėndi kuyuya
Yalın-ıdı anda ol Yûsuf uya

Cebre’îl bir ton getürür gėyürür
Bu [ton] ol tondur ki Yûsuf göndürür

1332. *Anı her kim gėyse sayru olmaya*
Dahı a’zâsına ziyân gelmeye

89 [45b]

Hepsi mahcup oldular;
yaptıkları kötülükler akıllarına geldi.

“Suçumuzu affet;
bizi bağışla, bize güzel sözler söyle.

1320. Sen zengin bir sultan oldun, şükret;
bağışlayarak suçumuzu affet” dediler.

Yusuf: “Suçunuzu bağışladım;
affettim, size bir iyilik yaptım.

Gelin, şimdi tanışıp kucaklaşalım;
oturup sevişelim, sohbet edelim” dedi.

1323. Hepsi Yusuf ile tanıştılar;
sevinçle yan yana oturdular.

Yusuf: “Şimdi ne yapmalı?
Babama gömleğimi göndermeli.

Onu babama götürün, sevinsin;
ağlamak dışında başka bir teselli bulur.

1326. Ondan suçunuz için açıkça af dileyin;
sizi kuşkusuz bağışlayacaktır” dedi.

Burada sorulacak güzel bir soru var, efendi;
gömleğini niçin gönderdi?

Sarığıyla yüzüğünü vermedi;
“Gömleğimi götürün” diye emanet etti.

1329. O sorunun cevabını dinle, ey dost;
peygambere yürekten salavat ver.

Yusuf kuyuya indiğinde
üstü başı yoktu, ey kardeş.

Cebrail giyecek getirmiş, giydirmişti;
Yusuf’un gönderdiği giyecek budur işte.

1332. Onu giyen hiç kimse hasta olmazdı;
azalarına da zarar gelmezdi.

90 [46a]

Dertlü kişi gėy<er>se ger derdi gider
Gėyse dertsüz kişiler gör kim n'ėder

Ol göŋlegi anuŋ-içün vėribdi
Atamuŋ görmez gözi göre dėdi

1335. Bu arada bir haber vardur yine
Eydeyüm anı ki cânuŋ sevine

Yûsuf'uŋ ol vakt<in> ki öldi anası
Aldı-y-ıdı gör ki yatı atası

Anası Râhîle ol gün kim ölür
Ya'kûb peyğâmber [ki] bir kırnak alur

1338. Var-ıdı ol kırnağuŋ bir oğlanı
Emzürürdi genc-idi n'ėdem anı

Adı Beşîr ol karavaş oğlınuŋ
İmdi ėşit eydeyüm vasfın anuŋ

Satdı Ya'kûb ol karavaş oğlanı
Südini Yûsuf eme dėyü anuŋ

1341. Ol karavaş ağladı Hâlık'ına
İŋiledi eytdi kim yâ Rabbenâ

Sevdügümden Ya'kûb ayırdı beni
İŋiletdi ağladup düni güni

Geldi ün hâtıfdan ol karavaşa
Diŋle imdi kal 'aceb uşbu işe

1344. Du'âŋı kıldum kabûl kayurma sen
Oğluŋı görüp gėrü sevinesen

Oğluŋı ilkin senüŋ kavuşduram
Andan ol Ya'kûb'a oğluŋ ėrürem

Ağladam Ya'kûb'ı ben görmez ola
Hem yėrinden kavzanup turmaz ola

1347. Bu sebebden <idi> Ya'kûb'uŋ ağladuğı
Yûsuf-içün dün [ü] gün iŋledügi

90 [46a]

Dertliler giyse dertleri yok olur;
dertsizler giyse neler neler olur.

O gömleği onun için gönderdi;
"Babamın görmeyen gözleri görsün" dedi.

1335. Bununla ilgili bir hikâye daha vardır;
onu da anlatayım da için sevinsin.

Yusuf'un anası önceden ölmüştü;
babası da ona göre kendisini hazırlamıştı.

Anası Rahile'nin öldüğü gün,
Yakup peygamber bir cariye aldı.

1338. O cariyenin bir çocuğu vardı;
körpeydi, emzirirdi, ne yapayım onu, derdi.

Çocuğun adı Beşir idi;
şimdi dinle de sana onun durumunu anlatayım.

Yakup, cariyenin çocuğunu sattı;
Yusuf sütünü emsin diye.

1341. Cariye yaradana ağladı;
"Ey Rabbim!" diye feryat etti:

"Yakup beni sevdiğimden ayırdı;
gece gündüz ağlatıp inletti"

Cariyeye gaipten ses geldi;
şimdi dinle, bak nasıl şaşıracaksın?

1344. "Duanı kabul ettim, endişelenme;
oğlunu tekrar görüp sevineceksin.

Önce oğlunu sana;
sonra da Yusuf'u Yakup'a kavuşturacağım.

Ben de Yakup'u ağlatacağım, görmez olacak;
hem de eli ayağı tutmaz olacak"

1347. Yakup'un ağlaması;
gece gündüz Yusuf için inlemesi o yüzdendi.

91 [46b] *Bunuŋ üzre gėçdi delim yıl zamân*
Yûsuf'a ėl<e>tür anı bir bâzergân

Anı satar Yûsuf'a Yûsuf alur
Kamudan hâs kendüye anı kılur

1350. *Her işi kim Yûsuf'uŋ olur-ıdı*
Aŋa eytse ol tamâm kılur-ıdı

İmdi diler ol Beşîr'e buyura
Göŋlegi Ya'kûb'a ol ėltüp vėre

Biti yazar Beşîr'e vėrür tonı
Ken'ân'a ėl<e>t Ya'kûb'a vėr dėr bunı

1353. *Beşîr alur ol tonı varur gider*
Vėr salavât eydeyüm imdi n'ėder

Çün Beşîr ol Ken'ân'a on gün kala
Taŋrı'dan destûr gelür şol-dem yėle

Ėledür Yûsuf kohusın Ya'kûb'a
Bir kez ol kâsıd güler Ya'kûb baba

1356. *Eytdi uş geldi Yûsuf'dan bir kohu*
Bildürem dėrmiş haberini ahu

Oğlınuŋ oğlanları eydür dede
Yûsuf iy<i>si burnuŋdan kaçan gide

Uşağki iyidür burnuŋda kokar
Anı tyduŋ çıkdı cânuŋdan buhâr

1359. *İmdi Ken'ân'a Beşîr ėrdi dede*
Gördi ton[ın] yur bir 'avrat <hem> darda

Vėrdi selâm aldı ol 'avrat selâm
Söyledi ol 'avrata bir kaç kelâm

Eytdi Ya'kûb evi kandadur dėgil
Anı baŋa eydi vėrgil söylegil

1362. *'Avrat eydür ağrısı Ya'kûb katı*
Beşîr eydür geldi Yûsuf'dan biti

91 [46b]

Vakıa üzerinden çok zaman geçti;
bir tüccar onu Yusuf'a götürdü.

Onu Yusuf'a sattı, o da satın aldı;
onu başkaları için değil kendisi için aldı.

1350. Yusuf'un her işi olurdu;
ona söylese tastamam yapardı.

Şimdi istedi, Beşir'e buyurdu:
"O gömleği götür, Yakup'a ver"

Mektup yazdı, giyeceği Beşir'e verdi;
"Kenan'a götür, bunu Yakup'a ver" dedi.

1353. Beşir giyeceği aldı, gitti;
salavat ver, şimdi ne ettiğini anlatayım.

Beşir'in Kenan'a on günlük yolu kalınca
o an Allah'tan yele izin geldi.

Yusuf'un kokusunu Yakup'a iletti;
mektubu taşıyan da bir kez güldü, Yakup baba.

1356. "İşte, Yusuf'tan bir koku geldi" dedi.
"Haber vereyim, ey kardeş" diye düşündü.

Torunları: "Dede, Yusuf'un kokusu
burnundan nasıl girsin?

Senin burnunda kokan çocukluktaki kokusudur;
onu hissedince canından buğu çıktı" dediler.

1359. Ey dost, şimdi Beşir Kenan'a ulaştı;
kapıda giyecek yıkayan darda bir kadın gördü.

Selam verdi, kadın da selamını aldı;
kadınla biraz da söyleşti.

"Yakup'un evi nerededir?
Nerede olduğunu bana söyleyiver" dedi.

1362. Kadın: "Yakup'un derdi yeğindir" dedi.
Beşir: "Yusuf'tan mektup geldi.

92 [47[a]]

Saldı çün Yûsuf beni bitileyü
Anı geldüm Ya'kûb'a muştulayu

Çünki ol 'avrat ėşitdi ol sözi
Kıldı âh hem ağladı toldı gözi

1365. *Kıldı âh eydür ki ol yâ Rabbenâ*
Va'de kılduŋ eytdüŋ-idi <ben> miskîne

İlk<in> senüŋ oğluŋ ėrişdürürem
Soŋra andan Yûsuf'ı kavuşduram

Geldi Yûsuf'dan uş imdi muştucı
Artdı derdüm kopdı içümden öci

1368. *Gelmedi oğlum benüm bunda özi*
Yandı içüm ėşideli bu sözi

Beşîr eydür 'avrata hâlüŋ dėgil
Sen ne 'avratsın baŋa bir söylegil

'Avrat eydür eydeyüm hâlüm saŋa
Bir oğul vėrmiş-idi Taŋrı baŋa

1371. *Satdı Ya'kûb anı yandurdı beni*
Ağlaram andan bėrü düni güni

<'Avrat> eydür oğlum adı Beşîr belgülü
Adı görklü kendüsi eyü hûlu

Beşîr eydür benem oğluŋ dėdügüŋ
Benem âhir ol hikâyet ėtdügüŋ

1374. *Bunı ėşidür düşer şol-dem yėre*
Güci yėtmez kim tura 'aklın dėre

Bir zamân yatar örü turur gėrü
[Ol] yine düşer oğul dėr çağıru

Görüşür bu kez tururlar ağlaşu
Kim kalur görür-ise 'acebleşü

1377. *Tutar elin Beşîr'üŋ alur gider*
Ya'kûb'a ėl<e>tür anı ėşit n'ėder

92 [47a]

Yusuf benimle mektup gönderdi;
onu Yakup'a muştulamak için geldim" dedi.

Kadın bunu duyar duymaz
ah etti, gözleri yaş doldu.

1365. Ah etti; "Ey Rabbimiz,
ben zavallıya söz vermiştin de şöyle demiştin:

'Önce oğlunu;
sonra da Yusuf'u kavuşturacağım'

İşte şimdi Yusuf'tan muştucu geldi;
derdim çoğaldı, içimde intikam hasıl oldu.

1368. Oğlumun kendisi henüz gelmedi;
bu sözü duyunca içim yandı"

Beşir kadına: "Durumunu anlat;
kimin nesisin? Bana bir söyle" dedi.

Kadın: "Hâlimi sana nasıl anlatayım ki
Tanrı bana bir oğul vermişti.

1371. Yakup onu sattı, beni de yaktı yandırdı;
o günden beri gece gündüz ağlarım.

Oğlumun adı Beşir idi;
adı mübarek, kendisi de iyi huyluydu" dedi.

Beşir: "Az önce anlatıp da
oğlum dediğin kişi benim" dedi.

1374. Bunu duyar duymaz yere yıkıldı;
gücü yetmez ki kendisine gelip kalksın.

Bir vakit uzandı, sonra ayağa kalktı;
"Oğul!" diye bağırıp tekrar bayıldı.

Bir kez daha kalktı, ağlaşarak tanıştılar;
görenler şaşkına döndüler.

1377. Beşir'i elinden tuttu, aldı gitti;
onu Yakup'a götürdü, bak ne yaptı?

93 [47[b]]

Ya'kûb'a selâm vèrür vèrür tonı
Yüzine Ya'kûb alur sürter anı

İki göz[i] açılur görür gözi
Sen nesin dèr söyler aŋa kend' özi

1380. *Baŋa geldüŋ oğlumı muştulayu*
Ton getürdüŋ baŋa sen hoş söyleyü

Çünki sürdüm gözüme gördi gözüm
Seni göreli sevindi bu özüm

Döndi eydür ben olam aŋla beni
Satduŋ ögsüz koduŋ anamdan beni

1383. *Yûsuf emsün südini bunuŋ dèdüŋ*
Satduŋ anamdan beni ögsüz koduŋ

Ya'kûb eydür bilmedüm firâk odın
Şimdi bildüm çünki taddum ben tadın

Döndi eydür eytmedüm-mi ben size
Yûsuf'uŋ iyisi uş gelür bize

1386. *Bunı söyler Beşîr'i öper kucar*
[Ol] getürdi göŋlegi Ya'kûb açar

Ol bitigi çıkarur açar okur
Taŋrı adıyla sözin şeytân tokur

Ol bitinüŋ sözlerin eydem size
Ger tutarsaŋuz kulak uşbu söze

1389. *Ben yazılmış Yûsuf'dan sen Ya'kûb'a*
Saŋa biŋ katla selâm olsun baba

Benem oğluŋ Yûsuf adum belgülü
Sultân oldum Mısr'da yavlak ulu

Saŋa kaçan vara benden bu biti
Şükr kıl Taŋrı'ya dün [ü] gün katı

1392. *Hasretüm Taŋrı èr<d>üre görmege*
Güci yèter ol bu işi ètmege

93 [47b]

Yakup'a selam verip giyeceği verdi;
Yakup onu aldı, yüzüne sürdü.

Gözleri açıldı, görür oldu;
bizzat kendisi "Sen kimsin?" diye sordu.

1380. "Oğlumu muştulamak için bana geldin;
güzel sözler söyleyerek giyecek getirdin.

Gözüme sürer sürmez gözlerim açıldı;
seni gördüğümden beri canım sevindi"

Beşir döndü: "Benim! Beni iyice tanı;
beni başından savıp öksüz bıraktın.

1383. 'Bunun sütünü Yusuf emsin' dedin;
beni sattın, öksüz bıraktın" dedi.

Yakup: "Ayrılık ateşini anlayamamıştım;
şimdi anladım, çünkü ben onu tattım"

Döndü: "Ben size söylemedim mi?
İşte Yusuf'un kokusu bize geldi"

1386. Bunları söyleyip Beşir'i öptü, kucakladı;
Yakup gömleği getirdi, açtı.

Mektubu çıkardı, açıp okudu;
şeytanın sözlerini Allah'ın adıyla defetti.

"Bu yazıya kulak verirseniz;
size mektubu okuyayım:

1389. 'Ben Yusuf'tan sen Yakup'a;
bin defa sana selam olsun, baba!

Oğlun olan Yusuf benim!
Mısır'da çok zengin bir sultan oldum.

Benden sana bu mektup ulaşır ulaşmaz
gece gündüz Allah'a çokça şükret.

1392. Görmeye hasretim, Allah kavuştursun;
o bunu yapmaya kadirdir' diye yazılıdır"

94 [48a]

Bunı Ya'kûb ėşidüp gör n'eyledi
Yüzini urdı yėre gör n'eyledi

Şükr kıldı anda Ya'kûb Taŋrı'ya
Bu kez ėşit Yûsuf'ı kim n'eyleye

1395. *Yûsuf ol kardaşlarına buyurur*
At katır deve üküş hil'at vėrür

Al tavarı tėz atamı getürüŋ
Kimse komaŋ anda baŋa yėtürüŋ

Geldiler oğlanları atasına
Otururlar atası yöresine

1398. *Eytdiler biz Yûsuf'ı alduğ-ıdı*
Kul dėyüben biz anı satduğ-ıdı

Taŋrı kılmış Mısr'da sultân anı
Uş getürdük biz saŋa haberini

İmdi bize suçumuz bağışlagil
Suçlu olduk yüzümüze urmağıl

1401. *Ya'kûb eydür suçuŋuz bağışladum*
Şefakat kıldum size hoş işledüm

Yarlığasun Ğufrân'um imdi sizi
Kıla kabûl ben kulından bu sözi

Geldi ol sâ'at içinde Cebre'îl
Eytti Ya'kûb saŋa buyurdı Celîl

1404. *Var kavuşğıl tur örü hasretüŋe*
Şükür olsun dün ü gün dėr Taŋrı'ya

Devşürür oğlanların kul u haşem
Yėtmiş üç günde varur Mısr'a paşam

Dahı Yûsuf karşu çıkdı menzile
Bindi leşker ü haşem sağ u sola

1407. *Ėndi atdan vü görüşd' atasına*
Yörüdi yayan anuŋ bilesine

94 [48a]

Yakup bunu duydu, bak ne yaptı?
Secdeye kapandı, bak gör.

Yakup orada Allah'a şükretti;
Bir de Yusuf'u dinle, bak ne yapacak?

1395. Yusuf kardeşlerine at, katır, deve
ve çokça bahşiş verip buyurdu:

"Binek hayvanları alın, hemen babamı getirin;
orada hiç kimse bırakmayın, bana getirin"

Oğulları babasına geldiler;
etrafına oturdular.

1398. "Biz Yusuf'u kaçırmıştık;
onu köle diye satmıştık.

Tanrı onu Mısır'a sultan yapmış;
işte ondan sana haber getirdik.

Şimdi bizim suçumuzu bağışla;
suçluyuz, yüzümüze vurma" dediler.

1401. Yakup: "Suçunuzu bağışladım;
şefkat göstermekle iyi yaptım.

Gufran'dır, şimdi sizi bağışlar;
ben kulundan bu duayı kabul eder" dedi.

O anda Cebrail geldi;
"Yakup, Celil sana şöyle buyurdu:

1404. 'Kalk git, hasretine kavuş;
Allah'a gece gündüz şükürler olsun'" dedi.

Çocuklarını, kölelerini ve maiyetini topladı;
yetmiş üç günde Mısır'a ulaştılar, ey dost.

Yusuf da konak yerine doğru yola çıktı;
ordu ve maiyeti de sağına soluna doluştular.

1407. Atından indi, babasıyla göz göze geldi;
yürüyerek yanına gitti.

95 [48b]

Dâyası dahı görüşdi ağladı
Anı gören kamu turdı taŋladı

Mısr'a girdiler kamusı sevnişü
Şükr kıldı hasretine kavuşu

1410. *Buyurup Yûsuf Mısır'lu geldiler*
Bay [u] yohsul kamu hâzır oldılar

Kamusına eytdi Yûsuf gel bėrü
Kul kimüŋsiz söyleŋüz ikrâr vėrü

Eytdiler kul senüŋüz ėşit bizi
Yûsuf eydür ėtdüm âzâd ben sizi

1413. *Çün ėrişdüm ben atama ey 'amû*
Şükrine kıldum âzâd sizi kamu

Ayrılalı yėtmiş yıl olmış-ıdı
Yėtmiş yıldan soŋra bulmış-ıdı

Gėçdi kırk yıl dėr nėçeler arada
Gelü bulmış Yûsuf'ı Ya'kûb dede

Nükte

1416. *Geldi bir nükte bu yėrde bil [b]ayık*
Vėr salavât yarlığanasın bayık

Yûsuf ol vaktin ki gördi atasın
Ėtdi âzâd kullarınuŋ kamusın

Atasın ağırlayu kulın kamu
Atası'çün kıldı âzâd ey 'amû

1419. *Kıla cö:merdlık kıyâmetde Çalab*
Kulların bağışlaya ol ferd Rab

Çün kıyâmet kopa mahlûk kamu
Dėrile ol araya ėşit 'amû

Ne-ki varsa ümmeti Muhammed'üŋ
Ol yazuklular gönüci Ahmed'üŋ

95 [48b] Dadısı bile tanıştı, ağladı;
onu görenlerin hepsi şaşakaldılar.

Hepsi sevinçle Mısır'a girdiler;
hasretine kavuşunca şükretti.

1410. Yusuf emretti, Mısır halkı geldi;
zengin fakir hepsi hazır bulundu.

Yusuf hepsine: "Yanıma gelin!
Kimin kulusunuz, itiraf edin!" dedi.

"Dinle bizi, biz senin kulunuz" dediler;
Yusuf da "Size hürriyetinizi verdim.

1413. Zira ben babama kavuştum;
şükrüne karşılık hepinizi serbest bıraktım, ey amca.

Ayrılalı yetmiş yıl olmuştu;
yetmiş yıldan sonra kavuşmuştuk" dedi.

Bir çokları: "Kırk yıllık bir ayrılıktan sonra
Yakup baba gelmiş, Yusuf'u bulmuş" dediler.

Nükte

1416. Şimdi bir nükte denk geldi, dinle;
salavat ver de bağışlanasın.

Yusuf babasını görür görmez
bütün kullarını serbest bıraktı.

Babasına ve bütün kullarına ziyafet verdi;
babası için kullarını serbest bıraktı, ey amca.

1419. Allah da kıyamette cömertlik edecek;
bütün kullarını bağışlayacak.

Kıyamet kopacak, bütün mahlukat
orada toplanacak, şimdi dinle ey amca.

Muhammed'in -günahkârların
yardımcısı Ahmed'in- bütün ümmeti

96 [49a]

1422. *Taŋrı emriyle dėrile katına*
Hak Çalab sora anuŋ ümmetine

Kul kimüŋsiz siz gerek kim eydesiz
Ümmet eyde kul senüŋüz kamumuz

Taŋrı eyde ėtdüm âzâd ben sizi
Ben sizüŋ ‘afv kıldum ol suçuŋuzı

1425. *Ben bağışladum sizi Muhammed’e*
İki cihân fahrine ol Ahmed’e

İmdi diŋle ol Yûsuf oğlanları
Ne kılurlar size eydem bunları

Ya’kûb eydür uşbular kim<lerdür> söylegil
Saŋa n’olur baŋa ma’lûm eylegil

1428. *Yûsuf eydür oğlanlarumdur baba*
Muştuladı vėrdi haber Ya’kûb’a

Dėr Zelîhâ’dan olan bunlar kamu
Anda şükür kıldı Ya’kûb ey ‘amû

İmdi diler Zel<î>hâ’yı Ya’kûb göre
Görüşe ol Zelîhâ göŋlin sora

1431. *Ya’kûb eydür hâdimleri ündeyü*
Zelîhâ’yı getüre görem dėyü

Zelhâ’yı hâdim varur alur gelür
[Anı] Ya’kûb görür ü göriş kılur

Görişür ol Zel<î>hâ’nuŋ göŋli safâ
Söyler ol döner Zelîhâ Yûsuf’a

1434. *Zel<î>hâ eydür ataŋı ağırlaram*
Vėr ki destûr ol sarâya ünderem

Yûsuf eydür peyğâmber olan kişi
Revâ görmez kendüye zînet işi

Ger dilersin sen anı ündeyesin
Pes gerek kim bir kiçi ev yapasın

96 [49a]

1422. Allah'ın emriyle huzuruna toplanacak;
Cenab-ı Hak da ümmetine soracak:

"Kimin kulusunuz? Söyleyin bakalım"
Ümmet de: "Hepimiz senin kulunuz" diyecekler.

Allah da: "Sizi azat ettim;
suçlarınızı bağışladım.

1425. Sizi Muhammed'e -iki cihan
övüncü Ahmed'e- bağışladım" diyecek.

Yusuf'un çocukları ne yaptılar;
şimdi onları anlatayım da dinle.

Yakup: "Söyle, bunlar kimin nesidir?
Neyin olurlar, hele bana anlat" dedi.

1428. Yusuf, "Çocuklarım olurlar, baba" deyip
muştulayıp Yakup'a anlattı.

"Bunların hepsi de Zeliha'dan olmadır"
Yakup o anda şükretti, ey amca.

Yakup, Zeliha'yı görmek,
tanışıp hâlini hatırını sormak istedi.

1431. Yakup hizmetçileri çağırdı;
"Zeliha'yı getirin, göreyim" dedi.

Hizmetçiler gitti, Zeliha'yı alıp geldi;
Yakup onu gördü, tanıştı.

Görüştüler, Zeliha'nın gönlü huzur buldu;
Zeliha döndü, Yusuf'a şöyle dedi:

1434. "İzin ver, babanı ağırlayayım;
saraya davet edeyim" dedi.

Yusuf: "Peygamber olan bir kişi için
şatafatlı bir ağırlama uygun düşmez.

Onu ağırlamak istiyorsan
küçük bir ev yaptır, oraya davet et.

97 [49b]

1437. *Alçak ola küçük ola ol nişân*
Anda ünde babamı sen mihmân

Ken'ân'daki ev gibi ev eylegil
Babamı anda ol eve ündegil

Bu sıfatlu eyle ev sen bil ayık
Vara andan ol eve babam bayık

1440. *Ol sıfatlu Ya'kûb'a ev yapdurur*
Okur anda Ya'kûb'ı turur varur

Turur ol Ya'kûb eve girür anı
'Aceb[e] kalur <ol> eve Ya'kûb cânı

Ziy ki beŋzetmiş bunı dėr evüme
Hem haber vėrür andaki kavuma

1443. *Anda Ya'kûb girür ü hem oturur*
Zel<î>hâ aŋa görklü yėmek getürür

Ya'kûb eydür yüz yėgirmi yaşadum
Ben bunuŋ gibi ta'âm hėç yėmedüm

Peyğâmbere böyle yėmek yaramaz
Peyğâmber <olan> bunuŋ gibi yėmek yėmez

1446. *Mısr'da Ya'kûb turur kırk yıl tamâm*
Cebre'îl gökden ėner kılur selâm

Eytdi Ya'kûb vakit oldı gitmege
Gelüp 'Azrâ'il cânuŋı ėl<e>tmege

Bu Mısır yėrüŋ degüldür turmağıl
Var ataŋ katına cân ısmarlağıl

1449. *Ya'kûb okur Yûsuf'ı eydür cânum*
Bu Mısır yėrüm degül-durur benüm

Geldi Cebrâ'il bu gün dėdi baŋa
Bu yakında gelür 'Azrâ'il saŋa

Tur ataŋ katına var eyle yarak
Andadur şimden gėrü saŋa turak

97 [49b]

1437. Mütevazi ve küçük olsun;
babamı sen orada misafir et.

Kenan'daki ev gibi bir ev yaptır;
babamı o eve davet et.

Anlattığım özellikte bir ev yaptır;
sonra, babam o eve varsın" dedi.

1440. Yakup için dediği gibi bir ev yaptırdı;
oraya kalkıp gitti, Yakup'u davet etti.

Yakup gitti, o eve girdi;
Yakup evi görünce şaşakaldı.

"Evi benim evime benzetmiş, ne güzel!" dedi.
Oradakilere de bunu anlattı.

1443. Yakup eve girdi, oturdu;
Zeliha ona güzel yemekler getirdi.

Yakup: "Yüz yirmi yıl yaşadım;
hiç böyle bir yemek yemedim.

Peygambere böyle yemekler caiz değildir;
peygamber böyle yemek yemez" dedi.

1446. Yakup Mısır'da tam kırk yıl kaldı;
gökten Cebrail geldi, selam eyledi.

"Yakup, gitme vakti geldi;
Azrail gelip canını alacak.

Mısır yerin değildir, durma;
babanın huzuruna var, canını teslim et" dedi.

1449. Yakup Yusuf'u çağırdı: "Ey canım;
Mısır benim yerim değildir.

Bugün Cebrail geldi;
bana, 'Yakında sana Azrail gelecek.

Kalk, hazırlan, babanın yanına git;
bundan sonra yerin yurdun orasıdır'

98 [50a]

1452. *Oldı buyruk uşbu şârdan giderem*
Sen dahı gitgil bu şârdan ey dedem

Çıkdı Ken'ân dapa Ya'kûb gönülür
On oğ[u]lın kendüle bile alur

[Hem] varur Ya'kûb aşnuğı yėrine
Anda bir kaç gün olur bunlar yine

1455. *Bir gün ol atası sinine varur*
Anda sin kazar ferişteler görür

Vėrdi selâm anlara Ya'kûb degüp
Bu ne sindür kime kazarsız dėyüp

Eytdiler Taŋrı bizi vėribdi
Dostlarumdan birisi ölür dėdi

1458. *Anuŋ-içün geldük uş sinin kaza*
Anı ėtdük çünki sorduŋ sen bize

Sini tamâm kazdılar şöyle ki var
Ya'kûb'uŋ ol cânı çıkmağa ėver

İmrenür girmek diler Ya'kûb sine
Bağ [u] bostân görünür ol gözine

1461. *Şöyle imrenür ne dėyem ben saŋa*
Eytdiler ferişteler ėvme aŋa

Bir ferişte bir kadeh tutmış ulu
Kadehüŋ içi şarâb-ıla tolu

Sundı anı Ya'kûb'a içsün dėyü
Cânı gevdeden çıkup uçsun dėyü

1464. *Sundı aldı bi 'smi 'llâh dėyü arı*
İçdi anı düşdi yėre cân vėri

Anda ferişteler anı yudılar
On bir oğlı anda hâzır oldılar

Ya'kûb'ı kefen sarup götürdiler
İshâk nebî katına getürdiler

98 [50a] 1452. Emir geldi, bu şehirden gidiyorum;
sen de bu şehirden git, ey oğul" dedi.

Yakup Kenan'a doğru yola düştü;
çocuklarını da yanına aldı.

Yakup önceki yurduna vardı;
birkaç gün sonra orada oldular.

1455. Bir gün babasının mezarına gitti;
melekleri orada mezar kazarken gördü.

Yakup onlara yaklaştı, selam verdi;
bu nasıl mezardır, kime kazıyorsunuz diye.

"Bizi Allah göndermişti;
dostlarımdan biri ölecek diye.

1458. Mezarını kazalım diye onun için geldik;
bunları bize sorduğun için anlattık" dediler.

Mezarı tastamam kazdılar;
Yakup'un canı teslim olmak için can attı.

Yakup mezara girmek için heveslendi;
orası gözüne bağ bahçe göründü.

1461. Öyle bir heveslendi ki nasıl anlatayım?
Melekler ona "Acele etme!" dediler.

Bir melek büyük bir kadeh ikram etti;
kadehin içi kevser suyu doluydu.

Onu, içsin diye, Yakup'a uzattı;
canı bedeninden çıkıp gitsin diye.

1464. Melek uzattı, o da bismillah deyip aldı;
ecel şerbetini içti, can verip yere yığıldı.

Melekler onu orada yıkadılar;
on bir oğlu da orada hazır bulundular.

Yakup'u kefenleyip
İshak peygamberin yanına götürdüler.

99 [50b]

1467. *İshâk'uŋ katında kodılar anı*
Eytmeyesin kandadur Ya'kûb nebî

Ol arada dört kişinüŋ sini var
Biri İbrâhîm ikinci İshâk <ey> yâr

Sârâ'dur üçünci dördünci Ya'kûb
Anda yatarlar ki dört devletlü hûb

1470. *İmdi diŋle <ol> Ya'kûb oğlanları*
Ne kılurlar eydeyüm ben bunları

Kamusı ol Yûsuf'a vardı gėrü
Atamuz öldi dėyüben kığıru

Yûsuf ėşitdi bunı çok ağladı
Kıldı zârî içinde âh eyledi

1473. *Tavaffanî muslima*^{n} *va alhiknî bi 's-sâlihîn*
Ėndi gökden ol sâ'at Rûhu 'l-emîn

Getürüp Rab'dan selâm eydür aŋa
Dahı altmış ay kalup-durur saŋa

Kim yėrişe senüŋ 'ömrüŋ va'desi
Ecel[üŋ] geldükde lâ-büd gidesi

1476. *Geldi peyğâmberlık saŋa tur örü*
Eyle da'vet halkı saŋa bildürü

Halkı da'vet kıldı dîne okıdı
Kilse yıkdı hâc uşatdı tokıdı

Vardı Mâlik Reyyân'a şol-dem haber
Gile kılurlar kâfirler kim meger

1479. *Reyyân eydür yâ Yûsuf sen ko bunı*
Mısır ehli inanmazlar eymeni

Ėşitmezler bu sözi söylemegil
Halkı koğıl dînüŋe ündemegil

Yûsuf eydür ünderem toğru yola
Gelmezlerse bulara kılam belâ

99 [50b] 1467. Onu İshak peygamberin yanına defnettiler;
Yakup peygamber nerede, diye sorma.

Orada dört kişinin mezarı vardı:
Birincisi İbrahim, ikincisi İshak, ey dost.

Üçüncüsü Sara, dördüncüsü Yakup'tur;
dördü birbirinden güzel, heybetlice yatar.

1470. Dinle de, şimdi Yakup'un oğullarının
ne yaptıklarını anlatayım.

Hepsi Yusuf'a döndüler;
"Babamız öldü!" diye feryat ettiler.

Yusuf bunları duydu, çokça ağladı;
ah etti, inim inim inledi.

1473. *Benim canımı müslüman olarak al ve beni iyilere kat.*
O anda gökten Cebrail geldi.

Rabbinden selam getirdi;
"Sana altmış ay kalmıştır.

Senin ömür vaden yetecek;
ecel geldiğinde gideceksin.

1476. Sana peygamberlik geldi, kalk;
halkı bilgilendir, kendine davet et" dedi.

Halkı davet etti, dine çağırdı;
kiliseleri yıktı, putları paramparça etti.

Bir ara hükümdar Reyyan'a da haber gitti;
kâfirler bu durumdan şikâyet etmişti.

1479. Reyyan: "Yusuf, sen bunları bırak;
Mısır halkı inanmaktan korkar.

Bir şey deme, seni dinlemezler;
halkı dinine çağırma, bırak" dedi.

Yusuf: "Doğru yola davet edeceğim;
gelmezlerse bunlara kötülük edeceğim.

100 [51[a]]

1482. *Çık[ar]am şârdan bu<n>lardan ayrılam*
Göresin kim bunlara ben ne kılam

Yûsuf eydür îmânlular dėrilüŋ
Şâr daşında her birüŋüz ev kıluŋ

Dahı kardaşların Yûsuf deyşürür
Dahı şârdan daşra ol evler kılur

1485. *Ol ki îmân getürür gelür yola*
Yûsuf-ıla ol dahı varur bile

Ol yėr<d>e <kim> Ya'kûb nebî geldi-y-idi
Yûsuf'ı ol arada buldı-y-ıdı

Bir yėr-idi Nîl suyından ayrılu
Anda bünyâd kıldı şârın ol ulu

1488. *Urdı ad Şahru 'l-Ğayûm Yûsuf aŋa*
Anı görenler batar-ıdı taŋa

Yapdı şâr iki yanın yavlak ulu
Vurdı ad Harman aŋa hem hoş hûlu

Toldı ol şâr içi şöyle ni'mete
İmrenürdi anı görenler ata

1491. *Diledi Reyyân melik anı göre*
Aŋa Yûsuf'dan diler destûr ėre

Yûsuf eydür bunda kâfir gelmesün
Kâfir olan uşbu şâra girmesün

Müslümân olsun getürsün îmân
Gitsün içinden anuŋ şekk ü gümân

1494. *Gelsün andan girsün ol [ol] şâra*
Tâ ki işin Taŋrı anuŋ başara

Ėşidür çün getürür Reyyân îmân
Küfri gider yarlığanur bî-gümân

Getürür îmân varur şahra girür
Gezer ol şârı vü ser-tâ-ser görür

100 [51a]

1482. Şehri terk edip bunlardan ayrılacağım;
Gör bak, bunlara neler yapacağım" dedi.

Yusuf: "İman edenler toplansın;
şehir dışında her biriniz ev yapsın" dedi.

Yusuf da kardeşlerini topladı;
o da şehir dışında evler yaptı.

1485. İman edip yola giren herkes,
Yusuf ile birlikte gitti.

Orası Yakup peygamberin geldiği yerdi;
Yusuf'u orada bulmuştu.

Nil nehrinin kollarından bir yerdi;
orada büyük bir şehir inşa ettirdi.

1488. Yusuf oraya "Şahru 'l-Gayum" adını verdi;
onu görenler şaşırıp kalırlardı.

İki tarafına çok büyük bir şehir yaptı;
oraya "Harman" adını verdi, güzel mizaçlıydı.

O şehrin içi nimetle doldu;
onu görenler gıpta ederlerdi, baba.

1491. Hükümdar Reyyan orayı görmek istedi;
oraya varmak için Yusuf'tan izin istedi.

Yusuf: "Kâfirler buraya gelmesin;
kâfir olan bu şehre girmesin.

Müslüman olsun, iman etsin;
içinde hiçbir şüphe kalmasın.

1494. Sonra gelsin, bu şehre girsin;
Allah da onun işini yoluna koysun" dedi.

Reyyan bunu duyar duymaz iman etti;
küfrü gitti, tastamam bağışlandı.

İman etti, gidip şehre girdi;
şehri görüp baştan ayağa gezdi.

101 [51b]

1497. *Katı taŋlar ol şârı ol gezüben*
Hayrân olur her yėre kim varuban

Anda Yûsuf eglenür olur koca
'Ömri kim yakın gelür çıka uca

Kim ulu oğlın okır ısmarlaya
Sakla dînüŋ bekle îmânuŋ dėye

1500. *Zelhâ hâtûn kendüden öŋdin ölür*
Yûsuf aŋa iŋiler zârî kılur

Az zamân gėçmez Yûsuf dahı gider
Cân Hak'a vėrür dünyâyı terk ėder

İhvân <u> evlâd ol kamusı dėrilür
Yûsuf-içün anda bir tâbût kılur

1503. *Yudılar hoş ol Yûsuf peyğâmberi*
Sardılar kefen aŋa temîz arı

Tâbûta koyup namâzın kıldılar
Ėltdiler yabandan yaŋa kodılar

Mısr ekini hėç bitmez ne hod otı
Kızlık olur Mısr içi yavlak katı

1506. *Saldı Reyyân kişi Yûsuf oğlına*
Çıkar ol tâbûtı ko bizden yaŋa

Gėrü bizden yaŋa koyalum anı
Yok dėseŋ vardum helâk kıldum seni

Tanışurlar kamusı çıkaralum
Mısr'dan Yûsuf'ı yaŋa koyalum

1509. *Tâbûtı çıkardılar eyle kılu*
Oldı tarlık bu kez ol yaŋa ulu

Reyyân-ıla çak tanışuk kaldılar
Tâbûtı su ortasına kodılar

İki yanı dahı taŋlik oldı dėr
Ol şâr içi ni'met-ile toldı dėr

101 [51b] 1497. Şehri gezerken şaşkına döndü;
gördüğü her yere hayran oldu.

Yusuf hayatını orada sürdürdü, yaşlandı;
canının çıkıp gitmesi yaklaştı.

Büyük oğlunu çağırdı, emanet edecek;
“Dinini koru, imanına sahip çık” diyecek.

1500. Kendisinden önce Zeliha öldü;
Yusuf ona ağlayıp inledi, feryat etti.

Çok geçmeden Yusuf da öldü;
canını Hakk’a teslim edip dünyadan ayrıldı.

Evlatları ve dostları hepsi toplandılar;
Yusuf için bir tabut yaptılar.

1503. Yusuf peygamberi güzelce yıkadılar;
onu temiz bir kefenle sardılar.

Tabuta yerleştirdiler, namazını kıldılar;
götürdüler, ıssız bir yere bıraktılar.

Mısır’da ne ekin ne de ot bitti;
Mısır’da şiddetli bir kıtlık oldu.

1506. Reyyan Yusuf’un oğluna adam gönderdi;
“Tabutu çıkar, bizden tarafa koy.

Artık onu bizden tarafa yerleştirelim;
hayır dersen, varır seni öldürürüm” dedi.

Hepsi “Yusuf’u çıkaralım;
Mısır’a doğru yerleştirelim” diye karar verdiler.

1509. Öbür yere yerleştirmek için tabutu çıkardılar;
bu kez de orada büyük bir kıtlık oldu.

Reyyan ile tastamam karar verdiler;
tabutu nehir ortasına bıraktılar.

“İki tarafa da esinti geldi;
şehrin içi nimetle doldu” dedi.

102 [52a]

1512. *Delim zamân anda turu gizlenü*
Oğlanları Yûsuf'dan ögsüzlenü

İmdi bundan soŋra diŋle haberi
İmdi eydeyüm Mûsâ peyğâmberi

Aŋa buyurdı Çalab eytdi var
Yûsuf'ı ol su içinden bul çıkar

1515. *Yûsuf'ı Ya'kûb dapa ėltseŋ gerek*
Tėzrek sen bu işi ėtseŋ gerek

Geldi Mûsâ istedi bulımadı
Kandalığın Yûsuf'uŋ bilimedi

Bir karı dėr yâ Mûsâ eydem saŋa
Ger şefâ'at eyler-iseŋ sen baŋa

1518. *Kamu halk şol gün içinde ağlaya*
Taŋrı beni tam' odından saklaya

Mûsâ eydür imdi göster kim bulam
Saŋa kıyâmetde şefâ'at kılam

Karı gösterdi Yûsuf'uŋ tâbûtın
Şunuŋ üzre kim kıla şefâ'atin

1521. *Mûsâ bulur tâbûtı alur gider*
Ėletür Ya'kûb dapa gör kim n'ėder

Bildürür ol tâbûtı Mûsâ resûl
Eydeyüm ėşit n'ėder ol hoş usûl

Kapudan daşra ėledür kor anı
Şimdi koylupdur anda Yûsuf teni

1524. *Tamâm olsun kıssa uşbu arada*
Vėrelüm salavât ulu Ahmed'e

Muhtasar kılduk bunı ėşidene
Ėşidenler du'â kılsun koşana

Bunı koşana Çalab tutma günâh
Yazuğın bağışlağıl ey pâdişâh

102 [52a]

1512. Uzun zaman orada saklı tutuldu;
çocukları Yusuf'tan ayrı kaldılar.

Şimdi şu hikâyeyi dinle de;
Musa peygamberi anlatayım.

Allah ona emretti: "Git,
Yusuf'u o nehirden bul, çıkar.

1515. Onu Yakup'un yanına götürmelisin;
hemen bu dediğimi yapmalısın" dedi.

Musa geldi; aradı, bulamadı;
Yusuf'un nerede olduğunu anlayamadı.

İhtiyar birisi, Musa'ya: "Bana
şefaat edersen yerini sana söyleyeyim" dedi.

1518. "Bütün insanların ağladığı o günde
Tanrı beni cehennem ateşinden korusun"

Musa: "Şimdi göster de bulayım;
sana kıyamet gününde şefaat edeyim" dedi.

İhtiyar Yusuf'un tabutunu
şefaat etmesi şartıyla gösterdi.

1521. Musa tabutu buldu, alıp gitti;
Yakup'un yanına götürdü, bak ne yaptı?

Musa peygamber o tabutu haber verdi;
dinle de ona ne yaptığını anlatayım.

Onu kapı dışına götürdü, defnetti;
şimdi Yusuf orada yatmaktadır.

1524. Bu hikâye de burada tamamlanmış oldu;
yüce Ahmed'e salavat verelim.

Bu hikâyeyi dinleyenlere kısaca anlattık;
dinleyenler nazmedene dua etsinler.

Ey Allah'ım, bunu nazmedene günah yazma;
onun günahlarını bağışla.

103 [52b] 1527. *Şeyyâd-ı Hamza kemîne kul senüŋ*
Yazuğın bağışlağıl yâ Rab anuŋ

Eyle rahmet koşana ėşidene
‘Afvuŋı hem şefâ’at ėt yazana

Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilât
Biŋ günâhı ‘afv ėder bir salavât

allâhumma salli ‘alâ muhammadin va ‘alâ âli muhammadin va bârik va sallim

ğarîk-i rahmet-i yezdân kesî bâd yâd
ki kâtib-râ bi ’l-hamdî koned yâd

bâyi’ az-muştarîhâ talabed
kâtib az-nâzırîn du’â talabed

tammat bi-’avni ’llâhi ta’âlâ fî şahri zî ’l-hicca fî yavmi ’l-arbi’âi vakti ’l-’asri fî târîhi sana isnâ va hamsîna va tis’a miata ‘alâ yadi ‘abdi ’z-za’îf ‘abdu ’r-rahîm ibni kâsim ibni hasan

103 [52b] 1527. Şeyyad Hamza senin âciz bir kulundur;
ya Rab, onun günahlarını bağışla.

Nazmedene de dinleyene de rahmet et;
yazanı bağışla hem de şefaat et.

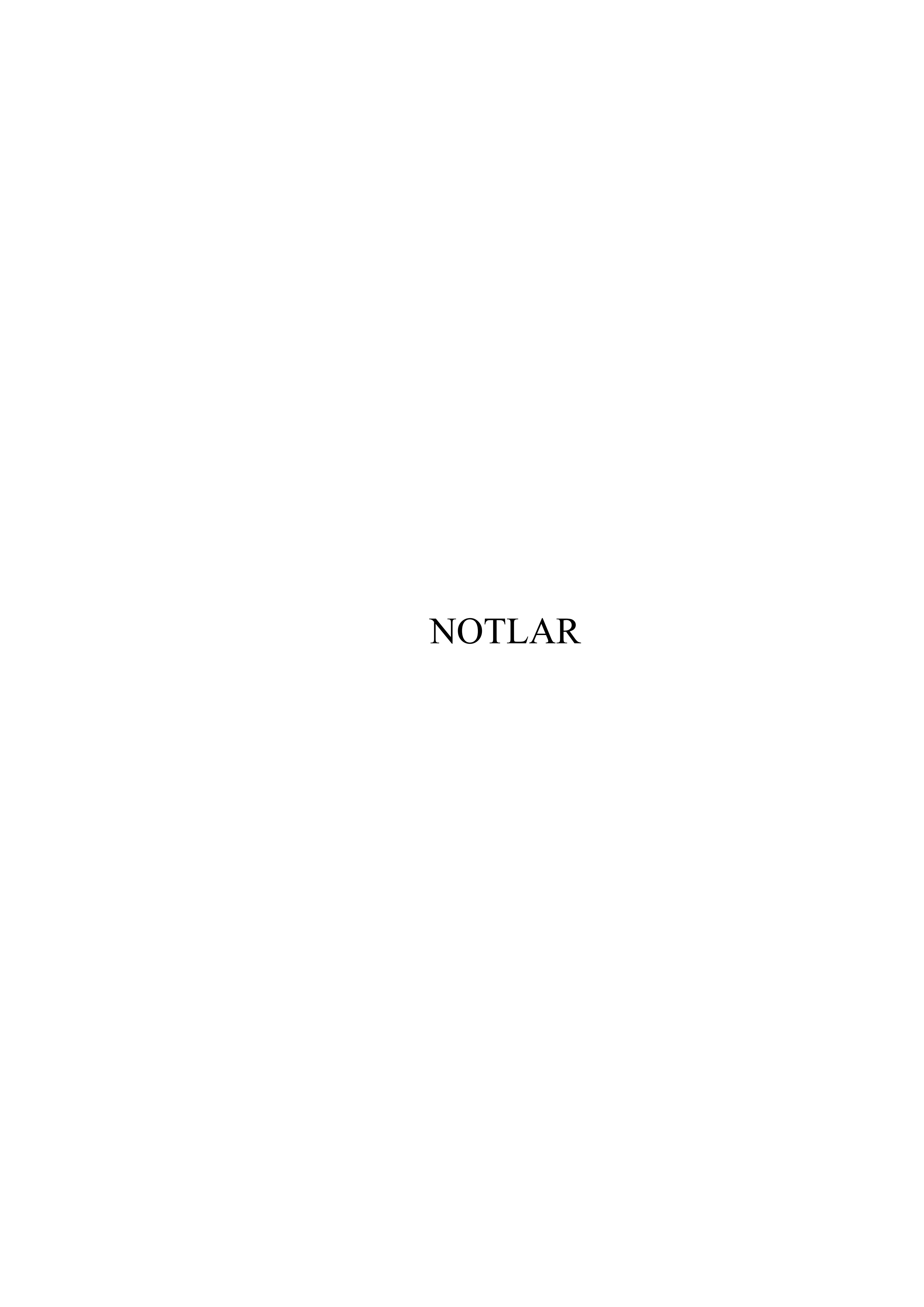
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
Bir salavat bin günahı affeder.

Ey Allah'ım, salat ve selam Muhammed'e ve onun ailesine olsun.

(Kitabın kâtibini bir fatihayla yad eden kimse
Allah'ın rahmet (denizine) gark olsun.

Bayi müşteriler (görmeyi) ister;
kâtip, yazdıklarını okuyanlardan dua ister.

1546 Şubat 3 Çarşamba ikindileyin. Çekimleyen HASANOĞLU Kâsımoğlu 'Abdu 'r-rahmân (10-, 17-, 24- veya 6 Cumartesi)

NOTLAR

1 Bu kanatta geçen *girem* sözü, şimdi kullanmakta olduğumuz mürekkeple *girelim* kılığına sokularak ikinci kanat ile birinci kanat arasında sanki anlam uygunluğu sağlanmak istenmiş ise de tartı bozulmuş olduğu için doğru bir iş yapılmamıştır. Yazmada bu gibi silintiler ve eklentiler yer yer göze çarpıyor; gelgelelim bunların bir çoğu ilk kanatta olduğu gibi, pek yeni bir kalemle yapılmış olduğu için biz bu gibi düzeltmeleri göz önüne almadık.

2 **Zîre**: Yazmada *Zîrâ*.

3 **Bağşılar**: Yazmada *Bağışlar*.

6 **Kamusın bağışlaya Rahmân durur**: Yazmada *Rahmân durur bağışlaya kamusın*. **Tamusın göstermeye Rahîm durur**: Yazmada *Rahîm durur göstermeye tamusın*.

8 **Vėre cö:merddür**: Yazmada *Cö:merddür vėre*. **Hûrî vėre ol Rahîm**: Yazmada *Rahîm'dür hûrî vėre*.

11 **Vėrür-isevüz salavât biz**: Yazmada *Biz vėrür-isevüz salavât*.

13 **İmdi bundan soŋra**: Yazmada *Bundan soŋra imdi*.

15 **Zihî**: Yazmada *Ziy*.

16 Tartı bozuk.

19 **vardı bir oğlı**: Yazmada *bir oğlı var*.

27 **Yâ oğul hoşdur**: Yazmada *Hoşdur yâ oğul*. **Saltanatla**: Yazmada *Sultânlığ-ıla*.

28 Tartı bozuk.

29 **Ya'kûb'uŋ ėşitdi ol**: Yazmada *Ėşitdi ol Ya'kûb'uŋ*.

30 Tartı bozuk.

31 **Gördi yoruldı nėce**: Yazmada *Nėce gördi yoruldı*.

32 **Taŋlaşur 'acebleşürler**: Yazmada *'Acebleşür taŋlaşurlar*.

35 **ündep bunda**: Yazmada *bunda indeyelüm*. **Bize ol hod**: Yazmada *Ol hod bize*.

36 **Bilelüm ahvâlin**: Yazmada *Ahvâlini bilelüm*.

40 **Vėrdiler and**: Yazmada *And vėrdiler*. **Eyle ma'lûm**: Yazmada *Ma'lûm eyle*.

42 **Düşi bunuŋ**: Yazmada *Bunuŋ düşi*.

47 **kozım**: Yazmada *kozısın*.

54 **Yûsuf'uŋ bağlar kuşak**: Yazmada *Kuşak bağlar Yûsuf'uŋ*. **kardaşları elin**: Yazmada *elin kardaşları*.

55 **Yûsuf'ı bunlara ısmarlar**: Yazmada *Ismarlar Yûsuf'ı bunlara*.

56 **Yûsuf'ı kardaşları**: Yazmada *Kardaşları Yûsuf'ı*.

58 **Öldürüp**: Yazmada *Öldürelüm*.

60 **İçdiler and**: Yazmada *And içdiler*.

63 Tartı bozuk.

64 **baŋa Yûsf'ı**: Yazmada *Yûsuf'ı baŋa*.

67 **Yûsuf'ı kardaşları**: Yazmada *Kardaşları Yûsuf'ı*.

69 **Vurdılar anı götürmişken**: Yazmada *Götürmişken vurdılar anı*.

70 Tartı bozuk.

71 **Dahı Rûbîl**: Yazmada *Rûbîl dahı*.

72 **Dahı Şem'ûn**: Yazmada *Şem'ûn dahı*.

73 **ol birine Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf ol birine*.

75 **Bunlar öldürmege kasd**: Yazmada *Öldürmek kasdın bunlar*.

77 **Yahûd'**: Yazmada *Yahûda*.

78 **kim babam şol vakt**: Yazmada *şol vakt kim babam*. **Ne dėdi ısmarladı**: Yazmada *Ismarladı ne dėdi*.

81 **Kardaşa kardaş dėdüm**: Yazmada *Eytdüm kardaş kardaşa*.

82 **Kıldı âh**: Yazmada *Âh kıldı*.

83 **Ben seni öldürmeyem**: Yazmada *Öldürmeyem ben seni*.

84 **Aŋa sığındurdı Yûsuf**: Yazmada *Sığındurdı Yûsuf aŋa*.

85 **Çünki kardaşları**: Yazmada *Kardaşları çünki*.

92 **Yahûd'**: Yazmada *Yahûda*.

93 **Anda ol**: Yazmada *Ol anda*. **Kim ne hâcet**: Yazmada *Ne hâcet kim*.

94 **Oldı râzî**: Yazmada *Râzî oldılar*. **Kimse döndürmedi ol söze**: Yazmada *Döndürmedi ol söze kimse*.

97 **tonumı**: Yazmada *tonı*.

98 **Geldi Zâbîl**: Yazmada *Zâbîl geldi*.

99 **takuŋ ip**: Yazmada *ip takuŋ*. **Tâ ki Yûsuf ėne**: Yazmada *Tâ ėne Yûsuf*.

101 **Yûsuf'ı bırakdılar**: Yazmada *Bırakdılar Yûsuf'ı*.

102 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

103 **aŋa**: Yazmada *nigâh*. **Eyle uçmakdan**: Yazmada *Uçmakdan eyle*.

104 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

105 Tartı bozuk.

yėrde: Yazmada *arada*.

106 **Anı kim kazduğını eydem**: Yazmada *Kim kazduğını eydem anı*.

107 Tartı bozuk.

112 **geŋsüzin**: Yazmada *sözin*.

113 **geldi ün**: Yazmada *ün geldi*.

121 **Görmege ėrdürki kim**: Yazmada *Kim ėrdürdi görmege*.

122 **Kılmaya kardaşlaruŋ**: Yazmada *Kardaşlaruŋ kılmaya*.

125 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

126 **Cebre'îl dėr**: Yazmada *Cebrâ'il eydür*.

127 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

128 **N'eyledi kardaşları**: Yazmada *Kardaşları n'eyledi*.

129 Tartı bozuk.

boğazladılar oğlak: Yazmada *oğlak boğazladılar*. **Yûsuf'uŋ bulaşdurdılar**: Yazmada *Bulaşdurdılar Yûsuf'uŋ*.

132 **otururdı**: Yazmada *oturmışdı*.

133 **geldi ün**: Yazmada *ün geldi*.

135 **Yıl-mı yėtmiş bilmezem Yûs'f'um**: Yazmada *Bilmezem yėtmiş yıl-mı Yûsuf'um*.

138 **Geldi bir ün**: Yazmada *Bir ün geldi*.

141 **Toldı yaş**: Yazmada *Yaş toldı*.

142 **Düşdi**: Yazmada *Düşer*. **Kamu kardaşları**: Yazmada *Kardaşları kamu*.

144 **Bir uğurda kamusı**: Yazmada *Kamusı bir uğurda*.

145 **Bize inanmaz-ısaŋ**: Yazmada *İnanmazsaŋ bizlere*.

149 **Pes kanı tonında kurduŋ nişânı**: Yazmada *Tonında kurduŋ nişânı pes kanı*.

150 **kurdı getürüŋ**: Yazmada *tutuŋ getürüŋ kurdı*.

153 **avlayu**: Yazmada *avladılar*.

156 **Vėrdi dil Hak Taŋrı kurda**: Yazmada *Hak Taŋrı dil vėrdi kurd*. **Vėrdi selâm**: Yazmada *Selâm vėrdi*. **tap'**: Yazmada *tapu*.

157 **nebîsin sen**: Yazmada *sen nebîsin*. **Kılmaya peyğâmberler**: Yazmada *Peyğâmberler kılmaya hergiz*.

159 **yėdüm ben … yėdi onlar**: Yazmada *ben yėdüm … onlar yėdi*. **Yûsuf'uŋ senüŋ**: Yazmada *senüŋ Yûsuf'uŋ*.

162 **Eyle âzâd … sözüm kıl**: Yazmada *Âzâd kıl … sözüm eyle*.

163 **Ėtdi âzâd**: Yazmada *Âzad ėtdi*.

165 **Bir bezergân vardı Mısır'da**: Yazmada *Mısır'da bir bâzergân vardı*.

167 **ėllerinde**: Yazmada *ėlden de*.

170 Tartı bozuk.

Aŋa mu'abbir eydür: Yazmada *Mu'abir eydür aŋa*.

172 **ol kim anda**: Yazmada *anda kim*.

178 **bezergân**: Yazmada *bâzergân*.

181 **turd'**: Yazmada *turdı*.

182 **geldi ün**: Yazmada *ün geldi*.

188 **Taldurur Mâmîl koğa**: Yazmada *Mâmîl koğa toldurur*.

189 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*. **Kim selâm verdi**: Yazmada *Selâm vėrdi kim*.

190 **Oldı destûr**: Yazmada *Destûr oldı*.

193 **yėtüredi**: Yazmada *yėtürürdi*. **yitüredi**: Yazmada *yitürürdi*.

195 **Şunca kıldı dėdügi benem**: Yazmada *Benem dėdügi şunca kıldı*.

196 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

198 Tartı bozuk.

199 Tartı bozuk.

202 **ere**: Yazmada *eri*.

203 **Yûsuf'uŋ tutar elin**: Yazmada *Elin tutar Yûsuf'uŋ*.

206 **Size gelmiş diŋleŋüz**: Yazmada *Diŋleŋüz kim size gelmiş*.

210 **korkudurlar**: Yazmada *korkutdılar*.

213 **kiş'**: Yazmada *kişi*.

215 **bî-bahâ**: Yazmada *kıymetsiz*.

216 **kiş'**: Yazmada *kişi*.

217 Tartı bozuk.
kıymetsiz ol: Yazmada *ol kıymetsiz*.
218 **kiş’**: Yazmada *kişi*.
220 **Bunlar ol pûl-ıla**: Yazmada *Ol pûl-ıla bunlar*.
221 **baŋa sen**: Yazmada *sen baŋa*.
223 **kiş’**: Yazmada *kişi*. **Eydüŋüz hem**: Yazmada *Hem eydüŋüz*.
224 **Hem gelüŋ aŋa yazuŋuz**: Yazmada *Gelüŋ aŋa yazuŋuz hem*.
226 **Oğrıdur hem**: Yazmada *Hem oğrıdur*.
230 **kim diler**: Yazmada *diler kim*.
231 **Göge yüzin tutdı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf yüzin göge tutup*.
232 **Uş saŋa ısmarladum**: Yazmada *Ismarladum uş saŋa*.
233 **Ayruk ağlamadı hėç**: Yazmada *Hėç ayruk ağlamadı*.
237 **Göŋülinden**: Yazmada *Göŋlindeki*.
243 **Bir kez âh eyler Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf bir kez âh eyler*.
245 Tartı bozuk.
bilüŋ: Yazmada *bilin*.
247 **Alduğuŋ ol kulı dögdüm**: Yazmada *Dögdüm ol alduğuŋ kulı*.
250 **andan ne ki**: Yazmada *ne ki andan*.
251 **Dahı suçın Yûsuf anuŋ**: Yazmada *Yûsuf dahı anuŋ suçın*.
256 **kıldılar**: Yazmada *ėtdiler*.
257 **Girdi bir şahra**: Yazmada *Bir şahra girdi*.
258 **şâr**: Yazmada *şahr*.
260 Tartı bozuk.
dünyede: Yazmada *dünyâda*.
261 **Her ne dilerse kâdirdür**: Yazmada *Kâdirdür ne dilerse*.
264 **Begnediler**: Yazmada *Begendiler*.
265 **şâr**: Yazmada *şahr*. **Kavmi ol şahruŋ kâfir idi**: Yazmada *Kâfir idi ol şahruŋ kavmi*.
267 **şâruŋ ol**: Yazmada *ol şahruŋ*.
269 **şâra**: Yazmada *şahra*. **Ol şâruŋ kim**: Yazmada *Kim ol şahruŋ*.
276 **şârdan**: Yazmada *şahrdan*.
278 **Şöyle konakladı**: Yazmada *Konakladı şöyle*. **Gördi her kim**: Yazmada *Her kim gördi*.
284 **gird’**: Yazmada *girdi*.

287 **Eytdi**: Yazmada *Eydür*.
288 **kuşadur**: Yazmada *kuşanur*.
290 **Ėrer ‘Arîs şârına**: Yazmada *‘Arîs şahrına ėrer*.
292 **Görklü benden**: Yazmada *Benden görklü*.
293 **cânın dėr**: Yazmada *dėr cânın*.
294 **Aŋa bakmağa begenmezler**: Yazmada *Begenmezler bakmağa aŋa*.
295 **Çün ‘Arîs ehli**: Yazmada *‘Arîs ehli çün*.
297 **geldi ün**: Yazmada *ün geldi*.
299 **bağşıla**: Yazmada *bağışla*.
300 **Oldı hayrân anı gören**: Yazmada *Anı gören hayrân oldı*.
301 **Göçdi andan dahı**: Yazmada *Andan dahı göçdi*.
303 Tartı bozuk.
304 **‘Avrat er**: Yazmada *Er ü ‘avrat*.
305 **Vėrelüm görmege bir altun**: Yazmada *Bir görmege bir altun vėrelüm*.
306 Tartı bozuk.
310 Tartı bozuk.
Kordı andan: Yazmada *Andan kor-ıdı*.
311 Tartı bozuk.
Ben ucuz gördüm: Yazmada *Ucuz gördüm ben*.
314 **olur metris**: Yazmada *metris olur*.
315 **Perd’**: Yazmada *Perde*.
317 **Dėr balık**: Yazmada *Eydür yâ*.
320 **cö:merddür**: Yazmada *cö:merd-durur*.
321 **Kıldı du’â oldı du’âsı**: Yazmada *Du’â kıldı du’âsı oldı*.
324 **İmdi ėşit ol bezergânı**: Yazmada *Ėşid imdi ol bâzergânı*.
327 Tartı bozuk.
artuk yüz biŋden: Yazmada *yüz yigitden artuk*.
328 **Nâzenîn ol**: Yazmada *Ol nezânî*.
334 **Atas’**: Yazmada *Atası*.
336 **Uş benem eyitdi sen**: Yazmada *Eyitdi benem uş*.
339 **delürdi dėr**: Yazmada *eydür delürdi*.
340 **del’ mi**: Yazmada *delü mi*.

341 Tartı bozuk.

342 **ol benem Mısr**: Yazmada *benem ol Mısr'uŋ*. **İster-iseŋ**: Yazmada *İstersen*.

343 **olur emîn**: Yazmada *emîn olur*.

346 **Aŋladum sultân-ımış**: Yazmada *Sultân-ımış aŋladum*.

347 **n'ėdem bu ėl ol ėlden**: Yazmada *yandum bu ėlden ol ėl*.

349 **Anuŋ ıraklığın eydem**: Yazmada *Iraklığın eydem anuŋ*.

350 **dün ü gün**: Yazmada *düni güni*.

352 **kim komaz dilden**: Yazmada *gidermez dilinden*.

354 **Bit' okur Kotîfar**: Yazmada *Kotîfar biti okur*. **Sevinür cevâb yazar**: Yazmada *Cevâb yazar sevinür*.

356 **Mısr'a gönüldi**: Yazmada *gönüldi Mısr'a*.

360 **ėytdiler**: Yazmada *ėydürler*.

363 **Devşürür Zelhâ ögin**: Yazmada *Zelîhâ ögin devşürür*.

366 **Dahı bir söz**: Yazmada *Bir söz dahı*.

368 **Yûsuf'ı hoca getürdi**: Yazmada *Hoca getürdi Yûsuf'ı*.

369 **Çağırur münâdîler şârlu**: Yazmada *Münâdîler çağırur şahrlu*.

371 Tartı bozuk.
Şârlu: Yazmada *Şahrlu*.

372 **Şâr**: Yazmada *Şahr*. **dėrilüp**: Yazmada *dėrilüben*.

373 **şâr**: Yazmada *şahr*.

378 **Oldı hayrân**: Yazmada *Hayrân oldı*.

380 **bezergân**: Yazmada *bâzergân*. **Kes bahâsın**: Yazmada *Bahâsın kes*.

386 **Bekle nâmûsum**: Yazmada *Nâmûsum bekle*.

388 **Satdı ol hoca bezergân çün**: Yazmada *Ol hoca bâzergân çün satdı*. **göyünd'**: Yazmada *göyündi*.

389 **diŋle**: Yazmada *dėgil*. **Dünye**: Yazmada *Dünyâ*.

392 **Söyleyem bu şart ile**: Yazmada *Bu şart ile söyleyem*.

393 **bezergân**: Yazmada *bâzergân*.

394 Tartı bozuk.

395 **Kıldı âh**: Yazmada *Âh kıldı*.

397 **baŋa eyit**: Yazmada *eyit baŋa*.

398 Tartı bozuk.

399 Tartı bozuk.
kiş’: Yazmada *kişi*.
400 **Kıl du’â**: Yazmada *Du’â kıl*. **vėre**: Yazmada *vėrsün*.
404 **Var mı kalmış mâlumdan anda**: Yazmada *Kalmış var mı anda mâlumdan*.
408 **Her ne dilerse kâdirdür**: Yazmada *Kâdirdür her ne dilerse*.
412 **Satılup**: Yazmada *Satılduŋ*.
413 **Kim bu kez**: Yazmada *Bu kez kim*.
414 **Hazn’**: Yazmada *Hazne*.
419 **oğul**: Yazmada *oğlan*. **Dahı benden**: Yazmada *Benden dahı*.
423 **bėzed’ ... n’ dėyem**: Yazmada *bėzedi ... n’ėdem*.
425 **Böyle ton gėyer-ise**: Yazmada *Bu tonları gėyerse*.
426 **eyidür**: Yazmada *eydürdi*.
432 **bunlar but-hâneye**: Yazmada *but-hâneye bunlar*.
434 **bildürem**: Yazmada *bildürdüm*. **Severem lâyık mıdur**: Yazmada *Lâyık mıdur kim severem*.
437 **oldı ol sâ’at**: Yazmada *ol sâ’at oldı*.
440 Tartı bozuk.
tağılup: Yazmada *tağıldı*.
441 Tartı bozuk.
dėrseŋ: Yazmada *dėrsen*.
445 **Anı Allâh**: Yazmada *Allâh anı*.
446 **Oldı dûşvâr**: Yazmada *Dûşvâr oldı*.
447 Tartı bozuk.
448 **Anı Kotîfar gelür bir gün**: Yazmada *Kotîfar bir gün gelür anı*.
450 **Bilmez içinde ne hâli**: Yazmada *İçinde bilmez hâli nedür*.
451 **Bağrum oŋulmaz içümdedür**: Yazmada *İçümdedür oŋulmaz bağrum*.
454 Tartı bozuk.
kul kanı: Yazmada *kulını*.
455 **Kıldı ‘âşık**: Yazmada *‘Âşık kıldı*.
456 **Gitse udı ‘âşıkuŋ**: Yazmada *‘Âşıkuŋ udı gidse*.
459 **bulurdum çâre uşda**: Yazmada *çâre bulurdum uş*.
462 **Yėr yerin … kılmak**: Yazmada *Yėrine ... kılalar*.

463 **Kılalar budak gümişden**: Yazmada *Gümişden budak kılalar*.

464 **Yėmiş altundan kılalar**: Yazmada *Altundan yėmiş kılalar*. **Hem gümişden kuş**: Yazmada *Gümişden kuşlar*.

465 **Kılalar yeşil zeberced**: Yazmada *Yeşil zeberced kılalar*.

469 **Tahtı altun**: Yazmada *Altundan taht*. **Hem gümişden kuş ėdeler**: Yazmada *Gümişden kuş eylesünler*.

470 **Hem ‘akîk zebercedin olsun**: Yazmada *‘Akîk zebercedin olsun hem*. **kılalar**: Yazmada *kılsunlar*.

471 **Ėdeler için koğuş**: Yazmada *İçin kokuş eylesünler*.

473 **Sûratın yazdur Yûsuf'uŋ**: Yazmada *Yazdurğıl Yûsuf sûratın*. **Dahı senüŋ sûratuŋ**: Yazmada *Senüŋ sûratuŋ dahı*.

474 **Görsün ol sarâyda yazılmış**: Yazmada *Ol sarâyda yazılmış görsün*.

477 **Düşdi Zelhâ**: Yazmada *Zelîhâ düşdi*.

478 **İndedi Kotîfar'ı**: Yazmada *Kotîfar'ı indedi*. **Ustâlar**: Yazmada *Üstâdlar*.

482 **Yapdı sarâyuŋ**: Yazmada *Sarâyuŋ yapdı*.

485 **Gördi gelmiş 'ki sûrat**: Yazmada *İki sûrat gördi gelmiş*.

488 **İllâ bunda Kotîfar yok**: Yazmada *Bunda yok illâ Kotîfar*.

489 **dėr varsun Kotîfar kim**: Yazmada *eydür Kotîfar varsun*.

490 **Kotîfar gitsün ü sen bėrü gel**: Yazmada *gitsün Kotîfar'ı sen gel bėrü*.

492 **Koydı ne nakşın**: Yazmada *Ne nakşın koydı*.

495 Tartı bozuk.
Ağladum dün gün o yıl: Yazmada *Ol yıl dün gün ağladum*.

496 **Vėrdüŋ ögüt**: Yazmada *Ögüt vėrdüŋ*.

498 **Göricek üçünci yıl**: Yazmada *Üçünci yıl göricek*.

509 **Geldi hâtıfdan**: Yazmada *Hâtıfdan geldi*.

510 **kılma fitne-y-i**: Yazmada *fitne-y-i kılma key*. **Eydürem ben**: Yazmada *Ben eydürem*.

511 **Anda iblîs**: Yazmada *İblîs anda*.

512 **Hak yarın ölenleri**: Yazmada *Ölenleri Hak yarın*.

513 **Süricek sırât dapa**: Yazmada *Sırât dapa süricek*. **Anda iblîs**: Yazmada *İblîs anda*.

514 **Karaŋu**: Yazmada *Karanluk*.

517 Tartı bozuk.
ALLÂH: *Kur'ân*: 39. Zumar 53.

518 **Kuluma rahmet kılam**: Yazmada *Rahmet kılam kuluma*.

519 **Anda iblîs**: Yazmada *İblîs anda*.

521 **Gördi bir el**: Yazmada *Bir el gördi*.

522 Tartı bozuk.
ALLÂH: *Kur'ân*: 2. Bakara 281.

528 **Gėrü yarıldı dîvâr**: Yazmada *Dîvâr yarıldı gėrü*.

530 **Kıldı sabr ol kılduğı kasd**: Yazmada *Sabr kıldı ol kasd kılduğı*.

531 **delürüp**: Yazmada *delürdi*.

533 **çıkdı bir el**: Yazmada *bir el çıkdı*. **Kasd kıldı**: Yazmada *Kıldı kasd*.

534 **Gördi yığlındı anı**: Yazmada *Anı gördi yığlındı*. ALLÂH: *Kur'ân*: 17. İsrâ 32.

535 **Gėçdi bir sâ'at**: Yazmada *Bir sâ'at gėçdi*.

536 **Gėrü yarıldı dîvâr çıkdı**: Yazmada *Dîvâr yarıldı gėrü çıkdı bir*. **görünen ol**: Yazmada *ol görünen*.

537 Tartı bozuk.

538 **Gel yola bu işi göŋlüŋden çıkar**: Yazmada *Göŋlüŋden çıkar bu işi gel yola*. **Nėce kıla bu işi peyğâmber**: Yazmada *Peyğâmberler bu işi nėce kıla*.

540 **Kasd ėder Yûsuf yine**: Yazmada *Yine kasd ėder Yûsuf*.

541 Tartı bozuk.
ALLÂH: *Kur'ân*: 99. Zalzala 7.

543 **Gėçdi bir sâ'at**: Yazmada *Bir sâ'at gėçdi*.

544 **Bir ferişte soŋ-ucı gökden**: Yazmada *Soŋ-ucı gökden bir feriş-te*.

546 **Çalab 'ismet kapusın**: Yazmada *'İsmet kapusın Çalab*.

547 **Zelhâ komaz Yûsf'ı**: Yazmada *Yûsuf'ı Zelîhâ komaz*.

548 **kap'ya Kotîfar**: Yazmada *Kotîfar kapuya*.

549 **Bir yavuzluk kılur**: Yazmada *Yavuzluk kılur bir*.

550 **Bunı korkutğıl**: Yazmada *Korkutğıl bunı*.

551 **Bunı korkutğıl**: Yazmada *Korkutğıl bunı*.

553 **Baŋa bėşikdeki genç oğlan**: Yazmada *Bėşikdeki genç oğlan baŋa*. **Yok-durur Yûsuf'da sor ki**: Yazmada *Sor ki Yûsuf'da yok-durur*.

554 Tartı bozuk.

559 **Geldi bėşikde emer-iken**: Yazmada *Bėşikde emer-iken geldi*.

561 **Gėrçek ol Zelîhâ**: Yazmada *Zelîhâ gėrçek ola ol*.

562 Tartı bozuk.

563 **Vėrdi ögüt**: Yazmada *Ögüt vėrdi*. **Eytdi Zelhâ**: Yazmada *Zelîhâ eytdi*.

564 Tartı bozuk.

N'eyledi gördüŋ-mi Kotîfar: Yazmada *Gördüŋ-mi Kotîfar n'eyledi*.

566 Tartı bozuk.

569 **Kovlaşurdı**: Yazmada *Kavlaşdılar*.

571 **Kotîfar gelüp**: Yazmada *gelmiş Kotîfar*.

572 **Vėrmiş ögüt Zelhâ'ya**: Yazmada *Ögüt vėrmiş Zelîhâ'ya*.

574 **Kim ol 'avratlar**: Yazmada *Ol 'avratlar kim*.

575 **Zelhâ'yı kavlaşdılar**: Yazmada *Kavlaşdılar Zelîhâ'yı*.

577 **yazuğından**: Yazmada *yazuklarından*.

578 **Ğıybet ėtmekden**: Yazmada *Söylemekden ğıybet*.

582 Tartı bozuk.

583 Tartı bozuk.
Soŋra andan: Yazmada *Andan soŋra*.

584 Tartı bozuk.

585 Tartı bozuk.

Kim çağırdı: Yazmada *Çağırdı kim yâ*.

587 **unudurlar**: Yazmada *unutdılar*.

588 **Kıldılar âh**: Yazmada *Âh kıldılar*. **Oldı hayrân**: Yazmada *Hayrân oldı*.

592 ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 31.

594 **Kim bakup bir kez**: Yazmada *Bir kez kim bakup*.

596 Tartı bozuk.

600 **söyleme**: Yazmada *eyleme*.

602 **Yûsuf'a Zelhâ kakır**: Yazmada *Zelîhâ kakır Yûsuf'a*.

603 Tartı bozuk.
melik: Yazmada *mâlik*.
604 Tartı bozuk.
Melik: Yazmada *Mâlik*.
605 **Oldı ‘âsî**: Yazmada *‘Âsî oldı*.
607 **Yûsuf’ı kor Zelhâ zindâna**: Yazmada *Zelîha zindâna urur Yûsuf’ı kor*. **dėyüben**: Yazmada *dėr*.
608 **dünyeye**: Yazmada *dünyâya*.
609 **Ol Kotîfar’dan**: Yazmada *Kotîfar’dan ol*.
610 **Saltanat**: Yazmada *Sultânlık*.
612 **Cebre’îl**: *Cebrâ’il*. **Kıldı selâm**: Yazmada *Selâm kılur*.
613 **ėdüp**: Yazmada *ėdüben*. **uş sen**: Yazmada *uşbu*.
615 **Bir taş uçmakdan**: Yazmada *uçmakdan bir taş*. **Anı yaratmışdı incü gibi**: Yazmada *İncü gibi yaratmışdı anı*.
616 **taşı**: Yazmada *fermânlayu*.
618 **Eytti Rûm’uŋ issi Kayser**: Yazmada *Rûm’uŋ issi Kayser eytti*.
619 **Kavm-i Mısr’uŋ**: Yazmada *Mısr kavminüŋ*.
620 Tartı bozuk.
621 **Ol varur Mısr’a tutar buyruk**: Yazmada *Buyruk tutar Mısr’a varur*.
622 Tartı bozuk.
Melik: Yazmada *Mâlik*.
624 **her biri söyleşür**: Yazmada *söyleşür her biri*. **Zindân içre kayğuru ağlaşur**: Yazmada *Ağlaşurlar zindân içre kayğuru*.
625 **Hon-salâr u sâkî**: Yazmada *Sâkî vü hon-salâr*.
626 **ė**: Yazmada *ey*.
628 **Yapar etmek**: Yazmada *Etmek yapar*.
629 **Anda tur**: Yazmada *Tur anda*.
635 **Dahı üç günden**: Yazmada *Üç günden dahı*.
637 Tartı bozuk.
640 **Hon-salâr’**: Yazmada *Hon-salârı*. **Diküp ağaç**: Yazmada *Ağaç diküp*.
643 Tartı bozuk.
646 **Cebre’îl**: Yazmada *Cebrâ’il*.

648 **sevdürdi kim**: Yazmada *kim sevdürdi*. **Kurtaran kim kardaşuŋdan**: Yazmada *Kardaşlaruŋdan kim kurtardı*.

649 Tartı bozuk.

651 **Kimdi ol genç oğlanı**: Yazmada *Ol genç oğlanı kim-idi*. **Kimdi saŋa bu kamuyı**: Yazmada *Bu kamuyı kim-idi saŋa*.

652 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

653 **Necâtı kâfirden umduŋ kendüŋe**: Yazmada *Kâfirden umduŋ necât kend' özüŋe*.

654 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

657 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

658 Tartı bozuk.

661 **oturur**: Yazmada *oturmış*.

662 **Geldi yakın**: Yazmada *Yakın geldi*.

663 **Gelürem Ken'ân'dan**: Yazmada *Ken'ân'dan geldüm dėdi*. **Kayurur dün gün ataŋ Ya'kûb**: Yazmada *Ataŋ Ya'kûb kayurur dün gün*.

668 Tartı bozuk.

Bunda ğarîbüm bezergânum: Yazmada *Bâzergânum ğarîbüm bunda*.

669 **şâra**: Yazmada *şahra*.

674 Tartı bozuk.

Budağı-y-'çün: *Budağı-y-içün*.

675 **Ol durur Ya'kûb sıfatlu**: Yazmada *Ol sıfatlu Ya'kûb durur*.

676 **ėşitdi Yûsuf atası**: Yazmada *Yûsuf ėşitdi atası*.

677 **çün Ken'ân'a**: Yazmada *Ken'ân'a çün*.

678 **Dėyesin kıldı selâm**: Yazmada *Selâm kıldı dėyesin*.

679 Tartı bozuk.

680 **Aldı ol demlüci 'Arab**: Yazmada *Ol demlüci 'Arab aldı*.

682 **ne-dėsün**: Yazmada *ne-dėrsüŋ*.

684 **ben görüp geldüm**: Yazmada *görüp geldüm ben*.

685 **Girdi ol kız**: Yazmada *Ol kız girdi*.

691 **sorduŋ-m'**: Yazmada *sorduŋ-mı*. **gördüŋ-m'**: Yazmada *gördüŋ-mi*.

695 Tartı bozuk.

697 **Kıldı du'â vardı 'Arab**: Yazmada *Du'â kıldı 'Arab vardı*.
698 **o er**: Yazmada *dildâr*.
701 **oldı Yûsuf'a**: Yazmada *Yûsuf'a oldı*. **Cibrîl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
702 **İmdi kurtulduŋ Hak'a**: Yazmada *Kurtulduŋ imden gėrü*.
703 **Geldi sultânlık**: Yazmada *Sultânlık geldi*. **Eyle kulluk**: Yazmada *Kulluk eyle*.
704 **Şükr ėdüp secde kıluban**: Yazmada *Secde kıluban şükr ėdüp*.
707 **Yėr semizleri**: Yazmada *Semizleri yėr*.
708 Tartı bozuk.
709 Tartı bozuk.
710 **Ol Melik Reyyân**: Yazmada *Mâlik Reyyân ol*.
711 **Ögine şarâb-dâruŋ**: Yazmada *Şarâb-dâruŋ ögine*.
712 **Bir kez ırğar anda şarâb-dâr**: Yazmada *Şarâb-dâr bir kez anda ırğar*. **Dėr … baŋa**: Yazmada *Ol … eydür baŋa*.
713 **Gėçdi ögüŋden ne**: Yazmada *Ögüŋden ne gėçdi*.
714 Tartı bozuk.
715 **Eyt neden bildüŋ**: Yazmada *Neden bildüŋ eyt*.
716 Tartı bozuk.
718 **imdi tėz**: Yazmada *tėz imdi*.
719 **bir 'ahdüm benüm**: Yazmada *benüm bir 'ahdüm*.
720 **ben'**: Yazmada *beni*.
721 Tartı bozuk.
722 **bir anuŋ**: Yazmada *anuŋ bir*.
724 **yüzne yeŋin**: Yazmada *yeŋin yüzine*.
726 Tartı bozuk.
727 **Yėdi yaş sünbül ki ol**: Yazmada *Ol ki yėdi yaş sünbül*.
728 **Ol ki yâhud**: Yazmada *Yâhud ol*.
730 **Soŋra andan**: Yazmada *Andan soŋra*.
731 Tartı bozuk.
733 **Ėşidür Reyyân melik**: Yazmada *Mâlik Reyyân ėşidür*. **Gėydürüŋ varuŋ aŋa**: Yazmada *Varuŋ aŋa gėydürüŋ*.
735 Tartı bozuk.
Geldi şarab-dâr: Yazmada *Şarab-dâr geldi*.

736 **mâlik seni**: Yazmada *seni mâlik*. **Geldi eylük**: Yazmada *Eylük geldi*.
739 **toğradı nėçün**: Yazmada *nėçün toğradılar*.
740 Tartı bozuk.
741 **Hâzr olur Zelhâ dahı**: Yazmada *Zelîhâ dahı hâzır olur*.
746 **bola ki eytdüm**: Yazmada *eytdüm bolay-ki*.
747 **Çün Melik Reyyân**: Yazmada *Melik Reyyân çün*.
750 Tartı bozuk.
Yûsuf'a zindânda ol: Yazmada *Ol zindânda Yûsuf'a*.
751 Tartı bozuk.
753 **Bola ki**: Yazmada *Bolay-ki*.
754 **Bunları Yûsuf diler**: Yazmada *Yûsuf diler bunları*. **Buları mâlik bağışlar**: Yazmada *Bağışlar mâlik buları*.
755 **Kurtulur âzâd olur**: Yazmada *Âzâd olur kurtulur*.
756 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*. **geldi sultânlık**: Yazmada *sultânlık geldi*.
757 **Şâra**: Yazmada *Şahra*.
758 **Bindi tahta oldı sultân**: Yazmada *Tahta bindi sultân oldı*.
759 **Yûsuf'ı Reyyân dahı**: Yazmada *Reyyân dahı Yûsuf'ı*.
761 **Ol kıyâmetde emir kıla**: Yazmada *Kıyâmetde emir kıla ol*. **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
763 Tartı bozuk.
765 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
766 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
767 **Ötrü neden**: Yazmada *Neden ötrü*.
770 Tartı bozuk.
771 Tartı bozuk.
kılmaz ziyân: Yazmada *ziyân kılmaz*.
772 **Eydeler anlar**: Yazmada *Anlar eydeler*.
773 **Biz unutduk**: Yazmada *Unutduk biz*.
774 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
775 **ol ėşitdiler**: Yazmada *ėşitdiler ol*.
777 **Hâlümüz bildür bizüm zinhâr**: Yazmada *Zinhâr bizüm hâlümüzi bildür*.

778 **Ol bizi Hak'dan ümîddür**: Yazmada *Ümîddür Hak'dan bizi ol*.

779 **ol-dem Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il ol-dem*. **Vėre ümmetden haber**: Yazmada *Haber vėre ümmetinden*.

782 Tartı bozuk.

783 Tartı bozuk.

and': Yazmada *anda*.

785 **Çıkraşup bėyinleri**: Yazmada *Bėyinleri çıkraşup*.

786 Tartı bozuk.

787 **Bunlar ağlaşurlar**: Yazmada *Ağlaşurlar bunlar*.

788 Tartı bozuk.

Zencîr oddan: Yazmada *Oddan zencîr*.

792 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*. **ne ėde**: Yazmada *n'ėde*.

794 **bağşıladum**: Yazmada *bağışladum*. **Kıldılarsa nėce kim**: Yazmada *Nėce kim kıldılarsa*.

797 **Dėye âzâd olduŋuz**: Yazmada *Âzâd olduŋuz dėye*.

798 **Bu sözi ümmet dahı**: Yazmada *Ümmet dahı bu sözi*.

799 **Dahı bunlardan tamu**: Yazmada *Tamu dahı bunlardan*.

802 **Ola abbak**: Yazmada *Abbak ola*.

805 **Geldi 'âsîler**: Yazmada *'Âsîler geldi*.

807 **dėyü zinhâr**: Yazmada *zinhâr dėyü*.

808 **gider bizden**: Yazmada *bizden gider*. **ėlet bizi**: Yazmada *bizi ėlet*.

810 **ėşitdi bu sözi**: Yazmada *bu sözi ėşitdi*.

812 **Soŋra andan**: Yazmada *Andan soŋra*.

813 **Vėre hûrî**: Yazmada *Hûrî vėre*.

814 Tartı bozuk.

Vėre köşkler: Yazmada *Köşkler vėre*. **Hem**: Yazmada *Dürlü*.

815 **Sonra andan**: Yazmada *Andan soŋra*. **Anı mü'minler**: Yazmada *Mü'minler anı*.

816 **Bize yâ Rab**: Yazmada *Yâ Rab bize*.

817 Tartı bozuk.

819 **Kim Melik Reyyân**: Yazmada *Mâlik Reyyân kim*.

820 **Oldı zindân ehli âzâd**: Yazmada *Zindân ehli âzâd oldı*.

821 **Hak size ‘aceb midür**: Yazmada *‘Aceb midür Hak size*.

824 **ısmarla hep**: Yazmada *hep ısmarla*.

826 **Mâlını Reyyân melik**: Yazmada *Mâlik Reyyân mâlını*.

827 **Ėtdi buyruk**: Yazmada *Buyurdı*.

828 Tartı bozuk.

830 **Bitmez ot yağmaz ki yağmur**: Yazmada *Yağmaz yağmur nebât bitmez*.

831 Tartı bozuk.

832 **Vėrdiler ikinci yıl**: Yazmada *İkinci yıl vėrürler*. **Aldılar buğday**: Yazmada *Buğday alurlar*.

833 **At katır üçünci yıl**: Yazmada *Üçünci yıl at katır*. **Yûsuf’a buğday aluban**: Yazmada *Buğday aluban Yûsuf’a*.

834 **Satdılar dördünci yıl**: Yazmada *Dördünci yıl satdılar*. **Yėdiler buğday alup**: Yazmada *Buğday alup yėdiler*.

835 **Yėdiler beşinci yıl**: Yazmada *Beşinci yıl yėrler*. **Vėrüben buğday ki Yûsuf**: Yazmada *Kim Yûsuf buğday vėrüben*.

836 Tartı bozuk.
hem oğul kız: Yazmada *oğlın kızların*.

837 Tartı bozuk.

839 **Cibrîl eytdi kim Yûsuf’a**: Yazmada *Cebrâ’il Yûsuf’a eytdi ki*. **Ėtdi buyruk**: Yazmada *Buyruk ėtdi*. **şârdan**: Yazmada *şahrdan*.

840 **Bu halâyık ayda bir**: Yazmada *Ayda bir kez bu halâyık*.

842 **Ayda bir Yûsuf çıhar şârdan**: Yazmada *Çıhardı Yûsuf ayda bir kez şahırdan*.

845 **Ehli cennet**: Yazmada *Cennet ehli*.

847 **Kıl hâsıl maksûdumuzı**: Yazmada *Maksûdumuzı hâsıl kıl*.

850 **Dahı Yûsuf’ı satan hoca**: Yazmada *Yûsuf’ı satan hoca dahı*. **Kend’ özin kırk oğlı-y-ıla**: Yazmada *Kırk oğlıyla kend’ özini*.

851 **Yûsuf anuŋ üzre bu kez**: Yazmada *Bu kez Yûsuf anuŋ üzre*.

852 **Cebre’îl**: Yazmada *Cebrâ’il*. **Oldı kul kim**: Yazmada *Kul kim oldı*.

854 **şârdan**: Yazmada *şahrdan*. **Saŋa karşu kim gelür gör**: Yazmada *Gör saŋa kim gelür karşu*.

857 **Binse Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf binse*.

858 **kamu Mısırlu**: Yazmada *Mısırlu kamu*.

859 **Bindi bilürlerdi Yûsuf**: Yazmada *Bilürlerdi Yûsuf bindi*.

860 **At turur kim aŋa ol Yûsuf**: Yazmada *Ol at turur ki Yûsuf aŋa*. **Kişner ol at binicek**: Yazmada *Binicek kişner ol at*.

862 **Çıkdı şârdan gördi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf çıkar şahrdan görür ki*.

864 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

867 **döndi**: Yazmada *döner*.

869 **Oldı yoksul oldı muhtâc**: Yazmada *Yoksul oldı muhtâc oldı*.

870 **Gėydi kilîm**: Yazmada *Kilîm gėydi*. **Oldı yohsul**: Yazmada *Yohsul oldı*.

871 **Oldı görmez**: Yazmada *Görmez oldı*. **oldı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf oldı*.

872 **Ėşide Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf ėşide*.

876 Tartı bozuk.

877 **Zelîhâ ısmarladı**: Yazmada *Ismarladı Zelîhâ*. **Yûsuf ol vakt kim**: Yazmada *Ol vakt kim Yûsuf*.

879 **Bola ki**: Yazmada *Bolay-ki*.

881 **Yûsuf'uŋ uş geldi**: Yazmada *Geldi uş Yûsuf'uŋ*.

882 **anı getürdi**: Yazmada *getürdi anı*.

883 **Eyle tîmâr**: Yazmada *Tîmâr eyle*.

884 **anı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf anı*. **Ol ne hod ėşitdi**: Yazmada *Ne hod ėşitdi ol*.

885 **geld'**: Yazmada *geldi*. **Kakıdı sokrandı çok**: Yazmada *Çok sokrandı kakıdı*.

886 **Âhir ac koyduŋ tulaz yohsul**: Yazmada *Tulaz yohsul ac koyduŋ âhir*.

889 Tartı bozuk.

892 **Geldi Yûsuf yine hem**: Yazmada *Yine Yûsuf geldi*. **Turdı yol üstinde Zelhâ**: Yazmada *Yol üstinde Zelîhâ turdı*.

893 **sen esirge bir iş ėt**: Yazmada *esirge sen bir ėşit*.

896 **bî-çâre benem**: Yazmada *benem bî-çâre*. **Eyle tîmâr**: Yazmada *Tîmâr eyle*.

900 **Kıldı âh kamçı oda düşdi**: Yazmada *Âh kıldı düşdi kamçı oda*.
901 **Gördi ol Yûsuf anı**: Yazmada *Anı gördi ol Yûsuf*.
902 **Turdı Yûsuf Zelhâ**: Yazmada *Zelîhâ Yûsuf turmışdı*. **Geldi Cebrâ'il ėnüp**: Yazmada *Cebrâ'il ėnüp geldi*.
903 Tartı bozuk.
904 **Anı cüftlen**: Yazmada *Cüftlen anı*.
905 **Vėre yigitlik**: Yazmada *Yigitlik vėre*.
906 Tartı bozuk.
907 **çıkdı**: Yazmada *çıkar*.
908 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.
910 **Hem Melik Reyyân dahı**: Yazmada *Melik Reyyân dahı hem*.
911 **Yėyüben çün**: Yazmada *Çün yėyüben*.
912 **Girdi Zelhâ-y-ıla Yûsuf**: Yazmada *Girür Yûsuf Zelîhâyla*.
913 **Anda kızlanur Zelîhâ**: Yazmada *Kızlanur Zelîhâ anda*.
914 **Anda Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf anda*.
916 **Kılsa Kotîfar kaçan**: Yazmada *Kaçan kılsa Kotîfar*.
920 **idi**: Yazmada *adı*. **Ol kalanınuŋ Kas'an-durur**: Yazmada *Kas'an-durur ol kalanınuŋ*.
922 Tartı bozuk.
923 Tartı bozuk.
sultân ki Yûsuf: Yazmada *Yûsuf sultân*.
924 Tartı bozuk.
buyurup: Yazmada *buyuruban*.
926 **Buyurup**: Yazmada *Buyurdı*.
927 **Kim-'dügin**: Yazmada *Kim-idügin*.
928 **Yûsuf'un maksûdı ol**: Yazmada *Maksûdı ol Yûsuf'uŋ*. **Dėrdi kaçan gele görem**: Yazmada *Kaçan gele görem dėrdi*.
929 Tartı bozuk.
930 Tartı bozuk.
933 Tartı bozuk.
936 Tartı bozuk.
Mısr'a Yûsuf müşebbek: Yazmada *Yûsuf Mısr'a müşebbek*.
937 Tartı bozuk.
938 **Gėrü ol müşebbekin**: Yazmada *Müşebbekin ol gėrü*.

939 Tartı bozuk.

940 **Kim mü'mindür ol kişi**: Yazmada *Ol kişi kim mü'mindür*. **kademd'**: Yazmada *kademde*.

942 Tartı bozuk.
Uçmağa mü'minleri çün: Yazmada *Mü'minleri çün uçmağa*.

943 Tartı bozuk.
Kala uçmaklık uçmakda: Yazmada *Uçmaklık uçmakda kalalar*. **kimse**: Yazmada *kimesne*.

945 **Kamu varur anda buğday**: Yazmada *Varur anda buğday kamu*.

946 **Buŋalur Ya'kûb nebî**: Yazmada *Ya'kûb nebî buŋalur*. **Okıdı oğlanların**: Yazmada *Oğlanların okıdı*.

947 **anuŋ katına varasız**: Yazmada *varasız anuŋ katına*.

948 **Ben ėşitdüm**: Yazmada *Ėşitdüm ben*.

949 **Çün aŋa lâ-büd**: Yazmada *Lâ-büd aŋa çün*.

950 **Oldı hâzır kıldı on oğlı**: Yazmada *On oğlı hâzır oldı kıldı*.

951 **gitdiler**: Yazmada *giderler*.

953 Tartı bozuk.
Vėrür etmek: Yazmada *Etmek vėrür*.

954 Tartı bozuk.

955 **Anı bunlar göricek**: Yazmada *Bunlar görür anı çok*. **Çok cö:merdmiş**: Yazmada *Cö:merd imiş*.

956 Tartı bozuk.

957 Tartı bozuk.

958 **Anları Yûsuf bakar köşkden**: Yazmada *Yûsuf bakar köşkden anları*.

959 **Bakar 'acebler vezîr**: Yazmada *Vezîr bakar 'acebler*.

960 **Bize sen vėrgil haber**: Yazmada *Haber vėrgil bize sen*.

961 **Anlara sor**: Yazmada *Sor anlara*.

962 **Geldiler Ken'ân'dan**: Yazmada *Ken'ân'dan geldiler*.

963 **Anları ni'met-ile**: Yazmada *Ni'met-ile anları*.

964 **Getürür vezîr varur**: Yazmada *Vezîr varur getürür*. **Kondurur**: Yazmada *Kondarur*.

965 **Yėdürür ni'met töker**: Yazmada *Ni'met töker yėdürür*. **Yėr bular kendüsi**: Yazmada *Bunlar yėrler kendü*.

966 **altun 'Azîz bizde**: Yazmada *'Azîz bizde altun*.

967 **bakmaya-y-ıdı**: Yazmada *bakmayaydı*.

968 **Yahûd'**: Yazmada *Yahûda*. **ne ki bunlar**: Yazmada *bunlar ki ne*.

969 **Ėşidür Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf ėşidür*. **Anda ağlar**: Yazmada *Ağlar anda*.

970 Tartı bozuk.

Gelür kardaşlarına: Yazmada *Kardaşlarına gelür*.

971 **Nėçe kardaşsız yâ**: Yazmada *Yâ nėçe kardaşsız*.

972 Tartı bozuk.

974 **Yėdi kurt kiçimüzi**: Yazmada *Kiçimüzi kurt yėdi*.

975 **Kıla peyğâmber kaçan**: Yazmada *Peyğâmberler kaçan kıla*.

980 **Nėce atası düşin**: Yazmada *Atası düşin nėce*.

981 Tartı bozuk.

986 Tartı bozuk.

988 **Gėrü varıcak eve**: Yazmada *Varıcak eve gėrü*.

989 **Buğda vėrem**: Yazmada *Vėrem buğday*.

1003 Tartı bozuk.

oğlanların': Yazmada *oğlanlarına*.

1007 **Dėdi sultân**: Yazmada *Sultân dėdi*.

1008 **Ne durur maksûduŋuz**: Yazmada *Maksûduŋuz ne durur*.

1011 **Kim bunı dahı dilersiz**: Yazmada *Bunı dahı dilersiz kim*.

1012 **Alduŋuz Yûsf'ı nite kim**: Yazmada *Nite kim alduŋuz Yûsuf'ı*.

1014 **Bir uğurda kamusı**: Yazmada *Kamusı bir uğurda*.

1015 **gördi bir bir**: Yazmada *bir bir gördi*.

1016 Tartı bozuk.

ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 65.

1017 **ol begenmedi**: Yazmada *begenmedi ol*.

1018 **Yine ol kumâşı**: Yazmada *Ol kumâşı yine*.

1020 **Kim kaçan illâ**: Yazmada *İllâ kaçan kim*. **şâra**: Yazmada *şahra*.

1022 **Varasız çün ol şâra**: Yazmada *Çünki varasız ol şahra*.

1023 **Saklayup**: Yazmada *Saklarlar*.
1024 **Mısr'a girdiler kaçan**: Yazmada *Kaçan kim Mısr'a girdiler*. **Girdiler iki iki olup şâra**: Yazmada *İki iki olup girdiler şahra*.
1025 **Kaldı Bünyâmîn**: Yazmada *Bünyâmîn kaldı*.
1026 **Kapuda Şemdîn turur**: Yazmada *Şemdîn turur kapuda*. **Geldi Bünyâmîn hem ol**: Yazmada *Bünyâmîn geldi hem*.
1027 **bilmez-idi**: Yazmada *bilemezdi*. **bilür görürse hod**: Yazmada *ho bilür görürse*.
1028 **Geldi Cebrâ'il**: Yazmada *Cebrâ'il geldi*.
1031 Tartı bozuk.
1032 **Kapudan Şemdîn komaz**: Yazmada *Şemdîn komaz kapudan*. **Kimse**: Yazmada *Kimesne*.
1034 **Vėrdi selâm**: Yazmada *Selâm vėrdi*.
1036 Tartı bozuk.
hem benüm: Yazmada *benüm hem*.
1037 **Geldüm on kardaşum-ıla**: Yazmada *On kardaşum-ıla geldüm*.
1039 **Kanda ögrendüŋ haber vėr**: Yazmada *Haber vėr kanda ögrendüŋ*.
1040 Tartı bozuk.
1041 **gösterüp**: Yazmada *gösterdi*.
1042 Tartı bozuk.
vėrdi bir demlüç: Yazmada *bir demlüç vėrdi*.
1043 Tartı bozuk.
1044 **Aldı Bünyâmîn**: Yazmada *Bünyâmîn aldı*.
1046 **Ėltdi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf ėletdi*.
1048 **Soŋra andan gelüben bunlar**: Yazmada *Andan soŋra bunlar dahı gelür*.
1050 **Anı kardaşları**: Yazmada *Kardaşları anı*.
1051 **Kim ne olduŋ**: Yazmada *Ne olduŋ kim*.
1053 **Geldi 'İmrânîce söyledi**: Yazmada *Söyledi 'İmrânîce geldi*.
1056 **Vėrdi Bünyâmîn**: Yazmada *Bünyâmîn vėrdi*.
1058 **uş inanmazsaŋ**: Yazmada *Ger inanmazsaŋ uş*.
1060 **İmdi ėşit**: Yazmada *Ėşit imdi*.
1061 **Sûratın Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb sûratın*.

1062 **Ol sarâyuŋ kırk arış olur ėni**: Yazmada *Kırk ‘arşun kılur ol sarâyuŋ uzunı*. **uzunı**: Yazmada *ėni*.

1063 **Kıldılar Yûsuf’a ne ki**: Yazmada *Ne ki kıldılar Yûsuf’a*.

1064 **Kasdı öldürmek**: Yazmada *Öldürmek kasdı*.

1065 **Bitide üç ‘aybı var**: Yazmada *Üç ‘aybı var dėyü bitide*.

1066 **Yazdurur**: Yazmada *Yazdurdı*.

1067 Tartı bozuk.
Okur andan: Yazmada *Andan okur*.

1068 **Gördiler kaçan bakup**: Yazmada *Kaçan bakup görürler*.

1069 **Bizüm eydürler o**: Yazmada *Eydürler bizüm ol*.

1070 **Kim bular sûrata ol-dem**: Yazmada *Ol-dem kim bunlar sûrata*.

1072 **Kamu bunlar**: Yazmada *Bunlar kamu*. **Sordı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf sorar*.

1073 **Vardı kardaşlarumuz**: Yazmada *Kardaşlarumuz vardı*.

1075 **Yėdi kurd**: Yazmada *Kurd yėdi*. **Anı aŋduk**: Yazmada *Aŋduk anı*.

1077 **toyınca bular**: Yazmada *bunlar toyınca*.

1081 **Kim sorar Yûsuf aŋa**: Yazmada *Yûsuf sorar aŋa kim*. **bir nedendür**: Yazmada *nedendür bir*.

1082 **Yėdi bunlar**: Yazmada *Bunlar yėdi*.

1084 Tartı bozuk.

1086 Tartı bozuk.
akar eksilmez: Yazmada *eksilmez akar*.

1089 **Turdı Yûsuf dahı**: Yazmada *Yûsuf dahı turdı*.

1090 **Girdi Bünyâmîn**: Yazmada *Bünyâmîn girdi*. **gögüsin**: Yazmada *lögesin*.

1096 **bir nedendür**: Yazmada *nedendür bir*.

1100 **Yoğ-ımış Ken’ân’da hėç**: Yazmada *Ken’ân’da hėç yoğ-ımış*.

1105 **kavuşdur beni göreyüm**: Yazmada *beni kavuşdur aŋa görem*.
Kandadur dėr yâ: Yazmada *Yâ kandadur dėr*.

1108 Tartı bozuk.
halvet-hâney’: Yazmada *halvet-hâneye*.

1110 **Bünyâmîn girür**: Yazmada *girür Bünyâmîn*.

1111 Tartı bozuk.

1112 **benden oldı ol**: Yazmada *oldı ol benden*.

1114 **Oldı ırmak gözi yaşı**: Yazmada *Gözi yaşı ırmak oldı*.

1115 **Nâzenîn ol**: Yazmada *Ol nâzenî*.

1116 **Kavzanup kendüsi**: Yazmada *Kendü dahı kavzanup*.

1117 **Gėymedi bir ton ki kırk yıldur**: Yazmada *Kırk yıldur ki gėymedi bir ton*.

1118 Tartı bozuk.
Kızuŋ oğluŋ: Yazmada *Oğluŋ kızuŋ*.

1119 **var üç oğlum**: Yazmada *üç oğlum var*. **Vėrdüm ef'âlüŋe beŋzer**: Yazmada *Ef'âlüŋe beŋzer aduŋ vėrdüm*.

1120 **birine vėrdüm**: Yazmada *ad vėrdüm birine*. **Dahı Yûsuf birine**: Yazmada *Birine dahı Yûsuf*.

1121 **Uşbu maksûdın işüŋ eyt ne idi**: Yazmada *Maksûdın eyt uşbu işüŋ neydi*.

1122 Tartı bozuk.
Yėdi kurd Yûsuf'ı: Yazmada *Yûsuf'ı kurd yėdi*.

1123 Tartı bozuk.

1124 **Kurd dėdüm bir oğluma**: Yazmada *Bir oğluma Kurd dėdüm*.
Kan dėdüm ikinci: Yazmada *İkinci Kan dėdüm*.

1125 **Vėrdüm ad üçünciye**: Yazmada *Üçünci ad vėrdüm*.

1129 Tartı bozuk.
Ėşidüŋ Yûsuf'ı kim imdi: Yazmada *İmdi ėşidüŋ Yûsuf'ı kim*.

1131 **Kim Yûsuf buyurdı**: Yazmada *Yûsuf buyurdı ki*.

1132 Tartı bozuk.
Yėsün otursun ta'âm toysun dėgin: Yazmada *Otursun ta'âm yėsün toysun dėdügin*.

1133 **ünder-iken**: Yazmada *ünde-y-iken*. **Anda Bünyâmîn**: Yazmada *Bünyâmîn anda*.

1135 **arada**: Yazmada *yėrde*.

1136 Tartı bozuk.
bular ta'âmdan: Yazmada *ta'âmdan bunlar*.

1137 **Kıldılar du'â**: Yazmada *Du'â kıldılar*.

1139 **Ėdüben alkış**: Yazmada *Alkış ėdüben*. **Bindürür Yûsuf çeri**: Yazmada *Yûsuf çeri bindürür*.

1140 **Kâfleyi ol**: Yazmada *Ol kâfileyi*.

1143 **biz sâ' ki**: Yazmada *ki biz sâ'*.

1144 **Egrilik hėç**: Yazmada *Hėç egrilik*.

1145 **İki yıl kulluk kılur**: Yazmada *Kulluk kılur iki yıl*.

1146 Tartı bozuk.
getürdiler buları: Yazmada *buları getürdiler*.

1147 **Bindi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf bindi*. **gör aratdı**: Yazmada *aratdı gör*.

1152 **Var-ıdı bir kardaşı**: Yazmada *Bir kardaşı var-ıdı*. **Ol bėter oğrı-y-ıdı bundan**: Yazmada *Oğrı-y-ıdı bundan bėter ol*.

1155 **Var-ıdı bir boncuğı key**: Yazmada *Bir boncuğı vardı*.

1156 **Getürüp**: Yazmada *Getürdi*.

1157 **Döymedi ol dâya**: Yazmada *Ol dâya döymedi*.

1160 **N'ėdeyim kızıl yâkûtdur**: Yazmada *Kızıl yâkûtdur n'ėdeyim*.

1161 **Vardı Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb vardı*.

1163 **Anı Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb anı*. **Gėrü var**: Yazmada *Var gėrü*.

1164 **Yûsuf alurdı ta'âm yėrken**: Yazmada *Ta'âm yėrken Yûsuf alurdı*.

1169 **Anda Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf anda*.

1170 Tartı bozuk.
ayağ'na: Yazmada *ayağına*.

1171 Tartı bozuk.
Eyle âzâd: Yazmada *Âzâd eyle*.

1172 Tartı bozuk.
Atamuz ağırla vü: Yazmada *Ağırla atamuzı*. **Eyledük biz biz-den tutğıl**: Yazmada *Bizden tutğıl biz eyledük*.

1174 **'âdil**: Yazmada *'adl*.

1175 **Tanışuban**: Yazmada *Tanışdılar*. **Dėr Yahûda**: Yazmada *Yahûda eydür*.

1176 **Alalum bâzâra girüp**: Yazmada *Bâzâra girelüm alalum*. **şârluyı**: Yazmada *şahrluyı*.

1177 **şârluyı**: Yazmada *şahrluyı*. **içre**: Yazmada *içinde*.

1178 Tartı bozuk.

Bünyâmîn'': Yazmada *Bünyâmîn'i*. **Kim bu şârda**: Yazmada *Bu şahrda kim*.

1180 **eytdi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf eytdi*.

1183 **Oldı kuşluk**: Yazmada *Kuşluk oldı*.

1184 **Eytdiler kardaşları**: Yazmada *Kardaşları eytdiler*. **şâr**: Yazmada *şahr*.

1186 **anı cânum**: Yazmada *cânum anı*.

1187 **Aslı peyğâmber**: Yazmada *Peyğâmber aslı*.

1188 **Turur iken**: Yazmada *Tururlarken*. **Geldi Yûsuf'dan**: Yazmada *Yûsuf'dan geldi*.

1189 **yaş gözlerinden**: Yazmada *gözlerinden yaş*.

1190 **ağırlık u hürmet**: Yazmada *hürmetler ağırlıklar*.

1191 **şâr**: Yazmada *şahr*.

1192 **Beni kamuŋuz eger**: Yazmada *Eger beni kamuŋuz*.

1193 **Turdı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf turdı*.

1197 **İmdi destûrdur varuŋ siz**: Yazmada *Siz varuŋ destûrdur imdi*.

1198 **Dėr Yahûda**: Yazmada *Yahûda eydür*.

1201 **Ėtdi Bünyâmîn oğurluk**: Yazmada *Bünyâmîn oğrılık ėtdi*.

1202 **Kaldı anda Yahûda**: Yazmada *Yahûda kaldı anda*.

1203 **uşbu Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb uşbu*. **Kıldı âh ol**: Yazmada *Âh kıldı*.

1204 Tartı bozuk.

yüzin': Yazmada *yüzini*.

1206 Tartı bozuk.

Bilürler ahvâlümüz': Yazmada *Ahvâlümüzi bilürler*.

1207 **Dahı görmeklig' ikisin**: Yazmada *İkisin dahı görmeklige*.

1208 **de**: Yazmada *dahı*.

1209 **soŋı dûşvârlık**: Yazmada *dûşhârlık soŋı*.

1211 Tartı bozuk.

ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 87.

1212 **Ėndi bir gün gökden 'Azrâ'il**: Yazmada *Bir gün ėndi 'Azrâ'il gökden*.

1213 Tartı bozuk.

1214 **Eydür ‘Azrâ’il**: Yazmada *‘Azrâ’il eydür*.

1215 **sultân durur oğluŋ bil**: Yazmada *oğluŋ sultân durur*.

1216 Tartı bozuk.
Ol batılmışdur: Yazmada *Batılmış durur ol*.

1217 **Eydür ‘Azrâ’il**: Yazmada *‘Azrâ’il eydür*.

1218 **ėtdi şükr**: Yazmada *şükr ėtdi*.

1219 **Başını götürdi**: Yazmada *Götürdi başını*. ALLÂH: *Kur’ân*: 12. Yûsuf 84.

1221 **Bünyâmîn’üm ey görünmeyen**: Yazmada *Görünmeyenüm ey Bünyâmîn’üm*.

1223 Tartı bozuk.
Gitmez oldı dilümden: Yazmada *Dilümden gitmez oldı*. **oduŋ**: Yazmada *aduŋ*.

1226 **Eytdiler oğlanları**: Yazmada *Oğlanları eytdiler*.

1227 **Kes ümîdüŋi Yûsuf’dan**: Yazmada *Ümîdüŋ kes Yûsuf’dan hėç*.

1229 **Ėşidem hem**: Yazmada *Hem ėşidem*.

1231 **ki kuvvet**: Yazmada *kuvvet kim*.

1232 Tartı bozuk.

1233 **şâr**: Yazmada *şahr*.

1235 **Bizden eyle sen kabûl**: Yazmada *Kabûl eyle sen bizden*.

1236 **Anda bizden güçlüler gördük**: Yazmada *Bizden güçlüler gördük anda*.

1239 Tartı bozuk.

1240 **Ya’kûb’a getürdiler**: Yazmada *Getürdiler Ya’kûb’a*.

1242 **Soŋra andan vasf kıl**: Yazmada *Andan soŋra vasf eyle*.

1246 **Hasretüm varını eyt şol**: Yazmada *Şol hasretüm varını eyt*.

1248 **Urduŋ ol kardaşıdur**: Yazmada *Kardaşıdur ol kim urduŋ*.

1250 Tartı bozuk.
Aŋa eytgil: Yazmada *Eytgil aŋa*.

1251 **Ol hakîkatde**: Yazmada *Hakîkatde ol*.

1254 **gelür ‘Azîz’e**: Yazmada *‘Azîz’e gelür*.

1256 **kasdum**: Yazmada *maksûdum*.

1261 **Ol ‘Azîz’e varıcak**: Yazmada *Varıcak ol ‘Azîz’e*.

1262 **Varuban**: Yazmada *Mısr'a varup*.
1264 **Aldı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf aldı*.
1265 **Dėr severdüm**: Yazmada *Severem dėdi*.
1267 **Açar ol bitigi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf ol bitigi açar*.
1268 Tartı bozuk.
1269 **Yûsuf açar sandûğı**: Yazmada *Sandûğı açar Yûsuf*.
1272 **Var üç 'aybı**: Yazmada *Üç 'aybı var*.
1273 **Ol yazılmışdur**: Yazmada *Yazılmışdur ol*.
1275 **Bileyüm ahvâlini**: Yazmada *Ahvâlin bileyüm*.
1277 Tartı bozuk.
Var üç 'aybı: Yazmada *Üç 'aybı var*.
1278 **Dili tutuldı kamu**: Yazmada *Kamu dili tutuldı*.
1282 **Ol sâ'ı getürdiler**: Yazmada *Getürdiler ol sâ'ı*. **Sâ'ı altun mîl-ile**: Yazmada *Altun mîlle ol sâ'ı*.
1285 **vėrür misiŋiz**: Yazmada *vėrür misiz*. **bunı biz**: Yazmada *biz bunı*.
1287 **Mîli urur**: Yazmada *Urur mîli*.
1288 Tartı bozuk.
baŋa söyler: Yazmada *söyler baŋa*.
1291 Tartı bozuk.
1292 Tartı bozuk.
1293 **söyledi gėrçek**: Yazmada *gėrçek söyledi*.
1294 **Sâ'ı bir kez yine ol Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf yine ol sâ'ı bir kez*.
Yine ol sâ' çıŋrar u: Yazmada *Ol sâ' çıŋrar yine*.
1295 Tartı bozuk.
çıkarduŋuz: Yazmada *çıkarmışsız*.
1296 **Dahı gömmişsiz soŋını**: Yazmada *Soŋın dahı gömmişsiz*.
1297 **Eytdiler kardaşları**: Yazmada *Kardaşları eytdiler*.
1298 **Kurtarup**: Yazmada *Kurtarmış*.
1299 **Anda Yûsuf kakdı ol sâ'ı**: Yazmada *Kakdı ol sâ'ı Yûsuf anda*.
Sâ' ėşit çıŋradı: Yazmada *Çıŋradı sâ' ėşit*.
1301 **Vėrdi haber baŋa bu sâ'**: Yazmada *Haber vėrdi bu sâ' baŋa*.
1302 Tartı bozuk.
Soŋra bırakmışsız anı: Yazmada *Bırakmışsız anı soŋra bir*.

1303 Tartı bozuk.

1304 **Yazduŋuz yalan biti**: Yazmada *Yalan biti yazduŋuz*. **Soŋra andan Taŋrı'dan hem**: Yazmada *Andan soŋra hem Taŋrı'dan*.

1306 **Nėçe söylersiz yalan siz**: Yazmada *Nėçün yalan söylersiz siz*. **Tamuya yalançılar**: Yazmada *Yalançılar tamuya*.

1308 **Kamusı yalvardılar**: Yazmada *Yalvardılar kamusı*.

1309 **oldı görmez**: Yazmada *görmez oldı*.

1311 **İmdi ėşit**: Yazmada *Ėşit imdi*.

1316 Tartı bozuk.

Kıldı sultân: Yazmada *Sultân kıldı*.

1317 Tartı bozuk.

Söyledi çün: Yazmada *Çün söyledi*. **dėr benem**: Yazmada *benem dėr*.

1319 **Bize bağışlagil**: Yazmada *Bağışlagil bize*.

1320 **bağşıla**: Yazmada *bağışla*.

1321 **Kıldum 'afv**: Yazmada *'Afv kıldum*.

1322 **İmdi gelüŋ**: Yazmada *Gelüŋ imdi*.

1323 **Kamusı görüşdiler**: Yazmada *Görüşdiler kamusı*. **Kamunuŋ oturdılar**: Yazmada *Oturdılar kamunuŋ*.

1325 **Anı ėltüŋ**: Yazmada *Ėletüŋ anı*.

1326 **Bola ki**: Yazmada *Bolay-ki*.

1330 **anda ol Yûsuf**: Yazmada *ol Yûsuf anda*.

1331 **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

1332 **Anı her kim**: Yazmada *Her kim anı*. **Dahı a'zâsına**: Yazmada *Dahı a'zâsına hėç*.

1333 **Gėyse dertsüz kişiler**: Yazmada *Dertsüz kişi gėyse*.

1334 Tartı bozuk.

görmez gözi: Yazmada *gözi görmez*.

1335 **vardur**: Yazmada *var durur*.

1337 Tartı bozuk.

1338 **Var-ıdı ol kırnağuŋ**: Yazmada *Ol kırnağuŋ vardı*.

1340 **Satdı Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb satdı*.

1342 **Ya'kûb ayırdı**: Yazmada *ayırdı Ya'kûb*. **ağladup**: Yazmada *ağlatdı*.

1343 **Geldi ün hâtıfdan**: Yazmada *Hâtıfdan ün geldi*.

1345 **Oğluŋı ilkin senüŋ**: Yazmada *İlkin senüŋ oğluŋı*. **ėrişdürem**: Yazmada *ėrürem*.

1346 **Ya'kûb'ı ben**: Yazmada *ben Ya'kûb'ı*.

1348 Tartı bozuk.

gėçdi delim yıl: Yazmada *delim yıl gėçer*.

1349 **Anı satar**: Yazmada *Satar anı*.

1351 **Göŋlegi Ya'kûb'a ol ėltüp**: Yazmada *Ol göŋlegi ėltüp Ya'kûb'a*.

1354 **Taŋrı'dan destûr gelür**: Yazmada *Destûr gelür Çalab'dan*.

1355 **Ėledür Yûsuf kohusın**: Yazmada *Yûsuf kohusın ėledür*. **Bir kez ol kâsıd**: Yazmada *Kâsıd bir kez*.

1356 **Bildürem dėrmiş**: Yazmada *Dėrmiş bildürem*.

1357 Tartı bozuk.

1358 Tartı bozuk.

1359 **İmdi Ken'ân'a Beşîr ėrdi**: Yazmada *Ėrdi Beşîr Ken'ân'a imdi ey*.

1360 **Vėrdi selâm aldı ol 'avrat**: Yazmada *Selâm vėrdi ol 'avrat aldı*.

1362 **ağrısı Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb ağrısı*. **geldi Yûsuf'dan**: Yazmada *Yûsuf'dan geldi*.

1363 **Saldı çün Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf saldı*. **Anı geldüm**: Yazmada *Geldüm anı*.

1364 **Çünki ol 'avrat**: Yazmada *Ol 'avrat çün*. **Kıldı âh hem**: Yazmada *Âh kıldı*.

1365 **Kıldı âh eydür ki ol**: Yazmada *Âh kıldı kim eydür*.

1366 **Soŋra andan**: Yazmada *Andan soŋra*.

1367 **Geldi Yûsuf'dan uş imdi**: Yazmada *İmdi geldi uş Yûsuf'dan*. **kopdı içümden**: Yazmada *içümden kopdı*.

1370 **eydeyüm**: Yazmada *ne-dėyem*.

1376 **Görüşür bu kez tururlar**: Yazmada *Bu kez turur görüşürler*. **kalur görür-ise**: Yazmada *görürse kalurlar*.

1377 **Tutar elin**: Yazmada *Elin tutar*.

1378 **Ya'kûb'a selâm vėrür**: Yazmada *Selâm vėrür Ya'kûb'a*. **Yüzine Ya'kûb alur**: Yazmada *Ya'kûb alur yüzine*.

1379 **nesin**: Yazmada *kimsin*.

1382 **Satduŋ ögsüz koduŋ anamdan**: Yazmada *Ögsüz koduŋ anamdan satduŋ*.

1383 **Satduŋ anamdan beni**: Yazmada *Beni satduŋ anamdan*.

1387 **Taŋrı adıyla sözin şeytân**: Yazmada *Şeytân sözin Taŋrı adıyla*.

1389 Tartı bozuk.

Ben yazılmış: Yazmada *Yazılmış ben*. **Saŋa biŋ katla selâm olsun**: Yazmada *Selâm olsun biŋ katla saŋa*.

1390 **Yûsuf adum**: Yazmada *adum Yûsuf*.

1391 **Saŋa kaçan vara benden**: Yazmada *Kaçan vara benden saŋa*.

1393 **Ya'kûb ėşidüp**: Yazmada *ėşitdi Ya'kûb*.

1395 **At katır deve üküş hil'at**: Yazmada *Üküş hil'at at katır deve*.

1396 **Kimse**: Yazmada *Kimesne*.

1397 **Geldiler oğlanları**: Yazmada *Oğlanları geldiler*. **Otururlar**: Yazmada *Oturdılar*.

1399 **Taŋrı kılmış Mısr'da sultân**: Yazmada *Sultân kılmış Mısr'da Çalab*.

1402 **Kıla kabûl**: Yazmada *Kabûl kılsun*.

1403 **Geldi ol sâ'at içinde Cebre'îl**: Yazmada *Ol sâ'at içinde geldi Cebrâ'il*.

1404 **Var kavuşğıl tur örü**: Yazmada *Tur örü var kavuşğıl*. **Şükür olsun dün ü gün**: Yazmada *Şükr olsun düni güni*.

1405 **Devşürür oğlanların**: Yazmada *Oğlanların devşürür*. **varur Mısr'a**: Yazmada *Mısr'a vardılar*.

1406 **Dahı Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf dahı*. **Bindi leşker ü haşem**: Yazmada *Leşker ü haşem bindi*.

1407 **Ėndi atdan vü görüşd'**: Yazmada *Atdan ėndi görüşdi*.

1410 **Buyurup Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf buyurdı*.

1411 **eytdi Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf eytdi*.

1412 **ėtdüm âzâd**: Yazmada *âzâd ėtdüm*.

1414 Tartı bozuk.

1415 **Gėçdi kırk yıl dėr nėçeler**: Yazmada *Bir nėçeler eydür kırk yıl gėçdi*. **Gelü bulmış**: Yazmada *Gelmiş bulmış*.

1416 **Geldi bir nükte bu yėrde**: Yazmada *Bir nükte geldi bu arada*.

1417 **Ėtdi âzâd**: Yazmada *Âzâd ėtdi*.

1418 **Atası'çün**: Yazmada *Atası-içün*.

1419 **Kıla cö:merdlık**: Yazmada *Cö:merdlık kıla*. **Kulların bağışlaya**: Yazmada *Bağışlaya kulların*.

1424 **ėtdüm âzâd**: Yazmada *âzâd ėtdüm*. **Ben sizüŋ 'afv kıldum ol**: Yazmada *'Afv kıldum ben sizüŋ*.

1425 **Ben bağışladum**: Yazmada *Bağışladum ben*.

1427 **uşbular**: Yazmada *bu*.

1428 Tartı bozuk.

oğlanlarumdur: Yazmada *oğlanlarum durur*. **vėrdi haber**: Yazmada *haber vėrdi*.

1429 **Dėr Zelîhâ'dan olan**: Yazmada *Zelîhâ'dan olanlardur*. **Anda şükür kıldı Ya'kûb**: Yazmada *Şükr kıldı Ya'kûb anda*.

1431 Tartı bozuk.

getüre: Yazmada *getürsün*.

1432 **Zelhâ'yı hâdim varur**: Yazmada *Hâdim varur Zelîhâ'yı*.

1433 **Söyler ol döner**: *Döner söyler ol*.

1434 **Vėr ki destûr ol**: Yazmada *Destûr vėrgil kim*.

1435 Tartı bozuk.

1437 **sen mihmân**: Yazmada *saŋa mihmân nihân*.

1438 Tartı bozuk.

1439 **eyle ev sen bil**: Yazmada *bellü ev eyle sen*. **Vara andan**: Yazmada *Andan vara*.

1441 **Turur ol Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb turur ol*.

1442 Tartı bozuk.

Hem haber vėrür: Yazmada *Haber vėrür hem*.

1443 **Anda Ya'kûb**: Yazmada *Ya'kûb anda*.

1445 Tartı bozuk.

böyle: Yazmada *bunuŋ gibi*.

1446 **Ya'kûb turur**: Yazmada *turur Ya'kûb*. **Cebre'îl**: Yazmada *Cebrâ'il*.

1447 **Gelüp ‘Azrâ’il**: Yazmada *‘Azrâ’il gelüp*.

1450 **gelür ‘Azrâ’il**: Yazmada *‘Azrâ’il gelür*.

1451 **Andadur şimden gėrü**: Yazmada *Şimden gėrü andadur*.

1452 **Oldı buyruk**: Yazmada *Buyruk oldı*. **şârdan**: Yazmada *şahrdan*.

1453 **Çıkdı Ken’ân dapa Ya’kûb**: Yazmada *Ken’ân dapa Ya’kûb çıkar*.

1454 Tartı bozuk.

Anda bir kaç gün olur bunlar: Yazmada *Bir kaç gün olur bunlar anda*.

1455 **Anda sin kazar ferişteler**: Yazmada *Ferişteler anda sin kazar*.

1456 **Vėrdi selâm**: Yazmada *Selâm vėrdi*. **Bu ne sindür**: Yazmada *Ne sindür bu*.

1460 **İmrenür girmek diler**: Yazmada *Girmek diler imrenür*.

1461 **Eytdiler ferişteler**: Yazmada *Ferişteler eydürler*.

1462 **bir kadeh tutmış**: Yazmada *tutmış bir kadeh*.

1464 Tartı bozuk.

1465 **Anda ferişteler anı**: Yazmada *Ferişteler anı anda*.

1466 Tartı bozuk.

Ya’kûb’ı kefen sarup: Yazmada *Kefen sarup Ya’kûb’ı*.

1469 Tartı bozuk.

Sârâ’dur üçünci: Yazmada *Üçünci Sârâ’dur*. **Anda yatarlar ki dört devletlü**: Yazmada *Dört devletlü yatarlar bir birinden*.

1472 Tartı bozuk.

Yûsuf ėşitdi: Yazmada *Ėşitdi Yûsuf*. **Kıldı zârî**: Yazmada *Zârî kıldı*.

1473 Tartı bozuk.

ALLÂH: *Kur’ân*: 12. Yûsuf 101. **Ėndi gökden**: Yazmada *Gökden ėndi*.

1474 **Getürüp Rab’dan selâm**: Yazmada *Rab’dan selâm getürdi*.

1476 Tartı bozuk.

Geldi peyğâmberlık: Yazmada *Peyğâmberlık geldi*. **Eyle da’vet**: Yazmada *Da’vet eyle*.

1477 **Halkı da'vet kıldı**: Yazmada *Da'vet kıldı halkı*. **Kilse**: Yazmada *Kelîse*.

1478 **Vardı Mâlik Reyyân'a**: Yazmada *Mâlik Reyyân'a varur*. **Gile kılurlar kâfirler kim**: Yazmada *Kâfirler kılurlar giley*.

1479 Tartı bozuk.

1480 Tartı bozuk.

1481 Tartı bozuk.

1482 **şârdan**: Yazmada *şahrdan*.

1483 Tartı bozuk.

Şâr daşında: Yazmada *Şahrdan daşra*.

1484 Tartı bozuk.

Dahı kardaşların Yûsuf: Yazmada *Yûsuf dahı kardaşlarını*. **Dahı şârdan daşra ol**: Yazmada *Şahrdan daşra ol dahı*.

1487 **bünyâd kıldı şârın**: Yazmada *kıldı şahrın bünyâd*.

1488 **Urdı ad Şahru 'l-Ğayûm**: Yazmada *Şahru 'l-Ğayûm ad urdı*. **Anı görenler batar-ıdı**: Yazmada *Görenler batar-ıdı anı*.

1489 **Yapdı şâr iki yanın**: Yazmada *İki yanın şahr yapdı*. **Vurdı ad Harman aŋa hem**: Yazmada *Harman ad vurdı aŋa*.

1490 **Toldı ol şâr içi şöyle**: Yazmada *Şöyle toldı ol şahr içi*.

1491 **Diledi Reyyân melik**: Yazmada *Melik Reyyân diledi*. **Aŋa Yûsuf'dan diler destûr**: Yazmada *Destûr diler Yûsuf'dan aŋa*.

1492 **bunda kâfir**: Yazmada *kâfir bunda*. **şâra**: Yazmada *şahra*.

1494 **Gelsün andan**: Yazmada *Andan gelsün*. **şâra**: Yazmada *şahra*.

1495 **Ėşidür çün getürür Reyyân**: Yazmada *Çün ėşidür Reyyân getürür*.

1496 **Gezer ol şârı vü**: Yazmada *Ol şahrı gezer*.

1497 **şârı**: Yazmada *şahrı*.

1498 **Anda Yûsuf**: Yazmada *Yûsuf anda*. **'Ömri kim yakın gelür**: Yazmada *Yakın gelür 'ömri kim*.

1499 **Kim ulu oğlın okır**: Yazmada *Ulu oğlın okır kim*.

1500 **Zelhâ hâtûn kendüden öŋdin**: Yazmada *Kendüden öŋdin ol Zelîhâ hâtûn*.

1501 Tartı bozuk.

1502 **tâbût**: Yazmada *tâtût*.

1504 Tartı bozuk.

1505 Tartı bozuk.

1506 **Saldı Reyyân kişi**: Yazmada *Kişi salur Reyyân*. **Çıkar ol tâbûtı**: Yazmada *Ol tâbûtı çıkar*.

1508 **Mısr'dan Yûsuf'ı**: Yazmada *Yûsuf'ı Mısr'dan*.

1509 **Tâbûtı çıkardılar**: Yazmada *Çıkardılar tâbûtı*. **Oldı tarlık bu kez**: Yazmada *Bu kez tarlık oldı*.

1511 **şâr**: Yazmada *şahr*.

1512 Tartı bozuk.

1513 **bundan soŋra diŋle**: Yazmada *diŋle bundan soŋra*. **İmdi eydeyüm**: Yazmada *Eydeyüm imdi*.

1514 **Aŋa buyurdı Çalab**: Yazmada *Çalab aŋa buyurdı*.

1515 **Yûsuf'ı Ya'kûb dapa ėltseŋ**: Yazmada *Ya'kûb dapa Yûsuf'ı ėletseŋ*.

1517 **dėr**: Yazmada *eydür*.

1518 **Kamu halk şol gün içinde**: Yazmada *Şol gün içinde ki halk kamu*. **tam'**: Yazmada *tamu*.

1519 **Saŋa kıyâmetde**: Yazmada *Kıyâmetde saŋa*.

1523 **koylupdur anda**: Yazmada *anda koyulupdur*.

1524 **kıssa uşbu**: Yazmada *bu kıssa bu*. **Vėrelüm salavât ulu**: Yazmada *Salavât vėrelüm uludan*.

1528 **Eyle rahmet**: Yazmada *Rahmet eyle*.

SÖZLÜK

A, Â, ‘A, ‘Â

‘abâ [< Ar. *kabâ*] kaba kumaştan yapılan uzun üstlük

abbak [< *âp âk]

abbak ol- bembeyaz olmak

ac [< ET *aç* < AT **âç*] aç, tok olmayan

ac koy- beş parasız, sersefil duruma düşürmek

ac- [< ET *aç-* < AT **âç-*]

→ *karnı ac-*, *karnum ac-*

‘âc [< Ar. *‘-v-c*] fildişi

‘aceb [< Ar. *‘acab*, *‘-c-b*] **1.** hayret verici; **2.** acaba; **3.** hayret, tuhaf

‘aceb degül şaşılmaz

‘aceb kal- şaşakalmak, şaşırmak

‘aceb kıl- şaşakalmak, şaşırmak

‘acebe kal- şaşakalmak, şaşırmak

‘aceble- [< Ar. *‘acab* + Tü. *+le-*, *‘-c-b*] hayret etmek, şaşırmak

‘acebleş- [< Ar. *‘acab* + Tü. *+le-ş-*, *‘-c-b*] şaşırmak, şaşkına dönmek

‘acebleşü kal- şaşırmak, şaşkına dönmek

‘acebleyü [< Ar. *‘acab* + Tü. *+leyü*, *‘-c-b*] şaşılası

acı [< ET *açıǧ* < AT **hâçı-ǧ*] acı, sancı

‘âciz [< Ar. *‘-c-z*]

‘âciz ol- gücü yitip çaresiz kalmak

aclık [< ET *aç+lık* < AT **âç*] açlık

aç- [< ET *aç-*] **1.** açmak; **2.** ifşa etmek, açmak, avunmak için konuşmak; **3.** söylemek, dile getirmek; **4.** meydana çıkarmak, ortaya koymak; **5.** açığa çıkarmak; **6.** gerçekleri göstermek; **7.** okunur duruma getirmek

→ *söz aç-*

açıl- [< ET *aç-*[1]*l-*] körlükten kurtulmak, görür olmak

→ *gün açıl-*

ad [< ET *at* < AT **ât*] ad, isim

ad vėr- ad koymak

ad vur- ad vermek, isimlendirmek

ad ur- ad vermek

adını takın- adını anmak, adını söylemek

adları vėr- adlar koymak

âdem [< Ar. *âdam*, *‘-d-m*] kişi, insan

‘Âd peygamber kıssalarında sık sık adı geçen eski bir kavim

‘âdet [< Fa. *‘âdat* < Ar. *‘-v-d*] âdet, görenek

‘âdil [< Ar. *‘-d-l*] adil

adlu [< ET *at+lıǧ* < AT **ât*] adlı, isimli, adında

‘afv [< Ar. *‘-f-v*] af, bağışlama

‘afv ėt- affetmek, bağışlamak

‘afv eyle- affetmek, bağışlamak

‘afv kıl- affetmek, bağışlamak

ağaç [< ET *ı+ğaç* < AT **î*] **1.** ağaç; **2.** değnek, sopa; **3.** darağacı

ağaç dik- darağacı kurmak

ağır [< ET *ağır*] **1.** ağırlık; **2.** değerli, kıymetli

ağırla- [< ET *ağır+la-*] **1.** ağırlamak, misafir etmek; **2.** saygı ve hürmet göstermek; **3.** bağışlamak

ağırlık [< ET *ağır+lık*] değerli

ağırlık u hürmet bul- saygı görmek, yolunca ağırlanmak

ağız [< ET *ağız* < AT **âğız*] ağız

→ *barmağın ağzında tutmış ısır-*

ağla- [< ET *ağla-*, *ağıla-* < AT **âğ*$_{ı}$*+la-*] ağlamak

→ *işi ağlamak ol-*, *zâr u zâr ağla-*

ağlaş- [< **âğ*$_{ı}$*+la-ş-*] ağlaşmak

ağlat- [< **âğ*$_{ı}$*+la-t-*] ağlatmak

ağrı [< ET *ağ*$_{ı}$*r+ı-ğ*] acı, dert

ağu [< ET *ağu* < AT **âğu*] zehir

ağu vėr- zehir vermek, zehirlemek

âh [< Ar.] ağlama, inleme, sızlama

âh ėt- **1.** ah etmek, ağlayıp inlemek; **2.** iç geçirmek

âh eyle- ah etmek

âh kıl- ah etmek

‘ahd [< Ar. *‘-h-d*] ahit, verilen söz

âhir [< Ar. *‘-h-r*] **1.** son, sonraki; **2.** sonra, sonunda

Ahmed → Muhammed

ahsen [< Ar. *ahsan*, *h-s-n*] en iyi, en güzel

ahsen şâbâş aferin! bravo!

ahu [< Ar. *ahî*, *‘-h-v*] seslenme sözü, kardeş!

ahvâl [< Ar. *h-v-l*] hâl, durum, hadise

ak [< ET *ak* < AT **âk*] ak, beyaz

ak- [< ET *ak-*] akmak, sel gibi gitmek

→ *gözi yaşı sėl gibi ak-*

akça [< **âk+ça*] akçe, para

akıt- [< ET *ak-*^{ı}*t-*] akıtmak, dökmek

→ *göz yaşın akıt-*, *gözleri yaş akıt-*, *gözlerinden sėl gibi yaş akıt-*, *gözlerinden yaş akıt-*

‘akîk [< Ar. *‘-k-k*] yüzük taşı

‘akl [< Ar. *‘-k-l*] akıl

‘aklı başına dėr- aklı başına gelmek

‘aklı başına gel- kendisine gelmek, ayılmak

‘aklı git- kendisinden geçmek, bayılmak

‘aklın başa dėreme- aklı başından gitmek

‘aklın dėr- aklını toplamak, kendisine gelmek

‘aklumuz al- çok şaşırtmak, aklını başından almak

‘akluŋ dėr- aklını toplamak, kendisine gelmek

al- [< ET *al-*] **1.** almak, tutmak; **2.** bulunduğu yerden ayırmak; **3.** satın almak; **4.** götürmek, yanında götürmek; **5.** kapmak; **6.** değerinde olmak; **7.** kabul etmek; **8.** evlenmek; **9.** yakalamak, ele geçirmek; **10.** çalmak; **11.** kurtarmak; **12.** gasbetmek, zorla almak; **13.** kaçırmak

→ *‘aklumuz al-*, *satun al-*, *yatı al-*

alçak [< ET *alçak* < **al+t+sa-k*]

alçak ol- yüksek olmamak, yere yakın olmak

‘âlem [< Ar. *‘âlam*, *‘-l-m*] dünya, gezegen

‘aleyhi ’s-selâm [< Ar. *‘alayhi ’s-salâm*, *s-l-m*]

→ *Cibrîl ‘aleyhi ’s-selâm*, *Yûsuf ‘aleyhi ’s-selâm*

alıcı [< *al-ıcı*] satın alan

alın [< ET **al+'n* < AT **hâl*] alın

al-karîmu izâ va’ada vafâ keremli vadedince tutar

alkış [< ET *alkış* < *alka-*]

alkış ėt- övmek, ululamak

alkış vėr- övmek, ululamak

Allâh Allah

almaklık [< *al-mak+lık*]

→ *satun almaklık*

alt [< ET **al+tın*] alt

altı [< ET *altı*] 6

altıncı [< *altı+nç+ı*] 6.

altmış [< ET *altmış*] 60

→ *üç yüz altmış*

altun [< ET *altun*] altın, altından, altından yapılmış

altun eyle- altınla süslemek, altından yapmak

→ *kızıl altun*

alu [< DLT **alı-ğ*] yoksun

‘am [< Ar. *‘amm*, *‘-m-m*] amca

‘amel [< Ar. *‘amal*, *‘-m-l*] kişinin dünyada yaptıkları

‘amû [< Ar.] seslenme sözü

ana [< ET *ana* < AT **âna*] anne

anbâr [< Fa.] ambar, hububat saklanan yer

‘anber [< Ar. *‘anbar*] bir çeşit balinadan çıkan güzel kokulu madde ve ondan yapılan kokular

anca [< ET **an+ça*] onun kadar, o kadar

and [< ET *ant* < **ânt*] ant, yemin

and iç- yemin etmek, söz vermek

and vėr- yemin ettirmek, söz verdirmek

anduŋı sı- yemin bozmak

anda [< ET **an+ta*] **1.** orada; **2.** oraya; **3.** o anda, o zaman

andan [< **an+dan*] **1.** ondan; **2.** oradan; **3.** oraya; **4.** ondan sonra

anı [< ET **an+ı*] onu

anlar [< **an+lar*] onlar

ansuz [< **an+suz*]

ansuz ol- onsuz yaşamak

anuŋ [< **an+uŋ*] onun

aŋ- [< ET *aŋ-* < AT **âŋ-*] **1.** hatırlamak; **2.** sözünü etmek

aŋa [< **an+ğa*] ona

aŋıl- [< **âŋ-ˈl-*] şöhret bulmak

aŋla- [< ET **aŋ+la-* < AT **âŋ*] anlamak, idrak etmek, bilmek

aŋlat- [< **âŋ+la-t-*] anlatmak, söylemek

aŋsuzdan [< **âŋ+suz+dan*] birden, ansızın

ʻâr [< Ar. *ʻ-y-r*] utanç

ara [< ET *ara* < AT **hâr-a*] **1.** ara, arasında, içinde; **2.** sıra, esna; **3.** yer, mevki, meydan; **4.** mesafe, aralık

aradan götür- ortadan kaldırmak, öldürmek

→ *bu arada*, *ol araya*, *ol arada*, *ol aradan*

ʻArab Arap, ana dili Arapça olan kimse

ʻArabî Arap

arat- [< *ara-t-* < AT **ârğa-*] aratmak, yoklatmak

ard [< ET *art* < AT **hâr+t*] art, arka, arka taraf

arı [< ET *arı-ğ* < AT **ârı-*] **1.** güzel, parlak; **2.** iyice, güzelce

arı ol- günahlardan temizlenmek

arış [< Fa. *araş*] arşın

arinâ ʼl-lazî mâ vaʼadta-nâ bize vadettiğini göster

ʻArîs bir şehir adı

arka [< ET **ar+ka* < AT **hâr*] sırt, arka

ʻârlan- [< Ar. *ʻâr* + Tü. *+lan-*, *ʻ-y-r*] utanmak

ʻarş [< Ar. *ʻ-r-ş*] semanın en yüksek katı

art- [< ET *art-*] artmak, çoğalmak, fazlalaşmak

artuk [< ET *art-*^{u}*k*] **1.** çok, fazla; **2.** +dAn başka

artuğ ol- artmak, çoğalmak

artur- [< ET *art-ur-*] artırmak, çoğaltmak

arucak [< **hâr-*^{u}*k+çak*] sıskaca, zayıfça

aruk [< ET **ar-*^{u}*k* < **hâr-*] sıska, zayıf

‘arz [< Ar. *‘-r-z*]
  ‘arz kıl- sunmak, takdim etmek
ârzû [< Fa.] istek, arzu
ârzûla- [< Fa. *ârzû* + Tü. *+la-*] istemek, arzulamak
as- [< ET *as-*] darağacına çekmek
  asa koy- asıvermek
‘âsî [< Ar. *‘-s-y*] günahkâr
  ‘âsî ol- itaat etmemek
asl [< Ar. *‘-s-l*] soy, kök
assı [< ET *as-*^{ı}*ğ* < AT **âs-*]
  assı kıl- kâr getirmek
aş [< ET *aş* < AT **âş*] yemek, yiyecek
aş- [< ET *aş-* < AT **âş-*] aşmak, geçmek
aşağa [< **aşak+a* < ET *alçak* < **al+t+sa-k*]
  → *başları aşağa ol-*
‘âşık [< Ar. *‘âşik*, *‘-ş-k*] âşık, tutkun
  ‘âşık eyle- âşık etmek
  ‘âşık kıl- âşık etmek
  ‘âşık ol- âşık olmak
aşnu [< ET *aş-*$_{u}$*n-u* < AT **âş-*] önce
at [< ET *at*] at
at- [< ET *at-*]
  → *geyige ok at-*, *oda at-*, *yabana at-*
ata [< ET *ata*] **1.** baba; **2.** seslenme sözü
atlan- [< *at+lan-*] atlanmak, ata binmek
atlas [< Ar. *t-l-s*] bir kumaş cinsi
atlu [< ET *at+lığ*] atlı, at üzerinde
av [< ET *ab*] av
âvâz [< Fa.] ses
avın- [< ET *abın-* < AT **âb-* / **âbı-*] avunmak, teselli bulmak
avla- [< ET *ab+la-*] avlamak
‘avrat [< Ar. *‘-v-r*] kadın
avun- [< ET *abın-* < AT **âb-* / **âbı-*] avunmak, teselli bulmak
ay [< ET *ay* < AT **hây*] **1.** ay, kamer; **2.** yılın on iki bölümünden her biri
  → *tolu ay*, *tolu aya beŋzer ol-*
aya [< ET *aya*] el içi
ayak [< ET *adak*] ayak
  ayağına düş- ayağına kapanmak, yalvarmak
‘ayb [< Ar. *‘-y-b*] kusur, suç
‘ayblu [< Ar. *‘ayb* + Tü. *+lu*, *‘-y-b*]
  ‘ayblu kul eksikli, suçlu köle
ayık [< **âd-*^{u}*k*] açıkça
  ayık ol- kendisine gelmek
ayır- [< ET **adı-r-*] uzaklaştırmak
ayrıl- [< ET **ad*$_{\text{ı}}$*-r-*^{ı}*l-*] ayrılmak, uzaklaşmak, ayrı düşmek
ayruk [< ET **ad*$_{\text{ı}}$*-r-*^{u}*k*] **1.** başka, başkası; **2.** artık, bundan sonra
  ayruğa bırak- başkasının olmak

az [< ET *az* < AT **hâz*]
az kaldı neredeyse, az kalsın
az zamân gèçmez çok geçmeden, kısa bir süre sonra
az- [< ET *az-* < AT **hâz-*] **1.** ayrılmak; **2.** değiştirmek, değişiklik katmak, başkalaştırmak
→ *sözi az-*
a'zâ [< Ar. *'-z-v*] uzuvlar, azalar
'azâb [< Ar. *'-z-b*]
'azâb gör- azap çekmek
âzâd [< Fa.]
âzâd èt- serbest bırakmak
âzâd eyle- serbest bırakmak
âzâd kıl- serbest bırakmak
âzâd ol- **1.** serbest kalmak; **2.** kurtulmak
âzârla- [< Fa. *âzâr* + Tü. *+la-*] azarlamak, incitmek
azılu [< ET *az-ˈğ+lığ* < **hâz-*] çılgınca
'azîm [< Ar. *'-z-m*] büyük
'azîz [< Ar. *'-z-z*] sayılan, sevilen
'azîz tut- değer vermek
'Azîz (mec.) Mısır valisi
'azm [< Ar. *'-z-m*]
'azm kıl- gitme kararında olmak
'Azrâ'il ölüm meleği

B

baba [< Fa. *bâbâ*] baba
bâca [< Fa.] pencere
bâğ [< Fa.] bağ, bahçe
bağır [< ET *bağır*] yürek
bağrumı yandur- yüreğini yakmak
bağışla- [< *bağış+la-* < Fa. *bahş*] **1.** affetmek; **2.** bağışlamak, hediye etmek
bağla- [< ET *ba-ğ+la-* < AT **bâ-*] **1.** bağlamak; **2.** dolamak; **3.** kilitlemek; **4.** yüklemek, sarmak; **5.** birleştirmek
bağlan- [< **bâ-ğ+la-n-*] kilitlenmek
bağlat- [< **bâ-ğ+la-t-*] bağlatmak
bağlu [< ET *ba-ğ+lığ* < AT **bâ-*]
bağlu ol- tapmak
→ *boynı bağlu*
bağşıla- [< *bağış+la-* < Fa. *bahş*] affetmek
bah- [< ET *bak-*] bakmak, seyretmek
bahâ [< Fa.] değer, kıymet
bahâsın kes- değer biçmek
→ *satu bâzâr bahâŋı*
bahş [< Fa.] lütuf, bağış
bahtlu [< Fa. *baht* + Tü. *+lu*] sevindirici
bak- [< ET *bak-*] **1.** gözle bakmak; **2.** seyretmek, izlemek;

3. ilgi duymak, ilgilenmek; **4.** anlamak; **5.** görmek
→ *yüzümüze bakma-*

bakdur- [< *bak-dur-*] göstermek

bakış- [< ET *bak-*^{ı}*ş-*] **1.** birbirine bakmak; **2.** birlikte bakmak

bâkî [< Ar. *b-k-y*] sultan

balık [< ET *balık*] balık

balta [< ET *baltu*] balta

Banlûs bir şehir adı

baŋa [< ET *baŋa* < **ben+ğa*] bana

barmak

barmağından tökül- gitmek, yok olmak

barmağın ağzında tutmış ısır- çok şaşırmak

baş [< ET *baş*] **1.** baş, kafa; **2.** lider, ileri gelen; **3.** başak

başa gėçmiş başa gelen

başı terk ėt- canı feda etmek

başın secdeden götür- başını secdeden kaldırmak

başın secdeye ko- af dilemek, yalvarmak, secdeye kapanmak

başın secdeye ur- af dilemek, yalvarmak, secdeye kapanmak

başın yėre ko- yere kapanmak, secde etmek

başını secdeden götür- başını secdeden kaldırmak

başları aşağa ol- utanmak, mahcup olmak
→ *iş başa çık-*, *yıluŋ başı*

baş [< ET *baş* < AT **bâş*] yara

başar- [< ET *baş+ğar-*] yola koymak

başın [< *baş+*^{ı}*n*] önce, ilkin

başla- [< ET *baş+la-*] başlamak, öne düşmek

bat- [< ET *bat-*]
→ *devlete [bat-]*, *ni'mete bat-*, *taŋa bat-*

batıl- [< ET *bat-*^{ı}*l-*]
→ *ni'mete batıl-*

bay [< ET *bay* < AT **bây*] zengin, varlıklı

bayık şüphesiz, kesinlikle

bayıt- [< **bây+ı-t-*] ihtiyacını gidermek, varlıklı duruma getirmek

bâzâr [< Fa.] pazar, şehirdeki zanaat ve ticaret merkezi

bâzârumı kıl- pazarlık etmek
→ *satu bâzâr bahâŋı*

bâzergân [< Fa. *bâzargân* < *bâzâra+gân* < Pehl. *vâzârağân*] tüccar

bedr [< Ar. *badr*, *b-d-r*]

bedr-i tamâm dolunay

beg [< ET *beg* < AT **bêğ*] **1.** zevç, eş; **2.** ileri gelen, amir

begen- [< ET *beg+e-n-* < AT **bêğ*] beğenmek, hoşlanmak

beglen- [< *beg+len-* < AT **bêg*] beylik taslamak

begne- [< ET *beg+e-n-* < AT **bêg*] bey kabul etmek

behişt [< Fa. *bihişt* < Pehl. *vahişt*] cennet

bekçi [< *bek+çi*] bekçi, muhafız

bekçi kıldur- bekçi olarak dikmek, bekçi görevlendirmek

bekle- [< ET *bek+le-*] **1.** korumak, emniyet altına almak; **2.** kapatmak, kilitlemek

bėl [< ET *bėl*] bel

bėlin eg- belinden tutup çevirmek

belâ [< Ar. *balâ', b-l-y*]

belâ çek- eziyet görmek

belâ ėt- başına iş açmak

belâ eyle- zarar vermek

belâ gel- belaya uğramak

belâ kıl- belaya uğratmak, zarar vermek

belgülü [< **bel+gü+lü*] açıkça, açık olarak

belgülü ėt- açıklamak, anlatmak

belli [< **bel+gü+lü*] açıkça bilinen

bellü [< **bel+gü+lü*] açıkça, açık olarak

bellü bil- iyice bilmek

ben [< ET *ben*] ben (tekil 1. kişi zamiri)

ben kul za'îf ben âciz kulunuz

beŋiz [< ET *beŋiz*] yüz

beŋle- [< *beŋ+le-*] nişan koymak

beŋze- [< ET *beŋ$_{i}$z+e-*] benzemek → *tolu aya beŋzer ol-*

beŋzet- [< ET *beŋ$_{i}$z+e-t-*] benzetmek

ber-dâr [< Fa. *bar-dâr*]

ber-dâr kıl- asmak

bėri [< ET *berü* < AT **bê+rü*] beri, beriye, bu taraf

bėrisi yıl ertesi yıl, öbür yıl

berk [< ET *berk*] sıkı, sağlam

berkit- [< *berk+i-t-*] sağlamlaştırmak

bėrü [< ET *berü* < AT **bê+rü*] **1.** beri, beriye, bu taraf, bu tarafa; **2.** +dAn beri

bes [< Fa. *bas*] şimdi

besle- [< *besi+le-*; Fa. *bas* + Tü. *+le-*] yedirip içirmek, beslemek

bėş [< ET *bėş* < AT **bė:ş*] 5

bėş biŋ 5000

beşâret [< Ar. *başârat, b-ş-r*]

beşâret vėr- müjdelemek

bėşik [< ET *bėşik*] beşik

beşinci [< *bėş+^{i}nç+i* < AT **bė:ş*] 5.

Beşîr Yusuf peygamberin süt annesi olan Rahile'nin Yakup peygamber tarafından satılan oğlunun adı

Beşîr Yusuf peygamberi atıldığı kuyudan çıkaran kölelerden biri

bėter [< Fa. *batar*, *battar*] beter, fena

bėyin [< ET *mėyi* < _*bėnyi_] beyin

beyle [< *bo ile*] böyle

Beynân bir şehir adı

bez- [< ET *bez-*]
→ *kardaşlığından bez-*

bėze- [< ET *beze-* < _*bed_$_{i}$_z+e-_] süslemek

bezergân [< Fa. *bâzargân* < *bâzâra+gân* < Pehl. *vâzârağân*] tüccar

bıçak [< ET *bi+çek* < AT *bî*] bıçak

bırak- atmak
→ *ayruğa bırak-*, *kuyuya bırak-*, *oda bırak-*

bî-bahâ [< Fa.] değersiz

biç- [< ET *bıç-*, *biç-*] biçmek, kesmek

bî-çâre [< Fa. *bî-çâra*] çaresiz

bî-gümân [< Fa. *bî-gumân*] şüphesiz, bütünüyle, tastamam

bil- [< ET *bil-*] **1.** bilmek; **2.** tanımak; **3.** öğrenmek; **4.** anlamak, idrak etmek; **5.** haberi olmak; **6.** farkına varmak; **7.** kabiliyetine sahip olmak; **8.** sebebi birinde görmek; **9.** yormak
→ *bellü bil-*, *çok bil-*, *ta'bîr bilen*, *tahkîk bil-*, *taŋrı bilür*

bildür- [< ET *bil-tür-*] **1.** bildirmek, söylemek, haber vermek; **2.** göstermek; **3.** anlatmak; **4.** bilgilendirmek, öğretmek

bile [< ET *bir+le* < AT _*bîr_] **1.** birlikte, beraber; **2.** da / de
bilemce yanımda, beraberimde
bilesince yanında, beraberinde
bilesine yanına, yanında
bileye yanına

bilmeklik [< *bil-mek+lik*] bilme

bin- [< ET *bin-* < AT _*bîn-_] **1.** üstüne çıkmak; **2.** üstünde gitmek; **3.** oturmak; **4.** toplanmak, üşüşmek

bî-nazîr [< Fa. *bî* + Ar. *nazîr*, *n-z-r*] benzeri olmayan, benzersiz

bindür- [< ET *bin-tür-* < AT _*bîn-_] bindirmek
→ *çeri bindür-*

bî-nevâ [< Fa. *bî-navâ*]
bî-nevâ ol- yoksullaşmak

biŋ [< ET *bıŋ*, *biŋ*] 1000
biŋ iki yüz 1200
→ *yüz biŋ*, *on iki biŋ*

bir [< ET *bir* < AT _*bîr_] 1; biri, birisi
bir biri birbiri
bir dem biraz, bir müddet
bir kaç birkaç, az sayıda

bir kaç gün ol- birkaç gün geçmek
bir kezden birden
bir uğurda birden, aniden, bir anda
bir uğurdan hep birlikte, hep birden
→ *on bir*

biri [< **bîr+i*; **bîr+egü*] biri, birisi
→ *bir biri*, *her biri*

birinci [< **bîr+*^{i}*nç+i*]
→ *on birinci*

bî-riyâ [< Fa. *bî* + Ar. *riyâ'*, *r-'-y*] riyasız, iki yüzlü davranmayan

birle [< ET *bir+le* < AT **bîr*] ile

birle- [< **bîr+le-*] birliğini kabul etmek, tasdik etmek

birlik [< **bîr+lik*] vahdaniyet

bi 'smi 'llâh [< Ar.] Allah'ın adıyla

bit- [< ET *büt-*] sona ermek, bitmek
→ *işi bit-*

bit- [< ET *büt-*] bitmek, yetişmek

biti [< ET *biti-g* < Soğd. + Tü. +*i-* ?] **1.** mektup, name; **2.** senet, belge
→ *sarp biti*

bitig [< ET *biti-g* < Soğd. + Tü. +*i-* ?] mektup

bitile- [< *biti+le-*] mektup vermek

bitün [< ET *büt-*$^{\ddot{u}}$*n*] bütün

biz [< ET *biz*] biz (çoğul 1. kişi zamiri)

boğ- [< ET *boğ-*] sarmak, kuşatmak

boğazla- [< ET *boğuz+la-*] boğazından keserek öldürmek

bol bol, yetecek hatta artacak kadar

bol- [< ET *bol-* < AT **bôl-*]
bola ki ola ki, olur ki
bolay ki ola ki, olur ki

bolluk [< *bol+luk*]
bolluk ol- refah içinde yaşamak

boncuk [< ET *monçuk* < AT **mônçuk*] boncuk

bostân [< Fa. *bustân*] bağ, bahçe

boş [< ET *boş* < AT **bôş*] boş, içinde hiçbir şey bulunmayan

boşalt- [< **bôş+al-t-*] boş hâle getirmek

boyun [< ET *boyın* < AT **bôyın*]
boynı bağlu mahzun

böyle [< *bo ile*] böyle, bunun gibi, bu şekilde

böyük [< ET *bedü-k*] büyük, büyük kardeş

bu [< ET *bo*] bu (gösterme zamiri)

bu [< ET *bo*] bu (gösterme sıfatı)
bu arada burada
bu dem şimdi, hemen
bu gün bugün

bu sâ’at bu an, o an

bu sıfatlu bu gibi, bunun gibi

bu yėrde bu sırada, bu arada

budak [< **bût+a-k*] ağaç dalı

buğda [< ET *buğday*] buğday

buğday [< ET *buğday*] buğday

buhâr [< Ar. *b-h-r*] buğu

buhtân [< Ar. *b-h-t*] iftira

buhtân kıl- yalan söylemek, iftira atmak

bul- [< ET *bul-*] **1.** ortaya çıkarmak, arayarak bulmak; **2.** ele geçirmek; **3.** tesadüfen karşılaşmak, tesadüf etmek

bulu vėr- buluvermek

→ *ağırlık u hürmet bul-*, *çâre bul-*, *yol bul-*

bular [< ET *bo+lar*] bunlar

bulaş- [< ET *bulğa-ş-*] bulaşmak, bulanmak

bulaşdur- [< *bulğa-ş-tur-*] bulaştırmak, sürmek

bulın- [< ET *bul-*^{u}*n-*]

→ *buyruğında bulın-*

bulun- [< ET *bul-*^{u}*n-*] ortaya çıkarılmak, bulunmak

bulut [< ET *bulıt*] bulut

bunca [< ET **bun+ça*] bu kadar

bunda [< ET **bun+ta*] **1.** burada; **2.** buraya

bundan [< **bun+dan*] **1.** bundan; **2.** buradan

bunı [< ET **bun+ı*] bunu

bunlar [< **bun+lar*] bunlar

bunuŋ [< **bun+uŋ*] bunun

buŋa [< **bun+ğa*] buna

buŋal- [< *buŋ+al-*] **1.** bunalmak, daralmak; **2.** sıkıntıda olmak

buŋlan- [< *buŋ+lan-*] sıkıntı çekmek

burka’ [< Ar. *burku’*, *b-r-k-’*] yaşmak, peçe

burun [< ET *burun*] burun

buş- [< ET *buş-*] öfkelenmek, kızmak

but [< Fa. < Skr. *Buddha*] put

buta tapucı putperest

but-hâne [< Fa. *but* + *hâna* < *hân+a* < Pehl. *hân+ag*] içinde putlara tapınılan mabet

buyruk [< ET *buy*$_{u}$*r-*^{u}*k*] buyruk, emir

buyruğ ėt- buyurmak, emir vermek

buyruğın tut- buyruğu yerine getirmek

buyruğında bulın- buyruğu altında olmak

buyruğında ol- buyruğu altına girmek

buyruğum tut- buyruğu yerine getirmek

buyruk ėt- buyurmak, emir vermek

buyruk ol- buyruk gelmek

buyruk tut- buyruğu yerine getirmek

buyur- [< ET *buyur-*] buyurmak, emretmek

bülezük [< ET *bilek yüzük*] bilezik

bünyâd [< Fa. *bunyâd*]

bünyâd kıl- inşa etmek

Bünyâmîn Yakup peygamberin oğlu, Yusuf peygamberin kardeşlerinden biri

büri- [< **bür-i-*] örtmek, gizlemek

bütün [< ET *büt-*^{ü}*n*] **1.** parçalanmamış, sağlam; **2.** güzel, mükemmel

büs-bütün büsbütün, tamamen

bütün eyle- bütünleştirmek, bitiştirip sağlam duruma getirmek

bütün ol- bitişip sağlam duruma gelmek

→ *sözi bütün*

C

cân [< Fa.] **1.** can, ruh; **2.** insanın kendi varlığı, özü; **3.** gönül, istek

cân Hak'a vėr- ölmek

cân ısmarla- canını teslim etmek, ölmek

cân vėr- canını teslim etmek, ölmek

cânı çık- canını teslim etmek, ölmek

cânı gevdeden çıkıp uç- canını teslim etmek, ölmek

cânı gevdeden uç- canını teslim etmek, ölmek

cânı göyün- içi yanmak, acı duymak

cânı Hak'a var- ölmek

cânı titre- ödü kopmak

cânı yan- içi yanmak

cânın terk ėt- canından olmak, ölecek duruma gelmek

cânını terk ėt- canından olmak, ölecek duruma gelmek

cânum 1. sevgi seslenişi; **2.** sevilen, sevgili

cânum al- öldürmek

cânum dağla- içi yanmak

→ *hasedden cânı çık-*

Cebrâ'il peygamberlere emir ve vahiy getirdiğine inanılan melek

Cebre'îl → Cebrâ'il

ced [< Ar. *cadd*, *c-d-d*] dede, büyük baba

Celîl ulu, Allah

cennet [< Ar. *cannat*, *c-n-n*] cennet

cevâb [< Ar. *cavâb*, *c-v-b*] cevap, karşılık

cevâb döndür- karşı çıkmak, karşılık vermek

cevâb vėr- karşılık vermek

cevr [< Ar. *cavr*, *c-v-r*]

cevr ėt- eziyet etmek

cezâ [< Ar. *cazâ'*, *c-z-y*] ceza

Cibrîl → Cebrâ'il

Cibrîl 'aleyhi 's-selâm → Cebrâ'il

cihân [< Fa.] âlem

→ *iki cihân fahri*, *iki cihân la'neti*

cin [< Ar. *cinn*, *c-n-n*] cin

cö:merd [< Fa. *cû-mard*] cömert, eli açık

cö:merdlık [< Fa. *cû-mard* + Tü. +*lık*]

cö:merdlık kıl- cömertlik etmek

cüftlen- [< Fa. *cuft* + Tü. +*len-*] eş edinmek

cümle [< Ar. *cumla*, *c-m-l*] herkes, hepsi

Ç

çağır- [< ET *çakır-* < AT **çâ+kır-*] **1.** bağırıp çağırmak, seslenmek; **2.** haykırmak, nara atmak

çağrış- [< **çâ+k*$_{ı}$*r-*^{ı}*ş-*] bağrışmak

çak [< ET *çak*] tamamen, tastamam

Çalab → Allâh

çâre [< Fa. *çâra*]

çâre bul- çözüm yolu bulmak

çâre kalma- çözüm yolu kalmamak

çâre kıl- çare bulmak

→ *ne çâre*

çek- [< ET *çek-*]

→ *belâ çek-*, *emek çek-*

çeri [< ET *çerig* < AT **çêrig*]

çeri bindür- asker göndermek

çėş- [< ET *seş-*, *çeş-*, *şeş-*] çözmek

çevre [< *çev*$_{ü}$*r-e*] çevre, etraf

çevre kon- çepeçevre konaklamak

çevrün- [< *çev*$_{ü}$*r-*^{ü}*n-*] dolanmak

çığır- [< AT **çî+kır-*] bağırmak, haykırmak

çıh- [< ET *taş+*^{ı}*k-*] uzaklaşmak, ayrılmak

çık- [< ET *taş+*^{ı}*k-*] **1.** dışarı çıkmak; **2.** uzaklaşmak, ayrılmak; **3.** aşağıdan yukarıya hareket etmek, yükselmek, tırmanmak; **4.** gitmek; **5.** görünmek; **6.** vazgeçmek, atmak, terk etmek; **7.** oturmak; **8.** görünür durumda bulunmak; **9.** meydana gelmek, hasıl olmak; **10.** yayılmak; **11.** yönelmek

→ *cânı çık-*, *cânı gevdeden çıkıp uç-*, *hasedden cânı çık-*, *iş başa çık-*, *karşu çık-*, *uca çık-*, *yazuğından pâk çık-*

çıkar- [< *çık-ar-*] **1.** cebinden veya kapalı bir yerden almak; **2.** giysi gibi şeyleri vücuttan ayırmak, soymak; **3.** göstermek, gün yüzüne çıkarmak; **4.** serbest bırakmak, tahliye etmek; **5.** götürmek; **6.** kurtarmak

çıkraş- [< **çık+ra-ş-*] fokurdamak

çıŋra- [< **çıŋ+ra-*] çınlamak, şıngırdamak

çıŋrat- [< **çıŋ+ra-t-*] çınlatmak, şıngırdatmak

çırâğ [< Fa. *çirâğ*] çıra, lamba

çirk [< Fa.] kir, pislik

çirkîn [< Fa.]

çirkîn iyi kötü koku

çirkîn iyi tuy- kötü koku almak

çok çok, fazla

çok bil- iyice bilmek

çök- [< ET *çök-*] çökmek

çöker- [< *çök-er-*] çökertmek, çöktürmek

çün [< Fa. *çûn*, *çon*] ne zaman ki, vaktaki

çün kim / çün-kim ne zaman ki

çünki [< Fa. *çûn* + *ki*] ne zaman ki

D

dağla- [< Fa. *dağ* + Tü. *+la-*]

→ *cânum dağla-*

dahı [< ET *tak-ı*] da / de, bile

dak [< ET *tak-ı*] da / de

dakı [< ET *tak-ı*] da / de

dapa [< ET *tap-a*] +A (doğru), yönünde

dar [< ET *tar* < AT **târ*] sıkıntı, güçlük

daş [< ET *taş*] dış

daşra [< ET *taş+ra*] dışarı, dışarısı

da'vet [< Ar. *da'vat*, *d-'-v*]

da'vet eyle- davet etmek

da'vet kıl- davet etmek

dâya [< Fa. < Pehl. *dâyag*] dadı

de [< ET *tak-ı*] de, dahi

dė- [< ET *tė-* < AT **tė:-*] **1.** söz söylemek, demek; **2.** anlatmak; **3.** düşünmek; **4.** bilmek; **5.** adlandırmak, ad vermek

dėgin diye

dėye diye

dėyü diye

dėyüben diye

dede **1.** dede; **2.** seslenme sözü

deg- [< ET *teg-*] **1.** ulaşmak, erişmek; **2.** değerinde olmak

degmiş ol- ulaşmak, erişmek

degi [< ET *teg-i*] +A kadar

degin [< *teg-i+n*] +A kadar

degin- [< ET *teg-*^{i}*n-*] kavuşmak, ulaşmak

degme [< *teg-me*] her, her bir

degme kez her zaman, sürekli

degül [< *dağ ol*] değil

→ *ʻaceb degül*, *hoş degül*

degür- [< ET *teg-ür-*] ulaştırmak, duyurmak, haber vermek

dek [< ET *teŋ* < Çin.]

dek ile gel- denk gelmek, ancak karşılamak

dėk [< *tek*]

dėk dur- uslu durmak

delîl [< Ar. *dalîl*, *d-l-l*] ispat, delil

delim [< ET *telim* < AT **têlim*] çok fazla, çokça

delü [< ET *telve*] deli

delü ol- 1. deli olmak, aklını kaybetmek, mecnunlaşmak; **2.** çok sinirlenmek

delür- [< *delü+r-*] aşkından çıldırmak

dem [< Fa. *dam*]

dem be-dem zaman zaman, sürekli

→ *bir dem*, *bu dem*, *ol dem*, *şol dem*

demlüç bilezik

deŋiz [< *teŋiz*] deniz

dėr- [< ET *tėr-* < AT **tė:r-*] dermek, toplamak, bir araya getirmek

→ *ʻaklı başına dėr-*, *ʻaklın başa dėreme-*, *ʻaklın dėr-*, *ʻakluŋ dėr-*, *ögi dėr-*, *ögüm dėr-*, *ögüŋ başuŋa dėr-*, *ögüŋ dėr-*, *ussuŋı başuŋa dėr-*

derd [< Fa. *dard*] **1.** ağrı; **2.** sorun, müşkül, sıkıntı

derece [< Ar. *darîça*] pencere

dėril- [< ET *tėr-*^{i}*l-* < AT **tė:r-*] toplanmak, bir araya gelmek

derin [< ET *teriŋ*] derin

dertlü [< Fa. *dard* + Tü. *+lü*] dertli, sıkıntılı

dertsüz [< Fa. *dard* + Tü. *+süz*] dertsiz, sıkıntısız

destâr [< Fa. *dastâr*] sarık

destûr [< Fa. *dastûr* < *dast+ûr* < Pehl. *dastvar*] müsaade

destûr dile- izin istemek

destûr gel- izin verilmek, müsaade edilmek

destûr ol- izin verilmek, müsaade edilmek

destûr vėr- izin vermek

deve [< ET *tebe*, *tebi*] deve

devlet [< Ar. *davlat*, *d-v-l*] **1.** kutluluk, talih, saadet; **2.** devlet, memleket

devlete [bat-] talihi açılmak
devlete tegin- saadete ermek
devletlü [< Ar. *davlat* + Tü. *+lü*, *d-v-l*] mutlu ve refah içinde olan kimse
devşür- [< *dėr-şür-*] toplamak, bir araya getirmek
→ *ögin devşür-*
deyşür- [< *dėr-şür-*] toplamak
dîdâr [< Fa.] yüz, çehre
dik- [< ET *tik-*]
→ *ağaç dik-*
dil [< ET *tıl*, *til*] **1.** dil, ağzın içindeki uzuv; **2.** lisan
dil vėr- konuşma gücü vermek
dilden koma- dilinden düşürmemek
dile gel- 1. dillenmek, söylemeye başlamak; **2.** düşünceye gelmek
dili tutul- konuşamaz olmak
diline gel- düşüncesine gelmek
dillerince dilleri döndüğünce
dilümden gitmez ol- dilinden düşürmemek
dilüŋe getürme- sözünü etmemek, anmamak
dile- [< ET *tile-*] **1.** talep etmek, istemek; **2.** rica etmek; **3.** (bağışlanmak için) af dilemek; **4.** bir kıza talip olmak, bir kızı babasından istemek
→ *destûr dile-*, *ne dilerse*, *'özrin dile-*, *satun dile-*, *suçı varın dile-*
dilek [< ET *tile-k*] dilek, istek
dilsüz [< *dil+süz*]
dilsüz ol- sessiz olmak, konuşmayı bırakmak
dîn [< Ar. *d-y-n*] topluluk çerçevesinde dünya görüşü, din
dînlü [< Ar. *dîn* + Tü. *+lü*, *d-y-n*]
→ *toğru dînlü*
diŋ- [< ET *tın-* < AT **tî-n-*] **1.** dinmek, durmak; **2.** susmak, sessiz kalmak
→ *iki gözi diŋme-*
diŋle- [< ET *tıŋ+la-*] dinlemek, kulak vermek
diŋlen- [< *diŋle-n-*] rahat etmek, istirahat etmek
dip [< ET *tüp* < AT **tü:p*] dip, alt, aşağı
direk [< ET *tire-k* < AT **tîre-*] sütun
→ *mermer direk kıl-*
diri [< ET *tir-^{i}g* < AT **tîr-*] diri, canlı
diri kıl- diriltmek
diri ol- hayatta olmak
dîv [< Fa.] dev
dîvâr [< Fa.] duvar, yapının yanları
doğru [< ET *toğ-$_{u}$r-u*] gerçek, sahi

dol- [< ET *tol-* < AT **tôl-*] aşırı yemekten patlayacak duruma gelmek

dost [< Fa.] dost, kendisini Allah'a adamış kişi

dög- [< *tög-*] dövmek, vurmak

dögün- [< *tög-*^{ü}*n-*] aşırı üzüntü duymak

→ *gögsin dögün-*

dön- [< *tön-* < AT **tö:n-*] **1.** yön değiştirmek; **2.** geriye gelmek; **3.** yönelmek; **4.** bırakmak, vazgeçmek, terk etmek; **5.** dönüşmek, başka bir duruma geçmek

döne döne tekrar tekrar

döndür- [< *dön-dür-*] **1.** çevirmek, döndürmek; **2.** yöneltmek

→ *cevâb döndür-*, *gėrü döndür-*

dördünci [< ET *tört+*^{ü}*nç+i* < AT **tö:rt*] 4.

dört [< ET *tört* < AT **tö:rt*] 4

döşe- [< ET *töşe-*] sermek

döşek [< ET *töşe-k*] halı, kilim gibi yere sermeye yarayan şeyler

döşen- [< *töşe-n-*] serilmek, yayılmak

döy- [< ET *töz-* < AT **tö:z-*] dayanmak, tahammül etmek

du'â [< Ar. *d-'-v*] Allah'a yakarış

du'â kıl- dua etmek

dur- [< ET *tur-*] ayağa kalkmak

→ *dėk dur-*

dûşvâr [< Fa.]

dûşvâr ol- güçleşmek

dûşvârlık [< Fa. *dûşvâr* + Tü. *+lık*] güçlük, sıkıntı

dûzah [< Fa. *dozah*] cehennem

dükel [< ET *tüke-l*] tam, bütün

düken- [< ET *tüke-n-*] sona ermek, bitmek

dümük- [< Mo. *dömü-* + Tü. *-k-*]

→ *oyına dümük-*

dün [< ET *tün* < AT **tü:n*] gece

dün gün gece gündüz, sürekli

dün ü gün gece gündüz, sürekli

dün ü gündüz gece gündüz, sürekli

dün ü güni gece gündüz, sürekli

düni güni gece gündüz, sürekli

dünyâ [< Ar. *dunyâ*, *d-n-y*]

dünyâyı terk ėt- ölmek

Dünyâ hâtûn → Dünye

dünye [< Ar. *dunyâ*, *d-n-y*] dünya

dünye mâlı para pul, mal mülk, servet

Dünye Yakup peygamberin üvey kızı

Dünye hâtûn → Dünye

dür [< Fa. *durr* < Ar. *d-r-r*] inci

dürėt- [< ET *törü-t-*] yaratmak

dürlü [< ET *tür+lüg*] türlü, çeşitli, çeşit

düş [< *tüş* < AT **tü:ş*] rüya

düş gör- rüya görmek

düş yor- rüya tabir etmek

düşin yor- rüya tabir etmek

düşini yor- rüya tabir etmek

düş yorul- rüya tabir edilmek

düş- [< ET *tüş-*] **1.** yüksekten yere inmek; **2.** yere devrilmek, yere serilmek; **3.** yıkılmak; **4.** girmek; **5.** dalmak, kendisini kaptırmak; **6.** çaresiz olmak, sefil olmak

→ *ayağına düş-*, *ele düş-*, *fikre düş-*, *göŋli düş-*, *'ışk odına düş-*, *oda düş-*, *ögine düş-*, *teşvîşine düş-*

dütüz- [< ET *tüt-*^{ü}*z-*] tütsülemek, hafifçe yakmak

düvîd [< Fa. *davât* < Ar. *d-v-y*]

düvîd kalem mürekkep takımı

düz [< ET *tüz*] bir arada, hep birden

düz- [< ET *tüz-*]

düpdüz- nazmetmek, düzenlemek

→ *düzgün düz-*, *nazm düz-*

düzdür- [< *düz-dür-*] yaptırmak, bina ettirmek

düzgün [< *düz-gün*]

düzgün düz- hile düzenlemek

düzül- [< ET *tüz-*^{ü}*l-*] dizilmek, sıralanmak

E

ebde [< Ar. *abda'*, *b-d-'*] meydana getirme, icat etme

ebed [< Ar. *abad*, *'-b-d*] sonsuza dek

ecel [< Ar. *acal*, *'-c-l*] kişinin kaderine bağlı ölüm zamanı, ecel

ef'âl [< Ar. *af'âl*, *f-'-l*] işler, hareketler

eg- [< ET *eg-* < AT **êg-*]

→ *bėlin eg-*

eger [< Fa. *agar*] şayet

egin [< ET *egin*] sırt, omuz

egle- oyalamak, teselli etmek

eglen- [< *egle-n-*] kalmak, ikamet etmek

egri [< ET *eg*$_{ı}$*r-i*] yalan, yanlış

egrilik [< *eg*$_{ı}$*r-i+lik*]

egrilik kılma- yanlışlık yapmamak

ehl [< Ar. *ahl*, *'-h-l*] **1.** topluluk, cemaat; **2.** halk

ek- [< *ek-*] (hububat) ekmek, serpmek

ekin [< *ek-*^{i}*n*] tarlada bulunan hububat

eksil- [< *egsü-l-*] azalmak

el [< ET *elig*] vücut parçası, el

el götür- elini göğe doğru açmak

el yüzlerine tutun- eline ayağına sarılmak

ele düş- yakalanmak

ele getür- ele geçirmek, yakalamak

ele gir- ele geçmek, yakalanmak

elin yüzine tut- elini yüzüne götürüp gözyaşlarını silmek

elüm tut- yardım etmek

elli [< ET *elig*] 50

em- emmek

emek [< ET *emge-k*]

emek çek- emek harcamak, çaba göstermek

emek gör- emek harcamak, çaba göstermek

emîn [< Ar. *amîn*, *'-m-n*]

→ *kayğudan emîn ol-*, *Rûhu 'l-emîn*

emir [< Ar. *amr*, *'-m-r*]

emir kıl- emretmek

emr [< Ar. *amr*, *'-m-r*] buyruk

emr ėt- emretmek

emzür- [< *em-*$_{\ddot{u}}$*z-ür-*] emzirmek

endîşe [< Fa. *andîşa*] düşünce

endîşe kıl- düşünceye dalmak

eŋ [< ET *eŋ*] en (karşılaştırma zarfı)

er [< ET *er*] **1.** erkek, kişi; **2.** koca, kadının eşi

eri- [< ET *erü-*] çürümek, zayıflamak, incelmek

→ *kayğum eri-*

erib [< Ar. *arab*, *'-r-b*] akıllı, zeki

es- (yel) esmek

esîr [< Ar. *asîr*, *'-s-r*] tutulmuş, tutkun

esirge- [< ET **es+*^{i}*rke-*] esirgemek, bağışlamak

esrü- [< ET *esür-*] sarhoş olmak, kendisinden geçmek, bayılmak

eşkere [< Fa. *âşkâra*] açık, belli, meydanda

et [< ET *et*]

et ten vücut, beden

etek giysinin belden aşağı sarkan kısmı

etmek [< ET *et+mek*] ekmek

etmek yap- ekmek yapmak

ev [< ET *eb*] oturulan yer, ev

ev eyle- bina inşa etmek, ev yapmak

ev kıl- bina inşa etmek, ev yapmak

ev yap- bina inşa etmek, ev yapmak

ev yapdur- bina inşa ettirmek, ev yaptırmak

evler kıl- evler yapmak

evlâd [< Ar. *avlâd*, *v-l-d*] çocuklar, sülalesinden gelenler

evlen- [< *ev+le-n-*] evlenmek, izdivaç etmek

evvel [< Ar. *avval*, *'-v-l*] **1.** ilk, birinci; **2.** önce; **3.** +dAn önce

ey [< Fa. *ay*] seslenme sözü

eyerle- [< *eder+le-* < AT **êder*] at üzerine eyeri koyup bağlamak

eyit- [< ET *ay-'t-*] söylemek, demek

eyle [< ET *ayla*] öyle, o şekilde

eyle ki öyle ki, o kadar ki

eyle kim öyle ki, o kadar ki

eyle- [< ET *edle-*] yapmak, etmek

→ *'afv eyle-*, *âh eyle-*, *altun eyle-*, *'âşık eyle-*, *âzâd eyle-*, *belâ eyle-*, *bütün eyle-*, *da'vet eyle-*, *ev eyle-*, *fâş eyleme-*, *ğıybet eyle-*, *görklü eyle-*, *hâcib eyle-*, *hikâyet eyle-*, *hoş eyle-*, *hulle ton eyle-*, *hükm eyle-*, *kabûl eyle-*, *kasd eyle-*, *kavl eyle-*, *kulluk eyle-*, *ma'lûm eyle-*, *müşebbek eyle-*, *nâz eyleme-*, *n'eyle-*, *nikâb eyle-*, *orun eyle-*, *rahmet eyle-*, *sabr eyle-*, *sarây eyle-*, *satu eyle-*, *selâm eyle-*, *şefâ'at eyle-*, *şerh eyle-*, *şükr eyle-*, *taŋrı eyle-*, *tapu eyle-*, *tecellî eyle-*, *tesbîh eyle-*, *tîmâr eyle-*, *ton eyle-*, *vasf eyle-*, *yarak eyle-*

eylen- [< *eyle-n-*]

→ *zikr eylen-*

eylet- [< *eyle-t-*]

→ *sarây eylet-*

eylük [< ET *ed+gü+lük*]

eylük gel- iyilik gelmek, iyi haber gelmek

eymen- [< ET **ay-ma-n-*] korkmak, çekinmek

eyt- [< ET *ay-ıt-*] söylemek, demek

eydi vėr- söyleyivermek

→ *haber eyt-*, *salavât eyt-*

eytdür- [< *eyt-dür-*] söyletmek, itiraf ettirmek

eyü [< ET *ed+gü*] iyi, güzel

eyü du'â ol- güzel dualar edilmek

Ė

ė [< Fa. *ay*] seslenme sözü

ėl [< ET *ėl* < AT **ė:l*] memleket, yurt

ėlet- [< ET *ilt-*, *ėlt-*, *ėlit-*] götürmek, eriştirmek, ulaştırmak

ėledi vėr- götürüvermek

ėletdür- [< *ėlet-dür-*] götürtmek, göndertmek

ėlt- [< ET *ilt-*, *ėlt-*, *ėlit-*] götürmek, eriştirmek, ulaştırmak

ėn [< *ėn* < AT **ė:n*] en, genişlik

ėn- [< ET *in-* < AT **ė:n-*] **1.** inmek; **2.** ulaşmak; **3.** gelmek; **4.** ağır basmak; **5.** bir araç ya da binek hayvanından yere basmak

→ *gün ėn-*

ėndür- [< *ėn-dür-* < AT **ė:n-*] **1.** bir binek hayvanından yere ayak basmak; **2.** salmak, atmak

ėr- [< ET *ėr-* < AT **êr-*] ulaşmak, erişmek

→ *hayra ėr-*

ėrdür- [< ET *ėr-tür-* < AT **êr-*] ulaştırmak, eriştirmek

ėriş- [< ET *ėr-*^{i}*ş-* < AT **êr-*] **1.** erişmek, ulaşmak; **2.** kavuşmak

ėrişdür- [< *ėr-*^{i}*ş-dür-* < AT **êr-*] kavuşturmak

ėrte [< ET *ėr+te* < AT **ė:r*] ertesi, gelecek sabah, bir sonraki gün, yarın

ėrte gėce gece gündüz

ėrte ol- sabah olmak

ėrür- [< *ėr-ür-* < AT **êr-*] kavuşturmak

ėş [< ET *ėş* < AT **ė:ş*] **1.** arkadaş, dost; **2.** benzer, eş

ėşi ol- arkadaşı olmak

ėşek [< ET *eşge+k*] eşek

ėşit- [< ET *ėşid-*] **1.** işitmek; **2.** dinlemek; **3.** duymak

ėt- [< ET *ėt-* < AT **ė:t-*] etmek, yapmak

→ *'afv ėt-*, *âh ėt-*, *alkış ėt-*, *âzâd ėt-*, *başı terk ėt-*, *belâ ėt-*, *belgülü ėt-*, *buyruğ ėt-*, *buyruk ėt-*, *cânın terk ėt-*, *cânını terk ėt-*, *cevr ėt-*, *emr ėt-*, *dünyâyı terk ėt-*, *feryâd ėt-*, *ğıybet ėt-*, *hikâyet ėt-*, *iş ėt-*, *işler ėt-*, *kabûl ėt-*, *kasd ėt-*, *konukluk ėt-*, *kulluk ėt-*, *nazar ėt-*, *n'ėt-*, *oğurluk ėt-*, *pâdşâlık ėt-*, *rahmet ėt-*, *sabr ėt-*, *seyr ėt-*, *suç ėt-*, *şâd ėt-*, *şefâ'at ėt-*, *şükr ėt-*, *tedbîr ėt-*, *terk ėt-*, *tîmâr ėt-*, *var ėt-*, *yarak ėt-*

ėv- [< *ėv-* < AT **êb-*] acele etmek

ėyt- [< ET *ay-*$_{ı}$*t-*] söylemek, demek

F

fâhiş [< Ar. *f-h-ş*]

fâhiş iş suç

fahr [< Ar. *f-h-r*]

→ *iki cihân fahri*

fakîr [< Ar. *f-k-r*]

fakîr ol- perişan olmak, âciz duruma düşmek

fa-lâ-takrabû ’z-zinâ zinaya yaklaşmayın (ALLÂH: *Kur’ân*: 17. İsrâ 32.)

fa-man ya’mal kim yaparsa (ALLÂH: *Kur’ân*: 99. Zalzala 7.)

fâriğ [< Ar. *f-r-ğ*]

fâriğ ol- bırakmak, el çekmek

fâsid [< Ar. *f-s-d*] kötü

fâş [< Fa. ~ Ar. *fâşv*, *f-ş-v*]

fâş eyleme- gizlemek, açıklamamak

fâş kıl- açığa çıkarmak, kötü ününü duyurmak

ferah [< Ar. *farah*, *f-r-h*] ferahlık, sıkıntısız olma

ferd [< Ar. *fard*, *f-r-d*] eşi olmayan, tek

ferişte [< Fa. *firişta*] melek

fermânla- [< Fa. *farmân* + Tü. *+la-*] buyruk vermek

feryâd [< Fa. *faryâd*] yüksek sesle bağırma, inleme

feryâd ėt- feryat etmek, ağlayıp inlemek

fidâ [< Ar. *fidâ’*, *f-d-y*]

fidâ kılmaklik feda etme, uğruna harcama

fikr [< Ar. *f-k-r*]

fikre düş- düşünceye dalmak

fi’l [< Ar. *f-’-l*]

→ *yavuz fi’l*

firâk [< Ar. *f-r-k*] ayrılık

fitne [< Ar. *fitna*, *f-t-n*] fitne, fesat, karışıklık

fitne kıl- fitne çıkarmak, fitne kılmak

G, Ğ

ğâfil [< Ar. *ğ-f-l*]

ğâfil ol- boş bulunmak

ğam [< Ar. *ğamm*, *ğ-m-m*]

ğam u ğussaŋ yė- üzülmek, endişelenmek

ğammâz [< Ar. *ğ-m-z*]

ğammâz ol- kovuculuk yapmak

ğammâzlık [< Ar. *ğammâz* + Tü. *+lık*, *ğ-m-z*] gammazlık, çekiştirme

Ğanî Allah’ın isimlerinden

ğarîb [< Ar. *ğ-r-b*] **1.** yabancı; **2.** kimsesiz

gėce [< ET *kiçe* < AT **kė:ç+e*; **kė:+çe*] gece

→ *ėrte gėce*

gėç- [< ET *keç-*] **1.** bir yerden başka bir yere gitmek; **2.** (zaman) geçmek, geride bırakmak; **3.** bir engeli aşmak; **4.** yaşamak, ömür sürmek; **5.** belirmek, ortaya çıkmak

→ *az zamân gėçmez*, *başa gėçmiş*

gel- [< ET *kel-*] **1.** uzak bir yerden daha yakın bir yere yol almak; **2.** katılmak; **3.** sokulmak, yanaşmak; **4.** duyulmak; **5.** çatmak, bulmak; **6.** meydana çıkmak, belirmek; **7.** uygun düşmek; **8.** ulaştırılmak, gönderilmek; **9.** doğmak; **10.** kazanmak, hak etmek

gelüŋ haydi! hep birlikte!

→ *'aklı başına gel-*, *belâ gel-*, *dek ile gel-*, *destûr gel-*, *dile gel-*, *diline gel-*, *eylük gel-*, *hâzır gel-*, *karşu gel-*, *kohu gel-*, *kulağına gel-*, *muhtasar gel-*, *oyanu gel-*, *ögine gel-*, *öglerine gel-*, *söze gel-*, *toğru gel-*, *turu gel-*, *ussı başına gel-*, *üstlerine gel-*, *yakın gel-*, *yavuz gelme-*, *yėrine gel-*, *yola gel-*, *ziyân gel-*

geliş [< ET *kel-^{i}ş*] geliş, gelme

genç [< ET *kenç* < AT **kênç*] körpe, yeni doğmuş

genç oğlan körpe çocuk

geŋez [< *keŋ+ez* < AT **kė:ŋ*] kolay, kolayca

geŋsüzin [< *geŋ+süzin* < AT **kė:ŋ*] birden, ansızın

ger [< Fa. *gar*] şayet, eğer

ger ... ger ... ister ... ister...

gėrçek doğru

gerdek [< Fa. *girdak*]

gerdege gir- gelinle güvey gerdekte bir araya gelmek

gerek [< ET *kerge-k*] **1.** gerek, lazım; **2.** mutlaka, muhakkak; **3.** belki

gerek ... gerek ... ister ... ister ...

gėrü [< ET *kirü*, *kėrü* < AT **kė:+rü*] **1.** yine, tekrar, sonra; **2.** geri, geriye

gėrü döndür- reddetmek, kabul etmemek

gėrü var- dönmek

→ *imden gėrü*, *şimden gėrü*

getür- [< *kel-tür-*] getirmek

→ *dilüŋe getürme-*, *ele getür-*, *hon getür-*, *îmân getür-*, *muhtasar getür-*, *sözi getür-*, *yėrine getür-*, *yola getür-*

gevde [< ET *kövtöŋ*]

→ *cânı gevdeden çıkıp uç-*, *cânı gevdeden uç-*

gėy- [< ET *ked-*] giymek, giyinmek

gėydür- [< *gėy-dür-*] giydirmek

geyik [< ET *kėyik*, *kiyik* < **key+^{i}k*]

geyik ata var- av avlamaya gitmek

geyige ok at- av avlamak

gėyür- [< ET *ked-ür-*] giydirmek

gez- [< ET *kez-*] gezmek

ğıslîn [< Ar. *ğislîn*, *ğ-s-l*] sarı su, irin

ğıybet [< Ar. *ğaybat*, *ğ-y-b*]

ğıybet ėt- dedikodu etmek

ğıybet eyle- dedikodu etmek

ğıybet kıl- dedikodu etmek

gibi [< *kip+i* < AT **kė:p*] gibi

→ *gözi yaşı sėl gibi ak-*, *gözlerinden sėl gibi yaş akıt-*, *şu gibi*

gider- [< ET *kėt-er-* < AT **kė:t-*] gidermek, yok etmek

gile [< Fa. *gila*]

gile kıl- şikâyet etmek

gine [< **kė:+din+e*] sonra

gir- [< ET *kir-* < AT **kî-r-*] **1.** içeriye varmak, girmek; **2.** (bir şeye) başlamak; **3.** sulu bir şeyin içine batmak, dalmak; **4.** içinde yer almak, dâhil olmak

→ *ele gir-*, *gerdege gir-*, *ögüde girmez ol-*, *söze gir-*, *yola gir-*

girmeklik [< *gir-mek+lik*] girme, içeriye girme

git- [< ET *kėt-* < AT **kė:t-*] **1.** gitmek, varmak; **2.** yok olmak, kaybolmak; **3.** yürümek; **4.** ölmek

→ *'aklı git-*, *dilümden gitmez ol-*, *işe git-*, *işine git-*, *karşu git-*, *küfri git-*, *sabrı git-*, *ussı git-*, *yolca git-*

gizle- [< ET *kiz+le-*] gizlemek, saklamak

gizlen- [< *kiz+le-n-*] saklanmak, gizli tutulmak

gizlet- [< *kiz+le-t-*] gizletmek, saklatmak

gizlü [< *giz+lü*] gizli, saklı

göç- [< ET *köç-* < AT **kö:ç-*] göçmek, hareket etmek

gögüs [< ET *köküz*]

gögsin dögün- kendisine zarar verecek derecede üzülmek

gögsümi ötürt- içini çekmek

gögüsin ötür- göğüs geçirmek, içini çekmek

gök [< ET *kök* < AT **kö:k*] gök, gökyüzü

göge yüzin tut- yüzünü gökyüzüne doğru çevirmek

gök yüzi gökyüzü

göm- [< ET *köm-*] gömmek

gönder- [< ET *kön-*$_{ı}$*t-ger-*] göndermek, yollamak

göndür- [< *kön-dür-*] göndermek, yollamak

gönüci [< *kön-üci*] güvenilen, yardımı umulan

gönül- [< *kön-*^{ü}*l-*] yönelmek, hazırlanmak

göŋlek [< *köŋ*$_{ü}$*l+ek*] gömlek

göŋül [< ET *köŋül*] gönül

göŋli düş- âşık olmak, tutulmak

göŋli ol- sevip istemek

göŋli yavuz canı sıkkın

gör- [< ET *kör-*] **1.** görmek; **2.** bakmak; **3.** anlamak, bilmek; **4.** şahit olmak, müşahade etmek; **5.** öyle kabul etmek; **6.** konuşmak, görüşmek; **7.** gözü açılmak

görmez ol- kör olmak

görü tur- sürekli görmek

görür ol- görmek, gözleri açılmak

→ *'azâb gör-*, *düş gör-*, *emek gör-*, *kend' özin gör-*, *revâ gör-*, *savâb gör-*, *tar gör-*, *zelîl gör-*

görici [< *gör-ici*] pazara köle görmeye gelen kişi

görin- [< *kör-*^{ü}*n-*] görünmek, belirmek

göriş [< *kör-*^{ü}*ş*]

göriş kıl- görüşmek, tanışmak

göriş- [< ET *kör-*^{ü}*ş-*] **1.** görüşmek, konuşmak; **2.** tanışmak

görk [< ET *kör-k*] yakışıklılık, güzellik

görklü [< ET *kör-k+lüg*] **1.** güzel, gösterişli; **2.** mübarek, mukaddes

görklü eyle- güzel yapmak

görklü ol- yakışıklı olmak, güzel olmak

görmeklik [< *gör-mek+lik*] görme

görün- [< *kör-*^{ü}*n-*] **1.** görünmek, belirmek; **2.** ... olduğu hissini vermek

görüş- [< ET *kör-*^{ü}*ş-*] tanışmak

göster- [< **kös-ter-*] **1.** görmesini sağlamak; **2.** tarif etmek; **3.** yaşatmak

→ *kerâmet göster-*

götür- [< ET **köt-ür-*] yüklenmek, taşımak

→ *aradan götür-*, *başın secdeden götür-*, *başını secdeden götür-*, *el götür-*

gövün- [< ET *köny-*]

→ *özi gövün-*

göynü- [< ET *köny-*] yanmak

göyün- [< ET *köny-*] yanmak

→ *cânı göyün-*, *içi göyün-*, *oda göyün-*, *özi göyün-*

göz [< ET *köz*] göz

göz yaşı gözyaşı

göz yaşın akıt- çok ağlamak

gözi yaşı ırmak ol- gözyaşı sel olup akmak

gözi tol- ağlamaktan gözü yaş dolmak

gözi yaşı sėl gibi ak- çok ağlamak

gözin kaşın ög- güzelliklerini methetmek

gözine ur- gözüne sürmek

gözleri yaş akıt- çok ağlamak
gözlerinden sėl gibi yaş akıt- çok ağlamak
gözlerinden yaş akıt- çok ağlamak
gözlerinden yaş tök- çok ağlamak
gözüm nûrı çok sevilen kimseler için kullanılır
→ *iki gözi diŋme-*, *iki gözi kan tol-*, *iki gözi yaş tol-*
gözle- [< ET *köz+le-*] gözlemek
Ğufrân Allah'ın isimlerinden
ğulâm [< Ar. *ğ-l-m*] köle
ğulâm ol- köle olmak
ğussa [< Ar. *ğ-s-s*] gam, keder
ğussa yė- üzülmek, endişelenmek
→ *ğam u ğussaŋ yė-*
güç [< ET *küç* < AT **kü:ç*] güç, kuvvet
güçlü [< ET *küç+lüg* < AT **kü:ç*] güçlü, kuvvetli
gül- [< *kül-*] gülmek
gümân [< Fa. *gumân*] şüphe
gümiş [< ET *kümiş*] gümüş
gün [< ET *kün* < AT **kü:n*] 24 saatlik zaman parçası
gün açıl- güneş ortaya çıkmak, hava açılmak
gün ėn- güneş batmak
→ *bu gün*, *dün gün*, *dün ü gün*, *dün ü güni*, *düni güni*
günâh [< Fa. *gunâh*] suç
günâh kıl- suç işlemek
günâh tutma- günah yazmamak, günah saymamak
günâhlu [< Fa. *gunâh* + Tü. *+lu*] suçlu
gündüz [< ET *kün+tüz* < AT **kü:n*] gündüz
→ *dün ü gündüz*
güneş [< ET *kün+eş* < AT **kü:n*] güneş
gürle- [< *gür+le-*] gür bir ses çıkarmak
güt- [< ET *küt-* < **kü-d-* < AT **kü:-*] sürmek, otlatmak
güvür- [< ET *kigür-* < **kî-gür-*] sokmak, kapatmak
güzel [< Skr. *kuśala*] güzel, yakışıklı
güzgü [< ET *küzüŋü*] ayna

H

hâ [< Fa.]
hâ ki sakın ha! aman ha!
haber [< Ar. *habar*, *h-b-r*] haber, söz, bilgi
haber eyt- haber vermek
haber ol- iletilmek, ulaştırılmak
haber vėr- 1. anlatmak; **2.** bilgi vermek
haberi vėr- anlatmak

haberüŋ vėr- anlatmak
Habeşî Habeşistan'da yaşayan yerli halktan olan kimse
habîb [< Ar. *h-b-b*] sevgili
hâç [< Fa. < Erm. *haç*] put
hâcet [< Ar. *hâcat*, *h-v-c*] **1.** ihtiyaç; **2.** gerek, lüzum
hâceti kal- ihtiyaç kalmamak
→ *ne hâcet*
hâcib [< Ar. *h-c-b*] kapıcı
hâcib eyle- kapıcı yapmak
hâdim [< Ar. *h-d-m*] hizmetçi
hak [< Ar. *hakk*, *h-k-k*] bir kimseye sarf edilen ve ancak ona layık olmakla birlikte ödenebilecek büyük emek ve gayret
Hak Allah, Tanrı
→ *cânı Hak'a var-*, *cân Hak'a vėr-*
hakîkat [< Ar. *h-k-k*] **1.** gerçek, doğru; **2.** hakikaten, gerçekten
hâl [< Ar. *h-v-l*] **1.** hâl, durum; **2.** güç, kuvvet
halâslık [< Ar. *halâs* + Tü. *+lık*, *h-l-s*]
halâslık vėr- kurtuluşuna sebep olmak
halâyık [< Ar. *halâ'ik*, *h-l-k*] halk
Hâlık Allah'ın isimlerinden
Hâlık-ı Levh ü Kalem kalem ve defterin yaratıcısı, Allah
hâliyyet [< Ar. *hâliyyat*, *h-v-l*] durum, hâl
halk [< Ar. *h-l-k*] halk
halvet [< Ar. *halvat*, *h-l-v*] tenha ve kapalı yer
halvet-hâne [< Ar. *halvat* + Fa. *hâna* < *hân+a* < Pehl. *hân+ag*, *h-l-v*] hiç kimsenin giremediği baş başa kalınan yer
hamle [< Ar. *hamla*, *h-m-l*]
hamle kıl- atılmak, saldırmak
hamûş [< Fa.] sessizce
harâm [< Ar. *h-r-m*]
harâm yė- hakkı olmayanı almak
harâmî [< Ar. *h-r-m*] haydut, yol kesen kimse
Harman [< Fa. *harman*, *hirman*] bir yer adı
hâs [< Ar. *hâss*, *h-s-s*] ona mahsus olan, özgü
hased [< Ar. *hasad*, *h-s-d*]
hasedden cânı çık- haset etmek, hasetten ölmek
hâsıl [< Ar. *hâsil*, *h-s-l*]
hâsıl kıl- sonuçlandırmak
hasret [< Ar. *hasrat*, *h-s-r*] **1.** hasret, özlem; **2.** özlenen kimse

haşem [< Ar. *haşam*, *h-ş-m*] bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyet

hat [< Ar. *hatt*, *h-t-t*] yazı

hâtıf [< Ar. *hâtif*, *h-t-f*] gözle görülmeyen manevi âlem, gaip

hâtûn [< Fa. < ET *katun* < AT **kâtun* < Soğd. *hwat'yn* (*hwatên*)] kadın

→ *Dünyâ hâtûn*, *Dünye hâtûn*, *Zelhâ hâtûn*

havâ [< Ar. *havâ'*, *h-v-y*] gökyüzü

hayâl [< Ar. *h-y-l*] hayal

haykır- [< *hay+kır-*] yüksek sesle bağırmak

hayr [< Ar. *h-y-r*] herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş, hayır

hayr ol- hayır olmak, hayırla sonuçlanmak

hayra ėr- selamete çıkmak

hayrân [< Ar. *h-y-r*]

hayrân ol- 1. şaşırmak, şaşırıp kalmak; **2.** beğenmek

hayrân kal- şaşırmak, şaşırıp kalmak

hayvân [< Ar. *hayavân*, *h-y-y*] dirilik, canlılık

hâzâ [< Ar. *hâ*, *z-v-'*] bu

hâzâ bizâ'atu-nâ ruddat ilay-nâ işte mallarımız da bize geri verilmiş (ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 65.)

hâzır [< Ar. *hâzir*, *h-z-r*] bir yerde mevcut olan, göz önünde olan

hâzır gel- hazır durumda bulunmak

hâzır ol- hazır durumda bulunmak

hazîne [< Ar. *hazîna*, *h-z-n*] **1.** altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü; **2.** devlet malı, devlet parası ve bunların saklandığı yer

hazne [< Ar. *hazîna*, *h-z-n*] **1.** altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü; **2.** devlet malı, devlet parası ve bunların saklandığı yer

haznedâr [< Ar. *hazîna* + Fa. *+dâr*] bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse

hecr [< Ar. *hacr*, *h-c-r*] ayrılık

hėç [< Fa.] **1.** olumsuz cümlelerde anlamı kuvvetlendirir, asla; **2.** soru cümlelerinde kullanılır

hėç kimesne hiçbir insan, hiçbir kişi

hėç kimse hiçbir insan, hiçbir kişi

hėçe vėr- heba etmek

hekîm [< Ar. *hakîm*, *h-k-m*] tabip, doktor

helâk [< Ar. *halâk*, *h-l-k*]

helâk kıl- mahvetmek, yok etmek

helâk ol- 1. mahvolmak, yok olmak; **2.** perişan olmak, bitkin duruma gelmek

hele [< Fa. *hala*] hele, madem, mademki

hem [< Fa. *ham*] **1.** üstelik, bir de; **2.** hem ... hem ...

henü:z [< Fa. *hanûz*] daha şimdi, yeni

hep [< ET *köp*; DLT *ap*] bütün, hep

her [< Fa. *har*] her, bütün, cümle

her biri hepsi

her ki her kimse ki, hangi kimse ki

her kim hangi kimse ki

her kişi herkes

her ne hangi şey

her ne ki hangi şey ki, her şey

her ne kim hangi şey ki, her şey

hergiz [< Fa. *hargiz*] asla, hiçbir şekilde

heybet [< Ar. *haybat*, *h-y-b*] heybet, etkili görünüş

hikâyet [< Ar. *hikâyat*, *h-k-y*] hikâye

hikâyet ėt- 1. anlatmak; **2.** haber vermek

hikâyet eyle- anlatmak, açıklamak

hil'at [< Ar. *h-l-'*] **1.** hükümdarın takdir ve onurlandırma amacıyla armağan ettiği üst giyimi; **2.** bahşiş, armağan

hîle [< Ar. *hîla*, *h-v-l*]

hîle kıl- hile yapmak, oyun etmek

ho [< Fa. *hod* < Pehl. *hvad*]

→ *ne ho*

hoca [< Fa. h^{v}*âca*] usta, üstat, zengin efendi

hod [< Fa. < Pehl. *hvad*] kendi, bizzat, da/de, dahi

→ *ne hod*

hon [< Fa.]

hon getür- sofra hazırlamak

hon-salâr [< Fa.] sofracıbaşı

hoş [< Fa. < Pehl. *hvaş*] güzel, hoş, iyi

hoş degül yakışıksız, yakışık almaz

hoş eyle- ferahlatmak, rahatlatmak

hoş işle- iyi yapmak

hoş tut- ikram etmek, ağırlamak

hoşluk [< Fa. *hoş* + Tü. *+luk*] rahatlık içinde, rahatlıkla

hû [< Fa.] huy

hûb [< Fa.] güzel

Hûd Yemen'deki Ad kavmine, Nuh'un getirdiği dini kuv-

vetlendirmek için gönderilen peygamber

hulle [< Ar. *hulla*, *h-l-l*] cennette giyilecek elbise

hulle ton eyle- don gömlek hazırlamak

hûlu [< Fa. *hû* + Tü. +*lu*] huylu, mizaçlı

hunâlik [< Ar.] orada

hurd [< Fa.]

hurd uşan- paramparça olmak

hurd uşat- paramparça etmek

hûrî [< Ar. *hûr* + Fa. +*î*, *h-v-r*] cennet kızı

hücre [< Ar. *hucra*, *h-c-r*] küçük oda, odacık

hükm [< Ar. *hukm*, *h-k-m*] emir, buyruk

hükm eyle- emir vermek

hüner [< Fa. *hunar*] ustalık, maharet

hürmet [< Ar. *hurmat*, *h-r-m*] saygı

→ *ağırlık u hürmet bul-*

I, ‘I

ıpar [< ET *yıpar*] yavşan denilen güzel kokulu ot

ır- [< ET *ıra-* < AT **hîra-*] ayrılmak, uzaklaşmak

ırak [< ET *ıra-k* < AT **hîra-*] uzak

ıraklık [< *ıra-k+lık* < AT **hîra-*] uzaklık

ırğa- sallamak

ırmak [< **ır-mak* < AT **îr-*]

→ *gözi yaşı ırmak ol-*

ısır-

→ *barmağın ağzında tutmış ısır-*

ısmarla- [< *osparla-* < Fa. *sipâr* + Tü. +*la-*] **1.** emanet etmek; **2.** tembihlemek

→ *cân ısmarla-*

ışık [< ET *yaşu-k* < **yaşı-*] ışık, aydınlık

‘ışk [< Ar. *‘işk*, *‘-ş-k*] **1.** aşırı sevgi ve bağlılık, aşk; **2.** sevgi bağı

‘ışk odına düş- âşık olmak

İ, ‘İ

i- [< ET *er-*] imek, olmak, var olmak

iblîs [< Ar. < İbr.] şeytan

İbni ‘Âd Ad kavminden olan

İbrâhîm İbrahim peygamber

‘ibret [< Ar. *‘ibrat*, *‘-b-r*] ibret, ders

iç [< ET *iç*] **1.** bir şeyin kendi sınırları dışında kalan kısmı, dâhil; **2.** oyuk cisimlerin boşluğu; **3.** orta, ara; **4.** iç, dip; **5.** gönül, kalp, yürek; **6.** zaman aralığı

içi göyün- içi yanmak, çok üzülmek

içüm taşum yandur- içini dışını yakmak, çok fazla üzülmek

içüm yan- çok fazla üzülmek, yüreği yanmak

iç- [< ET *iç-*] içmek, yutmak

→ *and iç-*

içerü [< ET *iç+gerü*] içeri

içre [< ET *iç+re*] içinde

içün [< ET *üçün*] için, nedeniyle, olduğundan, uğruna

içür- [< ET *iç-ür-*] içirmek

ihvân [< Ar. *ʿ-h-v*] kardeşler

iki [< ET *ėki* < AT **ė:ki*] 2

iki cihân fahri (mec.) Muhammed peygamber

iki cihân la'neti (mec.) şeytan

iki gözi diŋme- gözyaşları kesilmemek

iki gözi kan tol- çok sinirlenmek, gözü dönmek

iki gözi yaş tol- çok ağlamak

iki iki ikişer ikişer

iki iki ol- ikişer ikişer olmak

iki ikin ikişer ikişer

iki kat ol- eğilmek, boyun eğmek

iki yüz 200

ikin ol- ikişer olmak

→ *biŋ iki yüz*, *on iki*, *on iki biŋ*

ikinci [< ET *ėki+nç+i* < AT **ė:ki*] 2.

ikrâr [< Ar. *k-r-r*]

ikrâr vėr- itiraf etmek

ile [< ET *bir+le* < AT **bîr*] ile

ileri [< ET **il+gerü*] önce

ilk [< ET **il+k*; **il+ki*] önce

ilkin [< *ilk+^{i}n*] ilkin, ilk önce

illâ [< Ar.] ancak

imâm [< Ar. *ʿ-m-m*] islam ilim ve kültüründe herhangi bir ilim dalında üstünlüğü kabul edilen kimse

ʿimâme [< Ar. *ʿamâma*, *ʿ-m-m*] sarık

îmân [< Ar. *ʿ-m-n*] Allah'a inanma

îmân getür- iman etmek

îmânlu [< Ar. *îmân* + Tü. *+lu*, *ʿ-m-n*] iman eden

imden [< **imdi+den*]

imden gėrü bundan sonra, artık

imdi [< ET **am+tı*] şimdi, artık, öyleyse

ʿİmrânî Musu peygamberin babasının soyundan gelenler

ʻİmrânîce [< *ʻİmrânî* + Tü. *+ce*] İmranice

imren- [< ET *amra-n-*] arzulamak, heveslenmek

inan- [< ET **ına-n-*] **1.** doğru olarak kabul etmek; **2.** iman etmek; **3.** güvenmek

ince [< ET *yinçge*] ince

incü [< ET *yėnçü*, *yinçü* < Çin. *chen-chu*] inci

inde- [< ET *ün+de-* < AT **ü:n*] çağırmak, davet etmek

ins [< Ar. *ʻ-n-s*] insan

iŋile- [< *iŋi+le-*] inlemek, sızlanmak

iŋilet- [< *iŋi+le-t-*] inletmek, sızlatmak

iŋle- [< *iŋi+le-*] inlemek, sızlanmak

iŋled- [< *iŋi+le-t-*] inletmek, sızlatmak

ip [< ET *yıp*] ip

irde- [< **ir+te-* < İT **îr*] araştırmak, incelemek

is [< ET *ėdi+si* < AT **ė:di*] sahip

İshâk İbrahim peygamberin oğlu, Yusuf peygamberin atası olarak bilinir

İshâk nebî → İshâk

islâm [< Ar. *s-l-m*] Allah'ın Kur'an ile vahyettiği esasları Muhammed peygamber tarafından bildirilen din

ʻismet [< Ar. *ʻismat*, *ʻ-s-m*] ırz temizliği, iffet

ʻismetî [< Ar. *ʻismatî*, *ʻ-s-m*] suçsuzluk

iste- [< ET *iz+te-* < AT **îz*] **1.** aramak, araştırmak; **2.** soruşturmak

iş [< ET *iş* < AT **îş*] **1.** bir maksatla yapılan faaliyet; **2.** durum, hâl, vaziyet; **3.** kötü düşünce; **4.** günlük hayata dair faaliyet, meşguliyet; **5.** +A bağlı olan, ... ile ilgili

iş başa çık- sonuçlanmak

iş ėt- bir şeyler yapmak, bir şey söylemek

işe git- kendi işine bakmak

işe var- kendi işine dönmek

işi ağlamak ol- sürekli ağlamak

işi bit- çaresiz kalmak

işine git- kendi işine bakmak

işine var- kendi işine dönmek

işler ėt- işletmek, işe çevirmek, işe dönüştürmek

işlerin kıl- işlerini yoluna koymak

→ *fâhiş iş*, *yavuz iş*

işle- [< ET *iş+le-* < AT **îş*] **1.** yapmak; **2.** gidip gelmek

→ *hoş işle-*, *kerem işle-*, *key işle-*

iti [< ET *yiti-g*]
→ *tėz iti*

ittifâklaş- [< Ar. *ittifâk* + Tü. *+laş-*, *v-f-k*] anlaşmak

‘iyâl [< Ar. *‘-y-l*] aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk

‘iyân [< Ar. *‘-y-n*] açıkça
‘iyân kıl- açıklamak

iyi [< ET *yıd+ı-ğ*] koku
→ *çirkîn iyi*, *çirkîn iyi tuy-*, *tatlu iyi*

iyi- [< ET *yıd+ı-*] kokmak

‘izzet [< Ar. *‘izzat*, *‘-z-z*] hürmet, saygı, ikram

K

kaba [< *kapa* < AT **kâpa*] büyük, yüksek

kabâ [< Ar. *kabâ’*] üste giyilen elbise, cüppe

kâbîn [< Fa.]
kâbîn kıl- mehir kılmak

kabr [< Ar. *k-b-r*] mezar

kabûl [< Ar. *k-b-l*] makbul sayılan
kabûl ėt- kabul etmek, almak
kabûl eyle- kabul etmek, doğru bulmak
kabûl kıl- **1.** kabul etmek, tasdik etmek; **2.** katında makbul saymak
kabûl ol- kabul edilmek

kaç [< ET *kaç* < **ka+ça*]
→ *bir kaç*

kaç- [< ET *kaç-*] **1.** koşmak; **2.** gizlice ayrılmak, kaçmak; **3.** korkup çekinmek; **4.** geri durmak, kaçınmak; **5.** uzaklaşmak

kaçak [< *kaç-ğak*] kaçak, firari

kaçan [< ET **ka+ça+n*] **1.** nasıl, ne şekilde; **2.** ne zaman; **3.** ne zaman ki

kaçğuncı [< *kaç-ğun+cı*] kaçak, firari

kadar [< Ar. *kadr*, *kadar*, *k-d-r*] kadar

kadeh [< Ar. *kadah*, *k-d-h*] küçük bardak

kadem [< Ar. *kadam*, *k-d-m*] adım

kâdir [< Ar. *k-d-r*] kudret ve kuvvet sahibi

Kâdir Allah’ın isimlerinden

kâfile [< Ar. *kâfila*, *k-f-l*] birlikte yolculuk edenlerin meydana getirdiği topluluk

kâfir [< Ar. *k-f-r*] Allah’ın varlığına ve birliğine, Muhammed peygamberin peygamberliğine ve Allah’tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse

kâfir ol- küfrü seçmiş olmak

kâfle [< Ar. *kâfila*, *k-f-l*] birlikte yolculuk edenlerin meydana getirdiği topluluk

kâğıd [< Fa. *kâğıd* = Uyg. *kegde* < Soğd. *kâgda* < Çin. *k'ak*] kâğıt

kahı- [< ET *kakı-*] azarlamak, paylamak, sıkıntıya sokmak

kâ'ide [< Ar. *kâ'ida*, *k-'-d*] kural

kak- [< ET *kak-*] itmek, tekmelemek

kakı- [< ET *kakı-*] kızmak, öfkelenmek

kal- [< ET *kal-* < AT **kâl-*] **1.** durmak; **2.** mevcut olmak, bulunmak; **3.** olduğu yerde durmak, yoluna devam edememek; **4.** artmak; **5.** dışarı çıkamayacak durumda bulunmak; **6.** yanında bulunmak; **7.** yaşamak; **8.** belirtilen zamanın bulunduğunu anlatır

→ *'aceb kal-*, *'acebe kal-* *'acebleşü kal-*, *az kaldı*, *çâre kalma-*, *hâceti kal-*, *hayrân kal-*, *taŋa kal-*, *tanışuk kal-*, *taŋlayu kal-*, *teze kal-*, *tul kal-*, *yalŋuz kal-*, *yaluŋuz kal-*, *yaluŋuzçak kal-*

kala [< *kal-a*] bir yeri başka bir yere göre belirtmek için kullanılır

kalâ [< Fa. *kâlâ*] ipek, ipek kumaş

kalem [< Ar. *kalam*, *k-l-m* < Yun. *kalamos*]

→ *düvîd kalem*, *Hâlık-ı Levh ü Kalem*

kalk- [< *kalı-k-*] yükselmek

kamçı [< ET *kam-çı*] kısa kılıç

kamçu [< ET *kam-çı*] kısa kılıç

kamu [< DLT, KB *kamuğ*, ET *kamağ*] **1.** bütün, hep, her; **2.** herkes

kan [< ET *kan* < AT **kân*] kan

→ *iki gözi kan tol-*, *südi kanı yavuz*

Kan Bünyamin'in oğlu

kanca [< ET *kança*] nereye

kanda [< ET *kanta*] nerede

kanda vara nereye gitsin

kanda varursa nereye gitse

kandalık [< *kanda+lık*]

kandalığı nerede olduğu

kandîl [< Ar. *kindîl* < Lat. *candela*] kandil

kanı [< ET *kanı*] hani, nerede

kankı hangi

kanlu [< ET *kan+lığ* < AT **kân*] **1.** kanlı; **2.** zalim

kap- [< ET *kap-*] **1.** yakalayıp öldürmek; **2.** yakalayıp yutmak, yemek

kapu [< ET **kap-ıg*] **1.** kapı; **2.** bir yere gidip gelirken içinden

geçilen yer; **3.** makam, huzur; **4.** (mec.) şehir kapısı

kapucı [< **kap-^{ı}ğ+çı*] şehir kapısını koruyan muhafız

kar [< ET *kar* < AT **kâr*] kar

kara [< ET *kara*] kara

kara kul zenci köle

karanluk [< *karaŋu+luk*] karanlık

karaŋu [< ET *karaŋğu*] karanlık

karar- [< ET *kara+r-*] rengi koyulaşıp siyahlaşmak

karavaş [< ET *kara baş*] hizmetçi, cariye

kardaş [< ET *ka+daş* < Çin. *jiâ*] kardeş

→ *kız kardaş*

kardaşlık [< *kardaş+lık*]

kardaşlığından bez- kardeşlik hakkından feragat etmek

karı [< ET *karı* < AT **kârı*] ihtiyar

karılık [< *karı+lık* < AT **kârı*] ihtiyarlık, yaşlılık

karın [< ET *karın*] bazı şeylerin içi boş kısmı

karnı ac- geçim sıkıntısı çekmek

karnum ac- acıkmak

karındaş [< ET *karın+daş*] kardeş

karşu [< ET **kar-$_{ı}$ş-ı*] **1.** bir kimsenin yüz tarafının ilerisi; **2.** +A doğru

karşu çık- karşılamak, karşılamak için gitmek

karşu gel- diklenmek

karşu git- karşılamak, karşılamaya gitmek

karşu tur- direnmek

karşu var- karşılamak, karşılamaya gitmek

Kas'an Yusuf peygamberin Zeliha'dan olan oğlu

kasd [< Ar. *k-s-d*] **1.** niyet; **2.** dilek, istek

kasd êt- 1. teşebbüs etmek, niyetlenmek; **2.** meyletmek

kasd eyle- yönelmek, meyletmek

kasd kıl- 1. kasdetmek, teşebbüs etmek; **2.** meyletmek

kâsıd [< Ar. *kâsid*, *k-s-d*] mektup götüren, ulak

kaslıt- [< **kas-$_{ı}$l-^{ı}t-*] kasılmak, kendisini sıkmak

kaş [< ET *kaş* < AT **kâş*]

→ *gözin kaşın ög-*

kâşki [< Fa. *kâş-kih*] keşke

kat [< ET *kat*] huzur, yan, ön

→ *iki kat ol-*

katarla- [< Ar. *katâr* + Tü. *+la-*, *k-t-r*] katar hâline getirmek, arka arkaya dizmek

katı [< ET *kat-^{ı}ğ*] **1.** iyice, sıkıca; **2.** çok, çok fazla, çokça; **3.** sert, şiddetli

katı yürek taş yürekli, merhametsiz

katır [< eski bir İran dilinden **hartar*] katır

katla [< *kat+la*] kez, defa

katlan- [< ET *kat-*$_{ı}$*ğ+lan-*] dayanmak, tahammül etmek

kavil [< Ar. *kavl*, *k-v-l*] rivayet, haber

kavl [< Ar. *k-v-l*] söz

kavl eyle- söz vermek

kavla- [< ET *kov+la-*; Ar. *kavl* + Tü. *+a-*, *k-v-l*] kovlamak, çekiştirmek

kavlaş- [< *kavla-ş-*] **1.** çekiştirmek; **2.** çekişmek, tartışmak

kavm [< Ar. *k-v-m*] kavim, halk

kavum [< Ar. *kavm*, *k-v-m*] kavim, halk

kavuş- [< ET **kabı-ş-*] kavuşmak

kavuşdur- [< *kavuş-tur-*] kavuşmasını sağlamak, kavuşturmak

kavül [< Ar. *kavl*, *k-v-l*] rivayet, haber

kavzan- [< *kavza-n-*] elleriyle tutunmak

kayğu [< ET **kad-ğu*]

kayğudan emîn ol- güvende olmak, emniyette olmak

kayğum eri- endişesi gitmek

kayğu yė- endişelenmek

kayğuŋ yė- endişelenmek

kayğumuz tart- kaygı çekmek

kayğuya yüklen- endişe içinde olmak, endişeye boğulmak

kayğulu [< **kad-ğu+luğ*] üzüntülü, endişeli

kayğur- [< ET **kad-ğu+r-*] kaygılanmak, üzülmek

kayna- [< ET **kay-*$_{ı}$*n-*] kaynamak, pişmek, fokurdamak

Kayser Arapların Roma ve Bizans imparatorları için kullandıkları unvan

kayur- [< ET **kad-ğu+r-*] **1.** endişelenmek; **2.** önem vermek

kaz- [< ET *kaz-*] kazmak

kebâb [< Ar. *kabâb*, *k-b-b*]

kebâb yė- sefa sürmek

kebîr [< Ar. *kabîr*, *k-b-r*] yetişkin kimse

kefen [< Ar. *kafan*, *k-f-n*] kefen

kefen sar- kefenlemek

kelâm [< Ar. *kalâm*, *k-l-m*] söz

kem [< Fa. *kam*]

kem nesne az bir değer, çok az değer

kemîne [< Fa. *kamîna*] âciz, zavallı

kemter [< Fa. *kamtar*] değersiz, aşağı

kemür- kemirmek, ısırmak

Ken'ân Yakup peygamberin memleketi

kend' özi [< *kendü öz+i*] kendisi, kendileri

kend' özin gör- kendisini beğenmek, kibirlenmek

kend' özin kula vėr- kölesini sevmek, kölesinin olmak

kend' özin unut- kendisinden geçmek

kend' özü [< *kendü öz+i*] kendi, kendisi

kendü kendi, kendisi

kendü özüŋüzi unut- kendisinden geçmek

kendüle [< *kendü ile*] kendisiyle

kerâmet [< Ar. *karâmat*, *k-r-m*]

kerâmet göster- şaşkınlık verici şeyler yapmak

kerem [< Ar. *karam*, *k-r-m*] lütuf, iyilik

kerem işle- lütfetmek, keremde bulunmak

Kerîm Allah'ın isimlerinden

kes- [< ET *kes-*] **1.** kesmek, koparmak; **2.** ikiye ayırmak, kesmek; **3.** zedelemek, yarmak; **4.** bir bedel üzerinde uyuşmak

→ *bahâsın kes-*, *sözin kes-*, *ümîdümi kes-*, *ümîdüŋi kes-*

kesil- [< ET *kes-*^{i}*l-*] **1.** kesici bir alet kullanılırken istenmeden zedelenmek, yarılmak; **2.** sona ermek, bitmek; **3.** ayrılmak

key [< Soğd.] **1.** çok, fazla; **2.** iyi, sıkı, iyice; **3.** büyük; **4.** görklü, gösterişli

key işle- iyi yapmak, uygun davranmak

key sözin iyi, güzel sözle

kez [< Mac.] defa, kere

→ *bir kezden*, *degme kez*

kığır- [< ET *kı+kır-* < AT **kī*] bağırmak, çağırmak, haykırmak

kıl- [< ET **kı-l-*] kılmak, yapmak

→ *'aceb kıl-*, *'afv kıl-*, *âh kıl-*, *'arz kıl-*, *assı kıl-*, *'âşık kıl-*, *âzâd kıl-*, *'azm kıl-*, *bâzârumı kıl-*, *belâ kıl-*, *berdâr kıl-*, *buhtân kıl-*, *bünyâd kıl-*, *cö:merdlık kıl-*, *çâre kıl-*, *da'vet kıl-*, *diri kıl-*, *du'â kıl-*, *egrilik kıl-*, *emir kıl-*, *endîşe kıl-*, *ev kıl-*, *evler kıl-*, *fâş kıl-*, *fitne kıl-*, *ğıybet kıl-*, *gile kıl-*, *göriş kıl-*, *günâh kıl-*, *hamle kıl-*, *hâsıl kıl-*, *helâk kıl-*, *hîle kıl-*, *işlerin kıl-*, *'iyân kıl-*, *kâbîn kıl-*, *kabûl kıl-*, *kasd kıl-*, *kul kıl-*, *kulluğı kıl-*, *kulluk kıl-*, *meded kıl-*, *mermer direk kıl-*, *mu'cizât kıl-*, *muhtasar kıl-*, *müşebbek kıl-*, *namâzın kıl-*, *oğruluk kıl-*, *pere kıl-*, *rağbet kıl-*, *rahmet kıl-*, *revâ kıl-*, *rûzî kıl-*, *sabır kıl-*, *sabr*

kıl-, *sarây kıl-*, *sayru kıl-*, *secde kıl-*, *selâm kıl-*, *suç kıl- / suç kıl-*, *sultân kıl-*, *şâdî kıl-*, *şefâ'at kıl-*, *şefakat kıl-*, *şükr kıl-*, *taleb kıl-*, *tanışıkçı kıl-*, *tapu kıl-*, *tedbîr kıl-*, *tevbe kıl-*, *tolu kıl-*, *ulu kıl-*, *vasf kıl-*, *yâr kıl-*, *yarak kıl-*, *yârî kıl-*, *yavuzluk kıl-*, *zârî kıl-*, *zinâ kıl-*, *ziyân kıl-*

kıldur- [< ET **kı-l-tur-*]
→ *bekçi kıldur-*, *vasf kıldur-*

kılıç [< ET *kılıç*] kılıç

kılmaklik [< **kı-l-mak+lik*]
→ *fidâ kılmaklik*

kına- [< ET *kın+a-* < AT *kîn*] cezalandırmak, işkence etmek

kır- [< *kır-*] öldürmek, yok etmek

kırk [< ET *kırk*] 40

kırnak cariye

kıssa [< Ar. *kissa*, *k-s-s*] hikâye

kıy- [< ET *kıd-*] öldürmek

kıyâmet [< Ar. *kiyâmat*, *k-v-m*] kıyamet
kıyâmet kop- kıyamet günü gelip bütün yaratılmışlar yok olmak

kıymet [< Ar. *kiymat*, *k-v-m*] kıymet, değer
kıymet ur- değer vermek

kıymetî [< Ar. *kiymatî*, *k-v-m*] kıymetli, değerli

kıymetsiz [< Ar. *kiymat* + Tü. *+siz*, *k-v-m*] kıymetsiz, değersiz

kıymık [< *kıy-mık*] kıymık, parça

kız [< ET *kız* < AT **kîz*] **1.** dişi evlat; **2.** dişi cinsten çocuk yaşta kimse; **3.** dişi cinsten kimse için kullanılan seslenme sözü
kız kardaş bir kimsenin aynı anne babadan doğmuş dişi cinsten kardeşi
→ *oğul kız vėr-*, *ögey kız*, *perî kızı*

kız- kızartmak, cehennem ateşinde yakmak

kızıl [< ET *kız+'l*] parlak kırmızı renk
kızıl altun içinde gümüşten çok bakır bulunan ayarı düşük para

kızlan- [< *kız+lan-* < AT **kîz*] kız görünmek, kızlık hâline dönmek

kızlık [< *kız+lık*]
kızlık ol- kıtlık olmak

ki [< Fa.] ki (bağlaç)
→ *bola ki*, *bolay ki*, *eyle ki*, *hâ ki*, *her ki*, *her ne ki*, *ne ki*, *şöyle ki*, *tâ ki*, *ziy ki*

kiçi [< ET *kiçig*] **1.** küçük, ufak; **2.** yaşça küçük kimse, çocuk
kiçiden çocukluktan, küçük yaştan itibaren
→ *ulu kiçi*

kilîd [< Fa. < Yun. *kleid*]
kilîd ur- kilitlemek

kilîm [< Fa. *gilîm*] üste giyilen kalın sof hırka

kilse [< Fa. *kalîsa* < Yun. *ekklésia*] kilise, hristiyan tapınağı

kim [< ET *kem*] **1.** kim (soru zamiri); **2.** kimse, biri
→ *her kim*

kim [< ET *kem*; Fa. *ki* + Tü. *+m*] ki (bağlaç)
→ *çün kim* / *çün-kim*, *eyle kim*, *her ne kim*, *ne kim*, *nė-ce kim*, *nite kim*, *ola kim*, *şöyle kim*, *şunuŋ üzre kim*, *tâ kim*

kimesne [< *kim er-ser ne*]
→ *hėç kimesne*

kimi [< *kim+i*] kimisi, kimisini

kimse [< *kim er-ser*] hiçbir kişi
→ *hėç kimse*

kişi [< ET *kişi*] **1.** insan, kişi, kimse; **2.** insanoğlu
→ *her kişi*, *ne kişi*

kişne- (at) ses çıkarmak

kitâb [< Ar. *k-t-b*] (mec.) Şit’e inen 30 sayfalık kitap

ko- [< ET *ko-*] **1.** bırakmak, terk etmek, vazgeçmek; **2.** izin vermek; **3.** görevlendirmek; **4.** çıkarmak; **5.** hapsetmek; **6.** defnetmek
→ *başın secdeye ko-*, *başın yėre ko-*, *dilden koma-*

koca [< Mo.] yaşlı, ihtiyar
koca ol- kocamak, kocalmak

kodur- [< ET *ko-d-tur-*] kodurmak, hazırlattırmak

koğa kova

koğuş oyuk, boş

kohu [< *kok-u*] koku
kohu gel- koku duyulmaya başlamak

kok- kokmak

kol [< ET *kol* < AT **kôl*] elle kolun birleştiği yer, bilek

kon- [< ET *ko-n-*] **1.** konaklamak; **2.** uçmasına son verip durmak
→ *çevre kon-*

konakla- [< **kona-k+la-*] ağırlamak, misafir etmek

kondur- [< ET *ko-n-tur-*] gelen misafiri oturtup ağırlamak

konukluk [< *ko-n-*^{u}*k+luk*]
konukluk ėt- misafir etmek, konuk etmek

kop- [< ET *kop-*] belirmek, meydana çıkmak
→ *kıyâmet kop-*

korhu [< **kork-ğu*] korku

kork- [< ET *kork-*] **1.** korkmak, ürkmek; **2.** endişelenmek; **3.** çekinmek, saygı duymak

korku [< **kork-ğu*] korku

korkut- [< *kork-*^{ı}*t-*] **1.** korkutmak; **2.** gözdağı vermek

koş- [< ET *koş-* < AT **kôş-*] nazmetmek

Kotîfar Mısır hükümdarı Reyyan'ın hazinecisi

kovlaş- [< *kov+la-ş-*] birlikte çekiştirmek

koy- [< ET *ko-d-*] **1.** bırakmak; **2.** yerleştirmek; **3.** bir yere bırakmak; **4.** serbest bırakmak; **5.** hapsetmek
→ *ac koy-*, *asa koy-*, *teni yėre koyma-*, *yakın koy-*, *yaluŋuz koy-*

koyul- [< *ko-d-*^{u}*l-*] yatmak

kozı [< ET *kozı*] kuzu

kozu [< ET *kozı*] kuzu

kömürleyin [< *kömür+leyin* < ET *köny-*] kömür gibi

kör [< Fa. *kûr*]
kör ol- görmez olmak

körlik [< Fa. *kûr* + Tü. *+lik*] körlük

körpe çok genç, yeni yetişen

köşk [< Fa. *kuşk*] **1.** köşk; **2.** taht

kucuş- [< *kuç-*^{u}*ş-* < AT **kûç-*] sarılmak, kucaklaşmak

kuç- [< ET *kuç-* < AT **kûç-*] kucaklamak, sarılmak

kudret [< Ar. *kudrat, k-d-r*] kudret, güç

Kuds üç ilahi dinde de önemli bir yere sahip olan ve kutsal sayılan şehir

kul [< ET *kul*] **1.** Allah tarafından yaratılmış insan, kul; **2.** hizmet için para ile satın alınmış insan, köle
kul kıl- kölesi olmak, hükmü altına girmek
kul ol- kölesi olmak, birinin hizmetinde bulunmak
→ *'ayblu kul*, *ben kul za'îf*, *kara kul*, *kend' özin kula vėr-*

kulak [< ET *kulğak, kulkak*]
kulağına gel- duymak
kulak tut- kulak vermek, dikkatle dinlemek

kulluk [< ET *kul+luk*]
kulluğı kıl- Tanrı'ya karşı kulluk görevini yapmak
kulluk ėt- 1. Tanrı'ya karşı kulluk görevini yapmak; **2.** hizmet etmek
kulluk eyle- Tanrı'ya karşı kulluk görevini yapmak
kulluk kıl- hizmet etmek

kumâş [< Ar. *k-m-ş*] ipek, yün, pamuk vb. malzemeden yapılan her türlü dokuma

Kur'ân Allah tarafından Muhammed peygambere vahyedilen kutsal kitap

kurbân [< Ar. *k-r-b*]
kurbân ol- feda etmek

kurd [< *kurt* < AT **kûrt*] yırtıcı hayvan, kurt
kurda vėr- kurda yedirmek, kurda kaptırmak

Kurd Bünyamin’in oğlu

kurdur- [< *kur-tur-*] kurdurmak, yaptırmak, inşa ettirmek

kurı- [< ET *kurı-* < AT **kûr+ı-*] hareketsiz kalmak

kurt [< *kurt* < AT **kûrt*] yırtıcı hayvan, kurt

kurtar- [< ET *kurtğar-*] kurtarmak

kurtul- [< ET *kurtul-*] kurtulmak

kuru [< ET *kuruğ* < AT **kûr+ı-ğ*] (buğday) kuru

kuş [< ET *kuş*] kuş

kuşak [< ET *kurşa-ğ* < *kur+ça-*; *kur+*$_{u}$*ş+a-*] bele bağlanan kumaş, kuşak

kuşat- [< *kurşa-t-* < *kur+ça-*; *kur+*$_{u}$*ş+a-*] kuşatmak, kuşanmasını sağlamak

kuşluk [< *kuş+luk*]

kuşluk ol- kuşluk vakti olmak, sabah olmak

kutlu [< ET *kut+luğ*] uğurlu, mübarek

kutlu olsun hayırlı olsun!

kuvvet [< Ar. *kuvvat*, *k-v-y*] güç, kuvvet

kuy- [< ET *kud-*] dökmek

kuyu [< ET *kud-ı*]

→ *yüzi kuyu*

kuyu [< ET *kud-*^{u}*ğ*] kuyu

kuyuya bırak- kuyuya atmak

kuyuya sal- kuyuya atmak

küçük [< ET *kiçig*]

küçük ol- küçük olmak, ufak olmak

küfr [< Ar. *kufr*, *k-f-r*]

küfri git- inançsızlıktan kurtulmak, Allah’ın varlığını ve birliğini kabul etmek

kül [< Ar. *kull*, *k-l-l*] bütün, tamam

küllî [< Ar. *kullî*, *k-l-l*] bütünüyle, tümden

kürsî [< Ar. *kursî*, *k-r-s*] taht

L

lâ-tay’asû min ravhi ’llâh Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin (ALLÂH: *Kur’ân*: 12. Yûsuf 87.)

lâ-büd [< Ar. *lâ-budd*, *l-b-d*] gerekli, lazım

lâ-cerem [< Ar. *lâ-caram*, *c-r-m*] şüphesiz

la’net [< Ar. *la’nat*, *l-’-n*]

→ *iki cihân la’neti*

lâ-taknatû min-rahmetî Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin (ALLÂH: *Kur’ân*: 39. Zumar 53.)

latîf [< Ar. *l-t-f*] ince, güzel, hoş

lâyık [< Ar. *lâ’ik*, *l-y-k*] **1.** uygun, yaraşır; **2.** bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan

leşker [< Fa. *laşkar* < Ar. *lâ şay'* + Fa. *+kar*] asker

levh [< Ar. *lavh*, *l-v-h*] yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitab-ı mübin, lehv-i mahfuz

→ *Hâlık-ı Levh ü Kalem*

levn [< Ar. *lavn*, *l-v-n*] renk

leyl [< Ar. *layl*, *l-y-l*] gece

lisân [< Ar. *l-s-n*] dil, lisan

lutf [< Ar. *l-t-f*] iyilik, kerem

M

mâ hâzâ 'l-başar bu insan değildir (ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 31.)

mâcerâ [< Ar. *mâcarâ*, *c-r-y*]

mâcerâya tur- aşka düşmek

mağbûn [< Ar. *ğ-b-n*] şaşırmış, şaşkın

mağbûn ol- aldanmak

mağrib [< Ar. *ğ-r-b*] (mec.) Mısır

mağrûk [< Ar. *ğ-r-k*] gark olmuş, boğulmuş

mahlûk [< Ar. *h-l-k*] yaratılmış

makâm [< Ar. *k-v-m*] (mec.) cennetteki en yüce makam

maksûd [< Ar. *k-s-d*] istenilen şey, gaye, amaç, maksat

mâl [< Ar. *m-v-l*] mülk, servet

mâluŋ teşvîşini yė- malının derdine düşmek

→ *dünye mâlı*

mâlik → Reyyân

Mâlik Reyyân → Reyyân

Mâlik-i Zârî' cehennemdeki meleğin adı

ma'lûm [< Ar. *'-l-m*]

ma'lûm eyle- açmak, açıklamak, anlatmak

Mâmîl Yusuf peygamberi kuyudan çıkaran köle

Mâmîl Yusuf peygamberin Zeliha'dan olan oğlu

ma'nî [< Fa. *ma'nâ*, *ma'nî* < Ar. *ma'nâ*, *'-n-y*] anlam, mana

mâverd [< Ar. *mâ' vard*] gülsuyu

meded [< Ar. *madad*, *m-d-d*] yardım

meded kıl- yardım etmek

meger [< Fa. *magar* < *ma+agar*] **1.** oysaki, hâlbuki; **2.** fakat, ancak, yalnız

melik → Reyyân

Melik Reyyân → Reyyân

→ *Reyyân melik*

melûl [< Ar. *malûl*, *m-l-l*]

melûl ol- burkulmak, üzülmek

mel'ûn [< Ar. *mal'ûn*, *l-'-n*] lanetlenmiş, lanetli

menzil [< Ar. *manzil*, *n-z-l*] konak yeri

mermer [< Yun. *marmaro*]

mermer direk kıl- mermer sütun yapmak
metris [< Ar. *matârîs*, *t-r-s*]
metris ol- siper olmak
mezkûr [< Ar. *mazkûr*, *z-k-r*] adı geçen, zikrolunan
Mısır büyük bir kesimi Afrika'da, küçük bir kesimi Asya'da yer alan ülke
Mısırlu Mısırlı, Mısır halkından
Mısr → Mısır
Mısrî Mısır ülkesince kullanılan
mihmân [< Fa.] misafir, konuk
mîl [< Fa.] metal çubukların ortak adı
milk [< Ar. *m-l-k*] bir hükümdar veya devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı, memleket
minnet [< Ar. *minnat*, *m-n-n*] şükür, hamdetme
miskîn [< Ar. *s-k-n*] âciz, zavallı (kimse)
Mîşalûm Yusuf peygamberin Zeliha'dan olan en büyük oğlu
mu'abbir [< Ar. *'-b-r*] rüya tabir eden, düş yoran kimse
mu'allâ [< Ar. *'-l-v*] değeri yüksek, üstün (kimse)
mu'cizât [< Ar. *'-c-z*]
mu'cizât kıl- mucize göstermek
muhâl [< Ar. *h-v-l*] gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkânsız, boş
Muhammed son peygamber
Muhammed Mustafâ → Muhammed
muhkem [< Ar. *muhkam*, *h-k-m*]
muhkem ol- sağlamlaştırılmış, resmiyet kazandırılmış
muhtâc [< Ar. *h-v-c*]
muhtâc ol- ihtiyaç duymak
muhtasar [< Ar. *h-s-r*]
muhtasar gel- kısa kalmak, kâfi gelmemek
muhtasar getür- kısa kesmek, özetlemek
muhtasar kıl- kısa kesmek, özetlemek
mukbil [< Ar. *k-b-l*] ikbal sahibi, kutlu (kimse)
murâd [< Ar. *r-v-d*]
murâdına yėt- muradına ermek, amacına ulaşmak
Mûsâ İsrail oğullarına peygamber olarak gönderilmiştir, Yakup neslindendir
Mûsâ peyğâmber → Mûsâ
Mûsâ resûl → Mûsâ
mushaf [< Ar. *s-h-f*] sayfalar hâlinde meydana getirilmiş şey
Mustafâ → Muhammed

→ *Muhammed Mustafâ*

muştucı [< Fa. *mujda* + Tü. *+cı*] müjde veren kimse, müjdeci

muştula- [< Fa. *mujda* + Tü. *+la-*] müjde vermek, müjdelemek

muştuluk [< Fa. *mujda* + Tü. *+luk*] müjde

mutî' [< Ar. *t-v-'*]

mutî' ol- itaat etmek

müctebâ [< Ar. *muctabâ*, *c-b-v*] seçilmiş, seçkin

müdâm [< Ar. *mudâm*, *d-v-m*]

müdâm ol- sürekli olmak, devam etmek

mülk [< Ar. *mulk*, *m-l-k*] mal mülk

mü'min [< Ar. *mu'min*, *'-m-n*] iman sahibi kimse, müslüman

münâdî [< Ar. *munâdî*, *n-d-'*] tellal

müslümân [< Ar. *muslim* + Fa. *+ân*, *s-l-m*]

müslümân ol- iman etmek

müşebbek [< Ar. *muşabbak*, *ş-b-k*] duvar

müşebbek eyle- duvar çevirmek, duvar yaptırmak

müşebbek kıl- duvar çevirmek, duvar yaptırmak

müşk [< Fa. *muşk* < Skr. *muska*] misk

müzd [< Fa. *muzd*] sevap

müzdin yık- sevabından olmak, sevabını yitirmek

müzekkâ [< Ar. *muzakkâ*, *z-k-v*] temiz, pak

N

nakkâş [< Ar. *n-k-ş*] renkli resim ve tezyinat yapan sanatkâr

nakş [< Ar. *n-k-ş*] süsleme

namâz [< Fa.]

namâzın kıl- (bir kimsenin) öldükten sonra cenaze namazını kılmak

nâmûs [< Ar. *n-m-s* < Yun. *nómos*] namus

nâr [< Ar. *n-v-r*] ateş

nâz [< Fa.]

nâz eyleme- nazlanmamak

nâzum nazlım

nazar [< Ar. *n-z-r*] bakış

nazar ėt- **1.** bakmak; **2.** düşünerek bakmak, düşüncesine dalmak

nâzenîn [< Fa. *nâzanîn*] güzel

nazm [< Ar. *n-z-m*]

nazm düz- nazma dökmek

nâzük [< Fa. *nâzuk*] kibar, nazik

ne [< ET *ne* < AT **nê*] **1.** hangi şey, ne; **2.** ne kadar, ne çok; **3.** nasıl; **4.** niçin, neden; **5.** hangi; **6.** kim

n'ėt- ne etmek, ne yapmak

n'eyle- ne etmek, ne yapmak

n'ola nedir, ne olabilir
ne çâre çaresi yok, elden ne gelir
ne dilerse ne isterse, istediği her şey
ne hâcet ne gerek, gerek yok
ne ki ne kadar, her ne
ne kim her ne
ne kişi kim
→ *her ne*, *her ne ki*, *her ne kim*

ne [< Fa. *na*]
ne ... ne ... ne ... ne ...
ne ho ne de
ne hod ne de

nebât [< Ar. *nabât*, *n-b-t*] bitki

nebî [< Ar. *nabî*, *n-b-'*] peygamber
→ *İshâk nebî*, *Ya'kûb nebî*, *Yûsuf nebî*

necât [< Ar. *nacât*, *n-c-v*] kurtuluş

nėce [< ET *ne+çe* < AT **nê*] nasıl
nėce kim 1. nasıl ki; **2.** her ne kadar
nėcesi nasıl, ne şekilde

nėçe [< ET *ne+çe* < AT **nê*] kaç, ne kadar
nėçe zamân kaç zamandır, eskiden beri
nėçeye ne kadara, ne fiyata, kaça

nėçün [< *ne üçün*] niçin

neden [< *ne+den*] **1.** neden, niçin; **2.** nasıl

nehâr [< Ar. *nahâr*, *n-h-r*] gündüz

nesne [< *ne er-ser ne*] şey, nesne
→ *kem nesne*

nikâb [< Ar. *n-k-b*]
nikâb eyle- peçe ile örtmek

Nîl Afrika kıtasının dört büyük ırmağından biri
Nîl suyı Nil nehri

ni'met [< Ar. *ni'mat*, *n-'-m*] **1.** iyilik, ihsan, bağış; **2.** servet, refah
ni'met tök- ihsanda bulunmak
ni'mete bat- nimete kavuşmak, varlıklı olmak
ni'mete batıl- nimet bahşedilmek

nişân [< Fa. < Pehl. *nîşân*] iz, belirti, alamet

nişe [< ET *ne+çe* < AT **nê*] niçin, niye

nite [< ET *neteg* < *ne teg*] nasıl
nite kim nasıl ki

niyyet [< Ar. *niyyat*] niyet, düşünce

nûr [< Ar. *n-v-r*] ışık, aydınlık
→ *gözüm nûrı*

nükte [< Ar. *nukta*, *n-k-t*] zarif ve düşündürücü söz, hikâye

O

o [< ET *ol*] o (gösterme sıfatı)

od [< ET *ot* < AT **hôt*] ateş

od ur- aşk ateşi düşürmek

od yandur- ateş yakmak

oda at- ateşe vermek

oda bırak- ateşe atmak

oda düş- cehenneme layık olmak, cehenneme yuvarlanmak

oda göyün- ateşte yanmak

oda uç- ateşe düşmek, cehenneme yuvarlanmak

oda yan- ateşte yanmak, alev almak

→ *'ışk odına düş-*

oda [< *ot+a-ğ* < AT **hôt*] oda, salon

odağ [< *ot+a-ğ* < AT **hôt*] çadır

oğlak [< *oğ*$_u$*l+ak*] keçi yavrusu

oğlan [< ET *oğ*$_u$*l+an*] **1.** çocuk; **2.** erkek çocuk; **3.** delikanlı, yetişkin erkek

→ *genç oğlan*, *oğlınuŋ oğlanları*

oğrı [< ET **oğ*$_u$*r-ı*] hırsız

oğru [< ET **oğ*$_u$*r-ı*] hırsız

oğruluk [< *oğru+luk*] hırsızlık

oğruluk kıl- hırsızlık etmek

oğul [< ET *oğul, oğıl*] **1.** erkek evlat; **2.** yavru

oğlınuŋ oğlanları torunları

oğul kız vėr- bir bedel karşılığında çoluğunu çocuğunu satmak

oğul ol- evlatlık yapmak

oğurla- [< ET *oğurla-* < *oğrı+la-*] çalmak

oğurlan- [< *oğru+la-n-*] çalınmak

oğurluk [< *oğru+luk*]

oğurluk ėt- hırsızlık etmek

ohı- [< ET **o+kı-*] çağırmak

ok [< ET *ok*] ok

→ *geyige ok at-*

okı- [< ET **o+kı-*] **1.** çağırmak, davet etmek; **2.** okumak

okıt- [< ET **o+kı-t-*] okutmak

oku- [< ET **o+kı-*] çağırmak, davet etmek

okun- [< **o+kı-n-*] okunmak

ol [< ET *ol*] o (kişi zamiri)

ol [< ET *ol*] o (gösterme sıfatı)

ol araya oraya

ol arada orada

ol aradan oradan

ol dem o an

ol sâ'at o an

ol sıfatlu o gibi, onun gibi

ol- [< ET *bol-* < AT **bôl-*] olmak

ola kim ola ki, belki

→ *abbak ol-*, *'âciz ol-*, *alçak ol-*, *ansuz ol-*, *arı ol-*, *artuğ ol-*, *'âsî ol-*, *'âşık ol-*, *ayık ol-*, *âzâd ol-*, *bağlu ol-*, *başları aşağa ol-*, *bî-nevâ ol-*, *bir kaç gün ol-*, *bolluk ol-*, *buyruğında ol-*, *buyruk ol-*, *bütün ol-*, *degmiş ol-*, *delü ol-*, *destûr ol-*, *dilsüz ol-*, *di-*

ri ol-, *dûşvâr ol-*, *ėrte ol-*, *ėşi ol-*, *eyü du'â ol-*, *fakîr ol-*, *fâriğ ol-*, *ğâfil ol-*, *ğammâz ol-*, *göŋli ol-*, *görklü ol-*, *görmez ol-*, *görür ol-*, *gözi yaşı ırmak ol-*, *ğulâm ol-*, *haber ol-*, *hayr ol-*, *hayrân ol-*, *hâzır ol-*, *helâk ol-*, *iki iki ol-*, *iki kat ol-*, *ikin ol-*, *işi ağlamak ol-*, *kabûl ol-*, *kâfir ol-*, *kayğudan emîn ol-*, *kızlık ol-*, *koca ol-*, *kör ol-*, *kul ol-*, *kurbân ol-*, *kuşluk ol-*, *kutlu olsun*, *küçük ol-*, *mağbûn ol-*, *melûl ol-*, *metris ol-*, *muhkem ol-*, *muhtâc ol-*, *mutî' ol-*, *müdâm ol-*, *müslümân ol-*, *n'ola*, *oğul ol-*, *ögüde girmez ol-*, *ölü ol-*, *perde ol-*, *pere ol-*, *peşmân ol-*, *râzî ol-*, *risvâ ol-*, *sâkin ol-*, *saru ol-*, *sayru ol-*, *sultân ol-*, *şefâ'atci ol-*, *takdîr ol-*, *tamâm ol-*, *tanuk ol-*, *tarlık ol-*, *toğru ol-*, *tolu aya beŋzer ol-*, *tolu ol-*, *toptolu ol-*, *turmaz ol-*, *yırtuk ol-*, *yigit ol-*, *yoğ ol-*, *yohsul ol-*, *yoksul ol-*, *yoldaş ol-*

on [< ET *on* < AT **ôn*] 10

on biŋ 10.000

on bir 11

on birinci 11.

on dört 14

on iki 12

on iki biŋ 12.000

on tokuz 19

onlar [< **on+lar*] onlar

oŋ- düzelmek

oŋar- [< ET *oŋ+ar-*] tahmin etmek, kestirmek

oŋul- [< ET *oŋ-*^{u}*l-*] iyileşmek, düzelmek

orta [< ET *orto*] orta

orun [< ET *orun*]

orun eyle- yer yapmak, yer hazırlamak

ot [< ET *ot*] küçük bitki

otur- [< **ol-tur-*] **1.** oturmak; **2.** devamlı olarak kalmak; **3.** beklemek; **4.** konaklamak için kalmak, bulunmak; **5.** yerleşmek; **6.** tahta geçmek → *tefârüce otur-*

oyan- [< **od-*$_{u}$*ğ+an-*] **1.** uyanmak, kendisine gelmek; **2.** uyku durumundan çıkmak, gözlerini açmak

oyanu gel- uyanagelmek

oyın [< ET **oy-*^{u}*n* < AT **ôy-*]

oyına dümük- oyunla meşgul olmak, oyuna dalmak

Ö, 'Ö

öç [< ET *öç* < AT **hö:ç*] intikam

öd [< ET *öt* < AT **ö:t*]

öd sıdur- ödünü koparmak, çok korkutmak

ög [< ET *ö-g* < AT **ö:-*] akıl

ögi dėr- kendisine gelmek, aklını başına toplamak

ögin devşür- aklını toplamak, kendisine gelmek, ayılmak

ögine düş- aklına gelmek

ögine gel- aklına gelmek

öglerine gel- akıllarına gelmek

ögüm dėr- kendisine gelmek, aklını başına toplamak

ögüŋ başuŋa dėr- aklını başına toplamak

ögüŋ dėr- kendisine gelmek, aklını başına toplamak

ög- [< ET *ög-*] övmek

→ *gözin kaşın ög-*

ögey [< ET *ögey*]

ögey kız bir kimsenin kendi öz kızı olmayıp eşinin öz kızı olan çocuk

ögren- [< ET **ögre-n-*] öğrenmek, bilmek

ögsüz [< ET *ög+süz*]

ögsüz ko- annesinden ayırmak, annesinden ayrı düşürmek

ögsüzlen- [< *ög+süz+len-*] babalarından ayrı bırakılmak

ögün- [< *ög-*^{ü}*n-*] övünmek

ögüt [< *ö-güt* < AT **ö:-*]

ögüde girmez ol- nasihat kâr etmemek

ögüt vėr- nasihat etmek

ögütle- [< *ö-güt+le-* < AT **ö:-*] nasihat etmek, öğütlemek

öl- [< ET *öl-*] **1.** ölmek, hayatı sona ermek; **2.** çok acı veya sıkıntı çekmek

öldür- [< ET *öl-tür-*] öldürmek, hayatına son vermek

öldürt- [< *öl-dür-t-*] öldürtmek

ölü [< ET *öl-*^{ü}*g*] ölmüş olan, artık yaşamayan kimse

ölü ol- 1. ölecek duruma gelmek, çok sıkıntı çekmek; **2.** ölmek, ölmüş sayılmak

ölür- [< ET *öl-ür-*] öldürmek

'ömr [< Ar. *'umr*, *'-m-r*] ömür, hayat

öŋ [< ET *öŋ*] ön

öŋdin [< ET *öŋ+dün*] **1.** önce, ilk önce; **2.** +dAn önce

öŋdin soŋa baştan sona değin

öp- öpmek

ört- [< ET *ört-*] kapatmak, gizlemek

örtülü [< ET *ört-*^{ü}*g+lüg*] örtülü, kapalı

örü [< *ör-ü* < AT **ö:r-*]

örü tur- ayağa kalkmak

öt- [< ET *öt-*] geçmek

ötrü [< ET **öt-*$_{ü}$*r-ü*] **1.** öturü, dolayı; **2.** sonra

ötür- [< ET **ö*t-ür*-]
→ *gögüsin ötür-*

ötürt- [< **ö*t-ür-t*-]
→ *gögsümi ötürt-*

öz [< ET *öz* < AT **ö*:z*] **1.** kendi; **2.** bizzat
özi gövün- içi yanmak, çok üzülmek
özi göyün- içi yanmak, çok üzülmek
→ *kendü özüŋüzi unut-*

‘özr [< Ar. *‘uzr*, *‘-z-r*]
‘özrin dile- bağışlanmasını istemek
‘özrin söyle- kusurlarını saymak

P

pâdişâh [< Fa. *pâd-şâh*] **1.** padişah, hükümdar; **2.** (mec.) Allah

pâdşâh [< Fa. *pâd-şâh*] padişah, hükümdar

pâdşâlık [< Fa. *pâd-şâh* + Tü. *+lık*]
pâdşâlık ėt- padişahlık yapmak

pâk [< Fa.]
→ *yazuğından pâk çık-*

pâra [< Fa. < *pâr+a*] parça

pâre [< Fa. *pâra* < *pâr+a*] parça

pârsâ [< Fa.] dinine bağlı kimse

paşa [< Fa. *pâd-şâh*; Tü. *baş+a*] seslenme sözü

perde [< Fa. *parda*]
perde ol- perdelemek, korumak

pere [< Fa. *pâra* < *pâr+a*]
pere kıl- parçalamak, paramparça etmek
pere ol- parçalanmak, paramparça olmak

perî [< Fa. *parî*] peri
perî kızı çok güzel kız

pes [< Fa. *bas*] **1.** şimdi, o hâlde; **2.** bunun üzerine

peşmân [< Fa. *paşîmân*]
peşmân ol- yaptığına hayıflanmak, esef etmek

peyğâmber [< Fa. *payğâm-bar*] **1.** nebi, resul; **2.** (mec.) Muhammed peygamber
→ *Mûsâ peyğâmber*, *Ya’kûb peyğâmber*, *Yûsuf peyğâmber*

peyğâmberlık [< Fa. *payğâm-bar* + Tü. *+lık*] peygamberlik

pîrûze [< Fa. *pîrûza*] firuze renginde olan, mavi

piş- [< ET *bış-*] pişmek

pûl [< Fa.] eskiden kullanılan küçük madenî para

R

Rab Allah

Rabbenâ Allah'ım!

rağbet [< Ar. *rağbat*, *r-ğ-b*]

rağbet kıl- değer vermek, itibar etmek

Râhîle Yakup peygamberin eşi, Yusuf ve Bünyamin'in anneleri

Rahîm Allah'ın isimlerinden

Rahmân Allah'ın isimlerinden

rahmet [< Ar. *rahmat*, *r-h-m*] Allah'ın yaratıklarına olan merhameti

rahmet ėt- rahmet etmek

rahmet eyle- rahmet etmek

rahmet kıl- rahmet etmek

râz [< Fa.] sır

râzî [< Ar. *r-z-y*] kabul eden, olana boyun eğip rıza gösteren

râzî ol- kabul etmek, uygun bulmak

resûl [< Ar. *rasûl*, *r-s-l*] **1.** (mec.) Muhammed peygamber; **2.** (mec.) Yakup peygamber

→ *Mûsâ resûl*, *Yûsuf resûl*

resûla 'llâh [< Ar. *rasûl*, *r-s-l*] Allah'ın elçisi, Muhammed peygamber

revâ [< Fa. *ravâ*]

revâ gör- layık görmek

revâ kıl- çare bulmak

Reyyân Mısır hükümdarı, Yusuf peygamberi ülkesindeki bütün hazinelerin başına maliye nazırı olarak tayin eden ve ona inanan zat

Reyyân melik → Reyyân

→ *Mâlik Reyyân*, *Melik Reyyân*

rızk [< Ar. *rizk*, *r-z-k*] Allah tarafından herkese takdir edilen nimet

risvâ [< Fa. *rusvâ*]

risvâ ol- rezil olmak

Rûbîl Yusuf'un, kardeşlerince öldürülmesine engel olarak sonra gelip çıkarmak niyetiyle kuyuya atılmasını teklif eden kardeşi

Rûhu 'l-emîn [< Ar. *rûhu 'l-amîn*, *r-v-h*, *'-m-n*] → Cebrâ'il

Rûm Doğu Roma İmparatorluğu

rûzî [< Fa.]

rûzî kıl- nasip etmek

S

sâ' [< Ar.] maşrapa

sâ'at [< Ar.] altmış dakikalık zaman birimi

→ *bu sâ'at*, *ol sâ'at*

sabır [< Ar. *sabr*, *s-b-r*]

sabır kıl- sabretmek

sabr [< Ar. *s-b-r*] dayanma, tahammül gösterme
  sabr ėt- sabretmek
  sabr eyle- sabretmek
  sabr kıl- sabretmek
  sabrı git- sabrı kalmamak, dayanamaz durumda olmak

saç- [< ET *saç-*] serpmek
  → *saçu saç-*

saçıl- [< ET *saç-*^{ı}*l-*] yayılmak

saçu [< ET *saç-*^{ı}*ğ*]
  saçu saç- sultan olan kişi için ortaya saçılması gelenek olan inci, para, şeker, tahıl gibi şeyler saçmak

safâ [< Ar. *safâ'*, *s-f-v*] gönül şenliği, kedersizlik, şen

sağ [< ET *sağ*] **1.** sağlam, sağlıklı; **2.** sağ (taraf)

sağ tahıl ölçeği

sağışla- [< *sağış+la-* < ET *sa-k-*^{ı}*ş* < AT **sâ-*] hesaplamak, hesap etmek

sağîr [< Ar. *s-ğ-r*] ergenlik çağına gelmemiş, çocuk

sah [< Ar. *s-h-h*] sağlam, sahih

sakın- [< *sak+ı-n-*] **1.** saklamak, muhafaza etmek; **2.** çekinmek, sakınmak, kaçınmak

sâkî [< Ar. *s-k-y*] içki meclislerinde içki dağıtan kimse

sâkin [< Ar. *s-k-n*]
  sâkin ol- sakinleşmek

sakla- [< *sak+la-*] muhafaza etmek, korumak

sal- [< ET *sal-*] göndermek
  → *kuyuya sal-*

salavât [< Ar. *s-l-v*] Muhammed peygamber ve soyundan gelenlere yapılan dualardan her biri
  salavât eyt- salavat okumak, salavat getirmek
  salavât vėr- salavat okumak, salavat getirmek

sâlih [< Ar. *s-l-h*] elverişli, uygun, yarar

salkum [< ET *salkım*] yemiş tanelerinin meydana getirdiği bütün

saltanat [< Ar. *s-l-t-n*] sultanlık

san- [< ET *sa-n-* < AT **sâ-*] **1.** düşünmek; **2.** sanmak, zannetmek
  → *yavuzluk san-*

sandûk [< Fa. < Yun.] kasa

sanem [< Ar. *sanam*, *s-n-m*] put

Sâni' yaratan anlamında Allah için kullanılır

saŋa [< ET *saŋa* < **sen+ğa*] sana

sar- geçirmek, takmak
  → *kefen sar-*

Sârâ İbrahim peygamberin eşi, İshak peygamberin annesi

sarar- [< *sar*$_{ı}$*ğ+ar-* < AT **sâr+ı-ğ*] sararmak, solmak

sarây [< Fa.] saray

sarây eyle- saray inşa etmek
sarây eylet- saray inşa ettirmek
sarây kıl- saray inşa etmek

sarp [< ET *sarp*]
sarp biti okunması sorunlu mektup

saru [< ET *sarıǧ* < AT **sâr+ı-ǧ*]
saru ol- sararmak, solmak

sat- [< ET *sat-*] **1.** satmak; **2.** baştan savmak

sataş- [< *satǧa-ş-*] **1.** duçar olmak; **2.** rastlamak, tesadüf etmek

satı [< ET *sat-*^{ı}*ǧ*] satış

satıcı [< ET *sat-*^{ı}*ǧçı*] satıcı

satıl- [< *sat-*^{ı}*l-*] satılmak

satu [< ET *sat-*^{ı}*ǧ*]
satu bâzâr bahâŋı alışveriş bedeli
satu eyle- satmak

satun [< ET *sat-ǧın*]
satun al- satın almak
satun almaklık satın alma
satun dile- satın almak istemek

savâb [< Ar. *s-v-b*]
savâb gör- doğru bulmak

sayru hasta
sayru kıl- hasta etmek, yatağa düşürmek
sayru ol- hastalanmak

sebeb [< Ar. *sabab*, *s-b-b*] sebep, neden

seb'în [< Ar. *sab'în*, *s-b-'*] 70

secde [< Ar. *sacda*, *s-c-d*]
secde kıl- secde etmek, boyun eğmek
secde yėrleri secde anında vücudun yere temas eden bölümleri
→ *başın secdeden götür-*, *başın secdeye ko-*, *başın secdeye ur-*, *başını secdeden götür-*, *yüzi secdeye ur-*

seçil- [< ET *seç-*^{i}*l-*] seçilmek, ayrılmak

sehv [< Ar. *sahv*, *s-h-v*] yanlışlık, hata

sėl [< Fa. *sayl* < Ar. *s-y-l*] sel
→ *gözi yaşı sėl gibi ak-*, *gözlerinden sėl gibi yaş akıt-*

selâm [< Ar. *salâm*, *s-l-m*] selam
selâm al- selam veren birine selamla karşılık vermek
selâm eyle- selam iletmek, selam söylemek
selâm kıl- 1. selam vermek; **2.** selam göndermek, selam söylemek
selâm vėr- selamlamak

selîm [< Ar. *salîm*, *s-l-m*] doğru, dürüst

sem' [< Ar. *sam'*, *s-m-'*]
sem' tut- kulak vermek

semiz [< ET *semiz*] besili, etli, yağlı

sen [< ET *sen*] sen (tekil 2. kişi zamiri)

ser-tâ-ser [< Fa. *sar tâ sar*] baştan sona, tümüyle

server [< Fa. *sarvar*] bir topluluğun en ileri geleni, öncü

sev- [< ET *seb-*] **1.** sevgi duymak, gönlünde sevgi beslemek; **2.** âşık olmak

sevdür- [< *sev-tür-*] sevdirmek

sevin- [< ET *seb-^{i}n-*] sevinmek, hoşnut olmak

sevmeklik [< *sev-mek+lik*] âşık olma, gönül verme

sevniş- [< *sev-$_{i}$n-^{i}ş-*] birlikte sevinmek

seyr [< Ar. *sayr*, *s-y-r*]

seyr ėt- dolaşmak, gezmek

seyyid [< Ar. *sayyid*, *s-v-d*] (mec.) Muhammed peygamber

sı- [< ET *sı-* < AT **sî-*]

→ *anduŋı sı-*

sıddîk [< Ar. *siddîk*, *s-d-k*] özü sözü doğru olan, yalan söylemeyen

Sıddîk Yakup peygamberin oğlu, Yusuf peygamberin kardeşlerinden biri

sıdk [< Ar. *sidk*, *s-d-k*] yürekten, içten

sıdur- [< *sı-tur-* < AT **sî-*]

→ *öd sıdur-*

sıfat [< Ar. *sifat*, *v-s-f*] hâl, vasıf

sıfât [< Ar. *sifât*, *v-s-f*] sıfatlar, nitelikler, vasıflar

sıfatlu [< Ar. *sifat* + Tü. *+lu*]

→ *bu sıfatlu*, *ol sıfatlu*

sığa- [< ET *sıka-* < AT **sîka-*] sıvazlamak, okşamak

sığın- [< ET *sığ-^{ı}n-*] sığınmak, yalvarmak

sığıncak [< **sığ-^{ı}n-ğaç*] sığınacak yer

sığındur- [< *sığ-^{ı}n-dur-*] sığındırmak, emanet etmek

sığır sığır

sık- [< ET *sık-*] sıkıştırıp suyunu çıkarmak

sın- [< ET *sı-n-* < AT **sî-*] kırılmak, parçalanmak

sına- [< ET *sın+a-* < AT **sîn*] denemek, tecrübe etmek

sınuklu [< *sı-n-^{u}k+lu* < AT *sî-*] mahzun

sır [< Ar. *sirr*, *s-r-r*] gizli tutulan şey

sıra [< Yun. *sirá*]

→ *yol sıra*

sırât [< Ar. *sirât*] sırat köprüsü

sırça [< ET *sırıçğa*] cam

sil- [< ET *sil-* < AT **sîl-*] silmek, yok etmek

sin [< ET *sin* < Çin. *ts'in*] mezar

siz [< ET *siz*] siz (çoğul 2. kişi zamiri)

sok- [< ET *suk-*] takmak, geçirmek

sokran- [< **sor+k*$_{ı}$*ra-n-*] homurdanmak, söylenmek

sol [< ET *sol* < AT **sôl*] sol (taraf)

sol- [< *sol-* < AT **sôl-*] sararmak, solmak

soŋ [< ET *soŋ*] **1.** son; **2.** (gömlek) geride kalan
→ *öŋdin soŋa*

soŋra [< *soŋ+ra*] sonra

soŋucı [< *soŋ uç+ı*] sonunda, en sonunda

sor- [< ET *sor-* < AT **sôr(a)-*] **1.** sormak, soru yöneltmek; **2.** araştırmak, soruşturmak

sordur- [< *sor-tur-*] araştırmak, soruşturmak

soru [< *sor-*^{u}*ğ* < AT **sôr(a)-*] soru

sön- [< ET *sön-* < AT **sö:n-*] bitmek, kesilmek

söyle- [< **sö-z+le-*] **1.** söylemek, sözle bildirmek; **2.** konuşmak; **3.** haber vermek, bildirmek, anlatmak
→ *'özrin söyle-*, *sözin yatına söyle-*

söylen- [< **sö-z+le-n-*] mırıldanmak

söyleş- [< **sö-z+le-ş-*] konuşmak

söylet- [< **sö-z+le-t-*] konuşturmak

söz [< ET **sö-z*] **1.** söz, cümle dizisi, kelam; **2.** hikâye
söz aç- konuşmaya başlamak
söz yatı sözün gereği, sözün arkası
söze gel- söz dinlemek, söyleneni yerine getirmek
söze gir- söze başlamak, söylemeye başlamak
sözi az- ne dediğini bilmemek
sözi bütün doğru sözlü
sözi getür- uygun düşürmek, yerine koymak
sözin kes- konuşmayı bırakmak
sözin yatına söyle- gerektiği gibi söylemek
sözümi tut- söz dinlemek, itaat etmek
sözüŋ tut- söz dinlemek, itaat etmek
→ *key sözin*, *tatlu söz*

sözlü [< **sö-z+lü*] söyleyecek sözü olan

su [< ET *sub* < AT **sûb*] **1.** su; **2.** nehir, ırmak
→ *Nîl suyı*

suâl [< Ar. *su'âl*, *s-'-l*] soru

suç / suç suç, günah
suç ėt- suçlu bulmak
suç kıl- / suç kıl- suç işlemek, günah işlemek
suçı varın dile- suçunu itiraf edip af dilemek

suçlu / suçlu [< *suç+lu*] suçlu

suçsuz [< *suç+suz*] suçsuz, kabahati olmayan

sultân [< Ar. *s-l-t-n*] **1.** sultan, hükümdar; **2.** (mec.) Yusuf peygamber; **3.** (mec.) Kotifar

sultân kıl- sultan yapmak

sultân ol- sultan olmak

sultânlık [< Ar. *sultân* + Tü. *+lık*, *s-l-t-n*] hükümdarlık, saltanat

sun' [< Ar. *s-n-'*] halk etme, yaratma

sun- [< ET *sun-* < AT **sû-n-*] sunmak, uzatmak

sunı vėr- uzatıvermek

sunu vėr- uzatıvermek

sunuş- [< *sun-*^{u}*ş-* < AT **sû-n-*] birbirine uzatmak

sûrat [< Ar. *s-v-r*] yüz, çehre, resim

susa- [< *su+sa-*] susamak

susuz [< ET *sub+suz* < AT **sûb*] susamış (kimse)

Sübhân Allah'ın isimlerinden

süd [< ET *süt* < AT *sü:t*] süt

südi kanı yavuz sütü bozuk, soysuz

südi yavuz sütü bozuk, soysuz

Süleymân Süleyman peygamber

sünbül [< Fa. *sunbul*] sümbül

süŋük [< ET *süŋök*, *siŋök*] kemik

sür- [< ET *sür-*] **1.** kovmak, uzaklaştırmak; **2.** yürütmek; **3.** değdirmek, dokundurmak

sürmele- [< Fa. *surma* + Tü. *+le-*] sürme çekmek

sürt- [< ET *sür-t-*] **1.** sürmek, değdirmek, dokundurmak; **2.** bulaştırmak

sürü- [< *südre-* < **süd*$_{ü}$*r-e-*] sürüklemek, sürümek

süs [< ?] süs, ziynet

Ş

şâbâş [< Fa. < *şâd-bâş*] aferin! bravo!

→ *ahsen şâbâş*

şâd [< Fa.]

şâd ėt- mutlu etmek, sevindirmek

şâdî [< Fa.]

şâdî kıl- memnun olmak

şahâ [< Fa.] ey sultanım!

şahır [< Fa. *şahr*] yerleşim birimi

şahr [< Fa.] **1.** yerleşim birimi; **2.** şehir halkı

Şahru 'l-Ğayûm bir yer adı

şâr [< Fa.] yerleşim birimi

şâr yap- şehir kurmak

şarâb [< Ar. *ş-r-b*] kevser suyu, cennetteki Kevser ırmağının tatlı suyu

şarâb-dâr [< Ar. *şarâb* + Fa. *dâr*, *ş-r-b*] hükümdarların ve ileri gelenlerin şaraplarını saklayan ve gerektiğinde sunan kimse

şârlu [< Fa. *şâr* + Tü. *+lu*] şehir halkı

şart [< Ar. *ş-r-t*] şart

şavk [< Ar. *ş-v-k*] ışık

Şeddâd Ad kavminin efsanevi hükümdarı

şefâ'at [< Ar. *şafâ'at*, *ş-f-'*] suçun bağışlanması için aracı olma

şefâ'at ėt- şefaatte bulunmak

şefâ'at eyle- şefaatte bulunmak

şefâ'at kıl- şefaatte bulunmak

şefâ'atci [< Ar. *şafâ'at* + Tü. *+ci*, *ş-f-'*] şefaatçi, şefaat eden

şefâ'atci ol- şefaatçi olmak

şefakat [< Ar. *şafakat*, *ş-f-k*]

şefakat kıl- şefkat göstermek

şehvet [< Ar. *şahvat*, *ş-h-v*] karşı cinse duyulan şiddetli arzu

şek [< Ar. *şakk*, *ş-k-k*] şüphe

şeker [< Fa. *şakar*, *şakkar* < Skr. *şárkarâ*, *çarkara*, *sakara*] şeker

Şemdîn Yusuf peygamberin Zeliha'dan olan oğlu

Şem'ûn Yusuf'un öldürülmesini teklif eden ve onu sevmeyen kardeşi

şer [< Ar. *şarr*, *ş-r-r*] kötülük, fenalık

şerh [< Ar. *şarh*, *ş-r-h*]

şerh eyle- açıklamak, bir bir saymak

şerîf [< Ar. *şarîf*, *ş-r-f*] şerefli, asil kimse

şėş- [< ET *seş-*, *çeş-*, *şeş-*] çözmek

şeyh [< Ar. *şayh*, *ş-'-h*] ihtiyar, yaşlı kimse

şeytân [< Ar. *şaytân*, *ş-t-n* < İbr. *sâtân*] şeytan

Şeyyâd-ı Hamza *Yûsuf u Zelîhâ* mesnevisinin yazarı

şimdi [< *oş emdi* < ET **am+tı*] **1.** şu an, şimdi; **2.** demin, az önce

şimden gėrü bundan sonra, artık

şîrîn [< Fa.] tatlı

Şît Adem peygamberin oğlu, kendisine 50 sayfa gönderilmiştir

şol [< *oş ol*] şu, o

şol dem o an

şöyle [< *oş ile*] şöyle, şunun gibi, şu şekilde

şöyle ki şöyle ki

şöyle kim şöyle ki

şu [< *oş ol*]

şu gibi öyle, şöyle

şu'le [< Ar. *şu'la*, *ş-'-l*]
  şu'le vėr- aydınlatmak, ışık yaymak

şunca [< **şun+ca*] böyle, bu şekilde

şunı [< **şun+ı*] şunu, bunu

şunuŋ [< **şun+uŋ*]
  şunuŋ üzre kim şu şartla, şu kayıtla

şübhesiz [< Ar. *şubha* + Tü. *+siz*, *ş-b-h*] şüphesiz, kesinlikle

şükr [< Ar. *şukr*, *ş-k-r*] şükür
  şükr ėt- şükretmek
  şükr eyle- şükretmek
  şükr kıl- şükretmek

şükür [< Ar. *şukr*, *ş-k-r*]
  şükür kıl- şükretmek
  şükür olsun minnettarlığı ifade etmek için kullanılır, şükürler olsun

T

tâ [< Ar.] dek, değin
  tâ ki yeter ki, öyle ki
  tâ kim yeter ki, öyle ki

ta'âm [< Ar. *t-'-m*] yemek

tabîb [< Ar. *t-b-b*] tabip, doktor

ta'bîr [< Ar. *'-b-r*] yorum (rüya)
  ta'bîr bilen rüya tabircisi

tâbût [< Ar.] tabut

tad [< *tat* < AT **tât*] tat

tad- [< ET *tat-* < AT **tât-*] hissetmek, duymak

tağ [< ET *tağ* < AT **tâğ*] dağ, tepe

tağıl- [< **tâğı-l-*] **1.** uzaklaşmak; **2.** yayılmak

tahıl [< Ar. *dahl*, *d-h-l*] tahıl, hububat

tahkîk [< Ar. *h-k-k*]
  tahkîk bil- soruşturmak, tahkik etmek

tahrîs [< Ar. *h-r-s*] ambar

taht [< Fa. < Fa. *diraht* < Pehl. *draht*] taht

tak- [< ET *tak-*] **1.** iliştirmek, tutturmak; **2.** dolamak; **3.** geçirmek

takdîr [< Ar. *k-d-r*] kader, alın yazısı
  takdîr ol- takdir edilmek

takıl- [< *tak-*^{ı}*l-*] geçirilmek, dolanmak

takın- [< *tak-*^{ı}*n-*] takmak, geçirmek
  → *adını takın-*

taldur- [< *tal-tur-*] daldırmak, salmak, batırmak

taleb [< Ar. *talab*, *t-l-b*]
  taleb kıl- **1.** istemek, dilemek; **2.** cinsî istek duymak

tam [< ET *tam* < AT **tâm*] çatı, teras

tamâm [< Ar. *t-m-m*] **1.** tastamam, eksiksiz; **2.** doğru

tamâm ol- tamamlanmak, bitmek

→ *bedr-i tamâm*

tamu [< ET *tamu* < Soğd. *tmu*] cehennem

tamuluk [< *tamu+luk*] cehennemlik

ta'n [< Ar. *t-'-n*]

ta'na ur- ayıplamak, kınamak

tanış- [< *tanu-ş-*] istişare etmek

tanışıkçı [< *tanı-ş-*^{ı}*k+çı*]

tanışıkçı kıl- danışman yapmak

tanışuk [< *tanı-ş-*^{u}*k*]

tanışuk kal- karar vermek, anlaşmak

tanuk [< ET *tanu-k*] şahit, tanık

tanuk ol- şahitlik etmek

tanukluk [< *tanu-k+luk*]

tanukluk vêrdür- şahitlik yaptırmak

taŋ [< ET *taŋ*]

taŋa bat- şaşırmak, hayretler içinde kalmak

taŋ-

taŋa kal- şaşakalmak

taŋla- [< ET *taŋ+la-*] şaşırmak, hayret etmek

taŋlayu kal- şaşakalmak

taŋlacık [< *taŋ+la+cık*] erkenden, şafakla birlikte

taŋlarak [< *taŋ+la+rak*] şafak söker sökmez

taŋlaş- [< *taŋ+la-ş-*] hep birlikte hayrette kalmak

taŋlik [< *taŋ+lik*] tan yeli, sabah esen yel, esinti

Taŋrı Allah

Taŋrı bilür muhtemelen

Taŋrı eyle- Tanrı kabul etmek, Tanrı demek

tap- [< ET *tap-*] **1.** Tanrı olarak tanımak, Tanrı edinmek; **2.** tutku ile sevmek, aşkla bağlanmak

tapu [< ET *tap-*^{ı}*ğ*] huzur, makam

tapu eyle- 1. hürmet eylemek; **2.** sığınmak

tapu kıl- 1. hizmet etmek; **2.** itaat etmek; **3.** saygı göstermek

tapusına tur- hizmetine girmek

tapuya tur- hizmetine girmek, boyun eğmek

tapuya var- hizmet etmek, hizmette bulunmak

tapucı [< ET *tap-*^{ı}*ğçı*]

→ *buta tapucı*

tar [< ET *tar* < AT **târ*]

tar gör- sıkıntılı görmek, zorda görmek

tarık- [< ET *tar+*^{ı}*k-* < AT **târ*] darılmak, öfkelenmek

tarlık [< *tar+lık* < AT **târ*]

tarlık ol- 1. kuraklık olmak, kıtlık olmak; **2.** geçim sıkıntısı çekilmek

tart- [< ET *tart-*] **1.** çekmek; **2.** tartmak, ağırlığını bulmak
→ *kayğumuz tart-*

tartaş- [< **tarta-ş-*] çekişmek

tasdîkle- [< Ar. *tasdîk* + Tü. *+le-*, *s-d-k*] tasdik etmek

taş [< ET *taş* < AT **tâş*] **1.** sert cisim, taş; **2.** mücevherlerde kullanılan değerli sert cisim

taş [< ET *taş*] dış, dışarı
→ *içüm taşum yandur-*

tatlu [< ET *tat-ığ+lığ* < AT **tât-*] incitmeyen, hoşa giden, güzel

tatlu söz incitmeyen, gönül alıcı yumuşak söz

tatlu iyi güzel koku

tatlurak [< *tatlu+rak*] daha tatlı, daha güzel

tavaffanî muslima^{n} va alhiknî bi ’s-sâlihîn benim canımı müslüman olarak al ve beni iyilere kat (ALLÂH: *Kur’ân*: 12. Yûsuf 101.)

tavar [< ET *tabar*] **1.** binek hayvanı; **2.** mal mülk

tayfa [< Ar. *tâ’ifa*, *t-v-f*] topluluk, grup

Taymûs Zeliha’nın babası, Mısır hükümdarı

tâzî [< Fa.] Arap atı

tecellî [< Ar. *tacallî*, *c-l-’*]

tecellî eyle- görünmek, ortaya çıkmak

tedbîr [< Ar. *tadbîr*, *d-b-r*]

tedbîr ėt- 1. danışmak; **2.** karar vermek

tedbîr kıl- tedbir almak

tefârüc [< Ar. *tafâruc*, *f-r-c*] gezinti

tefârüce otur- gezinmeye durmak

teferrüc [< Ar. *tafarruc*, *f-r-c*]

teferrüce var- gezintiye çıkmak

tegek asma dalı

tegin- [< ET *teg-^{i}n-*]
→ *devlete tegin-*

temîz [< Ar. *tamyîz*, *m-y-z*] temiz, pak

ten [< Fa. *tan* < Skr. *tanu*] vücut, beden

teni yėre koyma- hiç oturmamak, sürekli arayışta olmak
→ *et ten*

tenûr [< Fa. *tanûr* < Ar. *tannûr*, *t-n-r*] fırın, ocak

tep- [< ET *tep-*] tekmelemek

tepret- [< ET *tepre-t-*]
→ *todağın tepret-*

terah [< Ar. *tarah*, *t-r-h*] gam, keder

terâzü: [< Fa. *tarâzû*] terazi, tartı aleti

terezü [< Fa. *tarâzû*] terazi, tartı aleti

terk [< Ar. *tark*, *t-r-k*]

terk ėt- bırakmak, terk etmek, vazgeçmek

tesbîh [< Ar. *tasbîh*, *s-b-h*]

tesbîh eyle- Allah'ı zikrederek ibadet etmek

teşvîş [< Ar. *taşvîş*, *ş-v-ş*]

teşvîşine düş- endişesine kapılmak

→ *mâluŋ teşvişîni yė-*

tevbe [< Ar. *tavba*, *t-v-b*] tövbe

tevbe kıl- tövbe etmek

tevbe yık- tövbe bozmak

tėz [< Fa.] tez, çabuk, hemen

tėz iti hemencecik, çabucak

teze [< Fa. *tâza*]

teze kal- bozulmamak, pürüzsüz olmak

tėzrek [< Fa. *tėz* + Tü. *+rek*] hemencecik, derhal

tîmâr [< Fa.]

tîmâr ėt- ilgilenmek, teveccüh göstermek

tîmâr eyle- ilgilenmek, ilgi göstermek

tîmârla- [< Fa. *tîmâr* + Tü. *+la-*] ilgi göstermek, ilgilenmek

titre- [< ET *titre-*] titremek

→ *cânı titre-*

titreş- [< *titre-ş-*] **1.** birlikte titremek; **2.** titremek

todak [< *totak* < AT **tôtak*]

todağın tepret- mırıldanmaya başlamak

toğ- [< ET *tuğ-*] doğmak

toğra- kesmek

toğrı [< ET *toğ-*$_{u}$*r-u*] gerçek

toğru [< ET *toğ-*$_{u}$*r-u*] gerçek

toğru gel- doğru çıkmak, gerçekleşmek

toğru dînlü âdil bir dine mensup, dini âdil olan

toğru ol- gerçekleşmek, gerçek çıkmak

toğru yol insanı hak ve hakikate ulaştıran yol

toğruluk [< *toğ-*$_{u}$*r-u+luk*] doğruluk, gerçeklik

tokda- [< Mo. *togta-*] zorla alıkoymak

tokı- [< ET **tok+ı-*] vurmak, parçalamak

toku- [< ET **tok+ı-*] defetmek, yok etmek

tokuz [< ET *tokuz*] 9

→ *on tokuz*

tol- [< ET *tol-* < AT **tôl-*] **1.** dolu hâle gelmek; **2.** toplanmak, doluşmak; **3.** kaplamak, sarmak

→ *gözi tol-*, *iki gözi kan tol-*, *iki gözi yaş tol-*

tolat- [< ET *tolğa-t-*] kandırmak, dolandırmak

toldur- [< tol-tur- < AT *tôl-] dolgunlaştırmak, dolu hâle getirmek

tolu [< ET tol-u < AT *tôl-] **1.** dolmuş olan, boş yeri bulunmayan; **2.** bir duygunun etkisiyle yüklü, ... ile kaplanmış; **3.** çok, pek çok; **4.** tamamlanmış, tastamam

tolu ay dolunay

tolu aya beŋzer ol- dolunay gibi olmak

tolu kıl- doldurmak, dolu hâle getirmek

tolu ol- dolmak, dolu hâle gelmek

tolu tolu kuvvetli bir şekilde

toptolu ol- tamamen dolu hâline gelmek

tolu [< ET tolı] iri, yuvarlak yağmur tanesi

tolun- gözden kaybolmak, görünmez olmak

ton [< ET ton < AT *tôn] elbise

ton eyle- elbise hazırlamak

toprak [< ET topra-k] toprak

toy- [< ET to-d-] **1.** doymak, tok hâle gelmek; **2.** kanmak

toyla- [< ET toy+la-] ağırlamak, ziyafet vermek

toyur- [< ET to-d-ur-] doyurmak

tök- [< ET tök-]

→ *gözlerinden yaş tök-*, *ni'met tök-*

tökül- [< ET tök-^{ü}l-] gitmek, yok olmak

→ *barmağından tökül-*

tul [< ET tul < AT *tûl]

tul kal- eşi ölmek

tulaz [< tul+az < AT *tûl] âciz, yaslı ve perişan

tur- [< ET tur-] **1.** kalkmak; **2.** hazır bulunmak; **3.** doğrulmak; **4.** bulunduğu yerde kalmak; **5.** kaldırmak, **6.** yaşamak, ikamet etmek

turmaz ol- kalkamamak, kalkamaz olmak

turu gel- kalkagelmek, kalkıp gelmek

→ *görü tur-*, *karşu tur-*, *mâcerâya tur-*, *örü tur-*, *tapusına tur-*, *tapuya tur-*, *yöre tur-*

turak [< ET tur-ğak] yurt

turunc [< Fa.] turunç ağacının meyvesi

tut- [< ET tut-] **1.** eline almak, kavramak; **2.** ele geçirmek, yakalamak; **3.** kabul etmek, saymak, bilmek; **4.** saygılı olmak, saygı duymak; **5.** alıkoymak; **6.** uzatmak, ikram etmek

→ *'azîz tut-*, *barmağın ağzında tutmış ısır-*, *buyruğın tut-*, *buyruğum tut-*, *buyruk tut-*, *elin yüzine tut-*, *elüm*

tut-, *göge yüzin tut-*, *günâh tutma-*, *hoş tut-*, *kulak tut-*, *sem' tut-*, *sözümi tut-*, *sözüŋ tut-*

tutdur- [< *tut-dur-*] alıkoydurmak, yakalatmak, ele geçirtmek

tutul- [< *tut-*^{u}*l-*] yakalanmak, ele geçirilmek
→ *dili tutul-*

tutun- [< ET *tut-*^{u}*n-*] örtünmek, edinmek, gizlenmek
→ *el yüzlerine tutun-*

tutuş- [< *tut-*^{u}*ş-*] yanmaya başlamak

tuy- [< ET *tuy-*] **1.** işitmek; **2.** hissetmek, anlamak, sezmek
→ *çirkîn iyi tuy-*

tuyur- [< *tuy-ur-*] bildirmek, duyurmak

tüken- [< *tüke-n-*] tükenmek, bitmek

tüket- [< ET *tüke-t-*] tüketmek, bitirmek

U

u [< Fa. *va*] ve (bağlaç)

ucuz [< ET *uçuz* < AT **ûçuz*] pahası yüksek olmayan, ucuz

uç [< ET *uç* < AT **ûç*] uç, tepe
uca çık- sona erişmek, son bulmak
uçdan uca baştan sona, bir baştan öbür başa kadar

uç- [< ET *uç-*] **1.** havada gitmek; **2.** dağılmak
→ *cânı gevdeden çıkıp uç-*, *cânı gevdeden uç-*, *oda uç-*

uçmak [< Soğd. *'wštmy*] cennet

uçmaklık [< Soğd. *'wštmy* + Tü. *+lık*] cennetlik, cenneti hak etmiş olan

ud [< ET *ubut*] hayâ, utanma

'ûd [< Ar. *'-v-d*] tütsü olarak kullanılan öd ağacı

uğra- [< ET *uğ*$_{u}$*r+a-*] tesadüf etmek, rast gelmek

uğun- [< ET *uv-*^{u}*n-*] bayılmak, bayılacak hâle gelmek, aklı başından gitmek

uğur [< ET *uğur*]
→ *bir uğurda*, *bir uğurdan*

ulu [< ET *uluğ*] **1.** büyük; **2.** ileri gelen, yüce, saygıdeğer kişi; **3.** yaşça büyük olan
ulu kişi büyük küçük herkes, bütün halk
ulu kıl- yüceltmek

ulula- [< *uluğ+la-*] değer vermek, aziz tutmak

um- beklemek, ummak

unut- [< ET *unıt-*] unutmak
→ *kend' özin unut-*, *kendü özüŋüzi unut-*

ur- [< ET *ur-* < AT **hûr-*] **1.** vurmak, çarpmak, çalmak; **2.** takmak, takınmak
→ *ad ur-*, *başın secdeye ur-*, *gözine ur-*, *kıymet ur-*, *kilîd ur-*, *od ur-*, *ta'na ur-*, *yėre ur-*, *yolın ur-*, *yüz ur-*, *yüze ur-*, *yüzi secdeye ur-*, *yüzin yėre ur-*, *yüzini yėre ur-*, *yüzümüze ur-*, *zindâna ur-*, *zindânuŋa ur-*

urğan [< *ur-*$_{u}$*k+an*; *urğa+n*] urgan, sicim

us akıl
ussı başına gel- kendisine gelmek, ayılmak
ussı git- aklı başından gitmek, kendisinden geçmek
ussuŋı başuŋa dėr- aklını başına toplamak

uslu [< *us+luğ*] akıllı

ustâ [< Fa. *ustâd*] saray inşaatçısı, saray yapan kimse

usûl [< Ar. *'-s-l*] yol, yöntem

uş [< ET *oş*] **1.** işte şimdi, daha yeni şimdi; **2.** ancak, fakat; **3.** işte, böyle, öyle ki

uşağ [< ET **uvuş+a-k*] çocukluk

uşan- [< **uvuş+a-n-*] kırılmak, parçalanmak, dağılmak
→ *hurd uşan-*

uşat- [< ET **uvuş+a-t-*] parçalamak, kırmak, dağıtmak
→ *hurd uşat-*

uşbu [< *oş bo*] bu, işte bu, bunlar

utan- [< **uvut+a-n-* < ET *ubut*] **1.** utanmak, mahcup olmak; **2.** sıkılmak; **3.** hayâ etmek, çekinmek

uy- [< ET *ud-*] tabi olmak

uya kardeş! arkadaş! (seslenme sözü)

uyhu [< ET *u+dı-ğu* < AT **û*] uyku

uyu- [< ET *u+dı-* < AT **û*] uyumak

uzun [< ET *uzun*] uzunluk

Ü

ü [< Fa. *va*] ve (bağlaç)

üç [< ET *üç*] 3
üç yüz altmış 360
→ *yėtmiş üç*

üçünci [< ET *üç+*^{ü}*nç+i*] 3.

üküş [< ET *üküş*] çok, pek çok

ümîd [< Fa. *umîd*, *ummîd*] ümit
ümîdümi kes- ümidini kesmek, artık olmayacağını kabul etmek
ümîdüŋi kes- ümidini kesmek, artık olmayacağını kabul etmek

ümmet [< Ar. *ummat*, *'-m-m*] bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp

tabi olanların meydana getirdiği topluluk

ümmîd [< Fa. *umîd, ummîd*] ümit

ün [< ET *ün* < AT **ü:n*] ses, ün

ünde- [< ET *ün+de-* < AT **ü:n*] seslenmek, çağırmak, davet etmek

ürk- [< ET *ürk-*] çekinmek, ürkmek, korkmak

üst [< ET **üz+tün*] **1.** bir şeyin yukarısında bulunan boşluk; **2.** bir şeyin dışa bakan yüzü; **3.** vücut, gövde, beden

üstlerine gel- görülmesi sakıncalı bir şey yapılırken birisi çıkagelmek

üstâd [< Fa. *ustâd*] saray inşaatçısı, saray yapan kimse

üş- üstüne yığılmak, üşüşmek

üze [< ET **üz+e*] üst, üzeri

üzere [< **üz+e+re*] **1.** üzerine, üstüne; **2.** +dAn sonra

üzre [< **üz+re*] **1.** üstüne, üstünde, üzerinde, üzerinden; **2.** +dAn dolayı

→ *şunuŋ üzre kim*

üzül- [< ET *üz-*^{ü}*l-*] incinmek, yüzülmek

üzüm [< ET *üz-*^{ü}*m*] üzüm

V

va 'ttakû yavma^{n} **turca'ûna fî-hi ilâ 'llâh** Allah'a döndürüleceğiniz günden sakının (ALLÂH: *Kur'ân*: 2. Bakara 281.)

va'de [< Ar. *va'da, v-'-d*] bir işin gerçekleşmesi için tanınan zaman

vakit [< Ar. *vakt, v-k-t*] zaman, an

vakt [< Ar. *v-k-t*] zaman, an

var [< ET *bar* < AT **bâ-r*] **1.** var, mevcut; **2.** olan, bulunan her şey; **3.** bütün, olanca

var ėt- var etmek

var- [< ET *bar-*] **1.** gitmek; **2.** ulaşmak, erişmek; **3.** yok olmak

→ *cânı Hak'a var-*, *gėrü var-*, *geyik ata var-*, *işe var-*, *işine var-*, *kanda vara*, *kanda varursa*, *karşu var-*, *tapuya var-*, *teferrüce var-*, *yola var-*

varlu [< *bar+lığ* < AT **bâ-r*] varlıklı, zengin

vasf [< Ar. *v-s-f*] **1.** vasıf, nitelik; **2.** durum, hâl

vasf eyle- niteliklerini sıralamak

vasf kıl- durumunu sayarak tarif etmek

vasf kıldur- durumunu bildirmek, haber vermek

velî [< Fa. *valî*] ancak, lakin

vėr- [< ET *bėr-*, *bir-* < AT **bė:r-*] **1.** uzatmak, tutuşturmak; **2.** iletmek, götürmek; **3.** bağışlamak, bahşetmek; **4.** bir şeyin bedeli olarak sunmak; **5.** teslim etmek; **6.** ikram etmek; **7.** birisiyle evlendirmek

→ *ad vėr-*, *adları vėr-*, *ağu vėr-*, *alkış vėr-*, *and vėr-*, *beşâret vėr-*, *bulu vėr-*, *cân vėr-*, *cân Hak'a vėr-*, *cevâb vėr-*, *destûr vėr-*, *dil vėr-*, *ėledi vėr-*, *eydi vėr-*, *ğuslın vėr-*, *haber vėr-*, *haberi vėr-*, *haberüŋ vėr-*, *halâslık vėr-*, *hėçe vėr-*, *ikrâr vėr-*, *kend' özin kula vėr-*, *kurda vėr-*, *oğul kız vėr-*, *ögüt vėr-*, *salavât vėr-*, *selâm vėr-*, *sunı vėr-*, *sunu vėr-*, *şu'le vėr-*, *yigitlik vėr-*

vėrdür- [< ET *bėr-tür-* < AT **bė:r-*]

→ *tanukluk vėrdür-*

vėribi- [< *bėr-^{i}p ı-d-* < AT **bė:r-*] göndermek

vezîr [Ar. *vazîr*, *v-z-r*] devlet büyüğü, danışman, (mec.) Yusuf peygamberin veziri

vur- [< ET *ur-* < AT **hûr-*]

→ *ad vur-*, *yėre vur-*, *zindâna vur-*

vü [< Fa. *va*] ve (bağlaç)

Y

yâ [< Ar.] ey!

yâ [< Fa.] **1.** ya da, hem de; **2.** ve

yâ ... yâ ... ya ... ya da ...

yâ asafâ 'alâ Yûsufa vah, Yusuf'a yazık oldu! (ALLÂH: *Kur'ân*: 12. Yûsuf 84.)

yaban meskûn olmayan yer, kırsal alan

yabana at- değer vermemek

yad [< ET *yat* < AT **yât*] yabancı

yağ- [< ET *yağ-*] **1.** (yağmur, kar) gökten yere düşmek, yağmak; **2.** çok miktarda, arka arkaya gelmek

yağmur [< ET *yağ-mur*] yağmur

yâhu [< Fa.] ve, hem de, yoksa

yâhud [< Fa. *yâ-hud*] veya, yoksa, öte yandan

Yahûda Yakup peygamberin en büyük oğlu

yak- [< ET **ya-k-*] **1.** yakmak, tutuşturmak; **2.** çok fazla ıstırap vermek

yaka [< ET **ya-k-a*] kenar, kıyı

yakıl- [< **ya-k-^{ı}l-*] yanmak

yakın [< ET **ya-k-*^{ı}*n*] yakın

yakın gel- yaklaşmak

yakın koy- yaklaştırmak

Ya'kûb Yusuf peygamberin babası, Kenan diyarına peygamber olarak gönderilmiştir

Ya'kûb nebî → Ya'kûb

Ya'kûb peyğâmber → Ya'kûb

yâkût [< Ar. < Yun.] değerli bir taş

yalan [< ET *yalğan*] **1.** asılsız söz; **2.** gerçek dışı, uydurma

yalan yėre gerçeğe uygun olmayarak

yalancı [< *yalğan+çı*] yalancı

yalançı [< *yalğan+çı*] yalancı

yalın [< ET **yal-*^{ı}*ŋ*] çıplak, giyimsiz

yalŋuz [< ET *yalaŋuz*, *yalıŋus*, *yalŋus* < **yal-*$_{ı}$*ŋ öz*]

yalŋuz kal- tek başına bulunmak

yaluŋuz [< ET *yalaŋuz*, *yalıŋus*, *yalŋus* < **yal-*^{ı}*ŋ öz*]

yaluŋuz kal- tek başına bulunmak

yaluŋuz koy- tek başına bırakmak

yaluŋuzçak [< *yaluŋuz+çak*]

yaluŋuzçak kal- tek başına kalmak, yapayalnız kalmak

yalvar- [< ET *yalbar-*] yalvarmak

yan [< ET *yan* < AT **yân*] **1.** yan, yakın; **2.** taraf

yan- [< ET **ya-n-*] **1.** kavrulmak, pişmek; **2.** ışık saçmak, parıldamak; **3.** çok ıstırap çekmek, büyük acı duymak

→ *cânı yan-*, *içüm yan-*, *oda yan-*

yana [< ET *yan-a*] **1.** yine; **2.** +dAn tarafa

yandur- [< **ya-n-dur-*] **1.** yakmak; **2.** çok acı çektirmek

→ *bağrumı yandur-*, *içüm taşum yandur-*, *od yandur-*

ya'nî [< Ar. *'-n-y*] demek ki

yaŋa +dAn tarafa, tarafa

yaŋaru [< *yaŋa+ru*] yan, yan tarafa

yap- [< ET *yap-*] örtmek, kapatmak

→ *etmek yap-*, *ev yap-*, *şâr yap-*

yapdur- [< *yap-tur-*]

→ *ev yapdur-*

yapış- [< ET *yap-*^{ı}*ş-*] yapışmak, tutunmak

yaprak [< ET *yapırğak*, *yalpırğak* < **yalpı-r-ğak*] yaprak

yapuş- [< ET *yap-*^{ı}*ş-*] yapışmak, tutunmak

yâr [< Fa.] seslenme sözü

yâr kıl- kendisine eş olarak kabul etmek

yârâ / yarâ [< Fa. *yârâ*] seslenme sözü

yara- [< ET *yara-*] yakışmak, uygun gelmek

yarak [< D.Tü. *yarak* < ET *yara-ğ*]

yarak ėt- hazırlanmak, hazırlık yapmak

yarak eyle- hazırlanmak, hazırlık yapmak

yarak kıl- hazırlanmak, hazırlık yapmak

yârân [< Fa.] Muhammed peygamberin sohbetinde bulunmuş olan, sahabe

yarat- [< ET *yara-t-*] yoktan var etmek

yarıl- [< ET *yar-ˈl-* < AT **yâr-*] yarık açılmak, ayrılmak

yarın [< ET **yar+ˈn*] gelecek zamanda

yârî [< Fa.]

yârî kıl- yardım etmek

yarlığa- [< ET **yarlığ+ka-*] bağışlamak, affetmek, merhamet etmek

yarlığan- [< ET *yarlıkan-* < **yarlığ+ka-n-*] bağışlanmak, merhamet edilmek

yarmak [< ET *yar-mak* < AT **yâr-*] dirhem, akçe

yaş [< ET *yaş* < AT **yâş*] **1.** gözyaşı; **2.** kendi suyunu yitirmemiş, kurumamış, yaş

→ *göz yaşı*, *göz yaşın akıt-*, *gözi yaşı ırmak ol-*, *gözi yaşı sėl gibi ak-*, *gözleri yaş akıt-*, *gözlerinden sėl gibi yaş akıt-*, *gözlerinden yaş akıt-*, *gözlerinden yaş tök-*, *iki gözi yaş tol-*

yaş [< ET *yaş* < AT **yâş*] yaş (ömür yaşı)

yaşa- [< ET *yaş+a-* < AT **yâş*] yaşamak

yat hâl, durum

yatı al- hazırlanmak, hazırlık görmek

→ *söz yatı*, *sözin yatına söyle-*

yat- [< ET *yat-*] **1.** yatmak, uyumak; **2.** uzanmak; **3.** baygın şekilde uzanmak; **4.** mezarda gömülü olmak; **5.** hapsedilmek, zindanda kalmak

yatur- [< ET *yat-ğur-*] oturtmak

yavlak [< ET *yablak*] çok, pek çok

yavuz [< ET *yabız*] **1.** kötü, fena; **2.** bozuk, anlaşılmaz

yavuz fi'l suç, günah

yavuz gelme- başına kötü bir iş gelmemek

yavuz iş suç, günah

→ *göŋli yavuz*, *südi kanı yavuz*, *südi yavuz*

yavuzluk [< *yavuz+luk*]

yavuzluk kıl- kötülük yapmak, suç işlemek

yavuzluk san- kötülük düşünmek

yayan [< ET **yada-ğ+$_{ı}$n*] yaya olarak

yaz- 1. yazıya geçirmek, yazmak; **2.** nakşetmek, resmetmek

yazdur- [< *yaz-tur-*] **1.** yazıya geçirtmek, yazdırmak; **2.** nakşettirmek, resmettirmek

yazı [< ET *yaz-ı*] ova

yazıl- [< *yaz-^{ı}l-*] **1.** yazılmak, yazıya geçirilmek; **2.** nakşedilmek, resmedilmek

yazılu [< *yaz-^{ı}ğlığ*] yazılmış olan

yazlu [< *yaz-$_{ı}$ğlığ*] yazılmış olan

yazu [< *yaz-u*] yazı, ifade

yazuk [< ET *yaz-^{u}k* < AT **yâz-*] günah, suç

yazuğından pâk çık- günahlardan kurtulmak

yazuklu [< ET *yaz-^{u}k+luğ* < AT **yâz-*] günahkâr

yazulu [< *yaz-^{ı}ğlığ*] nakşedilmiş olan, resmedilmiş olan

yė- [< ET *yi-*, *yė-* < AT **yė:-*] **1.** çiğneyerek yutmak; **2.** yenecek bir şeyle karnını doyurmak; **3.** yiyerek öldürmek; **4.** geçimini sağlamak

→ *ğam u ğussaŋ yė-*, *ğussa yė-*, *harâm yė-*, *kayğu yė-*, *kayğuŋ yė-*, *kebâb yė-*, *mâluŋ teşvîşini yė-*

yėdi [< ET *yiti*, *yėti* < AT **yė:ti*] 7

yėdinci [< ET *yitinç*, *yėtinç* < *yėti+nç+i*] 7.

yėdür- [< ET *yė-tür-* < AT *yė:-*] yedirmek, ikram etmek

yėg [< ET *yig*, *yėg*] daha iyi

yėgirmi [< ET *yigirmi*, *yėgirmi*]

→ *yüz yėgirmi*

yėgle- [< ET *yėg+le-*] üstün tutmak

yėl [< ET *yėl* < AT *yė:l*] yel, rüzgâr

yėmek [< ET *yė-m+ek* < AT **yė:-*] yemek

yėmiş [< ET *yimiş*, *yėmiş* < *yė-m+^{i}ş* < AT *yė:-*] yemiş, meyve

yeŋ [< *yėŋ* < AT **yė:ŋ*] elbise kolunun el üzerine gelen kısmı

yeŋi [< ET *yaŋı*] sonradan ortaya çıkmış

yėŋi [< ET *yaŋı*] az zaman önce

yėr [< ET *yir*, *yėr*] **1.** bir kimse ya da nesnenin bulunduğu mekân; **2.** ayakla basılan zemin; **3.** mevki, mahal, mekân; **4.** toprak; **5.** dünya; **6.** yaşanılan, oturulan şehir

yėr yėrin her taraftan, her yandan

yėre ur- yere çarpmak, yere çalmak

yėre vur- yere çalmak

yėrine bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere

yėrine gel- çıkmak, gerçek olmak

yėrine getür- gereğini yaparak olmasını sağlamak

→ *bu yėrde*, *başın yėre ko-*, *secde yėrleri*, *teni yėre koyma-*, *yalan yėre*, *yüzin yėre ur-*, *yüzini yėre ur-*

yėriş- [< ET *iriş-*, *ėriş-* < *ėr-*^{i}*ş-* < AT **ė:r-*] yetmek, bitmek, sona gelmek

yeşil [< ET *yaş+*^{ı}*l* < AT **yâş*] yeşil

yėt- [< ET *yėt-*] **1.** yetmek, yetişmek, erişmek; **2.** kâfi gelmek

→ *murâdına yėt-*

yėtmiş [< ET *yitmiş*, *yėtmiş* < AT **yė:tmiş*] 70

yėtmiş üç 73

yėtür- [< ET *yėt-ür-*] **1.** ulaştırmak, eriştirmek; **2.** kâfi gelmesini sağlamak

yığlın- [< *yığ-*$_{ı}$*l-*^{ı}*n-*] kaçınmak, sakınmak, kendisini alıkoymak

yıhdur- [< *yık-tur-*] yıktırmak, kurulu bir şeyi dağıttırmak

yık- [< ET *yık-*] yıkmak, parçalamak, dağıtmak

→ *müzdin yık-*, *tevbe yık-*

yıkdur- [< *yık-tur-*] yıktırmak, kurulu bir şeyi dağıttırmak

yıl [< ET *yıl*] yıl, sene

yıluŋ başı yılbaşı, yılın başlangıcı

→ *bėrisi yıl*

yırtıl- [< ET **yır-t-*^{ı}*l-*] yırtılmak

yırtuk [< **yır-t-*^{u}*k*] yırtık, yırtılmış

yırtuk ol- yırtılmak

yigit [< ET *yigit*] genç, delikanlı

yigit ol- gençleşmek

yigitlik [< ET *yigit+lik*]

yigitlik vėr- gençliğini vermek, gençleştirmek

yigrelen- [< **yigre-g+len-* < AT **îgre-*] iğrenmek, nefret etmek

yine [< ET *yan-a*] yine, tekrar

yitür- [< ET *yit-ür-*] yitirmek, kaybetmek

yoğ [< ET *yok* < AT **yô-k*] bulunmayan, mevcut olmayan

yoğ ol- kaybolmak

yohsa [< *yok ėr-se*] **1.** aksi takdirde, öyle olmasa; **2.** eğer

yohsul [< ET **yok+sı-l* < AT **yô-k*] yoksul, fakir

yohsul ol- yoksullaşmak

yok [< ET *yok* < AT **yô-k*] yok, değil

yokaru [< ET *yokaru* < *yok+ğaru*] yukarı, yüksek

yokla- [< ET *yok+la-*] bakmak, kontrol etmek

yoklu [< *yok+lu* < AT **yô-k*] fakir, yoksul

yoksa [< *yok ėr-se*] **1.** aksi takdirde, öyle olmasa; **2.** yoksa, acaba

yoksul [< ET **yok+sı-l* < AT **yô-k*] yoksul, fakir

yoksul ol- yoksullaşmak

yol [< ET *yol* < AT **yôl*] **1.** yol, iki yer arasındaki ulaşım şeridi; **2.** amaç, maksat, uğur; **3.** taraf

yol bul- önünü görmek

yol sıra yol boyunca

yol yöri- yol katetmek

yol yörü- yol katetmek

yola gel- ıslah olmak, düzelmek

yola getür- yola düşürmek, yola koymak

yola gir- yola koyulmak, yola düşmek

yola var- yola koyulmak, yola girmek

yolın ur- yolunu kesmek

→ *toğru yol*

yolca [< *yol+ca* < AT **yôl*] yoldan ayrılmayarak, yolu izleyerek

yolca git- yol boyunca gitmek

yoldaş [< *yol+daş* < AT **yôl*]

yoldaş ol- yanında bulunmak, eşlik etmek

yolıra [< *yol+ı+ra* < AT *yôl*] yol üzeri, yol boyunca

yon- [< AT **yô-n-*] yontmak

yor- [< *yor-* < AT *yôr-*] yorumlamak, tabir etmek

→ *düş yor-*, *düşin yor-*, *düşini yor-*

yorul- [< *yor-*^{u}*l-* < AT **yôr-*] rüya tabir edilmek

→ *düş yorul-*

yön- yönelmek

yönel- [< *yön+el-*] yönelmek, bir yöne doğru hareketlenmek

yöre [< *yör-e*] çevre, etraf, civar, kıyı

yöre tur- çevresine üşüşmek

yöri- [< ET *yorı-* < AT **yôr+ı-*] **1.** yürümek; **2.** akmak

→ *yol yöri-*

yörü- [< ET *yorı-* < AT **yôr+ı-*] yürümek

→ *yol yörü-*

yu- [< ET *yu-* < AT **yû-*] **1.** yıkamak; **2.** temizlemek

yulduz [< ET *yultuz*] yıldız

yun- [< ET *yu-n-* < AT **yû-*] yıkanmak

Yûnus Musul yanındaki Nineve ahalisine gönderilen peygamber

Yûsuf Yakup peygamberin oğlu, Mısır ahalisine peygamber olarak gönderilmiştir

Yûsuf ‘aleyhi ’s-selâm → Yûsuf

Yûsuf nebî → Yûsuf

Yûsuf peyğâmber → Yûsuf

Yûsuf resûl → Yûsuf

yut- [< *yut-* < AT **yût-*] yutmak

yuyun- [< ET *yu-n-* < AT **yû-*] **1.** yıkanmak; **2.** temizlenmek

yüce [< AT **ûça*] yüce, yüksek

yügrüş- [< ET *yüg*$_{ü}$*r-*^{ü}*ş-*] koşuşturmak

yügür- [< ET *yügür-*] koşmak

yük [< ET **yü-k*] **1.** bir kervanın taşıyabileceği şeylerin bütünü; **2.** bir hayvanın taşıyabileceği miktar

yüklen- [< **yü-k+le-n-*]

→ *kayğuya yüklen-*

yüklü [< **yü-k+lüg*] yüklü, yükle dolu

yürek [< ET *yürek*]

→ *katı yürek*

yüz [< ET *yüz* < AT **yü:z*] yüz, çehre, surat

yüz ur- yönelmek

yüze ur- yere vurmak, yere çalmak

yüzi kuyu yüzükoyun, yüzü yere gelmek üzere

yüzi secdeye ur- af dilemek, secdeye kapanmak

yüzin yėre ur- secdeye kapanmak, şükretmek

yüzini yėre ur- secdeye kapanmak, şükretmek

yüzümüze bakma- ilgilenmemek, adam yerine koymamak

yüzümüze ur- suçunu yüzüne karşı söylemek, suratına vurmak

→ *el yüzlerine tutun-*, *elin yüzine tut-*, *göge yüzin tut-*, *gök yüzi*

yüz [< ET *yüz* < AT *yü:z*]

yüz biŋ 100.000

yüz yėgirmi 120

→ *biŋ iki yüz*, *iki yüz*, *üç yüz altmış*

yüzük yüzük

Z

Zâbîl Yusuf peygamberin kardeşlerinden biri

za’îf [< Ar. *z-’-f*]

→ *ben kul za’îf*

zakkûm [< Ar. *z-k-m*] zakkumgillerden zehirli bir ağaççık, ağu ağacı

zâlim [< Ar. *z-l-m*] zulüm ve haksızlık yapan kimse

zamân [< Ar. *z-m-n*] **1.** süre, vakit; **2.** dönem, devir

→ *az zamân gėçmez*, *nėçe zamân*

zâr [< Fa.] ağlayan, inleyen

zâr u zâr ağla- yüksek sesle ağlamak
zârî [< Fa.] ağlama, inleme
zârî kıl- ağlamak, ağlayıp sızlamak
zârîlık [< Fa. *zârî* + Tü. *+lık*] ağlama, inleme
zârlan- [< Fa. *zâr* + Tü. *+lan-*] ağlayıp sızlamak
zeberced [< Ar. *zabarcad*] cam parlaklığında değerli bir taş
zebercedin [< Ar. *zabarcadîn*] cam parlaklığında değerli bir taş
Zelhâ → Zelîhâ
Zelhâ hâtûn → Zelîhâ
Zelîhâ Yusuf peygamber ile aralarından çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kişi
zelîl [< Ar. *zalîl*, *z-l-l*]
zelîl gör- aşağılamak
zencîr [< Fa. *zancîr*] zincir
zicâc [< Ar. *z-c-c*] cam
zihî [< Fa.] ne güzel! ne iyi!
zikr [< Ar. *z-k-r*]
zikr eylen- kendi kendisine mırıldanmak, söylenmek
zinâ [< Ar. *zinâ'*, *z-n-y*]
zinâ kıl- zina işlemek
zindân [< Fa.] tutuklu ve hükümlülerin konulduğu kapalı yer, zindan
zindâna ur- zindana atmak, zindana hapsetmek
zindânuŋa ur- zindana atmak, zindana hapsetmek
zindâna vur- zindana atmak, zindana hapsetmek
zînet [< Ar. *zînat*, *z-y-n*] süs
zinhâr [< Fa.] **1.** aman! asla! **2.** mutlaka, kesinlikle
zîre [< Fa. *zîrâ* < *zîr+â*] çünkü
ziy [< Fa. *zî*] ne güzel! ne iyi!
ziy ki ne güzel
ziyân [< Fa.]
ziyân gel- zarar gelmek, zarara uğramak
ziyân kıl- zarar vermek

DİZİN

ʻabâ: *ʻa.* 35[b]/12 [=1]

abbak: *a.* 28[a]/10 [=1]

ac: *a.* 5[b]/13, 31[a]/05 [=2]

ʻâc: *ʻâ.* 17[a]/02 [=1]

ac-: *a.-ar* 33[a]/06; *a.-dı* 27[b]/05 [=2]

ʻaceb: *ʻa.* 2[a]/08, 5[b]/14, 7[b]/13, 8[b]/09, 13[b]/07, 14[a]/05, 15[a]/03, 15[a]/11, 15[b]/06, 20[a]/02, 22[a]/13, 24[b]/10, 27[a]/12, 32[a]/02, 32[a]/11, 44[b]/01, 44[b]/01, 46[a]/11; *ʻa.+e* 10[b]/09, 15[b]/04, 49[b]/05; *ʻa. mi* 21[a]/12; *ʻa. midür* 28[b]/14 [=23]

ʻaceble-: *ʻa.-di* 14[a]/04; *ʻa.-r* 33[b]/04; *ʻa.-ye* 27[a]/03 [=3]

ʻacebleş-: *ʻa.-ü* 47[a]/14; *ʻa.-ür* 33[a]/15; *ʻa.-ürler* 2[b]/03 [=3]

ʻacebleyü: *ʻa.* 34[a]/11 [=1]

acı: *a.+sın* 21[a]/08 [=1]

ʻâciz: *ʻâ.* 14[a]/11 [=1]

aclık: *a.+dan* 37[a]/14 [=1]

aç-: *a.-ar* 9[a]/13, 19[a]/01, 19[b]/08, 30[b]/14, 31[a]/11, 33[a]/06, 33[b]/04, 43[b]/10, 43[b]/12, 45[a]/10, 45[a]/11, 47[b]/09, 47[b]/10; *a.-dı* 3[b]/11, 6[a]/09; *a.-dılar* 35[a]/14; *a.-ğıl* 12[b]/07 [=17]

açıl-: *a.-ur* 9[b]/13, 47[b]/02 [=2]

ad: *a.* 39[a]/03, 51[a]/07, 51[a]/08; *a.+ı (iy.)* 1[b]/02, 1[b]/03, 2[a]/04, 5[a]/03, 7[b]/08, 10[a]/04, 10[a]/13, 10[a]/15, 12[a]/13, 27[a]/11, 28[b]/10, 32[a]/09, 38[a]/08, 44[b]/14, 46[a]/07, 47[a]/10, 47[a]/10; *a.+ı (nes.)* 27[a]/13, 38[b]/14; *a.+ın* 1[b]/01, 24[b]/04; *a.+ını* 24[b]/03, 35[b]/04, 42[b]/15; *a.+ıyla* 47[b]/10; *a.+ları* 7[b]/08, 38[b]/11, 38[b]/12; *a.+um* 47[b]/13; *a.+uŋ* 14[b]/02, 42[a]/11 [=34]

ʻÂd: *ʻÂ.* 5[a]/03, 7[a]/03 [=2]

âdem: *â.* 11[b]/12, 15[a]/06, 24[a]/05, 35[a]/06 [=4]

ʻâdet: *ʻâ.+i (iy.)* 20[b]/14 [=1]

ʻâdil: *ʻâ.* 40[b]/07 [=1]

adlu: *a.* 2[a]/05, 38[a]/05 [=2]

ʻafv: *ʻa.* 9[b]/12, 23[a]/12, 45[b]/02, 45[b]/03, 45[b]/04, 49[a]/03, 52[b]/03; *ʻa.+uŋı* 52[b]/02 [=8]

ağaç: *a.* 5[b]/13, 22[b]/12, 23[b]/07, 23[b]/13, 23[b]/15; *a.+a (ağaca)* 16[b]/15, 45[a]/06; *a.+lar* 16[b]/14; *a.+uŋ (ağacuŋ)* 23[b]/14 [=9]

ağır: *a.* 26[a]/02; *a.+ınca* 14[a]/07 [=2]

ağırla-: *a.* 40[b]/05; *a.-dı* 35[a]/05; *a.-dum* 41[a]/13; *a.-ğıl* 15[a]/15; *a.-gil* 33[b]/08; *a.-ram* 49[a]/13; *a.-yu* 26[a]/01, 39[b]/12, 43[a]/11, 48[b]/11 [=10]

ağırlık: *a.* 41[a]/08, 42[a]/04 [=2]

ağız: *a.+ı (iy.) (ağzı)* 6[b]/04; *a.+ına (ağzına)* 22[a]/03; *a.+ında (ağzında)* 19[a]/14 [=3]

ağla-: *a.-dı* 6[a]/07, 6[a]/14, 9[a]/07, 9[a]/09, 14[b]/06, 17[b]/03, 18[b]/02, 23[a]/13, 24[a]/03, 34[b]/13, 35[a]/09, 39[a]/01, 46[a]/09, 47[a]/02, 48[b]/01, 50[b]/06; *a.-dılar* 41[b]/03; *a.-duğı* 46[a]/15; *a.-duğuŋ* 38[a]/04; *a.-*

dum 18^{a}/01, 18^{a}/05, 35^{a}/02; *a.-duŋ* 34^{b}/14; *a.-madı* 9^{a}/09; *a.-mağa* 39^{a}/02, 39^{a}/02; *a.-mağı* 12^{b}/09, 27^{a}/13; *a.-magil* 42^{a}/15; *a.-mağum* 30^{b}/10; *a.-mağumı* 43^{a}/02; *a.-mağuŋ* 37^{b}/04; *a.-mak* 6^{b}/15; *a.-makdan* 23^{b}/06, 30^{b}/05, 37^{b}/03, 45^{a}/07, 45^{b}/08; *a.-maya* 37^{b}/11; *a.-mış* 23^{b}/15; *a.-r* 9^{a}/13, 24^{a}/01, 33^{b}/14; *a.-ram* 47^{a}/09; *a.-rsın* 38^{a}/04; *a.-ya* 18^{b}/10, 52^{a}/07; *a.-yalum* 3^{a}/15; *a.-yayım* 37^{b}/08; *a.-yu* 3^{b}/08, 11^{b}/01, 12^{b}/02, 25^{b}/03, 30^{b}/06, 31^{a}/04, 37^{b}/05, 41^{b}/05, 42^{a}/14; *a.-yuban* 34^{b}/09 [=59]

ağlaş-: *a.-alum* 5^{b}/11; *a.-u* 47^{a}/14; *a.-ur* 22^{a}/11, 37^{a}/10, 38^{b}/04; *a.-urlar* 26^{b}/04, 26^{b}/14, 27^{b}/09, 27^{b}/10 [=9]

ağlat-: *a.-am (ağladam)* 46^{a}/14; *a.-mağıl* 40^{b}/04, 43^{a}/15; *a.-up (ağladup)* 46^{a}/10; *a.-ur (ağladur)* 45^{a}/05 [=5]

ağrı: *a.+sı* 16^{b}/01, 46^{b}/15 [=2]

ağu: *a.* 22^{a}/07, 27^{b}/04 [=2]

âh: *â.* 1^{b}/05, 3^{a}/08, 4^{a}/08, 6^{a}/14, 9^{b}/04, 11^{b}/08, 12^{b}/09, 13^{b}/02, 13^{b}/03, 14^{b}/06, 18^{b}/13, 21^{a}/05, 30^{b}/06, 30^{b}/12, 31^{a}/03, 31^{b}/04, 36^{b}/02, 37^{a}/06, 41^{b}/06, 45^{a}/12, 47^{a}/02, 47^{a}/03, 50^{b}/06; *â.+um* 30^{b}/13 [=24]

'ahd: *'a.+üm* 25^{b}/01 [=1]

âhir: *â.* 2^{a}/02, 6^{a}/06, 14^{a}/01, 21^{a}/10, 31^{a}/05, 38^{a}/10, 47^{a}/11 [=7]

Ahmed: *A.+e* 1^{b}/10, 27^{b}/02, 28^{a}/14, 32^{a}/10, 49^{a}/04, 52^{a}/13; *A.+üŋ* 48^{b}/14 [=7]

ahsen: *a.* 37^{a}/09 [=1]

ahu: *a.* 46^{b}/09 [=1]

ahvâl: *a.+in* 2^{b}/07, 13^{a}/10; *a.+ini* 44^{a}/03; *a.+ümüz* 41^{b}/09 [=4]

ak: *a.* 22^{a}/02 [=1]

ak-: *a.-ar* 6^{b}/15, 37^{b}/09, 38^{a}/06 [=3]

akça: *a.* 8^{b}/06; *a.+m* 8^{b}/07 [=2]

akıt-: *a.-dı* 11^{a}/14, 41^{b}/06; *a.-ı (akıdı)* 41^{a}/07; *a.-ur (akıdur)* 19^{a}/01, 38^{a}/03, 43^{b}/10 [=6]

'akîk: *'a.* 17^{a}/03, 17^{a}/06 [=2]

'akl: *'a.+ı (iy.)* 8^{a}/08, 10^{b}/04, 10^{b}/05, 11^{a}/09, 19^{a}/07, 21^{a}/04, 32^{a}/08, 44^{a}/06; *'a.+ın* 11^{b}/04, 38^{a}/11, 47^{a}/12; *'a.+umuz* 27^{a}/10; *'a.+uŋ* 33^{b}/05, 36^{b}/13 [=14]

al-: *a.* 20^{a}/14, 28^{a}/04, 31^{b}/07, 43^{b}/11, 48^{a}/04; *a.-a* 9^{a}/06, 22^{b}/10, 28^{a}/10, 33^{b}/01, 33^{b}/07; *a.-alum* 40^{b}/09, 40^{b}/11; *a.-an* 33^{a}/05; *a.-asın* 7^{a}/10; *a.-dı* 3^{a}/12, 3^{b}/08, 6^{a}/13, 9^{a}/05, 9^{a}/06, 9^{a}/11, 21^{a}/07, 23^{b}/07, 24^{a}/07, 27^{a}/10, 31^{a}/01, 36^{a}/12, 43^{b}/07, 46^{b}/13, 50^{a}/13; *a.-dılar* 3^{b}/04, 29^{a}/10, 39^{b}/04, 44^{a}/02, 44^{b}/04;

a.-dıyıdı 46^{a}/04; *a.-duğıdı* 48^{a}/06; *a.-duğına* 14^{b}/14; *a.-duğuŋ* 9^{b}/08; *a.-dukların* 37^{a}/02; *a.-dum* 23^{b}/12, 31^{a}/14; *a.-duŋ* 14^{a}/12; *a.-duŋ mı* 42^{a}/01; *a.-duŋuz* 35^{a}/10, 35^{a}/12, 40^{b}/01; *a.-madı* 29^{a}/13; *a.-madum* 40^{a}/10, 42^{a}/02; *a.-mağum* 8^{b}/09; *a.-mak* 42^{a}/02; *a.-mışsız* 44^{b}/08; *a.-uban* 2^{b}/14, 11^{a}/04, 13^{a}/11, 27^{b}/06, 29^{a}/11, 29^{a}/14, 34^{b}/02; *a.-ubanı* 35^{a}/07; *a.-uŋ* 14^{a}/02; *a.-up* 10^{b}/07, 29^{a}/09, 29^{a}/12, 31^{b}/04, 42^{b}/07; *a.-ur* 3^{a}/03, 8^{a}/09, 10^{b}/08, 11^{b}/14, 13^{b}/10, 15^{a}/13, 21^{b}/05, 22^{a}/13, 29^{b}/14, 34^{a}/15, 36^{b}/12, 43^{b}/12, 46^{a}/05, 46^{b}/02, 46^{b}/06, 47^{a}/15, 47^{b}/01, 49^{a}/11, 50^{a}/02, 52^{a}/10; *a.-urdı* 40^{a}/12; *a.-urıdı* 11^{b}/11 [=88]

alçak: *a.* 49^{b}/01 [=1]

'âlem: *'â.* 9^{b}/13, 12^{a}/13 [=2]

'aleyhi 's-selâm: *'a.* 5^{a}/13, 24^{b}/13 [=2]

alıcı: *a.* 8^{b}/03, 13^{b}/11 [=2]

alın: *a.+ında (alnında)* 28^{a}/11 [=1]

al-karîmu izâ va'ada vafâ: *a.* 29^{b}/11 [=1]

alkış: *a.* 39^{a}/14, 39^{b}/02 [=2]

Allâh: *A.* 16^{a}/11; *A.+um* 16^{a}/08; *A.+umdan* 5^{a}/15, 43^{a}/12; *A.+umuz* 32^{b}/05 [=5]

almaklık: *a.+a (almağlığa)* 14^{a}/05 [=1]

alt: *a.+ından* 13^{a}/15 [=1]

altı: *a.* 13^{a}/06, 18^{a}/05 [=2]

altıncı: *a.* 29^{a}/14 [=1]

altmış: *a.* 15^{b}/01, 50^{b}/08 [=2]

altun: *a.* 7^{a}/06, 8^{b}/06, 8^{b}/07, 11^{b}/06, 11^{b}/10, 11^{b}/11, 14^{a}/08, 14^{a}/09, 15^{b}/03, 16^{b}/14, 17^{a}/04, 17^{a}/05, 23^{b}/12, 26^{b}/03, 26^{b}/09, 29^{a}/02, 29^{a}/09, 33^{b}/01, 33^{b}/11, 36^{a}/11, 44^{a}/10; *a.+a* 15^{b}/02, 40^{a}/07; *a.+dan* 16^{b}/15; *a.+ı (iy.)* 11^{b}/07, 24^{b}/07; *a.+ı (nes.)* 7^{a}/07, 11^{b}/07 [=28]

alu: *a.* 12^{b}/11 [=1]

'am: *'a.+uŋ durur ('ammuŋ durur)* 37^{b}/15 [=1]

'amel: *'a.+lerin* 32^{b}/07 [=1]

'amû: *'a.* 11^{a}/10, 18^{b}/04, 20^{b}/01, 20^{b}/07, 26^{b}/07, 29^{a}/03, 29^{a}/06, 29^{b}/05, 30^{a}/10, 32^{a}/14, 32^{b}/07, 40^{b}/15, 48^{b}/06, 48^{b}/11, 48^{b}/13, 49^{a}/08 [=16]

ana: *a.* 39^{a}/10; *a.+mdan* 47^{b}/05, 47^{b}/06; *a.+ŋa* 14^{b}/07; *a.+sı* 9^{a}/11, 9^{a}/12, 46^{a}/04, 46^{a}/05 [=8]

anbâr: *a.+lar* 29^{a}/06 [=1]

'anber: *'a.+den* 17^{a}/01; *'a.+ler* 26^{b}/03 [=2]

anca: *a.+ya* 8^{b}/10 [=1]

and: *a.* 2^{b}/11, 3^{a}/13, 3^{b}/01, 4^{a}/12, 5^{b}/11, 6^{b}/11, 14^{b}/04, 35^{a}/13,

35^a/14, 39^b/07, 39^b/07; *a.+uŋ* 4^a/11; *a.+uŋı* 4^a/12, 4^a/12 [=14]

anda: *a.* 4^b/04, 5^a/09, 5^a/10, 5^b/06, 5^b/13, 7^a/08, 7^a/08, 7^a/10, 7^b/09, 11^a/07, 11^b/14, 12^a/02, 13^a/04, 14^b/15, 17^b/02, 18^b/02, 18^b/04, 18^b/10, 18^b/14, 19^a/11, 19^b/04, 19^b/10, 21^b/09, 21^b/13, 22^a/08, 22^b/01, 23^b/03, 23^b/13, 25^a/09, 26^a/07, 27^b/10, 29^a/08, 31^b/14, 32^a/02, 32^a/03, 32^b/08, 32^b/13, 33^a/01, 33^a/05, 33^b/14, 35^a/01, 35^b/03, 36^a/08, 36^b/01, 36^b/02, 37^b/11, 39^a/11, 40^b/02, 41^a/01, 41^b/05, 42^b/03, 42^b/09, 43^a/07, 44^b/12, 45^b/13, 48^a/02, 48^a/04, 49^a/08, 49^b/01, 49^b/02, 49^b/04, 49^b/07, 50^a/03, 50^a/04, 50^a/14, 50^a/14, 50^b/03, 51^a/06, 51^b/02, 51^b/06, 52^a/01, 52^a/12; *a.+ (and')* 27^b/06; *a.+dur* 16^a/07, 49^b/15; *a.+ki* 49^b/06 [=76]

andan: *a.* 6^a/02, 9^b/11, 10^a/03, 10^a/15, 11^a/06, 11^b/02, 11^b/11, 13^a/06, 17^a/10, 20^b/15, 24^b/02, 24^b/11, 25^b/04, 25^b/12, 28^b/05, 28^b/08, 28^b/12, 33^a/14, 36^b/01, 37^a/05, 40^b/15, 42^b/15, 43^a/02, 45^a/02, 45^a/03, 45^b/09, 46^a/13, 47^a/04, 47^a/09, 49^b/03, 51^a/13; *a. durur* 36^a/04 [=32]

anı: *a.* 2^a/07, 2^b/01, 2^b/06, 2^b/11, 3^a/06, 3^a/08, 3^b/03, 3^b/10, 4^a/11, 4^b/02, 4^b/15, 5^a/02, 5^a/14, 5^b/01, 6^a/06, 6^b/10, 6^b/13, 7^a/02, 7^b/15, 8^a/13, 9^b/01, 9^b/02, 9^b/14, 9^b/15, 10^a/02, 10^a/14, 10^b/01, 10^b/09, 10^b/11, 11^a/03, 11^a/11, 11^b/01, 11^b/07, 11^b/08, 11^b/12, 12^a/11, 12^b/08, 13^a/02, 13^a/15, 13^b/04, 13^b/15, 14^a/02, 14^a/14, 15^a/10, 15^b/04, 15^b/07, 15^b/09, 16^a/11, 16^a/12, 16^a/13, 16^a/14, 16^b/03, 16^b/05, 17^a/10, 17^b/03, 17^b/10, 17^b/12, 18^b/13, 18^b/14, 19^a/07, 19^a/09, 19^a/11, 20^a/05, 20^a/12, 20^a/13, 20^b/04, 20^b/06, 21^a/02, 21^a/05, 21^b/05, 22^a/02, 22^a/04, 22^a/14, 22^b/11, 22^b/11, 22^b/12, 23^a/05, 23^a/06, 23^a/15, 23^b/08, 23^b/15, 24^a/01, 24^a/12, 24^b/11, 25^a/12, 25^b/08, 26^a/01, 26^a/13, 26^b/09, 27^a/04, 27^b/05, 27^b/07, 28^b/08, 30^a/02, 30^a/04, 30^a/04, 30^a/07, 30^a/10, 30^a/15, 30^b/03, 31^a/01, 31^a/03, 31^a/07, 31^b/02, 31^b/05, 31^b/08, 31^b/12, 32^a/02, 33^a/08, 33^a/15, 33^a/15, 33^b/02, 34^a/04, 34^a/08, 34^a/14, 35^a/01, 35^a/04, 35^a/16, 35^b/02, 36^a/11, 36^a/13, 36^a/14, 36^b/03, 36^b/05, 36^b/07, 36^b/08, 36^b/10, 36^b/10, 36^b/12, 37^a/06, 37^a/13, 37^a/13, 37^b/07, 37^b/11, 38^b/01, 38^b/04, 38^b/06, 38^b/13, 40^a/02, 40^a/04, 40^a/06, 40^a/08, 40^a/09, 40^a/10, 40^a/11, 40^b/04, 40^b/05, 40^b/13, 41^a/04, 41^a/05, 41^a/06, 41^a/12,

41^{a}/14, 41^{b}/11, 41^{b}/13, 42^{a}/05, 42^{b}/05, 43^{a}/13, 44^{a}/05, 44^{a}/09, 44^{b}/09, 44^{b}/15, 45^{b}/08, 45^{b}/15, 46^{a}/03, 46^{a}/06, 46^{b}/01, 46^{b}/02, 46^{b}/02, 46^{b}/11, 46^{b}/14, 47^{a}/01, 47^{a}/09, 47^{a}/15, 47^{b}/01, 48^{a}/06, 48^{a}/07, 48^{b}/01, 49^{a}/11, 49^{a}/15, 49^{b}/05, 50^{a}/07, 50^{a}/12, 50^{a}/13, 50^{a}/14, 50^{b}/01, 51^{a}/07, 51^{a}/09, 51^{a}/10, 51^{b}/11, 52^{a}/12 [=191]

anlar: *a.* 15^{b}/11, 20^{b}/06, 20^{b}/07, 27^{a}/10; *a.+a* 10^{b}/14, 26^{a}/09, 29^{b}/12, 33^{b}/06, 42^{b}/03, 50^{a}/05; *a.+ı (nes.)* 14^{b}/08, 16^{a}/06, 28^{a}/10, 29^{b}/06, 32^{b}/02, 32^{b}/03, 32^{b}/11, 33^{b}/03, 33^{b}/08, 35^{a}/15 [=20]

ansuz: *a.* 40^{a}/05 [=1]

anuŋ: *a.* 1^{b}/03, 2^{a}/05, 2^{a}/06, 2^{a}/09, 2^{b}/05, 2^{b}/07, 4^{a}/02, 4^{a}/06, 5^{a}/04, 6^{b}/15, 9^{a}/09, 9^{b}/09, 9^{b}/12, 10^{a}/02, 10^{b}/01, 11^{b}/04, 12^{b}/04, 12^{b}/05, 12^{b}/09, 13^{a}/05, 15^{b}/02, 17^{b}/13, 24^{b}/02, 24^{b}/03, 24^{b}/03, 25^{a}/14, 25^{b}/04, 26^{a}/13, 28^{b}/10, 29^{b}/03, 29^{b}/14, 31^{b}/13, 32^{b}/08, 33^{a}/07, 33^{b}/12, 34^{a}/14, 34^{b}/07, 35^{a}/02, 35^{a}/08, 35^{a}/17, 35^{b}/10, 35^{b}/15, 36^{b}/15, 37^{a}/14, 38^{a}/08, 38^{b}/08, 38^{b}/08, 41^{b}/13, 43^{a}/04, 43^{a}/15, 46^{a}/02, 46^{a}/07, 46^{a}/08, 48^{a}/15, 49^{a}/01, 50^{a}/07, 51^{a}/12, 51^{a}/13, 52^{b}/01; *a.+dur* 12^{a}/04; *a.+ıla* 25^{b}/05, 41^{b}/05, 43^{a}/07; *a.+ladur* 1^{b}/02 [=64]

aŋ-: *a.-am* 39^{a}/03; *a.-duk* 37^{a}/13; *a.-ğıl* 23^{a}/01, 42^{b}/15; *a.-mağıl* 42^{a}/15; *a.-mayu* 25^{b}/03; *a.-uban* 1^{b}/01 [=7]

aŋa: *a.* 4^{a}/10, 4^{b}/06, 4^{b}/08, 4^{b}/14, 4^{b}/14, 5^{a}/06, 5^{a}/12, 5^{a}/13, 5^{b}/02, 6^{b}/01, 7^{a}/06, 7^{b}/13, 8^{a}/01, 8^{a}/02, 8^{b}/12, 8^{b}/15, 9^{b}/08, 9^{b}/15, 10^{a}/11, 10^{a}/14, 10^{b}/02, 10^{b}/07, 11^{a}/01, 11^{a}/10, 11^{b}/14, 12^{a}/01, 12^{a}/11, 12^{a}/13, 12^{b}/02, 12^{b}/05, 13^{a}/04, 13^{b}/06, 14^{a}/02, 14^{a}/15, 15^{a}/01, 15^{b}/01, 17^{a}/12, 17^{a}/14, 18^{b}/12, 19^{b}/08, 20^{a}/04, 20^{a}/05, 22^{a}/06, 23^{a}/02, 23^{a}/14, 23^{b}/15, 24^{a}/04, 24^{a}/06, 24^{a}/10, 24^{b}/13, 25^{a}/13, 25^{a}/15, 25^{b}/05, 25^{b}/15, 26^{a}/11, 26^{b}/08, 26^{b}/11, 27^{a}/15, 27^{a}/15, 30^{a}/09, 30^{a}/13, 30^{b}/01, 31^{a}/13, 31^{b}/05, 31^{b}/09, 32^{a}/01, 32^{a}/03, 32^{b}/06, 33^{a}/08, 33^{a}/09, 35^{a}/13, 35^{b}/14, 36^{a}/01, 36^{a}/02, 36^{a}/09, 36^{a}/10, 36^{a}/12, 37^{b}/04, 37^{b}/07, 38^{a}/01, 39^{a}/12, 42^{a}/01, 42^{a}/02, 42^{b}/11, 42^{b}/12, 43^{a}/03, 43^{a}/03, 43^{a}/05, 43^{a}/06, 43^{a}/08, 43^{b}/04, 46^{b}/03, 47^{b}/02, 49^{b}/07, 50^{a}/10, 50^{b}/08, 51^{a}/07, 51^{a}/08, 51^{a}/10, 51^{b}/04, 51^{b}/07, 52^{a}/03 [=102]

aŋıl-: *a.-u* 31^{a}/07 [=1]

aŋla-: *a.* 1^{b}/13, 15^{b}/14, 18^{a}/10, 47^{b}/05; *a.-dı* 36^{b}/03; *a.-duğuŋ* 25^{a}/15; *a.-dum* 13^{a}/02, 16^{b}/06, 24^{a}/02, 24^{a}/02; *a.-ğıl* 7^{b}/08, 15^{a}/15; *a.-gil* 14^{b}/02; *a.-mazuz* 44^{a}/04; *a.-ŋuz* 20^{b}/10; *a.-yasın* 20^{a}/03; *a.-yu* 22^{a}/03, 23^{b}/15, 31^{b}/03, 34^{a}/04, 39^{a}/05 [=21]

aŋlat-: *a.* 41^{b}/11; *a.-ur (aŋladur)* 44^{a}/12, 44^{a}/15 [=3]

aŋsuz: *a.+dan* 4^{a}/02 [=1]

'âr: *'â.* 2^{b}/05 [=1]

ara: *a.+da* 7^{a}/09, 7^{b}/12, 9^{b}/02, 18^{a}/12, 26^{a}/08, 28^{b}/05, 29^{b}/07, 30^{b}/12, 32^{a}/10, 36^{a}/15, 39^{a}/13, 41^{a}/01, 45^{b}/10, 46^{a}/03, 48^{b}/08, 50^{b}/02, 51^{a}/05, 52^{a}/13; *a.+dan* 2^{b}/07, 13^{a}/06; *a.+muzda* 6^{a}/01, 8^{b}/15; *a.+sı* 17^{a}/04; *a.+sında* 3^{a}/03, 27^{a}/01; *a.+ya* 8^{a}/11, 13^{b}/12, 17^{b}/06, 31^{b}/06, 33^{b}/09, 36^{a}/14, 39^{b}/09, 43^{b}/11, 48^{b}/13 [=34]

'Arab: *'A.* 23^{b}/04, 23^{b}/07, 23^{b}/10, 23^{b}/12, 24^{a}/01, 24^{a}/07, 24^{a}/11, 24^{a}/13, 24^{a}/14, 24^{b}/04, 24^{b}/06, 24^{b}/09; *'A.+a* 23^{b}/13, 33^{a}/13; *'A.+dur* 24^{a}/12 [=15]

'Arabî: *'A.* 24^{a}/08 [=1]

arat-: *a.-dı* 39^{b}/10 [=1]

ard: *a.* 19^{b}/09; *a.+dan* 20^{a}/09; *a.+ı (iy.)* 20^{a}/07; *a.+ından* 3^{b}/05 [=4]

arı: *a.* 1^{b}/11, 5^{a}/04, 9^{b}/15, 10^{a}/10, 25^{a}/01, 35^{b}/12, 50^{a}/13, 51^{b}/07 [=8]

arış: *a.* 36^{b}/15 [=1]

arinâ 'l-lazî mâ va'adta-nâ: *a.* 29^{b}/09 [=1]

'Arîs: *'A.* 11^{a}/06, 11^{a}/07, 11^{a}/11 [=3]

arka: *a.+sın* 40^{b}/14; *a.+sını* 19^{b}/06 [=2]

'ârlan-: *'â.-up* 28^{a}/15 [=1]

'arş: *'a.* 28^{a}/01 [=1]

art-: *a.-a* 28^{b}/09; *a.-ar* 12^{b}/09; *a.-dı* 47^{a}/05 [=3]

artuk: *a.* 12^{a}/13, 13^{a}/08; *a. (artuğ olur)* 12^{b}/09; *a.+ı (iy.)* 27^{a}/02; *a.+ıdı (artuğıdı)* 32^{a}/08 [=5]

artur-: *a.-alar* 27^{a}/13; *a.-u* 34^{b}/04; *a.-ur* 27^{b}/07 [=3]

arucak: *a.* 25^{a}/04 [=1]

aruk: *a.+lar* 25^{b}/08 [=1]

'arz: *'a.* 45^{a}/10 [=1]

ârzû: *â.+sı* 42^{a}/09 [=1]

ârzûla-: *â.-rdı* 5^{a}/07; *â.-rdum* 5^{b}/01 [=2]

as-: *a.-a* 22^{b}/10; *a.-uŋ* 45^{a}/06 [=2]

'âsî: *'â.* 21^{b}/07; *'â.+ler* 28^{a}/13 [=2]

asl: *a.+ı (iy.)* 9^{a}/03, 10^{b}/06, 41^{a}/05; *a.+ıyam* 14^{b}/05; *a.+um* 36^{a}/04; *a.+umuz* 45^{a}/03; *a.+uŋ* 14^{b}/10 [=7]

assı: *a.* 23^{b}/12 [=1]

aş: *a.* 37^{a}/09; *a.+a* 37^{a}/10; *a.+ı (nes.)* 37^{a}/14 [=3]

aş-: *a.-dılar* 3^{b}/09 [=1]

aşağa: *a.* 45^{b}/01 [=1]

'âşık: *'â.* 5^{a}/07, 12^{b}/01, 12^{b}/01, 12^{b}/04, 12^{b}/11, 15^{b}/14, 16^{b}/06, 16^{b}/08, 16^{b}/09, 17^{a}/11, 17^{b}/10, 18^{b}/12, 20^{a}/15, 20^{b}/02, 21^{a}/12; *'â. durur* 19^{a}/09; *'â.+ıdum* 12^{a}/03, 26^{a}/12; *'â.+uŋ* 16^{b}/07 [=19]

aşnu: *a.+ğı* 50^{a}/03 [=1]

at: *a.* 22^{b}/14, 29^{a}/11, 30^{a}/07, 30^{a}/09, 30^{a}/09, 30^{a}/10, 48^{a}/03; *a.+a* 10^{b}/03; *a.+dan* 11^{a}/14, 48^{a}/15; *a.+ı (iy.)* 30^{a}/06; *a.+ına* 30^{a}/08; *a.+uŋdan* 11^{a}/13 [=13]

at-: *a.* 12^{b}/03; *a.-a* 3^{b}/04, 5^{b}/12; *a.-aruz* 8^{b}/02 [=4]

ata: *a.* 3^{a}/01, 5^{b}/09, 5^{b}/12, 12^{b}/04, 39^{a}/10, 51^{a}/09; *a.+m* 38^{a}/07; *a.+ma* 45^{b}/07, 45^{b}/08, 48^{b}/06; *a.+mdur* 38^{a}/02; *a.+mı* 48^{a}/04; *a.+muŋ* 46^{a}/02; *a.+muz* 34^{a}/04, 34^{a}/05, 34^{a}/08, 40^{b}/04, 40^{b}/05, 45^{a}/07, 50^{b}/05; *a.+muzı* 33^{b}/13; *a.+ŋ* 14^{b}/07, 23^{b}/05, 49^{b}/12, 49^{b}/15; *a.+ŋı* 49^{a}/13; *a.+ŋuz* 40^{a}/15, 41^{a}/13; *a.+ŋuza* 41^{b}/02; *a.+ŋuzı* 43^{b}/08; *a.+sı* 12^{b}/02, 12^{b}/10, 24^{a}/03, 34^{a}/10, 34^{a}/11, 34^{a}/12, 35^{b}/08, 38^{a}/08, 41^{b}/03, 46^{a}/04, 48^{a}/05, 50^{a}/04; *a.+sı (atas')* 12^{b}/05; *a.+sıçün* 48^{b}/11; *a.+sın* 48^{b}/10, 48^{b}/11; *a.+sına* 12^{b}/15, 34^{a}/09, 38^{a}/15, 38^{b}/01, 40^{a}/04, 48^{a}/05, 48^{a}/15; *a.+sından* 37^{a}/02, 44^{b}/04 [=55]

atlan-: *a.-dılar* 39^{b}/04 [=1]

atlas: *a.* 17^{a}/08; *a.+lar* 22^{a}/01 [=2]

atlu: *a.* 13^{a}/06 [=1]

av: *a.+ın* 3^{a}/01 [=1]

âvâz: *â.* 18^{b}/07 [=1]

avın-: *a.-a* 12^{b}/05, 37^{b}/11, 37^{b}/15, 45^{b}/08; *a.-duğını* 43^{a}/07; *a.-u* 35^{a}/01 [=6]

avla-: *a.-ŋ* 6^{b}/01, 6^{b}/03; *a.-yu* 6^{b}/04 [=3]

'avrat: *'a.* 11^{b}/05, 13^{b}/14, 20^{b}/01, 30^{b}/14, 30^{b}/15, 46^{b}/12, 46^{b}/13, 46^{b}/15, 47^{a}/02, 47^{a}/08; *'a.+a* 30^{b}/11, 46^{b}/13, 47^{a}/07; *'a.+lar* 20^{b}/06; *'a.+sın* 47^{a}/07 [=15]

avun-: *a.* 6^{a}/02 [=1]

ay: *a.* 1^{b}/08, 2^{a}/10, 18^{a}/05, 28^{b}/06, 29^{b}/01, 50^{b}/08; *a.+a* 13^{b}/10, 13^{b}/12, 17^{a}/08, 21^{a}/03, 31^{b}/13; *a.+da* 13^{a}/06, 29^{b}/03, 29^{b}/05; *a. durur* 8^{a}/07 [=15]

aya: *a.+sında* 18^{b}/12 [=1]

ayak: *a.+ın (ayağın)* 9^{b}/14, 17^{a}/06; *a.+ına (ayağ'na)* 40^{b}/03 [=3]

'ayb: *'a.+ı (iy.)* 8^{b}/05, 37^{a}/03, 43^{b}/15, 44^{a}/05; *'a.+ıla* 9^{a}/01; *'a.+ını* 8^{b}/04, 8^{b}/14 [=7]

'ayblu: *'a.* 8^{b}/03 [=1]

ayık: *a.* 7^a/08, 15^a/05, 30^a/14, 45^b/09, 49^b/03 [=5]

ayır-: *a.-dı* 46^a/10 [=1]

ayrıl-: *a.-alı* 38^b/05, 48^b/07; *a.-am* 51^a/01; *a.-dı* 35^b/14; *a.-u* 51^a/06 [=5]

ayruk: *a.* 8^b/03, 9^a/09, 18^a/13, 20^a/11, 20^b/08, 26^a/15, 37^a/15; *a.+a (ayruğa)* 12^b/07, 18^a/03 [=9]

az: *a.* 41^a/11, 51^b/05 [=2]

az-: *a.-ar* 17^b/01; *a.-dı* 12^b/10; *a.-mışam* 6^b/12 [=3]

a'zâ: *a.+ları* 45^a/13; *a.+muz* 27^a/08; *a.+sına* 45^b/15 [=3]

'azâb: *'a.* 32^b/09 [=1]

âzâd: *â.* 6^b/13, 6^b/14, 21^b/13, 26^b/07, 28^a/05, 28^b/13, 40^b/04, 48^b/05, 48^b/06, 48^b/10, 48^b/11, 49^a/03 [=12]

âzârla-: *â.-duŋuz* 40^a/15 [=1]

azılu: *a.* 18^b/12 [=1]

'azîm: *'a.* 16^b/12 [=1]

'azîz: *'a.* 15^a/14; *'a.+i (iy.)* 38^a/02 [=2]

'Azîz: *'A.* 33^a/07, 33^b/11, 41^a/07, 43^a/09; *'A.+e* 43^a/01, 43^a/12, 43^b/03, 43^b/04; *'A.+i (iy.)* 12^b/13 [=9]

'azm: *'a.* 24^a/07 [=1]

'Azrâ'il: *'A.* 41^b/15, 42^a/02, 42^a/05, 49^b/11, 49^b/14 [=5]

baba: *b.* 2^a/08, 3^a/06, 3^a/15, 6^a/06, 6^a/10, 12^b/15, 35^a/16, 38^b/15, 41^b/03, 42^b/08, 46^b/08, 47^b/12, 49^a/07; *b.+m* 4^a/04, 38^b/05, 42^b/13, 49^b/03; *b.+ma* 39^a/01; *b.+mı* 49^b/01, 49^b/02; *b.+ŋ* 2^b/10 [=21]

bâca: *b.* 11^b/05 [=1]

bâğ: *b.* 29^a/12, 50^a/09 [=2]

bağır: *b.+um (bağrum)* 16^b/02; *b.+umı (bağrumı)* 42^a/11 [=2]

bağışla-: *b.* 28^a/01; *b.-dı* 24^b/07, 29^a/04; *b.-dum* 14^a/13, 28^a/03, 45^b/04, 48^a/09, 49^a/04; *b.-ğıl* 14^a/12, 52^a/15, 52^b/01; *b.-gil* 45^b/02, 48^a/08; *b.-r* 1^b/09, 26^b/06; *b.-ya* 1^b/06, 1^b/07, 45^b/09, 48^b/12; *b.-yan* 27^a/14; *b.-yum* 24^b/05 [=21]

bağla-: *b.-dı* 9^a/07, 17^b/03, 32^a/13; *b.-dum* 18^a/05; *b.-ŋ* 12^b/10; *b.-r* 3^a/10, 22^a/09, 34^b/01 [=8]

bağlan-: *b.-dı* 18^a/13 [=1]

bağlat-: *b.-ur (bağladur)* 45^a/05 [=1]

bağlu: *b.* 6^b/05, 31^a/06 [=2]

bağşıla-: *b.* 11^a/15, 45^b/03; *b.-dum* 28^a/02; *b.-r* 1^b/03 [=4]

bah-: *b.-arıdı* 29^b/05; *b.-ıcak* 29^b/06 [=2]

bahâ: *b.* 14^a/15; *b.+mı* 7^b/14; *b.+ŋı* 8^a/02, 15^a/06, 15^a/07; *b.+sı* 13^b/11; *b.+sın* 8^b/04, 14^a/06; *b.+sına* 7^a/11; *b.+sını* 40^b/01 [=10]

bahş: *b.+ıdı* 12^a/09 [=1]

bahtlu: *b.* 4^a/03 [=1]

bak-: *b.* 6^a/11, 21^b/02, 36^b/11; *b.-a* 5^a/07, 37^a/13; *b.-am* 37^b/06; *b.-ar* 7^a/05, 11^b/08, 13^b/15, 19^b/05, 33^b/03, 33^b/04, 37^b/13, 41^b/08; *b.-ayım* 37^b/08; *b.-dı* 17^b/06, 20^a/09; *b.-dıyıdı* 7^b/12; *b.-dum* 34^b/15; *b.-duŋıdı* 15^a/07; *b.-ıcak* 12^b/04; *b.-mağa* 11^a/10; *b.-mayayıdı* 33^b/12; *b.-maz* 37^a/10; *b.-sam* 42^b/07; *b.-up* 21^a/11, 29^b/04, 37^a/06 [=28]

bakdur-: *b.-a* 33^a/02 [=1]

bakış-: *b.-dılar* 44^a/02; *b.-ur* 37^a/08 [=2]

bâkî: *b.+sine* 22^a/06 [=1]

balık: *b.* 11^b/15, 12^a/02, 12^a/03; *b.+a (balığa)* 12^a/07 [=4]

balta: *b.* 11^a/04 [=1]

Banlûs: *B.* 10^a/13 [=1]

baŋa: *b.* 2^a/09, 2^a/10, 3^b/05, 4^a/03, 5^b/02, 6^a/12, 6^b/01, 6^b/06, 6^b/09, 7^a/06, 8^a/01, 8^b/12, 8^b/14, 11^a/15, 12^a/03, 12^a/04, 12^a/05, 12^a/05, 14^a/02, 14^b/01, 14^b/07, 14^b/08, 14^b/11, 16^b/10, 17^a/14, 17^a/15, 18^a/02, 19^a/03, 19^a/03, 19^b/11, 19^b/12, 19^b/14, 19^b/15, 21^b/02, 21^b/03, 21^b/07, 23^a/04, 23^a/06, 23^a/09, 23^a/12, 23^b/09, 23^b/11, 24^b/01, 25^a/09, 25^a/12, 25^a/13, 25^a/15, 25^b/02, 25^b/03, 26^a/01, 28^a/01, 29^a/02, 29^a/03, 30^b/13, 31^a/13, 35^b/02, 36^a/03, 36^b/06, 36^b/11, 37^b/04, 38^a/13, 40^a/08, 40^a/10, 42^a/01, 42^b/11, 42^b/14, 42^b/14, 43^b/01, 44^b/01, 44^b/14, 46^b/14, 47^a/07, 47^a/08, 47^b/03, 47^b/03, 48^a/04, 49^a/06, 49^b/14, 52^a/06 [=79]

barmak: *b.+ın (barmağın)* 19^a/14; *b.+ından (barmağından)* 19^b/07 [=2]

baş: *b.+a* 11^b/04, 21^b/15, 44^a/12; *b.+ı (iy.)* 10^b/06, 17^a/06, 22^a/15, 29^a/05; *b.+ı (nes.)* 25^a/09, 40^b/08; *b.+ın* 11^a/14, 11^b/01, 19^a/01, 28^a/01, 39^b/13; *b.+ına* 3^b/11, 6^a/09, 8^a/09, 10^b/05, 12^b/06, 19^a/07, 33^b/04; *b.+ını* 3^a/09, 42^a/07; *b.+ınuŋ* 22^b/02; *b.+ları* 45^b/01; *b.+um* 25^a/14; *b.+uŋa* 13^b/01, 18^a/10, 35^b/12; *b.+uŋı* 25^a/10 [=30]

baş: *b.+ı (iy.)* 16^b/02 [=1]

başar-: *b.-a* 23^b/11, 35^b/03, 51^a/13 [=3]

başın: *b.* 42^b/15 [=1]

başla-: *b.-ya* 28^a/08 [=1]

bat-: *b.-a* 25^b/11; *b.-ar* 9^b/15, 15^a/01, 36^b/06; *b.-arıdı* 51^a/07; *b.-asın* 22^a/01, 22^b/08; *b.-dı* 11^a/03, 15^b/04, 31^b/05; *b.-duŋuz* 21^a/12 [=11]

batıl-: *b.-mışdur* 42^a/04 [=1]

bay: *b.* 13^b/13, 29^a/06, 48^b/03; *b. durur* 8^a/07 [=4]

bayık: *b.* 7^a/08, 15^a/05, 30^a/14, 45^b/09, 48^b/09, 48^b/09, 49^b/03 [=7]

bayıt-: *b.-dı* 24^b/06 [=1]

bâzâr: *b.* 15^a/07; *b.+a* 13^b/09, 40^b/09; *b.+umı* 8^b/12 [=4]

bâzergân: *b.* 46^b/01 [=1]

bedr: *b.* 8^a/05 [=1]

beg: *b.+i (iy.)* 10^b/01, 10^b/05; *b.+üm* 13^b/05; *b.+üŋ* 13^b/01; *b.+üŋüz* 10^a/01 [=5]

begen-: *b.-esin* 29^a/03; *b.-medi* 11^a/11, 35^a/17; *b.-medüŋ* 30^a/15; *b.-mez* 13^a/08; *b.-mezler* 11^a/10 [=6]

beglen-: *b.-ür* 29^b/14 [=1]

begne-: *b.-diler* 10^a/10 [=1]

behişt: *b.+e* 28^a/12 [=1]

bekçi: *b.* 32^a/15, 32^b/13 [=2]

bekle-: *b.* 14^a/12, 51^b/03; *b.-di* 23^a/07; *b.-gil* 17^b/05; *b.-miş* 32^a/02; *b.-r* 35^b/09; *b.-yeler* 32^b/07 [=7]

belâ: *b.* 4^b/01, 6^b/03, 7^b/15, 8^a/13, 9^b/07, 15^a/08, 20^b/02, 43^a/12, 50^b/15 [=9]

belgülü: *b.* 2^b/07, 34^b/14, 44^a/01, 44^b/14, 47^a/10, 47^b/13 [=6]

belli: *b.* 34^a/02 [=1]

bellü: *b.* 14^b/01, 24^a/02, 31^b/02, 33^b/02, 42^a/03 [=5]

ben: *b.* 3^b/07, 3^b/12, 4^a/05, 4^a/05, 4^a/09, 5^b/01, 6^b/01, 6^b/10, 6^b/12, 8^b/13, 8^b/14, 10^b/14, 11^b/12, 12^a/03, 14^b/11, 15^a/05, 16^b/10, 16^b/11, 17^b/04, 17^b/15, 18^a/03, 18^a/10, 18^b/01, 18^b/08, 19^b/12, 21^a/12, 21^b/01, 23^a/02, 24^a/11, 25^b/03, 26^a/04, 26^b/12, 27^b/03, 28^a/03, 28^a/03, 29^b/07, 31^a/05, 31^a/06, 31^a/14, 32^a/01, 33^a/08, 34^b/15, 35^a/02, 35^a/08, 36^a/05, 37^b/06, 39^a/13, 39^b/12, 40^a/08, 40^a/10, 40^a/10, 41^a/13, 41^a/14, 41^a/14, 41^b/01, 42^b/10, 42^b/11, 43^a/01, 43^b/08, 45^b/04, 46^a/14, 47^b/05, 47^b/07, 47^b/08, 47^b/12, 48^a/10, 48^b/05, 48^b/06, 49^a/03, 49^a/03, 49^a/04, 49^b/08, 50^a/10, 50^b/04, 51^a/01; *b.+den* 11^a/08, 13^a/09, 15^a/15, 17^b/11, 22^a/06, 24^a/04, 24^b/10, 38^b/05, 43^a/14, 47^b/14; *b.+em* 8^a/01, 12^b/07, 12^b/13, 31^a/15, 45^a/14, 45^a/15, 47^a/11, 47^a/11, 47^b/13; *b.+i (nes.)* 6^b/13, 7^b/13, 7^b/14, 10^b/11, 11^a/08, 11^a/09, 12^b/03, 13^a/01, 13^a/02, 14^b/02, 16^b/05, 16^b/06, 17^b/05, 17^b/15, 18^a/04, 20^a/15, 20^a/15, 21^a/10, 21^b/01, 23^a/01, 23^b/05, 24^b/06, 27^b/12, 30^b/12, 31^a/05, 31^a/10, 31^a/14, 32^a/03, 32^a/04, 32^a/05, 38^a/13, 41^a/10, 43^a/15, 45^a/14, 46^a/10, 47^a/01, 47^a/09, 47^b/05, 47^b/05, 47^b/06, 52^a/07; *b.+i (nes.) (ben')* 25^b/02; *b.+üm* 2^a/11, 10^a/06, 13^b/05, 16^a/06, 20^a/03,

21^{b}/06, 21^{b}/07, 23^{b}/10, 24^{b}/08, 25^{b}/01, 26^{a}/06, 26^{a}/12, 27^{b}/05, 31^{b}/01, 31^{b}/01, 36^{a}/04, 36^{a}/06, 36^{a}/06, 38^{a}/05, 38^{a}/07, 38^{a}/07, 41^{a}/03, 42^{a}/08, 42^{a}/10, 42^{a}/10, 42^{a}/12, 47^{a}/06, 49^{b}/13; *b.+ümile* 27^{b}/12, 36^{b}/07; *b.+ümsin* 18^{a}/03, 31^{a}/14 [=168]

beŋiz: *b.+i (iy.) (beŋzi)* 12^{b}/02, 12^{b}/14, 37^{a}/08, 44^{a}/06; *b.+üŋ (beŋzüŋ)* 16^{b}/04 [=5]

beŋle-: *b.-yü* 39^{a}/05 [=1]

beŋze-: *b.-r* 3^{b}/15, 13^{b}/10, 13^{b}/12, 17^{a}/08, 19^{a}/13, 21^{a}/03, 31^{b}/13, 37^{a}/12, 37^{b}/07, 38^{b}/12; *b.-rdi* 38^{a}/05 [=11]

beŋzet-: *b.-miş* 49^{b}/06; *b.-ü (beŋzedü)* 10^{a}/12 [=2]

ber-dâr: *b.* 22^{b}/12 [=1]

berk: *b.* 3^{a}/10 [=1]

berkit-: *b.-ü (berkidü)* 3^{b}/01 [=1]

bes: *b.* 20^{b}/07, 23^{a}/09 [=2]

besle-: *b.-di* 40^{a}/02 [=1]

beşâret: *b.* 28^{a}/04 [=1]

beşinci: *b.* 29^{a}/13 [=1]

Beşîr: *B.* 46^{a}/07, 46^{b}/06, 46^{b}/07, 46^{b}/12, 46^{b}/15, 47^{a}/07, 47^{a}/10, 47^{a}/11; *B.+e* 46^{b}/04, 46^{b}/05; *B.+i (nes.)* 47^{b}/09; *B.+üŋ* 47^{a}/15 [=12]

Beşîr: *B.* 7^{b}/08, 7^{b}/09, 8^{a}/04, 8^{a}/05 [=4]

beyle: *b.* 34^{a}/12, 36^{a}/09 [=2]

Beynân: *B.* 10^{a}/04 [=1]

bez-: *b.-diler* 9^{a}/04 [=1]

bezergân: *b.* 7^{a}/01, 7^{a}/14, 14^{a}/06, 14^{a}/14, 14^{b}/04; *b.+ı (iy.)* 12^{a}/10; *b.+um* 23^{b}/10 [=7]

bėl: *b.+in* 17^{b}/12; *b.+ine* 3^{a}/10, 4^{b}/10, 4^{b}/11, 40^{b}/13; *b.+leri* 27^{b}/10; *b.+lerine* 27^{b}/11; *b.+ümi* 41^{a}/03 [=8]

bėlgülü: *b.* 45^{a}/14 [=1]

bėri: *b.* 10^{b}/02, 42^{a}/08; *b.+si* 18^{a}/02 [=3]

bėrü: *b.* 4^{a}/09, 5^{a}/14, 16^{b}/04, 17^{b}/11, 17^{b}/12, 19^{a}/02, 19^{a}/05, 19^{b}/01, 20^{a}/10, 23^{b}/08, 26^{a}/03, 30^{b}/15, 34^{b}/02, 36^{b}/11, 37^{b}/14, 47^{a}/09, 48^{b}/04 [=17]

bėş: *b.* 11^{b}/12, 14^{a}/08, 33^{b}/07 [=3]

bėşik: *b.+de* 20^{a}/06; *b.+deki* 19^{b}/15 [=2]

bėter: *b.* 39^{b}/15 [=1]

bėyin: *b.+leri* 27^{b}/08; *b.+üŋi (bėynüŋi)* 22^{b}/10 [=2]

bėze-: *b.-di (bėzed')* 15^{b}/04 [=1]

bıçak: *b.* 21^{a}/01; *b.+ı (nes.) (bıçağı)* 21^{a}/07; *b.+uŋuz (bıçağuŋuz)* 21^{a}/06 [=3]

bırak-: *b.-a (bırağa)* 4^{a}/14; *b.-alum (bırağalum)* 4^{b}/03; *b.-dılar* 4^{b}/12; *b.-magil* 12^{b}/07; *b.-mışsız* 44^{b}/15 [=5]

bî-bahâ: *b.* 8^{b}/06 [=1]

biç-: *b.-er* 15^{b}/01 [=1]

bî-çâre: *b.* 16^{b}/11, 31^{a}/15, 35^{b}/08 [=3]

bî-gümân: *b.* 51^{a}/14 [=1]

bil-: *b.* 5^{b}/03, 5^{b}/04, 7^{b}/10, 8^{a}/02, 8^{b}/05, 11^{a}/13, 12^{b}/05, 15^{a}/06, 24^{b}/14, 28^{a}/03, 30^{a}/01, 31^{b}/07, 33^{b}/02, 33^{b}/02, 34^{a}/04, 42^{a}/03, 48^{b}/09, 49^{b}/03; *b.-di* 4^{a}/01, 16^{a}/15, 20^{a}/09; *b.-diler* 27^{b}/12; *b.-düm* 13^{a}/02, 47^{b}/07; *b.-düŋ* 16^{b}/02, 25^{a}/12, 44^{b}/06; *b.-düŋüz mi* 43^{b}/08; *b.-eli* 33^{b}/06; *b.-elüm* 2^{b}/07, 41^{b}/11; *b.-em* 14^{b}/02, 42^{a}/05, 42^{b}/14; *b.-ene* 7^{a}/02; *b.-esin* 13^{a}/05, 14^{b}/03; *b.-eyüm* 14^{b}/01, 44^{a}/03; *b.-gil* 22^{b}/06, 31^{b}/03; *b.-imedi* 52^{a}/05; *b.-imez* 12^{b}/10, 36^{b}/10; *b.-medi* 36^{a}/12, 41^{a}/04; *b.-mediler* 21^{a}/08, 25^{a}/06; *b.-medügümden* 38^{a}/06; *b.-medügümüz* 44^{a}/08; *b.-medüm* 47^{b}/07; *b.-medüŋ mi* 31^{a}/14; *b.-meye* 34^{b}/09; *b.-meyene* 5^{a}/05; *b.-mez* 12^{b}/08, 16^{b}/01, 20^{a}/01, 22^{b}/03; *b.-mezem* 6^{a}/01, 6^{b}/10, 12^{b}/04, 38^{a}/06; *b.-mezidi* 30^{b}/07, 35^{b}/10; *b.-mezimiş* 36^{a}/06; *b.-mezüz* 25^{a}/06, 27^{a}/11, 44^{a}/04, 44^{a}/08; *b.-mişidi* 5^{a}/06; *b.-sün* 30^{a}/14; *b.-üŋ* 9^{b}/06, 10^{a}/01, 39^{b}/03, 45^{a}/15; *b.-ür* 13^{a}/10, 15^{a}/04, 16^{a}/09, 16^{b}/08, 22^{b}/15, 25^{a}/11, 35^{b}/10; *b.-ürler* 41^{b}/09; *b.-ürlerdi* 30^{a}/08; *b.-ürsin* 36^{a}/07 [=85]

bildür-: *b.* 4^{a}/03, 16^{a}/10, 22^{b}/05, 23^{a}/02, 27^{a}/15; *b.-diler* 22^{b}/13; *b.-e* 1^{b}/07; *b.-em* 15^{b}/15, 46^{b}/09; *b.-meyesin* 14^{b}/03; *b.-ü* 43^{a}/02, 50^{b}/10; *b.-ür* 22^{a}/03, 22^{a}/08, 38^{b}/01, 44^{b}/03, 52^{a}/11; *b.-ürdi* 5^{a}/05 [=18]

bile: *b.* 3^{a}/01, 4^{a}/06, 17^{a}/09, 50^{a}/02, 51^{a}/04; *b.+mce* 8^{b}/07; *b.+since* 37^{b}/01; *b.+sine* 3^{a}/07, 7^{b}/06, 48^{a}/15; *b.+ye* 37^{b}/12 [=11]

bilmeklik: *b.+e (bilmeklige)* 35^{b}/15 [=1]

bin-: *b.-di* 26^{b}/09, 26^{b}/10, 30^{a}/08, 36^{a}/01, 39^{b}/10, 48^{a}/14; *b.-e* 22^{b}/14; *b.-er* 10^{b}/03, 30^{a}/09; *b.-icek* 30^{a}/09; *b.-se* 30^{a}/06; *b.-ür* 12^{a}/01, 30^{a}/05, 36^{b}/05 [=14]

bî-nazîr: *b.* 29^{b}/06 [=1]

bindür-: *b.-diler* 9^{a}/11; *b.-ür* 9^{b}/03, 39^{b}/02 [=3]

bî-nevâ: *b.* 30^{b}/04 [=1]

biŋ: *b.* 5^{a}/10, 5^{a}/13, 5^{a}/15, 14^{a}/08, 15^{b}/02, 18^{a}/05, 21^{b}/06, 36^{a}/11, 40^{a}/07, 40^{b}/12, 43^{a}/14, 47^{b}/12, 52^{b}/03; *b.+den* 12^{a}/13; *b.+e* 24^{a}/06 [=15]

bir: *b.* 1^{b}/03, 1^{b}/05, 2^{a}/03, 2^{a}/04, 2^{a}/05, 2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{a}/10, 2^{a}/14, 3^{a}/02, 3^{b}/09, 4^{a}/05, 4^{b}/06, 4^{b}/11, 5^{a}/03, 5^{a}/12, 5^{a}/12, 5^{b}/01, 5^{b}/09, 5^{b}/10, 5^{b}/11, 5^{b}/13, 6^{a}/02, 6^{a}/02, 6^{a}/04, 6^{a}/05, 6^{a}/10, 7^{a}/01, 7^{a}/02, 7^{a}/10, 7^{a}/15, 8^{a}/05, 8^{a}/06, 8^{a}/12,

8^{b}/05, 8^{b}/15, 9^{a}/01, 9^{a}/13, 9^{b}/01, 9^{b}/04, 9^{b}/04, 10^{a}/03, 10^{a}/06, 10^{a}/11, 10^{a}/12, 10^{a}/15, 10^{b}/01, 10^{b}/12, 10^{b}/13, 11^{a}/06, 11^{a}/09, 11^{b}/05, 11^{b}/06, 11^{b}/07, 11^{b}/10, 11^{b}/12, 11^{b}/15, 12^{a}/01, 12^{a}/09, 12^{a}/15, 12^{b}/01, 12^{b}/03, 13^{a}/04, 13^{a}/04, 13^{a}/07, 13^{a}/08, 13^{b}/07, 13^{b}/08, 14^{a}/01, 14^{a}/04, 14^{a}/09, 15^{a}/05, 15^{b}/02, 15^{b}/02, 15^{b}/03, 15^{b}/10, 16^{a}/14, 16^{a}/14, 16^{b}/04, 16^{b}/11, 16^{b}/12, 17^{a}/05, 17^{a}/14, 17^{a}/15, 17^{b}/06, 17^{b}/07, 17^{b}/12, 18^{a}/08, 18^{a}/15, 18^{b}/03, 18^{b}/12, 19^{a}/02, 19^{a}/02, 19^{a}/03, 19^{a}/05, 19^{a}/10, 19^{a}/12, 19^{b}/05, 19^{b}/06, 19^{b}/11, 20^{b}/02, 20^{b}/12, 21^{a}/01, 21^{a}/11, 21^{b}/15, 22^{a}/02, 22^{a}/04, 22^{a}/05, 22^{a}/06, 22^{a}/12, 22^{a}/13, 22^{a}/14, 22^{b}/04, 23^{a}/04, 23^{a}/15, 23^{a}/15, 23^{b}/03, 23^{b}/04, 23^{b}/07, 23^{b}/09, 23^{b}/12, 23^{b}/12, 23^{b}/13, 23^{b}/14, 23^{b}/14, 24^{a}/05, 24^{a}/06, 24^{a}/10, 24^{a}/12, 24^{a}/14, 24^{b}/07, 24^{b}/13, 25^{a}/09, 25^{a}/11, 25^{b}/01, 25^{b}/03, 25^{b}/04, 25^{b}/05, 25^{b}/07, 25^{b}/07, 27^{a}/01, 27^{b}/03, 29^{a}/02, 29^{b}/03, 29^{b}/05, 30^{a}/06, 30^{a}/11, 30^{b}/03, 30^{b}/03, 30^{b}/11, 30^{b}/13, 30^{b}/14, 31^{a}/11, 31^{a}/12, 32^{a}/05, 32^{a}/11, 32^{a}/14, 32^{b}/10, 32^{b}/14, 33^{a}/13, 33^{a}/14, 33^{b}/01, 33^{b}/03, 33^{b}/09, 34^{a}/01, 34^{a}/09, 35^{a}/14, 35^{a}/15, 35^{a}/15, 35^{b}/01, 35^{b}/04, 35^{b}/05, 35^{b}/12, 36^{a}/03, 36^{a}/10, 36^{a}/11, 36^{a}/14, 36^{b}/05, 36^{b}/10, 36^{b}/14, 37^{a}/04, 37^{a}/11, 37^{a}/12, 37^{a}/12, 37^{b}/01, 37^{b}/04, 37^{b}/07, 37^{b}/08, 38^{a}/04, 38^{a}/09, 38^{b}/04, 38^{b}/10, 39^{a}/02, 39^{a}/04, 39^{a}/09, 39^{a}/10, 39^{a}/12, 39^{a}/13, 39^{b}/03, 39^{b}/09, 39^{b}/15, 40^{a}/01, 40^{a}/02, 40^{a}/03, 40^{a}/12, 40^{b}/12, 41^{a}/01, 41^{a}/02, 41^{a}/03, 41^{a}/06, 41^{b}/15, 42^{a}/13, 42^{b}/02, 42^{b}/06, 42^{b}/12, 42^{b}/12, 43^{a}/01, 43^{b}/11, 43^{b}/13, 44^{a}/02, 44^{a}/03, 44^{a}/05, 44^{a}/10, 44^{b}/07, 44^{b}/07, 45^{a}/08, 45^{b}/14, 46^{a}/03, 46^{a}/05, 46^{a}/06, 46^{b}/01, 46^{b}/08, 46^{b}/09, 46^{b}/12, 46^{b}/13, 47^{a}/07, 47^{a}/08, 47^{a}/13, 48^{b}/09, 49^{a}/15, 50^{a}/03, 50^{a}/04, 50^{a}/11, 50^{a}/11, 50^{a}/14, 51^{a}/06, 51^{b}/06, 52^{a}/06, 52^{b}/03; *b. durur* 10^{a}/09, 11^{a}/05; *b.+dür* 11^{a}/01, 11^{a}/01; *b.+i (iy.)* 12^{a}/08, 12^{a}/08, 17^{a}/02, 17^{a}/03; *b.+in* 6^{b}/04, 22^{b}/05, 22^{b}/05; *b.+ini* 17^{a}/03; *b.+ni* 17^{a}/02; *b.+nüŋ* 7^{b}/08; *b.+üŋüz* 51^{a}/02 [=264]

biri: *b.* 9^{a}/04, 10^{a}/09, 21^{a}/07, 22^{a}/10, 22^{a}/11, 22^{a}/12, 22^{b}/04, 27^{b}/04, 27^{b}/05, 28^{b}/05, 32^{a}/09, 33^{b}/11, 36^{b}/12, 38^{b}/12, 50^{b}/02; *b.+müz* 34^{a}/03, 45^{a}/07; *b.+n* 17^{b}/07, 37^{a}/04; *b.+ne* 3^{b}/14, 3^{b}/15, 3^{b}/15, 8^{a}/06, 12^{a}/09, 21^{a}/01, 28^{b}/06, 33^{b}/11, 38^{b}/13,

38^{b}/13, 38^{b}/13, 44^{a}/02; *b.+ni* 29^{a}/02, 34^{a}/06, 34^{a}/06; *b.+nüŋ* 7^{b}/08, 37^{b}/02; *b.+si* 27^{b}/09, 32^{a}/09, 33^{a}/11, 50^{a}/06; *b.+sinüŋ* 27^{b}/10 [=41]

birinci: *b.* 11^{b}/13 [=1]

bî-riyâ: *b.* 10^{a}/09, 11^{a}/05, 31^{a}/09 [=3]

birle: *b.* 28^{b}/04, 29^{a}/05 [=2]

birle-: *b.-ŋ* 10^{a}/09 [=1]

birlik: *b.+ine (birligine)* 34^{b}/10 [=1]

bi 'smi 'llâh: *b.* 1^{b}/02, 50^{a}/13 [=2]

bit-: *b.-di* 34^{b}/05; *b.-e* 18^{a}/14 [=2]

bit-: *b.-e* 25^{b}/11; *b.-meye* 25^{b}/12; *b.-mez* 29^{a}/08, 51^{b}/09 [=4]

biti: *b.* 8^{b}/15, 13^{a}/04, 13^{a}/07, 13^{a}/07, 13^{a}/12, 37^{a}/04, 43^{a}/01, 43^{b}/03, 43^{b}/08, 43^{b}/13, 44^{a}/07, 45^{a}/02, 46^{b}/05, 46^{b}/15, 47^{b}/14; *b. (bit')* 13^{a}/10; *b.+de* 37^{a}/03, 43^{a}/04, 43^{b}/02, 43^{b}/14, 44^{a}/01; *b.+dür* 44^{a}/01, 44^{a}/04; *b.+nüŋ* 47^{b}/11; *b.+si* 43^{b}/09; *b.+ye* 9^{a}/04; *b.+yi* 9^{a}/05 [=27]

bitig: *b.+de* 43^{b}/15; *b.+dür* 44^{a}/03; *b.+i (nes.)* 43^{b}/04, 43^{b}/06, 43^{b}/10, 43^{b}/14, 44^{a}/02, 47^{b}/10 [=8]

bitile-: *b.-yü* 47^{a}/01 [=1]

bitün: *b.* 33^{a}/14 [=1]

biz: *b.* 1^{b}/11, 2^{b}/05, 3^{a}/01, 3^{a}/06, 3^{a}/07, 4^{b}/02, 4^{b}/03, 5^{b}/12, 8^{b}/08, 25^{a}/06, 27^{a}/06, 27^{a}/06, 27^{a}/11, 28^{b}/02, 34^{a}/08, 34^{a}/09, 35^{a}/13, 39^{b}/06, 39^{b}/06, 40^{b}/05, 41^{b}/05, 41^{b}/08, 41^{b}/11, 44^{a}/07, 44^{a}/08, 44^{a}/13, 45^{a}/08, 48^{a}/06, 48^{a}/06, 48^{a}/07; *b.+de* 33^{b}/11; *b.+den* 1^{b}/11, 1^{b}/12, 9^{a}/03, 28^{b}/01, 34^{a}/07, 39^{b}/14, 40^{b}/04, 40^{b}/05, 42^{b}/08, 42^{b}/09, 45^{a}/07, 51^{b}/10, 51^{b}/11; *b.+e* 1^{b}/01, 2^{b}/04, 2^{b}/06, 2^{b}/11, 4^{a}/13, 4^{b}/07, 6^{a}/11, 8^{a}/13, 8^{b}/04, 8^{b}/10, 10^{b}/13, 11^{b}/06, 15^{a}/14, 15^{a}/14, 20^{a}/11, 20^{b}/07, 22^{b}/05, 27^{a}/05, 27^{a}/07, 27^{a}/09, 28^{b}/09, 30^{a}/12, 33^{b}/05, 33^{b}/12, 34^{b}/15, 35^{a}/04, 35^{a}/05, 39^{b}/07, 40^{a}/06, 40^{b}/11, 41^{b}/09, 41^{b}/11, 43^{a}/01, 44^{a}/09, 44^{a}/12, 44^{b}/02, 44^{b}/02, 45^{b}/02, 47^{b}/08, 48^{a}/08, 50^{a}/07; *b.+i (nes.)* 9^{b}/10, 12^{b}/13, 26^{b}/05, 27^{a}/07, 27^{a}/10, 27^{a}/15, 27^{b}/01, 28^{b}/01, 28^{b}/11, 35^{a}/05, 38^{a}/02, 42^{b}/08, 48^{b}/05, 50^{a}/06; *b.+üm* 8^{a}/12, 27^{a}/14, 27^{a}/15, 27^{b}/01, 37^{a}/07, 44^{a}/08 [=105]

boğ-: *b.-duŋ* 20^{a}/14 [=1]

boğazla-: *b.-dılar* 5^{b}/10 [=1]

bol: *b.* 22^{b}/08, 34^{a}/13 [=2]

bol-: *b.-a* 26^{a}/13, 26^{b}/05, 30^{b}/13, 45^{b}/09; *b.-ay* 19^{b}/13, 45^{b}/08 [=6]

bolluk: *b.* 25^{b}/11 [=1]

boncuk: *b.* 40^{a}/09; *b.+ı (iy.) (boncuğı)* 40^{a}/03; *b.+ı (nes.)*

(boncuğı) 40^{a}/10, 40^{a}/11; *b.+um (boncuğum)* 40^{a}/07 [=5]

bostân: *b.* 29^{a}/12, 50^{a}/09 [=2]

boş: *b.* 14^{b}/14; *b.+iken* 15^{a}/12 [=2]

boşalt-: *b.-dı* 15^{a}/10 [=1]

boyun: *b.+ı (iy.) (boynı)* 6^{b}/05 [=1]

böyle: *b.* 5^{b}/08, 9^{a}/04, 12^{a}/09, 15^{b}/06, 16^{b}/05, 18^{b}/05, 23^{b}/07, 27^{a}/07, 31^{a}/08, 42^{a}/13, 45^{a}/09, 49^{b}/09 [=12]

böyük: *b.+üŋüz (böyügüŋüz)* 44^{b}/11 [=1]

bu: *b.* 13^{b}/05, 15^{a}/03, 15^{a}/11, 15^{a}/14, 19^{b}/11, 33^{b}/12, 44^{a}/12, 50^{a}/05; *b.+dur* 2^{a}/02, 7^{b}/08, 10^{a}/01, 10^{b}/06, 13^{b}/01, 14^{a}/01, 15^{b}/08, 21^{a}/10, 21^{a}/13; *b. mıdur* 10^{b}/05 [=18]

bu: *b.* 1^{b}/14, 2^{a}/05, 2^{a}/08, 2^{b}/03, 4^{a}/02, 4^{a}/07, 4^{a}/13, 4^{b}/01, 5^{a}/01, 5^{b}/03, 5^{b}/15, 6^{b}/05, 7^{a}/05, 7^{b}/11, 7^{b}/12, 7^{b}/12, 7^{b}/15, 8^{b}/02, 8^{b}/09, 8^{b}/15, 9^{a}/08, 9^{b}/07, 9^{b}/08, 9^{b}/09, 10^{a}/08, 10^{b}/06, 11^{b}/02, 12^{b}/15, 13^{a}/03, 13^{a}/07, 13^{b}/09, 14^{a}/13, 14^{a}/15, 14^{b}/03, 14^{b}/06, 15^{a}/05, 15^{a}/09, 15^{a}/15, 16^{a}/03, 16^{a}/10, 16^{b}/08, 17^{b}/05, 17^{b}/14, 18^{a}/14, 18^{b}/11, 19^{a}/04, 19^{a}/15, 19^{a}/15, 19^{b}/04, 19^{b}/07, 19^{b}/13, 19^{b}/13, 19^{b}/13, 20^{a}/11, 20^{a}/11, 20^{b}/07, 20^{b}/11, 21^{b}/07, 21^{b}/15, 23^{a}/02, 23^{a}/08, 23^{a}/11, 23^{b}/11, 25^{a}/09, 26^{a}/04, 26^{a}/07, 26^{a}/08, 26^{a}/14, 27^{a}/08, 27^{a}/09, 27^{a}/10, 27^{b}/15, 28^{a}/06, 28^{a}/15, 28^{b}/02, 28^{b}/03, 29^{b}/02, 29^{b}/03, 29^{b}/07, 29^{b}/14, 30^{a}/03, 30^{a}/12, 32^{a}/01, 32^{a}/10, 33^{b}/14, 34^{a}/07, 35^{b}/01, 36^{a}/06, 36^{a}/07, 36^{a}/14, 36^{a}/15, 36^{b}/05, 37^{a}/11, 37^{a}/13, 38^{a}/03, 38^{a}/12, 38^{b}/14, 39^{a}/12, 39^{a}/15, 39^{a}/15, 40^{a}/14, 40^{b}/05, 40^{b}/09, 40^{b}/10, 40^{b}/11, 41^{a}/02, 41^{a}/09, 41^{b}/14, 42^{b}/03, 42^{b}/08, 43^{b}/08, 43^{b}/09, 43^{b}/11, 44^{a}/04, 44^{b}/03, 44^{b}/04, 44^{b}/06, 44^{b}/06, 44^{b}/13, 44^{b}/14, 45^{b}/10, 45^{b}/14, 46^{a}/03, 46^{a}/15, 47^{a}/06, 47^{a}/14, 47^{b}/04, 47^{b}/14, 47^{b}/15, 48^{a}/02, 48^{a}/10, 48^{b}/09, 49^{b}/03, 49^{b}/12, 49^{b}/13, 49^{b}/14, 49^{b}/14, 50^{a}/01, 50^{b}/14, 51^{b}/13, 52^{a}/04 [=141]

budak: *b.* 16^{b}/14; *b.+ı (iy.) (budağı)* 23^{b}/14; *b.+ıy'çün (budağıy'çün)* 24^{a}/01 [=3]

buğda: *b.* 34^{a}/15, 34^{b}/04, 39^{b}/12 [=3]

buğday: *b.* 25^{a}/05, 29^{a}/09, 29^{a}/10, 29^{a}/11, 29^{a}/12, 29^{a}/13, 29^{a}/14, 29^{b}/14, 33^{a}/05, 33^{a}/05, 33^{a}/09, 33^{b}/01, 33^{b}/07, 34^{b}/01, 35^{a}/05 [=15]

buhâr: *b.* 46^{b}/11 [=1]

buhtân: *b.* 6^{b}/08; *b. durur* 43^{a}/09 [=2]

bul-: *b.* 52^a/03; *b.-a* 30^b/03, 36^a/15; *b.-alum* 9^b/10; *b.-am* 52^a/08; *b.-amadum* 18^a/01; *b.-asın* 7^b/04, 13^a/02, 18^a/04; *b.-dı* 28^b/13, 32^b/03, 40^a/09, 40^a/11; *b.-dıyıdı* 32^b/12, 51^a/05; *b.-duğuŋ* 40^a/09; *b.-dum* 18^a/07, 41^a/14; *b.-duŋuz* 41^a/08; *b.-ı* 40^a/08; *b.-ımadı* 52^a/05; *b.-ımaz* 36^b/10; *b.-madum* 18^a/06; *b.-mış* 48^b/08; *b.-mışıdı* 48^b/07; *b.-sam* 27^b/05; *b.-uŋ* 7^b/01; *b.-ur* 9^b/01, 52^a/10; *b.-urdum* 16^b/10 [=30]

bular: *b.* 2^b/03, 8^a/14, 8^a/15, 10^a/05, 10^a/12, 33^b/10, 33^b/11, 37^a/02, 37^a/08, 37^a/15, 39^a/14, 45^a/12; *b.+a* 27^a/12, 41^a/06, 44^a/15, 50^b/15; *b.+dan* 13^b/02, 26^a/06, 33^b/14, 43^b/14, 51^a/01; *b.+ı (nes.)* 26^b/06, 27^a/03, 27^b/14, 28^a/12, 28^b/05, 39^b/09, 45^a/05, 45^a/06; *b.+uŋ* 7^b/08, 28^a/05, 39^a/06, 39^b/01, 43^b/07 [=34]

bulaş-: *b.-mış* 6^a/11 [=1]

bulaşdur-: *b.-dılar* 5^b/10 [=1]

bulın-: *b.-a* 1^b/04 [=1]

bulun-: *b.-ur* 39^b/11 [=1]

bulut: *b.* 9^b/04, 9^b/13 [=2]

bunca: *b.* 4^a/06, 4^a/06 [=2]

bunda: *b.* 2^b/06, 4^a/05, 6^b/09, 9^b/06, 17^b/09, 18^b/03, 23^b/10, 34^a/03, 37^a/07, 39^b/07, 47^a/06, 51^a/11 [=12]

bundan: *b.* 1^b/13, 5^b/04, 30^b/11, 39^b/15, 52^a/02 [=5]

bunı: *b.* 1^b/14, 2^b/13, 4^a/14, 4^b/04, 5^b/05, 6^a/07, 7^b/04, 8^a/06, 8^b/06, 8^b/14, 9^a/03, 11^a/02, 13^a/15, 15^a/15, 17^b/09, 19^b/12, 19^b/13, 20^a/02, 21^a/10, 23^a/13, 23^b/02, 24^a/06, 24^b/08, 28^b/01, 30^a/15, 35^a/09, 35^a/11, 35^a/12, 35^a/17, 38^a/11, 41^b/11, 42^a/06, 42^a/13, 43^b/02, 44^a/12, 44^a/13, 46^b/05, 47^a/12, 47^b/09, 48^a/01, 49^b/06, 50^b/06, 50^b/13, 52^a/14, 52^a/15 [=45]

bunlar: *b.* 3^a/06, 4^a/01, 8^b/10, 8^b/11, 15^b/12, 15^b/13, 16^a/05, 27^a/06, 27^a/13, 27^b/10, 28^a/12, 33^a/15, 33^b/13, 34^a/02, 34^a/07, 34^a/11, 34^a/14, 34^b/01, 34^b/06, 34^b/11, 34^b/12, 36^b/01, 37^a/06, 37^a/10, 37^b/05, 37^b/07, 38^b/04, 41^a/06, 41^b/03, 44^a/14, 44^b/06, 49^a/08, 50^a/03; *b.+a* 3^a/11, 16^a/05, 22^a/08, 25^a/08, 27^b/14, 28^a/04, 33^b/14, 34^a/15, 34^b/05, 43^b/13, 44^a/01, 45^a/10, 45^a/10, 51^a/01; *b.+dan* 28^a/07, 28^a/09, 34^b/08; *b.+ı (nes.)* 22^a/09, 26^b/06, 28^a/04, 33^b/09, 34^b/12, 37^b/01, 49^a/05, 50^b/04; *b.+uŋ* 4^a/01, 34^b/05, 34^b/06, 45^a/11; *b.+uŋıla* 3^b/07 [=63]

bunuŋ: *b.* 2^{b}/12, 2^{b}/13, 7^{b}/05, 8^{b}/14, 15^{b}/05, 16^{b}/01, 34^{a}/05, 39^{b}/15, 44^{a}/07, 44^{a}/07, 45^{a}/03, 46^{b}/01, 47^{b}/06, 49^{b}/08, 49^{b}/09 [=15]

buŋa: *b.* 10^{a}/01, 15^{a}/12, 19^{b}/11, 21^{a}/12, 21^{a}/14, 37^{a}/12, 43^{a}/09, 44^{a}/13 [=8]

buŋal-: *b.-dum* 41^{b}/12; *b.-ur* 33^{a}/06 [=2]

buŋlan-: *b.-a* 25^{b}/13 [=1]

burka': *b.* 13^{a}/15 [=1]

burun: *b.+uŋda (burnuŋda)* 46^{b}/11; *b.+uŋdan (burnuŋdan)* 46^{b}/10 [=2]

buş-: *b.-ar* 21^{b}/04, 25^{a}/08, 40^{b}/03 [=3]

but: *b.* 10^{a}/12, 10^{b}/11, 10^{b}/12, 10^{b}/13, 10^{b}/15, 16^{a}/02, 16^{a}/04; *b.+a* 10^{a}/04, 10^{b}/01, 28^{b}/12; *b.+ı (nes.)* 10^{a}/08; *b.+lar* 10^{b}/10, 15^{b}/10, 15^{b}/11, 15^{b}/13; *b.+lara* 10^{b}/14 [=16]

but-hâne: *b.+ye* 10^{b}/15, 15^{b}/12, 15^{b}/13 [=3]

buyruk: *b.* 4^{b}/13, 5^{b}/06, 15^{a}/01, 22^{a}/08, 29^{a}/05, 29^{b}/02, 43^{b}/12, 50^{a}/01; *b. (buyruğ ėdiser durur)* 2^{b}/04; *b.+ın (buyruğın)* 5^{a}/11, 31^{b}/08; *b.+ında (buyruğında)* 1^{b}/04, 10^{a}/02; *b.+um (buyruğum)* 22^{a}/05 [=14]

buyur-: *b.* 16^{b}/12, 37^{b}/06; *b.-a* 46^{b}/04; *b.-dı* 7^{a}/15, 10^{a}/02, 20^{b}/13, 29^{b}/11, 37^{b}/02, 39^{a}/09, 48^{a}/11, 52^{a}/03; *b.-up* 32^{a}/13, 32^{a}/15, 48^{b}/03; *b.-ur* 7^{b}/01, 7^{b}/07, 10^{a}/01, 11^{b}/14, 14^{b}/15, 29^{a}/07, 32^{b}/05, 36^{b}/14, 38^{b}/02, 40^{b}/02, 43^{b}/03, 43^{b}/11, 48^{a}/03; *b.-ursın* 42^{b}/14 [=28]

bülezük: *b.* 36^{b}/06, 36^{b}/08 [=2]

bünyâd: *b.* 51^{a}/06 [=1]

Bünyâmîn: *B.* 35^{b}/08, 35^{b}/09, 36^{a}/04, 36^{a}/12, 36^{b}/02, 36^{b}/02, 36^{b}/09, 36^{b}/11, 37^{b}/03, 37^{b}/06, 37^{b}/13, 38^{a}/03, 38^{b}/03, 39^{a}/06, 39^{a}/11, 39^{b}/01, 39^{b}/11, 41^{b}/04; *B.+i (nes.)* 35^{b}/02, 35^{b}/06, 37^{b}/12, 40^{b}/02, 41^{b}/01, 42^{b}/07; *B.+i (nes.) (Bünyâmîn')* 40^{b}/11; *B.+üm* 42^{a}/08, 42^{a}/09; *B.+üŋ* 36^{b}/12 [=28]

büri-: *b.* 35^{b}/13 [=1]

büsbütün: *b.* 6^{a}/14 [=1]

bütün: *b.* 3^{b}/02, 16^{a}/10, 16^{a}/11, 20^{a}/07, 38^{b}/10 [=5]

cân: *c.* 49^{b}/12, 50^{a}/13, 51^{b}/05; *c.+ı (iy.)* 5^{b}/05, 8^{b}/01, 10^{b}/09, 11^{a}/11, 11^{b}/07, 13^{b}/15, 14^{a}/14, 19^{a}/09, 22^{b}/11, 29^{b}/03, 34^{a}/14, 37^{a}/06, 37^{a}/13, 37^{b}/11, 49^{b}/05, 50^{a}/08, 50^{a}/12; *c.+ı (nes.)* 21^{a}/14; *c.+ın* 11^{a}/09, 11^{b}/09, 42^{a}/01, 42^{a}/02; *c.+ını* 42^{a}/02, 45^{a}/08; *c.+um* 2^{a}/11, 20^{a}/14,

23^b/10, 31^b/01, 35^a/01, 36^b/05, 37^b/08, 38^a/05, 41^a/03, 41^a/04, 42^a/09, 42^a/12, 49^b/13; *c.+uma* 19^a/02; *c.+umuz* 32^a/11; *c.+uŋ* 2^a/05, 7^a/10, 12^b/05, 34^b/07, 36^b/03, 46^a/03; *c.+uŋdan* 46^b/11; *c.+uŋı* 49^b/11 [=50]

Cebrâ'il: *C.* 31^b/06, 35^b/11, 49^b/14 [=3]

Cebre'îl: *C.* 4^b/13, 4^b/15, 5^b/06, 5^b/07, 5^b/08, 7^b/10, 8^a/02, 21^b/14, 23^a/03, 23^a/04, 23^a/09, 23^a/14, 26^b/08, 26^b/13, 27^a/03, 27^a/04, 27^a/12, 27^b/02, 30^a/01, 30^a/13, 31^b/12, 45^b/14, 48^a/11, 49^b/10; *C.+den* 23^a/11, 27^b/15 [=26]

ced: *c.+üm (ceddüm)* 14^b/05 [=1]

Celîl: *C.* 15^a/09, 26^b/13, 48^a/11 [=3]

cennet: *c.* 29^b/08; *c.+e* 29^b/08; *c.+i (nes.)* 29^b/12 [=3]

cevâb: *c.* 4^b/05, 13^a/10, 17^a/12, 44^a/13; *c.+ın* 45^b/12 [=5]

cevr: *c.* 21^b/09 [=1]

cezâ: *c.+sını* 19^b/03 [=1]

Cibrîl: *C.* 24^b/13, 29^b/02 [=2]

cihân: *c.* 18^a/15, 18^b/07, 25^b/11, 42^a/12, 49^a/04 [=5]

cin: *c. (cinn ü insi)* 10^a/07 [=1]

cö:merd: *c.* 35^a/06; *c.+dür* 1^b/08, 12^a/06; *c.+miş* 33^a/15 [=4]

cö:merdlık: *c.* 48^b/12 [=1]

cüftlen-: *c.* 31^b/08 [=1]

cümle: *c.* 10^a/14, 14^a/10; *c.+si* 11^b/03 [=3]

çağır-: *ç.-dı* 21^a/02; *ç.-sa* 42^b/06; *ç.-u* 3^b/06, 32^b/04, 47^a/13; *ç.-ur* 8^a/04, 13^b/10, 13^b/15, 24^a/08 [=9]

çağrış-: *ç.-dılar* 6^a/05 [=1]

çak: *ç.* 51^b/14 [=1]

Çalab: *Ç.* 5^a/06, 9^a/08, 11^a/08, 11^a/15, 12^a/02, 14^b/11, 19^a/12, 19^b/08, 20^a/02, 20^a/06, 23^a/12, 23^a/14, 32^a/05, 41^b/15, 42^b/04, 48^b/12, 49^a/01, 52^a/03, 52^a/15; *Ç.+a* 5^b/04, 11^a/13, 30^a/01; *Ç.+dan* 5^a/09, 31^b/07, 39^a/01; *Ç.+sın* 17^b/04; *Ç.+um* 32^a/04, 36^b/04; *Ç.+umuz* 3^a/14; *Ç.+uŋ* 16^a/01 [=30]

çâre: *ç.* 16^b/10, 16^b/11, 18^a/13, 35^b/08 [=4]

çek-: *ç.-düŋ* 15^a/08; *ç.-mişsin* 17^b/08 [=2]

çeri: *ç.* 39^b/02 [=1]

çevre: *ç.* 7^b/06; *ç.+sinde* 2^b/08 [=2]

çevrün-: *ç.-ür* 7^b/02 [=1]

çêş-: *ç.-er* 11^a/04 [=1]

çığır-: *ç.-makda* 40^b/12; *ç.-ur* 38^a/11 [=2]

çıh-: *ç.-ar* 29^b/05 [=1]

çık-: *ç.* 7^b/11, 10^b/02, 29^b/02, 30^a/03; *ç.-a* 28^a/10, 51^b/02; *ç.-ar* 7^a/05, 11^b/07, 19^a/15, 20^b/09, 21^b/15, 41^b/08, 44^b/07; *ç.-aram*

51^a/01; *ç.-arıdı* 30^b/08; *ç.-dı* 8^a/03, 8^a/07, 12^a/10, 19^a/05, 19^a/10, 19^a/13, 21^a/03, 24^a/09, 30^a/11, 31^b/11, 35^a/15, 46^b/11, 48^a/14, 50^a/02; *ç.-dılar* 41^a/15; *ç.-mağa* 50^a/08; *ç.-mış* 8^a/10; *ç.-up* 50^a/12 [=33]

çıkar-: *ç.* 51^b/10, 52^a/03; *ç.-a* 28^a/08; *ç.-alar* 22^b/07, 22^b/09; *ç.-alum* 51^b/12; *ç.-dı* 23^a/06, 36^a/10; *ç.-dılar* 4^b/11, 8^a/14, 22^b/12, 51^b/13; *ç.-duŋuz* 44^b/08; *ç.-gil* 4^b/07; *ç.-up* 37^a/03; *ç.-ur* 21^b/05, 43^b/13, 47^b/10 [=18]

çıkraş-: *ç.-up* 27^b/08 [=1]

çıŋra-: *ç.-dı* 44^b/12; *ç.-r* 44^b/07 [=2]

çıŋrat-: *ç.-ur (çıŋradur)* 44^a/15 [=1]

çırâğ: *ç.+ı (iy.)* 1^b/12 [=1]

çirk: *ç.+i (iy.)* 28^a/09 [=1]

çirkîn: *ç.* 34^b/08, 35^a/02 [=2]

çok: *ç.* 6^a/14, 7^b/06, 8^a/02, 9^b/02, 11^a/14, 13^b/09, 13^b/11, 17^b/08, 18^a/05, 18^b/10, 22^b/13, 24^a/03, 24^a/15, 28^a/07, 31^a/04, 33^a/15, 39^a/01, 39^a/02, 50^b/06; *ç. durur* 8^b/07 [=20]

çök-: *ç.-di* 23^b/07 [=1]

çöker-: *ç.-di* 39^b/09 [=1]

çün: *ç.* 2^b/03, 4^a/08, 4^a/10, 6^a/07, 9^a/14, 10^b/15, 11^a/11, 11^b/15, 12^a/10, 12^b/06, 13^a/12, 13^a/14, 13^b/02, 13^b/03, 13^b/07, 14^a/14, 14^b/03, 14^b/06, 15^a/11, 16^a/03, 18^a/11, 19^b/04, 20^b/13, 22^b/11, 23^a/01, 23^a/11, 24^a/03, 24^a/04, 25^b/02, 26^a/14, 26^b/04, 27^b/15, 28^a/12, 28^a/12, 28^b/03, 28^b/14, 29^b/04, 29^b/08, 29^b/12, 31^b/15, 33^a/02, 33^a/09, 35^a/09, 35^b/05, 39^a/14, 39^b/09, 41^b/02, 41^b/06, 41^b/12, 45^a/15, 46^b/07, 47^a/01, 48^b/06, 48^b/13, 51^a/14 [=55]

çünki: *ç.* 3^b/09, 4^a/11, 5^a/14, 5^b/02, 5^b/06, 6^a/04, 7^a/14, 7^a/15, 7^b/05, 8^a/04, 8^a/15, 9^a/12, 9^b/12, 10^a/05, 10^a/12, 10^b/04, 10^b/08, 11^a/10, 11^a/12, 13^a/13, 14^a/05, 15^b/13, 17^b/06, 18^a/14, 19^a/04, 19^a/08, 21^a/04, 24^b/13, 25^a/08, 27^a/13, 31^b/10, 32^b/03, 33^a/12, 34^b/11, 34^b/15, 35^a/07, 35^a/08, 38^a/03, 38^b/03, 45^a/12, 47^a/02, 47^b/04, 47^b/07, 50^a/07 [=44]

dağla-: *d.-yayım* 37^b/08 [=1]

dahı: *d.* 1^b/03, 1^b/12, 3^a/04, 3^b/05, 3^b/12, 3^b/13, 3^b/14, 3^b/15, 4^a/09, 4^b/11, 6^a/02, 6^b/12, 7^b/02, 9^b/12, 10^a/11, 10^a/11, 11^a/06, 11^b/02, 13^b/07, 14^a/11, 14^b/15, 14^b/15, 15^a/15, 15^b/03, 16^a/04, 17^a/02, 17^a/09, 18^a/08, 18^a/09, 18^a/10, 20^a/12, 20^a/13, 21^a/01, 21^b/05, 22^a/04, 22^a/04, 22^a/07, 22^a/15, 22^b/07, 22^b/13, 22^b/14, 23^a/02, 24^a/01, 25^a/04, 25^b/10, 26^a/05,

26^{a}/08, 26^{b}/05, 26^{b}/11, 27^{b}/04, 27^{b}/07, 27^{b}/07, 28^{a}/06, 28^{a}/07, 28^{a}/09, 29^{b}/13, 29^{b}/14, 30^{b}/07, 31^{b}/14, 32^{a}/11, 32^{b}/13, 33^{a}/02, 34^{a}/07, 34^{a}/08, 34^{a}/13, 35^{a}/08, 35^{a}/11, 35^{a}/12, 35^{b}/01, 36^{b}/01, 37^{b}/01, 37^{b}/01, 37^{b}/12, 38^{b}/13, 39^{a}/12, 39^{b}/15, 39^{b}/15, 40^{a}/12, 41^{b}/10, 42^{b}/11, 43^{a}/07, 43^{a}/14, 44^{b}/09, 45^{a}/11, 45^{b}/15, 48^{a}/14, 48^{b}/01, 50^{a}/01, 50^{b}/08, 51^{a}/03, 51^{a}/03, 51^{a}/04, 51^{b}/05, 51^{b}/15; *d.+ya* 2^{a}/12 [=95]

dak: *d.* 28^{b}/05 [=1]

dakı: *d.* 3^{b}/07, 22^{b}/09 [=2]

dapa: *d.* 3^{a}/01, 3^{b}/11, 7^{a}/13, 8^{a}/04, 18^{b}/04, 26^{a}/02, 33^{a}/10, 40^{b}/02, 50^{a}/02, 52^{a}/04, 52^{a}/10 [=11]

dar: *d.+da* 46^{b}/12 [=1]

daş: *d.+ında* 51^{a}/02 [=1]

daşra: *d.* 24^{a}/10, 29^{b}/02, 41^{a}/15, 51^{a}/03, 52^{a}/12; *d.+dan* 6^{a}/04 [=6]

da'vet: *d.* 50^{b}/10, 50^{b}/11 [=2]

dâya: *d.* 16^{b}/04, 16^{b}/07, 16^{b}/10, 16^{b}/12, 17^{a}/13, 40^{a}/03, 40^{a}/04, 40^{a}/05, 40^{a}/05; *d.+nuŋ* 17^{a}/12; *d.+sı* 16^{b}/03, 40^{a}/01, 48^{b}/01 [=13]

de: *d.* 41^{b}/11 [=1]

dede: *d.* 9^{a}/06, 9^{b}/02, 26^{a}/08, 30^{b}/08, 43^{b}/02, 46^{b}/10, 46^{b}/12, 48^{b}/08; *d.+m* 11^{b}/12, 24^{a}/05, 50^{a}/01 [=11]

deg-: *d.-erdi* 24^{a}/06, 33^{a}/14, 33^{b}/01, 36^{a}/11; *d.-eridi* 40^{a}/07; *d.-miş* 34^{a}/13; *d.-üp* 50^{a}/05 [=7]

degi: *d.* 19^{b}/09 [=1]

degin: *d.* 11^{b}/13 [=1]

degin-: *d.-mişdür* 42^{a}/04 [=1]

degme: *d.* 15^{b}/02, 15^{b}/03, 17^{a}/04, 30^{b}/08; *d.+si* 1^{b}/08; *d.+sinüŋ* 28^{b}/06 [=6]

degül: *d.* 4^{a}/13, 4^{a}/13, 13^{b}/05, 14^{b}/09, 14^{b}/09, 15^{b}/06, 41^{b}/07, 43^{a}/08; *d. durur* 49^{b}/13; *d.+dür* 30^{a}/12, 49^{b}/12; *d. mi* 2^{b}/05 [=12]

degür-: *d.* 24^{a}/15; *d.-düm* 24^{b}/02; *d.-esin* 24^{a}/04; *d.-ür* 2^{b}/02 [=4]

dek: *d.+ile* 14^{a}/10 [=1]

delîl: *d.+üm* 41^{b}/13 [=1]

delim: *d.* 36^{b}/07, 41^{a}/08, 46^{b}/01, 52^{a}/01 [=4]

delü: *d.* 11^{b}/08, 12^{b}/11, 18^{a}/01, 18^{a}/06, 18^{a}/09, 20^{b}/05, 44^{a}/06; *d. mi (del' mi)* 12^{b}/11 [=8]

delür-: *d.-di* 12^{b}/10; *d.-üp* 19^{a}/08 [=2]

dem: *d.* 7^{b}/07, 8^{a}/03, 9^{a}/12, 9^{b}/15, 12^{a}/11, 13^{b}/02, 14^{a}/01, 16^{a}/01, 18^{a}/08, 19^{a}/02, 19^{a}/09, 19^{b}/13, 21^{b}/04, 21^{b}/04, 21^{b}/14, 23^{a}/03, 23^{a}/11, 26^{b}/07, 26^{b}/08, 27^{b}/02, 30^{a}/13, 31^{b}/12, 37^{a}/08, 38^{a}/11, 46^{b}/07, 47^{a}/12, 50^{b}/12 [=27]

dem be-dem: *d.* 35^{a}/06 [=1]

demlüç: *d.* 24^a/06, 24^b/07, 36^a/10, 36^a/11, 38^a/09; *d.+i (nes.) (demlüci)* 24^a/07 [=6]

deŋiz: *d.+den* 28^a/10; *d.+inde* 28^a/09 [=2]

derd: *d.+i (iy.)* 16^b/03, 46^a/01; *d.+in* 22^a/11; *d.+ini* 26^a/11; *d.+üm* 47^a/05; *d.+ümi* 42^b/10, 42^b/11, 42^b/12, 43^a/05 [=9]

derece: *d.* 23^b/03 [=1]

derin: *d.* 4^b/12 [=1]

dertlü: *d.* 22^a/11, 46^a/01 [=2]

dertsüz: *d.* 46^a/01 [=1]

destâr: *d.+ını* 45^b/11 [=1]

destûr: *d.* 6^b/09, 7^b/11, 33^a/12, 46^b/07, 49^a/13, 51^a/10; *d.+dur* 41^a/15 [=7]

deve: *d.* 33^b/02, 35^b/13, 48^a/03; *d.+de* 9^a/14; *d.+den* 9^a/12; *d.+lerin* 39^b/09; *d.+sini* 23^b/08; *d.+ye* 9^a/11, 9^b/03, 36^a/01, 36^b/05 [=11]

devlet: *d.+dür* 7^a/12; *d.+e* 22^a/01, 22^b/08, 34^a/13, 38^b/03, 42^a/04; *d.+üŋ* 43^a/14 [=7]

devletlü: *d.* 50^b/03 [=1]

devşür-: *d.-ür* 13^b/04, 26^b/02, 48^a/13 [=3]

deyşür-: *d.-ür* 51^a/03 [=1]

dė-: *d.* 25^a/15; *d.-di* 4^a/04, 5^b/08, 9^a/09, 13^a/02, 17^a/13, 23^a/13, 23^b/07, 24^a/06, 24^a/15, 24^b/01, 25^a/13, 25^a/14, 25^b/03, 26^a/12, 31^a/08, 35^a/07, 36^a/09, 42^b/03, 46^a/02, 49^b/14, 50^a/06; *d.-diler* 4^b/02, 5^b/11, 6^a/10, 6^b/05, 8^a/06, 9^a/14, 11^a/01, 21^a/09, 35^a/16, 38^b/15, 41^b/03; *d.-dügi* 8^a/01, 25^b/08, 44^b/05; *d.-dügini* 31^a/03; *d.-dügüm* 33^b/02; *d.-dügüŋ* 47^a/11; *d.-dükleri* 40^a/14; *d.-düm* 4^a/07, 14^b/11, 22^b/11, 38^b/13, 39^a/02, 39^a/02; *d.-düŋ* 18^a/03, 18^a/04, 24^a/02, 41^b/11, 47^b/06; *d.-gil* 2^b/11, 24^b/05, 36^a/03, 38^a/04, 46^b/14, 47^a/07; *d.-gin* 39^a/10; *d.-medüm* 6^b/11; *d.-mekdi* 8^b/13; *d.-meyesiz* 44^b/13; *d.-meyince* 21^a/02; *d.-mezidüŋ* 14^b/07; *d.-miş* 41^b/14; *d.-r* 4^a/09, 5^b/05, 5^b/07, 7^a/03, 7^b/07, 7^b/13, 8^b/12, 10^b/10, 10^b/13, 11^a/05, 11^a/08, 11^a/08, 11^a/09, 12^a/03, 12^b/10, 12^b/12, 14^a/13, 17^b/10, 17^b/12, 18^a/13, 19^a/02, 19^b/02, 19^b/02, 22^b/01, 23^b/09, 23^b/11, 25^a/09, 25^b/15, 26^a/12, 26^b/11, 27^a/09, 35^b/02, 36^a/13, 36^a/13, 37^b/10, 38^a/13, 38^b/02, 39^a/12, 40^a/11, 40^b/08, 41^b/01, 42^a/11, 42^a/13, 43^b/08, 43^b/13, 44^b/04, 45^a/05, 45^a/13, 45^a/15, 46^b/05, 47^a/13, 47^b/02, 48^a/12, 48^b/08, 49^a/08, 49^b/06, 51^b/15, 51^b/15, 52^a/06; *d.-rdi* 11^b/12, 32^b/02; *d.-rem* 18^b/08, 42^a/05; *d.-rise* 44^b/02; *d.-rler* 8^b/03; *d.-rmiş* 46^b/09;

d.-rseŋ 16^{a}/07; *d.-rsiz* 34^{a}/05; *d.-sedüŋ* 16^{b}/10; *d.-seŋ* 51^{b}/11; *d.-sün* 24^{a}/09, 44^{a}/09; *d.-ye* 20^{a}/04, 20^{a}/04, 27^{a}/12, 28^{a}/01, 28^{a}/05, 41^{b}/09, 51^{b}/03; *d.-yeler* 28^{a}/13, 29^{b}/09; *d.-yelüm* 3^{a}/15; *d.-yem* 3^{b}/12, 15^{b}/04, 39^{a}/05, 50^{a}/10; *d.-yen* 30^{a}/02; *d.-yesen* 16^{a}/05; *d.-yesin* 24^{a}/05; *d.-yevüz* 10^{a}/13; *d.-yü* 2^{b}/11, 3^{b}/06, 4^{b}/12, 5^{b}/14, 5^{b}/14, 9^{a}/07, 10^{a}/05, 10^{a}/14, 10^{b}/01, 12^{b}/02, 21^{a}/13, 28^{a}/15, 29^{a}/07, 30^{b}/06, 30^{b}/10, 31^{a}/13, 33^{a}/05, 33^{a}/15, 39^{a}/03, 39^{b}/05, 40^{b}/01, 40^{b}/03, 41^{a}/09, 42^{a}/07, 43^{b}/14, 44^{a}/05, 44^{b}/09, 45^{a}/09, 45^{b}/11, 46^{a}/08, 49^{a}/10, 50^{a}/12, 50^{a}/12, 50^{a}/13; *d.-yüben* 3^{a}/13, 9^{a}/04, 21^{b}/09, 27^{a}/03, 41^{b}/07, 43^{b}/15, 44^{b}/15, 45^{a}/01, 48^{a}/06, 50^{b}/05; *d.-yüp* 11^{a}/02, 50^{a}/05 [=200]

dėk: *d.* 41^{a}/03 [=1]

dėr-: *d.* 17^{a}/14, 18^{a}/10, 18^{a}/10; *d.-di* 19^{a}/07, 32^{a}/14; *d.-diler* 29^{a}/05; *d.-e* 32^{b}/06, 33^{b}/05, 38^{a}/11, 47^{a}/12; *d.-emez* 11^{b}/04; *d.-er* 10^{b}/05; *d.-erdüŋ* 7^{a}/09; *d.-erem* 7^{a}/05; *d.-eyüm* 6^{a}/12, 14^{a}/01; *d.-gil* 13^{b}/01, 16^{a}/02; *d.-mez* 38^{b}/08; *d.-mişidi* 32^{b}/10; *d.-sün* 26^{a}/05 [=21]

dėril-: *d.-di* 30^{a}/08; *d.-e* 48^{b}/13, 49^{a}/01; *d.-üŋ* 51^{a}/02; *d.-üp* 13^{b}/13; *d.-ür* 13^{b}/12, 30^{a}/10, 51^{b}/06 [=8]

dîdâr: *d.+ın* 28^{b}/08; *d.+uŋı* 29^{b}/10 [=2]

dik-: *d.-üp* 22^{b}/12 [=1]

dil: *d.* 6^{b}/07, 16^{a}/01; *d.+den* 13^{a}/08; *d.+e* 12^{a}/02, 14^{a}/10, 18^{b}/03, 20^{a}/06; *d.+i (iy.)* 44^{a}/06; *d.+i (nes.)* 36^{a}/07; *d.+in* 35^{b}/10, 35^{b}/15; *d.+ine* 22^{b}/14; *d.+ini* 36^{a}/08; *d.+iyle* 15^{a}/06; *d.+lerince* 8^{a}/15, 8^{b}/01; *d.+üm* 36^{a}/06; *d.+ümden* 42^{a}/11; *d.+ümi* 36^{a}/07; *d.+üŋe* 23^{a}/10; *d.+üŋüz* 20^{b}/10 [=21]

dile-: *d.* 12^{a}/05, 12^{a}/06, 26^{b}/05, 27^{b}/14; *d.-di* 9^{b}/11, 28^{b}/12, 51^{a}/10; *d.-düm* 5^{a}/15; *d.-gil* 24^{b}/05; *d.-mege* 13^{a}/11; *d.-ŋ* 45^{b}/09; *d.-r* 9^{a}/05, 9^{a}/06, 9^{b}/12, 11^{b}/15, 26^{b}/06, 34^{b}/08, 40^{a}/05, 46^{b}/04, 49^{a}/09, 50^{a}/09, 51^{a}/10; *d.-rem* 5^{a}/08, 41^{b}/10; *d.-ridüm* 12^{a}/04; *d.-riseŋ* 13^{a}/09; *d.-rler* 2^{b}/14; *d.-rse* 10^{a}/07, 15^{a}/04, 16^{a}/08, 33^{b}/01, 43^{a}/10; *d.-rseŋ* 21^{b}/03, 21^{b}/08; *d.-rsin* 49^{a}/15; *d.-rsiz* 35^{a}/11; *d.-rüz* 3^{a}/01; *d.-se* 36^{a}/11; *d.-sün* 9^{b}/10; *d.-ye* 27^{b}/01, 28^{b}/11; *d.-yü* 13^{a}/09, 33^{a}/05, 33^{a}/09; *d.-yüp* 13^{a}/11, 27^{a}/14 [=46]

dilek: *d.+üŋ (dilegüŋ)* 19^{a}/03, 42^{b}/14 [=2]

dilsüz: *d.* 13^b/01 [=1]

dîn: *d.* 1^b/12; *d.+e* 50^b/11; *d.+i (iy.)* 35^a/04, 35^a/06; *d.+üŋ* 51^b/03; *d.+üŋe* 50^b/14; *d.+üŋüz* 34^b/03 [=7]

dînlü: *d.+dür* 33^a/08 [=1]

diŋ-: *d.-medi* 37^b/03, 37^b/05; *d.-meŋüz* 35^b/04; *d.-mezem* 42^b/01 [=4]

diŋle-: *d.* 7^a/14, 8^a/09, 14^a/15, 14^b/13, 15^a/13, 18^b/11, 25^a/02, 26^a/08, 29^b/07, 30^b/02, 33^a/04, 38^a/02, 38^a/07, 40^a/01, 43^b/02, 46^a/11, 49^a/05, 50^b/04, 52^a/02; *d.-ŋ* 2^a/03, 4^b/03, 7^a/01, 12^a/12; *d.-ŋüz* 3^a/02, 8^a/12, 10^a/13, 44^b/03; *d.-yenüŋ* 2^a/01 [=28]

diŋlen-: *d.-e* 25^b/13, 29^b/03; *d.-esin* 22^b/08; *d.-ür* 29^b/14 [=4]

dip: *d.+inde (dibinde)* 4^a/15, 28^a/01; *d.+ine (dibine)* 4^b/10 [=3]

direk: *d.* 16^b/13, 16^b/13, 17^a/04; *d.+lerüŋ* 17^a/02 [=4]

diri: *d.* 18^b/03, 38^a/12; *d. durur* 17^b/07; *d.+dür* 42^a/03 [=4]

dîv: *d.* 10^a/07 [=1]

dîvâr: *d.* 19^a/05, 19^a/13; *d.+ın* 32^b/05; *d.+ında* 17^b/01; [=4]

doğru: *d.* 6^b/11, 8^a/12 [=2]

dol-: *d.-ucak* 25^a/04 [=1]

dost: *d.+larumdan* 50^a/06 [=1]

dög-: *d.-di* 23^b/08; *d.-düm* 9^b/08; *d.-er* 9^b/03; *d.-me!* 23^b/08; *d.-mişsiz* 44^b/09 [=5]

dögün-: *d.-di* 6^a/14; *d.-ür* 6^a/08 [=2]

dön-: *d.* 16^b/04; *d.-di* 2^a/11, 3^a/06, 3^b/08, 4^a/13, 4^b/09, 8^b/11, 10^b/12, 14^a/07, 14^b/08, 15^b/05, 17^b/08, 18^a/09, 20^a/01, 20^a/10, 23^b/13, 25^a/11, 25^a/13, 25^b/01, 30^b/01, 31^a/09, 31^a/14, 31^b/03, 34^b/13, 35^a/03, 35^a/09, 36^a/02, 36^b/04, 38^a/02, 38^a/05, 38^b/06, 38^b/12, 38^b/15, 41^b/07, 41^b/12, 43^b/07, 44^a/11, 47^b/05, 47^b/08; *d.-diler* 4^b/02, 39^b/04, 39^b/05; *d.-düm* 11^a/15, 31^a/09; *d.-e* 19^b/04, 19^b/04, 19^b/13, 26^a/13, 27^a/12, 35^a/02, 35^a/02; *d.-er* 3^b/15, 13^b/04, 19^b/01, 19^b/05, 20^b/10, 27^b/09, 31^b/10, 49^a/12; *d.-gil* 3^b/06, 19^a/14; *d.-mezem* 3^b/07; *d.-miş* 20^b/04; *d.-übeni* 8^a/04; *d.-üŋ* 34^b/02; *d.-üŋüz* 34^b/03; *d.-üp* 3^b/13, 28^a/14 [=68]

döndür-: *d.-di* 35^a/17; *d.-gil* 31^a/10; *d.-medi* 4^b/05, 17^a/12; *d.-ü* 32^b/01; *d.-üŋ* 39^b/03 [=6]

dördünci: *d.* 11^b/12, 29^a/12, 50^b/03 [=3]

dört: *d.* 9^a/15, 31^b/12, 32^a/07, 40^a/02, 50^b/02, 50^b/03 [=6]

döşe-: *d.-sünler* 17^a/08 [=1]

döşek: *d.+ler* 28^{b}/07 [=1]

döşen-: *d.-miş* 28^{b}/07; *d.-ür* 16^{a}/04 [=2]

döy-: *d.-medi* 40^{a}/05 [=1]

du'â: *d.* 5^{a}/08, 6^{b}/02, 12^{a}/07, 14^{b}/11, 14^{b}/12, 24^{b}/01, 24^{b}/01, 24^{b}/09, 24^{b}/10, 39^{a}/15, 43^{a}/12, 43^{b}/01, 52^{a}/14; *d.+ŋ* 14^{b}/10, 24^{b}/02; *d.+ŋı* 46^{a}/12; *d.+sı* 12^{a}/07, 14^{b}/12; *d.+ya* 24^{b}/08 [=19]

dur-: *d.* 5^{b}/04; *d.-uŋ* 41^{a}/03 [=2]

durur: *d. ('ammuŋ durur)* 37^{b}/15; *d. (andan durur)* 36^{a}/04; *d. ('âşık durur)* 19^{a}/09; *d. (ay durur)* 8^{a}/07; *d. (bir durur)* 10^{a}/09, 11^{a}/05; *d. (buhtân durur)* 43^{a}/09; *d. (çok durur)* 8^{b}/07; *d. (degül durur)* 49^{b}/13; *d. (diri durur)* 17^{b}/07; *d. (eytmiş durur)* 43^{a}/13; *d. (ėdiser durur)* 2^{b}/04; *d. (gizletmiş durur)* 43^{a}/13; *d. (Ğufrân durur)* 1^{b}/03; *d. (hâzır durur)* 16^{a}/08; *d. (hoş durur)* 38^{a}/10; *d. (kâdir durur)* 16^{a}/08; *d. (kalup durur)* 50^{b}/08; *d. (Ken'ân durur)* 36^{a}/04; *d. (kim durur)* 13^{a}/15, 20^{a}/05; *d. (kuçmış durur)* 17^{b}/07; *d. (kutlu durur)* 15^{a}/14; *d. (ne durur)* 27^{b}/07, 35^{a}/08; *d. (ol durur)* 24^{a}/02; *d. (peyğâmber durur)* 41^{a}/05; *d. (Rahîm durur)* 1^{b}/06; *d. (Rahmân durur)* 1^{b}/03, 1^{b}/06; *d. (sah durur)* 32^{a}/07; *d. (sultân durur)* 42^{a}/03, 43^{a}/09; *d. (uşbu durur)* 45^{a}/01; *d. (var durur)* 9^{b}/06; *d. (yok durur)* 8^{b}/07, 12^{a}/06, 19^{b}/15 [=38]

dûşvâr: *d.* 16^{a}/12 [=1]

dûşvârlık: *d.* 41^{b}/12 [=1]

dûzah: *d.* 27^{b}/04 [=1]

dükel: *d.+i (iy.)* 27^{b}/13 [=1]

düken-: *d.-di* 22^{b}/15 [=1]

dümük-: *d.-esiz (dümügesiz)* 3^{a}/05 [=1]

dün: *d.* 1^{b}/14, 5^{a}/05, 5^{b}/01, 10^{a}/08, 10^{b}/01, 12^{b}/02, 13^{a}/06, 18^{a}/01, 18^{b}/05, 21^{a}/10, 23^{b}/05, 24^{a}/01, 27^{a}/06, 27^{a}/07, 27^{a}/08, 30^{b}/06, 31^{a}/05, 31^{b}/01, 33^{a}/14, 34^{b}/09, 35^{b}/02, 38^{b}/09, 43^{a}/02, 43^{a}/15, 43^{b}/01, 46^{a}/15, 47^{b}/14, 48^{a}/12; *d.+i (iy.)* 39^{b}/08, 46^{a}/10, 47^{a}/09 [=31]

dünyâ: *d.+da* 4^{a}/14; *d.+yı* 51^{b}/05 [=2]

Dünyâ: *D.* 38^{b}/10 [=1]

dünye: *d.* 14^{a}/15; *d.+de* 10^{a}/06; *d.+ye* 21^{b}/10 [=3]

Dünye: *D.* 3^{b}/02, 3^{b}/06, 3^{b}/08 [=3]

düpdüz-: *d.-ü* 39^{a}/15 [=1]

dür: *d.* 7^{a}/04, 7^{a}/05, 7^{a}/09 [=3]

dürėt-: *d.-ür (dürėdür)* 10^{a}/07 [=1]

dürlü: *d.* 12^{a}/11, 20^{a}/03, 22^{a}/01, 26^{b}/14, 27^{a}/01, 37^{b}/02, 39^{a}/04, 42^{a}/10 [=8]

düş: *d.* 2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{b}/01, 7^{a}/02, 22^{a}/03, 22^{a}/12, 22^{a}/13, 22^{b}/03, 22^{b}/04, 25^{a}/02, 25^{a}/13, 25^{b}/07, 34^{a}/09, 34^{a}/10, 34^{a}/11; *d.+de* 10^{b}/02, 12^{a}/15, 12^{a}/15, 12^{b}/03, 13^{b}/05, 17^{b}/15; *d.+den* 3^{a}/04; *d.+e* 18^{a}/02; *d.+i (iy.)* 2^{b}/13, 8^{a}/06, 25^{a}/03; *d.+i (nes.)* 2^{a}/09, 2^{b}/03, 2^{b}/09, 2^{b}/09, 25^{a}/06, 25^{a}/11, 29^{a}/01; *d.+in* 2^{b}/06, 2^{b}/12, 7^{a}/07, 25^{a}/02, 34^{a}/10; *d.+ine* 12^{b}/06; *d.+ini* 34^{a}/11, 34^{a}/12; *d.+inüŋ* 7^{a}/07; *d.+üm* 3^{a}/02, 3^{a}/04, 12^{b}/15, 25^{a}/14; *d.+ümde* 14^{a}/01; *d.+ümi* 25^{a}/15; *d.+ümüŋ* 7^{b}/01; *d.+ümüz* 22^{b}/05; *d.+üŋ* 2^{a}/11, 2^{a}/13, 2^{b}/10, 7^{a}/06, 7^{a}/12, 22^{b}/06, 22^{b}/15; *d.+üŋi* 2^{a}/12, 2^{b}/10, 2^{b}/11 [=60]

düş-: *d.-di* 6^{a}/08, 6^{b}/14, 11^{a}/02, 16^{a}/03, 17^{a}/13, 21^{a}/05, 21^{a}/15, 24^{b}/09, 26^{b}/01, 31^{b}/04, 50^{a}/13; *d.-diler* 10^{b}/15, 41^{a}/12; *d.-düm* 16^{b}/11; *d.-düŋ* 18^{a}/07, 33^{b}/05; *d.-e* 18^{b}/06, 19^{b}/03, 32^{b}/09, 33^{a}/01, 41^{a}/11; *d.-en* 18^{b}/06; *d.-er* 5^{b}/05, 5^{b}/06, 7^{a}/04, 9^{b}/14, 11^{b}/09, 13^{b}/02, 13^{b}/03, 25^{a}/08, 31^{b}/10, 33^{b}/03, 38^{a}/11, 40^{b}/03, 42^{a}/13, 45^{a}/04, 47^{a}/12, 47^{a}/13; *d.-mişem* 31^{a}/02 [=39]

dütüz-: *d.-ür* 26^{b}/03 [=1]

düvîd: *d.* 42^{b}/10, 42^{b}/13 [=2]

düz: *d.* 2^{a}/10 [=1]

düz-: *d.-diler* 3^{b}/01; *d.-düm* 1^{b}/14 [=2]

düzdür-: *d.-ür* 36^{b}/14 [=1]

düzgün: *d.* 3^{b}/01 [=1]

düzül-: *d.-ü* 37^{a}/01; *d.-üp* 27^{b}/10 [=2]

ebde: *e.* 1^{b}/02 [=1]

ebed: *e.* 4^{a}/15, 33^{a}/03 [=2]

ecel: *e.+üŋ* 50^{b}/09 [=1]

ef'âl: *e.+üŋe* 38^{b}/12 [=1]

eg-: *e.-er* 17^{b}/12 [=1]

eger: *e.* 9^{b}/06, 20^{a}/07, 41^{a}/10 [=3]

egin: *e.+ine (egnine)* 4^{b}/15 [=1]

egle-: *e.-gil* 17^{b}/05 [=1]

eglen-: *e.-ür* 51^{b}/02 [=1]

egri: *e.+sin* 26^{a}/10 [=1]

egrilik: *e.* 39^{b}/07 [=1]

ehl: *e.+i (iy.)* 11^{a}/07, 11^{a}/11, 11^{b}/03, 20^{b}/14, 23^{b}/01, 26^{b}/04, 26^{b}/07, 28^{a}/12, 28^{a}/13, 28^{b}/13, 29^{a}/09, 29^{a}/15, 29^{b}/08, 32^{a}/12, 50^{b}/13; *e.+in* 21^{b}/13, 28^{b}/12, 41^{a}/02, 42^{b}/06 [=19]

ek-: *e.-diler* 29^{a}/05; *e.-meŋ* 29^{a}/07 [=2]

ekin: *e.* 29^{a}/05, 29^{a}/07; *e.+i (iy.)* 51^{b}/09 [=3]

eksil-: *e.-mez* 37^{b}/09 [=1]

el: *e.* 5^{a}/08, 18^{b}/12, 19^{a}/05, 19^{a}/10, 39^{b}/13; *e.+e* 6^{b}/03, 7^{b}/04, 18^{a}/07; *e.+in* 3^{a}/10, 4^{b}/09, 8^{a}/09, 9^{b}/11, 9^{b}/14, 12^{b}/10, 15^{b}/10, 21^{b}/08, 24^{a}/03, 26^{a}/02,

31^{a}/01, 43^{b}/04, 47^{a}/15; *e.+ine* 3^{a}/10, 6^{a}/13, 9^{a}/05, 21^{a}/01, 21^{a}/07, 23^{b}/07, 24^{a}/07, 36^{b}/09, 36^{b}/12; *e.+lerin* 21^{a}/07, 21^{a}/08, 26^{a}/06; *e.+üm* 15^{b}/14, 31^{a}/02; *e.+üŋi* 40^{b}/13; *e.+üŋile* 40^{b}/14; *e.+üŋüz* 21^{a}/11; *e.+üŋüzdeki* 21^{a}/06; *e.+üŋüzi* 26^{a}/09 [=40]

elli: *e.* 7^{b}/03, 7^{b}/05, 18^{a}/07 [=3]

em-: *e.-e* 46^{a}/08; *e.-eriken* 20^{a}/06; *e.-sün* 47^{b}/06 [=3]

emek: *e.* 15^{a}/08, 17^{b}/08 [=2]

emîn: *e.* 12^{b}/14 [=1]

emir: *e.* 26^{b}/13 [=1]

emr: *e.* 45^{a}/05; *e.+iyle* 41^{b}/15, 49^{a}/01 [=3]

emzür-: *e.-ürdi* 46^{a}/06 [=1]

endîşe: *e.* 5^{b}/08, 11^{a}/12 [=2]

eŋ: *e.* 32^{a}/08 [=1]

er: *e.* 11^{b}/05, 13^{b}/14, 24^{b}/10, 24^{b}/11; *e.+e* 8^{a}/08, 22^{a}/05, 40^{b}/13; *e.+i (iy.)* 20^{b}/03 [=8]

eri-: *e.-di* 36^{b}/07, 38^{b}/07 [=2]

erib: *e.+e* 33^{a}/13 [=1]

es-: *e.-er* 29^{a}/08 [=1]

esîr: *e.* 31^{a}/15 [=1]

esirge-: *e.* 31^{a}/12; *e.-gil* 31^{a}/02; *e.-ye* 30^{b}/06, 30^{b}/13 [=4]

esrü-: *e.-di* 21^{a}/05 [=1]

eşkere: *e.* 16^{a}/09 [=1]

et: *e.+i (iy.)* 16^{a}/13, 38^{b}/07 [=2]

etek: *e.+i (iy.) (etegi)* 19^{b}/09, 19^{b}/10, 20^{a}/07 [=3]

etmek: *e.* 22^{a}/15, 30^{b}/03, 33^{a}/13, 33^{a}/14, 35^{a}/06, 37^{a}/09; *e.+in (etmegin)* 22^{b}/03; *e.+ini (etmegini)* 44^{b}/08 [=8]

ev: *e.* 30^{b}/10, 33^{a}/11, 49^{a}/15, 49^{b}/02, 49^{b}/02, 49^{b}/03, 49^{b}/04, 51^{a}/02; *e.+de* 33^{a}/11, 34^{a}/03, 37^{a}/11; *e.+e* 3^{a}/15, 3^{b}/13, 34^{b}/02, 34^{b}/03, 35^{a}/07, 49^{b}/02, 49^{b}/03, 49^{b}/05, 49^{b}/05; *e.+i (iy.)* 46^{b}/14; *e.+in* 15^{b}/10; *e.+ine* 6^{a}/03, 6^{a}/04, 24^{a}/08, 31^{a}/04, 34^{b}/12; *e.+ler* 51^{a}/03; *e.+üme* 49^{b}/06; *e.+ümüzde* 17^{b}/15 [=30]

evlâd: *e.* 51^{b}/06 [=1]

evlen-: *e.-düŋ mi* 38^{b}/11 [=1]

evvel: *e.* 1^{b}/02, 33^{a}/14; *e.+den* 32^{b}/04 [=3]

ey: *e.* 2^{a}/08, 4^{a}/07, 4^{b}/08, 5^{b}/14, 7^{a}/09, 8^{a}/08, 9^{a}/08, 9^{b}/01, 9^{b}/08, 11^{a}/15, 12^{b}/11, 14^{a}/03, 17^{b}/04, 19^{a}/06, 20^{b}/01, 20^{b}/11, 22^{a}/05, 23^{a}/12, 24^{b}/10, 26^{b}/07, 29^{a}/03, 29^{a}/06, 29^{b}/10, 29^{b}/10, 30^{a}/10, 31^{a}/02, 32^{a}/14, 32^{b}/07, 40^{b}/15, 42^{a}/08, 42^{a}/08, 42^{a}/09, 42^{a}/10, 44^{a}/11, 45^{b}/10, 48^{b}/06, 48^{b}/11, 49^{a}/08, 50^{a}/01, 52^{a}/15 [=40]

eyerle-: *e.-yü* 30^{a}/05 [=1]

eyit-: *e.* 14^{b}/08; *e.-di* 12^{b}/07, 23^{a}/06, 31^{a}/09; *e.-düm* 19^{b}/12; *e.-ür (eyidür)* 12^{b}/15, 15^{b}/07 [=7]

eyle: *e.* 2^b/12, 5^b/04, 7^b/10, 11^a/11, 14^a/14, 15^a/06, 16^a/02, 33^b/11, 35^a/11, 40^b/14, 51^b/13; *e.+yidi* 20^b/14, 39^a/08 [=13]

eyle-: *e.* 2^b/11, 4^b/14, 4^b/14, 5^a/09, 6^b/13, 7^b/11, 13^a/03, 13^b/06, 17^a/14, 21^b/03, 24^b/15, 25^b/05, 31^a/02, 31^a/15, 40^b/04, 42^b/08, 49^b/03, 49^b/15, 50^b/10, 52^b/02; *e.-di* 3^a/08, 6^b/07, 8^b/11, 15^b/03, 15^b/03, 16^a/11, 18^b/13, 19^a/04, 19^a/08, 19^a/12, 25^b/07, 26^a/11, 30^b/04, 32^a/13, 36^a/02, 39^b/10, 50^b/06; *e.-di (n'eyledi)* 3^a/08, 5^b/09, 16^a/01, 19^a/08, 19^a/12, 20^a/11, 35^a/03, 39^b/10, 48^a/01, 48^a/01; *e.-dük* 40^b/05; *e.-düm* 17^a/15; *e.-düŋ* 18^a/03, 20^a/15; *e.-düŋ (n'eyledüŋ)* 16^a/05; *e.-gil* 7^b/03, 19^a/03, 23^b/09, 25^a/10, 30^a/04, 43^a/05, 45^b/02, 49^a/06, 49^b/02; *e.-me!* 21^b/02; *e.-meyem* 14^b/04; *e.-mişsin* 17^b/09; *e.-ŋ* 26^a/10; *e.-ŋüz* 41^b/02; *e.-r* 9^b/04, 11^a/05, 23^a/14, 30^a/13; *e.-rem (n'eylerem)* 17^b/10; *e.-ridi* 39^a/08; *e.-riseŋ* 52^a/06; *e.-rüz* 8^a/13; *e.-sün* 10^b/13, 43^a/11; *e.-sün (n'eylesün)* 19^a/09; *e.-sünler* 16^b/13, 17^a/05; *e.-ye* 20^b/08, 28^b/05, 29^b/12; *e.-ye (n'eyleye)* 7^a/14, 44^a/14, 48^a/02; *e.-yü* 31^a/06, 42^b/12, 45^b/03 [=88]

eylen-: *e.-ür* 15^b/09 [=1]

eylet-: *e.* 17^a/15 [=1]

eylük: *e.* 26^a/03 [=1]

eymen-: *e.-i* 50^b/13 [=1]

eyt-: *e.* 4^a/03, 6^b/06, 8^b/12, 14^a/06, 14^b/02, 22^b/05, 23^a/05, 23^a/06, 23^b/11, 24^a/09, 24^a/13, 25^a/09, 25^a/12, 31^a/13, 37^b/04, 38^b/11, 38^b/14, 42^b/14, 42^b/14, 43^a/03, 43^a/04; *e.-di* 2^a/11, 2^b/12, 3^a/06, 3^b/06, 5^a/14, 5^b/03, 6^a/09, 6^a/15, 6^b/08, 6^b/09, 8^a/02, 8^b/14, 11^a/03, 11^a/15, 13^a/01, 14^b/07, 15^b/10, 17^b/04, 18^a/09, 20^a/07, 20^a/10, 21^a/02, 22^b/09, 22^b/11, 23^a/09, 23^a/14, 23^a/15, 24^a/10, 24^a/12, 24^b/14, 25^b/02, 26^a/03, 26^a/15, 29^b/02, 30^a/13, 31^a/02, 31^a/05, 31^a/12, 31^b/07, 35^a/10, 35^b/11, 36^b/08, 38^b/11, 40^a/09, 40^b/13, 41^a/07, 42^a/08, 46^a/09, 46^b/09, 46^b/14, 48^b/04, 49^b/11, 52^a/03; *e.-diler* 2^b/04, 2^b/09, 2^b/12, 2^b/13, 3^a/01, 4^a/11, 6^a/06, 8^a/12, 8^b/02, 8^b/05, 8^b/08, 10^b/06, 11^b/06, 13^b/06, 20^b/02, 21^a/09, 21^a/14, 22^b/04, 22^b/05, 25^a/06, 26^b/05, 34^b/14, 35^a/04, 35^a/13, 36^b/03, 37^a/11, 38^b/15, 39^b/05, 39^b/06, 39^b/14, 40^b/08, 41^a/02, 41^b/08, 41^b/11, 42^a/14, 42^b/08, 43^b/09, 44^a/04, 44^a/07,

44^{b}/02, 44^{b}/10, 45^{a}/07, 45^{b}/02, 48^{a}/06, 48^{b}/05, 50^{a}/06, 50^{a}/10; *e.-dükleri* 40^{a}/14; *e.-düm* 6^{b}/11, 15^{b}/15, 23^{a}/02, 26^{a}/13; *e.-düŋidi* 47^{a}/03; *e.-düŋüz mi* 41^{b}/07; *e.-e (eyde)* 18^{b}/05, 27^{a}/04, 27^{b}/03, 27^{b}/05, 28^{a}/02, 49^{a}/02, 49^{a}/03; *e.-eler (eydeler)* 27^{a}/10, 27^{a}/14; *e.-elüm (eydelüm)* 5^{a}/01, 5^{b}/12; *e.-em (eydem)* 1^{b}/13, 2^{a}/03, 5^{a}/02, 13^{a}/05, 14^{b}/02, 25^{b}/01, 34^{b}/07, 47^{b}/11, 49^{a}/05, 52^{a}/06; *e.-en (eyden)* 23^{a}/08; *e.-esen (eydesen)* 2^{b}/09; *e.-esin (eydesin)* 13^{a}/05, 24^{a}/05; *e.-esiz (eydesiz)* 27^{a}/04, 49^{a}/02; *e.-eyüm (eydeyüm)* 2^{a}/09, 3^{a}/12, 13^{b}/07, 22^{a}/04, 24^{b}/12, 26^{b}/12, 29^{b}/07, 30^{b}/02, 32^{b}/04, 42^{b}/11, 46^{a}/03, 46^{a}/07, 46^{b}/06, 47^{a}/08, 50^{b}/04, 52^{a}/02, 52^{a}/11; *e.-gil* 14^{b}/01, 23^{a}/04, 23^{a}/05, 27^{a}/15, 38^{a}/13, 42^{a}/01, 43^{a}/04, 43^{a}/08, 44^{b}/02; *e.-i (eydi)* 2^{a}/09, 2^{b}/06, 7^{a}/07, 38^{a}/01, 42^{a}/05, 46^{b}/14; *e.-medüm mi* 47^{b}/08; *e.-meyesin* 33^{b}/02, 50^{b}/01; *e.-miş durur* 43^{a}/13; *e.-se* 46^{b}/03; *e.-ti* 22^{a}/05, 48^{a}/11; *e.-tüklerin* 43^{b}/15; *e.-üŋ (eydüŋ)* 8^{b}/04, 27^{a}/05; *e.-üŋüz (eydüŋüz)* 8^{b}/04, 8^{b}/14, 26^{a}/09, 26^{a}/10, 34^{a}/01, 35^{a}/04, 44^{a}/03; *e.-ür (eydür)* 2^{a}/08, 3^{a}/02, 3^{b}/04, 3^{b}/07, 4^{a}/03, 4^{a}/04, 4^{a}/13, 4^{b}/03, 4^{b}/08, 4^{b}/10, 5^{b}/15, 6^{a}/12, 7^{a}/06, 7^{a}/08, 8^{a}/05, 8^{b}/04, 8^{b}/07, 8^{b}/09, 8^{b}/10, 8^{b}/13, 9^{a}/08, 9^{b}/01, 9^{b}/08, 9^{b}/09, 10^{a}/01, 10^{a}/06, 10^{b}/05, 10^{b}/11, 10^{b}/12, 10^{b}/14, 12^{b}/03, 12^{b}/05, 12^{b}/11, 12^{b}/13, 13^{a}/15, 13^{b}/05, 14^{a}/01, 14^{a}/07, 14^{a}/15, 14^{b}/01, 14^{b}/02, 14^{b}/02, 14^{b}/05, 14^{b}/08, 14^{b}/09, 14^{b}/10, 15^{a}/02, 15^{a}/03, 15^{a}/03, 15^{a}/05, 15^{a}/11, 15^{b}/06, 15^{b}/08, 15^{b}/12, 15^{b}/14, 16^{a}/02, 16^{a}/05, 16^{a}/06, 16^{a}/07, 16^{a}/07, 16^{a}/08, 16^{a}/10, 16^{b}/01, 16^{b}/02, 16^{b}/04, 16^{b}/05, 16^{b}/07, 16^{b}/10, 16^{b}/11, 16^{b}/12, 17^{a}/14, 17^{b}/15, 19^{a}/02, 19^{b}/01, 19^{b}/11, 19^{b}/14, 20^{a}/01, 20^{a}/02, 20^{a}/12, 20^{a}/14, 21^{a}/06, 21^{a}/10, 21^{b}/01, 21^{b}/03, 21^{b}/08, 22^{b}/06, 22^{b}/15, 23^{a}/01, 23^{a}/04, 23^{a}/09, 23^{a}/12, 23^{b}/08, 23^{b}/10, 23^{b}/11, 23^{b}/12, 24^{a}/01, 24^{a}/04, 24^{a}/08, 24^{a}/11, 24^{a}/13, 24^{a}/14, 24^{b}/03, 24^{b}/04, 24^{b}/05, 24^{b}/06, 25^{a}/11, 25^{a}/12, 25^{a}/13, 25^{a}/15, 25^{b}/01, 25^{b}/04, 25^{b}/08, 26^{a}/04, 26^{b}/08, 27^{a}/06, 27^{b}/04, 29^{a}/01, 29^{a}/01, 29^{a}/02, 30^{a}/12, 30^{b}/15, 31^{a}/14, 31^{b}/02, 31^{b}/03, 32^{a}/03, 32^{a}/04, 33^{a}/07, 33^{b}/06, 33^{b}/07, 33^{b}/08, 33^{b}/13, 34^{a}/01, 34^{a}/02, 34^{a}/05, 34^{a}/07, 34^{a}/10, 34^{a}/11, 34^{a}/13, 34^{a}/14,

34^b/02, 34^b/15, 35^a/17, 35^b/01, 36^a/03, 36^a/04, 36^a/08, 36^a/14, 36^b/01, 36^b/04, 36^b/11, 37^a/09, 37^a/15, 37^b/06, 37^b/10, 37^b/14, 38^a/02, 38^a/04, 38^a/05, 38^a/07, 38^a/12, 38^a/14, 38^b/05, 38^b/06, 38^b/12, 38^b/14, 38^b/15, 39^a/04, 39^a/13, 39^b/03, 39^b/12, 40^a/06, 40^a/10, 40^a/15, 40^b/06, 41^a/03, 41^a/08, 41^a/13, 41^a/14, 41^b/07, 41^b/10, 41^b/12, 42^a/02, 42^a/05, 42^a/05, 42^b/01, 42^b/10, 42^b/13, 42^b/15, 43^b/02, 44^a/03, 44^a/05, 44^a/09, 44^a/11, 44^a/14, 44^b/01, 44^b/03, 44^b/05, 44^b/06, 44^b/08, 45^a/01, 45^a/14, 45^b/04, 45^b/07, 46^b/10, 46^b/15, 46^b/15, 47^a/03, 47^a/07, 47^a/08, 47^a/10, 47^a/11, 47^b/05, 47^b/07, 47^b/08, 48^a/09, 48^b/05, 49^a/06, 49^a/07, 49^a/10, 49^a/13, 49^a/14, 49^b/08, 49^b/13, 50^b/08, 50^b/13, 50^b/15, 51^a/02, 51^a/11, 52^a/08; *e.-ürem (eydürem)* 18^b/01; *e.-ürise (eydürise)* 38^a/01; *e.-ürisem (eydürisem)* 44^b/01; *e.-ürler (eydürler)* 14^a/03, 37^a/07, 37^b/07; *e.-ürleridi (eydürleridi)* 32^b/01; *e.-ürsin (eydürsin)* 18^b/08; *e.-ürsiz (eydürsiz)* 45^a/03 [=442]

eytdür-: *e.-meyem* 26^a/04 [=1]

eyü: *e.* 43^b/01, 45^b/02, 47^a/10 [=3]

ė: *ė.* 22^a/13 [=1]

ėl: *ė.* 13^a/03; *ė.+den* 13^a/03, 34^a/01; *ė.+densin* 23^b/09, 36^a/03; *ė.+e* 8^b/03; *ė.+ine* 9^a/05, 39^b/02; *ė.+ini* 10^b/07, 36^a/08; *ė.+lere* 33^a/04; *ė.+lerinde* 7^a/03 [=12]

ėlet-: *ė.* 28^a/04, 28^b/01; *ė.-diler* 41^b/04; *ė.-em (ėledem)* 15^b/11; *ė.-i (ėledi)* 35^b/01; *ė.-ü (ėledü)* 35^a/12; *ė.-üben (ėledüben)* 8^b/03; *ė.-üŋ* 43^b/03; *ė.-ür* 52^a/10; *ė.-ür (ėledür)* 9^b/03, 39^b/01, 46^b/08, 52^a/12; *ė.-ürdüm (ėledürdüm)* 14^b/07; *ė.-ürler (ėledürler)* 8^a/10 [=15]

ėletdür-: *ė.-ür* 40^b/02 [=1]

ėlt-: *ė.* 21^b/08, 30^b/12, 46^b/05; *ė.-di* 36^a/14; *ė.-diler* 2^b/15, 37^b/01, 37^b/12, 51^b/08; *ė.-dügi* 35^a/15; *ė.-düŋüz* 35^a/10; *ė.-esiz* 35^a/11; *ė.-eyim* 36^a/13; *ė.-eyüm* 10^b/10; *ė.-mege* 45^b/10, 49^b/11; *ė.-mek* 45^b/07; *ė.-seŋ* 52^a/04; *ė.-üben* 35^a/11; *ė.-üŋ* 37^a/15, 45^b/08, 45^b/11; *ė.-üŋüz* 37^b/10; *ė.-üp* 46^b/04; *ė.-ür* 46^b/01, 47^a/15 [=25]

ėn: *ė.+i (iy.)* 36^b/15 [=1]

ėn-: *ė.* 4^b/13, 5^a/09, 11^a/13; *ė.-di* 4^b/15, 11^a/14, 14^a/09, 15^a/05, 30^a/01, 41^b/15, 45^b/13, 48^a/15, 50^b/07; *ė.-e* 1^b/01, 4^b/10; *ė.-er* 5^a/11, 5^a/12, 7^a/04, 15^a/12, 19^b/06, 21^b/14, 22^b/02, 23^a/03,

33[b]/15, 49[b]/10; *ė.-erdi* 7[a]/08; *ė.-üp* 31[b]/06, 35[b]/11 [=27]

ėndür-: *ė.-ür* 7[b]/09, 9[a]/12 [=2]

ėr-: *ė.-di* 10[a]/15, 11[b]/02, 12[b]/06, 24[a]/08, 46[b]/12; *ė.-diler* 33[a]/12, 34[b]/12; *ė.-e* 4[b]/13, 51[a]/10; *ė.-er* 11[a]/06, 13[a]/06, 13[b]/06; *ė.-esin* 13[b]/06; *ė.-üben* 22[a]/01; *ė.-üp* 35[b]/11 [=15]

ėrdür-: *ė.-di* 5[b]/02 [=1]

ėriş-: *ė.* 27[b]/13; *ė.-diler* 6[a]/05, 34[b]/11; *ė.-düm* 48[b]/06; *ė.-esin* 22[b]/08 [=5]

ėrişdür-: *ė.-ürem* 47[a]/04 [=1]

ėrte: *ė.* 2[a]/07, 23[b]/06, 30[a]/05; *ė.+si* 11[b]/10 [=4]

ėrür-: *ė.-e* 47[b]/15; *ė.-em* 46[a]/13 [=2]

ėş: *ė.+i (iy.)* 4[a]/06, 42[a]/09; *ė.+üm* 14[b]/09 [=3]

ėşek: *ė.* 33[b]/02 [=1]

ėşit-: *ė.* 2[a]/05, 2[a]/08, 2[a]/11, 3[a]/08, 3[a]/11, 4[b]/06, 5[b]/09, 9[a]/06, 10[a]/03, 10[a]/13, 10[b]/08, 10[b]/11, 11[b]/13, 12[a]/10, 15[b]/15, 17[b]/15, 21[b]/01, 22[a]/12, 23[b]/05, 24[b]/12, 26[a]/08, 27[b]/07, 27[b]/15, 28[b]/15, 31[a]/12, 32[b]/03, 34[a]/15, 35[b]/07, 36[b]/13, 39[b]/14, 41[b]/03, 44[b]/12, 45[a]/09, 45[b]/12, 46[a]/07, 47[a]/15, 48[a]/02, 48[b]/05, 48[b]/13, 52[a]/11; *ė. (ėşid imdi)* 3[b]/09; *ė.-di* 2[a]/15, 3[a]/08, 4[a]/08, 4[a]/10, 6[a]/07, 14[b]/06, 22[b]/11, 23[a]/11, 24[a]/03, 26[a]/14, 28[b]/03, 31[a]/03, 35[a]/09, 41[b]/06, 42[a]/06, 47[a]/02, 50[b]/06; *ė.-diler* 2[b]/03, 11[b]/03, 27[a]/13; *ė.-düm* 33[a]/08; *ė.-e (ėşide)* 2[a]/12, 27[b]/15, 30[b]/06; *ė.-eli (ėşideli)* 47[a]/06; *ė.-em (ėşidem)* 42[b]/02; *ė.-ene (ėşidene)* 52[a]/14, 52[b]/02; *ė.-enler (ėşidenler)* 52[a]/14; *ė.-esin (ėşidesin)* 22[a]/04; *ė.-gil* 34[a]/07, 38[a]/15; *ė.-icek (ėşidicek)* 28[a]/06; *ė.-mezler* 50[b]/14; *ė.-üŋ (ėşidüŋ)* 12[a]/12, 39[a]/07; *ė.-üŋüz (ėşidüŋüz)* 44[b]/11; *ė.-üp (ėşidüp)* 48[a]/01; *ė.-ür (ėşidür)* 7[b]/04, 13[b]/02, 15[a]/11, 17[b]/14, 19[b]/04, 20[b]/11, 23[b]/02, 25[b]/14, 25[b]/15, 30[a]/10, 33[b]/13, 33[b]/14, 38[a]/03, 38[a]/11, 47[a]/12, 51[a]/14; *ė.-ürdi (ėşidürdi)* 30[a]/07 [=96]

ėt-: *ė.* 23[a]/12, 31[a]/12, 34[b]/14, 52[b]/02; *ė.-di* 6[b]/14, 7[a]/13, 11[a]/12, 29[a]/05, 29[b]/02, 41[b]/04, 42[a]/06, 45[a]/05, 48[b]/10; *ė.-diler* 2[b]/14, 22[b]/04; *ė.-diler (n'ėtdiler)* 4[b]/06; *ė.-dügi* 44[b]/05; *ė.-dügini* 4[a]/01, 31[a]/03; *ė.-dügüŋ* 47[a]/11; *ė.-dük* 50[a]/07; *ė.-düm* 8[b]/14, 41[a]/14, 48[b]/05, 49[a]/03; *ė.-e (ėde)* 9[a]/14, 27[b]/15, 30[b]/08, 34[a]/03, 45[a]/08; *ė.-e (n'ėde)* 45[a]/08; *ė.-eler (ėdeler)* 17[a]/01, 17[a]/05, 17[a]/07; *ė.-elüm (n'ėdelüm)* 45[a]/13; *ė.-em*

(ėdem) 29^{a}/03; *ė.-em (n'ėdem)* 3^{b}/03, 13^{a}/03, 30^{a}/07, 36^{a}/10, 46^{a}/06; *ė.-en (ėden)* 7^{b}/15, 7^{b}/15, 13^{b}/06, 41^{a}/05; *ė.-er (ėder)* 1^{b}/04, 3^{b}/08, 3^{b}/13, 9^{b}/06, 9^{b}/12, 11^{a}/09, 11^{b}/08, 11^{b}/09, 12^{b}/09, 13^{b}/02, 13^{b}/15, 18^{a}/12, 18^{b}/14, 18^{b}/14, 19^{b}/02, 21^{b}/09, 23^{b}/02, 28^{b}/15, 33^{b}/12, 33^{b}/13, 51^{b}/05, 52^{b}/03; *ė.-er (n'ėder)* 3^{a}/12, 7^{a}/13, 8^{a}/09, 9^{a}/11, 11^{a}/06, 11^{b}/13, 12^{a}/10, 13^{a}/12, 21^{b}/10, 28^{b}/15, 34^{a}/15, 34^{b}/05, 38^{a}/15, 39^{a}/07, 43^{a}/01, 43^{b}/02, 46^{a}/01, 46^{b}/06, 47^{a}/15, 52^{a}/10, 52^{a}/11; *ė.-erdi (ėderdi)* 30^{b}/06; *ė.-erler (ėderler)* 45^{a}/12; *ė.-erüm (n'ėderüm)* 10^{b}/14; *ė.-erüz (n'ėderüz)* 8^{b}/08, 28^{b}/02; *ė.-esen (ėdesen)* 5^{b}/07; *ė.-esin (n'ėdesin)* 36^{a}/12; *ė.-evüz (n'ėdevüz)* 2^{b}/13; *ė.-eyidi (ėdeyidi)* 20^{b}/14; *ė.-eyim (n'ėdeyim)* 40^{a}/08; *ė.-eyüm (ėdeyüm)* 30^{b}/12; *ė.-iser durur (ėdiser durur)* 2^{b}/04; *ė.-mege* 47^{b}/15; *ė.-mek* 29^{a}/01, 40^{b}/08, 45^{b}/07; *ė.-mek (n'ėtmek)* 2^{b}/12, 29^{a}/01, 40^{b}/08; *ė.-mekden* 20^{b}/10; *ė.-seŋ* 52^{a}/04; *ė.-tügini (n'ėttügini)* 4^{a}/01; *ė.-üben (ėdüben)* 13^{b}/03, 37^{a}/06, 39^{b}/02; *ė.-üŋ (ėdüŋ)* 10^{a}/08, 10^{a}/09, 28^{b}/10; *ė.-üp (ėdüp)* 21^{b}/15, 25^{a}/01, 36^{b}/02 [=119]

ėv-: *ė.-er* 50^{a}/08; *ė.-erem* 41^{b}/10; *ė.-me!* 50^{a}/10 [=3]

ėyt-: *ė.-diler* 13^{b}/01 [=1]

fâhiş: *f.* 19^{b}/08 [=1]

fahr: *f.+ine* 49^{a}/04 [=1]

fakîr: *f.* 31^{a}/15 [=1]

fa-lâ-takrabû 'z-zinâ: *f.* 19^{a}/11 [=1]

fa-man ya'mal: *f.* 19^{b}/03 [=1]

fâriğ: *f.* 39^{a}/14 [=1]

fâsid: *f.* 45^{b}/01 [=1]

fâş: *f.* 14^{b}/04, 20^{a}/15 [=2]

ferah: *f.* 41^{b}/12 [=1]

ferd: *f.* 7^{b}/13, 11^{a}/08, 32^{a}/02, 42^{b}/04, 48^{b}/12 [=5]

ferişte: *f.* 19^{b}/06, 50^{a}/11; *f.+dür* 21^{a}/09; *f.+ler* 32^{b}/07, 32^{b}/13, 38^{b}/04, 50^{a}/04, 50^{a}/10, 50^{a}/14 [=9]

fermânla-: *f.-yu* 22^{a}/03 [=1]

feryâd: *f.* 3^{b}/08, 9^{a}/14, 9^{b}/06, 13^{b}/15, 18^{b}/14; *f.+ı (iy.)* 12^{b}/09; *f.+ı (nes.)* 27^{a}/13 [=7]

fidâ: *f.* 21^{a}/14 [=1]

fikr: *f.+e* 9^{b}/14 [=1]

fi'l: *f.+ümüz* 37^{a}/07 [=1]

firâk: *f.* 47^{b}/07 [=1]

fitne: *f.* 2^{b}/07, 18^{a}/12, 20^{a}/08; *f.+yi* 18^{b}/01 [=4]

ğâfil: *ğ.* 6^{a}/06 [=1]

ğam: *ğ.* 5^{a}/15 [=1]

ğammâz: *ğ.* 14^{b}/09 [=1]

ğammâzlık: *ğ.* 14^{b}/09 [=1]

Ğanî: *Ğ.* 24^{b}/11 [=1]

ğarîb: *ğ.* 24^{a}/05, 24^{a}/11, 24^{a}/14, 24^{b}/01, 24^{b}/06, 24^{b}/09, 30^{a}/11, 30^{a}/11; *ğ.+den* 24^{a}/10; *ğ.+üm* 23^{b}/10 [=10]

gel-: *g.* 4^{a}/09, 5^{a}/14, 10^{b}/02, 12^{b}/13, 13^{a}/01, 13^{a}/02, 15^{b}/10, 17^{b}/11, 17^{b}/11, 17^{b}/12, 18^{a}/04, 18^{a}/08, 19^{a}/02, 19^{a}/05, 19^{a}/15, 19^{b}/01, 20^{a}/10, 23^{b}/08, 26^{a}/03, 30^{b}/15, 37^{b}/14, 42^{a}/08, 48^{b}/04; *g.-di* 3^{b}/03, 3^{b}/11, 4^{b}/07, 4^{b}/09, 5^{a}/09, 5^{a}/13, 5^{b}/04, 5^{b}/14, 6^{a}/02, 6^{a}/04, 6^{a}/09, 7^{b}/03, 7^{b}/10, 7^{b}/12, 8^{a}/02, 8^{a}/06, 8^{a}/08, 8^{a}/09, 11^{a}/13, 12^{b}/06, 13^{a}/14, 14^{a}/04, 14^{a}/10, 16^{b}/03, 18^{a}/12, 18^{a}/15, 18^{b}/03, 19^{a}/09, 20^{a}/06, 21^{b}/10, 23^{a}/14, 23^{b}/04, 23^{b}/04, 24^{b}/13, 24^{b}/15, 25^{a}/01, 25^{b}/06, 26^{a}/02, 26^{a}/03, 26^{b}/08, 26^{b}/12, 28^{a}/13, 29^{a}/05, 29^{b}/02, 29^{b}/07, 30^{a}/13, 30^{b}/14, 30^{b}/14, 30^{b}/15, 31^{a}/11, 31^{b}/06, 32^{a}/11, 32^{b}/04, 34^{a}/03, 34^{b}/06, 34^{b}/15, 35^{b}/09, 35^{b}/11, 35^{b}/11, 36^{b}/06, 36^{b}/11, 39^{a}/15, 40^{a}/06, 40^{b}/14, 41^{a}/06, 41^{a}/07, 42^{b}/13, 45^{b}/01, 46^{a}/11, 46^{b}/09, 46^{b}/15, 47^{a}/05, 48^{a}/11, 48^{b}/09, 49^{b}/14, 50^{b}/10, 52^{a}/05; *g.-di (geld')* 31^{a}/04; *g.-diler* 15^{b}/13, 20^{b}/13, 29^{a}/15, 33^{b}/07, 34^{b}/11, 41^{b}/03, 48^{a}/05, 48^{b}/03; *g.-diyidi* 51^{a}/05; *g.-dük* 41^{b}/05, 50^{a}/07; *g.-dükçe* 16^{a}/13; *g.-dükde* 50^{b}/09; *g.-düm* 5^{b}/09, 18^{a}/06, 23^{a}/04, 23^{a}/12, 24^{a}/11, 36^{a}/05, 47^{a}/01; *g.-düŋ* 47^{b}/03; *g.-düŋüz* 34^{a}/01, 41^{a}/08; *g.-e* 3^{a}/01, 5^{a}/10, 5^{b}/14, 5^{b}/15, 6^{b}/03, 16^{b}/12, 18^{b}/07, 22^{b}/10, 26^{b}/13, 28^{a}/05, 30^{a}/12, 30^{b}/11, 32^{b}/02, 36^{a}/15, 40^{b}/11; *g.-eler* 28^{a}/14; *g.-eli* 33^{b}/06, 33^{b}/07; *g.-emez* 35^{b}/14; *g.-enleri* 32^{a}/15; *g.-enüŋ* 32^{b}/07; *g.-esiz* 35^{a}/07; *g.-eydi* 32^{b}/11; *g.-gil* 7^{b}/03; *g.-icek* 3^{a}/15; *g.-medi* 13^{b}/13, 47^{a}/06; *g.-mege* 13^{a}/11; *g.-mesün* 51^{a}/11; *g.-meye* 35^{a}/13, 45^{b}/15; *g.-mezidi* 30^{b}/07; *g.-mezlerse* 50^{b}/15; *g.-miş* 8^{a}/12, 17^{b}/06, 20^{b}/02; *g.-mişdür* 40^{a}/12; *g.-se* 2^{b}/13, 43^{b}/09; *g.-sün* 9^{b}/07, 13^{a}/09, 17^{a}/10, 24^{a}/10, 24^{a}/13, 42^{b}/11, 43^{b}/01, 51^{a}/13; *g.-sünler* 33^{a}/05; *g.-ü* 48^{b}/08; *g.-üben* 36^{b}/01; *g.-üŋ* 2^{b}/13, 4^{b}/01, 5^{b}/11, 8^{b}/15, 10^{a}/08, 13^{b}/11, 34^{b}/04, 45^{b}/05; *g.-üp* 20^{b}/03, 28^{a}/12, 49^{b}/11; *g.-ür* 3^{a}/07, 4^{b}/01, 5^{b}/06, 7^{b}/05, 10^{b}/05, 10^{b}/07, 11^{b}/10, 11^{b}/15, 12^{a}/02, 12^{b}/14, 13^{a}/12, 13^{a}/13, 13^{b}/10, 15^{a}/02, 15^{a}/12, 15^{b}/01, 16^{a}/14, 19^{b}/10, 22^{b}/01, 22^{b}/02,

22^{b}/14, 26^{b}/08, 29^{b}/13, 30^{a}/03, 31^{b}/12, 31^{b}/14, 33^{b}/04, 33^{b}/15, 34^{b}/05, 36^{b}/12, 37^{a}/05, 38^{b}/01, 38^{b}/02, 40^{b}/03, 43^{a}/12, 43^{b}/12, 46^{b}/07, 47^{b}/08, 49^{a}/11, 49^{b}/14, 51^{a}/04, 51^{b}/02; *g.-ürdi* 13^{b}/08, 30^{b}/08, 32^{a}/06; *g.-ürem* 23^{b}/05; *g.-üriken* 4^{a}/05 [=232]

geliş: *g.+üm* 36^{a}/04 [=1]

genç: *g.* 19^{b}/15, 20^{a}/01, 20^{a}/05, 20^{a}/12, 23^{a}/08; *g.+idi (gencidi)* 46^{a}/06 [=6]

geŋez: *g.* 32^{b}/08, 32^{b}/14 [=2]

geŋsüzin: *g.* 5^{a}/08 [=1]

ger: *g.* 1^{b}/05, 4^{a}/14, 10^{b}/14, 13^{a}/05, 15^{b}/11, 24^{b}/11, 24^{b}/11, 34^{b}/10, 36^{b}/13, 46^{a}/01, 47^{b}/11, 49^{a}/15, 52^{a}/06 [=13]

gerdek: *g.+e (gerdege)* 32^{a}/01 [=1]

gerek: *g.* 2^{b}/09, 2^{b}/12, 4^{b}/08, 5^{b}/07, 10^{b}/09, 12^{b}/03, 12^{b}/03, 16^{b}/13, 17^{a}/04, 29^{a}/01, 29^{a}/01, 33^{a}/07, 37^{b}/15, 40^{b}/07, 40^{b}/08, 40^{b}/08, 45^{b}/07, 45^{b}/07, 49^{a}/02, 49^{a}/15, 52^{a}/04, 52^{a}/04; *g.+ise* 6^{b}/11 [=23]

getür-: *g.* 7^{b}/07, 35^{b}/13, 43^{b}/11; *g.-di* 13^{b}/09, 20^{a}/05, 21^{a}/01, 31^{a}/01, 31^{b}/07, 47^{b}/09; *g.-diler* 2^{b}/08, 6^{b}/05, 7^{a}/15, 20^{b}/13, 22^{b}/14, 29^{a}/11, 39^{a}/01, 39^{a}/09, 39^{b}/09, 42^{b}/13, 44^{a}/10, 50^{a}/15; *g.-dük* 48^{a}/07; *g.-düm* 24^{a}/11, 32^{a}/01; *g.-düŋ* 23^{b}/11, 47^{b}/03; *g.-e* 28^{a}/09, 49^{a}/10; *g.-em* 6^{b}/09; *g.-eyüm* 14^{a}/10; *g.-medüŋ* 23^{a}/10; *g.-mezseŋüz* 6^{b}/02; *g.-sün* 51^{a}/12; *g.-ü* 34^{b}/04; *g.-üŋ* 6^{b}/01, 6^{b}/03, 14^{a}/02, 26^{a}/01, 37^{a}/09, 42^{b}/10, 44^{a}/09, 48^{a}/04; *g.-üŋüz* 35^{b}/02; *g.-üp* 10^{a}/10, 40^{a}/04, 50^{b}/08; *g.-ür* 5^{a}/11, 11^{a}/05, 16^{a}/14, 20^{b}/11, 20^{b}/12, 21^{b}/12, 22^{a}/02, 26^{a}/07, 26^{b}/03, 31^{b}/11, 33^{b}/09, 37^{a}/05, 37^{b}/02, 45^{b}/14, 49^{b}/07, 51^{a}/04, 51^{a}/14, 51^{a}/15; *g.-ürken* 22^{b}/01 [=65]

gevde: *g.+den* 5^{b}/05, 50^{a}/12 [=2]

geyik: *g.* 3^{b}/04; *g.+e (geyige)* 5^{b}/12 [=2]

gez-: *g.-er* 51^{a}/15; *g.-üben* 51^{b}/01 [=2]

gėce: *g.* 2^{a}/07, 2^{a}/08, 2^{b}/10, 6^{b}/12, 6^{b}/15, 7^{a}/02, 9^{a}/10, 9^{b}/08, 12^{b}/15, 18^{b}/05, 22^{a}/12, 23^{b}/06, 30^{b}/05 [=13]

gėç-: *g.-di* 4^{a}/07, 19^{a}/12, 19^{b}/05, 25^{a}/10, 46^{b}/01, 48^{b}/08; *g.-e* 6^{a}/01, 6^{a}/01, 18^{b}/09, 32^{b}/08, 32^{b}/14; *g.-en* 2^{b}/10, 32^{b}/09; *g.-er* 30^{b}/14, 31^{a}/11; *g.-eriken* 32^{b}/08; *g.-icek* 29^{a}/07, 30^{b}/10; *g.-iser* 2^{a}/13; *g.-meyeler* 18^{b}/06; *g.-meyen* 32^{b}/09; *g.-mez* 13^{b}/09, 51^{b}/05; *g.-miş* 44^{a}/12 [=24]

gėrçek: *g.* 20[a]/08, 44[b]/06, 44[b]/10; *g. mi* 44[b]/08; *g. midür* 44[b]/05 [=5]

gėrü: *g.* 3[a]/04, 3[a]/15, 7[a]/05, 9[b]/03, 9[b]/10, 12[b]/15, 13[b]/04, 16[a]/10, 16[a]/11, 17[b]/11, 19[a]/04, 19[a]/05, 19[a]/13, 19[a]/14, 19[b]/01, 20[a]/10, 20[b]/04, 21[b]/10, 23[a]/14, 24[b]/15, 25[b]/08, 26[a]/02, 28[a]/14, 28[b]/02, 30[a]/13, 32[b]/04, 32[b]/12, 34[b]/02, 34[b]/03, 34[b]/04, 35[a]/15, 35[a]/17, 35[b]/02, 36[b]/11, 36[b]/12, 39[b]/14, 40[a]/11, 42[a]/07, 46[a]/12, 47[a]/13, 49[b]/15, 50[b]/05, 51[b]/11 [=43]

gėy-: *g.* 35[b]/12; *g.-di* 30[b]/04; *g.-e* 15[b]/05; *g.-erise* 15[b]/06; *g.-medi* 38[b]/10; *g.-mege* 15[b]/03; *g.-se* 45[b]/15, 46[a]/01, 46[a]/01; *g.-üben* 22[a]/01 [=10]

gėydür-: *g.-di* 26[a]/02; *g.-diler* 22[b]/13; *g.-eler* 22[b]/07; *g.-üŋ* 25[b]/15, 26[a]/01; *g.-ür* 9[b]/15, 12[a]/11, 30[b]/01 [=8]

gėyür-: *g.* 30[a]/15; *g.-di* 4[b]/15; *g.-ür* 45[b]/14 [=3]

ğıslîn: *ğ.* 27[b]/06 [=1]

ğıybet: *ğ.* 20[b]/08, 20[b]/09, 20[b]/10 [=3]

gibi: *g.* 2[a]/06, 4[a]/02, 6[b]/15, 9[a]/09, 12[a]/14, 15[b]/05, 15[b]/06, 18[b]/05, 21[b]/06, 22[a]/02, 34[a]/05, 38[a]/03, 38[a]/08, 42[b]/03, 43[b]/10, 44[a]/07, 44[a]/07, 45[a]/03, 49[b]/02, 49[b]/08, 49[b]/09 [=21]

gider-: *g.* 28[b]/01; *g.-e* 31[b]/08 [=2]

gile: *g.* 50[b]/12 [=1]

gine: *g.* 2[b]/01 [=1]

gir-: *g.-di* 6[a]/04, 10[a]/03, 10[a]/03, 17[b]/02, 17[b]/06, 18[a]/14, 24[a]/12, 24[a]/13, 32[a]/01, 37[b]/13; *g.-di (gird')* 10[b]/15; *g.-diler* 15[b]/13, 33[a]/12, 35[b]/07, 35[b]/07, 48[b]/02; *g.-düŋ* 18[a]/02; *g.-e* 7[b]/04, 11[b]/14, 18[b]/09, 32[b]/09; *g.-eler* 28[a]/11, 28[a]/12, 29[b]/08; *g.-elüm* 10[b]/12, 40[b]/11; *g.-em* 1[b]/01; *g.-enleri* 32[a]/15; *g.-mek* 50[a]/09; *g.-meŋüz* 35[b]/04, 35[b]/05; *g.-mesün* 51[a]/11; *g.-mez* 16[b]/09; *g.-sün* 28[a]/04, 51[a]/13; *g.-üp* 40[b]/09; *g.-ür* 7[b]/04, 13[a]/14, 38[b]/03, 49[b]/05, 49[b]/07, 51[a]/15 [=42]

girmeklik: *g.+e (girmeklige)* 35[b]/15 [=1]

git-: *g.-di* 3[b]/10, 5[b]/08, 8[a]/08, 9[a]/10, 11[b]/02, 16[b]/03, 17[a]/13, 21[a]/15, 24[a]/07, 25[b]/10, 26[b]/01, 38[b]/08, 40[b]/15, 44[a]/06; *g.-diler* 7[a]/13, 11[b]/03, 33[a]/10, 33[a]/11; *g.-diyise* 31[b]/01; *g.-dügi* 30[b]/08; *g.-e (gide)* 2[a]/01, 4[b]/04, 9[a]/05, 9[a]/06, 9[b]/07, 28[a]/07, 28[b]/04, 41[a]/01, 46[b]/10; *g.-eli (gideli)* 38[b]/06; *g.-emez (gidemez)* 22[b]/01; *g.-er (gider)* 3[a]/12, 3[b]/08, 6[a]/03, 6[a]/08, 7[a]/13, 8[a]/09, 9[a]/11, 9[b]/13, 10[b]/04,

11^{a}/06, 11^{a}/09, 11^{b}/09, 11^{b}/13, 12^{a}/10, 13^{a}/06, 13^{a}/12, 19^{a}/01, 19^{b}/07, 21^{b}/09, 21^{b}/10, 23^{a}/03, 31^{b}/15, 34^{a}/15, 34^{b}/05, 38^{a}/15, 39^{a}/07, 46^{a}/01, 46^{b}/06, 47^{a}/15, 51^{a}/14, 51^{b}/05, 52^{a}/10; *g.-erem (giderem)* 50^{a}/01; *g.-eriken (gideriken)* 3^{a}/13, 34^{b}/06; *g.-erler (giderler)* 35^{b}/06, 39^{b}/02; *g.-erüz (giderüz)* 3^{a}/01, 28^{b}/02; *g.-esi (gidesi)* 50^{b}/09; *g.-gil* 50^{a}/01; *g.-me!* 31^{a}/12; *g.-mege* 2^{b}/14, 49^{b}/11; *g.-meyem* 26^{a}/04; *g.-mez* 42^{a}/11; *g.-se* 16^{b}/07; *g.-sün* 17^{a}/11, 17^{b}/11, 51^{a}/12; *g.-ü (gidü)* 3^{b}/01; *g.-üp (gidüp)* 21^{a}/04 [=83]

gizle-: *g.-meŋüz* 8^{a}/13, 26^{a}/10; *g.-mişken* 8^{a}/14; *g.-ridi* 40^{a}/13 [=4]

gizlen-: *g.-ü* 52^{a}/01 [=1]

gizlet-: *g.-em (gizledem)* 39^{a}/05; *g.-miş durur* 43^{a}/13; *g.-ür (gizledür)* 34^{b}/01, 39^{b}/01 [=4]

gizlü: *g.* 44^{b}/03; *g.+leri* 16^{a}/09 [=2]

göç-: *g.-di* 9^{a}/10, 10^{a}/03, 11^{b}/02; *g.-er* 11^{a}/06 [=4]

gögüs: *g.+in* 37^{b}/13; *g.+in (gögsin)* 6^{a}/08; *g.+ümi (gögsümi)* 30^{b}/12 [=3]

gök: *g.* 9^{b}/04, 25^{a}/05; *g.+den* 7^{a}/04, 15^{a}/05, 15^{a}/12, 19^{b}/06, 21^{b}/14, 23^{a}/03, 25^{b}/09, 25^{b}/13, 30^{a}/01, 35^{b}/11, 41^{b}/15, 49^{b}/10, 50^{b}/07; *g.+e (göge)* 9^{a}/07, 25^{b}/09 [=17]

göm-: *g.-mişsiz* 44^{b}/09 [=1]

gönder-: *g.-ür* 13^{a}/11 [=1]

göndür-: *g.-ür* 45^{b}/14 [=1]

gönüci: *g.* 1^{b}/10, 28^{a}/14, 48^{b}/14 [=3]

gönül-: *g.-di* 13^{a}/12; *g.-ür* 50^{a}/02 [=2]

göŋlek: *g.* 6^{a}/14, 20^{a}/07, 20^{a}/09; *g.+i (nes.) (göŋlegi)* 6^{a}/12, 6^{a}/12, 6^{a}/13, 46^{a}/02, 46^{b}/04, 47^{b}/09; *g.+ini (göŋlegini)* 44^{b}/08, 45^{b}/10; *g.+üm (göŋlegüm)* 45^{b}/11; *g.+ümi (göŋlegümi)* 45^{b}/07 [=13]

göŋül: *g.+i (iy.) (göŋli)* 2^{a}/01, 5^{b}/08, 11^{a}/12, 18^{b}/11, 26^{b}/06, 27^{a}/01, 31^{a}/04, 31^{b}/10, 40^{a}/15, 44^{a}/15, 45^{b}/06, 49^{a}/12; *g.+in (göŋlin)* 49^{a}/09; *g.+inden* 9^{a}/13; *g.+ini (göŋlini)* 16^{a}/15; *g.+üm (göŋlüm)* 42^{a}/09, 43^{a}/07; *g.+ümi (göŋlümi)* 17^{b}/05, 43^{a}/11; *g.+üŋden (göŋlüŋden)* 19^{a}/15 [=20]

gör-: *g.* 1^{b}/14, 6^{a}/02, 6^{a}/11, 7^{a}/13, 9^{a}/11, 10^{b}/10, 11^{a}/06, 13^{a}/12, 14^{b}/15, 15^{a}/06, 16^{a}/01, 19^{a}/03, 19^{a}/08, 19^{a}/12, 19^{b}/02, 20^{b}/06, 21^{b}/10, 22^{b}/14, 23^{b}/04, 26^{b}/08, 30^{a}/01, 30^{a}/02, 30^{a}/03, 31^{a}/12, 31^{a}/15, 33^{a}/04, 34^{b}/05, 36^{a}/01,

36^a/02, 39^b/10, 43^b/02, 43^b/12, 44^a/01, 44^a/14, 46^a/01, 46^a/04, 48^a/01, 48^a/01, 52^a/10; *g.-di* 2^b/02, 4^b/05, 5^a/14, 6^a/14, 8^a/08, 8^a/15, 9^b/14, 10^a/05, 10^a/12, 10^b/02, 10^b/09, 11^a/03, 11^a/10, 12^a/15, 12^a/15, 12^b/12, 14^a/04, 14^a/05, 16^a/12, 16^a/15, 17^a/12, 17^b/06, 18^b/12, 19^a/07, 19^a/11, 20^a/09, 30^a/11, 31^b/05, 34^b/12, 35^a/15, 36^b/03, 41^a/12, 46^b/12, 47^b/04, 48^b/10; *g.-diler* 4^a/11, 8^a/11, 21^a/04, 22^b/04, 33^a/13, 35^a/15, 35^a/16, 37^a/06; *g.-diyidi* 2^b/12; *g.-dügin* 2^b/01; *g.-dügince* 28^b/09; *g.-dügini* 25^b/07; *g.-dügüm* 2^a/09, 3^a/04, 13^b/05, 14^a/01; *g.-dügüŋ* 2^b/09; *g.-dük* 37^a/11, 41^b/08, 42^b/09; *g.-düm* 2^a/10, 5^b/02, 7^a/03, 11^b/12, 12^b/03, 12^b/15, 15^a/05, 17^b/15, 24^a/01, 25^a/13, 36^a/08, 36^b/07, 40^a/10; *g.-dümidi* 27^b/03; *g.-düŋ* 2^b/09, 2^b/10, 7^a/08, 15^a/08, 15^a/09, 20^a/12, 27^a/15; *g.-düŋ mi* 16^b/05, 20^a/11, 23^b/13, 23^b/15; *g.-düŋ mi (gördüŋ m')* 24^b/03; *g.-düŋüz* 21^a/11, 21^a/12, 21^a/13, 41^b/02; *g.-düŋüz mi* 21^a/10, 41^b/07; *g.-e* 15^b/11, 16^b/03, 21^a/05, 26^b/14, 27^a/01, 27^a/03, 28^b/08, 29^b/03, 30^b/13, 32^b/09, 37^b/11, 37^b/11, 37^b/15, 46^a/02, 49^a/09, 51^a/10; *g.-eler* 28^a/12, 29^b/04, 29^b/08; *g.-eli* 36^b/05, 47^b/04; *g.-eliden* 41^a/05; *g.-elüm* 10^b/13, 15^b/12, 43^a/01; *g.-em* 3^a/04, 5^a/08, 5^a/15, 12^a/04, 31^b/02, 32^b/02, 35^a/08, 42^b/02, 49^a/10; *g.-en* 7^b/14, 8^a/07, 9^b/15, 11^b/01, 11^b/04, 11^b/08, 15^b/04, 36^b/06, 37^a/12, 48^b/01; *g.-enler* 12^a/11, 51^a/07, 51^a/09; *g.-er* 2^a/07, 36^b/02; *g.-esin* 5^a/10, 10^b/10, 10^b/14, 15^b/11, 23^a/01, 25^b/02, 31^b/03, 51^a/01; *g.-evüz* 29^b/10; *g.-eydi* 32^b/11; *g.-eydüŋüz* 41^a/10; *g.-eyüm* 6^a/12, 16^b/04, 24^a/10, 36^b/08, 38^a/13; *g.-gil* 12^b/13; *g.-icegiz* 17^b/03; *g.-icek* 16^b/06, 18^a/04, 18^b/13, 28^a/06, 33^a/15; *g.-isersin* 38^a/10; *g.-medügin* 43^a/03; *g.-medük* 41^b/08; *g.-medüm* 22^b/11; *g.-mege* 5^b/01, 5^b/02, 11^b/06, 11^b/09, 12^a/05, 47^b/15; *g.-meyem* 42^a/12; *g.-meyenler* 37^a/12; *g.-mez* 16^b/09, 23^b/06, 30^b/05, 31^b/13, 38^b/08, 45^a/07, 46^a/02, 46^a/14, 49^a/14; *g.-meziken* 31^b/09; *g.-mezise* 45^a/08; *g.-miş* 34^a/11; *g.-mişidi* 34^a/10; *g.-müşin* 2^b/06; *g.-se* 15^b/08, 30^b/07; *g.-seydüŋüz* 34^a/07; *g.-sün* 17^a/10, 17^a/11; *g.-ü* 1^b/05, 20^b/04; *g.-üp* 24^a/11, 25^a/02, 27^b/12, 39^a/06, 42^b/07,

46^{a}/12; *g.-ür* 7^{a}/02, 7^{b}/13, 8^{a}/04, 9^{a}/12, 10^{b}/04, 11^{a}/07, 11^{b}/07, 11^{b}/10, 12^{b}/08, 13^{a}/15, 13^{b}/04, 13^{b}/14, 13^{b}/15, 16^{a}/14, 18^{b}/14, 22^{a}/13, 22^{a}/15, 25^{a}/03, 25^{a}/04, 26^{b}/04, 31^{b}/09, 31^{b}/13, 33^{b}/03, 38^{b}/03, 38^{b}/04, 47^{b}/02, 49^{a}/11, 50^{a}/04, 51^{a}/15; *g.-ürem* 2^{a}/08, 3^{a}/02, 7^{a}/03, 7^{a}/04; *g.-üridi* 11^{b}/11; *g.-ürise* 47^{a}/14; *g.-ürler* 22^{a}/12, 45^{a}/12; *g.-ürse* 11^{a}/09, 35^{b}/10 [=276]

görici: *g.* 13^{b}/11 [=1]

görin-: *g.-ü* 19^{a}/10 [=1]

göriş: *g.* 49^{a}/11 [=1]

göriş-: *g.* 9^{b}/09; *g.-elüm* 45^{b}/05; *g.-ür* 38^{b}/04, 49^{a}/12 [=4]

görk: *g.+in* 5^{a}/06 [=1]

görklü: *g.* 7^{a}/10, 9^{a}/03, 10^{b}/06, 11^{a}/08, 17^{b}/09, 22^{b}/07, 26^{a}/01, 30^{b}/01, 31^{b}/09, 35^{a}/05, 47^{a}/10, 49^{b}/07; *g.+si* 2^{a}/02; *g.+yidi* 3^{b}/02 [=14]

görmeklik: *g.+e (görmeklig')* 41^{b}/10 [=1]

görün-: *g.-di* 19^{b}/02; *g.-en* 19^{a}/13; *g.-meyen* 42^{a}/09; *g.-meyü* 25^{a}/05, 25^{b}/10; *g.-ür* 50^{a}/09 [=6]

görüş-: *g.-di* 48^{b}/01; *g.-di (görüşd')* 48^{a}/15; *g.-diler* 34^{b}/11, 45^{b}/06; *g.-e* 49^{a}/09; *g.-ür* 47^{a}/14 [=6]

göster-: *g.* 11^{b}/06, 31^{b}/02, 36^{a}/07, 36^{b}/08, 52^{a}/08; *g.-di* 52^{a}/09; *g.-em* 15^{b}/10; *g.-meye* 1^{b}/06; *g.-üp* 36^{a}/09; *g.-ür* 10^{b}/08 [=10]

götür-: *g.-di* 5^{a}/08, 11^{b}/01, 42^{a}/07; *g.-diler* 26^{b}/09, 50^{a}/15; *g.-elüm* 2^{b}/07; *g.-mişken* 3^{b}/10; *g.-ür* 22^{a}/15 [=8]

gövün-: *g.-di* 4^{a}/08 [=1]

göynü-: *g.-megi* 27^{b}/07 [=1]

göyün-: *g.-di* 14^{b}/06; *g.-di (göyünd')* 14^{a}/14; *g.-dügüm (göyndügüm)* 43^{a}/04; *g.-e (göyne)* 30^{b}/13; *g.-eridi (göyneridi)* 27^{b}/08; *g.-ür (göy-nür)* 13^{b}/15, 14^{b}/14, 19^{a}/09, 27^{b}/09, 33^{b}/14, 37^{a}/06, 45^{a}/10; *g.-ürüm (göynürüm)* 15^{b}/14 [=13]

göz: *g.* 11^{a}/14, 19^{a}/01, 37^{b}/05; *g.+den* 38^{a}/06; *g.+i (iy.)* 6^{b}/15, 16^{b}/09, 17^{a}/11, 26^{a}/14, 31^{b}/13, 37^{b}/03, 38^{b}/07, 46^{a}/02, 47^{a}/02, 47^{b}/02, 47^{b}/02; *g.+i (nes.)* 6^{a}/07, 33^{b}/04; *g.+in* 3^{b}/11, 6^{a}/09, 17^{b}/01, 17^{b}/13, 41^{b}/08; *g.+ine* 43^{b}/07, 50^{a}/09; *g.+leri* 23^{b}/06, 30^{b}/05, 31^{b}/09, 38^{b}/08, 41^{b}/06; *g.+lerinden* 6^{a}/03, 38^{a}/03, 41^{a}/07, 43^{b}/10; *g.+lerini* 3^{a}/09, 17^{b}/01, 45^{a}/11; *g.+lerüm* 43^{a}/03; *g.+üm* 7^{a}/05, 38^{a}/12, 42^{a}/08, 42^{b}/15, 47^{b}/04;

g.+üme 47^{b}/04; *g.+üŋ* 12^{b}/07 [=44]

gözle-: *g.-di* 23^{b}/04 [=1]

Ğufrân: *Ğ. durur* 1^{b}/03; *Ğ.+um* 48^{a}/10 [=2]

ğulâm: *ğ.* 8^{a}/05, 21^{b}/06 [=2]

ğussa: *ğ.* 39^{b}/05; *ğ.+ŋ* 5^{a}/15; *ğ.+sı* 2^{a}/01 [=3]

güç: *g.+i (iy.) (güci)* 20^{a}/02, 30^{a}/12, 40^{b}/15, 41^{a}/01, 47^{a}/12, 47^{b}/15; *g.+üm (gücüm)* 41^{a}/04 [=7]

güçlü: *g.+ler* 42^{b}/09 [=1]

gül-: *g.-di* 34^{b}/12, 36^{a}/13; *g.-düm* 35^{a}/01; *g.-düŋ* 4^{a}/03; *g.-e* 18^{b}/04, 28^{b}/04, 36^{a}/15; *g.-er* 4^{a}/02, 12^{b}/14, 46^{b}/08; *g.-medi* 4^{a}/02; *g.-mek* 34^{b}/14; *g.-mişiken* 34^{b}/13 [=13]

gümân: *g.* 51^{a}/12 [=1]

gümiş: *g.* 29^{a}/09; *g.+den* 16^{b}/14, 16^{b}/15, 17^{a}/05; *g.+lerin* 29^{a}/10 [=5]

gün: *g.* 5^{a}/05, 5^{a}/12, 5^{b}/01, 6^{a}/01, 7^{a}/08, 9^{b}/13, 10^{a}/08, 10^{b}/01, 11^{b}/11, 11^{b}/12, 11^{b}/13, 12^{b}/02, 13^{a}/06, 15^{b}/03, 15^{b}/10, 16^{a}/13, 16^{a}/14, 18^{a}/01, 21^{a}/10, 21^{b}/15, 22^{b}/12, 23^{a}/02, 23^{b}/05, 24^{a}/01, 27^{a}/06, 27^{a}/07, 27^{a}/08, 30^{b}/14, 31^{a}/05, 31^{a}/11, 31^{b}/01, 33^{b}/07, 34^{b}/09, 38^{a}/12, 38^{b}/09, 40^{a}/02, 41^{b}/15, 42^{b}/02, 43^{a}/02, 43^{a}/15, 43^{b}/01, 46^{a}/05, 46^{a}/15, 46^{b}/07, 47^{b}/14, 48^{a}/12, 49^{b}/14, 50^{a}/03, 50^{a}/04, 52^{a}/07; *g.+de* 30^{b}/03, 48^{a}/13; *g.+den* 22^{b}/07, 22^{b}/09; *g.+dür* 33^{b}/06; *g.+e* 11^{b}/13, 33^{a}/14; *g.+i (iy.)* 1^{b}/14, 35^{b}/02, 39^{b}/08, 46^{a}/10, 47^{a}/09; *g. mi* 5^{b}/15 [=63]

günâh: *g.* 1^{b}/05, 1^{b}/11, 52^{a}/15; *g.+a* 1^{b}/05; *g.+ı (nes.)* 52^{b}/03 [=5]

günâhlu: *g.* 27^{a}/06 [=1]

gündüz: *g.* 6^{b}/12, 6^{b}/15, 30^{b}/05, 30^{b}/06 [=4]

güneş: *g.* 2^{a}/10, 7^{a}/04, 7^{a}/05; *g.+in* 7^{a}/07 [=4]

gürle-: *g.-yü* 9^{b}/04 [=1]

güt-: *g.-eriken (güderiken)* 3^{a}/03 [=1]

güvür-: *g.-ür* 18^{a}/11 [=1]

güzel: *g.* 13^{b}/11 [=1]

güzgü: *g.+ye* 7^{b}/12, 15^{a}/07 [=2]

hâ: *h.* 35^{b}/05 [=1]

haber: *h.* 2^{b}/02, 7^{a}/01, 7^{b}/12, 14^{a}/03, 24^{a}/10, 27^{b}/02, 33^{a}/04, 33^{b}/05, 33^{b}/06, 33^{b}/11, 33^{b}/15, 36^{a}/07, 38^{a}/14, 40^{a}/01, 40^{a}/12, 44^{b}/14, 46^{a}/03, 49^{a}/07, 49^{b}/06, 50^{b}/12; *h.+i (nes.)* 44^{a}/08, 52^{a}/02; *h.+ini* 46^{b}/09, 48^{a}/07; *h.+ümüz* 44^{a}/08; *h.+üŋ* 23^{b}/09, 24^{a}/09 [=27]

Habeşî: *H.* 9^{b}/01 [=1]

habîb: *h.+i (iy.)* 27^{b}/15 [=1]

hâcet: *h.* 4^b/04; *h.+i (iy.)* 24^b/06; *h.+üm* 12^a/05, 14^b/11, 24^b/08, 31^a/10; *h.+üŋ* 24^b/05, 31^a/13 [=8]

hâcib: *h.* 30^a/04, 30^a/14 [=2]

hâç: *h.* *(hâc uşatdı)* 50^b/11; *h.+a* 12^a/14 [=2]

hâdim: *h.* 49^a/11; *h.+leri* 49^a/10 [=2]

hak: *h.+ı (iy.)* 3^b/07, 4^a/09, 22^b/09 [=3]

Hak: *H.* 2^a/14, 3^a/11, 5^a/09, 6^b/07, 16^a/01, 18^b/03, 18^b/10, 19^a/12, 20^a/13, 22^a/02, 23^a/14, 24^b/08, 27^b/01, 28^b/11, 28^b/14, 29^b/02, 29^b/12, 30^a/13, 39^a/01, 42^b/04, 49^a/01; *H.+a* 23^b/02, 24^b/14, 37^a/13, 51^b/05; *H.+a (Hakka)* 10^a/08; *H.+dan* 27^b/01; *H.+uŋ* 34^b/10 [=28]

hakîkat: *h.* 33^a/08; *h.+de* 43^a/09; *h.+i (nes.)* 8^b/13 [=3]

hâl: *h.+i (iy.)* 16^a/12, 16^b/01, 38^b/05, 38^b/08; *h.+i (nes.)* 9^a/10, 15^b/15; *h.+in* 12^b/10, 24^a/03; *h.+üm* 15^b/14, 31^a/02, 31^a/15, 47^a/08; *h.+üme* 21^b/02; *h.+ümi* 19^a/03, 23^a/02, 31^a/12, 43^a/02; *h.+ümüz* 27^a/15; *h.+ümüzden* 10^b/13; *h.+üŋ* 47^a/07; *h.+üŋi* 11^a/13 [=21]

halâslık: *h.* 24^b/11 [=1]

halâyık: *h.* 25^b/13, 29^b/03 [=2]

Hâlık: *H.* 17^b/04; *H.+ına* 46^a/09; *H.+um* 45^a/14; *H.+uma* 42^b/01 [=4]

hâliyyet: *h.+in* 24^b/12, 30^b/02 [=2]

halk: *h.* 9^b/15, 25^b/13, 26^a/01, 29^b/05, 32^a/14, 52^a/07; *h.+a* 14^b/03, 14^b/04; *h.+dan* 39^b/12; *h.+ı (iy.)* 20^b/08; *h.+ı (nes.)* 18^b/04, 32^b/10, 50^b/10, 50^b/11, 50^b/14 [=15]

halvet: *h.+e* 18^a/14, 38^b/03 [=2]

halvet-hâne: *h.+ye (halvet-hâney')* 38^b/01 [=1]

hamle: *h.* 42^b/06 [=1]

hamûş: *h.* 8^a/03 [=1]

harâm: *h.* 40^b/01, 43^a/08 [=2]

harâmî: *h.+ye* 44^b/15 [=1]

Harman: *H.* 51^a/08 [=1]

hâs: *h.* 46^b/02 [=1]

hased: *h.+den* 11^b/07 [=1]

hâsıl: *h.* 29^b/10 [=1]

hasret: *h.* 37^b/08, 37^b/09; *h.+inden* 6^b/12, 13^a/03; *h.+ine* 48^b/02; *h.+üm* 42^a/12, 43^a/04, 47^b/15; *h.+üŋden* 18^a/06; *h.+üŋe* 48^a/12 [=10]

haşem: *h.* 30^a/08, 30^a/10, 39^b/04, 48^a/13, 48^a/14 [=5]

hat: *h.+ı (iy.) (hattı)* 44^a/04 [=1]

hâtıf: *h.+dan* 18^a/15, 46^a/11 [=2]

hâtûn: *h.* 3^b/02, 20^b/11, 20^b/12, 26^a/07, 38^b/10, 51^b/04; *h.+iken* 31^a/06; *h.+lar* 20^b/13, 21^a/04; *h.+ların* 26^a/05 [=10]

havâ: *h.+dan* 22^b/02 [=1]

hayâl: *h.* 4^a/07 [=1]

haykır-: *h.-maduŋ* 41^a/02 [=1]

hayr: *h.* 22^b/06, 25^b/04; *h.+a* 13^b/06, 22^a/01 [=4]

hayrân: *h.* 11^b/01, 11^b/04, 11^b/08, 13^b/14, 14^a/04, 21^a/05, 28^b/08, 41^a/05, 51^b/01 [=9]

hayvân: *h.* 28^a/09 [=1]

hâzâ: *h.* 8^a/05 [=1]

hâzâ bizâ'atu-nâ ruddat ilay-nâ: *h.* 35^a/16 [=1]

hâzır: *h.* 26^a/05, 31^b/14, 33^a/10, 48^b/03, 50^a/14; *h. (hâzr olur)* 26^a/08; *h. durur* 16^a/08 [=7]

hazîne: *h.* 18^a/05 [=1]

hazne: *h.* 14^a/10, 14^b/14, 15^a/01, 15^a/02, 15^a/12, 29^a/01, 29^a/02; *h. (hazn')* 15^a/10; *h.+de* 14^a/11; *h.+ye* 43^b/11 [=10]

haznedâr: *h.* 15^a/01, 15^a/05, 43^b/12; *h.+a* 14^b/15, 43^b/11 [=5]

hecr: *h.+üŋile* 18^a/07 [=1]

hėç: *h.* 4^a/02, 9^a/09, 12^a/06, 13^a/08, 17^b/14, 23^b/15, 25^b/05, 26^a/12, 27^a/02, 37^b/03, 38^a/08, 39^b/07, 40^b/09, 41^a/04, 41^a/09, 42^b/04, 49^b/08, 51^b/09; *h.+e* 12^a/14 [=19]

hekîm: *h.* 16^a/15 [=1]

helâk: *h.* 6^b/02, 42^a/14, 51^b/11 [=3]

hele: *h.* 16^b/11, 22^b/15, 40^a/08 [=3]

hem: *h.* 1^b/12, 8^a/10, 8^b/14, 8^b/15, 9^a/02, 9^a/02, 9^a/02, 14^a/05, 14^a/08, 16^a/09, 16^b/15, 17^a/05, 17^a/06, 18^b/05, 19^a/10, 21^a/01, 21^b/05, 22^a/07, 22^b/09, 22^b/13, 24^a/02, 27^a/06, 27^b/04, 28^b/07, 29^a/14, 29^b/06, 29^b/08, 30^b/09, 31^a/11, 31^b/13, 31^b/13, 31^b/14, 33^b/07, 34^a/08, 34^a/13, 34^b/15, 35^a/09, 35^b/09, 36^a/04, 36^a/10, 36^b/15, 37^a/04, 39^a/04, 40^a/13, 40^b/14, 42^b/02, 42^b/08, 43^a/03, 43^a/06, 45^a/02, 46^a/14, 47^a/02, 49^b/06, 49^b/07, 50^a/03, 51^a/08, 52^b/02 [=57]

henü:z: *h.* 3^b/05 [=1]

hep: *h.* 15^b/03, 25^b/07, 29^a/02 [=3]

her: *h.* 1^b/05, 5^a/12, 9^a/04, 10^a/06, 10^a/07, 10^b/09, 11^a/09, 12^a/09, 14^a/07, 15^a/04, 15^a/04, 15^b/02, 18^a/11, 20^b/14, 21^a/01, 21^a/07, 21^b/10, 21^b/15, 22^a/10, 22^a/11, 22^a/12, 22^b/04, 27^b/09, 27^b/10, 28^b/05, 28^b/06, 33^a/13, 33^a/13, 33^a/14, 33^b/01, 35^a/06, 35^b/05, 36^a/05, 36^b/12, 37^b/02, 38^b/12, 44^b/02, 45^b/15, 46^b/03, 51^a/02, 51^b/01 [=41]

hergiz: *h.* 4^a/15, 21^b/03 [=2]

heybet: *h.* 9^b/05; *h.+i (iy.)* 27^a/10; *h.+inden* 45^a/13 [=3]

hikâyet: *h.* 10^b/13, 18^b/11, 22^a/04, 22^b/04, 23^b/09, 25^b/07, 26^a/11, 40^a/01, 41^b/02, 44^b/05, 47^a/11;

h.+dür 1^b/14; *h.+e* 5^b/09; *h.+in* 1^b/13, 24^b/12 [=15]

hil'at: *h.* 22^b/07, 26^a/01, 26^a/02, 30^a/15, 30^b/01, 48^a/03; *h.+i (nes.)* 22^b/13, 25^b/15 [=8]

hîle: *h.* 40^a/05 [=1]

ho: *h.* 29^a/08, 40^a/10 [=2]

hoca: *h.* 6^a/13, 7^a/13, 7^a/15, 7^b/02, 7^b/04, 7^b/05, 8^b/02, 9^b/06, 9^b/08, 9^b/09, 9^b/14, 10^a/03, 11^b/05, 13^b/09, 14^a/09, 14^a/14, 14^a/15, 14^b/01, 14^b/02, 15^a/02, 29^b/13, 32^b/03; *h.+muzuŋ* 8^a/06; *h.+sına* 22^a/14, 22^b/01; *h.+ya* 14^a/06 [=26]

hod: *h.* 2^b/06, 21^a/08, 27^b/08, 30^b/07, 31^a/03, 35^b/10, 44^a/07, 51^b/09 [=8]

hon: *h.* 7^a/15, 39^a/09 [=2]

hon-salâr: *h.* 22^a/07, 22^a/10, 22^a/12, 22^a/15; *h.+a* 22^b/09; *h.+ı (nes.) (hon-salâr')* 22^b/12; *h.+uŋ* 22^b/02 [=7]

hoş: *h.* 1^b/10, 4^a/13, 4^b/14, 8^a/03, 13^a/05, 18^a/03, 18^b/03, 26^b/12, 27^b/05, 28^b/06, 29^b/07, 30^a/15, 33^b/09, 35^a/05, 36^a/14, 36^a/15, 40^a/01, 40^a/01, 43^a/11, 45^b/04, 45^b/10, 47^b/03, 48^a/09, 51^a/08, 51^b/07, 52^a/11; *h.+dur* 2^a/13, 7^a/12; *h. durur* 38^a/10 [=29]

hoşluk: *h.+ıla (hoşluğıla)* 22^b/08 [=1]

hû: *h.+sı* 43^b/09 [=1]

hûb: *h.* 2^a/06, 50^b/03 [=2]

Hûd: *H.* 5^a/04, 5^a/13, 5^a/14, 5^b/06 [=4]

hulle: *h.* 4^b/14, 4^b/15 [=2]

hûlu: *h.* 47^a/10, 51^a/08 [=2]

hunâlik: *h.* 25^b/01, 26^a/05 [=2]

hurd: *h.* 11^a/02, 16^a/03, 16^a/06, 31^a/08 [=4]

hûrî: *h.* 1^b/08, 28^b/06 [=2]

hücre: *h.+de* 20^b/12; *h.+den* 21^a/03 [=2]

hükm: *h.* 39^b/10; *h.+i (iy.)* 43^a/10; *h.+in* 21^b/12 [=3]

hüner: *h.* 30^a/09 [=1]

hürmet: *h.* 41^a/08; *h.+ini* 8^a/14 [=2]

ıpar: *ı.* 17^a/07 [=1]

ır-: *ı.-ıp* 24^a/11 [=1]

ırak: *ı.* 13^a/03; *ı.+dan* 23^b/04 [=2]

ıraklık: *ı.+ın (ıraklığın)* 13^a/05 [=1]

ırğa-: *ı.-duŋ* 25^a/10; *ı.-r* 25^a/09; *ı.-ram* 25^a/14 [=3]

ırmak: *ı.* 38^b/07 [=1]

ısır-: *ı.-u* 19^a/14 [=1]

ısmarla-: *ı.* 29^a/02; *ı.-dı* 4^a/04, 24^a/15, 30^b/11, 40^a/04, 45^b/11; *ı.-dum* 9^a/08; *ı.-ğıl* 49^b/12; *ı.-mışdı* 35^b/08; *ı.-r* 3^a/11; *ı.-ya* 51^b/03; *ı.-yıp* 24^b/01; *ı.-yu* 40^a/02 [=13]

ışık: *ı.* 7^a/04 [=1]

'ışk: *'ı.* 16^a/13, 16^b/07, 16^b/08, 16^b/11, 31^b/05; *'ı.+a* 31^a/15;

ʻı.+ı (iy.) 12^{b}/09*,* 16^{a}/15; *ʻı.+ıla* 19^{b}/05*,* 20^{a}/14; *ʻı.+uŋ* 20^{a}/15 [=11]

i-: *i.-di* 2^{a}/06*,* 5^{a}/04*,* 10^{a}/11*,* 23^{b}/14*,* 32^{a}/09*,* 36^{a}/10*,* 38^{b}/14; *i.-di (aldıyıdı)* 46^{a}/04; *i.-di (alduğıdı)* 48^{a}/06; *i.-di (alurdı)* 40^{a}/12; *i.-di (alurıdı)* 11^{b}/11; *i.-di (artuğıdı)* 32^{a}/08; *i.-di (ârzû-lardı)* 5^{a}/07; *i.-di (baharıdı)* 29^{b}/05; *i.-di (bahşıdı)* 12^{a}/09; *i.-di (bakdıyıdı)* 7^{b}/12; *i.-di (bakduŋıdı)* 15^{a}/07; *i.-di (bakmayayıdı)* 33^{b}/12; *i.-di (batarıdı)* 51^{a}/07; *i.-di (beŋzerdi)* 38^{a}/05; *i.-di (bildürürdi)* 5^{a}/05; *i.-di (bilmezidi)* 30^{b}/07*,* 35^{b}/10; *i.-di (bilmişidi)* 5^{a}/06; *i.-di (bilürlerdi)* 30^{a}/08; *i.-di (buldıyıdı)* 32^{b}/12*,* 51^{a}/05; *i.-di (bulmışıdı)* 48^{b}/07; *i.-di (çıkarıdı)* 30^{b}/08; *i.-di (degerdi)* 24^{a}/06*,* 33^{a}/14*,* 33^{b}/01*,* 36^{a}/11; *i.-di (degeridi)* 40^{a}/07; *i.-di (dėmekdi)* 8^{b}/13; *i.-di (dėrdi)* 11^{b}/12*,* 32^{b}/02; *i.-di (dėrmişidi)* 32^{b}/10; *i.-di (ėder-di)* 30^{b}/06; *i.-di (ėdeyidi)* 20^{b}/14; *i.-di (emzürürdi)* 46^{a}/06; *i.-di (ėnerdi)* 7^{a}/08; *i.-di (eydürleridi)* 32^{b}/01; *i.-di (eyleridi)* 39^{a}/08; *i.-di (eyleyidi)* 20^{b}/14*,* 39^{a}/08; *i.-di (eytdüŋidi)* 47^{a}/03; *i.-di (ėşidürdi)* 30^{a}/07; *i.-di (geldiyidi)* 51^{a}/05; *i.-di (geleydi)* 32^{b}/11; *i.-di (gelmezidi)* 30^{b}/07; *i.-di (gelürdi)* 13^{b}/08*,* 30^{b}/08*,* 32^{a}/06; *i.-di (gencidi)* 46^{a}/06; *i.-di (gizleridi)* 40^{a}/13; *i.-di (gördiyidi)* 2^{b}/12; *i.-di (gördümidi)* 27^{b}/03; *i.-di (gö-reydi)* 32^{b}/11; *i.-di (görklüyidi)* 3^{b}/02; *i.-di (görmişidi)* 34^{a}/10; *i.-di (görüridi)* 11^{b}/11; *i.-di (göyneridi)* 27^{b}/08; *i.-di (ısmarlamışdı)* 35^{b}/08; *i.-di (id'içümde)* 4^{a}/05; *i.-di (imrenürdi)* 51^{a}/09; *i.-di (işleridi)* 32^{a}/14; *i.-di (kadarıdı)* 36^{b}/15; *i.-di (kalmışıdı)* 29^{b}/01; *i.-di (kalurdı)* 12^{a}/11; *i.-di (kaynarıdı)* 27^{b}/08; *i.-di (kazmışıdı)* 5^{a}/03; *i.-di (kılmışıdı)* 30^{b}/09*,* 32^{b}/10; *i.-di (kılurıdı)* 46^{b}/03; *i.-di (kimdi)* 23^{a}/08*,* 23^{a}/08; *i.-di (kişnerdi)* 30^{a}/07; *i.-di (kişneridi)* 30^{a}/06; *i.-di (kordı)* 11^{b}/11; *i.-di (kovlaşurdı)* 20^{b}/01; *i.-di (Kudsidi)* 10^{a}/15; *i.-di (kulıyıdı)* 9^{a}/06; *i.-di (oğrıyıdı)* 39^{b}/15; *i.-di (okırıdı)* 5^{a}/05; *i.-di (olıdı)* 32^{b}/11; *i.-di (olmışıdı)* 48^{b}/07; *i.-di (olurdı)* 14^{b}/08; *i.-di (olurıdı)* 46^{b}/03; *i.-di (oturırdı)*

5^{b}/13; *i.-di (ögdüŋidi)* 15^{a}/07; *i.-di (örtülüydi)* 24^{b}/04; *i.-di (satduğıdı)* 48^{a}/06; *i.-di (severdi)* 34^{a}/04, 34^{a}/08, 40^{a}/03; *i.-di (severidi)* 3^{b}/03; *i.-di (sorarıdı)* 32^{a}/15; *i.-di (söyleridi)* 34^{a}/09; *i.-di (sözidi)* 7^{b}/15; *i.-di (taparıdı)* 12^{a}/14, 28^{b}/12; *i.-di (tatluyıdı)* 24^{b}/04; *i.-di (toyururdı)* 29^{b}/06; *i.-di (tururıdı)* 12^{a}/02; *i.-di (tuymışıdı)* 30^{b}/09; *i.-di (tükenmişidi)* 29^{b}/01; *i.-di (uluyıdı)* 32^{a}/08; *i.-di (vardı)* 2^{a}/05, 7^{a}/01, 8^{a}/12, 10^{b}/01, 37^{a}/11, 40^{a}/01, 40^{b}/15; *i.-di (vardumıdı)* 27^{b}/03; *i.-di (varıdı)* 2^{a}/04, 5^{b}/13, 10^{a}/11, 23^{b}/03, 30^{a}/06, 37^{a}/12, 37^{b}/07, 39^{b}/15, 40^{a}/03, 41^{a}/04, 46^{a}/06; *i.-di (vėrmişidi)* 31^{b}/05, 47^{a}/08; *i.-di (vėrürdi)* 12^{a}/14; *i.-di (vėrüridi)* 20^{b}/15, 40^{a}/13; *i.-di (yağardı)* 7^{a}/09; *i.-di (yalınıdı)* 45^{b}/13; *i.-di (yaratmışdı)* 22^{a}/02, 32^{a}/05; *i.-di (yatarıdı)* 13^{b}/08; *i.-di (yaturıdı)* 32^{a}/06; *i.-di (yazılmışıdı)* 12^{a}/09; *i.-di (yėdürürdi)* 40^{a}/13; *i.-di (yėdürüridi)* 20^{b}/15; *i.-di (yėgidi)* 4^{a}/12, 23^{b}/14; *i.-di (yėridi)* 51^{a}/06; *i.-di (yıkdıyıdı)* 32^{b}/12; *i.-di (yoğıdı)* 2^{a}/06; *i.-di (yormışıdı)* 34^{a}/10; *i.-di (Yûsuf mıdı)* 24^{b}/10; *i.-di (Yûsufuŋdı)* 12^{a}/15; *i.-di (zârıdı)* 37^{a}/12; *i.-dügin (kim'dügin)* 32^{b}/01; *i.-dügin (kimidügin)* 20^{a}/04, 24^{b}/03, 41^{a}/04; *i.-dügüm (kimidügüm)* 14^{b}/03; *i.-dügüŋ (kimidügüŋ)* 14^{b}/04; *i.-dük (kemürürduk)* 37^{a}/14; *i.-dük (severidük)* 34^{a}/08; *i.-dük (tağılmışduk)* 5^{b}/12; *i.-düm* 18^{a}/10; *i.-düm (ârzûlardum)* 5^{b}/01; *i.-düm ('âşıkıdum)* 12^{a}/03, 26^{a}/12; *i.-düm (bulurdum)* 16^{b}/10; *i.-düm (dileridüm)* 12^{a}/04; *i.-düm (içeyidüm)* 27^{b}/04; *i.-düm (isterdüm)* 6^{b}/13; *i.-düm (kırayıdum)* 41^{a}/13; *i.-düm (ölmişidüm)* 38^{a}/12; *i.-düm (severdüm)* 43^{b}/08; *i.-düm (severidüm)* 26^{a}/13; *i.-düm (sevinürdüm)* 42^{b}/07; *i.-düm (taparıdum)* 31^{a}/05; *i.-düm (yatardum)* 2^{a}/08; *i.-düm (yėyeyidüm)* 27^{b}/05; *i.-düŋ (dėmezidüŋ)* 14^{b}/07; *i.-düŋ (dėrerdüŋ)* 7^{a}/09; *i.-düŋüz (göreydüŋüz)* 41^{a}/10; *i.-düŋüz (görseydüŋüz)* 34^{a}/07; *i.-düŋüz (kurtarayduŋuz)* 42^{b}/07; *i.-düŋüz (severdüŋüz)* 34^{a}/07; *i.-düŋüz (unudayduŋuz)* 41^{a}/10; *i.-ken* 41^{a}/06; *i.-ken (boşiken)* 15^{a}/12; *i.-ken (emeriken)*

20^{a}/06; *i.-ken (gėçeriken)* 32^{b}/08; *i.-ken (gelüriken)* 4^{a}/05; *i.-ken (getürürken)* 22^{b}/01; *i.-ken (gideriken)* 3^{a}/13, 34^{b}/06; *i.-ken (gizlemişken)* 8^{a}/14; *i.-ken (görmeziken)* 31^{b}/09; *i.-ken (götürmişken)* 3^{b}/10; *i.-ken (güderiken)* 3^{a}/03; *i.-ken (gülmişiken)* 34^{b}/13; *i.-ken (hâtûniken)* 31^{a}/06; *i.-ken (kulken)* 31^{a}/07; *i.-ken (okuriken)* 5^{a}/06; *i.-ken (uyuriken)* 13^{b}/05; *i.-ken (ünderiken)* 39^{a}/11; *i.-ken (variken)* 3^{a}/06; *i.-ken (yaturiken)* 2^{a}/07, 7^{a}/02; *i.-ken (yėrken)* 40^{a}/12; *i.-ken (yorariken)* 2^{a}/15; *i.-miş* 14^{b}/10, 21^{a}/14, 41^{b}/14, 44^{b}/14; *i.-miş (bilmezimiş)* 36^{a}/06; *i.-miş (cö:merdmiş)* 33^{a}/15; *i.-miş (dėrmiş)* 46^{b}/09; *i.-miş (suçluymış)* 20^{a}/09; *i.-miş (sultânımış)* 13^{a}/02; *i.-miş (uluyımış)* 44^{b}/13; *i.-miş (varımış)* 37^{b}/10; *i.-miş (yoğımış)* 38^{a}/08; *i.-mişsiz (öldürürimişsiz)* 44^{b}/11; *i.-se (dėrise)* 44^{b}/02; *i.-se (dilerse)* 10^{a}/07, 15^{a}/04, 16^{a}/08, 33^{b}/01, 43^{a}/10; *i.-se (eydürise)* 38^{a}/01; *i.-se (gelmezlerse)* 50^{b}/15; *i.-se (gerekise)* 6^{b}/11; *i.-se (gėyerise)* 15^{b}/06; *i.-se (gitdiyise)* 31^{b}/01; *i.-se (görmezise)* 45^{a}/08; *i.-se (görürise)* 47^{a}/14; *i.-se (görürse)* 11^{a}/09, 35^{b}/10; *i.-se (inanduŋsa)* 34^{b}/10; *i.-se (kıldılarsa)* 28^{a}/02; *i.-se (kılurısa)* 36^{b}/13; *i.-se (kılursa)* 15^{a}/04, 19^{b}/03; *i.-se (oldumsa)* 21^{a}/12; *i.-se (olursa)* 2^{b}/04; *i.-se (varısa)* 9^{b}/09, 14^{a}/02, 16^{a}/04; *i.-se (varsa)* 2^{a}/05, 11^{a}/01, 26^{a}/07, 26^{b}/07, 34^{b}/07, 48^{b}/14; *i.-se (yazdıyısa)* 44^{a}/09; *i.-sem (eydürisem)* 44^{b}/01; *i.-sem (satarısam)* 24^{b}/07; *i.-seŋ (dėrseŋ)* 16^{a}/07; *i.-seŋ (dileriseŋ)* 13^{a}/09; *i.-seŋ (dilerseŋ)* 21^{b}/08; *i.-seŋ (eyleriseŋ)* 52^{a}/06; *i.-seŋ (inanmazısaŋ)* 6^{a}/11, 41^{b}/09; *i.-seŋ (inanmazsaŋ)* 36^{b}/11; *i.-seŋ (isteriseŋ)* 12^{b}/13; *i.-seŋüz (getürmezseŋüz)* 6^{b}/02; *i.-seŋüz (tutarsaŋuz)* 47^{b}/11; *i.-seŋüz (vėrürseŋüz)* 39^{b}/07; *i.-sevüz (vėrürisevüz)* 1^{b}/11 [=264]

iblîs: *i.* 18^{a}/12, 18^{b}/02, 18^{b}/04, 18^{b}/10, 34^{b}/05, 34^{b}/06; *i.+üŋ* 34^{b}/10 [=7]

ibni: *i.* 5^{a}/03 [=1]

İbrâhîm: *İ.* 14^{b}/05, 50^{b}/02 [=2]

'ibret: *'i.* 8^{a}/01, 20^{b}/07 [=2]

iç: *i.+i (iy.)* 10^{a}/04, 14^{b}/14, 15^{a}/12, 50^{a}/11, 51^{b}/09, 51^{b}/15; *i.+i (nes.)* 51^{a}/09; *i.+in* 15^{a}/10,

17^a/07; *i.+inde* 4^b/14, 5^a/11, 13^b/13, 13^b/14, 16^a/15, 16^b/01, 20^a/15, 20^b/01, 23^b/01, 24^a/14, 25^a/03, 28^b/07, 36^b/14, 41^b/04, 48^a/11, 50^b/06, 52^a/07; *i.+inden* 42^a/13, 43^b/13, 51^a/12, 52^a/03; *i.+ine* 16^b/14, 22^a/14, 27^b/06, 27^b/06, 33^a/12; *i.+üm* 37^b/09, 47^a/06; *i.+ümde* 4^a/05; *i.+ümdedür* 16^b/02; *i.+ümdeki* 42^b/12; *i.+ümden* 4^a/07, 47^a/05 [=42]

iç-: *i.-di* 50^a/13; *i.-diler* 3^a/13, 3^b/01, 35^a/14; *i.-düŋ* 4^a/12; *i.-e* 18^b/09; *i.-elüm* 5^b/11; *i.-em* 6^b/11; *i.-er* 14^b/04; *i.-erüz* 35^a/13, 39^b/07; *i.-eyidüm* 27^b/04; *i.-megi* 29^b/04; *i.-sün* 50^a/12 [=14]

içerü: *i.* 10^b/15, 15^b/13, 17^b/02, 24^a/12, 24^a/13 [=5]

içre: *i.* 2^a/02, 22^a/11, 23^b/03, 24^a/14, 24^b/10, 24^b/12, 25^a/11, 26^b/14, 27^b/03, 27^b/04, 28^b/10, 40^a/15, 40^b/10, 41^a/09, 42^a/12, 42^b/05 [=16]

içün: *i.* 9^b/09, 16^b/12, 25^a/14, 26^a/13, 32^a/04, 32^a/13, 33^b/12, 35^a/02, 35^a/17, 37^a/14, 38^b/09, 41^b/13, 43^a/04, 43^a/15, 46^a/02, 46^a/15, 50^a/07, 51^b/06; *i. (ata-sı'çün)* 48^b/11; *i. (budağıy'çün)* 24^a/01 [=20]

içür-: *i.-ür* 22^a/14 [=1]

ihvân: *i.* 51^b/06; *i.+uŋa* 38^a/09, 39^a/04 [=3]

iki: *i.* 5^a/10, 5^a/13, 5^a/15, 6^a/07, 7^a/06, 7^a/07, 7^b/07, 10^b/07, 11^b/10, 12^a/07, 16^b/09, 17^b/07, 18^a/15, 18^b/07, 26^a/14, 33^b/01, 34^a/02, 35^b/07, 35^b/07, 36^a/05, 36^a/05, 36^a/11, 37^a/01, 37^b/03, 39^a/09, 39^a/09, 39^a/10, 39^b/08, 40^a/07, 40^a/11, 40^b/03, 41^a/08, 47^b/02, 49^a/04, 51^a/08, 51^b/15; *i. ('ki)* 17^b/06; *i.+müz* 10^b/12; *i.+n* 39^a/10, 39^a/11; *i.+nüŋ* 12^a/08; *i.+ŋüz* 35^b/05; *i.+si (iksi)* 20^b/03; *i.+sin* 22^a/09, 41^b/10 [=45]

ikinci: *i.* 29^a/10, 39^a/02, 50^b/02 [=3]

ikrâr: *i.* 48^b/04 [=1]

ile: *i.* 14^b/03, 18^a/12; *i. (anuŋıla)* 25^b/05, 41^b/05, 43^a/07; *i. (anuŋladur)* 1^b/02; *i. ('aybıla)* 9^a/01; *i. (benümile)* 27^b/12, 36^b/07; *i. (bunlaruŋıla)* 3^b/07; *i. (diliyle)* 15^a/06; *i. (elüŋile)* 40^b/14; *i. (emriyle)* 41^b/15, 49^a/01; *i. (hecrüŋile)* 18^a/07; *i. (hoşluğıla)* 22^b/08; *i. ('ışkıla)* 19^b/05, 20^a/14; *i. (kadarla)* 8^b/09; *i. (kardaşumıla)* 36^a/05; *i. (mâlıla)* 15^a/01, 15^a/02; *i. (mîlile)* 44^a/10; *i. (ni'metile)* 33^b/08, 51^b/15; *i. (nişânla)* 28^b/02; *i. (oğlıyıla)* 29^b/13; *i.*

(pûlıla) 8^{b}/11; *i. (rahmetiyle)* 18^{b}/10; *i. (Reyyânıla)* 51^{b}/14; *i. (sabrıla)* 21^{b}/15; *i. (saltanatla)* 2^{a}/13; *i. (sıdkıla)* 13^{a}/05, 45^{b}/12; *i. (sizüŋile)* 4^{a}/05, 35^{a}/03; *i. (suçıla)* 33^{a}/01; *i. (sun'ıyıla)* 12^{a}/02; *i. (suyıyla)* 9^{b}/05; *i. (şarâbıla)* 50^{a}/11; *i. (yağmurıla)* 9^{b}/05; *i. (Ya'kûbıla)* 34^{b}/11; *i. (Yûsufıla)* 28^{b}/15, 51^{a}/04; *i. (zârîlıkla)* 38^{b}/07; *i. (zârîyıla)* 43^{a}/12; *i. (Zelhâyıla)* 32^{a}/01; *i. (Zelîhâyla)* 18^{a}/14 [=48]

ileri: *i.* 34^{b}/13 [=1]

ilk: *i.* 47^{a}/04 [=1]

ilkin: *i.* 35^{a}/01, 42^{a}/01, 46^{a}/13 [=3]

illâ: *i.* 17^{b}/09, 35^{b}/03 [=2]

imâm: *i.+lara* 1^{b}/12 [=1]

'imâme: *'i.+ŋi* 35^{b}/12 [=1]

îmân: *î.* 10^{a}/10, 11^{a}/05, 51^{a}/04, 51^{a}/12, 51^{a}/14, 51^{a}/15; *î.+uŋ* 51^{b}/03 [=7]

îmânlu: *î.+lar* 51^{a}/02 [=1]

imden: *i.* 24^{b}/15 [=1]

imdi: *i.* 1^{b}/13, 2^{a}/03, 2^{a}/05, 2^{b}/14, 3^{a}/04, 3^{a}/11, 3^{b}/09, 4^{b}/06, 5^{b}/09, 5^{b}/11, 7^{a}/01, 7^{a}/12, 7^{a}/14, 8^{a}/02, 9^{a}/05, 10^{a}/08, 10^{a}/13, 10^{b}/08, 10^{b}/12, 12^{a}/10, 12^{a}/12, 13^{a}/03, 13^{b}/11, 14^{b}/13, 15^{a}/13, 16^{a}/10, 18^{b}/11, 24^{b}/12, 24^{b}/14, 25^{a}/02, 25^{a}/15, 26^{a}/08, 28^{b}/15, 30^{a}/03, 30^{b}/02, 31^{b}/03, 33^{a}/04, 34^{a}/15, 35^{b}/06, 36^{b}/13, 38^{a}/02, 39^{a}/07, 40^{a}/01, 40^{a}/05, 41^{a}/15, 43^{a}/14, 43^{b}/02, 44^{a}/14, 45^{a}/09, 45^{b}/05, 45^{b}/07, 46^{a}/07, 46^{a}/11, 46^{b}/04, 46^{b}/06, 46^{b}/12, 47^{a}/05, 48^{a}/08, 48^{a}/10, 49^{a}/05, 49^{a}/09, 50^{b}/04, 52^{a}/02, 52^{a}/02, 52^{a}/08 [=65]

'İmrânî: *'İ.* 9^{a}/03, 13^{b}/11, 16^{b}/05, 20^{b}/02 [=4]

'İmrânîce: *'İ.* 36^{b}/06 [=1]

imren-: *i.-e* 7^{a}/10; *i.-ür* 50^{a}/09, 50^{a}/10; *i.-ürdi* 51^{a}/09 [=4]

inan-: *i.* 12^{a}/03, 34^{a}/09, 40^{a}/10; *i.-dum* 31^{a}/09; *i.-duŋsa* 34^{b}/10; *i.-ğıl* 42^{b}/08; *i.-mayan* 41^{b}/14; *i.-mayasız* 44^{b}/01; *i.-mazısaŋ* 6^{a}/11, 41^{b}/09; *i.-mazlar* 50^{b}/13; *i.-mazsaŋ* 36^{b}/11; *i.-u* 43^{a}/11; *i.-uŋ* 10^{a}/09; *i.-ur* 11^{a}/05; *i.-uruz* 44^{b}/02 [=16]

ince: *i.* 18^{b}/05 [=1]

incü: *i.* 22^{a}/02; *i.+den* 17^{a}/04 [=2]

inde-: *i.-di* 17^{a}/14; *i.-diler* 2^{b}/08; *i.-gil* 33^{b}/08; *i.-r* 26^{a}/03 [=4]

ins: *i.+i (nes.)* 10^{a}/07 [=1]

iŋile-: *i.-di* 46^{a}/09; *i.-düŋ* 36^{b}/04; *i.-r* 36^{b}/02, 51^{b}/04; *i.-yü* 9^{b}/04 [=5]

iŋilet-: *i.-di* 46^{a}/10 [=1]

iŋle-: *i.-dügi* 46^{a}/15; *i.-gil* 13^{a}/01; *i.-yü* 18^{a}/06, 23^{b}/15 [=4]

iŋled-: *i.-meğıl* 43^{a}/15 [=1]

ip: *i.* 4^{b}/10; *i.+i (nes.)* 4^{b}/11 [=2]

irde-: *i.-yü* 43^{b}/14 [=1]

is: *i.+si* 22[a]/05, 35[a]/03, 43[a]/01; *i.+sinüŋ* 12[a]/12 [=4]

İshâk: *İ.* 14[b]/05, 50[a]/15, 50[b]/02; *İ.+uŋ* 50[b]/01 [=4]

islâm: *i.* 35[a]/06 [=1]

‘ismet: *‘i.* 19[b]/08 [=1]

‘ismetî: *‘i.* 18[b]/01 [=1]

iste-: *i.-di* 6[a]/13, 40[a]/09, 52[a]/05; *i.-diler* 9[a]/15; *i.-dügüŋ* 7[b]/04; *i.-gil* 7[b]/03, 13[a]/01; *i.-ŋ* 7[b]/01; *i.-rdüm* 6[b]/13; *i.-riseŋ* 12[b]/13; *i.-sün* 26[a]/06; *i.-yü* 7[b]/02, 44[a]/13 [=13]

iş: *i.* 4[a]/13, 5[b]/04, 9[b]/09, 19[a]/06, 20[b]/07, 21[b]/15, 30[b]/09, 31[a]/12, 39[a]/04; *i.+den* 19[b]/08, 19[b]/13; *i.+e* 4[b]/01, 5[b]/08, 11[a]/12, 17[b]/10, 19[a]/08, 19[b]/04, 21[b]/15, 46[a]/11; *i.+i (iy.)* 6[b]/15, 16[b]/07, 18[a]/14, 34[b]/05, 40[b]/12, 43[a]/08, 45[a]/03, 46[b]/03; *i.+i (nes.)* 2[b]/03, 5[b]/03, 5[b]/03, 13[a]/04, 16[b]/02, 19[a]/06, 19[a]/15, 19[a]/15, 20[a]/04, 22[a]/08, 25[a]/06, 25[a]/09, 47[b]/15, 49[a]/14, 52[a]/04; *i.+in* 2[b]/12, 25[a]/02, 51[a]/13; *i.+ine* 6[b]/14, 17[a]/13, 19[a]/07, 21[a]/15, 24[b]/09, 26[b]/01, 33[a]/11; *i.+ini* 14[b]/13; *i.+ler* 29[a]/03, 43[a]/10; *i.+leri* 44[a]/12, 45[b]/01; *i.+lerin* 29[a]/10; *i.+üm* 12[b]/15, 14[b]/09; *i.+üŋ* 7[a]/06, 7[a]/12, 17[a]/13, 22[b]/06, 23[b]/11, 38[a]/10, 38[b]/14; *i.+üŋe* 38[a]/14; *i.+üŋüz* 45[a]/01; *i.+üŋüzi* 35[b]/03 [=70]

işle-: *i.-düm* 14[a]/13, 28[a]/03, 45[b]/04, 48[a]/09; *i.-me!* 19[a]/06; *i.-ridi* 32[a]/14 [=6]

iti: *i.* 34[b]/12 [=1]

ittifâklaş-: *i.-sun* 22[a]/07 [=1]

‘iyâl: *‘i.* 12[a]/06; *‘i.+lerümden* 6[b]/12; *‘i.+üm* 12[a]/06 [=3]

‘iyân: *‘i.* 30[a]/02, 42[b]/10 [=2]

iyi: *i.* 34[b]/15, 35[a]/02; *i.+dür* 46[b]/11; *i.+si* 47[b]/08; *i.+si (iysi)* 46[b]/10; *i.+sin* 34[b]/08; *i.+sini (iysini)* 34[b]/08 [=7]

iyi-: *i.-ye* 22[b]/10 [=1]

‘izzet: *‘i.+i (nes.)* 26[b]/04 [=1]

kaba: *k.* 23[b]/13 [=1]

kabâ: *k.* 35[b]/12 [=1]

kâbîn: *k.* 31[b]/14 [=1]

kabr: *k.* 9[a]/15; *k.+i (nes.)* 9[a]/13; *k.+in* 9[a]/12; *k.+ine* 9[a]/11 [=4]

kabûl: *k.* 6[b]/13, 8[b]/14, 9[a]/03, 12[a]/06, 12[a]/07, 14[b]/12, 23[a]/13, 26[b]/05, 27[b]/14, 28[b]/11, 28[b]/13, 42[b]/08, 43[a]/10, 46[a]/12, 48[a]/10; *k.+dür* 14[b]/10 [=16]

kaç: *k.* 22[a]/06, 23[a]/04, 25[b]/05, 46[b]/13, 50[a]/03 [=5]

kaç-: *k.-a* 28[a]/07; *k.-ar* 19[b]/08; *k.-ar mısın* 9[b]/01; *k.-ma!* 17[b]/11; *k.-masun* 9[a]/07; *k.-mış* 9[a]/14; *k.-up* 3[b]/14 [=7]

kaçak: *k.+dur* 9[a]/02 [=1]

kaçan: *k.* 3^{a}/06, 5^{b}/14, 13^{a}/07, 32^{a}/05, 32^{b}/02, 34^{a}/05, 35^{b}/03, 35^{b}/07, 37^{a}/06, 46^{b}/10, 47^{b}/14 [=11]

kaçğuncı: *k.+dur* 8^{b}/05 [=1]

kadar: *k.* 5^{a}/10; *k.+ıdı* 36^{b}/15; *k.+la* 8^{b}/09 [=3]

kadeh: *k.* 50^{a}/11; *k.+üŋ* 22^{a}/14, 50^{a}/11 [=3]

kadem: *k.+de (kademd')* 32^{b}/14 [=1]

kâdir: *k. durur* 16^{a}/08; *k.+dür* 10^{a}/07, 15^{a}/04 [=3]

Kâdir: *K.* 9^{a}/08, 11^{a}/15, 23^{a}/12 [=3]

kâfile: *k.+yi* 39^{b}/04 [=1]

kâfir: *k.* 5^{a}/03, 10^{a}/04, 10^{a}/11, 32^{b}/14, 33^{a}/01, 41^{b}/14, 51^{a}/11, 51^{a}/11; *k.+den* 23^{a}/10; *k.+ler* 50^{b}/12; *k.+lerde* 5^{a}/03 [=11]

kâfle: *k.* 8^{a}/11, 9^{a}/10, 10^{b}/05; *k.+nüŋ* 10^{b}/06; *k.+ye* 41^{b}/09; *k.+yi* 39^{b}/03 [=6]

kâğıd: *k.+a* 9^{a}/01 [=1]

kahı-: *k.-ya* 2^{a}/12 [=1]

kâ'ide: *k.* 39^{a}/08 [=1]

kak-: *k.-ar* 44^{b}/07; *k.-dı* 44^{b}/12 [=2]

kakı-: *k.-dı* 25^{a}/07, 26^{a}/15, 31^{a}/04; *k.-maduŋ* 20^{b}/04; *k.-makdan* 26^{a}/14; *k.-r* 21^{b}/04, 25^{a}/08, 40^{b}/03 [=8]

kal-: *k.* 46^{a}/11; *k.-a* 28^{b}/08, 33^{a}/03; *k.-an* 27^{a}/08; *k.-anı* 33^{a}/11; *k.-anın* 11^{a}/04; *k.-anınuŋ* 32^{a}/09; *k.-asın* 20^{a}/02; *k.-asız* 4^{a}/15; *k.-dı* 5^{b}/08, 10^{a}/14, 10^{b}/09, 15^{b}/04, 34^{a}/03, 35^{b}/08, 41^{a}/11, 41^{b}/05; *k.-dılar* 51^{b}/14; *k.-duğına* 14^{b}/14; *k.-duğını* 43^{a}/07; *k.-madı* 13^{b}/13, 14^{a}/11, 18^{a}/13, 24^{b}/06, 29^{a}/13, 41^{a}/04; *k.-maya* 40^{b}/09; *k.-mış* 14^{b}/15, 27^{a}/05; *k.-mışıdı* 29^{b}/01; *k.-up durur* 50^{b}/08; *k.-ur* 7^{b}/13, 11^{b}/08, 13^{b}/14, 21^{b}/11, 21^{b}/13, 22^{b}/01, 33^{a}/11, 39^{a}/11, 47^{a}/14, 49^{b}/05; *k.-urdı* 12^{a}/11 [=42]

kala: *k.* 46^{b}/07 [=1]

kalâ: *k.* 8^{b}/07, 8^{b}/08 [=2]

kalem: *k.* 17^{b}/04, 42^{b}/10, 42^{b}/13 [=3]

kalk-: *k.-dı* 14^{a}/09 [=1]

kamçı: *k.* 31^{b}/04; *k.+yı* 31^{b}/04 [=2]

kamçu: *k.+ŋı* 31^{b}/03 [=1]

kamu: *k.* 1^{b}/07, 2^{b}/14, 3^{b}/01, 3^{b}/10, 6^{a}/08, 6^{b}/02, 6^{b}/09, 7^{a}/04, 7^{b}/01, 9^{b}/15, 10^{a}/02, 10^{a}/04, 10^{a}/10, 10^{a}/14, 11^{a}/10, 11^{b}/05, 13^{b}/03, 13^{b}/12, 15^{b}/08, 18^{b}/04, 20^{b}/01, 20^{b}/07, 21^{a}/09, 21^{a}/15, 23^{b}/01, 25^{a}/03, 26^{b}/07, 26^{b}/10, 27^{b}/11, 29^{a}/03, 29^{a}/06, 29^{b}/05, 30^{a}/07, 30^{a}/10, 31^{b}/15, 32^{a}/12, 32^{a}/13, 32^{a}/14, 32^{b}/07, 33^{a}/05, 34^{a}/02, 34^{b}/06, 36^{b}/02, 36^{b}/07, 37^{a}/05, 37^{a}/08, 37^{a}/10, 37^{b}/03, 39^{b}/04,

39^b/05, 39^b/11, 39^b/12, 39^b/13, 40^b/15, 41^a/09, 41^a/12, 41^a/15, 42^b/11, 43^a/05, 44^a/06, 45^a/13, 48^b/01, 48^b/03, 48^b/06, 48^b/11, 48^b/13, 49^a/08, 52^a/07; *k.+dan* 26^a/11, 28^a/08, 28^a/13, 32^a/08, 44^b/13, 46^b/02; *k.+lar* 43^a/09; *k.+muz* 3^a/14, 34^a/08, 35^a/13, 49^a/02; *k.+muza* 2^b/04; *k.+nuŋ* 28^a/11, 37^a/06, 45^a/11, 45^b/01, 45^b/06; *k.+ŋuz* 33^a/09, 41^a/10; *k.+ŋuza* 4^a/04; *k.+ŋuzı* 41^a/13; *k.+ŋuzuŋ* 45^a/03; *k.+sı* 2^a/10, 3^a/13, 4^b/05, 6^a/10, 7^b/02, 11^a/02, 11^a/02, 11^b/03, 18^b/06, 21^a/05, 27^b/12, 29^b/09, 34^a/12, 35^a/14, 39^a/11, 39^a/14, 41^a/12, 43^b/05, 43^b/06, 44^a/02, 45^a/06, 45^a/09, 45^b/06, 48^b/02, 50^b/05, 51^b/06, 51^b/12; *k.+sın* 1^b/06, 14^a/12, 21^b/13, 25^b/04, 48^b/10; *k.+sına* 48^b/04; *k.+sından* 23^b/14; *k.+sını* 26^b/02, 29^a/04, 45^a/05; *k.+ya* 2^a/14, 16^a/09, 23^b/01, 25^a/07, 26^b/10, 33^b/10; *k.+yı* 23^a/08, 45^a/08 [=135]

kan: *k.* 26^a/14; *k.+ı (nes.)* 6^b/04, 40^b/05; *k.+ına* 5^b/10, 6^a/11 [=5]

Kan: *K.* 39^a/02; *K+ı (nes.)* 38b/13 [=2]

kanca: *k.* 36^a/03, 36^b/10 [=2]

kanda: *k.* 12^b/12, 15^b/07, 15^b/09, 16^a/07, 18^a/13, 25^a/12, 36^a/07, 42^b/03; *k.+dur* 12^b/08, 16^a/07, 27^a/11, 38^a/13, 40^a/06, 46^b/14, 50^b/01; *k.+sın* 21^a/02, 42^a/08 [=17]

kandalık: *k.+ın (kandalığın)* 12^b/04, 12^b/05, 52^a/05 [=3]

kandîl: *k.* 5^a/12 [=1]

kanı: *k.* 3^b/03, 4^a/11, 6^a/06, 6^a/09, 6^a/15, 6^b/06, 6^b/10, 15^b/07, 16^b/05, 17^b/09, 21^a/02, 21^a/06, 24^a/08, 34^a/14, 36^b/08, 38^a/12, 39^b/08, 39^b/14, 40^a/06, 40^a/06, 40^a/09 [=21]

kankı: *k.* 23^b/09, 34^a/01, 36^a/03 [=3]

kanlu: *k.* 39^a/01; *k.+dur* 33^a/08 [=2]

kap-: *k.-a* 3^a/06; *k.-arlar* 22^b/03; *k.-dı* 3^a/15, 5^b/12, 6^a/10 [=5]

kapu: *k.* 18^a/13, 32^b/10, 35^b/09; *k.+da* 6^a/05, 24^a/12, 35^b/09; *k.+dan* 32^a/14, 32^b/01, 35^b/04, 35^b/05, 35^b/15, 52^a/12; *k.+sın* 17^b/03, 19^b/08; *k.+sına* 2^b/05, 20^b/03; *k.+ya* 18^a/11, 19^b/09, 32^a/14, 36^a/05, 36^a/06; *k.+ya (kap'ya)* 19^b/10 [=22]

kapucı: *k.* 36^a/06 [=1]

kar: *k.* 9^b/05 [=1]

kara: *k.* 9^b/01, 9^b/04, 9^b/08 [=3]

karanluk: *k.* 9^a/10 [=1]

karaŋu: *k.* 18^b/05 [=1]

karar-: *k.-mış* 28^a/10 [=1]

karavaş: *k.* 7^{b}/06, 46^{a}/07, 46^{a}/08, 46^{a}/09; *k.+a* 46^{a}/11; *k.+lar* 13^{b}/01, 13^{b}/03 [=7]

kardaş: *k.* 4^{a}/07, 4^{a}/13, 38^{b}/11, 39^{a}/10, 39^{a}/13, 44^{b}/04; *k.+a* 4^{a}/07; *k.+ı (iy.)* 4^{a}/06, 21^{b}/12, 37^{b}/10, 39^{b}/15; *k.+ıdur* 43^{a}/06; *k.+ın* 38^{b}/03, 39^{a}/06; *k.+ına* 33^{a}/11; *k.+ını* 4^{a}/13; *k.+ları* 3^{a}/10, 3^{a}/12, 3^{b}/04, 3^{b}/08, 4^{a}/11, 5^{b}/09, 6^{a}/05, 6^{a}/08, 8^{a}/10, 32^{b}/02, 32^{b}/11, 36^{b}/03, 40^{b}/03, 41^{a}/02, 44^{b}/10; *k.+ların* 32^{b}/12, 37^{a}/05, 51^{a}/03; *k.+larına* 2^{b}/02, 33^{b}/15, 39^{a}/07, 48^{a}/03; *k.+larum* 38^{b}/15; *k.+larumuz* 37^{a}/11; *k.+laruŋ* 5^{b}/03, 36^{a}/15; *k.+laruŋa* 36^{a}/13; *k.+laruz* 34^{a}/02; *k.+sız* 34^{a}/01; *k.+um* 37^{b}/07, 38^{a}/05, 38^{a}/06; *k.+umıla* 36^{a}/05; *k.+umuz* 37^{a}/12; *k.+uŋ* 2^{a}/14, 35^{b}/11, 38^{a}/07, 38^{a}/10, 38^{b}/10; *k.+uŋa* 38^{a}/14; *k.+uŋdan* 23^{a}/05, 35^{b}/14; *k.+uŋı* 35^{b}/13; *k.+uŋuz* 34^{b}/02, 34^{b}/04, 35^{a}/07, 45^{a}/01, 45^{a}/15 [=64]

kardaşlık: *k.+ından (kardaşlığından)* 9^{a}/04 [=1]

karı: *k.* 52^{a}/06, 52^{a}/09 [=2]

karılık: *k.+ın (karılığın)* 31^{b}/08 [=1]

karın: *k.+ı (iy.) (karnı)* 33^{a}/06; *k.+ını (karnını)* 17^{a}/07; *k.+um (karnum)* 27^{b}/05 [=3]

karındaş: *k.* 39^{a}/12 [=1]

karşu: *k.* 10^{b}/02, 10^{b}/03, 11^{a}/07, 11^{b}/03, 19^{a}/01, 24^{a}/09, 26^{b}/02, 26^{b}/04, 30^{a}/02, 30^{a}/03, 36^{a}/09, 40^{b}/11, 42^{b}/09, 48^{a}/14; *k.+sına* 17^{b}/12; *k.+sında* 5^{a}/12 [=16]

Kas'an: *K. durur* 32^{a}/09 [=1]

kasd: *k.* 3^{b}/13, 4^{a}/01, 19^{a}/04, 19^{a}/07, 19^{a}/10, 19^{a}/12, 19^{b}/02; *k.+ı (iy.)* 37^{a}/02; *k.+ın* 42^{a}/02; *k.+um* 43^{a}/14 [=10]

kâsıd: *k.* 46^{b}/08 [=1]

kaslıt-: *k.-u (kaslıdu)* 42^{b}/06 [=1]

kaş: *k.+ın* 17^{b}/13 [=1]

kâşki: *k.* 16^{b}/06 [=1]

kat: *k.* 10^{b}/07; *k.+ına* 2^{b}/15, 10^{b}/12, 11^{b}/14, 13^{b}/08, 15^{b}/13, 25^{b}/06, 25^{b}/14, 28^{a}/05, 30^{a}/08, 32^{a}/06, 33^{a}/07, 37^{b}/15, 39^{a}/06, 42^{b}/13, 49^{a}/01, 49^{b}/12, 49^{b}/15, 50^{a}/15; *k.+ında* 50^{b}/01; *k.+uma* 37^{b}/14; *k.+umda* 18^{a}/08 [=22]

katarla-: *k.-yu* 36^{a}/01 [=1]

katı: *k.* 3^{a}/11, 4^{b}/08, 10^{a}/08, 12^{b}/12, 16^{a}/12, 16^{b}/01, 18^{b}/01, 18^{b}/08, 19^{b}/12, 24^{b}/06, 25^{b}/15, 26^{b}/04, 27^{a}/10, 28^{a}/02, 30^{a}/06, 30^{b}/04, 32^{a}/04, 34^{b}/12, 36^{b}/04, 40^{a}/03, 43^{b}/08, 43^{b}/13, 44^{b}/09, 46^{b}/15, 47^{b}/14, 51^{b}/01, 51^{b}/09 [=27]

katır: *k.* 18[a]/05, 29[a]/11, 48[a]/03 [=3]

katla: *k.* 47[b]/12 [=1]

katlan-: *k.-ğıl* 21[b]/15 [=1]

kavil: *k.* 12[a]/01 [=1]

kavl: *k.* 18[a]/03; *k.+in* 3[b]/01 [=2]

kavla-: *k.-ya* 20[b]/08 [=1]

kavlaş-: *k.-dılar* 20[b]/06, 20[b]/07; *k.-u* 20[b]/03 [=3]

kavm: *k.* 22[a]/06; *k.+i (iy.)* 10[a]/03, 10[a]/11, 10[a]/13, 32[b]/06 [=5]

kavum: *k.* 27[b]/03; *k.+a* 27[b]/13, 49[b]/06 [=3]

kavuş-: *k.* 39[a]/04; *k.-ğıl* 48[a]/12; *k.-u* 48[b]/02 [=3]

kavuşdur-: *k.* 38[a]/13; *k.-am* 46[a]/13, 47[a]/04; *k.-dı* 38[a]/09 [=4]

kavül: *k.* 32[a]/07; *k.+de* 6[a]/02, 40[a]/12 [=3]

kavzan-: *k.-up* 38[b]/09, 43[a]/03, 46[a]/14 [=3]

kayğu: *k.* 3[a]/04; *k.+dan* 12[b]/14; *k.+m* 36[b]/07; *k.+muz* 41[b]/12; *k.+ŋ* 24[a]/15; *k.+ya* 43[a]/05 [=6]

kayğulu: *k.* 6[a]/03, 37[b]/05 [=2]

kayğur-: *k.-u* 22[a]/11 [=1]

kayna-: *k.-rıdı* 27[b]/08; *k.-yu* 26[b]/14 [=2]

Kayser: *K.* 22[a]/05 [=1]

kayur-: *k.-ma!* 5[a]/14, 5[b]/07, 46[a]/12; *k.-magil* 20[a]/11; *k.-ur* 23[b]/05 [=5]

kaz-: *k.-a* 50[a]/07; *k.-ar* 50[a]/04; *k.-arsız* 50[a]/05; *k.-dılar* 50[a]/08; *k.-duğını* 5[a]/02; *k.-mışıdı* 5[a]/03 [=6]

kebâb: *k.* 32[b]/09 [=1]

kebîr: *k.* 29[b]/06 [=1]

kefen: *k.* 4[b]/08, 50[a]/15, 51[b]/07 [=3]

kelâm: *k.* 22[a]/06, 25[b]/05, 46[b]/13 [=3]

kem: *k.* 7[b]/15 [=1]

kemîne: *k.* 52[b]/01 [=1]

kemter: *k.* 17[b]/04 [=1]

kemür-: *k.-ürduk* 37[a]/14 [=1]

Ken'ân: *K.* 7[a]/03, 7[a]/13, 36[a]/08, 50[a]/02; *K.+a* 24[a]/04, 46[b]/05, 46[b]/07, 46[b]/12; *K.+da* 2[a]/04, 38[a]/08; *K.+daki* 49[b]/02; *K.+dan* 23[b]/05, 33[b]/07; *K.+dur* 23[b]/10; *K. durur* 36[a]/04 [=15]

kend' özi: *k.* 17[a]/11, 17[b]/14, 25[b]/14, 44[b]/10, 47[b]/02; *k.+n* 3[b]/11, 4[a]/10, 9[a]/12, 10[b]/04, 11[a]/07, 11[a]/10, 11[b]/15, 17[b]/01, 20[b]/05, 21[a]/04, 25[a]/01, 29[b]/13, 45[a]/10, 45[a]/12 [=19]

kend' özü: *k.+m* 7[a]/03; *k.+mi* 9[a]/08; *k.+ŋ* 12[b]/07, 18[a]/08, 21[b]/03; *k.+ŋe* 30[a]/04, 31[b]/07; *k.+ŋi* 15[a]/09 [=8]

kendü: *k.* 2[a]/04, 9[a]/05, 12[b]/10, 24[a]/07, 34[b]/08, 36[b]/09, 41[a]/10, 43[a]/13; *k.+den* 51[b]/04; *k.+ŋe* 23[a]/10; *k.+si* 9[a]/03, 10[b]/06, 30[a]/11, 33[b]/10, 35[a]/06, 38[b]/09,

47^{a}/10; *k.+ye* 30^{b}/09, 46^{b}/02, 49^{a}/14 [=20]

kendüle: *k.* 50^{a}/02 [=1]

kerâmet: *k.* 10^{b}/08 [=1]

kerem: *k.* 12^{a}/04, 28^{a}/03 [=2]

Kerîm: *K.* 29^{b}/10; *K.+dür* 1^{b}/07; *K.+sin* 31^{a}/10; *K.+üm* 28^{a}/03 [=4]

kes-: *k.* 14^{a}/06, 42^{a}/15; *k.-diler* 4^{b}/12; *k.-düŋüz* 26^{a}/09; *k.-er* 15^{b}/01; *k.-meŋ* 21^{a}/02; *k.-mezem* 42^{b}/01; *k.-üŋ* 6^{a}/09, 21^{a}/06 [=9]

kesil-: *k.-dügin* 21^{a}/11; *k.-en* 21^{a}/08; *k.-miş* 23^{b}/14; *k.-sün* 9^{b}/10 [=4]

key: *k.* 4^{a}/03, 4^{a}/12, 5^{b}/13, 8^{b}/05, 9^{a}/02, 14^{a}/04, 14^{a}/13, 15^{a}/14, 15^{a}/15, 17^{a}/03, 17^{a}/05, 22^{a}/03, 22^{b}/13, 23^{a}/01, 23^{b}/08, 23^{b}/13, 23^{b}/15, 24^{b}/02, 24^{b}/06, 30^{a}/06, 30^{a}/06, 30^{b}/10, 35^{a}/05, 35^{b}/04, 40^{a}/03; *k.+dür* 7^{a}/06, 12^{b}/15 [=27]

kez: *k.* 1^{b}/05, 4^{a}/02, 9^{b}/04, 11^{b}/02, 11^{b}/10, 13^{b}/05, 14^{a}/01, 15^{a}/09, 19^{b}/07, 20^{a}/11, 21^{a}/11, 25^{a}/09, 29^{b}/14, 30^{b}/08, 30^{b}/13, 35^{b}/01, 42^{b}/06, 44^{a}/10, 44^{b}/07, 46^{b}/08, 47^{a}/14, 48^{a}/02, 51^{b}/13; *k.+den* 11^{a}/09; *k.+dür* 41^{a}/08 [=25]

kığır-: *k.-ıp* 24^{a}/14; *k.-u* 38^{b}/09, 50^{b}/05 [=3]

kıl-: *k.* 5^{b}/04, 6^{b}/13, 9^{a}/03, 11^{a}/13, 14^{b}/11, 15^{a}/06, 19^{a}/14, 22^{a}/06, 24^{b}/14, 27^{b}/14, 29^{b}/10, 30^{a}/01, 30^{a}/04, 30^{a}/15, 31^{b}/07, 38^{a}/14, 42^{b}/15, 47^{b}/14; *k.-a* 12^{a}/06, 16^{b}/12, 18^{b}/03, 19^{a}/15, 26^{b}/05, 26^{b}/13, 28^{b}/08, 28^{b}/11, 28^{b}/14, 31^{a}/01, 34^{a}/05, 34^{b}/09, 40^{b}/14, 41^{a}/15, 41^{b}/05, 45^{a}/06, 48^{a}/10, 48^{b}/12, 52^{a}/09; *k.-alar* 16^{b}/14, 16^{b}/14, 16^{b}/15, 17^{a}/01, 17^{a}/02, 17^{a}/03, 17^{a}/06; *k.-alum* 3^{a}/14, 14^{a}/03; *k.-am* 6^{b}/02, 18^{b}/09, 23^{a}/15, 39^{a}/04, 42^{b}/10, 50^{b}/15, 51^{a}/01, 52^{a}/08; *k.-an* 20^{a}/08, 20^{b}/09, 39^{b}/08; *k.-asın* 24^{b}/08; *k.-asız* 35^{a}/11; *k.-avuz* 1^{b}/05; *k.-ayım* 8^{b}/12; *k.-ayum* 20^{a}/14; *k.-dı* 4^{a}/08, 5^{a}/08, 6^{a}/14, 8^{a}/01, 10^{b}/07, 11^{a}/12, 11^{a}/14, 12^{a}/05, 12^{a}/07, 14^{a}/05, 14^{a}/05, 14^{b}/06, 15^{a}/10, 15^{a}/10, 16^{b}/05, 16^{b}/06, 19^{a}/07, 19^{a}/10, 20^{a}/15, 21^{b}/14, 23^{a}/13, 23^{b}/12, 24^{a}/05, 24^{a}/07, 24^{a}/15, 24^{b}/09, 25^{b}/06, 28^{b}/13, 31^{a}/07, 31^{a}/08, 31^{b}/04, 33^{a}/10, 35^{a}/04, 35^{b}/09, 41^{b}/06, 42^{a}/06, 45^{a}/09, 45^{a}/14, 47^{a}/02, 47^{a}/03, 48^{a}/02, 48^{b}/02, 48^{b}/11, 49^{a}/08, 50^{b}/06, 50^{b}/11, 51^{a}/06; *k.-dılar* 3^{b}/09, 10^{a}/02, 21^{a}/05, 22^{b}/12, 27^{b}/12, 29^{a}/15, 37^{a}/01, 39^{a}/15, 43^{b}/06, 51^{b}/08; *k.-dılarsa* 28^{a}/02; *k.-duğı* 19^{a}/07, 22^{a}/10;

k.-duğumuz 37[a]/07; *k.-duk* 32[a]/10, 52[a]/14; *k.-dukda* 32[a]/12; *k.-dukların* 37[a]/02; *k.-dum* 11[a]/15, 23[a]/12, 31[a]/09, 35[a]/01, 45[b]/04, 46[a]/12, 48[a]/09, 48[b]/06, 49[a]/03, 51[b]/11; *k.-duŋ* 47[a]/03; *k.-ğıl* 16[b]/11, 28[b]/09, 31[a]/10, 45[b]/03; *k.-ısar* 2[a]/14; *k.-ma!* 18[b]/01; *k.-madı* 36[a]/12; *k.-maduk* 39[b]/06, 39[b]/07; *k.-madum* 42[a]/02; *k.-maduŋ mı* 20[a]/13; *k.-mağa* 16[a]/08, 40[a]/05; *k.-mak* 16[b]/13, 17[a]/04; *k.-maya* 4[a]/15, 5[b]/03, 6[b]/08, 33[a]/03; *k.-maz* 27[a]/09; *k.-mış* 9[b]/06, 48[a]/07; *k.-mışıdı* 30[b]/09, 32[b]/10; *k.-sa* 32[a]/05; *k.-saŋuz* 42[b]/06; *k.-savuz* 1[b]/05; *k.-sun* 9[b]/07, 24[b]/01, 30[a]/14, 43[a]/10, 52[a]/14; *k.-u* 2[b]/07, 9[a]/15, 17[a]/15, 18[a]/01, 31[b]/15, 34[b]/13, 34[b]/14, 40[a]/11, 40[a]/11, 44[a]/01, 51[b]/13; *k.-uban* 25[a]/01; *k.-u mı* 21[b]/07; *k.-uŋ* 1[b]/09, 4[b]/01, 10[a]/01, 10[a]/08, 43[b]/04, 51[a]/02; *k.-ur* 3[a]/11, 13[a]/10, 13[b]/07, 14[b]/12, 15[a]/04, 16[a]/13, 16[b]/08, 18[b]/14, 19[b]/04, 19[b]/11, 21[b]/06, 21[b]/13, 23[b]/02, 29[b]/13, 30[b]/01, 31[b]/14, 39[b]/08, 43[b]/12, 45[a]/10, 46[b]/02, 49[a]/11, 49[b]/10, 51[a]/03, 51[b]/04, 51[b]/06; *k.-uram* 43[a]/12; *k.-urıdı* 46[b]/03; *k.-urısa* 36[b]/13; *k.-urlar* 2[a]/10, 29[a]/10, 49[a]/05, 50[b]/04, 50[b]/12; *k.-ursa* 15[a]/04, 19[b]/03; *k.-ursaŋuz* 4[a]/14; *k.-ursın* 19[a]/06; *k.-uruz* 1[b]/09 [=227]

kıldur-: *k.-a* 32[b]/13; *k.-u* 43[a]/02 [=2]

kılıç: *k.* 40[b]/09 [=1]

kılmaklik: *k.+e (kılmaklige)* 21[a]/14 [=1]

kına-: *k.* 21[b]/08; *k.-ya* 40[b]/07; *k.-yan* 40[b]/07 [=3]

kır-: *k.-alum* 40[b]/09, 40[b]/10, 41[a]/09; *k.-ayıdum* 41[a]/13; *k.-maduŋ* 41[a]/02 [=5]

kırk: *k.* 6[a]/02, 14[b]/12, 16[b]/13, 29[b]/13, 36[b]/15, 38[b]/10, 48[b]/08, 49[b]/10 [=8]

kırnak: *k.* 46[a]/05; *k.+uŋ (kırnağuŋ)* 46[a]/06 [=2]

kıssa: *k.* 52[a]/13; *k.+laruŋ* 2[a]/02; *k.+sı* 2[a]/01 [=3]

kıy-: *k.-a* 4[a]/07 [=1]

kıyâmet: *k.* 48[b]/13; *k.+de* 26[b]/13, 32[b]/05, 48[b]/12, 52[a]/08 [=5]

kıymet: *k.* 15[a]/09; *k.+ine* 40[a]/07; *k.+ini* 24[b]/07 [=3]

kıymetî: *k.* 13[b]/10, 14[a]/07, 15[b]/02, 40[a]/03 [=4]

kıymetsiz: *k.* 8[b]/08 [=1]

kıymık: *k.+ı (iy.) (kıymığı)* 16[a]/04 [=1]

kız: *k.* 24[a]/12, 29[a]/14, 38[b]/10; *k.+ı (iy.)* 2[a]/15, 3[b]/02, 12[a]/12, 12[a]/15, 13[b]/08, 24[a]/09, 32[a]/05,

32^{a}/06; *k.+ı (nes.)* 13^{a}/11; *k.+um* 13^{a}/08, 13^{a}/09, 16^{b}/04; *k.+uŋ* 38^{b}/11 [=16]

kız-: *k.-a* 27^{a}/07 [=1]

kızıl: *k.* 17^{a}/03, 17^{a}/08, 23^{b}/12, 24^{a}/06, 36^{a}/10, 40^{a}/08 [=6]

kızlan-: *k.-ur* 32^{a}/02 [=1]

kızlık: *k.* 25^{b}/12, 29^{a}/07, 51^{b}/09 [=3]

ki: *k.* 1^{b}/01, 1^{b}/14, 4^{b}/10, 4^{b}/13, 6^{b}/09, 7^{a}/15, 7^{b}/12, 9^{b}/07, 9^{b}/11, 10^{a}/02, 10^{a}/06, 10^{b}/15, 11^{a}/01, 11^{a}/09, 11^{b}/10, 11^{b}/15, 12^{a}/13, 13^{b}/13, 13^{b}/14, 14^{a}/02, 14^{a}/14, 15^{a}/08, 15^{b}/08, 16^{b}/02, 16^{b}/08, 17^{a}/07, 17^{b}/09, 19^{b}/13, 19^{b}/15, 20^{b}/01, 20^{b}/11, 20^{b}/12, 21^{a}/13, 21^{b}/10, 22^{a}/14, 22^{b}/14, 24^{b}/08, 24^{b}/14, 25^{a}/11, 25^{a}/14, 25^{b}/09, 25^{b}/09, 25^{b}/10, 26^{a}/04, 26^{a}/07, 26^{a}/09, 26^{a}/13, 26^{b}/05, 26^{b}/07, 28^{a}/03, 29^{a}/08, 29^{a}/13, 30^{a}/01, 30^{a}/09, 30^{b}/08, 30^{b}/13, 31^{b}/05, 32^{a}/01, 32^{a}/02, 32^{a}/12, 32^{b}/11, 33^{b}/13, 34^{b}/09, 35^{b}/05, 37^{a}/01, 37^{a}/15, 37^{b}/11, 38^{a}/14, 38^{b}/10, 39^{b}/06, 40^{b}/15, 41^{a}/03, 41^{a}/04, 41^{a}/11, 41^{b}/02, 42^{b}/04, 42^{b}/14, 44^{a}/11, 44^{a}/14, 44^{b}/10, 45^{a}/03, 45^{b}/08, 45^{b}/09, 45^{b}/14, 46^{a}/03, 46^{a}/04, 46^{a}/04, 46^{a}/05, 47^{a}/03, 48^{b}/10, 48^{b}/14, 49^{a}/13, 49^{b}/06, 50^{a}/08, 50^{b}/03, 51^{a}/04, 51^{a}/13 [=97]

kiçi: *k.* 26^{b}/10, 40^{b}/01, 49^{a}/15; *k.+den* 36^{a}/08; *k.+müzi* 34^{a}/04 [=5]

kilîd: *k.* 18^{a}/11 [=1]

kilîm: *k.* 30^{b}/04 [=1]

kilse: *k.* 50^{b}/11 [=1]

kim: *k.* 5^{a}/02, 7^{b}/14, 10^{a}/05, 10^{b}/09, 11^{b}/07, 13^{b}/10, 19^{b}/03, 23^{a}/05, 23^{a}/05, 23^{a}/06, 23^{a}/07, 23^{a}/07, 30^{a}/03, 32^{b}/14, 33^{b}/01, 40^{b}/11, 44^{a}/09, 45^{b}/15, 47^{a}/14, 49^{a}/06; *k.+di* 23^{a}/08, 23^{a}/08; *k. durur* 13^{a}/15, 20^{a}/05; *k.+e* 50^{a}/05; *k.+idügin* 20^{a}/04, 24^{b}/03, 41^{a}/04; *k.+idügin (kim'dügin)* 32^{b}/01; *k.+idügüm* 14^{b}/03; *k.+idügüŋ* 14^{b}/04; *k.+sin* 31^{a}/13; *k.+üŋ* 27^{a}/04, 38^{a}/01; *k.+üŋsiz* 48^{b}/04, 49^{a}/02 [=36]

kim: *k.* 1^{b}/02, 1^{b}/04, 1^{b}/11, 2^{a}/03, 2^{a}/12, 2^{b}/09, 2^{b}/09, 2^{b}/12, 3^{a}/05, 3^{a}/08, 3^{b}/12, 3^{b}/14, 4^{a}/04, 4^{a}/06, 4^{a}/10, 4^{b}/04, 5^{a}/07, 5^{a}/10, 5^{b}/02, 5^{b}/04, 5^{b}/07, 6^{a}/06, 6^{b}/09, 6^{b}/10, 6^{b}/11, 7^{a}/08, 7^{a}/13, 7^{b}/10, 8^{a}/05, 8^{a}/11, 8^{b}/02, 8^{b}/04, 8^{b}/06, 9^{a}/06, 9^{a}/10, 9^{b}/03, 10^{a}/06, 10^{a}/15, 10^{b}/09, 10^{b}/11, 10^{b}/14, 11^{a}/11, 11^{b}/13, 12^{a}/02, 12^{a}/11, 12^{b}/08, 13^{a}/08, 13^{a}/09, 13^{b}/03, 14^{b}/06, 14^{b}/13, 15^{a}/09, 15^{b}/07, 15^{b}/09, 15^{b}/10, 16^{a}/04, 16^{a}/15, 17^{a}/15, 17^{b}/04, 17^{b}/10, 19^{a}/05, 20^{a}/07,

20^{b}/06, 20^{b}/08, 20^{b}/14, 21^{a}/02, 21^{a}/03, 21^{a}/11, 21^{b}/10, 22^{a}/15, 22^{b}/14, 23^{a}/06, 25^{a}/13, 27^{a}/04, 27^{a}/05, 27^{a}/15, 27^{b}/03, 27^{b}/07, 28^{a}/02, 28^{b}/12, 29^{b}/01, 29^{b}/01, 29^{b}/02, 29^{b}/02, 29^{b}/10, 29^{b}/11, 30^{a}/01, 30^{a}/02, 30^{a}/09, 30^{b}/03, 30^{b}/11, 30^{b}/14, 31^{a}/10, 33^{a}/01, 34^{a}/08, 34^{a}/15, 34^{b}/05, 35^{a}/11, 35^{a}/12, 35^{b}/03, 36^{a}/11, 36^{b}/04, 36^{b}/12, 37^{a}/08, 37^{b}/04, 37^{b}/06, 37^{b}/07, 37^{b}/15, 38^{a}/15, 38^{b}/06, 39^{a}/07, 39^{a}/09, 40^{b}/07, 40^{b}/12, 41^{a}/01, 42^{a}/12, 42^{b}/02, 43^{b}/03, 44^{b}/02, 45^{a}/06, 45^{b}/08, 45^{b}/13, 46^{a}/01, 46^{a}/05, 46^{a}/09, 46^{b}/03, 47^{a}/12, 48^{a}/02, 49^{a}/02, 49^{a}/15, 50^{b}/09, 50^{b}/12, 51^{a}/01, 51^{b}/01, 51^{b}/02, 51^{b}/03, 52^{a}/08, 52^{a}/09, 52^{a}/10 [=139]

kimesne: *k.* 41^{a}/09 [=1]

kimi: *k.* 11^{b}/08, 11^{b}/09, 11^{b}/09; *k.+ni* 25^{a}/07, 25^{a}/07, 27^{b}/07; *k.+si* 32^{b}/08, 32^{b}/08 [=8]

kimse: *k.* 4^{a}/15, 4^{b}/05, 33^{a}/03, 35^{b}/15, 48^{a}/04; *k.+ni* 13^{a}/08; *k.+ye* 42^{b}/04 [=7]

kişi: *k.* 2^{a}/04, 2^{a}/04, 8^{a}/07, 8^{b}/11, 10^{b}/06, 11^{b}/08, 13^{a}/04, 13^{a}/09, 14^{b}/06, 19^{a}/06, 19^{b}/01, 20^{a}/04, 20^{b}/05, 20^{b}/08, 20^{b}/14, 22^{a}/08, 32^{b}/14, 40^{b}/12, 41^{a}/06, 43^{a}/08, 46^{a}/01, 49^{a}/14, 51^{b}/10; *k. (kiş')* 8^{b}/04, 8^{b}/07, 8^{b}/09, 8^{b}/14, 14^{b}/10; *k.+dür* 15^{a}/11, 33^{b}/13; *k.+ler* 11^{b}/04, 14^{b}/09, 46^{a}/01; *k.+lerin* 13^{a}/11; *k.+nüŋ* 4^{a}/06, 50^{b}/02; *k.+ye* 14^{b}/12, 33^{a}/14 [=38]

kişne-: *k.-r* 30^{a}/09, 30^{a}/10; *k.-rdi* 30^{a}/07; *k.-ridi* 30^{a}/06 [=4]

kitâb: *k.+da* 5^{b}/01; *k.+ın* 5^{a}/05 [=2]

ko-: *k.* 4^{b}/02, 50^{b}/13, 51^{b}/10; *k.-dı* 11^{a}/14, 32^{a}/15, 39^{b}/13; *k.-dılar* 50^{b}/01, 51^{b}/08, 51^{b}/14; *k.-duŋ* 47^{b}/05, 47^{b}/06; *k.-duŋuz* 42^{b}/05; *k.-ğıl* 35^{b}/12, 50^{b}/14; *k.-mağıl* 4^{b}/13; *k.-maŋ* 26^{a}/15, 48^{a}/04; *k.-mayu* 41^{a}/09; *k.-maz* 13^{a}/08, 19^{b}/09, 35^{b}/15; *k.-r* 4^{b}/09, 20^{b}/12, 21^{b}/09, 26^{b}/03, 52^{a}/12; *k.-rdı* 11^{b}/11; *k.-rlar* 21^{b}/13 [=28]

koca: *k.* 2^{b}/10, 40^{b}/10, 51^{b}/02 [=3]

kodur-: *k.-ur* 37^{a}/09 [=1]

koğa: *k.* 7^{b}/09 [=1]

koğuş: *k.* 17^{a}/07 [=1]

kohu: *k.* 46^{b}/09; *k.+sın* 46^{b}/08 [=2]

kok-: *k.-ar* 46^{b}/11 [=1]

kol: *k.+ın* 36^{a}/09; *k.+ına* 36^{b}/09, 36^{b}/12, 40^{a}/04; *k.+umda* 36^{b}/11; *k.+uŋa* 36^{a}/13, 38^{a}/09 [=7]

kon-: *k.-a* 16^{b}/15; *k.-ar* 7^{b}/06, 22^{b}/02, 36^{b}/01; *k.-dı* 7^{a}/15; *k.-mış* 8^{a}/11 [=6]

konakla-: *k.-dı* 10^{b}/09 [=1]

kondur-: *k.-ur* 33^{b}/09 [=1]

konukluk: *k.* 20^{b}/14 [=1]

kop-: *k.-a* 48^{b}/13; *k.-ar* 9^{b}/04; *k.-dı* 47^{a}/05 [=3]

korhu: *k.+dan* 42^{b}/09 [=1]

kork-: *k.* 19^{a}/06; *k.-ar* 8^{a}/14, 37^{a}/08; *k.-aram* 3^{a}/04, 3^{a}/05, 42^{a}/12; *k.-dı* 22^{b}/11; *k.-ma!* 4^{a}/09; *k.-mayu* 45^{a}/02 [=9]

korku: *k.+dan* 44^{a}/06; *k.+sından* 8^{b}/01, 39^{b}/11 [=3]

korkut-: *k.-ğıl* 19^{b}/12, 19^{b}/13; *k.-u (korkudu)* 42^{b}/06; *k.-urlar (korkudurlar)* 8^{b}/01 [=4]

koş-: *k.-ana* 52^{a}/14, 52^{a}/15, 52^{b}/02 [=3]

Kotîfar: *K.* 13^{a}/07, 13^{a}/10, 13^{a}/14, 13^{b}/04, 13^{b}/07, 13^{b}/08, 14^{a}/06, 14^{a}/08, 14^{a}/11, 14^{b}/13, 15^{a}/11, 16^{a}/14, 17^{b}/09, 17^{b}/10, 17^{b}/11, 19^{b}/10, 19^{b}/11, 20^{a}/05, 20^{a}/09, 20^{a}/11, 20^{b}/03, 21^{b}/11, 32^{a}/05, 32^{a}/06; *K.+a* 13^{a}/07, 14^{a}/03; *K.+dan* 21^{b}/11, 23^{a}/07; *K.+ı (nes.)* 17^{a}/14 [=29]

kovlaş-: *k.-urdı* 20^{b}/01 [=1]

koy-: *k.* 4^{b}/08, 17^{b}/11; *k.-a* 34^{b}/08; *k.-alar* 22^{b}/10; *k.-alum* 40^{b}/10, 51^{b}/11, 51^{b}/12; *k.-amazam* 41^{b}/01; *k.-ar* 22^{a}/03, 22^{a}/09; *k.-dı* 11^{b}/05, 14^{a}/09, 17^{b}/13; *k.-dılar* 14^{a}/08; *k.-duŋ* 31^{a}/05; *k.-gil* 40^{b}/04; *k.-madı* 38^{b}/06; *k.-magil* 9^{a}/02; *k.-up* 51^{b}/08 [=19]

koyul-: *k.-updur (koylupdur)* 52^{a}/12 [=1]

kozı: *k.* 3^{a}/02; *k.+larum* 3^{a}/03; *k.+m* 3^{a}/03 [=3]

kozu: *k.+m* 42^{a}/10 [=1]

kömürleyin: *k.* 27^{b}/11 [=1]

kör: *k.* 18^{b}/10 [=1]

körlik: *k.+ine (körligine)* 34^{b}/10 [=1]

körpe: *k.* 3^{a}/03, 42^{a}/10 [=2]

köşk: *k.* 28^{b}/07; *k.+den* 13^{b}/15, 33^{b}/03, 33^{b}/15; *k.+ini* 41^{a}/11; *k.+ler* 28^{b}/07 [=6]

kucuş-: *k.-up* 45^{b}/05 [=1]

kuç-: *k.-ar (kucar)* 3^{a}/09, 5^{b}/05, 9^{a}/13, 15^{b}/01, 26^{b}/11, 47^{b}/09; *k.-dı* 19^{a}/09; *k.-mış* 17^{b}/07; *k.-mış durur* 17^{b}/07 [=9]

kudret: *k.+i (iy.)* 3^{a}/11, 15^{a}/03, 16^{a}/01, 31^{b}/08, 31^{b}/15, 32^{a}/04, 36^{b}/04; *k.+inden* 19^{a}/12 [=8]

Kuds: *K.+e* 10^{b}/08; *K.+idi* 10^{a}/15 [=2]

kul: *k.* 7^{a}/10, 7^{b}/06, 7^{b}/07, 8^{b}/03, 9^{a}/03, 9^{a}/14, 9^{b}/01, 9^{b}/08, 9^{b}/11, 9^{b}/12, 11^{a}/01, 13^{b}/10, 13^{b}/11, 15^{a}/14, 15^{b}/05, 15^{b}/06, 16^{b}/05, 20^{b}/05, 21^{b}/08, 26^{b}/12, 29^{a}/15, 29^{b}/07, 29^{b}/13, 30^{a}/01, 30^{a}/02, 31^{a}/14, 43^{a}/09, 44^{a}/07, 44^{b}/15, 45^{a}/01, 48^{a}/06, 48^{a}/13, 48^{b}/04, 48^{b}/05, 49^{a}/02, 49^{a}/02, 52^{b}/01;

k.+a 1^{b}/04, 15^{a}/05, 20^{b}/02, 20^{b}/05; *k.+am* 17^{b}/04; *k.+dur* 15^{a}/15, 40^{b}/01; *k.+ı (nes.)* 7^{a}/11, 8^{b}/02, 9^{b}/08, 14^{a}/13, 15^{b}/15; *k.+ın* 21^{a}/13, 48^{b}/11; *k.+ına* 1^{b}/04; *k.+ından* 48^{a}/10; *k.+ıyam* 8^{b}/13; *k.+ıyıdı* 9^{a}/06; *k.+ken* 31^{a}/07; *k.+lar* 8^{a}/06; *k.+ları* 15^{a}/04, 18^{a}/11, 26^{b}/14; *k.+ların* 18^{b}/10, 48^{b}/12; *k.+larına* 1^{b}/03, 7^{b}/01, 7^{b}/07, 10^{a}/01, 43^{a}/13; *k.+larınuŋ* 48^{b}/10; *k.+laruz* 27^{a}/06; *k. mısam* 7^{b}/14; *k. mısın* 8^{b}/12; *k.+um* 8^{b}/13; *k.+uma* 18^{b}/09; *k.+umdur* 30^{a}/02; *k.+umı* 21^{b}/07; *k.+umuz* 8^{a}/12; *k.+umuzı* 9^{a}/01; *k.+uŋ* 11^{b}/06, 14^{a}/12; *k.+uŋı* 14^{a}/06 [=80]

kulak: *k.* 2^{a}/03, 5^{a}/02, 34^{b}/07, 47^{b}/11; *k.+ına (kulağına)* 6^{a}/04 [=5]

kulluk: *k.* 5^{a}/09, 10^{a}/09, 11^{a}/05, 24^{b}/15, 34^{a}/03, 39^{b}/08, 40^{a}/11; *k.+ı (nes.) (kulluğı)* 10^{a}/08 [=8]

kumâş: *k.* 7^{b}/06, 8^{b}/07, 8^{b}/08, 35^{a}/15; *k.+ı (nes.)* 35^{b}/01 [=5]

Kur'ân: *K.* 2^{a}/02, 28^{b}/10 [=2]

kurbân: *k.* 42^{a}/10 [=1]

kurd: *k.* 3^{a}/03, 3^{a}/06, 3^{a}/15, 6^{a}/06, 6^{a}/10, 6^{b}/09, 37^{a}/13, 37^{b}/07, 38^{b}/15, 43^{a}/06; *k.+a* 6^{b}/06, 6^{b}/07, 35^{a}/10; *k.+dur* 6^{b}/05; *k.+ı (nes.)* 6^{b}/01, 6^{b}/02, 6^{b}/03, 6^{b}/14; *k. mı* 3^{a}/07; *k.+uŋ* 6^{a}/15 [=20]

Kurd: *K.* 38^{b}/13, 39^{a}/02 [=2]

kurdur-: *k.-a* 32^{b}/06, 32^{b}/13 [=2]

kurı-: *k.-dı* 40^{b}/15 [=1]

kurt: *k.* 3^{a}/05, 5^{b}/12, 34^{a}/04, 34^{a}/14 [=4]

kurtar-: *k.* 24^{b}/11; *k.-an* 23^{a}/05; *k.-ayduŋuz* 42^{b}/07; *k.-maduŋuz* 42^{b}/05; *k.-up* 44^{b}/11 [=5]

kurtul-: *k.-alum* 28^{b}/01; *k.-asız* 4^{b}/04; *k.-duŋ* 24^{b}/14; *k.-mağa* 28^{a}/04; *k.-ur* 26^{b}/07 [=5]

kuru: *k.* 25^{a}/05 [=1]

kuş: *k.* 15^{a}/05, 15^{a}/12, 16^{b}/15, 17^{a}/05; *k.+ı (nes.)* 17^{a}/06; *k.+lar* 22^{b}/02, 22^{b}/10 [=7]

kuşak: *k.* 3^{a}/10, 30^{b}/04; *k.+ın (kuşağın)* 11^{a}/04; *k.+ını (kuşa-ğını)* 21^{b}/04 [=4]

kuşat-: *k.-ur (kuşadur)* 11^{a}/04 [=1]

kuşluk: *k.* 41^{a}/01 [=1]

kutlu: *k.* 14^{a}/13, 15^{a}/15; *k. durur* 15^{a}/14 [=3]

kuvvet: *k.* 42^{b}/04; *k.+i (iy.)* 40^{b}/15 [=2]

kuy-: *k.-ar* 22^{a}/14; *k.-u* 44^{b}/09 [=2]

kuyu: *k.* 10^{b}/15 [=1]

kuyu: *k.* 4^{b}/10, 4^{b}/12, 4^{b}/14, 5^{a}/11, 7^{b}/02, 7^{b}/06; *k.+da* 5^{b}/06, 7^{b}/10, 8^{a}/02; *k.+dan* 7^{b}/11, 8^{a}/03, 8^{a}/07, 23^{a}/06, 37^{a}/03; *k.+nuŋ* 5^{a}/01; *k.+sında* 7^{a}/03; *k.+ya* 4^{b}/03, 4^{b}/06, 5^{a}/09, 7^{a}/14,

7^b/05, 7^b/07, 7^b/09, 8^a/11, 44^b/15, 45^b/13; *k.+yı* 5^a/03 [=27]

küçük: *k.* 49^b/01 [=1]

küfr: *k.+i (iy.)* 51^a/14 [=1]

kül: *k.+i (iy.) (külli)* 11^a/09 [=1]

küllî: *k.* 29^b/12 [=1]

kürsî: *k.* 26^b/03, 31^b/11; *k.+ye* 39^b/10; *k.+yi* 26^b/09 [=4]

lâ-tay'asû min ravhi 'llâh: *l.* 41^b/14 [=1]

lâ-büd: *l.* 33^a/09, 50^b/09 [=2]

lâ-cerem: *l.* 15^a/08, 15^a/09, 18^b/06, 20^b/09 [=4]

la'net: *l.+i (iy.)* 18^a/15, 18^b/07 [=2]

lâ-taknatû min-rahmetî: *l.* 18^b/08 [=1]

latîf: *l.* 5^a/12, 26^b/12, 29^b/07 [=3]

lâyık: *l.* 8^b/12, 21^a/14; *l. mıdur* 15^b/15 [=3]

leşker: *l.* 30^a/08, 30^a/10, 39^b/04, 48^a/14 [=4]

levh: *l.* 12^a/09, 17^b/04 [=2]

levn: *l.+i (iy.)* 17^a/03, 22^a/02 [=2]

leyl: *l.* 1^b/09 [=1]

lisân: *l.* 20^a/01, 20^a/03 [=2]

lutf: *l.* 12^a/04 [=1]

mâ hâzâ 'l-başar: *m.* 21^a/09 [=1]

mâcerâ: *m.+ya* 31^b/06 [=1]

mağbûn: *m.* 18^b/02; *m.+a* 18^a/15, 18^b/07 [=3]

mağrib: *m.* 12^a/12 [=1]

mağrûk: *m.* 27^a/01 [=1]

mahlûk: *m.* 27^a/01, 48^b/13 [=2]

makâm: *m.+ı (nes.)* 29^b/08 [=1]

maksûd: *m.* 33^a/01; *m.+ı (iy.)* 32^b/02, 32^b/11, 34^b/07; *m.+ın* 38^b/14; *m.+um* 39^a/03; *m.+umuzı* 29^b/10; *m.+uŋ* 7^a/09; *m.+uŋuz* 35^a/08 [=9]

mâl: *m.* 24^b/06; *m.+ı (iy.)* 7^a/11, 14^a/10, 14^a/15; *m.+ıla* 15^a/01, 15^a/02; *m.+ın* 7^b/14; *m.+ını* 29^a/04; *m.+um* 14^a/02, 14^a/11, 31^b/01; *m.+umdan* 14^b/15; *m.+uŋ* 9^a/02, 14^b/13, 29^a/03 [=15]

mâlik: *m.* 23^a/01, 25^a/08, 25^a/12, 25^a/15, 25^b/04, 26^a/03, 26^a/07, 26^b/02, 26^b/05, 26^b/06, 50^b/12; *m.+e* 26^a/04 [=12]

Mâlik-i Zârî': *M.* 27^b/06 [=1]

ma'lûm: *m.* 2^b/11, 25^a/10, 26^a/10, 49^a/06 [=4]

Mâmîl: *M.* 7^b/08, 7^b/09, 8^a/04, 8^a/05 [=4]

Mâmîl: *M.* 32^a/09, 40^b/14 [=2]

ma'nî: *m.+sin* 22^a/03, 22^b/03, 44^a/04 [=3]

mâverd: *m.* 3^a/09, 45^a/11 [=2]

meded: *m.* 4^a/15, 27^b/13, 33^a/03 [=3]

meger: *m.* 5^a/06, 5^b/13, 7^a/01, 7^b/12, 9^b/06, 20^b/05, 21^a/09, 40^a/01, 40^a/12, 50^b/12 [=10]

melik: *m.* 10^{b}/03, 10^{b}/04, 10^{b}/10, 10^{b}/11, 11^{a}/03, 12^{a}/14, 21^{b}/05, 21^{b}/06, 22^{a}/07, 22^{a}/09, 25^{a}/02, 25^{a}/07, 25^{a}/09, 25^{b}/01, 25^{b}/02, 25^{b}/14, 25^{b}/15, 26^{a}/05, 26^{a}/14, 28^{b}/12, 28^{b}/15, 29^{a}/04, 31^{b}/14, 51^{a}/10 [=24]

melûl: *m.* 11^{a}/12 [=1]

mel'ûn: *m.* 18^{b}/01, 18^{b}/08; *m.+a* 18^{a}/15, 18^{b}/07 [=4]

menzil: *m.+e* 48^{a}/14 [=1]

mermer: *m.* 16^{b}/13 [=1]

metris: *m.* 11^{b}/15 [=1]

mezkûr: *m.+dur* 28^{b}/10 [=1]

Mısır: *M.* 11^{b}/03, 20^{b}/14, 26^{a}/05, 29^{a}/09, 32^{a}/12, 43^{a}/01, 49^{b}/12, 49^{b}/13, 50^{b}/13; *M.+a* 11^{b}/02, 13^{a}/06, 35^{b}/06; *M.+da* 7^{a}/01, 13^{a}/01, 24^{a}/05, 31^{a}/06, 42^{b}/05; *M.+daki* 34^{a}/13; *M.+uŋ* 38^{a}/02 [=19]

Mısırlu: *M.* 30^{a}/07, 32^{a}/13, 48^{b}/03 [=3]

Mısr: *M.* 12^{b}/13, 20^{a}/15, 20^{b}/01, 23^{b}/01, 24^{a}/14, 24^{b}/07, 33^{a}/07, 33^{a}/12, 34^{a}/12, 41^{b}/04, 51^{b}/09, 51^{b}/09; *M.+a* 12^{b}/13, 13^{a}/02, 13^{a}/04, 13^{a}/12, 13^{a}/13, 18^{a}/04, 22^{a}/05, 22^{a}/08, 32^{b}/10, 33^{a}/05, 33^{a}/10, 33^{a}/12, 35^{b}/07, 48^{a}/13, 48^{b}/02; *M.+da* 47^{b}/13, 48^{a}/07, 49^{b}/10; *M.+dan* 51^{b}/12; *M.+uŋ* 7^{a}/11, 22^{a}/06, 23^{b}/01, 29^{a}/15, 35^{a}/03 [=36]

Mısrî: *M.* 23^{b}/12, 36^{a}/11 [=2]

mihmân: *m.* 49^{b}/01 [=1]

mîl: *m.+e* 44^{a}/14; *m.+i (nes.)* 44^{a}/15; *m.+ile* 44^{a}/10 [=3]

milk: *m.+i (iy.)* 34^{a}/12 [=1]

minnet: *m.+dür* 5^{b}/02 [=1]

miskîn: *m.+e* 47^{a}/03 [=1]

Mîşalûm: *M.* 32^{a}/08, 37^{b}/14, 38^{a}/04, 38^{a}/07, 38^{a}/14, 38^{a}/15, 38^{b}/02; *M.+a* 38^{b}/02 [=8]

mu'abbir: *m.* 7^{a}/06; *m.+ler* 25^{a}/06 [=2]

mu'allâ: *m.* 28^{b}/03 [=1]

mu'cizât: *m.* 15^{a}/10 [=1]

muhâl: *m.* 21^{b}/02 [=1]

Muhammed: *M.* 28^{a}/05, 28^{b}/14, 29^{b}/11; *M.+e* 1^{b}/10, 27^{b}/02, 28^{a}/07, 28^{a}/14, 49^{a}/04; *M.+i (nes.)* 28^{b}/10; *M. mi* 27^{a}/12; *M.+üŋ* 48^{b}/14 [=11]

muhkem: *m.* 8^{b}/15 [=1]

muhtâc: *m.* 30^{b}/03 [=1]

muhtasar: *m.* 14^{a}/03, 14^{a}/10, 32^{a}/10, 39^{a}/15, 52^{a}/14 [=5]

mukbil: *m.* 10^{b}/06 [=1]

murâd: *m.+ına* 39^{a}/06 [=1]

Mûsâ: *M.* 52^{a}/02, 52^{a}/05, 52^{a}/06, 52^{a}/08, 52^{a}/10, 52^{a}/11 [=6]

mushaf: *m.+laruŋ* 2^{a}/02 [=1]

Mustafâ: *M.* 28^{b}/03, 29^{b}/11 [=2]

muştucı: *m.* 47^{a}/05 [=1]

muştula-: *m.-dı* 24^{b}/14, 49^{a}/07; *m.-dılar* 8^{a}/08; *m.-r* 15^{a}/02; *m.-yu* 47^{a}/01, 47^{b}/03 [=6]

muştuluk: *m.* 26^a/03 [=1]

mutî’: *m.* 17^b/11 [=1]

müctebâ: *m.* 28^b/03 [=1]

müdâm: *m.* 43^a/14 [=1]

mülk: *m.* 29^a/13 [=1]

mü’min: *m.* 33^a/01; *m.+dür* 32^b/14; *m.+ler* 28^b/08; *m.+leri* 33^a/02; *m.+üŋ* 28^b/09 [=5]

münâdî: *m.+ler* 13^b/10 [=1]

müslümân: *m.* 51^a/12 [=1]

müşebbek: *m.* 32^a/13, 32^b/10; *m.+i (nes.)* 32^b/03; *m.+in* 32^b/12 [=4]

müşk: *m.* 17^a/01, 17^a/07 [=2]

müzd: *m.* 20^b/10; *m.+in* 20^b/09; *m.+ine* 5^a/04 [=3]

müzekkâ: *m.* 28^b/03 [=1]

nakkâş: *n.+a* 17^a/09; *n.+ın* 17^b/13 [=2]

nakş: *n.+ın* 17^b/13; *n.+ını* 17^a/11 [=2]

namâz: *n.+ın* 51^b/08 [=1]

nâmûs: *n.+um* 14^a/12 [=1]

nâr: *n.* 5^a/12 [=1]

nâz: *n.* 21^b/02; *n.+um* 42^a/10 [=2]

nazar: *n.* 11^a/12, 18^a/12; *n.+da* 12^b/01 [=3]

nâzenîn: *n.* 12^a/14, 38^b/08 [=2]

nazm: *n.* 1^b/14 [=1]

nâzük: *n.* 25^a/03 [=1]

ne: *n.* 1^b/05, 1^b/11, 1^b/14, 3^a/11, 3^b/09, 3^b/12, 3^b/15, 4^a/03, 4^a/04, 4^b/04, 6^b/09, 9^b/09, 9^b/11, 10^a/02, 10^a/06, 10^a/07, 10^a/13, 10^b/08, 10^b/13, 10^b/15, 11^a/01, 13^b/14, 14^a/02, 15^a/04, 15^a/04, 15^a/11, 15^a/13, 15^b/04, 15^b/08, 15^b/12, 16^a/04, 16^a/05, 16^a/08, 16^b/01, 16^b/08, 18^b/11, 19^b/02, 20^b/01, 20^b/11, 20^b/12, 21^b/03, 22^b/05, 22^b/14, 23^b/04, 23^b/11, 24^a/09, 25^a/10, 25^a/13, 25^a/14, 26^a/07, 26^a/09, 26^b/07, 27^b/15, 29^a/03, 29^a/08, 30^b/03, 31^a/03, 33^b/05, 33^b/13, 35^b/08, 35^b/10, 36^a/01, 36^a/02, 36^b/03, 36^b/04, 37^a/01, 38^a/04, 38^b/06, 38^b/11, 38^b/14, 40^a/10, 40^b/10, 40^b/10, 40^b/15, 41^a/04, 41^b/02, 42^b/14, 43^a/10, 43^b/12, 44^a/01, 44^a/03, 44^a/14, 44^b/02, 44^b/10, 45^b/07, 47^a/07, 48^b/14, 49^a/05, 50^a/05, 50^a/10, 50^b/04, 51^a/01, 51^b/09; *n. (n’eyledi)* 3^a/08, 5^b/09, 16^a/01, 19^a/08, 19^a/12, 20^a/11, 35^a/03, 39^b/10, 48^a/01, 48^a/01; *n. (n’eyledüŋ)* 16^a/05; *n. (n’eylerem)* 17^b/10; *n. (n’eylesün)* 19^a/09; *n. (n’eyleye)* 7^a/14, 44^a/14, 48^a/02; *n. (n’ėde)* 45^a/08; *n. (n’ėdelüm)* 45^a/13; *n. (n’ėdem)* 3^b/03, 13^a/03, 30^a/07, 36^a/10, 46^a/06; *n. (n’ėder)* 3^a/12, 7^a/13, 8^a/09, 9^a/11, 11^a/06, 11^b/13, 12^a/10, 13^a/12, 21^b/10, 28^b/15, 34^a/15, 34^b/05, 38^a/15, 39^a/07, 43^a/01, 43^b/02, 46^a/01, 46^b/06, 47^a/15,

52^{a}/10, 52^{a}/11; *n. (n'ėderüm)* 10^{b}/14; *n. (n'ėderüz)* 8^{b}/08, 28^{b}/02; *n. (n'ėdesin)* 36^{a}/12; *n. (n'ėdevüz)* 2^{b}/13; *n. (n'ėdeyim)* 40^{a}/08; *n. (n'ėtdiler)* 4^{b}/06; *n. (n'ėtmek)* 2^{b}/12, 29^{a}/01, 40^{b}/08; *n. (n'ėttügini)* 4^{a}/01; *n. (n'ola)* 25^{a}/06; *n. (n'oldı)* 23^{a}/09, 37^{b}/04; *n. (n'olduŋ)* 12^{b}/02; *n. (n'olur)* 49^{a}/06; *n. durur* 27^{b}/07, 35^{a}/08; *n.+dür* 10^{b}/11, 16^{b}/03, 19^{a}/03, 24^{a}/09, 27^{a}/11, 31^{a}/13, 34^{b}/07, 34^{b}/14, 35^{a}/04, 42^{b}/14; *n.+ŋ* 14^{b}/08; *n.+sin* 47^{b}/02; *n.+ye* 4^{a}/03, 8^{b}/06, 20^{b}/06 [=170]

ne: *n.* 6^{b}/10, 6^{b}/10, 17^{b}/13, 17^{b}/13 [=4]

nebât: *n.* 25^{b}/12 [=1]

nebî: *n.* 2^{a}/06, 4^{a}/02, 9^{a}/09, 12^{a}/03, 14^{b}/05, 24^{a}/08, 33^{a}/06, 33^{a}/13, 34^{a}/05, 38^{a}/08, 42^{a}/01, 42^{b}/03, 45^{a}/03, 50^{a}/15, 50^{b}/01, 51^{a}/05; *n.+dür* 16^{a}/02; *n.+ŋüz* 27^{a}/12; *n.+sin* 6^{b}/08 [=19]

necât: *n.+ı* 23^{a}/10 [=1]

neden: *n.* 15^{a}/03, 16^{b}/04, 25^{a}/12, 27^{a}/05, 43^{b}/08; *n.+dür* 37^{b}/04, 38^{a}/04 [=7]

nehâr: *n.* 1^{b}/09 [=1]

nesne: *n.+den* 14^{a}/07; *n.+sin* 15^{b}/08; *n.+ye* 7^{b}/15 [=3]

nėce: *n.* 2^{a}/08, 2^{b}/01, 2^{b}/02, 2^{b}/09, 2^{b}/10, 2^{b}/10, 6^{a}/11, 9^{a}/10, 10^{a}/03, 12^{b}/01, 14^{b}/13, 17^{a}/15, 19^{a}/15, 20^{a}/01, 20^{a}/14, 21^{b}/08, 22^{a}/12, 22^{b}/03, 22^{b}/04, 25^{a}/02, 25^{a}/02, 25^{b}/07, 27^{a}/15, 28^{a}/02, 30^{a}/02, 30^{b}/02, 33^{a}/04, 34^{a}/10, 34^{a}/10, 37^{a}/02, 44^{b}/03; *n.+dür* 1^{b}/13, 31^{b}/02; *n.+si* 20^{a}/12 [=34]

nėçe: *n.* 12^{a}/03, 33^{b}/06, 34^{a}/01, 38^{b}/05, 45^{a}/04; *n.+ler* 35^{b}/10, 48^{b}/08; *n.+ye* 14^{a}/06 [=8]

nėçün: *n.* 4^{a}/12, 25^{a}/10, 26^{a}/06, 34^{b}/14, 40^{a}/15 [=5]

nikâb: *n.* 39^{a}/08 [=1]

Nîl: *N.* 11^{b}/14, 51^{a}/06 [=2]

ni'met: *n.* 33^{b}/10; *n.+e* 22^{a}/01, 22^{b}/08, 25^{b}/11, 34^{a}/13, 42^{a}/04, 51^{a}/09; *n.+i (nes.)* 22^{b}/13; *n.+ile* 33^{b}/08, 51^{b}/15; *n.+ler* 37^{b}/02 [=11]

nişân: *n.* 44^{b}/13, 49^{b}/01; *n.+dan* 28^{a}/15; *n.+ı (iy.)* 6^{a}/15, 28^{a}/11, 31^{b}/02; *n.+ıla* 28^{a}/11; *n.+la* 28^{b}/02; *n.+ları* 28^{b}/04; *n.+ların* 28^{b}/04 [=10]

nişe: *n.* 14^{b}/07, 45^{b}/10 [=2]

nite: *n.* 4^{a}/07, 19^{a}/06, 34^{a}/08, 35^{a}/12, 38^{b}/14, 41^{b}/11; *n.+dür* 38^{b}/05 [=7]

niyyet: *n.+i (iy.)* 8^{b}/13, 16^{b}/01 [=2]

nûr: *n.+ı (iy.)* 9^{b}/13, 21^{a}/03, 28^{b}/09, 38^{a}/12, 42^{a}/08 [=5]

nükte: *n.* 18[b]/03, 26[b]/12, 29[b]/07, 32[b]/04, 48[b]/09 [=5]

o: *o.* 12[b]/06, 15[a]/07, 18[a]/01, 24[b]/10, 37[a]/07 [=5]

od: *o.* 19[a]/02, 27[a]/09; *o.+a* 4[a]/14, 12[b]/03, 18[b]/06, 18[b]/06, 19[b]/03, 26[b]/14, 27[a]/02, 27[a]/08, 27[b]/09, 31[b]/04, 32[b]/08, 32[b]/09, 32[b]/14, 33[a]/01, 43[a]/04; *o.+dan* 27[b]/11; *o.+ı (iy.)* 12[b]/09, 16[a]/13, 16[b]/08, 27[a]/07, 37[b]/09; *o.+ın* 47[b]/07; *o.+ına* 16[b]/11; *o.+ından* 52[a]/07; *o.+ıyla* 37[b]/08; *o.+uŋ* 42[a]/11 [=28]

oda: *o.+ya* 21[a]/03 [=1]

odağ: *o.+a* 8[a]/10 [=1]

oğlak: *o.* 5[b]/10 [=1]

oğlan: *o.* 9[b]/01, 13[b]/11, 19[b]/14, 19[b]/15, 20[a]/01, 20[a]/06, 25[a]/11, 41[a]/03; *o.+a* 37[b]/14; *o.+dur* 8[a]/05; *o.+ı (iy.)* 20[a]/05, 20[a]/12, 23[a]/08, 46[a]/06; *o.+ı (nes.)* 6[a]/15, 6[b]/06, 8[b]/01, 9[b]/02, 25[a]/12, 40[a]/08, 42[b]/05, 44[a]/05, 46[a]/08; *o.+ları* 42[a]/14, 44[a]/11, 46[b]/10, 48[a]/05, 49[a]/05, 50[b]/04, 52[a]/01; *o.+ların* 33[a]/06, 35[a]/03, 48[a]/13; *o.+larına* 35[a]/09, 43[b]/03; *o.+larumdur* 49[a]/07; *o.+uŋ* 39[b]/14 [=37]

oğrı: *o.* 39[a]/05, 41[a]/14, 41[b]/07; *o.+dur* 8[b]/05, 9[a]/02, 40[a]/14; *o.+yıdı* 39[b]/15 [=7]

oğru: *o.+sın* 39[b]/05 [=1]

oğruluk: *o.* 39[b]/08, 43[a]/08 [=2]

oğul: *o.* 2[a]/13, 12[a]/07, 14[b]/11, 14[b]/12, 15[a]/14, 15[a]/15, 29[a]/14, 32[a]/07, 47[a]/08, 47[a]/13; *o.+ı (iy.) (oğlı)* 2[a]/05, 33[a]/10, 34[a]/02, 37[a]/01, 45[a]/15, 50[a]/14; *o.+ın* 50[a]/02; *o.+ın (oğlın)* 40[b]/01, 51[b]/03; *o.+ına (oğlına)* 40[b]/13, 51[b]/10; *o.+ınuŋ (oğlınuŋ)* 46[a]/07, 46[b]/10; *o.+ısın (oğlısın)* 38[a]/01, 38[a]/06; *o.+ıyam (oğlıyam)* 14[b]/05; *o.+ıyıla (oğlıyıla)* 29[b]/13; *o.+um (oğlum)* 38[b]/12, 47[a]/06, 47[a]/10; *o.+uma (oğluma)* 39[a]/02; *o.+umı (oğlumı)* 43[a]/06, 43[a]/11, 43[a]/15, 43[b]/01, 47[b]/03; *o.+uŋ (oğluŋ)* 38[b]/11, 40[a]/06, 42[a]/03, 42[a]/03, 42[a]/04, 46[a]/13, 47[a]/04, 47[a]/11, 47[b]/13; *o.+uŋı (oğluŋı)* 46[a]/12, 46[a]/13 [=47]

oğurla-: *o.-maduk* 39[b]/06; *o.-mış* 40[a]/07 [=2]

oğurlan-: *o.-dı* 39[b]/03 [=1]

oğurluk: *o.* 41[b]/04 [=1]

ohı-: *o.* 3[b]/05 [=1]

ok: *o.* 5[b]/12, 40[b]/09 [=2]

okı-: *o.* 17[a]/10, 38[b]/02; *o.-dı* 17[b]/02, 33[a]/06, 41[a]/07, 50[b]/11; *o.-mışdum* 5[b]/01; *o.-ŋ* 42[b]/11, 43[b]/14; *o.-r* 24[a]/12, 31[b]/11, 38[b]/02, 51[b]/03; *o.-rıdı* 5[a]/05 [=14]

okıt-: *o.-ur (okıdur)* 43^b/10 [=1]

oku-: *o.-ŋuz* 43^b/13; *o.-r* 13^a/10, 37^a/05, 47^b/10, 49^b/04, 49^b/13; *o.-riken* 5^a/06 [=7]

okun-: *o.-ur* 13^a/12 [=1]

ol: *o.* 1^b/04, 1^b/07, 1^b/08, 2^a/07, 2^b/06, 3^b/14, 3^b/15, 4^b/04, 5^a/05, 5^a/06, 5^a/11, 6^a/03, 7^a/02, 7^a/07, 7^a/08, 8^a/03, 9^a/15, 9^b/10, 10^a/02, 10^a/06, 10^b/02, 10^b/04, 11^b/13, 12^b/13, 13^a/13, 13^b/03, 13^b/08, 14^a/01, 15^a/04, 15^a/04, 16^a/09, 16^a/09, 16^b/08, 16^b/08, 17^a/10, 19^a/05, 19^b/03, 20^a/04, 20^a/04, 20^a/08, 20^a/12, 20^b/02, 20^b/09, 21^a/03, 21^a/09, 21^b/09, 22^a/08, 22^b/14, 23^a/09, 23^a/15, 24^b/01, 24^b/10, 25^a/13, 25^a/14, 25^b/02, 25^b/04, 25^b/06, 25^b/10, 25^b/10, 26^b/02, 27^b/01, 28^a/08, 28^a/10, 28^b/11, 29^b/14, 30^b/08, 31^a/01, 31^a/03, 31^b/14, 33^a/01, 33^b/10, 34^a/15, 35^a/17, 35^b/09, 35^b/14, 36^b/04, 36^b/07, 37^a/04, 37^b/15, 38^a/09, 38^b/05, 38^b/09, 39^b/15, 40^b/15, 42^a/04, 42^a/06, 42^b/04, 43^a/09, 43^a/10, 43^a/13, 45^a/08, 45^a/08, 45^a/10, 45^b/08, 46^b/03, 46^b/04, 46^b/04, 46^b/08, 46^b/13, 47^a/03, 47^a/13, 47^b/15, 49^a/09, 50^a/04, 50^a/09, 51^a/03, 51^a/04, 51^a/04, 51^a/06, 51^a/13, 51^b/01, 52^a/11; *o.+dur* 3^a/02, 12^a/01, 27^a/14, 30^a/14; *o. durur* 24^a/02; *o.+ıdı* 32^b/11 [=118]

ol: *o.* 1^b/05, 1^b/10, 1^b/12, 2^a/09, 2^a/15, 3^b/14, 3^b/15, 4^b/05, 4^b/15, 5^a/01, 5^a/03, 5^a/04, 5^b/06, 6^a/13, 6^a/13, 6^a/15, 6^b/02, 6^b/06, 6^b/06, 7^a/05, 7^a/09, 7^a/11, 7^a/12, 7^a/13, 7^a/14, 7^b/05, 7^b/05, 7^b/06, 7^b/09, 7^b/13, 8^a/02, 8^a/03, 8^a/08, 8^a/11, 8^b/04, 8^b/07, 8^b/08, 8^b/09, 8^b/11, 8^b/11, 8^b/14, 9^a/13, 9^a/14, 9^b/02, 9^b/06, 9^b/08, 9^b/08, 9^b/11, 9^b/12, 9^b/13, 9^b/14, 9^b/15, 10^a/03, 10^a/04, 10^a/09, 10^a/10, 10^a/11, 10^a/13, 10^a/15, 10^b/03, 10^b/04, 10^b/10, 10^b/11, 10^b/12, 11^a/03, 11^a/08, 11^a/12, 12^a/02, 12^a/08, 12^a/10, 12^a/11, 12^a/12, 12^a/14, 12^a/15, 12^b/04, 13^a/03, 13^a/06, 13^a/14, 13^b/12, 14^a/11, 14^a/14, 14^b/04, 14^b/06, 14^b/08, 14^b/10, 14^b/12, 14^b/13, 14^b/13, 15^b/03, 15^b/07, 16^a/02, 16^a/03, 16^b/05, 16^b/13, 17^a/02, 17^a/06, 17^a/11, 17^a/13, 17^b/14, 18^a/11, 18^a/12, 18^a/15, 18^a/15, 18^b/07, 18^b/07, 19^a/07, 19^a/08, 19^a/08, 19^a/09, 19^a/13, 19^b/01, 19^b/02, 19^b/04, 20^a/02, 20^a/05, 20^b/06, 20^b/08, 20^b/13, 21^a/04, 21^b/11, 21^b/14, 22^a/08, 22^a/10, 22^a/13, 23^a/07, 23^a/08, 23^b/07, 23^b/13, 23^b/14, 24^a/07, 24^a/08, 24^a/12, 24^b/01, 24^b/06, 24^b/09,

25^a/02, 25^a/06, 25^a/07, 25^a/12, 25^b/08, 25^b/09, 25^b/14, 25^b/14, 26^a/05, 26^a/08, 26^a/10, 26^b/04, 26^b/07, 26^b/13, 27^a/02, 27^a/11, 27^a/13, 27^b/02, 27^b/02, 27^b/12, 27^b/13, 28^a/10, 28^a/11, 28^a/13, 28^a/14, 28^b/03, 28^b/03, 28^b/03, 28^b/04, 28^b/05, 28^b/09, 28^b/15, 29^a/06, 29^a/07, 29^a/09, 29^b/05, 29^b/06, 29^b/08, 29^b/11, 30^a/07, 30^a/09, 30^a/09, 30^a/10, 30^b/02, 30^b/09, 30^b/09, 30^b/10, 30^b/11, 30^b/12, 31^b/02, 31^b/05, 31^b/06, 32^a/02, 32^a/04, 32^a/06, 32^a/06, 32^a/07, 32^a/09, 32^a/12, 32^a/14, 32^a/15, 32^b/02, 32^b/12, 32^b/14, 33^a/10, 33^a/11, 33^a/14, 34^a/12, 35^a/15, 35^b/01, 35^b/03, 35^b/05, 35^b/06, 36^a/02, 36^a/15, 36^b/08, 36^b/08, 36^b/13, 36^b/15, 36^b/15, 37^a/03, 37^a/04, 37^a/05, 37^a/08, 37^b/01, 37^b/06, 37^b/09, 37^b/10, 37^b/10, 37^b/12, 38^a/06, 38^a/10, 38^a/12, 38^b/03, 38^b/08, 38^b/10, 39^a/08, 39^b/02, 39^b/03, 39^b/04, 39^b/08, 39^b/11, 40^a/03, 40^a/05, 40^a/08, 41^b/06, 42^b/04, 43^a/06, 43^a/07, 43^a/09, 43^b/02, 43^b/03, 43^b/04, 43^b/05, 43^b/06, 43^b/10, 43^b/15, 44^a/01, 44^a/01, 44^a/02, 44^a/10, 44^b/02, 44^b/07, 44^b/07, 44^b/11, 44^b/12, 45^a/09, 45^a/15, 45^b/06, 45^b/12, 45^b/13, 45^b/13, 45^b/14, 46^a/02, 46^a/04, 46^a/05, 46^a/06, 46^a/07, 46^a/08, 46^a/09, 46^a/11, 46^a/13, 46^b/06, 46^b/07, 46^b/13, 47^a/02, 47^a/02, 47^a/11, 47^b/09, 47^b/10, 47^b/11, 48^a/03, 48^a/11, 48^b/10, 48^b/12, 48^b/13, 48^b/14, 49^a/03, 49^a/04, 49^a/05, 49^a/12, 49^a/12, 49^a/13, 49^b/01, 49^b/02, 49^b/03, 49^b/04, 49^b/05, 50^a/08, 50^b/02, 50^b/05, 50^b/07, 51^a/05, 51^a/05, 51^a/09, 51^a/13, 51^a/15, 51^b/01, 51^b/06, 51^b/07, 51^b/10, 51^b/13, 51^b/15, 52^a/03, 52^a/11 [=320]

ol-: *o.-a* 4^a/06, 4^a/06, 5^a/10, 5^b/15, 7^a/10, 8^b/06, 8^b/09, 16^a/10, 17^a/02, 17^a/03, 18^b/10, 20^a/07, 20^a/08, 20^b/05, 20^b/05, 23^b/01, 25^b/11, 25^b/12, 25^b/12, 28^a/10, 28^a/11, 28^b/14, 31^b/09, 31^b/09, 33^b/07, 34^a/12, 34^a/13, 42^b/02, 43^b/01, 46^a/14, 46^a/14, 49^b/01, 49^b/01; *o.-a (n'ola)* 25^a/06; *o.-am* 39^a/13, 39^a/13, 47^b/05; *o.-an* 12^b/01, 12^b/11, 14^b/09, 15^b/05, 16^b/09, 32^b/14, 33^a/01, 43^a/08, 49^a/08, 49^a/14, 51^a/11; *o.-asız* 6^b/02; *o.-dı* 4^b/05, 4^b/13, 5^a/07, 6^b/15, 7^b/11, 9^b/09, 10^a/10, 10^b/07, 11^a/02, 11^a/12, 11^b/01, 12^a/07, 14^a/04, 14^a/11, 16^a/03, 16^a/12, 16^b/04, 18^b/02, 21^a/05, 21^b/07, 23^a/13, 23^b/06, 23^b/06, 24^b/13, 25^a/13, 25^a/14, 26^b/10, 28^b/13, 30^a/01, 30^a/02,

30^a/05, 30^b/02, 30^b/03, 30^b/03, 30^b/04, 30^b/04, 30^b/05, 30^b/05, 30^b/14, 31^a/07, 33^a/10, 33^b/05, 38^a/10, 38^b/05, 38^b/07, 41^a/01, 42^a/11, 44^a/06, 45^a/07, 45^a/07, 45^b/01, 49^b/11, 50^a/01, 51^b/13, 51^b/15; *o.-dı (n'oldı)* 23^a/09, 37^b/04; *o.-dılar* 10^a/02, 39^a/14, 48^b/03, 50^a/14; *o.-dı mı* 38^b/11; *o.-duk* 6^a/06, 48^a/08; *o.-dukda* 32^a/12; *o.-dum* 12^b/04, 15^b/14, 17^b/10, 18^a/01, 18^a/06, 18^a/06, 31^a/06, 31^a/15, 38^a/12, 41^a/05, 47^b/13; *o.-dumsa* 21^a/12; *o.-duŋ* 26^b/11, 36^b/04, 42^a/14, 45^b/03; *o.-duŋ (n'olduŋ)* 12^b/02; *o.-duŋuz* 28^a/05; *o.-ğıl* 13^b/01, 17^b/11; *o.-ısar* 16^a/02, 22^b/05, 22^b/06; *o.-madı* 16^b/08; *o.-mağa* 40^a/05; *o.-maya* 2^a/12, 40^b/07, 45^b/15; *o.-mazam* 40^b/06; *o.-mış* 20^b/02; *o.-mışıdı* 48^b/07; *o.-sa* 27^b/04; *o.-sun* 8^b/15, 14^a/13, 15^a/14, 17^a/06, 17^a/11, 19^b/14, 21^b/06, 24^b/02, 26^a/05, 27^b/14, 30^a/14, 42^a/10, 43^a/14, 43^a/14, 47^b/12, 48^a/12, 51^a/12, 52^a/13; *o.-up* 33^a/12, 35^b/07; *o.-ur* 5^b/06, 7^b/05, 9^b/05, 11^b/04, 11^b/08, 11^b/15, 12^a/01, 12^b/01, 12^b/09, 12^b/14, 14^a/08, 14^b/12, 14^b/14, 15^a/12, 16^b/07, 16^b/07, 16^b/09, 16^b/09, 18^b/11, 18^b/11, 18^b/12, 19^b/07, 21^b/11, 26^a/08, 26^b/07, 29^a/07, 29^a/08, 31^b/12, 31^b/13, 31^b/13, 33^a/04, 36^b/15, 38^a/07, 39^a/11, 40^a/14, 43^b/09, 43^b/09, 50^a/03, 51^b/01, 51^b/02, 51^b/09; *o.-ur (n'olur)* 49^a/06; *o.-urdı* 14^b/08; *o.-urıdı* 46^b/03; *o.-ursa* 2^b/04; *o.-ursın* 12^b/12 [=212]

on: *o.* 2^a/10, 2^a/14, 3^a/02, 8^b/09, 8^b/10, 11^b/13, 11^b/13, 15^a/08, 18^a/09, 23^b/14, 24^a/06, 31^b/12, 32^a/07, 33^a/10, 34^a/02, 36^a/05, 36^a/11, 37^a/01, 39^a/12, 40^a/07, 44^b/04, 46^b/07, 50^a/02, 50^a/14; *o.+umuz* 34^a/03 [=25]

onlar: *o.* 6^b/10, 39^b/05 [=2]

oŋ-: *o.-a* 16^a/10; *o.-ısar* 22^b/06 [=2]

oŋar-: *o.-amaz* 35^b/14 [=1]

oŋul-: *o.-maz* 16^b/02 [=1]

orta: *o.+sına* 51^b/14 [=1]

orun: *o.* 4^b/14 [=1]

ot: *o.* 29^a/08; *o.+ı (iy.)* 51^b/09; *o.+ı (nes.)* 30^b/04; *o.+lar* 25^b/11 [=4]

otur-: *o.* 5^a/09, 17^a/08, 18^a/08, 19^a/02, 35^b/13, 36^a/14; *o.-alum* 45^b/05; *o.-am* 39^a/13; *o.-ayum* 30^b/12; *o.-dı* 5^a/13, 31^a/01; *o.-dılar* 2^b/08, 7^a/15, 39^a/09, 45^b/06; *o.-duŋ* 37^b/05; *o.-ğıl* 13^a/01; *o.-gil* 36^a/15; *o.-mış* 9^a/15; *o.-sa* 15^b/09; *o.-sun* 39^a/10, 39^a/12; *o.-ur* 5^a/11,

13^{a}/13, 13^{a}/14, 16^{a}/14, 20^{b}/12, 21^{b}/12, 23^{b}/03, 31^{b}/11, 37^{a}/05, 37^{b}/13, 38^{b}/01, 49^{b}/07; *o.-urdı* 5^{b}/13; *o.-urlar* 48^{a}/05 [=36]

oyan-: *o.* 6^{b}/08, 18^{b}/01; *o.-dum* 18^{a}/01; *o.-u* 12^{b}/14; *o.-ur* 10^{b}/03, 12^{b}/08, 22^{b}/03 [=7]

oyın: *o.+a* 3^{a}/05 [=1]

öç: *ö.+i (iy.) (öci)* 47^{a}/05 [=1]

öd: *ö.* 40^{b}/12 [=1]

ög: *ö.+i (iy.)* 10^{b}/05; *ö.+i (nes.)* 6^{a}/12; *ö.+in* 13^{b}/04; *ö.+ine* 25^{a}/08, 30^{b}/07; *ö.+lerine* 45^{b}/01; *ö.+üm* 14^{a}/01; *ö.+üŋ* 13^{b}/01, 16^{a}/02, 18^{a}/10; *ö.+üŋden* 25^{a}/10 [=11]

ög-: *ö.-düŋidi* 15^{a}/07; *ö.-er* 5^{a}/06, 17^{b}/12, 17^{b}/13 [=4]

ögey: *ö.* 2^{a}/15, 3^{b}/02, 24^{a}/09 [=3]

ögren-: *ö.-düm* 36^{a}/08; *ö.-düŋ* 36^{a}/07 [=2]

ögsüz: *ö.* 47^{b}/05, 47^{b}/06 [=2]

ögsüzlen-: *ö.-ü* 52^{a}/01 [=1]

ögün-: *ö.-ü* 45^{a}/04 [=1]

ögüt: *ö.* 18^{a}/02, 19^{b}/11, 20^{a}/10, 20^{b}/04; *ö.+e (ögüde)* 16^{b}/09 [=5]

ögütle-: *ö.-gil* 42^{a}/15 [=1]

öl-: *ö.-di* 46^{a}/04, 50^{b}/05; *ö.-e* 45^{a}/06; *ö.-edüm* 16^{b}/06; *ö.-enleri* 18^{b}/03; *ö.-eyüm* 20^{a}/14; *ö.-mişidüm* 38^{a}/12; *ö.-sün* 4^{b}/12, 44^{b}/09; *ö.-ür* 5^{b}/05, 5^{b}/06, 21^{b}/11, 46^{a}/05, 50^{a}/06, 51^{b}/04; *ö.-ürem* 4^{b}/08, 13^{a}/03 [=17]

öldür-: *ö.* 12^{b}/03; *ö.-elüm* 3^{a}/13; *ö.-en* 4^{a}/13; *ö.-esiz* 4^{b}/04; *ö.-evüz* 2^{b}/13, 4^{b}/02; *ö.-meğa* 3^{b}/13; *ö.-mege* 2^{b}/14, 4^{a}/01; *ö.-mek* 37^{a}/02; *ö.-meyem* 4^{a}/09; *ö.-üben* 3^{b}/13; *ö.-üŋ* 45^{a}/05; *ö.-üp* 3^{a}/14; *ö.-ür* 9^{b}/03; *ö.-ürimişsiz* 44^{b}/11 [=16]

öldürt-: *ö.-memiş* 44^{b}/11 [=1]

ölü: *ö.* 18^{a}/06, 20^{b}/05, 42^{a}/03 [=3]

ölür-: *ö.-di* 40^{b}/12 [=1]

'ömr: *'ö.+i (iy.)* 51^{b}/02; *'ö.+i (nes.)* 12^{a}/14; *'ö.+imüzde* 39^{b}/06; *'ö.+inde* 4^{a}/02; *'ö.+üŋ* 2^{a}/13, 22^{b}/15, 50^{b}/09 [=7]

öŋ: *ö.* 20^{a}/07; *ö.+inde* 28^{a}/15, 43^{b}/05; *ö.+ine* 23^{b}/07, 26^{b}/03; *ö.+lerinde* 37^{a}/09; *ö.+lerine* 37^{b}/02 [=7]

öŋdin: *ö.* 13^{b}/06, 16^{b}/10, 20^{b}/15, 26^{a}/11, 28^{a}/08, 34^{b}/13, 51^{b}/04 [=7]

öp-: *ö.-di* 9^{b}/11, 43^{b}/07; *ö.-diler* 43^{b}/06; *ö.-düm* 43^{b}/08; *ö.-e* 26^{a}/02; *ö.-er* 3^{a}/09, 5^{b}/05, 10^{b}/01, 15^{b}/01, 26^{b}/11, 43^{b}/09, 47^{b}/09; *ö.-ü* 43^{b}/04 [=13]

ört-: *ö.-er* 33^{b}/15, 39^{a}/07 [=2]

örtülü: *ö.* 16^{b}/09; *ö.+ydi* 24^{b}/04 [=2]

örü: *ö.* 5^{a}/14, 13^{b}/04, 17^{b}/02, 24^{b}/15, 26^{a}/03, 30^{b}/15, 38^{a}/11,

38^b/09, 47^a/13, 48^a/12, 50^b/10 [=11]

öt-: *ö.-e* 30^b/11 [=1]

ötrü: *ö.* 5^b/04, 27^a/05 [=2]

ötür-: *ö.-ür* 37^b/13 [=1]

ötürt-: *ö.-eyüm (ötürdeyüm)* 30^b/12 [=1]

öz: *ö.+i (iy.)* 4^a/08, 6^a/07, 13^b/02, 14^a/14, 14^b/06, 30^b/13, 33^b/14, 45^a/10, 47^a/06; *ö.+lerini* 29^a/15; *ö.+üm* 7^a/03, 42^a/10, 47^b/04; *ö.+ümi* 9^a/08; *ö.+üŋ* 14^b/01, 18^a/08; *ö.+üŋe* 30^a/04; *ö.+üŋi* 42^a/15; *ö.+üŋüzi* 41^a/10 [=19]

'özr: *'ö.+in* 9^b/12, 20^b/08 [=2]

pâdişâh: *p.* 52^a/15; *p.+uŋ* 13^a/13 [=2]

pâdşâh: *p.+uŋ* 43^b/09 [=1]

pâdşâlık: *p.* 5^b/07 [=1]

pâk: *p.* 20^b/09 [=1]

pâra: *p.+ları* 16^a/06 [=1]

pâre: *p.+si* 16^a/04 [=1]

pârsâ: *p.* 3^b/02 [=1]

paşa: *p.* 11^b/04, 17^a/09, 17^b/10, 18^a/02, 37^a/10, 41^a/11, 45^b/10; *p.+m* 48^a/13 [=8]

perde: *p. (perd' olur)* 12^a/01 [=1]

pere: *p.* 11^a/02, 16^a/03, 31^a/08 [=3]

perî: *p.* 10^a/07, 13^b/08, 32^a/05, 32^a/06 [=4]

pes: *p.* 6^a/15, 17^b/09, 33^b/09, 49^a/15 [=4]

peşmân: *p.* 14^b/14 [=1]

peyğâmber: *p.* 2^a/04, 2^b/01, 14^b/10, 34^a/05, 43^a/08, 46^a/05, 49^a/14, 49^b/09; *p. durur* 41^a/05; *p.+e* 21^b/14, 34^a/06, 41^b/15, 45^b/12, 49^b/09; *p.+i (iy.)* 5^a/04; *p.+i (nes.)* 10^a/10, 10^b/02, 27^a/11, 36^b/13, 45^a/09, 51^b/07, 52^a/02; *p.+ler* 6^b/08, 19^a/15 [=24]

peyğâmberlık: *p.* 50^b/10 [=1]

pîrûze: *p.* 17^a/02 [=1]

piş-: *p.-e* 18^b/06 [=1]

pûl: *p.+a* 8^b/06, 8^b/08, 15^a/08, 30^b/03; *p.+ı (nes.)* 8^b/10; *p.+ıla* 8^b/11 [=6]

Rab: *R.* 5^a/08, 7^b/13, 11^a/08, 24^b/11, 28^b/09, 32^a/02, 42^b/04, 48^b/12, 52^b/01; *R.+dan* 50^b/08 [=10]

Rabbenâ: *R.* 29^b/09, 46^a/09, 47^a/03 [=3]

rağbet: *r.* 36^a/12 [=1]

Râhîle: *R.* 46^a/05 [=1]

Rahîm: *R.* 1^b/08, 29^b/10; *R. durur* 1^b/06; *R.+dür* 1^b/04 [=4]

Rahmân: *R. durur* 1^b/03, 1^b/06 [=2]

rahmet: *r.* 1^b/01, 1^b/04, 18^b/09, 28^b/14, 52^b/02; *r.+iyle* 18^b/10 [=6]

râz: *r.+ı (nes.)* 30^b/14, 33^a/06; *r.+ını* 44^b/03 [=3]

râzî: *r.* 4^b/05, 14^a/08; *r.+yuz* 44^a/14 [=3]

resûl: *r.* 6^{b}/13, 11^{a}/01, 23^{a}/13, 27^{b}/14, 52^{a}/11 [=5]

resûla 'llâh: *r.* 27^{b}/13 [=1]

revâ: *r.* 31^{a}/10, 49^{a}/14 [=2]

Reyyân: *R.* 21^{b}/08, 21^{b}/12, 22^{a}/09, 25^{a}/02, 25^{a}/07, 25^{a}/09, 25^{b}/15, 26^{a}/14, 26^{b}/01, 26^{b}/02, 26^{b}/11, 28^{b}/12, 28^{b}/15, 29^{a}/04, 31^{b}/14, 50^{b}/13, 51^{a}/10, 51^{a}/14, 51^{b}/10; *R.+a* 21^{b}/05, 21^{b}/06, 22^{a}/07, 26^{a}/07, 50^{b}/12; *R.+ıla* 51^{b}/14 [=25]

rızk: *r.+ı (nes.)* 16^{a}/09 [=1]

risvâ: *r.* 16^{b}/07 [=1]

Rûbîl: *R.* 3^{b}/11, 3^{b}/12 [=2]

Rûhu 'l-emîn: *R.* 50^{b}/07 [=1]

Rûm: *R.+uŋ* 22^{a}/05 [=1]

rûzî: *r.* 12^{a}/05, 28^{b}/08, 28^{b}/09 [=3]

sâ': *s.* 39^{b}/03, 39^{b}/06, 39^{b}/11, 44^{b}/01, 44^{b}/02, 44^{b}/05, 44^{b}/06, 44^{b}/07, 44^{b}/12, 44^{b}/13, 44^{b}/14; *s.+a* 44^{a}/15; *s.+ı (nes.)* 39^{b}/01, 41^{b}/08, 44^{a}/09, 44^{a}/10, 44^{a}/10, 44^{a}/15, 44^{b}/07, 44^{b}/12; *s.+ın* 43^{a}/13; *s.+uŋ* 44^{a}/11 [=22]

sâ'at: *s.* 7^{a}/15, 9^{b}/13, 16^{a}/03, 18^{a}/14, 19^{a}/12, 19^{b}/05, 48^{a}/11, 50^{b}/07 [=8]

sabır: *s.* 38^{a}/14 [=1]

sabr: *s.* 7^{b}/03, 13^{b}/06, 13^{b}/06, 18^{b}/14, 19^{a}/07, 19^{a}/08, 21^{b}/15, 39^{a}/01; *s.+ı (iy.)* 17^{a}/11; *s.+ıla* 21^{b}/15 [=10]

saç-: *s.-ar* 3^{a}/09, 26^{b}/11, 45^{a}/11 [=3]

saçıl-: *s.-ur* 9^{b}/13 [=1]

saçu: *s.* 26^{b}/11 [=1]

safâ: *s.* 26^{b}/06, 45^{b}/06, 49^{a}/12 [=3]

sağ: *s.* 16^{b}/08, 27^{a}/03, 29^{a}/12, 30^{a}/12, 48^{a}/14 [=5]

sağ: *s.+ı (nes.)* 39^{a}/05 [=1]

sağışla-: *s.-dı* 29^{a}/04; *s.-ğıl* 14^{a}/12; *s.-ya* 1^{b}/07 [=3]

sağîr: *s.* 29^{b}/06 [=1]

sah: *s. durur* 32^{a}/07 [=1]

sakın-: *s.* 9^{a}/02; *s.-uŋ* 35^{b}/04; *s.-ur* 8^{a}/14 [=3]

sâkî: *s.* 22^{a}/07, 22^{a}/10, 22^{a}/12, 22^{a}/13, 23^{a}/03; *s.+ye* 22^{b}/06, 22^{b}/13 [=7]

sâkin: *s.* 19^{b}/07 [=1]

sakla-: *s.* 2^{a}/11, 51^{b}/03; *s.-dı* 18^{b}/02, 23^{a}/07, 32^{a}/03, 32^{a}/04; *s.-ğıl* 8^{b}/05; *s.-ŋuz* 20^{b}/10, 35^{b}/02; *s.-ya* 52^{a}/07; *s.-yavuz* 35^{a}/13; *s.-yup* 35^{b}/06 [=12]

sal-: *s.-dı* 47^{a}/01, 51^{b}/10; *s.-dılar* 4^{b}/06 [=3]

salavât: *s.* 1^{b}/10, 1^{b}/11, 3^{a}/12, 5^{a}/02, 5^{a}/04, 13^{a}/05, 26^{b}/12, 28^{a}/06, 28^{a}/07, 28^{b}/10, 32^{a}/10, 32^{a}/11, 32^{b}/04, 34^{b}/10, 45^{b}/12, 46^{b}/06, 48^{b}/09, 52^{a}/13, 52^{b}/03 [=19]

sâlih: *s.* 43^{b}/09 [=1]

salkum: *s.* 22^{a}/13; *s.+ını* 17^{a}/04 [=2]

saltanat: *s.* 21^{b}/12; *s.+la* 2^{a}/13 [=2]

san-: *s.* 11^{a}/11; *s.-asın* 8^{a}/07, 9^{b}/03, 17^{b}/07, 18^{b}/05; *s.-dı* 36^{a}/12, 36^{b}/09; *s.-dum* 4^{a}/05; *s.-ma!* 42^{a}/03; *s.-ur* 19^{b}/12, 33^{b}/11 [=11]

sandûk: *s.* 43^{b}/11, 43^{b}/13; *s.+ı (nes.) (sandûğı)* 43^{b}/12 [=3]

sanem: *s.* 15^{b}/14, 16^{a}/10; *s.+e* 16^{a}/01; *s.+in* 31^{a}/08; *s.+ine* 31^{a}/04 [=5]

Sâni': *S.* 44^{a}/12 [=1]

saŋa: *s.* 2^{a}/09, 2^{a}/12, 5^{b}/04, 6^{b}/11, 7^{a}/12, 8^{a}/01, 9^{a}/01, 9^{a}/03, 9^{a}/08, 11^{a}/15, 12^{a}/03, 13^{a}/09, 14^{a}/13, 14^{a}/13, 14^{b}/11, 15^{a}/09, 15^{a}/10, 15^{b}/04, 15^{b}/15, 16^{b}/10, 17^{b}/04, 17^{b}/05, 18^{b}/01, 19^{b}/12, 20^{a}/15, 21^{b}/06, 23^{a}/02, 23^{a}/04, 23^{a}/06, 23^{a}/08, 23^{a}/09, 23^{a}/12, 23^{a}/14, 24^{a}/05, 24^{a}/15, 24^{b}/02, 24^{b}/15, 26^{b}/08, 27^{b}/12, 28^{a}/03, 30^{a}/02, 30^{a}/02, 30^{a}/03, 30^{a}/13, 31^{a}/09, 33^{b}/05, 36^{a}/10, 36^{b}/13, 37^{b}/04, 38^{a}/01, 38^{a}/05, 39^{a}/04, 39^{a}/13, 41^{b}/09, 42^{a}/05, 42^{a}/10, 43^{a}/14, 43^{b}/01, 47^{a}/08, 47^{b}/12, 47^{b}/14, 48^{a}/07, 48^{a}/11, 49^{a}/06, 49^{b}/14, 49^{b}/15, 50^{a}/10, 50^{b}/08, 50^{b}/10, 50^{b}/10, 52^{a}/06, 52^{a}/08 [=72]

sar-: *s.* 35^{b}/12; *s.-dılar* 51^{b}/07; *s.-up* 50^{a}/15 [=3]

Sârâ: *S.+dur* 50^{b}/03 [=1]

sarar-: *s.-dı* 12^{b}/02; *s.-ur* 16^{a}/13 [=2]

sarây: *s.* 1^{b}/08, 16^{b}/12, 17^{a}/14, 17^{a}/15, 17^{b}/01, 20^{b}/03, 28^{b}/06, 36^{b}/14, 41^{a}/11; *s.+a* 11^{b}/05, 16^{b}/13, 17^{a}/08, 17^{a}/10, 17^{b}/06, 17^{b}/08, 18^{a}/11, 20^{b}/11, 20^{b}/12, 20^{b}/13, 31^{b}/10, 31^{b}/11, 33^{b}/08, 33^{b}/09, 35^{b}/13, 36^{a}/14, 37^{a}/04, 37^{a}/15, 37^{b}/12, 37^{b}/13, 39^{b}/09, 49^{a}/13; *s.+da* 17^{a}/10, 37^{a}/05; *s.+ında* 13^{a}/13; *s.+uŋ* 17^{b}/03, 36^{b}/15 [=36]

sarp: *s.* 44^{a}/04 [=1]

saru: *s.* 16^{b}/04 [=1]

sat-: *s.-an* 29^{b}/13; *s.-anları* 14^{b}/08; *s.-ar* 46^{b}/02; *s.-arısam* 24^{b}/07; *s.-aruz* 8^{b}/02, 8^{b}/06, 8^{b}/08; *s.-asız* 7^{a}/11; *s.-dı* 14^{a}/14, 46^{a}/08, 47^{a}/09; *s.-dılar* 29^{a}/12; *s.-duğıdı* 48^{a}/06; *s.-dukların* 37^{a}/03; *s.-duŋ* 47^{b}/05, 47^{b}/06; *s.-ıcak* 7^{a}/11; *s.-maduk* 44^{a}/07; *s.-mışsız* 44^{a}/05, 44^{b}/15, 45^{a}/01; *s.-tuk* 8^{b}/10, 9^{a}/01, 9^{a}/03; *s.-tukların* 43^{b}/15; *s.-tuŋuz* 40^{b}/01; *s.-up* 7^{b}/15 [=27]

sataş-: *s.-dılar* 20^{b}/06; *s.-u* 30^{a}/03 [=2]

satı: *s.* 8^{b}/15 [=1]

satıcı: *s.* 8^{b}/03 [=1]

satıl-: *s.-up* 15^{a}/08 [=1]

satu: *s.* 8^{b}/11, 15^{a}/07 [=2]

satun: *s.* 7^a/10, 9^a/06, 14^a/02, 14^a/05, 23^b/12, 29^a/09, 31^a/14, 33^b/01, 36^a/11 [=9]

savâb: *s.* 4^b/05, 17^a/12 [=2]

sayru: *s.* 16^a/13, 16^b/08, 21^b/11, 29^a/12, 30^a/11, 45^b/15 [=6]

sebeb: *s.+den* 16^a/05, 26^a/09, 34^a/09, 37^b/09, 40^a/14, 46^a/15; *s.+in* 26^b/08 [=7]

seb'în: *s.* 5^b/14, 5^b/15 [=2]

secde: *s.* 2^a/10, 5^b/04, 11^a/13, 15^a/06, 23^b/02, 24^b/14, 25^a/01, 27^a/09, 30^a/01, 42^a/06; *s.+den* 11^b/01, 42^a/07; *s.+ye* 11^a/14, 23^a/11, 28^a/01 [=15]

seçil-: *s.-e* 33^a/01 [=1]

sehv: *s.* 5^a/01 [=1]

selâm: *s.* 1^b/12, 6^b/07, 7^b/10, 21^b/06, 21^b/14, 22^a/06, 23^a/14, 24^a/05, 24^a/13, 24^a/15, 25^b/05, 27^b/12, 30^a/13, 31^b/07, 35^a/04, 36^a/02, 43^a/14, 46^b/13, 46^b/13, 47^b/01, 47^b/12, 49^b/10, 50^a/05, 50^b/08; *s.+ın* 24^a/11, 24^b/02; *s.+um* 24^a/04, 24^a/15 [=28]

selîm: *s.* 8^b/12 [=1]

sem': *s.* 44^b/06 [=1]

semiz: *s.* 25^a/03, 25^b/08; *s.+leri* 25^a/04 [=3]

sen: *s.* 2^b/09, 5^b/07, 5^b/07, 6^b/08, 7^a/08, 7^a/09, 8^b/12, 10^b/11, 12^b/07, 12^b/07, 13^a/02, 14^b/07, 14^b/10, 15^a/06, 15^a/07, 16^a/02, 16^a/05, 16^b/02, 17^a/08, 17^b/04, 17^b/05, 17^b/05, 17^b/09, 17^b/11, 18^a/02, 18^a/03, 18^a/04, 18^b/01, 18^b/08, 20^a/02, 20^a/04, 20^a/12, 20^a/13, 21^b/02, 21^b/15, 23^a/02, 23^a/10, 23^b/15, 24^b/05, 30^a/03, 30^a/04, 30^a/15, 31^a/10, 31^a/12, 31^a/14, 31^b/03, 33^b/05, 33^b/06, 35^b/13, 36^a/07, 36^a/15, 36^b/01, 36^b/04, 37^b/05, 37^b/05, 38^a/02, 38^a/06, 38^b/06, 39^b/14, 41^b/11, 42^a/14, 42^b/08, 42^b/08, 43^a/02, 44^b/06, 45^b/03, 46^a/12, 47^a/07, 47^b/02, 47^b/03, 47^b/12, 49^a/15, 49^b/01, 49^b/03, 50^a/01, 50^a/07, 50^b/13, 52^a/04, 52^a/06; *s.+den* 13^a/08, 24^b/01; *s.+i (nes.)* 2^a/14, 4^a/09, 5^a/15, 5^b/01, 5^b/02, 10^a/05, 11^a/03, 12^a/04, 12^a/05, 12^b/05, 13^a/08, 14^b/02, 14^b/07, 14^b/08, 15^b/11, 17^a/10, 17^b/15, 18^a/04, 18^a/06, 18^a/07, 20^a/13, 21^b/01, 22^b/07, 22^b/09, 23^a/05, 23^a/07, 23^a/07, 23^b/05, 24^a/12, 24^a/14, 26^a/03, 29^b/03, 30^a/07, 31^a/05, 31^a/06, 31^a/14, 31^b/01, 36^a/13, 36^a/15, 37^b/15, 38^a/09, 39^a/03, 39^a/05, 42^a/12, 47^b/04, 51^b/11; *s. mi* 6^b/06; *s.+sin* 12^b/11, 42^a/12; *s.+üŋ* 2^a/13, 6^b/10, 14^b/10, 15^b/06, 16^a/07, 16^b/12, 17^a/09, 18^a/03, 22^b/06, 24^b/02, 29^b/04, 32^a/04, 34^a/12, 36^b/03, 38^a/07, 38^a/10, 38^a/10, 38^b/09, 42^a/03, 42^a/11, 46^a/13,

47^{a}/04, 50^{b}/09, 52^{b}/01; *s.+üŋdür* 21^{b}/08; *s.+üŋüz* 48^{b}/05, 49^{a}/02 [=157]

ser-tâ-ser: *s.* 51^{a}/15 [=1]

server: *s.* 2^{a}/04; *s.+i (nes.)* 27^{a}/11 [=2]

sev-: *s.-di* 15^{b}/07, 16^{a}/12; *s.-dügüm* 21^{a}/13; *s.-dügümden* 46^{a}/10; *s.-dügüŋ* 16^{a}/02; *s.-e* 7^{a}/10, 31^{a}/10, 34^{a}/06; *s.-en* 20^{b}/05; *s.-er* 21^{a}/13, 31^{b}/01; *s.-erdi* 34^{a}/04, 34^{a}/08, 40^{a}/03; *s.-erdüm* 43^{b}/08; *s.-erdüŋüz* 34^{a}/07; *s.-erem* 15^{b}/15, 34^{b}/03; *s.-eridi* 3^{b}/03; *s.-eridük* 34^{a}/08; *s.-eridüm* 26^{a}/13; *s.-meye* 34^{a}/06 [=22]

sevdür-: *s.-di* 23^{a}/05 [=1]

sevin-: *s.-di* 47^{b}/04; *s.-e* 18^{b}/04, 32^{a}/11, 37^{b}/11, 45^{b}/08, 46^{a}/03; *s.-esen* 46^{a}/12; *s.-ü* 19^{a}/10, 35^{a}/01; *s.-ür* 12^{b}/08, 13^{a}/10, 36^{b}/05; *s.-ürdüm* 42^{b}/07 [=13]

sevmeklik: *s.+e (sevmeklige)* 21^{a}/14 [=1]

sevniş-: *s.-ü* 48^{b}/02; *s.-üp* 45^{b}/05 [=2]

seyr: *s.* 30^{b}/08 [=1]

seyyid: *s.* 28^{a}/15 [=1]

sėl: *s.* 6^{b}/15, 9^{b}/05, 9^{b}/10, 38^{a}/03, 43^{b}/10 [=5]

sı-: *s.-duŋ* 4^{a}/12; *s.-mayaduŋ* 4^{a}/12 [=2]

sıddîk: *s.* 38^{a}/15; *s.+sın* 14^{b}/10 [=2]

Sıddîk: *S.* 23^{a}/06, 45^{a}/15 [=2]

sıdk: *s.+ıla* 13^{a}/05, 45^{b}/12 [=2]

sıdur-: *s.-dı* 40^{b}/12 [=1]

sıfat: *s.* 37^{a}/11; *s.+a* 37^{b}/10; *s.+ın* 30^{b}/02 [=3]

sıfât: *s.+ına* 5^{a}/07 [=1]

sıfatlu: *s.* 24^{a}/02, 49^{b}/03, 49^{b}/04 [=3]

sığa-: *s.-dı* 36^{a}/09, 40^{b}/14, 41^{a}/03; *s.-gil* 40^{b}/14; *s.-r* 19^{b}/06, 31^{b}/12 [=6]

sığın-: *s.-dum* 11^{a}/03, 17^{b}/05; *s.-ur* 3^{b}/14, 42^{a}/13 [=4]

sığıncak: *s.* 4^{a}/05 [=1]

sığındur-: *s.-dı* 3^{b}/11, 4^{a}/10 [=2]

sığır: *s.* 25^{a}/03, 25^{b}/08 [=2]

sık-: *s.-ar* 22^{a}/13 [=1]

sın-: *s.-dı* 16^{a}/05 [=1]

sına-: *s.-duŋ* 25^{a}/12 [=1]

sınuklu: *s.* 17^{b}/05 [=1]

sır: *s.+ını (sırrını)* 9^{a}/13, 44^{a}/15; *s.+sın* 18^{a}/08 [=3]

sıra: *s.* 34^{b}/06, 35^{b}/06 [=2]

sırât: *s.* 18^{b}/04, 18^{b}/05, 18^{b}/09, 32^{b}/06; *s.+ların* 32^{b}/13, 33^{a}/02 [=6]

sırça: *s.* 36^{a}/12, 36^{b}/09 [=2]

sil-: *s.-e* 28^{b}/04 [=1]

sin: *s.* 50^{a}/04; *s.+dür* 50^{a}/05; *s.+e* 50^{a}/09; *s.+i (iy.)* 50^{b}/02; *s.+i (nes.)* 50^{a}/08; *s.+in* 50^{a}/07; *s.+ine* 50^{a}/04 [=7]

siz: *s.* 3^{a}/05, 4^{a}/14, 4^{a}/15, 4^{b}/04, 4^{b}/04, 6^{a}/15, 6^{b}/02, 10^{a}/08, 21^{a}/02, 21^{a}/10, 26^{a}/10, 33^{a}/07, 34^{a}/07, 37^{a}/10, 40^{a}/15, 40^{a}/15, 41^{a}/15, 41^{b}/01, 44^{a}/13, 44^{b}/03, 45^{a}/04, 45^{b}/09, 49^{a}/02; *s.+de* 41^{a}/14; *s.+den* 27^{a}/04, 34^{b}/15, 44^{b}/05, 44^{b}/14; *s.+e* 1^{b}/07, 1^{b}/08, 3^{b}/12, 4^{a}/04, 4^{a}/15, 4^{b}/01, 5^{a}/01, 5^{a}/02, 6^{b}/03, 7^{a}/01, 8^{a}/12, 8^{a}/13, 8^{b}/04, 8^{b}/10, 11^{b}/06, 13^{b}/07, 15^{b}/12, 28^{b}/14, 29^{b}/07, 32^{b}/04, 34^{b}/07, 34^{b}/15, 35^{a}/04, 39^{a}/12, 39^{b}/07, 41^{b}/13, 42^{b}/04, 44^{a}/09, 44^{b}/13, 45^{b}/04, 45^{b}/09, 47^{b}/08, 47^{b}/11, 48^{a}/09, 49^{a}/05; *s.+i (nes.)* 4^{a}/14, 34^{b}/03, 39^{b}/12, 41^{a}/07, 48^{a}/10, 48^{b}/05, 48^{b}/06, 49^{a}/03, 49^{a}/04; *s.+ler* 26^{a}/09; *s.+lerüŋ* 27^{a}/05; *s.+üŋ* 35^{a}/08, 42^{b}/03, 49^{a}/03; *s.+üŋile* 4^{a}/05, 35^{a}/03 [=79]

sok-: *s.-dı* 36^{b}/09 [=1]

sokran-: *s.-dı* 31^{a}/04 [=1]

sol: *s.+a* 48^{a}/14 [=1]

sol-: *s.-ar* 37^{a}/08; *s.-u* 44^{a}/06 [=2]

soŋ: *s.+a* 13^{b}/06; *s.+ı (iy.)* 41^{b}/12; *s.+ını* 44^{b}/09 [=3]

soŋra: *s.* 1^{b}/13, 6^{a}/02, 7^{b}/03, 10^{a}/15, 20^{b}/06, 20^{b}/15, 23^{a}/15, 25^{b}/12, 25^{b}/13, 28^{b}/05, 28^{b}/08, 35^{a}/02, 36^{b}/01, 36^{b}/10, 42^{b}/15, 44^{b}/15, 45^{a}/02, 47^{a}/04, 48^{b}/07, 52^{a}/02 [=20]

soŋucı: *s.* 19^{b}/06, 32^{b}/12 [=2]

sor-: *s.* 19^{b}/15, 20^{a}/04, 25^{a}/15, 33^{b}/06, 41^{b}/09; *s.-a* 16^{b}/03, 32^{b}/07, 49^{a}/01, 49^{a}/09; *s.-alum* 2^{b}/06; *s.-am* 6^{b}/01; *s.-ar* 2^{a}/07, 6^{b}/06, 7^{a}/02, 10^{b}/05, 12^{b}/02, 12^{b}/12, 26^{a}/09, 33^{b}/15, 37^{b}/04; *s.-aram* 23^{a}/04, 27^{a}/04; *s.-arıdı* 32^{a}/15; *s.-arsın* 9^{b}/09, 38^{b}/06; *s.-aruz* 44^{a}/13; *s.-dı* 3^{b}/03, 20^{a}/05, 24^{a}/14, 32^{a}/03, 33^{b}/05, 37^{a}/10, 42^{a}/01; *s.-dılar* 10^{a}/05; *s.-dum* 18^{a}/04, 25^{a}/13; *s.-duŋ* 50^{a}/07; *s.-duŋ mı (sorduŋ m')* 24^{b}/03; *s.-madum* 24^{b}/04; *s.-mağıl* 9^{a}/10; *s.-uban* 24^{b}/03; *s.-uŋ* 13^{a}/15 [=42]

sordur-: *s.-a* 32^{b}/06 [=1]

soru: *s.* 23^{a}/04 [=1]

sön-: *s.-mez* 27^{a}/07 [=1]

söyle-: *s.* 14^{b}/01; *s.-di* 2^{a}/11, 3^{a}/06, 6^{b}/07, 8^{b}/11, 14^{a}/11, 15^{a}/06, 15^{b}/05, 16^{a}/01, 16^{a}/03, 16^{a}/11, 17^{b}/08, 18^{a}/09, 19^{a}/04, 19^{a}/05, 20^{a}/06, 20^{a}/12, 23^{b}/04, 23^{b}/13, 25^{b}/07, 26^{a}/11, 31^{a}/13, 35^{a}/03, 35^{a}/05, 35^{a}/09, 36^{a}/02, 36^{b}/06, 36^{b}/08, 43^{b}/07, 44^{b}/06, 44^{b}/10, 44^{b}/13, 45^{a}/15, 46^{b}/13; *s.-diler* 2^{b}/15, 4^{b}/02, 6^{a}/10, 8^{a}/15; *s.-düm* 41^{b}/13; *s.-düŋ* 18^{a}/02, 18^{a}/03; *s.-gil* 19^{a}/03, 22^{a}/06, 23^{b}/09, 25^{a}/10, 25^{b}/05, 36^{a}/03, 38^{a}/04, 43^{a}/05, 45^{b}/02, 46^{b}/14,

47^a/07, 49^a/06; *s.-me!* 21^b/02; *s.-medük* 42^b/09; *s.-megil* 50^b/14; *s.-meyem* 14^b/04; *s.-mez* 20^a/01, 25^a/11; *s.-ŋüz* 41^b/02, 44^a/03, 48^b/04; *s.-r* 9^a/13, 10^b/02, 10^b/10, 12^a/02, 13^b/05, 14^a/06, 15^a/11, 15^a/12, 19^a/02, 20^a/01, 33^b/04, 36^a/14, 38^a/12, 44^b/01, 47^b/02, 47^b/09, 49^a/12; *s.-ridi* 34^a/09; *s.-rsiz* 45^a/04; *s.-sün* 10^b/13, 13^a/04, 26^a/06; *s.-ye* 15^a/13, 15^b/11, 15^b/12, 20^a/03, 20^b/08, 26^a/15, 27^a/12, 30^b/13, 42^b/02, 44^a/14; *s.-yem* 14^b/03, 42^b/14; *s.-yesin* 2^a/12; *s.-yü* 2^b/11, 31^a/13, 36^a/01, 42^b/12, 44^a/13, 47^b/03 [=103]

söylen-: *s.-ür* 15^b/09 [=1]

söyleş-: *s.-elüm* 45^b/05; *s.-ür* 22^a/10, 22^a/11, 45^a/13 [=4]

söylet-: *s.-e (söylede)* 20^a/02; *s.-en (söyleden)* 23^a/08; *s.-ür (söyledür)* 44^a/12 [=3]

söz: *s.* 1^b/13, 2^a/01, 2^a/03, 7^a/14, 8^a/01, 11^b/02, 13^a/13, 13^b/07, 21^b/02, 31^a/11, 32^a/11, 33^a/12, 34^a/06, 34^a/07, 39^b/14; *s.+de* 22^a/04, 26^b/12; *s.+e* 1^b/01, 4^b/05, 5^a/02, 20^a/11, 30^a/12, 34^b/07, 39^a/15, 41^b/13, 41^b/14, 47^b/11; *s.+i (iy.)* 1^b/14, 3^b/02, 12^b/10, 44^b/10; *s.+i (nes.)* 2^a/05, 2^a/15, 3^a/02, 4^a/08, 9^a/01, 12^a/12, 13^b/02, 14^a/03, 14^a/10, 14^a/15, 14^b/06, 15^a/11, 16^a/03, 17^b/14, 19^a/04, 19^b/04, 20^b/11, 23^a/11, 24^a/09, 25^b/14, 26^a/07, 26^a/08, 26^a/14, 27^b/15, 28^a/06, 28^b/03, 32^a/01, 32^a/10, 33^a/04, 33^b/04, 33^b/14, 38^a/03, 42^b/08, 44^b/06, 47^a/02, 47^a/06, 48^a/10, 50^b/14; *s.+idi* 7^b/15; *s.+in* 2^b/15, 4^a/10, 6^a/09, 10^b/10, 15^b/11, 23^a/01, 25^b/02, 28^b/11, 38^a/13, 42^b/02, 47^b/10; *s.+ine* 14^a/08, 30^a/14, 44^b/12; *s.+ini* 44^b/03; *s.+ler* 1^b/02, 23^b/04, 36^a/01; *s.+leri* 23^b/06, 24^b/04, 30^b/05, 41^b/06, 44^a/11; *s.+lerin* 47^b/11; *s.+lerini* 17^a/12; *s.+üm* 6^b/13, 8^a/12, 31^a/12, 38^a/07; *s.+üme* 2^a/03, 43^a/11; *s.+ümi* 2^a/11, 4^b/03, 18^a/08, 21^b/02, 26^a/12, 43^a/10; *s.+ümüze* 5^a/01; *s.+üŋ* 12^a/06, 13^b/09, 14^b/01, 18^a/10, 21^b/03, 26^b/05, 38^a/01 [=115]

sözlü: *s.* 2^b/15 [=1]

su: *s.* 7^b/07, 27^b/06, 44^b/09, 51^b/14, 52^a/03; *s.+ya* 7^b/09, 11^b/15; *s.+yından* 51^a/06; *s.+yıyla* 9^b/05 [=9]

suâl: *s.* 45^b/10; *s.+üŋ* 31^b/02, 45^b/12 [=3]

suç: *s.* 1^b/09, 41^a/14; *s.+ı (iy.)* 22^a/10; *s.+ı (nes.)* 28^a/02; *s.+ıla* 33^a/01; *s.+um* 23^a/02,

25^{b}/03, 26^{a}/04; *s.+umı* 23^{a}/12, 26^{a}/06; *s.+umuz* 1^{b}/09, 3^{a}/14, 27^{a}/14, 48^{a}/08; *s.+umuzı* 27^{b}/01, 45^{b}/02, 45^{b}/03; *s.+uŋuz* 1^{b}/07, 45^{b}/04, 48^{a}/09; *s.+uŋuzı* 49^{a}/03 [=21]

suç: *s.* 9^{b}/06; *s.+ı (iy.)* 9^{b}/11; *s.+ın* 9^{b}/12; *s.+ına* 9^{b}/07; *s.+um* 11^{a}/15 [=5]

suçlu: *s.* 20^{a}/04, 20^{a}/05, 26^{a}/12, 48^{a}/08; *s.+yı* 40^{b}/07; *s.+ymış* 20^{a}/09 [=6]

suçlu: *s.* 19^{b}/14 [=1]

suçsuz: *s.+ı (nes.)* 40^{b}/06, 40^{b}/07; *s.+ını* 40^{b}/06 [=3]

sultân: *s.* 2^{a}/14, 2^{b}/04, 15^{a}/03, 21^{b}/11, 23^{a}/15, 23^{b}/01, 26^{b}/10, 26^{b}/11, 31^{a}/07, 32^{a}/12, 35^{a}/07, 39^{a}/08, 45^{a}/14, 45^{b}/03, 47^{b}/13, 48^{a}/07; *s. durur* 42^{a}/03, 43^{a}/09; *s.+ı (iy.)* 33^{a}/07; *s.+ımış* 13^{a}/02; *s.+umdan* 41^{b}/10 [=21]

sultânlık: *s.* 24^{b}/15, 26^{b}/08 [=2]

sun’: *s.+ıyıla* 12^{a}/02, 20^{a}/06 [=2]

sun-: *s.-ar* 43^{b}/13; *s.-dı* 31^{b}/04, 50^{a}/12, 50^{a}/13; *s.-ı* 43^{b}/14; *s.-u* 43^{b}/06 [=6]

sunuş-: *s.-dılar* 44^{a}/02 [=1]

sûrat: *s.* 12^{a}/15, 12^{a}/15, 12^{b}/03, 12^{b}/13, 17^{b}/06, 17^{b}/07, 19^{a}/13, 19^{a}/13, 19^{b}/02, 37^{a}/11; *s.+a* 12^{b}/01, 12^{b}/04, 37^{a}/08, 37^{b}/06, 37^{b}/10, 37^{b}/13; *s.+dan* 19^{b}/01; *s.+ı (iy.)* 2^{a}/06, 13^{b}/12; *s.+ı (nes.)* 12^{b}/12; *s.+ın* 7^{b}/13, 17^{a}/09, 36^{b}/14; *s.+ına* 5^{a}/07; *s.+lar* 17^{a}/11; *s.+lara* 37^{a}/13; *s.+uŋ* 17^{a}/09 [=27]

susa-: *s.-dum* 27^{b}/04 [=1]

susuz: *s.* 5^{b}/13 [=1]

Sübhân: *S.+a* 7^{b}/11 [=1]

süd: *s.+i (iy.)* 39^{b}/14, 40^{a}/14; *s.+ini* 46^{a}/08, 47^{b}/06 [=4]

Süleymân: *S.* 12^{a}/08 [=1]

sünbül: *s.* 25^{a}/05, 25^{b}/09, 25^{b}/10 [=3]

süŋük: *s.+i (iy.) (süŋügi)* 38^{b}/08 [=1]

sür-: *s.-di* 25^{a}/07; *s.-diler* 26^{b}/01; *s.-düm* 47^{b}/04; *s.-erler* 32^{b}/01; *s.-icek* 18^{b}/04; *s.-üŋ* 26^{a}/15 [=6]

sürmele-: *s.-r* 3^{a}/09, 17^{b}/01 [=2]

sürt-: *s.-diler* 6^{b}/04; *s.-er* 47^{b}/01 [=2]

sürü-: *s.-r* 9^{b}/02 [=1]

süs: *s.+i (iy.)* 12^{a}/13 [=1]

şâbâş: *ş.* 20^{a}/15, 37^{a}/09 [=2]

şâd: *ş.* 28^{b}/10 [=1]

şâdî: *ş.* 13^{a}/10, 35^{a}/01 [=2]

şahâ: *ş.* 14^{a}/15 [=1]

şahır: *ş.+uŋ* 10^{a}/04 [=1]

şahr: *ş.+a* 10^{a}/03, 32^{a}/15, 51^{a}/15; *ş.+ı (nes.)* 32^{a}/14; *ş.+uŋ* 10^{a}/11, 35^{b}/10, 36^{a}/09 [=7]

Şahru ’l-Ğayûm: *Ş.* 51^{a}/07 [=1]

şâr: *ş.* 10^{a}/04, 10^{a}/11, 13^{b}/13, 13^{b}/14, 41^{a}/02, 41^{a}/09, 42^{b}/06, 51^{a}/02, 51^{a}/08, 51^{a}/09, 51^{b}/15;

ş.+a 10^{a}/15, 23^{b}/11, 26^{b}/09, 35^{b}/03, 35^{b}/05, 35^{b}/07, 51^{a}/11, 51^{a}/13; *ş.+da* 40^{b}/11; *ş.+dan* 10^{b}/07, 29^{b}/02, 29^{b}/05, 30^{a}/03, 30^{a}/11, 50^{a}/01, 50^{a}/01, 51^{a}/01, 51^{a}/03; *ş.+ı (nes.)* 51^{a}/15, 51^{b}/01; *ş.+ın* 51^{a}/06; *ş.+ına* 11^{a}/06; *ş.+uŋ* 10^{a}/13, 10^{a}/15 [=35]

şarâb: *ş.+ıla* 50^{a}/11; *ş.+ından* 18^{b}/09 [=2]

şarâb-dâr: *ş.* 25^{a}/09, 25^{b}/14, 26^{a}/02; *ş.+uŋ* 25^{a}/08 [=4]

şârlu: *ş.* 13^{b}/10, 13^{b}/12; *ş.+yı* 40^{b}/09, 40^{b}/10 [=4]

şart: *ş.* 14^{b}/03 [=1]

şavk: *ş.+ı (iy.)* 9^{b}/13 [=1]

Şeddâd: *Ş.* 5^{a}/03 [=1]

şefâ'at: *ş.* 27^{b}/14, 52^{a}/06, 52^{a}/08, 52^{b}/02; *ş.+in* 28^{b}/13, 52^{a}/09 [=6]

şefâ'atci: *ş.+dür* 28^{b}/11; *ş.+müz* 28^{b}/14 [=2]

şefakat: *ş.* 48^{a}/09 [=1]

şehvet: *ş.* 19^{b}/07; *ş.+i (iy.)* 19^{b}/07 [=2]

şek: *ş. (şekk ü gümân)* 51^{a}/12 [=1]

şeker: *ş.+den* 2^{a}/03 [=1]

Şemdîn: *Ş.* 32^{a}/09, 35^{b}/09, 35^{b}/15 [=3]

Şem'ûn: *Ş.* 3^{b}/13, 4^{b}/07, 42^{b}/13; *Ş.+ı (nes.)* 42^{b}/11 [=4]

şer: *ş.* 25^{b}/04; *ş.+inden* 18^{b}/02 [=2]

şerh: *ş.* 43^{a}/05 [=1]

şerîf: *ş.+üz* 34^{a}/02 [=1]

şeyh: *ş.* 29^{b}/06 [=1]

şeytân: *ş.* 47^{b}/10 [=1]

Şeyyâd-ı Hamza: *Ş.* 52^{b}/01 [=1]

şèş-: *ş.-er* 9^{b}/14, 21^{b}/04 [=2]

şimden: *ş.* 49^{b}/15 [=1]

şimdi: *ş.* 3^{b}/05, 8^{a}/13, 12^{a}/04, 18^{a}/07, 21^{a}/13, 25^{a}/14, 30^{a}/15, 34^{a}/14, 37^{a}/14, 42^{a}/03, 47^{b}/07, 52^{a}/12 [=12]

şîrîn: *ş.* 1^{b}/14, 2^{a}/01 [=2]

Şît: *Ş.* 5^{a}/05 [=1]

şol: *ş.* 1^{b}/04, 4^{a}/04, 5^{a}/10, 7^{b}/07, 9^{a}/12, 13^{b}/02, 16^{a}/01, 21^{b}/04, 21^{b}/04, 21^{b}/14, 23^{a}/03, 23^{a}/11, 24^{b}/08, 26^{b}/08, 30^{a}/13, 31^{b}/12, 37^{b}/15, 38^{a}/11, 40^{b}/13, 43^{a}/04, 46^{b}/07, 47^{a}/12, 50^{b}/12, 52^{a}/07; *ş.+dur* 14^{b}/11 [=25]

şöyle: *ş.* 3^{b}/12, 3^{b}/14, 7^{a}/05, 7^{a}/11, 8^{b}/02, 9^{a}/09, 9^{b}/03, 10^{a}/14, 10^{b}/09, 11^{b}/13, 12^{b}/08, 15^{b}/04, 15^{b}/07, 16^{b}/07, 17^{a}/07, 17^{a}/13, 17^{a}/15, 17^{b}/07, 17^{b}/13, 22^{a}/14, 22^{b}/01, 25^{a}/03, 25^{a}/13, 25^{b}/09, 26^{a}/15, 30^{a}/07, 31^{a}/07, 31^{b}/15, 41^{b}/08, 50^{a}/08, 50^{a}/10, 51^{a}/09 [=32]

şu: *ş.* 12^{a}/14 [=1]

şu'le: *ş.* 21^{a}/03 [=1]

şunca: *ş.* 8^{a}/01 [=1]

şunı: *ş.* 35^{a}/17, 42^{a}/05 [=2]

şunuŋ: *ş.* 52^{a}/09 [=1]

şübhesiz: *ş.* 29^{b}/08 [=1]

şükr: *ş.* 1^{b}/09, 5^{b}/02, 23^{b}/02, 25^{a}/01, 28^{b}/05, 42^{a}/06, 45^{b}/03, 47^{b}/14, 48^{a}/02, 48^{b}/02; *ş.+ine* 48^{b}/06 [=11]

şükür: *ş.* 48^{a}/12, 49^{a}/08 [=2]

tâ: *t.* 1^{b}/01, 4^{b}/10, 6^{b}/09, 9^{b}/07, 11^{b}/10, 26^{a}/04, 33^{a}/03, 34^{b}/09, 37^{a}/15, 37^{b}/11, 51^{a}/13 [=11]

ta'âm: *t.* 20^{b}/15, 37^{a}/15, 37^{b}/06, 39^{a}/10, 39^{a}/12, 40^{a}/12, 49^{b}/08; *t.+dan* 20^{b}/15, 39^{a}/14 [=9]

tabîb: *t.* 16^{a}/15, 16^{b}/01, 16^{b}/03; *t.+i (nes.)* 16^{a}/14 [=4]

ta'bîr: *t.* 7^{a}/02; *t.+in* 22^{b}/05; *t.+ini* 2^{a}/09, 7^{b}/01 [=4]

tâbût: *t.* 51^{b}/06; *t.+a* 51^{b}/08; *t.+ı (nes.)* 51^{b}/10, 51^{b}/13, 51^{b}/14, 52^{a}/10, 52^{a}/11; *t.+ın* 52^{a}/09 [=8]

tad: *t.+ı (iy.)* 1^{b}/02; *t.+ın* 47^{b}/07 [=2]

tad-: *t.-dum* 47^{b}/07 [=1]

tağ: *t.* 3^{b}/09; *t.+a* 8^{a}/10 [=2]

tağıl-: *t.-dı* 31^{a}/08; *t.-mışduk* 5^{b}/12; *t.-u* 9^{a}/15, 31^{b}/15; *t.-up* 16^{a}/06; *t.-ur* 3^{a}/03 [=6]

tahıl: *t.* 29^{a}/06, 29^{b}/01 [=2]

tahkîk: *t.* 45^{a}/15 [=1]

tahrîs: *t.+i (iy.)* 29^{b}/01 [=1]

taht: *t.* 17^{a}/08, 26^{b}/09, 28^{b}/07; *t.+a* 26^{b}/10; *t.+dan* 13^{b}/02, 13^{b}/03; *t.+ı (nes.)* 17^{a}/05; *t.+ına* 13^{a}/14 [=8]

tak-: *t.-ar* 15^{b}/02; *t.-dı* 40^{a}/04; *t.-dılar* 4^{b}/11; *t.-uŋ* 4^{b}/10 [=4]

takdîr: *t.* 16^{a}/02; *t.+ini* 21^{b}/10 [=2]

takıl-: *t.-ur* 27^{b}/11 [=1]

takın-: *t.-duŋ* 38^{a}/09; *t.-uŋ* 35^{b}/04 [=2]

taldur-: *t.-ur* 7^{b}/09 [=1]

taleb: *t.* 13^{b}/07, 14^{a}/05, 32^{a}/05 [=3]

tam: *t.* 11^{b}/05 [=1]

tamâm: *t.* 5^{a}/13, 8^{a}/05, 11^{b}/13, 12^{a}/10, 23^{a}/15, 24^{b}/13, 46^{b}/03, 49^{b}/10, 50^{a}/08, 52^{a}/13; *t.+dur* 44^{b}/10 [=11]

tamu: *t.* 4^{a}/15, 26^{b}/13, 26^{b}/14, 27^{a}/10, 27^{b}/03, 28^{a}/07, 28^{a}/09, 32^{b}/06, 32^{b}/06; *t. (tam')* 52^{a}/07; *t.+da* 19^{b}/03, 27^{a}/06, 27^{a}/07, 27^{a}/08, 27^{b}/09, 28^{b}/01; *t.+dan* 28^{a}/08, 28^{a}/13; *t.+nuŋ* 27^{a}/07; *t.+sın* 1^{b}/06; *t.+ya* 27^{b}/03, 28^{b}/02, 45^{a}/04 [=23]

tamuluk: *t.+a (tamuluğa)* 33^{a}/03 [=1]

ta'n: *t.+a* 21^{a}/13 [=1]

Taŋrı: *T.* 1^{b}/01, 1^{b}/02, 3^{b}/07, 4^{a}/09, 4^{a}/14, 5^{a}/11, 6^{b}/07, 7^{a}/09, 8^{b}/13, 10^{a}/14, 10^{b}/01, 11^{a}/01, 11^{a}/01, 12^{a}/06, 12^{a}/07, 14^{b}/12, 18^{b}/02, 20^{a}/13, 22^{b}/09, 22^{b}/15, 23^{b}/11, 27^{a}/07, 28^{a}/02, 31^{a}/06, 31^{b}/05, 32^{a}/07, 32^{b}/13, 33^{a}/02, 35^{b}/03, 35^{b}/04, 47^{a}/08, 47^{b}/10,

47^{b}/15, 48^{a}/07, 49^{a}/01, 49^{a}/03, 50^{a}/06, 51^{a}/13, 52^{a}/07; *T.+dan* 1^{b}/01, 4^{b}/01, 5^{b}/03, 6^{b}/03, 9^{b}/10, 12^{a}/04, 12^{a}/05, 12^{a}/09, 18^{b}/07, 19^{a}/06, 27^{b}/14, 30^{b}/01, 41^{b}/13, 45^{a}/02, 46^{b}/07; *T.+dandur* 23^{a}/09; *T.+m* 10^{a}/06, 16^{a}/06, 32^{a}/03; *T.+nuŋ* 15^{a}/03, 21^{b}/10, 27^{b}/15, 31^{b}/08, 31^{b}/15; *T.+ŋ* 16^{a}/07; *T.+sı* 12^{a}/13, 25^{b}/04, 31^{a}/07; *T.+ya* 1^{b}/09, 5^{a}/09, 10^{a}/09, 11^{a}/05, 15^{a}/06, 16^{a}/10, 24^{b}/15, 31^{a}/09, 47^{b}/14, 48^{a}/02, 48^{a}/12; *T.+yı* 23^{a}/10 [=79]

tanış-: *t.-alum* 37^{b}/14; *t.-dılar* 3^{a}/13; *t.-ı* 41^{a}/06; *t.-uban* 40^{b}/08; *t.-ur* 28^{b}/15; *t.-urlar* 51^{b}/12; *t.-ursız* 41^{a}/09 [=7]

tanışıkçı: *t.* 30^{a}/04 [=1]

tanışuk: *t.* 51^{b}/14 [=1]

tanuk: *t.* 19^{b}/14, 19^{b}/15 [=2]

tanukluk: *t.* 20^{a}/13 [=1]

taŋ: *t.+a* 9^{b}/15, 11^{a}/03, 15^{a}/01, 15^{b}/04, 21^{a}/12, 31^{b}/05, 36^{b}/06, 51^{a}/07 [=8]

taŋ-: *t.-a* 12^{a}/11 [=1]

taŋla-: *t.-dı* 14^{a}/04, 32^{a}/03, 36^{b}/03, 48^{b}/01; *t.-dum* 24^{a}/02, 41^{a}/05; *t.-r* 25^{b}/15, 36^{b}/10, 51^{b}/01; *t.-ya* 27^{a}/03; *t.-yasın* 20^{a}/03; *t.-yu* 10^{a}/14, 11^{b}/01, 26^{a}/01, 31^{a}/06, 31^{b}/03, 34^{a}/11; *t.-yuban* 21^{a}/15 [=18]

taŋlacık: *t.* 30^{a}/05 [=1]

taŋlarak: *t.* 33^{a}/10 [=1]

taŋlaş-: *t.-ur* 2^{b}/03, 33^{a}/15, 38^{b}/04 [=3]

taŋlik: *t.* 51^{b}/15 [=1]

tap-: *t.-ar* 10^{b}/01; *t.-arıdı* 12^{a}/14, 28^{b}/12; *t.-arıdum* 31^{a}/05; *t.-arsın* 10^{b}/11; *t.-dılar* 10^{a}/14 [=6]

tapu: *t.* 10^{a}/01, 10^{b}/07, 25^{b}/06, 32^{a}/12, 35^{b}/09, 36^{a}/02, 41^{a}/15, 43^{b}/04, 43^{b}/06; *t. (tap')* 6^{b}/07; *t.+da* 34^{a}/03; *t.+sına* 2^{b}/05; *t.+ya* 2^{a}/14, 23^{b}/01, 26^{b}/10, 33^{b}/10 [=16]

tapucı: *t.* 10^{a}/04 [=1]

tar: *t.* 16^{a}/15 [=1]

tarık-: *t.-dı* 26^{a}/15 [=1]

tarlık: *t.* 25^{b}/12, 29^{a}/08, 51^{b}/13 [=3]

tart-: *t.-alum* 14^{a}/07; *t.-dılar* 8^{a}/03; *t.-dum* 41^{b}/12 [=3]

tartaş-: *t.-urken* 19^{b}/10 [=1]

tasdîkle-: *t.-sün* 43^{a}/10 [=1]

taş: *t.* 22^{a}/02; *t.+ı (iy.)* 15^{b}/02; *t.+ı (nes.)* 22^{a}/03, 37^{a}/14; *t.+lar* 15^{b}/02 [=5]

taş: *t.+u* 30^{a}/03; *t.+um* 37^{b}/09 [=2]

tatlu: *t.* 34^{b}/15, 42^{b}/02, 44^{a}/11; *t.+yıdı* 24^{b}/04 [=4]

tatlurak: *t.* 2^{a}/03 [=1]

tavaffanî muslima^{n} va alhiknî bi 's-sâlihîn: *t.* 50^{b}/07 [=1]

tavar: *t.+ı (nes.)* 16^{a}/09, 48^{a}/04 [=2]

tayfa: *t.+da* 27^{a}/02 [=1]

Taymûs: *T.* 12^{a}/13, 13^{a}/07 [=2]

tâzî: *t.+sin* 30^{a}/05 [=1]

tecellî: *t.* 29^{b}/12 [=1]

tedbîr: *t.* 2^{b}/14, 28^{b}/15, 39^{a}/04 [=3]

tefârüc: *t.+e* 3^{b}/04, 23^{b}/03 [=2]

teferrüc: *t.+e* 44^{b}/04 [=1]

tegek: *t.* 17^{a}/04 [=1]

tegin-: *t.-ür* 38^{b}/03 [=1]

temîz: *t.* 51^{b}/07 [=1]

ten: *t.+i (iy.)* 16^{a}/13, 29^{b}/03, 38^{b}/07, 52^{a}/12; *t.+i (nes.)* 16^{b}/08, 38^{b}/06; *t.+leri* 27^{a}/01, 27^{b}/08, 28^{a}/10; *t.+üŋ* 22^{b}/10 [=10]

tenûr: *t.* 22^{a}/15 [=1]

tep-: *t.-di* 41^{a}/11 [=1]

tepret-: *t.-di* 16^{a}/11 [=1]

terah: *t.* 41^{b}/12 [=1]

terâzü:: *t.+ye* 14^{a}/08 [=1]

terezü: *t.+den* 14^{a}/07 [=1]

terk: *t.* 10^{a}/08, 11^{a}/09, 11^{b}/09, 29^{a}/01, 40^{b}/08, 45^{a}/08, 51^{b}/05 [=7]

tesbîh: *t.* 7^{b}/11 [=1]

teşvîş: *t.+ine* 6^{b}/14, 17^{a}/13, 21^{a}/15, 24^{b}/09, 26^{b}/01; *t.+ini* 14^{b}/13 [=6]

tevbe: *t.* 3^{a}/14, 4^{b}/01, 9^{b}/07, 11^{a}/14, 11^{a}/15, 18^{b}/14, 19^{a}/14, 19^{b}/04, 19^{b}/05, 20^{a}/13, 20^{a}/14, 21^{b}/07, 23^{a}/12, 23^{a}/13, 30^{a}/14, 30^{a}/15, 30^{b}/01, 31^{a}/09; *t.+si* 23^{a}/13 [=19]

tėz: *t.* 4^{b}/06, 4^{b}/07, 4^{b}/13, 7^{a}/05, 9^{b}/14, 10^{b}/02, 11^{a}/13, 16^{b}/10, 24^{b}/15, 25^{a}/15, 30^{b}/15, 34^{b}/03, 34^{b}/12, 38^{a}/13, 39^{b}/05, 48^{a}/04 [=16]

teze: *t.* 27^{a}/05 [=1]

tėzrek: *t.* 52^{a}/04 [=1]

tîmâr: *t.* 19^{a}/03, 31^{a}/02, 31^{a}/15, 33^{b}/12, 33^{b}/13 [=5]

tîmârla-: *t.-yu* 40^{a}/02 [=1]

titre-: *t.-di* 41^{a}/11; *t.-r* 8^{b}/01, 39^{b}/11 [=3]

titreş-: *t.-diler* 41^{a}/12; *t.-ür* 37^{a}/08, 45^{a}/13 [=3]

todak: *t.+ın (todağın)* 16^{a}/11 [=1]

toğ-: *t.-madum* 18^{a}/10; *t.-mış* 20^{a}/01 [=2]

toğra-: *t.-dı* 21^{a}/07, 26^{a}/06; *t.-duğın* 21^{a}/08 [=3]

toğrı: *t.+sın* 38^{a}/01 [=1]

toğru: *t.* 2^{b}/13, 5^{a}/05, 25^{a}/14, 33^{a}/08, 50^{b}/15; *t.+sın* 26^{a}/10 [=6]

toğruluk: *t.+umı (toğruluğumı)* 20^{a}/03 [=1]

tokda-: *t.-dı* 25^{a}/07 [=1]

tokı-: *t.-dı* 50^{b}/11 [=1]

toku-: *t.-r* 47^{b}/10 [=1]

tokuz: *t.* 8^{b}/09, 8^{b}/10, 15^{a}/08, 18^{a}/09 [=4]

tol-: *t.-ar* 15^a/03, 26^a/14; *t.-dı* 6^a/07, 11^b/05, 47^a/02, 51^a/09, 51^b/15; *t.-mış* 15^a/01, 15^a/02; *t.-uban* 18^a/12 [=10]

tolat-: *t.-u (toladu)* 35^a/12 [=1]

toldur-: *t.-dılar* 29^a/06; *t.-uŋuz* 17^a/07; *t.-ur* 32^b/05 [=3]

tolu: *t.* 5^b/08, 6^a/03, 6^a/03, 10^a/04, 15^a/10, 15^a/12, 18^a/09, 31^b/13, 50^a/11 [=9]

tolu: *t.* 9^b/05 [=1]

tolun-: *t.-dılar* 3^b/05, 3^b/09; *t.-ur* 25^b/09 [=3]

ton: *t.* 4^b/14, 15^b/01, 15^b/03, 15^b/06, 38^b/10, 45^b/14, 45^b/14, 47^b/03; *t.+a* 15^b/02; *t.+dur* 45^b/14; *t.+ı (iy.)* 4^b/15, 30^a/11; *t.+ı (nes.)* 15^b/03, 46^b/05, 46^b/06, 47^b/01; *t.+ın* 6^a/11, 21^b/05, 39^a/01, 46^b/12; *t.+ına* 5^b/10, 6^a/11; *t.+ında* 6^a/15; *t.+ını* 4^b/11; *t.+lar* 9^b/15, 12^a/11; *t.+laruŋ* 35^b/12; *t. mı* 15^b/05; *t.+umı* 4^b/08; *t.+uŋı* 4^b/07 [=30]

toprak: *t.+ın (toprağın)* 17^a/01 [=1]

toptolu: *t.* 9^b/05 [=1]

toy-: *t.-ınca* 37^a/15, 37^b/08; *t.-sun* 39^a/10; *t.-up* 29^b/03 [=4]

toyla-: *t.-dı* 35^a/05; *t.-ya* 18^b/10, 28^b/05 [=3]

toyur-: *t.-urdı* 29^b/06 [=1]

tök-: *t.-er* 6^a/03, 33^b/10 [=2]

tökül-: *t.-e* 1^b/11; *t.-ür* 19^b/07 [=2]

tul: *t.* 21^b/11 [=1]

tulaz: *t.* 31^a/05 [=1]

tur-: *t.* 7^a/12, 7^b/11, 10^b/12, 19^b/01, 20^a/10, 22^b/01, 24^b/14, 24^b/15, 26^a/03, 26^a/03, 30^b/15, 31^a/12, 35^b/14, 36^b/01, 37^b/14, 48^a/12, 49^b/15, 50^b/10; *t.-a* 23^b/01, 26^b/13, 47^a/12; *t.-amaz* 38^b/09; *t.-an* 37^b/15; *t.-avuz* 2^b/05; *t.-dı* 3^a/08, 5^a/14, 6^a/03, 7^a/13, 13^a/12, 17^b/02, 26^b/10, 31^a/11, 31^b/06, 37^b/12, 38^a/15, 38^b/01, 41^a/01, 41^a/11, 45^a/13, 48^b/01; *t.-dı (turd')* 7^b/02; *t.-dılar* 3^b/10, 39^b/13, 43^b/05; *t.-ı* 25^a/01; *t.-ısar* 2^a/14; *t.-maduğum* 43^a/03; *t.-mağıl* 49^b/12; *t.-maz* 46^a/14; *t.-mış* 13^b/12; *t.-sa* 15^b/09; *t.-u* 15^b/01, 19^a/09, 30^b/15, 52^a/01; *t.-uban* 18^a/12, 35^a/14, 43^b/05; *t.-uŋ* 7^b/01; *t.-up* 42^b/09; *t.-ur* 1^b/05, 2^a/07, 9^b/02, 10^b/03, 13^b/04, 30^a/05, 30^a/09, 35^b/09, 36^b/02, 38^a/11, 38^b/02, 41^a/06, 44^a/10, 47^a/13, 49^b/04, 49^b/05, 49^b/10; *t.-urıdı* 12^a/02; *t.-urlar* 28^a/15, 47^a/14 [=80]

turak: *t.* 49^b/15 [=1]

turunc: *t.* 20^b/13, 20^b/15, 21^a/01, 21^a/07; *t.+uŋuz* 21^a/06 [=5]

tut-: *t.* 5^a/02, 15^a/14, 21^b/02, 21^b/08, 22^a/05, 30^a/15, 31^b/08,

34^b/07, 44^b/06; *t.-am* 39^a/05; *t.-an* 40^b/07; *t.-ar* 8^a/09, 15^a/01, 15^b/10, 19^b/06, 22^a/08, 22^a/09, 25^b/04, 43^b/12, 47^a/15; *t.-aram* 34^b/03; *t.-arsaŋuz* 47^b/11; *t.-dı* 4^b/09, 4^b/15, 9^a/07, 19^b/09, 24^a/03; *t.-dılar* 6^b/04, 41^b/04; *t.-ğıl* 15^b/14, 31^a/02, 40^b/04, 40^b/05; *t.-ma!* 40^b/05, 52^a/15; *t.-madı* 26^a/12; *t.-mağıl* 40^b/04; *t.-mazam* 21^b/03, 40^b/06; *t.-mış* 19^a/14, 50^a/11; *t.-uŋ* 2^a/03, 39^b/05; *t.-up* 40^b/06, 43^a/15 [=45]

tutdur-: *t.-ur* 40^b/02 [=1]

tutul-: *t.-dı* 44^a/06; *t.-dum* 6^b/13 [=2]

tutun-: *t.-u* 25^b/06, 39^b/13 [=2]

tutuş-: *t.-mışlar* 27^b/09; *t.-up* 27^b/08 [=2]

tuy-: *t.-a* 30^b/10; *t.-ar* 22^a/09; *t.-dı* 40^b/13; *t.-dum* 35^a/01, 35^a/02; *t.-duŋ* 4^a/03, 46^b/11; *t.-madı* 31^a/03; *t.-madılar* 21^a/08; *t.-maduŋuz* 21^a/11; *t.-mışıdı* 30^b/09 [=11]

tuyur-: *t.-u* 32^b/01 [=1]

tüken-: *t.-mişidi* 29^b/01 [=1]

tüket-: *t.-ür (tükedür)* 25^a/04 [=1]

u: *u.* 2^a/10, 5^a/15, 9^a/13, 11^b/05, 12^a/04, 13^b/13, 13^b/14, 18^a/09, 19^a/09, 22^a/09, 22^a/12, 24^a/01, 25^b/04, 26^b/03, 29^a/06, 29^a/12, 37^b/06, 41^a/08, 44^b/07, 48^a/13, 48^a/14, 48^b/03, 50^a/09 [=24]

ucuz: *u.* 7^a/10, 8^b/02, 11^b/12 [=3]

uç: *u.+a (uca)* 6^a/13, 15^a/02, 16^b/15, 17^a/05, 28^b/07, 32^b/03, 33^a/04, 40^b/10, 51^b/02; *u.+dan* 6^a/13, 15^a/02, 16^b/15, 28^b/07, 32^b/03, 33^a/04, 40^b/10; *u.+ına (ucına)* 16^b/14 [=17]

uç-: *u.-a* 22^b/02, 32^b/08, 32^b/14; *u.-ar* 5^b/05, 25^b/09; *u.-arlar* 22^b/03; *u.-ayu* 25^b/10; *u.-dılar* 25^a/05; *u.-sun* 50^a/12 [=9]

uçmak: *u.* 28^a/12, 28^a/13; *u.+a (uçmağa)* 18^b/09, 28^a/04, 28^a/11, 32^b/09, 33^a/02, 34^a/14; *u.+da* 33^a/03; *u.+dan* 4^b/14, 5^a/12, 22^a/02; *u.+ı (nes.) (uçmağı)* 28^b/02; *u.+uŋ (uçmağuŋ)* 32^b/05 [=14]

uçmaklık: *u.* 33^a/03 [=1]

ud: *u.* 19^a/01; *u.+ı (iy.)* 16^b/07 [=2]

'ûd: *'û.* 26^b/03 [=1]

uğra-: *u.-dı* 36^a/06, 36^b/05; *u.-r* 9^a/11 [=3]

uğun-: *u.-uban* 41^a/12; *u.-ur* 3^b/14, 6^a/08, 11^b/09, 33^b/03, 39^b/11, 42^a/13 [=7]

uğur: *u.+da* 6^a/10, 33^b/03, 35^a/14, 39^b/03, 41^a/02, 42^a/13, 45^a/08; *u.+dan* 5^b/11, 6^a/05 [=9]

ulu: *u.* 4^a/03, 7^a/12, 15^a/10, 17^a/15, 22^a/13, 26^b/10, 30^b/10, 31^a/07,

32^{a}/10, 34^{b}/13, 42^{a}/04, 44^{b}/14, 45^{a}/14, 45^{b}/03, 47^{b}/13, 50^{a}/11, 51^{a}/06, 51^{a}/08, 51^{b}/03, 51^{b}/13, 52^{a}/13; *u.+sı* 32^{a}/08; *u.+yıdı* 32^{a}/08; *u.+yımış* 44^{b}/13 [=24]

ulula-: *u.-yu* 33^{a}/09 [=1]

um-: *u.-a* 27^{b}/13, 39^{a}/01; *u.-ar* 24^{b}/10; *u.-dı* 24^{b}/01; *u.-duŋ* 23^{a}/10 [=5]

unut-: *u.-alar (unudalar)* 29^{b}/04, 29^{b}/12; *u.-ayduŋuz (unudayduŋuz)* 41^{a}/10; *u.-duk* 27^{a}/11; *u.-ma!* 25^{b}/02, 25^{b}/05; *u.-mayu* 39^{a}/03, 42^{a}/14; *u.-mışam* 25^{b}/03; *u.-ur (unudur)* 10^{b}/04, 15^{b}/08; *u.-urlar (unudurlar)* 21^{a}/04, 45^{a}/12 [=13]

ur-: *u.* 36^{a}/13, 40^{b}/13; *u.-a* 28^{a}/01, 42^{a}/06; *u.-dı* 3^{b}/12, 3^{b}/12, 4^{b}/07, 15^{a}/09, 23^{a}/11, 31^{a}/08, 42^{a}/06, 43^{b}/07, 48^{a}/01, 51^{a}/07; *u.-dum* 26^{a}/13, 41^{a}/14; *u.-duŋ* 19^{a}/02, 38^{b}/14, 43^{a}/06; *u.-duŋuz* 21^{a}/13; *u.-ğıl* 21^{b}/07; *u.-mağıl* 48^{a}/08; *u.-u* 34^{b}/06; *u.-ur* 3^{b}/14, 3^{b}/15, 9^{b}/02, 18^{a}/11, 23^{b}/02, 44^{a}/10, 44^{a}/15; *u.-uram* 21^{b}/01 [=31]

urğan: *u.* 7^{b}/09; *u.+a* 7^{b}/11, 8^{a}/03; *u.+ını* 4^{b}/12 [=4]

us: *u.+dan* 12^{b}/11; *u.+sı* 3^{b}/10, 3^{b}/11, 6^{a}/08, 6^{a}/09, 8^{a}/09, 11^{b}/09, 32^{a}/08, 33^{b}/04; *u.+suŋı* 18^{a}/10 [=10]

uslu: *u.+yam* 12^{b}/11 [=1]

ustâ: *u.+lar* 17^{a}/14 [=1]

usûl: *u.* 52^{a}/11 [=1]

uş: *u.* 3^{b}/05, 8^{b}/07, 9^{a}/08, 12^{b}/07, 15^{b}/08, 16^{b}/06, 16^{b}/11, 18^{a}/07, 21^{b}/15, 23^{a}/02, 24^{a}/11, 24^{b}/02, 27^{b}/05, 30^{b}/15, 32^{a}/11, 34^{a}/03, 36^{a}/04, 36^{b}/11, 38^{a}/12, 41^{b}/05, 45^{a}/03, 46^{b}/09, 47^{a}/05, 47^{b}/08, 48^{a}/07, 50^{a}/07; *u.+da* 16^{b}/10 [=27]

uşağ: *u.+ki* 46^{b}/11 [=1]

uşan-: *u.-dı* 11^{a}/02, 16^{a}/03; *u.-ur* 16^{a}/04 [=3]

uşat-: *u.-dı* 16^{a}/06, 31^{a}/08, 50^{b}/11; *u.-ur (uşadur)* 11^{a}/04 [=4]

uşbu: *u.* 2^{a}/13, 2^{a}/15, 2^{b}/03, 3^{a}/02, 3^{b}/01, 4^{a}/08, 5^{a}/02, 5^{b}/04, 7^{a}/12, 8^{a}/01, 9^{a}/01, 12^{a}/12, 13^{a}/04, 13^{a}/15, 13^{b}/02, 15^{a}/11, 15^{a}/14, 15^{b}/15, 17^{b}/08, 19^{a}/06, 19^{b}/12, 19^{b}/14, 20^{a}/04, 21^{a}/09, 22^{a}/04, 25^{b}/14, 26^{b}/12, 32^{a}/07, 33^{a}/04, 34^{a}/06, 34^{b}/07, 37^{a}/11, 38^{b}/14, 39^{b}/14, 41^{b}/06, 41^{b}/13, 44^{a}/11, 44^{b}/01, 44^{b}/05, 46^{a}/11, 47^{b}/11, 50^{a}/01, 51^{a}/11, 52^{a}/13; *u. durur* 45^{a}/01; *u.+lar* 49^{a}/06 [=46]

utan-: *u.-madı* 26^{a}/12; *u.-mayu* 45^{a}/02; *u.-maz* 17^{b}/14; *u.-u* 25^{b}/06, 39^{b}/13; *u.-ur* 17^{b}/14, 19^{b}/01 [=7]

uy-: *u.-mayan* 33^{a}/08 [=1]

uya: *u.* 4^a/07, 4^b/03, 4^b/06, 20^b/11, 36^a/05, 45^b/13 [=6]

uyhu: *u.+dan* 10^b/03, 12^b/14; *u.+sında* 12^b/08 [=3]

uyu-: *u.-riken* 13^b/05; *u.-ya* 12^b/01 [=2]

uzun: *u.+ı (iy.)* 36^b/15 [=1]

ü: *ü.* 1^b/09, 1^b/14, 5^b/02, 10^a/07, 10^a/07, 10^b/01, 12^b/02, 12^b/12, 13^a/06, 13^b/14, 17^a/01, 17^a/07, 17^b/04, 17^b/11, 27^a/06, 27^b/09, 29^b/06, 29^b/06, 30^a/08, 30^a/10, 30^b/06, 31^b/01, 34^b/09, 35^b/02, 37^a/09, 38^b/09, 39^b/04, 43^a/15, 43^b/01, 46^a/15, 47^b/14, 48^a/12, 48^a/14, 49^a/11, 49^b/07, 51^a/12 [=36]

üç: *ü.* 11^b/11, 13^b/05, 14^a/01, 15^b/01, 22^a/13, 22^a/15, 22^b/07, 22^b/09, 29^b/01, 37^a/03, 38^b/12, 43^b/15, 44^a/05, 48^a/13; *ü.+i (iy.)* 22^a/10 [=15]

üçünci: *ü.* 11^b/11, 12^b/12, 18^a/04, 22^b/12, 29^a/11, 50^b/03; *ü.+ye* 39^a/03 [=7]

üküş: *ü.* 23^a/14, 30^a/13, 35^a/04, 48^a/03; *ü.+dür* 7^a/14, 11^b/02, 13^a/13, 33^a/12 [=8]

ümîd: *ü.+dür* 27^b/01; *ü.+ümi* 42^b/01; *ü.+üŋi* 42^a/15 [=3]

ümmet: *ü.* 28^a/06, 28^b/04, 49^a/02; *ü.+den* 27^b/02; *ü.+i (iy.)* 48^b/14; *ü.+i (nes.)* 28^a/02; *ü.+ine* 28^a/05, 49^a/01; *ü.+ini* 28^a/08; *ü.+isiz* 27^a/04; *ü.+ümi* 28^a/01; *ü.+üŋi* 28^a/03 [=12]

ümmîd: *ü.+ümüz* 27^a/14 [=1]

ün: *ü.* 5^a/09, 5^b/14, 6^a/02, 6^a/04, 7^b/03, 11^a/13, 18^a/15, 22^b/01, 44^b/07, 46^a/11 [=10]

ünde-: *ü.* 49^b/01; *ü.-gil* 49^b/02; *ü.-megil* 50^b/14; *ü.-p* 2^b/06; *ü.-rem* 49^a/13, 50^b/15; *ü.-riken* 39^a/11; *ü.-yesin* 49^a/15; *ü.-yü* 49^a/10 [=9]

ürk-: *ü.-eler* 28^a/13 [=1]

üst: *ü.+inde* 31^a/11; *ü.+ine* 13^b/03; *ü.+lerine* 20^b/03, 45^a/11; *ü.+ümüzden* 9^b/07; *ü.+üŋe* 7^a/08, 22^b/07 [=7]

üstâd: *ü.+lar* 16^b/12 [=1]

üş-: *ü.-er* 13^b/03 [=1]

üze: *ü.* 9^a/15, 31^a/01 [=2]

üzere: *ü.* 13^b/09, 17^a/08, 30^b/10 [=3]

üzre: *ü.* 7^b/05, 9^b/02, 9^b/13, 12^a/09, 13^b/13, 22^a/15, 22^b/02, 26^b/09, 26^b/13, 29^b/14, 31^b/11, 32^b/06, 35^b/13, 46^b/01, 52^a/09 [=15]

üzül-: *ü.-üp* 27^b/10 [=1]

üzüm: *ü.* 22^a/13 [=1]

va ’ttakû yavma^n turca’ûna fî-hi ilâ ’llâh: *v.* 18^b/13 [=1]

va’de: *v.* 47^a/03; *v.+si* 50^b/09 [=2]

vakit: *v.* 32^a/12, 49^b/11 [=2]

vakt: *v.* 4^a/04, 30^b/11, 46^a/04; *v.+i (iy.)* 29^a/05; *v.+in* 15^a/07, 45^b/13, 48^b/10 [=7]

var: *v.* 4^b/11, 6^a/02, 6^b/09, 7^b/14, 7^b/15, 8^b/09, 10^a/06, 10^a/06, 10^b/15, 12^a/05, 13^a/08, 13^b/14, 15^a/03, 16^a/15, 17^a/07, 20^b/01, 20^b/11, 20^b/12, 22^a/04, 22^a/14, 24^a/01, 25^b/01, 25^b/04, 25^b/09, 27^a/14, 29^a/03, 31^b/08, 31^b/15, 32^b/05, 33^b/11, 37^a/03, 38^b/12, 40^b/11, 41^b/13, 42^b/03, 43^b/11, 43^b/15, 44^a/05, 45^b/10, 50^a/08, 50^b/02; *v.+dı* 2^a/05, 7^a/01, 8^a/12, 10^b/01, 37^a/11, 38^a/05, 40^a/01, 40^b/15; *v.+dur* 24^b/08, 46^a/03; *v. durur* 9^b/06; *v.+ı (iy.)* 1^b/11, 19^b/07, 34^b/09; *v.+ıdı* 2^a/04, 5^b/13, 10^a/11, 23^b/03, 30^a/06, 37^a/12, 37^b/07, 39^b/15, 40^a/03, 41^a/04, 46^a/06; *v.+ımış* 37^b/10; *v.+ın* 9^b/11, 43^b/14; *v.+ını* 29^a/02, 43^a/04; *v.+ısa* 9^b/09, 14^a/02, 16^a/04; *v.+iken* 3^a/06; *v. mı* 8^b/03, 14^b/15, 24^b/05; *v.+mış* 5^a/01; *v.+sa* 2^a/05, 11^a/01, 26^a/07, 26^b/07, 34^b/07, 48^b/14; *v.+um* 14^a/12 [=86]

var-: *v.* 7^a/12, 9^b/09, 14^b/15, 25^b/05, 33^b/08, 35^b/13, 35^b/14, 36^a/14, 36^b/01, 37^b/15, 38^b/02, 39^a/04, 40^a/11, 40^b/13, 43^b/11, 48^a/12, 49^b/12, 49^b/15, 52^a/03; *v.-a* 13^a/07, 18^a/13, 27^b/02, 47^b/14, 49^b/03; *v.-alum* 10^b/12, 15^b/12; *v.-am* 6^b/09, 25^b/01, 37^b/06, 38^a/14; *v.-asın* 23^a/01, 24^a/04, 25^b/02; *v.-asız* 3^a/05, 33^a/07, 33^a/09, 35^a/07, 35^b/03, 35^b/05, 41^b/02; *v.-avuz* 2^b/05; *v.-dı* 6^a/04, 6^b/14, 7^a/14, 7^b/02, 9^b/11, 24^b/09, 25^b/10, 34^a/14, 34^b/05, 36^a/01, 36^b/10, 37^a/13, 37^b/12, 40^a/09, 50^b/05, 50^b/12; *v.-dılar* 3^b/04, 6^b/04, 36^a/05, 41^a/07, 43^b/05, 44^b/04; *v.-dum* 51^b/11; *v.-dumıdı* 27^b/03; *v.-duŋuz* 35^a/10; *v.-ğıl* 22^a/05, 25^a/15; *v.-ıcak* 5^b/11, 15^a/13, 34^b/02, 34^b/03, 43^b/04; *v.-ma!* 3^b/06, 18^a/03; *v.-mağa* 3^b/13; *v.-mazam* 41^b/01; *v.-sa* 15^b/07, 15^b/09; *v.-sun* 13^a/04, 17^b/10; *v.-uban* 43^b/05, 51^b/01; *v.-uŋ* 6^b/01, 6^b/03, 25^b/15, 35^b/01, 41^a/15, 41^b/01, 43^b/03; *v.-up* 3^a/12, 14^a/03, 42^b/09; *v.-ur* 7^a/02, 10^b/03, 10^b/08, 11^a/07, 11^b/14, 15^a/01, 15^a/13, 16^a/14, 21^b/05, 21^b/06, 22^a/08, 25^b/09, 25^b/14, 26^b/02, 27^b/06, 31^b/10, 33^a/05, 33^b/09, 33^b/10, 36^b/02, 37^b/01, 38^b/02, 39^a/06, 46^b/06, 48^a/13, 49^a/11, 49^b/04, 50^a/03, 50^a/04, 51^a/04, 51^a/15; *v.-uram* 3^b/07; *v.-ursın* 36^a/03; *v.-uruz* 3^a/07, 10^b/14 [=128]

varlu: *v.+ya* 40^a/13 [=1]

vasf: *v.* 17^a/15, 42^b/12, 42^b/15, 43^a/02; *v.+ın* 5^a/01, 46^a/07 [=6]

velî: *v.* 25^{b}/01 [=1]

vezîr: *v.* 33^{b}/04, 33^{b}/07, 33^{b}/09 [=3]

vėr-: *v.* 2^{a}/09, 3^{a}/12, 5^{a}/02, 5^{a}/04, 6^{b}/09, 7^{a}/06, 19^{b}/11, 23^{b}/09, 24^{b}/11, 26^{b}/12, 28^{a}/04, 28^{b}/10, 29^{a}/02, 31^{b}/03, 33^{b}/06, 34^{b}/10, 36^{a}/07, 40^{a}/08, 42^{a}/05, 45^{b}/12, 46^{b}/05, 46^{b}/06, 48^{b}/09, 49^{a}/13; *v.-di* 3^{a}/10, 6^{b}/07, 6^{b}/07, 7^{b}/10, 12^{a}/07, 16^{a}/01, 20^{a}/10, 21^{a}/01, 21^{a}/03, 24^{a}/06, 32^{a}/07, 35^{a}/05, 36^{a}/02, 36^{a}/10, 36^{b}/06, 36^{b}/09, 38^{a}/09, 40^{a}/02, 43^{b}/14, 44^{b}/14, 45^{b}/10, 46^{b}/13, 49^{a}/07, 50^{a}/05; *v.-diler* 2^{b}/11, 6^{a}/13, 9^{a}/05, 29^{a}/10, 29^{a}/11, 29^{a}/14, 39^{a}/14; *v.-düklerin* 34^{b}/01; *v.-düm* 14^{a}/13, 38^{b}/12, 38^{b}/13, 39^{a}/03, 39^{b}/12; *v.-düŋ* 18^{a}/02; *v.-düŋüz* 35^{a}/10; *v.-e* 1^{b}/08, 1^{b}/08, 7^{a}/09, 14^{b}/11, 27^{b}/02, 28^{a}/06, 28^{b}/06, 28^{b}/06, 28^{b}/07, 31^{b}/09, 33^{a}/09, 46^{b}/04; *v.-eler* 28^{a}/07; *v.-elüm* 1^{b}/10, 11^{b}/06, 32^{a}/10, 32^{a}/11, 52^{a}/13; *v.-em* 8^{b}/04, 12^{b}/05, 13^{a}/09, 34^{b}/04, 35^{a}/08, 38^{a}/14; *v.-en* 11^{b}/12, 20^{b}/05; *v.-eyüm* 7^{a}/01, 24^{a}/10, 24^{b}/05; *v.-gil* 4^{b}/07, 8^{b}/10, 29^{a}/03, 33^{b}/05, 38^{a}/01, 40^{a}/06, 46^{b}/14; *v.-i* 50^{a}/13; *v.-medi* 42^{b}/04, 45^{b}/11; *v.-mezüz* 44^{a}/08; *v.-miş* 12^{a}/13, 20^{b}/04, 42^{b}/04; *v.-mişidi* 31^{b}/05, 47^{a}/08; *v.-sün* 22^{a}/07, 43^{a}/11; *v.-ü* 24^{a}/13, 43^{b}/06, 48^{b}/04; *v.-üben* 29^{a}/13; *v.-üŋ* 6^{a}/12, 14^{a}/02, 32^{b}/04, 35^{b}/01, 43^{b}/03, 43^{b}/04; *v.-üŋüz* 8^{a}/13; *v.-ür* 2^{b}/02, 2^{b}/06, 7^{a}/07, 7^{a}/07, 11^{b}/07, 11^{b}/10, 14^{b}/12, 16^{a}/09, 27^{b}/06, 29^{a}/09, 33^{a}/13, 33^{a}/14, 33^{b}/11, 34^{a}/15, 34^{b}/01, 35^{a}/06, 46^{b}/05, 47^{b}/01, 47^{b}/01, 48^{a}/03, 49^{b}/06, 51^{b}/05; *v.-ürdi* 12^{a}/14; *v.-üridi* 20^{b}/15, 40^{a}/13; *v.-ürisevüz* 1^{b}/11; *v.-ür misiŋiz* 44^{a}/13; *v.-ürseŋüz* 39^{b}/07 [=149]

vėrdür-: *v.-di* 20^{a}/13 [=1]

vėribi-: *v.-di (vėribdi)* 46^{a}/02, 50^{a}/06; *v.-gil* 43^{b}/01 [=3]

vur-: *v.* 19^{b}/13; *v.-dı* 51^{a}/08; *v.-dılar* 3^{b}/10 [=3]

vü: *v.* 4^{b}/04, 27^{a}/01, 29^{a}/12, 29^{b}/04, 40^{b}/05, 42^{a}/09, 48^{a}/15, 51^{a}/15 [=10]

yâ: *y.* 2^{a}/13, 3^{b}/06, 5^{a}/08, 5^{a}/14, 5^{b}/07, 6^{a}/06, 6^{b}/08, 6^{b}/13, 7^{b}/10, 8^{a}/05, 10^{b}/11, 13^{a}/07, 15^{b}/14, 16^{b}/04, 17^{b}/15, 18^{b}/01, 18^{b}/08, 19^{b}/11, 24^{b}/11, 24^{b}/11, 25^{b}/01, 27^{b}/13, 27^{b}/14, 28^{b}/09, 29^{b}/09, 35^{a}/16, 37^{b}/14, 40^{a}/06, 42^{a}/10, 46^{a}/09, 47^{a}/03, 50^{b}/13, 52^{a}/06, 52^{b}/01 [=34]

yâ: *y.* 2^{b}/05, 2^{b}/10, 4^{a}/06, 18^{a}/09, 20^{b}/08, 23^{a}/06, 23^{a}/07, 23^{a}/09,

28^b/01, 28^b/01, 34^a/01, 38^a/13 [=12]

yâ asafâ ‘alâ Yûsufa: *y.* 42^a/07 [=1]

yaban: *y.+a* 8^b/02; *y.+da* 35^a/10, 35^a/11; *y.+dan* 51^b/08 [=4]

yad: *y.* 24^b/11 [=1]

yağ-: *y.-a* 25^b/11; *y.-ar* 7^a/04, 9^b/05; *y.-ardı* 7^a/09; *y.-maya* 25^b/13; *y.-maz* 29^a/08 [=6]

yağmur: *y.* 25^b/11, 25^b/13, 29^a/08; *y.+ıla* 9^b/05 [=4]

yâhu: *y.* 2^b/01, 5^b/15, 6^a/01 [=3]

yâhud: *y.* 25^b/10, 38^b/10 [=2]

Yahûda: *Y.* 4^a/08, 4^b/10, 36^b/08, 36^b/09, 40^b/08, 41^a/01, 41^a/03, 41^b/01, 41^b/05, 42^b/06, 44^b/14; *Y. (Yahûd’)* 4^a/03, 4^b/03, 33^b/13; *Y.+nuŋ* 4^a/10, 40^b/12; *Y.+ya* 4^a/11, 4^b/02, 4^b/09 [=19]

yak-: *y.-ar* 16^a/13; *y.-dı* 27^a/10 [=2]

yaka: *y.+mdan* 7^a/05 [=1]

yakıl-: *y.-ur* 27^b/11 [=1]

yakın: *y.* 9^a/02, 10^a/11, 23^b/04, 51^b/02; *y.+da* 49^b/14 [=5]

Ya’kûb: *Y.* 2^a/04, 2^a/11, 2^b/01, 2^b/15, 3^a/02, 3^a/08, 3^b/04, 5^b/13, 5^b/15, 6^a/04, 6^a/08, 6^a/12, 6^b/06, 6^b/08, 6^b/14, 14^b/05, 23^b/05, 24^a/02, 24^a/08, 24^a/08, 24^a/10, 24^a/13, 24^b/03, 24^b/05, 24^b/09, 33^a/06, 33^a/07, 34^a/02, 34^b/09, 34^b/12, 34^b/15, 35^a/03, 35^a/09, 35^a/17, 35^b/01, 36^b/14, 38^a/08, 40^a/06, 40^a/09, 40^a/11, 41^b/06, 41^b/10, 41^b/15, 42^a/01, 42^a/05, 42^b/01, 42^b/03, 42^b/10, 42^b/15, 43^b/02, 44^a/11, 45^a/15, 46^a/05, 46^a/08, 46^a/10, 46^b/08, 46^b/14, 46^b/15, 47^a/09, 47^b/01, 47^b/07, 47^b/09, 48^a/01, 48^a/02, 48^a/09, 48^a/11, 48^b/08, 49^a/06, 49^a/08, 49^a/09, 49^a/10, 49^a/11, 49^b/05, 49^b/05, 49^b/07, 49^b/08, 49^b/10, 49^b/11, 49^b/13, 50^a/02, 50^a/03, 50^a/05, 50^a/09, 50^b/01, 50^b/03, 50^b/04, 51^a/05, 52^a/04, 52^a/10; *Y.+a* 2^a/07, 3^b/03, 6^b/05, 6^b/07, 19^a/13, 23^a/05, 24^a/13, 34^b/11, 35^a/16, 40^a/02, 41^b/03, 42^b/13, 46^a/13, 46^b/04, 46^b/05, 46^b/08, 47^a/01, 47^a/15, 47^b/01, 47^b/12, 49^a/07, 49^b/04, 50^a/12; *Y.+dan* 43^a/01; *Y.+ı (nes.)* 46^a/14, 49^b/04, 50^a/15; *Y.+ıla* 34^b/11; *Y.+uŋ* 2^a/15, 3^b/02, 6^a/07, 24^a/09, 37^a/01, 46^a/15, 50^a/08 [=124]

yâkût: *y.* 17^a/06; *y.+dan* 24^a/06, 36^a/10; *y.+dur* 40^a/08 [=4]

yalan: *y.* 6^b/11, 19^b/14, 20^a/08, 22^b/11, 25^a/11, 34^a/09, 37^a/04, 44^b/13, 45^a/02, 45^a/04 [=10]

yalancı: *y.* 9^a/02; *y.+dur* 8^b/05 [=2]

yalançı: *y.+lar* 45^a/04 [=1]

yalın: *y.+ıdı* 45^b/13 [=1]

yalŋuz: *y.* 21^{b}/13 [=1]

yaluŋuz: *y.* 35^{b}/08, 41^{b}/01 [=2]

yaluŋuzçak: *y.* 39^{a}/11 [=1]

yalvar-: *y.-dılar* 27^{b}/13, 45^{a}/06; *y.-ı* 25^{a}/01; *y.-u* 43^{b}/06; *y.-ur* 3^{b}/15, 4^{b}/09, 9^{b}/12; *y.-uram* 42^{b}/01 [=8]

yan: *y.+ı (iy.)* 51^{b}/15; *y.+ın* 51^{a}/08; *y.+ına* 13^{a}/14, 13^{b}/08, 32^{a}/06; *y.+uma* 19^{a}/02 [=6]

yan-: *y.-a* 18^{b}/06; *y.-alum* 28^{b}/01; *y.-ar* 5^{a}/12, 27^{a}/08; *y.-aram* 18^{a}/07; *y.-aruz* 27^{a}/06; *y.-dı* 11^{a}/11, 14^{a}/14, 47^{a}/06; *y.-mağa* 28^{b}/02; *y.-mamış* 27^{a}/02, 27^{a}/05; *y.-maz* 18^{a}/08; *y.-mış* 27^{a}/02, 27^{b}/11; *y.-mışam* 6^{b}/12; *y.-u* 26^{b}/14, 45^{a}/04; *y.-up* 31^{b}/04 [=19]

yana: *y.* 7^{b}/05, 18^{b}/08, 19^{a}/11, 30^{b}/01 [=4]

yandur-: *y.-an* 21^{a}/10; *y.-dı* 37^{b}/09, 42^{a}/11, 47^{a}/09; *y.-maz* 27^{a}/08, 27^{a}/09 [=6]

ya'nî: *y.* 9^{b}/01 [=1]

yaŋa: *y.* 7^{a}/12, 10^{b}/07, 13^{a}/09, 24^{b}/02, 39^{a}/12, 51^{b}/08, 51^{b}/10, 51^{b}/11, 51^{b}/12, 51^{b}/13; *y.+dan* 9^{a}/15 [=11]

yaŋaru: *y.* 14^{a}/09 [=1]

yap-: *y.-ar* 22^{a}/15; *y.-asın* 49^{a}/15; *y.-dı* 17^{b}/03, 30^{b}/10, 51^{a}/08 [=5]

yapdur-: *y.-ur* 49^{b}/04 [=1]

yapış-: *y.-dı* 8^{a}/03 [=1]

yaprak: *y.+ın (yaprağın)* 17^{a}/01 [=1]

yapuş-: *y.* 7^{b}/11 [=1]

yâr: *y.* 22^{a}/13, 31^{b}/07, 50^{b}/02 [=3]

yarâ: *y.* 7^{a}/09, 10^{a}/15, 14^{a}/03, 22^{a}/05, 23^{a}/03, 29^{b}/12, 35^{b}/07, 45^{b}/12 [=8]

yârâ: *y.* 8^{a}/08 [=1]

yara-: *y.-maya* 30^{a}/12, 34^{a}/06; *y.-maz* 49^{b}/09 [=3]

yarak: *y.* 7^{a}/13, 13^{a}/03, 33^{a}/10, 49^{b}/15 [=4]

yârân: *y.+lara* 1^{b}/12 [=1]

yarat-: *y.-ana (yaradana)* 11^{a}/03; *y.-dı* 10^{a}/05; *y.-madı* 11^{a}/08; *y.-mış* 7^{b}/13, 11^{a}/08; *y.-mışdı* 22^{a}/02, 32^{a}/05; *y.-ur (yaradur)* 10^{a}/06, 10^{a}/07 [=9]

yarıl-: *y.-dı* 19^{a}/05, 19^{a}/13 [=2]

yarın: *y.* 4^{a}/14, 18^{b}/03 [=2]

yârî: *y.* 36^{b}/13 [=1]

yarlığa-: *y.-sun* 48^{a}/10; *y.-ya* 3^{a}/14, 24^{b}/08, 27^{b}/01, 28^{b}/11 [=5]

yarlığan-: *y.-asın* 48^{b}/09; *y.-ur* 51^{a}/14 [=2]

yarmak: *y.* 8^{b}/06, 8^{b}/08, 8^{b}/10, 15^{a}/08; *y.+um* 8^{b}/09 [=5]

yaş: *y.* 6^{a}/03, 6^{a}/07, 25^{a}/05, 25^{b}/09, 38^{a}/03, 41^{a}/07, 41^{b}/06, 43^{b}/10; *y.+ı (iy.)* 6^{b}/15, 37^{b}/05, 38^{b}/07; *y.+ın* 11^{a}/14, 19^{a}/01, 42^{b}/15; *y.+um* 37^{b}/09, 38^{a}/06 [=16]

yaş: *y.+ım* 18^{a}/09; *y.+ında* 2^{a}/06; *y.+uŋ* 2^{a}/13, 22^{b}/15 [=4]

yaşa-: *y.-dum* 49^{b}/08; *y.-r* 31^{b}/12 [=2]

yat: *y.+ı (iy.)* 16^{a}/12, 46^{a}/04; *y.+ın* 1^{b}/13; *y.+ına* 2^{b}/15 [=4]

yat-: *y.-a* 12^{b}/01; *y.-ar* 47^{a}/13; *y.-ardum* 2^{a}/08; *y.-arıdı* 13^{b}/08; *y.-arlar* 50^{b}/03; *y.-dı* 42^{b}/05; *y.-ısardur* 23^{a}/15; *y.-sun* 21^{b}/09, 40^{b}/03; *y.-ur* 22^{a}/12; *y.-urıdı* 32^{a}/06; *y.-uriken* 2^{a}/07, 7^{a}/02 [=13]

yatur-: *y.-u* 23^{b}/08 [=1]

yavlak: *y.* 17^{a}/15, 47^{b}/13, 51^{a}/08, 51^{b}/09 [=4]

yavuz: *y.* 5^{b}/03, 10^{a}/13, 19^{a}/06, 19^{b}/13, 31^{a}/04, 35^{a}/13, 37^{a}/07, 39^{b}/14, 40^{a}/14, 40^{a}/15, 44^{a}/04 [=11]

yavuzluk: *y.* 19^{b}/11, 19^{b}/12, 39^{b}/06 [=3]

yayan: *y.* 48^{a}/15 [=1]

yaz-: *y.* 13^{a}/04, 43^{a}/01, 43^{a}/07; *y.-ana* 52^{b}/02; *y.-ar* 13^{a}/10, 17^{b}/01, 46^{b}/05; *y.-dı* 13^{a}/07; *y.-dılar* 9^{a}/01, 9^{a}/04; *y.-dıyısa* 44^{a}/09; *y.-dukların* 37^{a}/03, 37^{a}/04; *y.-duŋuz* 45^{a}/02; *y.-ğıl* 43^{a}/02, 43^{a}/03, 43^{a}/06; *y.-maduk* 44^{a}/07; *y.-mışsız* 44^{a}/05; *y.-uŋuz* 8^{b}/15 [=20]

yazdur-: *y.* 17^{a}/09; *y.-am* 42^{b}/10; *y.-ayum* 42^{b}/12; *y.-ur* 36^{b}/14, 37^{a}/04, 43^{b}/02 [=6]

yazı: *y.* 9^{b}/05 [=1]

yazıl-: *y.-mış* 17^{a}/10, 47^{b}/12; *y.-mışdur* 44^{a}/01; *y.-mışıdı* 12^{a}/09 [=4]

yazılu: *y.* 18^{b}/12 [=1]

yazlu: *y.* 19^{a}/11, 37^{a}/07 [=2]

yazu: *y.* 39^{a}/15; *y.+sı* 2^{a}/02 [=2]

yazuk: *y.* 19^{b}/15; *y.+a (yazuğa)* 20^{b}/10; *y.+dan* 19^{a}/14; *y.+ın (yazuğın)* 52^{a}/15, 52^{b}/01; *y.+ından (yazuğından)* 20^{b}/09; *y.+uŋuz (yazuğuŋuz)* 45^{b}/09 [=7]

yazuklu: *y.+lar* 1^{b}/10, 28^{a}/14, 48^{b}/14 [=3]

yazulu: *y.* 37^{a}/01 [=1]

yeŋ: *y.+in* 25^{b}/06 [=1]

yeŋi: *y.* 36^{b}/14 [=1]

yeşil: *y.* 17^{a}/01, 17^{a}/03 [=2]

yė-: *y.-di* 6^{a}/06, 6^{b}/10, 24^{a}/15, 34^{a}/04, 34^{a}/14, 37^{a}/13, 37^{b}/03, 37^{b}/05, 37^{b}/07, 38^{b}/15; *y.-diler* 29^{a}/09, 29^{a}/12, 29^{a}/13, 29^{a}/14; *y.-di mi* 6^{b}/01; *y.-dügi* 25^{b}/08; *y.-düm* 6^{b}/10; *y.-düŋ* 6^{b}/06; *y.-medi* 37^{b}/03; *y.-medük* 37^{a}/14; *y.-medüm* 6^{b}/11, 49^{b}/08; *y.-medüŋüz* 37^{a}/10; *y.-megi* 29^{b}/04; *y.-mez* 43^{a}/08, 49^{b}/09; *y.-r* 14^{b}/13, 25^{a}/04, 29^{b}/14, 33^{b}/10; *y.-rem* 3^{a}/04, 5^{a}/15; *y.-*

rken 40^{a}/12; *y.-sün* 39^{a}/10; *y.-ye* 22^{b}/10, 32^{b}/09, 37^{a}/15; *y.-yem* 37^{b}/06; *y.-yen* 6^{b}/05, 43^{a}/06; *y.-yeyidüm* 27^{b}/05; *y.-yü* 39^{b}/05, 40^{b}/01; *y.-yüben* 31^{b}/15 [=44]

yėdi: *y.* 2^{a}/06, 25^{a}/03, 25^{a}/04, 25^{a}/05, 25^{a}/05, 25^{b}/09, 25^{b}/10, 25^{b}/11, 25^{b}/12, 25^{b}/13, 29^{a}/06, 29^{a}/07, 29^{a}/08, 29^{b}/01, 32^{b}/06 [=15]

yėdinci: *y.* 29^{a}/15 [=1]

yėdür-: *y.-ür* 33^{b}/10; *y.-ürdi* 40^{a}/13; *y.-üridi* 20^{b}/15 [=3]

yėg: *y.* 15^{a}/15; *y.+idi* 4^{a}/12, 23^{b}/14 [=3]

yėgirmi: *y.* 49^{b}/08 [=1]

yėgle-: *y.-yü* 34^{a}/04, 39^{b}/12 [=2]

yėl: *y.* 29^{a}/08; *y.+e* 46^{b}/07 [=2]

yėmek: *y.* 49^{b}/07, 49^{b}/09, 49^{b}/09 [=3]

yėmiş: *y.* 16^{b}/15; *y.+i (iy.)* 42^{a}/09 [=2]

yėŋi: *y.* 20^{a}/01 [=1]

yėr: *y.* 16^{b}/13; *y.+de* 5^{a}/01, 25^{b}/12, 48^{b}/09; *y.+den* 26^{a}/04; *y.+e* 3^{b}/10, 4^{b}/09, 4^{b}/13, 4^{b}/13, 4^{b}/15, 7^{a}/04, 7^{a}/04, 11^{a}/02, 16^{a}/03, 16^{a}/04, 21^{a}/05, 21^{b}/14, 23^{a}/03, 23^{b}/02, 30^{a}/01, 31^{a}/08, 33^{b}/03, 33^{b}/05, 35^{b}/11, 37^{a}/04, 37^{b}/01, 38^{a}/11, 38^{b}/06, 39^{a}/09, 39^{b}/13, 41^{a}/12, 41^{b}/15, 42^{a}/06, 42^{a}/13, 47^{a}/12, 48^{a}/01, 50^{a}/13, 51^{a}/05, 51^{b}/01; *y.+i (nes.)* 28^{b}/09; *y.+idi* 51^{a}/06; *y.+in* 16^{b}/13; *y.+inden* 3^{a}/08, 46^{a}/14; *y.+ine* 5^{a}/11, 8^{a}/06, 21^{a}/07, 21^{b}/12, 21^{b}/12, 23^{a}/03, 50^{a}/03; *y.+lerini* 27^{a}/09; *y.+üm* 23^{b}/10, 49^{b}/13; *y.+üŋ* 49^{b}/12; *y.+üŋde* 13^{a}/01 [=56]

yėriş-: *y.-e* 50^{b}/09 [=1]

yėt-: *y.-eler* 8^{a}/11; *y.-er* 8^{a}/01, 20^{a}/02, 20^{b}/07, 39^{a}/12, 43^{a}/10, 47^{b}/15; *y.-ip* 39^{a}/06; *y.-meye* 7^{a}/11, 14^{a}/15, 24^{b}/07; *y.-mez* 41^{a}/01, 47^{a}/12; *y.-ti* 19^{b}/09; *y.-üben* 3^{b}/06 [=15]

yėtmiş: *y.* 5^{b}/15, 6^{a}/01, 6^{a}/01, 48^{a}/13, 48^{b}/07, 48^{b}/07 [=6]

yėtür-: *y.-diler* 26^{b}/09; *y.-edi* 7^{b}/14; *y.-üŋ* 48^{a}/04; *y.-ür* 26^{a}/07, 37^{b}/02 [=5]

yığlın-: *y.-dı* 19^{a}/11; *y.-ur* 19^{b}/08 [=2]

yıhdur-: *y.-dı* 32^{b}/03 [=1]

yık-: *y.-ar* 19^{b}/05, 20^{b}/09; *y.-dı* 50^{b}/11; *y.-dıyıdı* 32^{b}/12 [=4]

yıkdur-: *y.-a* 33^{a}/02 [=1]

yıl: *y.* 5^{a}/10, 5^{a}/13, 5^{a}/15, 7^{b}/05, 12^{b}/12, 18^{a}/01, 18^{a}/02, 18^{a}/04, 23^{a}/15, 24^{b}/13, 25^{b}/11, 25^{b}/12, 25^{b}/13, 29^{a}/06, 29^{a}/07, 29^{a}/08, 29^{a}/09, 29^{a}/10, 29^{a}/11, 29^{a}/12, 29^{a}/13, 29^{a}/14, 29^{a}/15, 39^{b}/08, 40^{a}/02, 40^{a}/11, 40^{b}/03, 46^{b}/01, 48^{b}/07, 48^{b}/08, 49^{b}/10; *y.+dan*

6^{a}/02, 7^{b}/03, 23^{a}/15, 29^{b}/01, 48^{b}/07; *y.+dur* 18^{a}/07, 25^{b}/03, 38^{b}/10; *y. mı* 5^{b}/15, 6^{a}/01; *y.+uŋ* 12^{b}/06 [=42]

yırtıl-: *y.-a* 20^{a}/07; *y.-mış* 20^{a}/09; *y.-ur* 19^{b}/09, 19^{b}/10 [=4]

yırtuk: *y.* 20^{a}/07, 30^{a}/11; *y.+ı (iy.) (yırtuğı)* 6^{a}/14 [=3]

yigit: *y.* 31^{b}/12, 36^{b}/05, 40^{b}/10 [=3]

yigitlik: *y.* 31^{b}/09 [=1]

yigrelen-: *y.-dük* 34^{a}/09 [=1]

yine: *y.* 1^{b}/12, 3^{b}/15, 5^{b}/09, 10^{a}/15, 11^{a}/07, 12^{b}/06, 12^{b}/12, 18^{a}/02, 19^{a}/10, 19^{a}/10, 19^{a}/12, 19^{b}/02, 19^{b}/02, 19^{b}/04, 19^{b}/05, 23^{a}/03, 25^{a}/04, 31^{a}/11, 32^{a}/11, 34^{b}/13, 34^{b}/14, 35^{a}/02, 35^{b}/01, 38^{b}/11, 42^{a}/08, 44^{b}/07, 44^{b}/07, 44^{b}/12, 46^{a}/03, 47^{a}/13, 50^{a}/03 [=31]

yitür-: *y.-düŋüz* 6^{a}/15; *y.-edi* 7^{b}/14; *y.-esiz* 35^{a}/12 [=3]

yoğ: *y.* 45^{a}/07; *y.+ıdı* 2^{a}/06; *y.+ımış* 38^{a}/08; *y.+ın* 23^{a}/02 [=4]

yohsa: *y.* 6^{b}/02, 6^{b}/03, 13^{a}/01, 20^{b}/10, 21^{b}/01, 32^{b}/01, 33^{b}/12, 37^{a}/14, 41^{a}/13, 43^{a}/12 [=10]

yohsul: *y.* 30^{b}/04, 31^{a}/05, 48^{b}/03; *y.+a* 35^{a}/06, 40^{a}/13 [=5]

yok: *y.* 6^{a}/14, 11^{b}/07, 17^{b}/09, 30^{a}/12, 35^{b}/15, 44^{a}/08, 51^{b}/11; *y.+dur* 25^{b}/03; *y. durur* 8^{b}/07, 12^{a}/06, 19^{b}/15 [=11]

yokaru: *y.* 14^{a}/09; *y.+dan* 5^{b}/14, 7^{b}/03, 11^{a}/13 [=4]

yokla-: *y.-dılar* 9^{a}/14 [=1]

yoklu: *y.+ya* 40^{a}/13 [=1]

yoksa: *y.* 4^{b}/01, 8^{a}/13, 24^{b}/10 [=3]

yoksul: *y.* 13^{b}/13, 29^{a}/06, 30^{b}/03 [=3]

yol: *y.* 5^{a}/05, 18^{a}/05, 28^{b}/13, 30^{b}/10, 31^{a}/01, 31^{a}/11, 34^{b}/06, 35^{b}/06, 36^{b}/07; *y.+a* 4^{b}/01, 7^{b}/04, 9^{b}/07, 10^{a}/03, 19^{a}/15, 31^{a}/01, 32^{b}/10, 40^{b}/11, 41^{a}/15, 50^{b}/15, 51^{a}/04; *y.+da* 5^{b}/13; *y.+dan* 24^{a}/11, 33^{a}/13; *y.+ı (nes.)* 30^{b}/09, 30^{b}/09, 35^{b}/14, 36^{a}/07; *y.+ın* 34^{b}/06, 35^{b}/10, 36^{a}/09; *y.+ına* 24^{a}/07, 26^{b}/03, 39^{b}/02; *y.+ları* 32^{a}/13; *y.+um* 36^{a}/06; *y.+umuzı* 9^{b}/10; *y.+uŋa* 31^{b}/01 [=37]

yolca: *y.* 3^{b}/01, 30^{b}/08 [=2]

yoldaş: *y.* 39^{a}/13 [=1]

yolıra: *y.* 11^{b}/02 [=1]

yon-: *y.-dılar* 10^{a}/12 [=1]

yor-: *y.-am* 7^{a}/06; *y.-ar* 7^{a}/07; *y.-ariken* 2^{a}/15; *y.-dı* 2^{b}/10, 25^{a}/02; *y.-duğın* 2^{b}/01; *y.-mış* 34^{a}/11, 34^{a}/12; *y.-mışıdı* 34^{a}/10 [=9]

yorul-: *y.-dı* 2^{b}/02, 22^{b}/15 [=2]

yön-: *y.-e* 3^{a}/05 [=1]

yönel-: *y.-di* 35^{b}/06 [=1]

yöre: *y.* 3^b/10, 7^b/02, 7^b/02; *y.+müze* 27^a/09; *y.+sine* 3^a/07, 6^b/04, 7^b/06, 48^a/05 [=8]

yöri-: *y.* 3^b/05; *y.-di* 36^b/07, 38^b/07; *y.-ye* 28^a/08 [=4]

yörü-: *y.-di* 48^a/15; *y.-düm* 18^a/05; *y.-r* 25^a/03 [=3]

yu-: *y.-dı* 25^a/01; *y.-dılar* 50^a/14, 51^b/07; *y.-r* 3^a/09, 46^b/12; *y.-ya* 11^b/15, 28^a/09, 28^a/09, 34^b/08 [=9]

yulduz: *y.* 2^a/10 [=1]

yun-: *y.-a* 11^b/14; *y.-dı* 12^a/10 [=2]

Yûnus: *Y.+ı (nes.)* 12^a/08 [=1]

Yûsuf: *Y.* 1^b/13, 2^a/01, 2^a/05, 2^a/06, 2^b/01, 3^a/01, 3^b/03, 3^b/06, 3^b/07, 3^b/14, 4^a/01, 4^a/02, 4^a/04, 4^a/10, 4^b/08, 4^b/09, 4^b/10, 5^a/08, 5^a/10, 5^a/13, 5^a/14, 5^b/03, 5^b/07, 5^b/08, 5^b/14, 6^a/06, 6^b/06, 7^b/10, 7^b/12, 8^a/02, 8^a/03, 8^a/15, 8^b/13, 9^a/07, 9^a/09, 9^a/12, 9^b/04, 9^b/12, 10^a/05, 10^a/06, 10^a/10, 10^a/12, 10^b/02, 10^b/04, 10^b/11, 10^b/14, 10^b/15, 11^a/01, 11^a/06, 11^a/07, 11^a/10, 11^a/12, 11^b/10, 11^b/15, 12^a/01, 12^a/01, 12^a/03, 12^a/10, 13^b/12, 13^b/13, 14^a/09, 14^b/02, 14^b/05, 14^b/09, 15^a/03, 15^b/05, 15^b/07, 15^b/08, 15^b/10, 15^b/12, 16^a/06, 16^a/07, 16^a/08, 16^a/11, 17^b/02, 17^b/03, 17^b/06, 17^b/08, 17^b/14, 17^b/15, 18^a/09, 18^a/13, 18^b/12, 18^b/13, 18^b/14, 19^a/04, 19^a/08, 19^a/10, 19^a/11, 19^b/02, 19^b/08, 19^b/14, 20^a/02, 20^a/08, 20^a/08, 20^a/12, 21^a/02, 21^b/01, 21^b/03, 21^b/14, 22^a/10, 22^b/06, 22^b/15, 23^a/01, 23^a/04, 23^a/09, 23^a/11, 23^a/13, 23^b/02, 23^b/03, 23^b/06, 23^b/08, 23^b/11, 23^b/13, 24^a/03, 24^a/04, 25^a/08, 25^b/06, 25^b/08, 26^a/02, 26^a/04, 26^b/05, 26^b/06, 28^b/12, 29^a/01, 29^a/02, 29^a/05, 29^a/07, 29^a/13, 29^b/05, 29^b/14, 30^a/03, 30^a/05, 30^a/05, 30^a/06, 30^a/08, 30^a/09, 30^a/11, 30^a/12, 30^a/15, 30^b/01, 30^b/05, 30^b/06, 30^b/11, 30^b/14, 31^a/02, 31^a/03, 31^a/07, 31^a/11, 31^a/12, 31^a/13, 31^b/02, 31^b/04, 31^b/05, 31^b/06, 31^b/10, 31^b/11, 32^a/01, 32^a/03, 32^a/12, 32^b/10, 32^b/11, 33^a/13, 33^b/03, 33^b/06, 33^b/08, 33^b/14, 33^b/15, 34^a/01, 34^a/05, 34^a/10, 34^a/13, 34^b/02, 34^b/09, 35^b/11, 36^a/01, 36^a/03, 36^a/08, 36^a/09, 36^a/13, 36^a/14, 36^b/01, 36^b/13, 37^a/09, 37^a/10, 37^a/15, 37^b/01, 37^b/04, 37^b/10, 37^b/12, 37^b/14, 38^a/02, 38^a/05, 38^a/08, 38^a/15, 38^b/01, 38^b/05, 38^b/13, 38^b/14, 39^a/03, 39^a/04, 39^a/09, 39^a/13, 39^b/01, 39^b/02, 39^b/03, 39^b/10, 39^b/12, 40^a/04, 40^a/09, 40^a/10, 40^a/12, 40^a/15, 40^b/02, 40^b/06, 40^b/13, 41^a/08, 41^a/11, 41^a/13, 41^a/14, 42^a/01, 42^a/11,

42^{b}/02, 43^{b}/05, 43^{b}/07, 43^{b}/10, 43^{b}/12, 44^{a}/03, 44^{a}/05, 44^{a}/09, 44^{a}/10, 44^{a}/14, 44^{b}/03, 44^{b}/05, 44^{b}/07, 44^{b}/08, 44^{b}/12, 44^{b}/12, 45^{a}/01, 45^{a}/05, 45^{a}/09, 45^{a}/12, 45^{a}/14, 45^{a}/14, 45^{b}/04, 45^{b}/07, 45^{b}/13, 45^{b}/13, 45^{b}/14, 46^{a}/08, 46^{a}/15, 46^{b}/02, 46^{b}/08, 46^{b}/10, 47^{a}/01, 47^{b}/06, 47^{b}/13, 48^{a}/03, 48^{a}/14, 48^{b}/03, 48^{b}/04, 48^{b}/05, 48^{b}/10, 49^{a}/05, 49^{a}/07, 49^{a}/14, 50^{b}/06, 50^{b}/13, 50^{b}/15, 51^{a}/02, 51^{a}/03, 51^{a}/07, 51^{a}/11, 51^{b}/02, 51^{b}/04, 51^{b}/05, 51^{b}/06, 51^{b}/07, 51^{b}/10, 52^{a}/12; *Y.+a* 2^{a}/15, 3^{b}/09, 4^{a}/08, 4^{a}/09, 7^{b}/10, 7^{b}/15, 8^{a}/15, 8^{b}/11, 10^{a}/12, 10^{b}/03, 10^{b}/10, 11^{a}/04, 11^{a}/07, 11^{b}/03, 12^{a}/01, 14^{b}/01, 18^{a}/13, 19^{a}/01, 19^{a}/05, 20^{a}/10, 21^{b}/04, 22^{b}/04, 24^{b}/13, 24^{b}/14, 25^{b}/07, 26^{b}/02, 26^{b}/04, 26^{b}/06, 29^{a}/01, 29^{a}/04, 29^{a}/11, 29^{a}/14, 29^{a}/15, 29^{b}/02, 30^{a}/14, 31^{a}/10, 32^{a}/07, 36^{a}/02, 37^{a}/01, 37^{a}/07, 39^{a}/14, 39^{a}/15, 45^{b}/06, 46^{b}/01, 46^{b}/02, 49^{a}/12, 50^{b}/05; *Y.+da* 19^{b}/15; *Y.+dan* 41^{a}/06, 42^{a}/15, 46^{b}/09, 46^{b}/15, 47^{a}/05, 47^{b}/12, 51^{a}/10, 52^{a}/01; *Y.+dur* 24^{b}/11; *Y.+ı (nes.)* 2^{b}/08, 2^{b}/15, 3^{a}/11, 3^{a}/12, 3^{a}/15, 3^{b}/03, 3^{b}/08, 3^{b}/12, 4^{b}/03, 4^{b}/06, 4^{b}/07, 4^{b}/12, 4^{b}/13, 5^{b}/05, 5^{b}/12, 6^{a}/10, 6^{b}/01, 6^{b}/05, 8^{a}/08, 8^{a}/10, 8^{a}/14, 9^{a}/06, 9^{a}/07, 9^{a}/14, 10^{b}/08, 11^{b}/05, 11^{b}/11, 11^{b}/14, 13^{b}/09, 14^{a}/04, 14^{a}/05, 14^{a}/09, 14^{b}/14, 15^{a}/13, 15^{b}/01, 15^{b}/09, 16^{a}/12, 17^{b}/02, 18^{a}/11, 18^{b}/02, 20^{b}/12, 21^{b}/09, 21^{b}/13, 26^{b}/11, 29^{b}/13, 34^{a}/15, 35^{a}/10, 38^{b}/15, 39^{a}/07, 40^{a}/03, 42^{a}/14, 43^{b}/15, 44^{b}/04, 47^{a}/04, 48^{a}/02, 48^{a}/06, 48^{b}/08, 49^{b}/13, 51^{a}/05, 51^{b}/12, 52^{a}/03, 52^{a}/04; *Y.+ı (nes.) (Yûsfı)* 3^{b}/05, 19^{b}/09, 35^{a}/12; *Y.+ıla* 28^{b}/15, 51^{a}/04; *Y. mıdı* 24^{b}/10; *Y.+um* 5^{b}/15, 6^{a}/09; *Y.+um (Yûsfum)* 6^{a}/01; *Y.+uma* 3^{a}/05; *Y.+uŋ* 2^{b}/02, 2^{b}/08, 3^{a}/07, 3^{a}/07, 3^{a}/09, 3^{a}/10, 4^{b}/11, 5^{a}/06, 5^{a}/07, 5^{b}/10, 6^{a}/05, 6^{b}/10, 6^{b}/14, 8^{a}/04, 8^{a}/09, 8^{a}/10, 8^{b}/01, 9^{a}/10, 9^{b}/11, 9^{b}/14, 11^{a}/11, 16^{a}/12, 17^{a}/09, 17^{b}/13, 18^{a}/14, 18^{b}/11, 19^{b}/06, 19^{b}/10, 21^{a}/15, 21^{b}/04, 21^{b}/05, 22^{b}/14, 24^{b}/12, 26^{b}/01, 28^{b}/13, 30^{a}/06, 30^{b}/07, 30^{b}/15, 31^{b}/10, 32^{b}/02, 34^{b}/08, 40^{a}/01, 46^{a}/04, 46^{b}/03, 47^{b}/08, 52^{a}/05, 52^{a}/09; *Y.+uŋdı* 12^{a}/15 [=457]

yut-: *y.-ar (yudar)* 12^{a}/08, 12^{a}/08 [=2]

yuyun-: *y.-ur* 12^{a}/01, 20^{b}/09 [=2]

yüce: *y.* 1^{b}/08, 17^{a}/05, 18^{b}/05, 22^{b}/03, 28^{b}/06, 28^{b}/07 [=6]

yügrüş-: *y.-üben* 8^{a}/11 [=1]

yügür-: *y.-di* 3^{b}/06; *y.-ü (yügrü)* 15^{a}/02; *y.-ür* 7^{b}/07, 17^{b}/12 [=4]

yük: *y.* 23^{b}/12; *y.+de* 43^{a}/13; *y.+den* 35^{a}/15; *y.+i (iy.)* 18^{a}/05, 33^{b}/01, 33^{b}/02; *y.+idür* 33^{b}/02; *y.+inde* 39^{b}/01, 39^{b}/11; *y.+inden* 41^{b}/08; *y.+ini* 35^{a}/14, 39^{b}/01; *y.+lerin* 34^{b}/01; *y.+lerinde* 34^{b}/01; *y.+lerini* 39^{b}/10; *y.+lerüŋüz* 34^{b}/04; *y.+üŋde* 39^{a}/05 [=17]

yüklen-: *y.-dügümi* 43^{a}/05 [=1]

yüklü: *y.* 35^{a}/14 [=1]

yürek: *y.* 4^{b}/08 [=1]

yüz: *y.* 42^{a}/06; *y.+e* 3^{b}/12, 4^{b}/07; *y.+i (iy.)* 8^{a}/05, 9^{b}/02, 10^{b}/15, 15^{a}/14, 21^{a}/03, 24^{b}/04, 28^{b}/06, 31^{b}/13; *y.+i (nes.)* 23^{a}/11; *y.+in* 5^{a}/08, 5^{a}/10, 8^{a}/04, 9^{a}/07, 10^{b}/04, 10^{b}/10, 11^{b}/04, 11^{b}/06, 15^{b}/11, 21^{a}/04, 23^{a}/01, 23^{b}/02, 25^{b}/02, 35^{a}/08, 38^{a}/13, 39^{a}/07, 41^{b}/07, 42^{a}/06, 42^{b}/02, 45^{a}/10, 45^{a}/12; *y.+ine* 24^{a}/03, 25^{a}/05, 29^{b}/05, 39^{a}/08, 42^{b}/07, 43^{b}/07, 47^{b}/01; *y.+ine (yüzne)* 25^{b}/06; *y.+ini* 8^{a}/07, 8^{a}/15, 10^{a}/05, 10^{a}/12, 11^{b}/10, 13^{b}/14, 16^{b}/06, 21^{a}/11, 21^{a}/12, 28^{a}/06, 30^{b}/07, 33^{b}/15, 48^{a}/01; *y.+leri* 27^{a}/01, 27^{a}/02, 27^{a}/03; *y.+lerinden* 27^{a}/02; *y.+lerine* 39^{b}/13; *y.+ümüze* 33^{b}/12, 48^{a}/08; *y.+ümüzi* 27^{a}/08; *y.+üŋi* 29^{b}/04, 35^{b}/13; *y.+üŋüz* 27^{a}/05 [=65]

yüz: *y.* 5^{a}/10, 5^{a}/13, 5^{a}/15, 12^{a}/13, 15^{b}/01, 33^{b}/01, 49^{b}/08 [=7]

yüzük: *y.+i (iy.) (yüzügi)* 28^{b}/04; *y.+in (yüzügin)* 12^{a}/08; *y.+ini (yüzügini)* 45^{b}/11 [=3]

Zâbîl: *Z.* 4^{b}/09 [=1]

za'îf: *z.* 26^{b}/12, 29^{b}/07 [=2]

zakkûm: *z.* 27^{b}/05 [=1]

zâlim: *z.+den* 40^{b}/06 [=1]

zamân: *z.* 9^{a}/13, 12^{a}/03, 13^{b}/09, 14^{a}/04, 17^{b}/12, 38^{b}/04, 46^{b}/01, 47^{a}/13, 51^{b}/05, 52^{a}/01; *z.+da* 39^{a}/08, 39^{b}/08, 42^{b}/03; *z.+dan* 36^{b}/10; *z.+uŋ* 5^{a}/04 [=15]

zâr: *z.* 13^{b}/14, 24^{a}/01, 24^{a}/01; *z.+ıdı* 37^{a}/12 [=4]

zârî: *z.* 9^{a}/15, 18^{a}/01, 31^{a}/01, 34^{b}/09, 34^{b}/13, 34^{b}/14, 41^{b}/05, 45^{a}/06, 45^{a}/09, 50^{b}/06, 51^{b}/04; *z.+yıla* 43^{a}/12 [=12]

zârîlık: *z.+la* 38^{b}/07 [=1]

zârlan-: *z.-up* 28^{a}/15 [=1]

zeberced: *z.* 17^{a}/01, 17^{a}/03 [=2]

zebercedin: *z.* 17^{a}/06 [=1]

Zelhâ: *Z.* 12^{a}/15, 12^{b}/03, 12^{b}/11, 13^{a}/12, 13^{a}/14, 13^{a}/14, 13^{a}/15, 13^{b}/04, 15^{b}/14, 16^{a}/05, 16^{a}/07, 16^{a}/10, 16^{b}/02, 16^{b}/05, 16^{b}/11, 17^{a}/13, 17^{b}/10, 17^{b}/15, 19^{b}/11, 20^{a}/10, 20^{a}/14, 20^{b}/11, 20^{b}/13, 21^{a}/01, 21^{a}/10, 21^{a}/15, 21^{b}/04, 21^{b}/09, 26^{a}/05, 26^{a}/08, 31^{a}/11,

31^{a}/15, 31^{b}/04, 31^{b}/06, 32^{a}/03, 32^{a}/04, 49^{a}/13, 49^{b}/07, 51^{b}/04; *Z.+dan* 32^{a}/07; *Z.+dur* 19^{b}/14; *Z.+nuŋ* 16^{b}/03, 49^{a}/12; *Z.+ya* 19^{a}/04, 19^{b}/02, 20^{a}/08, 20^{a}/10, 20^{b}/04, 20^{b}/04, 26^{a}/15, 30^{b}/14, 30^{b}/15; *Z.+yı* 13^{b}/07, 20^{b}/07, 26^{b}/01, 31^{b}/07, 31^{b}/11, 49^{a}/09, 49^{a}/11; *Z.+yıla* 32^{a}/01 [=60]

Zelîhâ: *Z.* 12^{a}/12, 12^{b}/06, 12^{b}/06, 12^{b}/14, 13^{b}/15, 15^{b}/06, 15^{b}/07, 15^{b}/08, 15^{b}/10, 16^{a}/15, 17^{a}/12, 17^{b}/02, 17^{b}/14, 18^{b}/14, 19^{a}/04, 19^{a}/08, 19^{b}/01, 19^{b}/09, 20^{a}/08, 20^{a}/09, 21^{a}/06, 21^{b}/01, 21^{b}/11, 26^{a}/10, 26^{a}/11, 30^{b}/02, 30^{b}/09, 30^{b}/11, 31^{b}/12, 32^{a}/02, 49^{a}/09, 49^{a}/12; *Z.+dan* 19^{a}/01, 23^{a}/07, 49^{a}/08; *Z.+ya* 15^{a}/13, 15^{b}/05, 17^{b}/08, 18^{b}/11, 19^{b}/05, 20^{b}/02, 31^{b}/10, 31^{b}/14; *Z.+yı* 20^{b}/01, 49^{a}/10; *Z.+yla* 18^{a}/14 [=46]

zelîl: *z.* 15^{a}/09 [=1]

zencîr: *z.* 27^{b}/11 [=1]

zicâc: *z.* 17^{a}/02 [=1]

zihî: *z.* 2^{a}/01, 44^{a}/12 [=2]

zikr: *z.* 15^{b}/09 [=1]

zinâ: *z.* 19^{b}/03 [=1]

zindân: *z.* 21^{b}/13, 22^{a}/11, 23^{b}/03, 23^{b}/07, 24^{a}/14, 24^{b}/10, 24^{b}/12, 25^{a}/11, 26^{b}/04, 26^{b}/07, 28^{b}/12, 28^{b}/13, 40^{b}/02, 42^{b}/05; *z.+a* 19^{b}/13, 21^{b}/01, 21^{b}/07, 21^{b}/08, 21^{b}/09, 22^{a}/09, 26^{a}/13, 41^{a}/14, 41^{b}/04; *z.+da* 26^{b}/02; *z.+uŋa* 43^{a}/06 [=25]

zînet: *z.* 49^{a}/14 [=1]

zinhâr: *z.* 27^{a}/15, 28^{a}/15, 35^{b}/05 [=3]

zîre: *z.* 1^{b}/02 [=1]

ziy: *z.* 7^{b}/12, 7^{b}/13, 8^{a}/07, 11^{a}/08, 12^{a}/13, 16^{b}/02, 17^{b}/09, 25^{a}/11, 30^{a}/09, 31^{b}/05, 32^{a}/01, 32^{a}/02, 32^{a}/02, 44^{a}/11, 44^{b}/06, 49^{b}/06 [=16]

ziyân: *z.* 27^{a}/09, 45^{b}/15 [=2]

KAYNAKÇA

AKAR, Metin: "Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler-I", *Türklük Araştırmaları Dergisi* 2 (1986): 1-14, resimler ve tıpkıbasım.

AKSOY, Özlem: *Şeyyâd Hamza'nın Yûsuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi* [897-1196. beyitler]: Ankara 1994: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

ALLÂH: *Kur'ân*.

ARAT, Reşid Rahmeti: *Kutadgu Bilig, III: İndeks* (İndeksi neşre hazırlayanlar: Kemal ERASLAN, Osman F. SERTKAYA ve Nuri YÜCE): İstanbul 1979: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 47, Seri: IV - Sayı: A 12.

ARIKOĞLU, Ekrem: *Örnekli Hakasça-Türkçe Sözlük*: Ankara 2005: Akçağ Yayınları / 695, Sözlük / 18.

ARIKOĞLU, Ekrem ve Klara KUULAR: *Tuva Türkçesi Sözlüğü*: Ankara 2003: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 822.

ATA, Aysu: *Nâsırü'd-dîn Burhânü'd-dîn Rabğûzî, Kısasü'l-Enbiyâ (Peygamber Kıssaları) II Dizin*: Ankara 1997: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 681-2.

ATA, Aysu: *Nehcü'l-Ferâdîs Uştmahlarnıŋ Açuk Yolı Cennetlerin Açık Yolu III Dizin-Sözlük*: Ankara 1998: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 518.

ATA, Aysu: *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*: Ankara 2004: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 854.

ATALAY, Besim: *Ettuhfet-üz-zekiyye fil-lûgat-it-türkiyye*: İstanbul 1945.

ATAY, Hüseyin, İbrahim ATAY ve Mustafa ATAY: *Arapça-Türkçe Büyük Lûgat*, I-III: Ankara 1964-1981.

AYVERDİ, İlhan: *Asırlar Boyu Târihî Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 1 A-G, 2 H-N, 3 O-Z: İstanbul [2]2006: Kubbealtı Neşriyâtı.

Azərbaycan Dialektoloji Lüğəti, I Cilt A-L, II Cild M-Z: Ankara 1999-2003: Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 661.

BATTAL, Abdullah: *İbni-Mühennâ Lûgati*: İstanbul 1934: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 9.

BOROVKOV, A. K.: *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar)*: Çeviren: Halil İbrahim USTA, Ebulfez AMANOĞLU: Ankara 2002: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 811.

BULUÇ, Sâdettin: "Şeyyâd Hamza", *İslâm Ansiklopedisi 11 SUĞD-TARİKA*: İstanbul [2]1979: 497[b]-99[b].

BULUÇ, Sâdettin: "Şeyyâd Hamza'nın Beş Manzumesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* VII/1-2 (1956): 1-16.

BULUÇ, Sâdettin: "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevîsi", *Türkiyat Mecmuası* XV 1968 (1969): 247-55.

BULUÇ, Sâdettin: "Şeyyâd Hamza'nın Lirik Bir Şiiri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* XII 1962 (1963): 139-42.

CAFEROĞLU, Ahmet: *Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk*: İstanbul 1931.

CEYLAN, Emine: *Çuvaşça Çok Zamanlı Ses Bilgisi*: Ankara 1997: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 675.

CLAUSON, Sir Gerard: *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*: Oxford 1972: Oxford University Press.

DANKOFF, Robert ve James KELLY: *Mahmûd al-Kâšγarî: Compendium of the Turkic Dialects (Dîwân Luγât at-Turk)*, III: Cambridge 1985: Sources of Oriental Languages and Literatures 7, Türkish Sources VII.

DEVELİ, Hayati: *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*: Ankara 1995: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 622, Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları: 15.

DEVELİ, Hayati: *Osmanlı'nın Dili*: İstanbul 2006: 3F Yayınevi.

DİLÇİN, Cem (düzenleyen): *Yeni Tarama Sözlüğü*: Ankara 1983: Türk Dil Kurumu Yayınları: 503.

DİLÇİN, Dehri (nakleden): *Şeyyad Hamza: Yusuf ve Zeliha*: İstanbul 1946: Türk Dil Kurumu Yayınları C. 11. 28 [Yayın numarası 98].

DOERFER, Gerhard: *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen*, I-IV: Wiesbaden 1963-1975: Franz Steiner Verlag.

DOERFER, Gerhard ve Semih TEZCAN: *Wörterbuch des Chaladsch (Dialekt von Xarrab)*: Budapest 1980: Akadémiai Kiadó Bibliotheca Orientalis Hungarica XXVI.

DUMAN, Musa: *Birgili Muhammed Efendi: Vasiyyet-name Dil İncelemesi, Metin, Sözlük, Ekler İndeksi ve Tıpkıbasım*: İstanbul 2000: R Yayınları.

DUMAN, Musa: *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*: Ankara 1995: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 616, Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları: 14.

EKİNCİ, Pınar: *Şeyyâd Hamza'nın Yusuf ve Züleyhâ Mesnevisi'nin Gramer İncelemesi* [599- 896. beyitler]: Ankara 1994: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

ERDAL, Marcel: *A Grammar of Old Turkic*: Leiden-Boston 2004: Brill.

ERDAL, Marcel: *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon*, I-II: Wiesbaden 1991: Turcologica 9.

EREN, Hasan: *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*: Ankara 1999: Bizim Büro Basım Evi.

ERTAYLAN, İ. H. (yayımlayan): *Behcetü 'l-hadâ'ik, fî mev'izeti 'l-halâ'ik*: İstanbul 1960: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 859.

al-FÎRÛZÂBÂDÎ, Macdu 'd-dîn Abû Tâhir Muhammad b. Ya'kûb: *al-Ukyânûs 'l-Basît fî Tarcamati 'l-Kâmûsi 'l- Muhît*: Çeviren: CENÂNÎOĞLU Ahmed 'Âsım: İstanbul: I: '-r [2]1268, II: r-k [2]1269, III: k-v [2]1272.

GABAIN, A. von: *Eski Türkçenin Grameri*: Çeviren: Mehmet AKALIN: Ankara 1988: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 332.

GABAIN, A. von: *Türkische Turfan-Texte VIII. Texte in Brahmîschrift*: Berlin 1954.

GRØNBECH, Kaare: *Codex Cumanicus, cod. Marc.Lat. DXLIX*: Faksmile, Kopenhagen 1936.

GÜNEŞ, Semra: *Şeyyâd Hamza'nın Yusuf u Züleyhâ Mesnevisi'nin Gramer İncelemesi II* [300-598. beyitler]: Ankara 1994: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

GÜRSOY-NASKALİ, Emine ve Muvaffak DURANLI: *N. A. BASKAKOV ile T. M. TOŞÇAKOVA'nın Oyrotsko-Russkiy Slovar'ından Genişletilmiş Altayca-Türkçe Sözlük*: Ankara 1999: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 715.

HOUTSMA, M. Th.: *Ein türkisch-arabischer Glossar*: Leiden 1894.

KAÇALİN, Mustafa S.: *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi Hikâyet-i Oğuz-nâme-i Kazân Bég ve Ğayrı -Metin ve Açıklamalar-*: İstanbul 2006: Kitabevi 288.

KÂŞGARLI MAHMUD: *Divanü Lûgat-it-Türk Tıpkıbasım/Facsimile*: Ankara 1990: Kültür Bakanlığı Yayınları/1205. Klasik Eserler Dizisi/11.

KOMŞUOĞLU, Ünal: *Yûsuf ü Zelîha, Süheyl ü Nevbahar ile Kadı Burhaneddin Divânında İsim-Fiiller ve Zarf Fiiller*: İstanbul 1979: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Tez 2001.

KÖPRÜLÜZADE, Mehmed Fuad: "Anatolische Dichter in der Seldschukenzeit. I. Šejjâd Hamza", *Kőrösi Csoma-Archivum* 1 (1922): 183-90. Türkçesi: "Selçukîler Devrinde Anadolu Şairleri, I. Şeyyad Hamza", *Türk Yurdu* I (1340/1922): 27-34.

KÖPRÜLÜ, Fuad: *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*: (Gerekli Sâdeleştirmeler ve Bâzı Notlara İlâvelerle Yayımlayan Orhan F. KÖPRÜLÜ): Ankara [4]1981: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

LESSING, Ferdinand D: *Moğolca-Türkçe Sözlük*, 1: A-N, 2: O-C (Z): Çeviren: Günay KARAAĞAÇ: Ankara 2003: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 829/1.

Lİ, Yong-Sŏng: *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*: İstanbul 1999: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 15.

MACKENZIE, D. N.: *A Concise Pahlavi Dictionary*: London 1971: Oxford University Press.

MANSUROĞLU, Mecdut: "Anadolu Türkçesi (XIII. Asır) Şeyyad Hamza'ya Ait Üç Manzume", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* I/3-4 (1946): 180-95.

MANSUROĞLU, Mecdut: "Drei Gedichte Şeyyâd Hamza's", *Ural-Altaische Jahrbücher* XXVI (1954): 78-89.

MANSUROĞLU, Mecdut: "En Eski Anadolu Türkçesine Ait Bazı Metinler, Şeyyad Hamza, 1.", *İstanbul Mecmuası* 39 (1945): 4-5.

MANSUROĞLU, Mecdut: "XIII. Asır 1. Şeyyâd Hamza", *Türkiyat Mecmuası* VII-VIII (1940-1941): 95-101.

MANSUROĞLU, Mecdut: "Şeyyâd Hamza'nın Doğu Türkçesi İle Karışık Bir Manzumesi", *Türk Dili, Belleten* 8-9/III (1946): 16-29.

MANSUROĞLU, Mecdut: "Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Bir Manzumesi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1956* (1956): 125-44.

MENINSKI, Franciscus à Mesgnien: *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae*, I-VI: (Yayımlayan: Mehmet ÖLMEZ): İstanbul 2000: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 32.

MERİÇ, Rıfkı Melul: "Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası* V 1935 (1936): 141-213.

NADELYAYEV, V. M., D. M. NASİLOV, E. R. TENİŞEV ve A. M. ŞÇERBAK: *Drevnetyurkskiy slovar'*: Leningrad 1969: Akademiya Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya.

NECİP, Emir Necipoviç: *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*: Rusçadan Çeviren: İklil KURBAN: Ankara 1995: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 615.

NİŞANYAN, Sevan: *Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*: İstanbul 2002: Adam Yayınları.

ONAN, Necmettin Halil: "Şeyyâd Hamza'nın İki Yeni Gazeli Dolayısiyle", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII (1949): 529-34.

ORALTAY, Hasan, Nuri YÜCE ve Saadet PINAR: *Kazak Türkçesi Sözlüğü*: İstanbul 1984: Türk Dünyası Araştırmaları Yayını: 8.

ÖLMEZ, Mehmet: "Eski Uygurca *odug sak* İkilemesi Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları* 8 (1998): 35-47.

ÖLMEZ, Mehmet: *Tuwinischer Wortschatz mit alttürkischen und mongolischen Parallelen / Tuvacanın Sözvarlığı Eski Türkçe ve Moğolca Denkleriyle*: Wiesbaden 2007: Harrassowitz Verlag.

ÖLMEZ, Zuhal: *Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terâkime (Türkmenlerin Soykütüğü)*: Ankara 1996: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 3.

RÄSÄNEN, Martti: *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*: Helsinki 1969: Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII, 1.

REDHOUSE, Sir James W.: *A Turkish and English Lexicon / Kitâb-ı Ma'ânî-i Lehce*: Constantinople 1890.

SÖNMEZ, Sevengül: *Şeyyad Hamza'nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi* [1-299. beyitler]: Ankara 1994: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

STEINGASS, F.: *A Comprehensive Persian-English Dictionary*: London 1892.

TAŞ, Hakan: "Klasik Türk Şiirinde Türkçe Sözcüklerde Med", *2007 UNESCO Mevlâna Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazın ve*

Deyişbilim Sempozyumu: 2007 Mayıs 02-05 [Süleyman Demirel Kültür Merkezi / Çanakkale Salonu / Yazın: 2007 Mayıs 2, Öğleden Sonraki İlk Oturum / 14.00-15.30 Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL].

TAŞ, Hakan: *On Altıncı Yüzyıl Divan Şairlerinde Vezin Kullanımı*: İstanbul 2000: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

TAŞ, İbrahim: *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı*: İstanbul 2005: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.

TAŞKIN, Erdal: *Şeyyad Hamza, Yusuf u Züleyha (Yazı Çevrimi - Dil Özellikleri - Sözlük - Dizin)* [1197-1529. beyitler]: Ankara 1994: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

TEKİN, Talat: "Ana Türkçe'de z'leşme ve ş'leşme", *XIII. Dilbilim Kurultay Bildirileri 13-15 Mayıs 1999*: 1-12: İstanbul 2000: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

TEKİN, Talat: "da/de Bağlayıcısının Türeyişi", *Türk Dili* 78 (1958) VI: 276-77.

TEKİN, Talat: *Irk Bitig. Eski Uygurca Fal Kitabı*: (Hazırlayan: Nurettin DEMİR - Emine YILMAZ): Ankara 2004: Öncü Kitap. Türk Dili Tarihinin Temel Sorunları: 1.

TEKİN, Talat: "Notes on *Old Turkic Word Formation*", *Central Asiatic Journal* XXXVIII (1994) 2: 244-81.

TEKİN, Talat: "Notes on Some Chinese Loanwords in Old Türkic", *Türk Dilleri Araştırmaları* 7 (1997): 165-73.

TEKİN, Talat: "On The Structure of Altaic Echoic Verbs in {-KIrA}", *Acta Orientalia Hungarica* XXXVI (1982) 1-3: 503-13.

TEKİN, Talat: *Orhon Türkçesi Grameri*: Ankara 2000: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.

TEKİN, Talat: "Relics of Altaic Stem-Final Vowels in Turkic", *Makaleler I. Altayistik* (Yayıma Hazırlayanlar: Emine YILMAZ - Nurettin DEMİR): 327-46. Ankara 2003: Grafiker Yayıncılık: 11.

TEKİN, Talat: “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, *Genel Dilbilim Dergisi* 7-8 (1980) 2: 10-17.

TEKİN, Talat: “*Üze* Zarfı Hakkında”, *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 23-28 Eylül 1985. Tebliğler*. I, 1: *Türk Dili:* İstanbul 1985: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1985: 253-60.

TEKİN, Talat: *Tunyukuk Yazıtı*: Ankara 1994: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 5.

TEKİN, Talat: *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*: Ankara 1995: T.C. Kültür Bakanlığı-Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 13.

TEKİN, Talat: *XIII. Asır Şâirlerinden Şeyyâd Hamza'nın Dâstân-ı Yûsuf Mesnevisi Üzerinde Dil Tedkikleri*: İstanbul 1951: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Tez 367.

TEKİN, Talat, Mehmet ÖLMEZ, Emine CEYLAN, Zuhal ÖLMEZ ve Süer EKER: *Türkmence-Türkçe Sözlük*: Ankara 1995: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 18.

TEZCAN, Semih: “Anadolu Türk Yazınının Başlangıç Döneminde Bir Yazar ve *Çarh-nâme*'nin Tarihlendirilmesi Üzerine”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 4 (1994): 75-88.

TEZCAN, Semih: *Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar*: İstanbul 2001: Yapı Kredi Yayınları - 1457, Edebiyat - 394.

TEZCAN, Semih: “Epsem”, *Splitter aus der Gegend von Turfan. Festschrift für Peter Zieme* M. Ölmez / S.-C. Raschmann, İstanbul - Berlin 2002: 385-394.

TEZCAN, Semih: “Kitâbu'l-Ğunya, Harezm Türkçesinden Anadolu Türkçesine Aktarılmış Bir İlmihal Kitabı”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 5 (1995): 171-210.

TEZCAN, Semih: “Kutadgu Bilig Dizini Üzerine”, *Belleten* XLV/2 (1981) 178: 23-78.

TEZCAN, Semih: “Manzum Kelîle ve Dimne Üzerine Notlar”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 6 (1996): 81-121.

TEZCAN, Semih: ““Marzubân-nâme Tercümesi” Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1977* (1978): 413-31.

TEZCAN, Semih: “Mes’ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 5 (1995): 65-84.

TEZCAN, Semih: *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*: Ankara 1994: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 6.

TEZCAN, Semih ve Hendrik BOESCHOTEN: *Dede Korkut Oğuznameleri*: İstanbul [2]2001: Yapı Kredi Yayınları - 1441, Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi - 39.

TIETZE, Andreas: *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı* I (A-E): İstanbul-Wien 2002: Simurg 56.

TIETZE, Andreas ve Talat TEKİN: “Tarama Sözlüğü Üzerine Bazı Açıklamalar”, *Erdem* 5 (1989) 3: 285-93.

TIETZE, Andreas ve Talat TEKİN: “Tarama Sözlüğü Üzerine Bazı Açıklamalar II”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 4 (1994): 159-69.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri: *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*: İstanbul 1994: Enderun Yayınları: 42.

TÜRK DİL KURUMU: *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, I-XII: Ankara 1963-1982: Türk Dil Kurumu Yayınları - Sayı: 211[/1]-12.

TÜRK DİL KURUMU: *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklariyle Tarama Sözlüğü*, I-VIII: Ankara 1963-1977: Türk Dil Kurumu Yayınları - Sayı: 212[/1]-8.

UZLUK, Feridun Nafiz: “Şeyyad Sözü Hakkında Araştırma”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII/4 (1949): 587-92.

UZUN, N. Engin: *Dünya Dillerinden Örnekleriyle Dilbilgisinin Temel Kavramları, Türkçe Üzerine Tartışmalar*: İstanbul [2]2004 (Ankara 1988): Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 39.

ÜNVER, İsmail: “Şeyyad”, *Türk Ansiklopedisi XXX*: Ankara 1981: 280^a-80^b.

ÜNVER, İsmail: “Şeyyad Hamza”, *Türk Ansiklopedisi XXX*: Ankara 1981: 280^b-81^a.

YUDAHİN, K. K.: *Kırgız Sözlüğü*, Cilt: I (A-J), Cilt: II (K-Z): Türkçeye Çeviren: Abdullah TAYMAS: Ankara [3]1994 (1945): Atatürk

Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 93.

YÜCE, Nuri: *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd bin 'Omar bin Muhammed bin Ahmed Ez-Zamahşarî el-Hvârizmî: Mukaddimetü'l-Edeb Hvârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüshası Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*: Ankara [2]1993 (1988): Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 535.

ZERİR, Mustafa: *Yusuf ve Züleyha* (Poemanın Metni ve Tarihi-grammatik oçerk): Cahangir GEHREMANOV ve Şameddin HELİLOV: Bakı 1991.